

गुरुमण्डलग्रन्थमालाया अष्टादशपुष्पम्
शुनसु

पद्मपुराणम्

षष्ठमुत्तरखण्डम्
(पूर्वाद्धम्)

श्रीमन्महर्षिकृष्णद्वैपायनव्यासविरचितम्

चतुर्थो भागः ।

धीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं श्रीद्वैतयम्भेरयम् ।
सिद्धोपं षट्पदत्रयं षट्सुगं दूतौघम् शम्भयम् ॥
वीरान्द्रपद्यतुष्कपट्टिनयकं धीरावलीश्वरम् ।
श्रीमन्मालिनिमन्त्रराजसहितं धन्दे गुरोर्मण्डलम् ॥

५, झाइव रो,

कलकत्ता ।

प्रथमं संस्करणम्

५०००

वैद्यमाण्ड

२०१५

श्रीस

१६

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

(Digitized by Google)

Gurumandal Series No. XV

PADMA PURANA

WITH SIXTH VOLUME

UTTAR KHAND

Shrimanmaharshi Krishnā Dwaināyān Vedavyās

PART IV

Vikram Era
2015

5, CLIVE ROW,
CALCUTTA

Christian
1959

FIRST EDITION
5000

मुद्रकः—

एतमण्डलान्तर्गत गोरियाकोठीः
चासी धीमत्स्यर्गोय गोपाल-
तादस्तिहसुतः धी अवचकिजोर-
दः स्वयन्त्रालये मुद्रितवान् ।

नेपाल प्रिण्टिङ्ग वर्क्स.

८७/४, राजा दिनेश्वरी स्टीट,

काठमाडौं-६

पद्मपुराणान्तर्गतपष्ठोत्तरखण्डस्थपूर्वाद्धभाग^{स्त}

विषयानुक्रमणिका

अध्याय संख्या	विषयः	पृ.सं.
१	महेशानन्दसम्वादेधर्मयोजनसमुच्चयवर्णनम्	१
"	उत्तरखण्डस्थविषयाणामवर्णनम्	३
२	नारदोभापतिसम्वादेवर्मानारायणमाहात्म्यवर्णनम्	६
३	युधिष्ठिरनारदसम्वादेजालन्धरोत्पत्तिवर्णनम्	१०
४	जालन्धरोपाख्यानेष्टुन्दाविषाहवर्णनम्	१३
५	क्षीरोदधेमन्थनकारणज्ञातावजालन्धरेणशत्रुप्रतिदूतमेवणम्	१४
६	क्षैत्यसैन्यानांदेवसेन्यैःसहयुद्धवर्णनम्	१५
७	विष्णुपाद्रीनांकालनेम्यादिभिःसहद्वन्द्वयुद्धवर्णनम्	२०
"	इन्द्रधनयोर्द्वन्द्वयुद्धम्	२१
८	जालन्धरेणेन्द्रपरामयकारणम्	२३
"	जालन्धरेणद्रोणाचन्द्रानयनम्	२५
"	मङ्गीप्रेरणयाहजनमस्कारस्यजालन्धरेभ्यश्चनेपिष्णुनापरिधानम्	२७
९	जालन्धरस्यसकलदेवपराजयपूर्वकंसीराभ्यप्रतिष्ठापनम्	२८
"	जालन्धरसीराभ्यवर्णनम्	२९
१०	सर्वदेवप्रार्थनयाशङ्कुरेणसर्वदेवनेत्रोमयचङ्चनिर्माणम्	३०

[illegible]

मध्यायं संख्या

विषयः

१६	दैत्यानां शिवघ्नीः सह युद्धवर्णनम्	७३
१७	जालन्धरेण मातापार्वती निर्माय शिवसंमुखीकरणम्	७४
१८	मोहितशिवं ग्रहहृतबोधनम्	७५
१९	शिवजालन्धरयुद्धम्	७६
२०	शङ्करेण योगिनीनाम्बरदानम्	७७
२१	युन्दाप्रसङ्गेन तुलसीप्रशंसावर्णनम्	७८
२२	धीरोत्तमाहात्म्यवर्णनम्	७९
२३	हृदिारमाहात्म्यवर्णनम्	८०
२४	गङ्गोत्पत्तिप्रसङ्गेन सगरवृत्तान्तवर्णनम्	८१
२५	गङ्गायाः पृथ्वीतले गमनवृत्तान्तवर्णनम्	८२
२६	गङ्गामाहात्म्यवर्णनम्	८३
२७	गङ्गायमुनाकाशीप्रयागस्तोत्राणि	८४
२८	प्रयागतीर्थमाहात्म्यवर्णनम्	८५
२९	तुलसीशालग्राममाहात्म्यवर्णनम्	८६
३०	तुलसीचिरात्रप्रतविधिमाहात्म्यवर्णनम्	८७
३१	दानेषु मुख्यस्याग्रदानस्य प्रशंसावर्णनम्	८८
३२	पानीयदानादीनां प्रशंसावर्णनम्	८९
३३	इतिहासपुराणपटनमाहात्म्यवर्णनम्	९०
३४	इतिहासपुराणपटनप्रशंसावर्णनम्	९१
३५	गोपीचन्दनमाहात्म्यवर्णनम्	९२
३६	कार्तिकशुक्ले कादश्यादीर्यमेलविधानवर्णनम्	९३
३७	दीपदानप्रत्यवर्णनम्	९४
३८	कपिलप्राज्ञस्य वृत्तान्तवर्णनम्	९५

व्या

विषयः

श्रु

	राजार्थमूपिकवृत्तान्तवर्णनम्	१
	हरिश्चन्द्रसन्तनुमारसम्वादेजन्माष्टमीव्रतविधानवर्णनम्	१
	हरिश्चन्द्रस्यपूर्वजन्मवृत्तान्तवर्णनम्	१
	पृथ्वीदानवस्त्रदानयोःप्रशंसावर्णनम्	१
११	ब्राह्मणधनहरणेदुर्गतिप्राप्तिः	१
१४	रोहिण्यांशनिगमनप्रतिरोधेदशरथप्रयत्नः	१
१५	शनिनादशरथायवरत्रयप्रदानम्	१
१५	माघयजान्तवीसम्वादेत्रिस्पृशैकादशीव्रतविधानम्	१
१६	उन्मीलन्येकादशीव्रतविधानम्	१
१७	पक्षवर्द्धिन्येकादशीव्रतविधानम्	१
१८	एकादशीजागरणमाहात्म्यवर्णनम्	१
१९	जयापिजयाजयन्त्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१
२०	एकादशीदिनेनक्तैकभुक्तोपवासानांफलवर्णनम्	१
२१	मार्गशीर्षेष्टपक्षेष्टएकादशुत्पत्तिः	१
२२	विष्णुनातस्यैवप्रदानम्	१
२३	मार्गशीर्षशुक्लपक्षमोक्षदैकादशीमाहात्म्यम्	१
२४	पौषशुक्लपक्षफलैकादशीमाहात्म्यम्	१
२५	पौषशुक्लपक्षपुत्रदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१
२६	माघशुक्लपक्षपुत्रदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१
२७	माघशुक्लपक्षजयैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१
२८	फाल्गुनशुक्लपक्षविजयामाहात्म्यवर्णनम्	१
२९	फाल्गुनशुक्लपक्षमलजयैकादशीमाहात्म्यम्	१
३०	श्रवणशुक्लपक्षपामोवन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१

अध्याय संख्या

विषयः २०

४८	चैत्रशुक्लपक्षकामदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१२
४९	वैशाखकृष्णपक्षरुचिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१३
५०	वैशाखशुक्लपक्षमोदिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१४
५१	ज्येष्ठकृष्णपक्षपरानामिकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१५
५२	ज्येष्ठशुक्लनिर्जलेकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१६
५३	भाषादकृष्णपक्षयोगिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१७
५४	भाषादशुक्लपक्षशयन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१८
५५	भाषणकृष्णपक्षकामिकैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	१९
५६	भाषणशुक्लपुष्यैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२०
५७	भाद्रकृष्णपक्षजैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२१
५८	भाद्रशुक्लपक्षैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२२
५९	भाद्रिधनकृष्णपक्षेन्द्रिकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२३
६०	भाद्रिधनशुक्लपक्षपाशाङ्गुलैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२४
६१	कार्तिककृष्णपक्षरमैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२५
६२	कार्तिकशुक्लपक्षत्रयोपिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२६
६३	पुरुषोत्तममासकृष्णपक्षकमलैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२७
६४	पुरुषोत्तममासशुक्लपक्षकामदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	२८
६५	चातुर्मास्यमत्तविधिषर्णनम्	२९
६६	चातुर्मास्यमत्तोपापनविधिषर्णनम्	३०
६७	यमाराधनपंचतर्णीयतविधानवर्णनम्	३१
६८	मुद्गालवृत्तान्तवर्णनम्	३२
६९	वैष्णवपक्षमाहात्म्यवर्णनम्	३३
७०	भाषणद्वादशीयनविधानकथनम्	३४

ख्या	विषयः	पृष्ठः
	मरुदेशस्थप्रेतकथानकवर्णनम्	२३७
	नदीत्रिरात्रप्रतमाहास्यवर्णनम्	२४१
	भगवन्नाममाहास्यवर्णनम्	२४३
१	पार्वतीशिवसम्पाद्वर्णनम्	२४७
२	विष्णुसहस्रनामस्तोत्रवर्णनम्	२५०
७१	विष्णुसहस्रनामपठनफलवर्णनम्	२६१
७२	विष्णुसहस्रनाममहिमवर्णनम्	२६३
७३	श्रीरामरक्षास्तोत्रम्	२६४
७४	धर्मप्रशंसापूर्वकदानधर्ममाहास्यवर्णनम्	२६५
७५	गण्डिकातीर्थमाहास्यवर्णनम्	२६७
७६	आभ्युदायिकोर्ध्वदेहिकस्तोत्रवर्णनम्	२६८
७७	अधिपक्ष्मीप्रतिविधानम्	२७१
७८	अपामार्जनस्तोत्रवर्णनम्	२७५
७९	अपामार्जनस्तोत्रपाठविधिवर्णनम्	२८१
८०	विष्णुमाहास्यवर्णनम्	२८२
८१	पुण्डरीककथानकवर्णनम्	२८३
८२	नारदेनपुण्डरीकापश्यासिद्धांतरद्वयोपदेशकरणम्	२८७
८३	भगवत्प्रसादात्पुण्डरीकस्यमोक्षणम्	२९१
८४	गङ्गामाहास्यवर्णनम्	२९३
८५	वैष्णवदर्शनवर्णनम्	२९७
८६	सर्वमासविधिवर्णनम्	२९८
८७	चैत्रशुक्लैकादश्यां दोतामहोरसविधिवर्णनम्	२९९
८८	चैत्रशुक्लद्वादश्यां दमनकमहोरसविधिवर्णनम्	३०१

- ८२ येशासज्येष्टायादेषु भगवतो जलशयनमहोत्सववर्णनम् --
- ८३ पवित्रारोपणविधिवर्णनम् --
- ८४ चैत्रादिमासक्रमेण यम्पकादिपुष्पैः विष्णुपूजनवर्णनम् --
- ८५ कार्तिकमाहात्म्यारम्भः --
- ८६ भारद्वाजकृष्णविद्वद्भयोद्धारिकायागमनम् --
- ८७ सत्यमामायाः पूर्णजन्मवृत्तान्तवर्णनम् --
- ८८ गुणयत्पाः कार्तिकसेचनात्सत्यात्प्राप्तिवर्णनम्
- ८९ पृथुनात्सम्यादेशद्वास्तुराप्यानवर्णनम् --
- ९० विष्णुनाशतन्मापतारं धृत्वा शङ्खास्तुरयचक्रस्था
- प्रयागोत्पत्तिमाहात्म्यम् --
- ९१ कार्तिकप्रतिनानियमवर्णनम् --
- ९२ कार्तिकस्नानार्घ्यादिवर्णनम् --
- ९३ कार्तिकम्रास्यनुष्ठेयानां नियमानां वर्णनम् --
- ९४ कार्तिकप्रतोद्यापनविधानवर्णनम् --
- ९५ तुलसीमाहात्म्यप्रसङ्गेन जालन्धरोत्पत्तिवर्णनम्
- ९६ जालन्धरदैत्यकृतदैवपराजयपूर्वकममरावतीविजयवर्णनम्
- ९७ जालन्धरदैत्यभयवस्तदैयकृतसङ्घनाशनविष्णुस्तोत्रम् --
- ९८ विष्णोर्जालन्धरेण सह युद्धम् --
- ९९ जालन्धरेण नाशमुक्तात्पार्वत्याः सौन्दर्यातिशयं
- प्रदर्शितम् --
- १०० शिवभूमध्यात्कीर्त्तिमुल्लगणोत्पत्तिवर्णनम् --
- १०१ शङ्करेण सर्वदेवतेजोमिः सुदर्शनचक्रनिर्माणम् --
- १०२ नन्दादीनां कालनेम्यादिभिः सह द्रव्ययुद्धवर्णनम् --

तय
✓

३३

३४

३५

—

रङ्गना

विशयः

गिरेनैकपक्षमवधारणम्

शृङ्गादुःख्यज्जट्टोमियायनाम्नौसमजम्

शृङ्गायाःशरीर्यमङ्गकरणम्

१०४ शङ्करेणमुनेजाल्पपरम्यवधारणम्

॥ जाल्पपरम्यमिषसायुग्मप्राप्तिः

१०५ र्थातत्रयोत्पन्नानां पार्थीमात्प्राप्त्युत्तमीनां दर्शनं न विष्णोस्तोमिनिरासः

॥ पार्थीमुत्तम्योर्माहात्म्यम्

१०६ कलहाचरितवर्णनम्

१०७ तुलसीमिथजलप्रक्षेपात्कलहापादिभ्यश्चेहापानिवर्णनम्

१०८ धर्मदक्षविष्णुगणसम्वादेविष्णुयनमाहात्म्यवर्णनम्

॥ विष्णुदासविप्रचोदराजयोः कथानकम्

१०९ विष्णुदासविप्रचोदराजयोर्मंगपथिरतिशयभक्तयार्थकुण्डप्राप्तिवर्णनम्

॥ मुद्गगलगोत्रोद्घानां शिवादीनित्यकारणवर्णनम्

११० जयविजयहारपालयोः पूर्वजन्मवृत्तान्तवर्णनम्

१११ रुग्णधेण्याधनेकनर्दीनां माहात्म्यवर्णनम्

११२ एकदश्यादीनां मगधतिग्रयवर्णनम्

॥ पुण्यपार्षादकथनम्

११३ कार्तिकज्येष्ठप्रशंसायां धनेश्वरविप्रवृत्तान्तवर्णनम्

११४ धनेश्वरस्य धनयशोतिनाम्नाकुर्वेदानुगतवप्राप्तिवर्णनम्

॥ धनेश्वराय यमेन नरकदर्शनम्

११५ अभ्युत्थवत्प्रशंसावर्णनम्

११६ अभ्युत्थवृक्षस्याऽऽस्पृश्यत्ववर्णनेऽलङ्करीवृत्तान्तवर्णनम्

११७ शिवपदाननसम्वादे कार्तिकज्ञानमाहात्म्यवर्णनम्

११८	कार्तिकेति लघेन्यादिदानकथनम्	
"	कार्तिकमाहात्म्यम्	
११९	माघस्नानादिमाहात्म्यम्	११९
"	मासोपवासमाहात्म्यम्	११९
१२०	श्रद्धालुप्रामात्रनयनं नम्	१२०
"	पासुदेयादिशालग्रामशिलाक्षणम्	१२०
१२१	दीपगन्धधार्त्रीमाहात्म्यम्	१२१
१२२	दीपायलिमाहात्म्यवर्णनम्	१२२
"	दीपायलिमनुवृत्त्यवर्णनम्	१२२
"	कलुषादियाम्यास्तातिथिवर्णनम्	४०
१२३	प्रबोधिन्त्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम्	४०
"	भीष्मपञ्चकप्रतमाहात्म्यवर्णनम्	४०
१२४	माघमासमाहात्म्यवर्णनम्	४०
"	द्विर्लपमृगयाप्रसङ्गेहारीतेनसैत्त्रावर्णनम्	४१
"	माघमासेतपोदानादिवृत्त्यवर्णनम्	४१
"	व्याघ्रमुखविद्याधरस्यभृगुणावासावर्णनम्	४१
"	माघमाहात्म्यवर्णनम्	४१
१२५	माघस्नानमाहात्म्ये कार्तवीर्यदत्तात्रेयसम्पादवर्णनम्	४१
"	दत्तात्रेयेणमाघस्नानमाहात्म्यवर्णनम्	४२
"	कुम्भिकायास्तिलोत्तमात्पातिवर्णनम्	४२
१२६	माघस्नानविधिवर्णनम्	४२
"	प्रयागेमाघस्नानमाहात्म्यवर्णनम्	४२
"	काञ्चनमालिन्यापूर्वमवधार्तावर्णनम्	४२

ख्या

विषयः

पृष्ठ

प्रयागेस्नानेनेन्द्रस्यपापान्मुक्तिवर्णनम्	प्रयागस्नानेनेन्द्रस्यपापान्मुक्तिवर्णनम्	४१
काञ्चनमालिन्याभाषस्नानजपुण्यवर्णनम्	काञ्चनमालिन्याभाषस्नानजपुण्यवर्णनम्	४२
माधस्नानफलवर्णनम्	माधस्नानफलवर्णनम्	४३
पञ्चगन्धर्वकन्यावृत्तवर्णनम्	पञ्चगन्धर्वकन्यावृत्तवर्णनम्	४४
यदौतिरोहितेकुमारीणां विरहवर्णनम्	यदौतिरोहितेकुमारीणां विरहवर्णनम्	४५
गन्धर्वकन्याभिर्ब्राह्मणवदुसम्बादवर्णनम्	गन्धर्वकन्याभिर्ब्राह्मणवदुसम्बादवर्णनम्	४६
लोमशस्मृतिवैदनिधिनास्यदुःखवर्णनम्	लोमशस्मृतिवैदनिधिनास्यदुःखवर्णनम्	४७
प्रयागेमायस्नानमाहात्म्यवर्णनम्	प्रयागेमायस्नानमाहात्म्यवर्णनम्	४८
सुमित्राय विष्णोर्दर्शनवर्णनम्	सुमित्राय विष्णोर्दर्शनवर्णनम्	४९
धीविष्णोःस्तोत्रवर्णनम्	धीविष्णोःस्तोत्रवर्णनम्	५०
विष्णोर्वागसारस्तोत्रवर्णनम्	विष्णोर्वागसारस्तोत्रवर्णनम्	५१
चित्रराशोवृत्तवर्णनम्	चित्रराशोवृत्तवर्णनम्	५२
ब्राह्मणपिशाचयोः सम्बादवर्णनम्	ब्राह्मणपिशाचयोः सम्बादवर्णनम्	५३
केरलीयसुनामब्राह्मणवर्णनम्	केरलीयसुनामब्राह्मणवर्णनम्	५४
केरलब्राह्मणप्रेतेनस्यकथावर्णनम्	केरलब्राह्मणप्रेतेनस्यकथावर्णनम्	५५
घानरसारसवृत्तवर्णनम्	घानरसारसवृत्तवर्णनम्	५६
सारसेनघानरग्रामवृत्तवर्णनम्	सारसेनघानरग्रामवृत्तवर्णनम्	५७
पथिकवृत्तेतोद्धारवर्णनम्	पथिकवृत्तेतोद्धारवर्णनम्	५८
माघस्नानफलवर्णनम्	माघस्नानफलवर्णनम्	५९
गन्धर्वकन्यापरिणयवर्णनम्	गन्धर्वकन्यापरिणयवर्णनम्	६०
विष्णुमहिमवर्णनम्	विष्णुमहिमवर्णनम्	६१
शालग्रामशिलावर्णनमाहात्म्यवर्णनम्	शालग्रामशिलावर्णनमाहात्म्यवर्णनम्	६२
भीविष्णुमाहात्म्यवर्णनम्	भीविष्णुमाहात्म्यवर्णनम्	६३

श्रीह्रौंभक्तिप्रशंसावर्णनम्
 श्रीचिष्णोर्महत्त्ववर्णनम्
 साकारनिराकारयोर्वर्णनम्
 चिष्णुस्वरणवर्णनम्

समाप्तैपोत्तरखण्डस्यविषयानुक्रमणिका

लेकातामयां गुरुमण्डलप्रथमालाप्राशिकाया मोद्याव्यशोधसंस्थाया
सपादनकार्यनियोजिता विद्वच्छरणचञ्चरीकाः लक्ष्मणदुर्गास्तव्य-
प्रह्लादसन्निवेदि-मयलगाई (जयपुर) यास्तव्य मिश्रेपनामक
कचोबीलम्. मन्त्रीमोहाह रामनागनामिकाः

नारद उवाच ।

देवेश ! पार्थवीश ! जगद्गुरो ! । भगवत्सत्त्वविज्ञानं येन स्यात्तन्ममादिर

शिव उवाच ।

नारद पश्यामि पुण्यं चेदस्मितम् । यच्छ्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संश

प्रथमोत्तरकीर्तिः स्यात्सर्वताड्यानमेव न ।

जातम्भरं तथाऽऽख्यानं श्रीशैलान्त्यं तनःपरम् ॥ १० ॥

दरिदारस्य व्याख्यानं विष्णुपादोद्घर्षं तथा । प्रयागतीर्थं ते पश्ये द्वाभ्यमेधिकं यत्

तुलसीमहिमा येष शङ्खचक्रगदादिकम् । छारकायास्तथाऽऽख्यानं महोत्सवपिधिस्त

तडाकजं तथा पुण्यं पापीकूपप्रपादिकम् । गणपतयं ततो पश्ये वीष्णवागममेव च

जीर्णोद्धारस्य माहात्म्यं मन्दाकिनीसमागमम् ।

साक्षमस्यास्तु माहात्म्यं माहात्म्यं सीरजं तथा ॥ १४ ॥

श्रीशूद्राणां तथा धर्मं तथा त्याग्यैश्च धारणम् । उमामहेशसंवादेभ्योक्तं नामसहस्रकम्

पैलासासस्समानीतं नारदेनाप्रजामना । लोकानां ब्राह्मणानां च क्षत्रियणां विशेषत

श्रीशूद्राणां विशेषेण पठितव्यं समाहितैः । इदं पवित्रं परमं पुण्यमायुष्यधर्मम् ॥ १५ ॥

पठितव्यं विशेषेण बिष्णोः सायुज्यमाप्नुयात् ।

बिष्णोर्नामसहस्रं तत्पावनं भुवि विधुतम् ॥ १८ ॥

चतुर्विंशतिमूर्तीनां स्थानकानीह संघदे । तेषां च मातापितरधन्तरं च प्रवीम्यहम् ॥

गोत्रं चेदांश्च तेषां वै कर्माणीह तथैव च । स्त्रियस्तेषां प्रवक्ष्यामिपथाविज्ञानदर्शनात्

चतुर्विंशत्येकादशीनां द्वादशीनां प्रमाचताम् ।

गोदाघर्याश्च माहात्म्यं शङ्खचक्रादिधारणम् ॥ २१ ॥

विशेषेण धारणं विधिपूर्वकम् । यमुनायाश्च माहात्म्यं गण्डिकायास्तथायुने

येन वत्स्यास्तु माहात्म्यं वच्महं ते न संशयः ।

गितितीर्थोद्घर्षं पुण्यं शिलाक्षेत्रं महत्त्वं यत् ॥ २३ ॥

समप्रवक्ष्यामि खण्डे ह्युत्तरसंज्ञके । बर्जुदेवमाहात्म्यं च त्रीर्थादिकं यत् ॥

सरस्वत्याश्च माहात्म्यं सिद्धेशेनादिकं च यत् ।

पद्मनाभसमुत्पत्तिं तुलस्याश्चैव धारणम् ॥ २५ ॥

गोपीवन्दनमाहात्म्यं षट्पूजां तथैव च । निरञ्जनस्य माहात्म्यं तथा विज्ञानदर्शनम् ॥

तत्रदीपप्रदानं च धूपदानं विशेषतः । कार्तिकस्याथ माहात्म्यं माहात्म्यं माघजं तथा ॥

सर्वेषां च व्रतानां च माहात्म्यं विधिपूर्वकम् ।

शृणु नारद ! वक्ष्यामि जगन्नाथाख्यमुत्तमम् ॥ २८ ॥

यं दृष्ट्वा मुच्यते लोको ब्रह्महत्यादिपातकात् । यत्र सिद्धं तथामुक्तं पारलौकिकदायकम्

ब्राह्मणा यत्र भुञ्जन्ति वेदशास्त्रविशारदाः । अन्येषां चैव लोकानां का कथा चैव सुप्रस

पञ्चविंशत्यत्र नागा मर्त्ययो विधिघास्तथा । ब्रह्महत्या बालहत्या गवां हत्या तथैव च

ताः सर्वां पिलयं यान्ति जगन्नाथस्य दर्शनात् ।

जगन्नाथेत्पुच्छवरजस्तुमहापथेः प्रमुच्यते ॥ ३२ ॥

विष्णोः पूजनकं पुष्पैस्तन्माहात्म्यमपि श्रुये । पर्यतानां वर्णनं च देशानां वर्णनं तथा

गोपूजनादि माहात्म्यं सिद्धानां चैव पूजनम् ।

सिक्थे दत्ते तु यत्पुण्यं तत्तथैव प्रवक्ष्याम्यहम् ॥ ३४ ॥

बादलीगर्भदानं च वृक्षदानं ततः परम् । भवदानं हस्तिदानं जपमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३५ ॥

मन्त्रदीक्षागमं चैव गुरोर्लक्षणमेव च । शिष्यस्य लक्षणं प्रोक्तं यथा पौराणिका विदुः

चरणोदकमाहात्म्यं पितृश्राद्धादिकं च यत् । पितृक्षयाहदानं च नीलोत्सर्गविधिस्ततः

ग्रहणं चन्द्रपूष्णीश्च तत्र दानं च यद्वेत् । शालग्रामस्य दानस्य माहात्म्यं मातृगन्धर्वयोः

दशम्यैकादशीविधं द्वादशी हरियासरम् । तेषां चैव तु माहात्म्यं रुद्रनामादिकं च यत्

मयुरायाश्च माहात्म्यं कुरुक्षेत्रादिकं तथा । सैतुयन्त्रस्य बाह्यान् धीरासेध्वजं तथा

अय्यकस्य च माहात्म्यं पञ्चवत्याश्च यत्फलम् ।

दण्डकारण्यमाहात्म्यं शृणु वाडयसत्तम ! ॥ ४१ ॥

दण्डकारण्यमाहात्म्यं नृसिंहोत्पत्तिकारणम् ।

गीतायाश्चैव माहात्म्यं तथा भागवतस्य च ॥

नारद उवाच ।

ॐ देवेश ! पार्वतीश ! जगद्गुरो ! । भगवत्तत्त्वविज्ञानं येन स्यात्तन्ममादिश ।

शिष उवाच ।

ॐ नारद पश्यामि पुराणं वेदसंमितम् । यच्छ्रुत्या सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः
प्रथमोत्तरकीर्तिः स्यात्पर्वताख्यानमेव च ।

जालन्धरं तथाऽऽख्यानं श्रीशैलार्च्यं ततः परम् ॥ १० ॥

हरिद्वारस्य व्याख्यानं विष्णुपादोद्भवं तथा । प्रयागतीर्थं ते वक्ष्ये वशाभ्यमेधिकं वत्स
तुलसीमहिमा चैव शङ्खचक्रगदादिभ्यम् । द्वारकायास्तथाऽऽख्यानं महोत्सवविधित्त
तडाकजं तथा पुण्यं पापीकृपप्रपादिजम् । गणपत्यं ततो वक्ष्ये वैष्णवागममेव च ।

जीर्णोद्धारस्य माहात्म्यं मन्दाकिनीसमागमम् ।

साम्रमत्यास्तु माहात्म्यं माहात्म्यं सीरजं तथा ॥ १४ ॥

स्त्रीशूद्राणां तथा धर्मं तथा त्याग्यैश्च धारणम् । उग्रामहेशसंवादेप्रोक्तं नामसहस्रम्
कैलासाक्षस्तमानीतं नारदेनाग्रजमना । लोकानां ब्राह्मणानां च क्षत्रियणां विशेषतः
स्त्रीशूद्राणां विशेषेण पठितव्यं समाहितैः । इदं पवित्रं परमं पुण्यमायुष्यवर्धनम् ॥
पठितव्यं विशेषेण विष्णोः सायुज्यमाप्नुयात् ।

विष्णोर्नामसहस्रं तत्पावनं भुवि विभुतम् ॥ १८ ॥

यत्पुष्पशक्तिमूर्तीनां स्थानकानीह संवदे । तेषां च मातापितरानन्तरं च प्रवीण्यहम् ।
गोत्रं वेदाश्च तेषां वै कर्माणीह तथैव ॥ । स्त्रियस्तेषां प्रपश्यामिपवाविज्ञानवशात्
यत्पुष्पशक्त्येकादशीनां द्वादशीनां प्रभाषताम् ।

गोदाधर्पाश्च माहात्म्यं शङ्खचक्रादिधारणम् ॥ २१ ॥

आग्रजानां विशेषेण धारणं विधिपूर्वकम् । यमुनायाश्च माहात्म्यं गण्डिकायास्तथापि
पेत्रवत्यास्तु माहात्म्यं यद्यप्यहं ते ॥ संशयः ।

गिरिनार्योद्भवं पुण्यं शिलाक्षेत्रं महत्पुण्यं यत् ॥ २३ ॥

स्मृत्यै संप्रपश्यामि कण्ठे ह्यनुरसंभवे । सर्वद्वैतमाहात्म्यं तत्र तीर्थादिकं च ।

‘सरस्यत्याश्च माहात्म्यं सिद्धक्षेत्रादिकं च यत्

पद्मनाभसमुत्पत्तिं तुलस्याश्चैव धारणम् ॥ २९ ॥

गोपीचन्दनमाहात्म्यं पट्टपूजां तथैव च । निरञ्जनस्य माहात्म्यं तथा विज्ञानदर्शनम् ॥

तत्रदीपप्रदानं च धूपदानं विशेषतः । कार्तिकस्याथ माहात्म्यं माहात्म्यं माघजं तथा ॥

सर्वेषां च व्रतानां च माहात्म्यं विधिपूर्वकम् ।

शृणु नारद ! यद्य्यामि जगन्नायात्यमुत्तमम् ॥ २८ ॥

यं दृष्ट्वा मुच्यते लोको ब्रह्महत्यादिपातकात् । यत्रसिद्धं तथामुक्तं पारलौकिकदायकम्

ब्राह्मणा यत्र भुज्जन्ति वेदशास्त्रविशारदाः । अन्येषां चैव लोकानां का कथा चैव सुप्रत

पञ्चविंशत्यत्र तागा नर्तक्यो विविचास्तथा । ब्रह्महत्या बालहत्या गवां हत्या तथैव च

ताः सर्वां विलयं यान्ति जगन्नाथस्य दर्शनात् ।

जगन्नाथेत्पुण्यं वरज्जन्तुमहापापैः प्रमुच्यते ॥ ३२ ॥

विष्णोः पूजनं पुण्यं स्तमाहात्म्यमपि मुचे । पर्यतानां वर्णनं च देशानां वर्णनं तथा

गोपूजनादि माहात्म्यं सिद्धानां चैव पूजनम् ।

सिकथे वृत्ते तु यत्पुण्यं तत्सर्वं प्रपदाम्यहम् ॥ ३४ ॥

कदलीगर्मदानं च धृक्षदानं ततः परम् । अभयदानं हस्तिदानं अपमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३५ ॥

मन्त्रदीक्षागमं चैव गुरोर्लक्षणमेव च । शिष्यस्य लक्षणं प्रोक्तं यथा पौराणिका विदुः

श्वरणीदकमाहात्म्यं पितृधाद्यादिकं च यत् । पितृक्षयाददानं च नीलोत्सर्गैर्विधिस्ततः

महर्षं चन्द्रपूज्जोश्च तत्र दानं च यद्भवेत् । शालग्रामस्य दानस्य माहात्म्यं माल्यगन्धपयोः

दशमैकादशीयेर्धं द्वादशी हस्त्यासरम् । तेषां चैव ॥ माहात्म्यं कद्रनामादिकं च यत्

अधुरायाश्च माहात्म्यं कुण्डक्षेत्रादिकं तथा । सेतुबन्धस्य धारयानं धोरामेभरजं तथा

अग्न्यकस्य च माहात्म्यं पञ्चपट्याश्च यत्फलम् ।

दण्डकारण्यमाहात्म्यं शृणु पादचसत्तम ! ॥ ४१ ॥

दण्डकारण्यमाहात्म्यं नृसिंहोत्पत्तिकारणम् ।

गीतायाश्चैव माहात्म्यं तथा भागवतस्य च ॥ ४२ ॥

कूर्ममाहात्म्यं तत्प्रोक्तं धाराहस्यतथैव च । माहात्म्यं च गद्यादीनां दानानां प्रथममहम्
 प्रहादमुखमक्ता ये ये केचिदभुवि विद्युताः । तन्माहात्म्यं ततो वक्ष्ये शृणु देवर्षिसत्तम
 जागरे महिमा चैव दीपदाने हृते च यत् । प्रहरेषु पृथक्पूजा फलं देवर्षिसत्तम ! ॥६२॥
 पशुरामस्य चाख्यानं रेणुकायावधस्तथा । ब्राह्मणानां भूमिदानं रामेणैव च यत्कृतम्
 रामस्याश्रमजं पुण्यं वदाम्यहमशेषतः । नर्मदायास्तथाऽऽख्यानं पुण्यं पूजानयोस्तथा
 दानं वेवपुराणानामाश्रमाणां निरूपणम् । हिरण्यदानपुण्यं च ब्रह्माण्डदानमेव च ॥६५॥
 पद्मपुराणदानं च खण्डानां व्यवस्थस्तथा । प्रथमं सृष्टिखण्डं च द्वितीयं भूमिखण्डकम्
 स्वर्गखण्डं तृतीयं तु चतुर्थं ब्रह्मखण्डकम् । पातालं पञ्चमं खण्डं परिशिष्टस्वरूपकम्
 षष्ठं क्रियायोगसारमुत्तरं तूत्तरं समात् । यतत्पद्मपुराणं तु व्यासेन तु महात्मना ॥६८॥
 कृतं लोकहितार्थाय ब्राह्मणधेयसे तथा । शूद्राणां पुण्यजननं तीव्रदारिद्र्याशनम् ॥६९॥
 मौक्षदं सुखदं वाशु कल्याणप्रदमय्ययम् । श्रुत्वा दानं तथा कुर्याद्विधिना सत्र नारद !

इति श्रीवासे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रयो संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे

महेशनारदसंवादे बीजसमुच्चयो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

द्वितीयोऽध्यायः

नारदो मापतिसंवादे बदरीनारायणमाहात्म्यवर्णनम् ।

महेश उवाच ।

एकलक्षं पञ्चविंशत्सहस्राः पर्यन्तास्तथा । तेषां मध्ये महत्पुण्यं बदर्याश्रममुत्तमम् ॥१॥
 नरनारायणो देवो यत्र तिष्ठति नारद । तस्य स्वरूपं तेजश्च वक्ष्यामीह वसाम्यतम् ॥
 दिमपर्यन्तशृङ्गे च कृष्णाकारतया द्विज ! । पुरुषो सत्र वर्तेते नरनारायणालुम्बो ॥ २ ॥
 श्वेत एकस्तु पुरुषः कृष्णो ह्येकतमः पुनः । पिङ्गलश्चेतवर्णश्च जटाधारी महाप्रभुः ॥
 कृष्णो नारायणो ह्येव जगदादिर्महाप्रभुः ।

कालिन्दाश्वेप माहात्म्यमिन्द्रप्रस्थस्यवर्णनम् । स्वमाद्भुतचरित्रं तु महिमायेष्णस्य च
 वैष्णवे होकमुक्ते तु शृणु पापवसत्तम । ससागरं च पृथिवीं दत्त्वा चैव तु यत्फलम्
 सत्फलं समपाप्नोति मुङ्क्ते होके तु वैष्णवे ।
 सारिकाः सत्यसम्पन्ना राजसाः कामुकाः स्मृताः ॥ ४१ ॥
 तामसा अधमाः प्रोक्ता वैष्वाणां तु लक्षणम् । ब्राह्मणा वैष्णवा ये तु वेदधर्मपरायणाः
 तेषां माहात्म्यं वक्ष्यामि यद्योक्तं चैव नारद ! ।
 विष्णुनिन्दारता ये ये द्रव्यलोभेन सत्तम ! ॥ ४२ ॥
 तेषां पापन्तु वक्ष्यामिसाम्प्रतं चर्षिसत्तम । उद्यातामुक्यास्तथा कन्यान्दिमशीलेक्षणं तथा
 ब्रह्मात्पत्तिस्तु चैव तं प्रदेशं वदाम्यहम् ।
 कायस्थानां समुत्पत्तिर्न्यायाख्यानमेव च ॥ ४३ ॥
 गदाधरस्वरूपं च फल्गुवर्णनमेव च । एतेषां चैव माहात्म्यं पठे दृष्टं तथा श्रुतम् ॥ ४४ ॥
 महाबोधस्वरूपं च सकलैकेशं एव च । रामगयायामाहात्म्यं तथा प्रेतशिलामवम् ॥
 ब्रह्मणश्च तथाऽऽख्यानं शिलाख्यानं वदाम्यहम् ।
 ब्रह्मयोनिस्तथाख्यानमक्षयाव्यवटस्य च ॥ ४५ ॥
 धाद्रे तत्र महत्पुण्यं यत्तत्सर्वं वदाम्यहम् ।
 महेश्वरकृतां भक्तिं विष्णुतां च महात्मना ॥ ४६ ॥
 अद्यापि काश्यां जपतिमहाहृदो हानामयम् । माहात्म्यं च ततोवक्ष्येसागरस्य हि नारद
 तिलतर्पणजं पुण्यं यवजं पुण्यमेव च । तुलसीदलसंयुक्तं तर्पणं वेधजं तथा ॥ ४७ ॥
 तन्माहात्म्यं प्रवक्ष्यामि यद्योक्तं ब्रह्मणा मम ।
 शङ्खनादस्य माहात्म्यं पुण्यं चासङ्ख्यसंज्ञकम् ॥ ४८ ॥
 रवेर्पारस्य माहात्म्यं योगस्य विष्णुसंज्ञितः ।
 वैभूतस्य च माहात्म्यं ध्येतीपातस्य चैव तथा ॥ ४९ ॥
 एतत्सर्वं प्रवक्ष्यामि यद्योक्तं चैव नारद ! । अंगदानं धरुदानं भूमिदानं तथैव च ॥ ५० ॥
 शय्यादानं च गोदानं तथाऽन्यथाप्यहम् । जगमाष्टम्याश्चमाहात्म्यं सत्स्यमाहात्म्यमेव च

द्वितीयोऽध्यायः] * बदरीनारायणमाहात्म्यवर्णनम् *

कूर्ममाहात्म्यं सत्प्रोक्तं वाराहस्यतथैव च । माहात्म्यं च गवादीनां दानानां प्रवक्ष्याम्यहम्
 प्रह्लादमुत्तमका ये ये केचिद्भुवि विभ्रुताः । तन्माहात्म्यं सतो घश्ये शृणु देवर्षिसत्तम
 जागरे महिमा चैव दीपदाने कृते च यत् । प्रदरेषु पृथक्पूजा फलं देवर्षिसत्तम ! ॥६२॥
 पशुरामस्य चाख्यानं रेणुकायाधधस्तथा । ब्राह्मणानां भूमिदानं रामेणैव च यत्कृतम्
 रामस्याधमजं पुण्यं वक्ष्याम्यहमशेषतः । नर्मदायास्तथाऽऽख्यानं पुण्यं पूजानयोस्तथा
 दानं वेदपुराणानामाधमाणां निरूपणम् । हिरण्यदानपुण्यं च ब्रह्माण्डदानमेव च ॥६५॥
 पद्मपुराणदानं च खण्डानां व्यक्तयस्तथा । प्रथमं सृष्टिलण्डं च द्वितीयं भूमिलण्डकम्
 स्यर्गलण्डं तृतीयं तु चतुर्थं ब्रह्मलण्डकम् । पातालं पञ्चमं खण्डं परिशिष्टस्वरूपकम्
 षष्ठं क्रियायोगसारमुत्तरं तूत्तरं क्रमात् । यतत्पद्मपुराणं तु ध्यासेन तु महात्मना ॥६८॥
 कृतं लोकहितार्थाय ब्राह्मणधेयसे तथा । शूद्राणां पुण्यजननं सीवदारिद्र्यनाशनम् ॥६९॥
 मोक्षदं सुखदं चाशु कल्याणप्रदमव्ययम् । भुत्वा दानं तथा कुर्याद्विधिना तत्र नारद !
 इति धीरासि महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रयां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे
 महेशानारदसंवादे बीजसमुच्चयो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

द्वितीयोऽध्यायः

नारदोभाषतिसंवादे बदरीनारायणमाहात्म्यवर्णनम् ।

महेश उवाच ।

एकलक्षं पञ्चर्षिशतसहस्राःपर्वतास्तथा । तेषां मध्ये महत्पुण्यं बदर्याश्रममुत्तमम् ॥१॥
 नरनारायणो देवो यत्र तिष्ठति नारद । तस्य स्वरूपं तेजश्च वक्ष्यामीह चक्षुःश्रुतम् ॥
 हिमपर्वतशृङ्गे च कृष्णाकारतया द्विज ! । पुरुषौ तत्र वर्तते नरनारायणाबुधौ ॥ ३ ॥
 श्वेत एकस्तु पुरुषः कृष्णो ह्येकतमः युतः । विङ्गल्यदेतवर्णश्च जटाधारी महाप्रभुः ॥
 कृष्णो नारायणो ह्येव जगदादिर्महाप्रभुः ।

चतुर्थाहुर्महाभूमीमाग्न्यकोऽप्यक्तः सनातनः ॥ ५ ॥

उत्तरायणे महापूजा जायते तत्र सुप्रसन्नः । यन्मासादिकपर्यन्तं पूजा नैव न जायते ॥
दिमध्याह्नं तदा ज्ञातं यावद्दक्षिणं भवेत् । अत एवादृशो देवो न भूतो न भविष्यति
तत्र देवा वसन्तीह ऋषीणां चाध्रमास्तथा । अग्निहोत्राणि वेदानां ध्यनि प्रथूयते सदा
तस्य ये दर्शनं कार्यं कोटिद्वत्यापि नाशनम् । बलकनन्दा यत्र गङ्गा तत्र स्नानं समाचरेत्
कृत्वा स्नानं तु ये तत्र महापापात्प्रमुच्यते । यत्र विश्वेश्वरो देवस्तिष्ठत्येष न संशयः
एकस्मिन्समये तत्र सुतपस्तप्तवानहम् ।

तदा नारायणो देवो भक्तानां हि कृपाकरः ॥ ११ ॥

अव्ययः पुरुषः साक्षाद्भूतो गरुडध्वजः । सुप्रसन्नोऽग्रहीन्मां नै वरं परम सुप्रसन्नः ॥

श्रीनारायण उवाच ।

यं वमीप्ससि देव ! त्वं तं तं कामं ददाम्यहम् ।

एवं कैलासधिभुः साक्षाद्भूतो वै विश्वपालकः ॥ १३ ॥

इदं उवाच ।

अलं गृह्णामि भो देव सुप्रसन्नो जनार्दन । द्वीं वरौ मम दीयेतां यदि द्रातुं त्वमिच्छसि
तव भक्तिः सर्वदास्तु भक्तानां भवाम्यहम् । सर्वे लोका युवन्त्वेवमप्यं भक्तः सर्वेषां
तव प्रसादाद्देश मुक्तिदाता भवाम्यहम् । ये लोका मां भजिष्यन्ति ते पांदातान् संशयः
विष्णुभक्त इति ज्ञातो लोके शेष भवाम्यहम् । यस्याहं वरदाता ॥ तस्य मुक्तिर्नैव त्रमो
जटिलो मस्मलितो ह ह्यहं वै तव सन्निधौ । तव देव प्रसादेन लोके ज्ञातो भवाम्यहम्
इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां पष्ठे उत्तरखण्डे नारदोत्तरायणसंवादे

वद्रीनारायणमाहात्म्ये स्तुप्रसादो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २॥

तृतीयोऽध्यायः

युधिष्ठिरनारदसंवादे जालन्धरोत्पत्तिवर्णनम् ।

सूत उवाच ।

रा नारदोद्वृष्टं पाण्डुचान्दुःखकशितान् । ययौ काम्यवर्नचिप्रः सत्कृतस्तैर्यथाविधि

अथ नत्वा मुनिप्रेष्ठं युधिष्ठिर उवाच ॥ १ ॥

युधिष्ठिर उवाच ।

भगवन्कर्मणा केन दुःखाधी पतिता वयम् ॥ २ ॥

सूत उवाच ।

वाच ऋषिर्दुःखं त्यजत्वं पाण्डुनन्दन ! । सुखदुःखसमाहारे संसारे कः सुखी नरः

तोऽपि हि न स्थायी पीडयते देहसञ्चयैः । न दुःखरहितः कश्चिद्देही दुःखसहो यतः

रं सधितुर्यस्माद्ग्राहस्तदुप्रसते बली । राहारपि शिरश्छिन्नं शौरिणाऽमृतभोजने ॥

पि शङ्खधरो देव क्षितः सागरगह्वरे । जालन्धरेण वीरेण विहतः सोऽपि शम्भुना

युधिष्ठिर उवाच ।

सौ जालन्धरोपीरः कस्यपुनः कुतो बली । कथं जालन्धरं सङ्क्षेपं हतवान्वृषभध्वजः

एतत्सर्वं समाचक्ष्व विस्तरेण तपोधन ! ॥ ८ ॥

सूत उवाच ।

राज्ञा ॥ पय मुकस्तु कथयामास नारदः ॥ ६ ॥

नारद उवाच ।

पूषकथादिब्यासशेषाधीनशशिनीम् । ईशानसिन्धुसन्वोश्च सङ्ग्रामं परमादुभुतम्

निशिं स्तोतुं प्रययौ पाकशासनः । अप्सरोगणसङ्कीर्णो देवैर्वहुभिरावृतः ॥

रावृतो देवस्तन्त्रीशिक्षासुकोविदैः । रम्भा तिलोत्तमा रामा कपूर्य कदली तथा

मदना भारती कामा सर्वांमरणभूयिता ।

नर्तक्यभा तथा चान्याः समाजगुः सुगन्तिकम् ॥ १३ ॥

गन्धर्व्यशसिदागु नारदस्सुगुगन्तया । विन्नरा मुदुराजगुगन्तया विन्नरयोपितः
पागुभा वरुणभैव कुयेरो घनदस्तया । यमभाभिनिर्मितिभ ये चान्ये देवतागणाः ॥
विमानतस्यो मघवा विमानस्थाः सुराङ्गनाः । स्वयाहनगतादेवाः कैलासं प्रययुर्जयान्
ददृशुस्तो ततो देवाः कैलासं पर्यतोत्तमम् । महीधगणां सर्वेषां वृषिष्या इष मण्डनम्
सर्वतः सुगन्धं शुभं सिद्धिराशिमिव स्थितम् ।

यत्र वृक्षाः कल्पवृक्षाः पापाणाञ्छिन्नितप्रदाः ॥ १८ ॥

पुन्नागैर्नागवग्नेभ्य तिलकैर्देवदाहमिः । अशोभैः पाटलेश्चूर्णैर्मन्दारैः शोभितो गिरिः
पर्यन्तकयनामोदयादका यत्र घाययः । पङ्क्तुन्वं यदुच्चारणेन या जेत ते मलयानिलाः ॥
पाप्यः स्फटिकसोपाना इषाधयिमलोद्काः । वैडूर्यनालसंसनसौवर्णनिमपङ्कजाः ॥
कुमुदानां पुतिर्यत्र राजते सर्वतो दिशम् ।

कहलैः शोभिता पाप्यः पिनडाः पद्मरागयत् ॥ २२ ॥

हरिन्मणिनियद्वाङ्ग गोमेदैः सर्वतोवृताः । पद्मरागशिलायदा नानाघातुविचित्रिताः ॥
ददृशुः सुन्दरतरं नाकाधिकविनिर्मितम् । कैलासं पर्यतग्रेष्ठं दृष्ट्वा ते विस्मयं गताः ॥
विमानादपतीर्णाश्च मघवा देवताश्च ताः । द्वारपालमयागम्य नन्दिनं चापयमद्रुषन् ॥
इन्द्र उवाच ।

भोभोगणवरग्रेष्ठ शृणु मे वाक्यमुत्तमम् । समाहापय शीघ्रं त्वं नृत्यार्पमिहमागतम् ॥
ईश्वरं प्रति देवेशं सर्वदेवैः समावृतम् ॥ २६ ॥

नारद उवाच ।

इन्द्रस्य वचनं श्रुत्वा गिरिं नन्दिरवधीत् । प्रमोडयमागतः सर्वदेवराजः पुरन्दरः ॥
नृत्यार्पमय तं प्राहानय शीघ्रं शचीपतिम् । प्रवेशयामास सदा नन्दी तेः सह वासवम्
स दृष्ट्वा गिरिं देवं तुष्टाव वृषमध्यजम् ।
रम्भाद्यास्तास्तदा सर्वा नर्तक्यो हरसन्निधौ ॥ २९ ॥
मृदङ्गवीणावादिशैर्मुदा नाटयं प्रवक्रिते ।

कांस्यधाद्यान्प्रगृह्यान्या दंशतालान्सकाहलान् ॥ ३० ॥

यक्रुस्ता नृत्यसंरम्भं स्थयं देवः पुरन्दरः । अतोचनर्तनं चक्रे सुन्दरं देवदुर्लभम् ॥ ३१ ॥
ईश्वरस्तोषमापन्नो वासवं वाक्यमब्रवीत् । प्रसन्नोऽहं सुख्येष्ट जातस्ते त्रियतां वरः
इत्युक्तवति देवेशे स्वबाहुबलगर्वितः । प्रत्युषाच हरं वाक्यं सङ्ग्रामः संवृतो मया ॥

यत्र त्वत्सदृशो योद्धा तच्छृङ्गं देहि मे प्रमो ! ।

इत्युत्तवा निर्गतो जिष्णुर्लब्ध्वा शम्भोर्वरं प्रमो ! ।

तस्मिन्नाते तदा शके गिरितो वाक्यमब्रवीत् ॥ ३४ ॥

राक्षुर उवाच ।

गणा मे धूयतां वाक्यं देवराजोऽतिगर्वितः ॥ ३५ ॥

नारद उवाच ।

इत्युत्तवा क्रोधसंयुक्तोऽभूथ वततो हरः । आचिरासाक्षतः क्रोधोर्मूर्तिमान्पुरतःस्थितः
धनान्नकारसदृशो मृडं क्रोधस्ततोऽब्रवीत् । देहिमे त्वं हि सन्देशं किं करोमि त्वप्रमो
उमापतितस्तदोवाच गच्छ त्वं वासवे जय ।

स्पर्गसिन्धुं समासाद्य सागरस्य च धीर्यवान् ॥ ३८ ॥

इत्युक्तोऽन्तर्धे क्रोधो गणास्ते विस्मयं ययुः । ईशानकल्पे जाते तु कामेनार्णवसङ्गमे
नाकसिन्धुस्तदा मत्ता स्वयीधनप्ररोप्मणा ।

तां हृष्ट्वा सिन्धुराजश्च जलकल्लोलवानभूत् ॥ ४० ॥

तदाभूथ राजेन्द्र गङ्गासागरसङ्गमः । महानदी तदा प्राप्य रेमे वातप्रचलेन च ॥ ४१ ॥

अत्रान्तरे समुद्रस्य यभूथ सुमटस्ततः । सूनुस्तस्यां महानद्यां समुदादमचक्षुषली ॥ ४२ ॥

महार्णवतनूजेन जातमात्रेण पार्थिव । रुदतोत्कम्पिता पृथ्वी त्रिलोका नादिताऽभवत्
समाधिबद्धमुद्रां च सन्तत्याज चतुर्मुखः ।

अत्रान्तरे परित्रस्तां तां संवीक्ष्य जगत्त्रयीम् ॥ ४४ ॥

घातासुरेन्द्रवाक्येन प्रजगाम महार्णवम् । आश्चर्यमिति सञ्चिन्त्य हंसारुदोजवाययी
ब्रह्माणमागतं धीक्ष्य सपर्यां विदधेऽर्णवः । तमुवाचततो ब्रह्मा किं गर्जसि वृथाऽम्बुधे !

समुद्र उवाच ।

नारदं गच्छामि देवेश मन्मथो बन्धुभागमो । शिरोर्ध्वं कुरु स्त्रीं न दृष्ट्वां न नमस्कृत्य ॥ ४८ ॥

सामुद्रिकं च तनयो मायां प्रादुर्गमोऽगमम् ।

यद्यी सा भर्तुर्वादेशात्पुत्रा बन्धुगोऽस्मिन्ने ॥ ४९ ॥

असङ्गदेशो मन्मथानस्य विधाय पुत्रं गरजो ममम् ।

तदा समुद्रात्प्रसक्तपुत्रं तं दृष्ट्वा विपातुः किल विमोहोऽभूत् ॥ ५० ॥

दृष्ट्वा तद्वर्णं च शिरोः करं च यदा विरिज्जिह्वं शयाक मोहिनम् ।

तदा समुद्रः प्रदत्तप्रयातः कूर्चं प्रणुनामर्करं विमोहयन् ॥ ५१ ॥

सादृशं तस्य बालस्य दृष्ट्वा विमोहमावभुः ।

प्रीत्या जालन्धरोत्थाह नागा जालन्धरोऽभवत् ॥ ५२ ॥

यदे दृष्ट्वाथोतस्य प्रणयेन प्रजापतिः । भवं जालन्धरो देवेरजेयश्च मयिष्यति ॥ ५३ ॥

पातालसदितं मार्कं मरुप्रसादेन भोक्ष्यति । इत्युत्तराग्रस्तर्दये प्रदा हंसमायय सत्य

इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्सहस्रां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे सुषिष्टि

नारदसंवादे जालन्धरोत्पत्तिर्ब्रह्मागमो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

चतुर्थाऽध्यायः

जालन्धरोपाख्याने वृन्दाविवाहवर्णनम् ।

नारद उवाच ।

मन्मथवर्द्धमानोऽसौ बाल्यमावे स बालकः । निपत्य मातुष्टसङ्गे सागरं प्रतिधावति

आनीय चक्रे स च पञ्जरस्यान्कीडापरः केसरिणं किशोरान् ।

सिंहादिनेमादिमिथुंद्धमेवं युद्धोपयोगीव सदीयवीर्यम् ॥ १ ॥

तस्मादाकाशमुत्पत्य खेचरान्पातयेद्भुवि । गर्जितैर्मौषयामासं खरिद्विस्सहसागम् ॥

चतुर्थोऽध्यायः ।

● वृन्दाविषादवर्णनम् ●

समुद्रान्तर्गतं सर्वं सत्त्वजातं तु पार्थिव । प्रस्तं सिन्धुसुतेनेति तद्वयाच्छन्नतां गतम्
दृष्ट्वा निःसत्त्वकं तीर्थं तद्वयाद्वडवानलः । निजदेशं परित्यज्य प्रविवेश हिमालयम्
सं बालत्वं परित्यज्य क्रमेणार्णवनन्दनः । ततो नवंवयःप्राप्य विक्रमेणोक्रमद्विवम् ॥
एकदा पितरं प्राह समुद्रं सिन्धुनन्दनः । मन्त्रिवासोचितंस्थानं देहि तातातिविस्तृतम्
सम्युष्य वचनं सूनोः ॥ जगाद महार्णवः । पुत्र दास्याम्यहं राज्यं तव वै भुविदुर्लभम्
अनन्तरं दैत्यगुरुः समुद्रं भार्गवयोगतः । तमागतं विलोक्याग्निर्विधिना समपूजयत् ॥

मथ नदिपतिदत्ते प्राप्तसौन्दर्यनिर्यन्मणिमहसि ॥ तस्मिन्नासने सन्निविष्टः

कविररुचिसुमेरोः सुन्दरे भृङ्गनामे कमलज इव कान्ति किञ्चिदुच्चैर्जहार ॥

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा व्याजहारार्णवः कविम् ।

दिष्ट्वा तवाग्रागमनं घट् किं कर्त्तव्यम् ॥ ११ ॥

एषा दैत्यकुलाचार्यःप्राह तं सागरं कविः । किं तेन जातु जातेन भातुर्पोषनहारिणा ॥

प्ररोहति न यः स्वस्य वंशस्याग्रे ध्वजो यथा ।

तथात्मजो विक्रमेण त्रैलोक्यं भोक्ष्यति ध्रुवम् ॥ १२ ॥

जम्बूद्वीपे महापीठं योगिनीगणसेवितम् । आप्लावितं स्वयेदानीमुञ्च जालम्भरालयम्

तत्रराज्यं प्रयच्छास्मै तनयाय महार्णव ! । अत्रयश्चाप्यवध्यश्च तत्रस्थोऽयं भविष्यति

पपमुक्तोऽर्णवःप्रीत्या भार्गवेणाथ लीलया । अपासर्पत्सुतप्रीत्यै जले स्थलमदर्शयत्

शतयोजनविस्तीर्णमायत च शतत्रयम् । देशं जालम्भरं पुण्यं तस्य नाम्नीय चिभृतम् ॥

दैत्यवर्यं समाहूय मयं प्रोवाच सागरः । पुरं जालम्भरे पीठे कुरु जालम्भराय वै ॥

ममभोधिनैव मुक्तस्तु चक्रे रत्नमयं पुरम् । प्राकारगोपुरद्वारं सोपानपृष्ठभूमिकम् ॥

पत्रेन्द्रनीलसम्यदप्रासादतलसंस्थिताः । मेनिरै जलदोद्योगंताण्डवस्थाःशिखण्डिनः ॥

यत्र प्रवालमाणिक्यमवनोत्था मरीचयः । सेव्यन्ते शकुनैश्चूतचिराङ्कुर्याङ्कुर्या ॥

यत्र काञ्चनद्वर्ग्येषु त्वणोवह्निषु कातराः । विलोका प्रपलायन्तु दावशङ्काःशिखण्डिनः

यत्र स्फटिकशालोत्थप्रमासं मिश्रिता दिशः ।

विभ्रान्ति मन्दरोद्भ्रान्ताः सफेगार्णवसन्निभाः ॥ २३ ॥

यत्रमोहं स्वहर्म्येषुविभातान्नोक्तसंस्थिताः । चक्रिरे ललनाः पूर्णं सान्द्रगन्धद्रोपमानताः ।
 यत्रेन्द्रनीपकाद्वयवधनोद्यानमोदिताः । मितं विशन्त्यो मारीणो चक्रिरे मोहनत्वयम् ।
 यत्रलेख्यगतं मृगो विलोचय सुरतं जनः । मयासि त्रिगुणं नूनं निजकान्तगतोद्यमम् ।
 यत्र पातापनोदुपूनपुष्पधूमस्य निगया । नमो बभूव सङ्गङ्गाकान्दिन्द्रीसङ्गमोद्यमम् ॥२७॥
 यत्रानेकगृहोदुभूतप्रमया सकलं नमः । विभातीन्द्रायुधाकीर्णः शरन्मेघ इयोन्नतः ॥२८॥
 यत्रानिशं घ्नमघ्नान्ताः सूर्यवाहाः प्रपीडिताः ।

विधामं यान्ति मध्याह्ने प्रासादशिरसि स्थिताः ॥ २९ ॥

यत्रकुत्र च हर्म्येषु विघ्नत्यो मालतीक्ष्णजः । रात्रौ सम्भूतनक्षत्रा इव नैसुर्वराङ्गनाः ॥३०॥
 यत्र हाटकदिन्दोलशृङ्गलाघरणोद्भवः । चकार सुन्दरीशब्दः स्फुटं मेघमुपो मुषम् ॥
 सार्कं सरिद्धिः पुत्रस्योशनसा सह सागरः । तत्रामिनेकमकरोद्वादित्रैर्निजगर्जितैः ॥३१॥
 याः स्फन्दस्य जगाद् तारफजये द्वेयः स्वयम्भूः स्वयं ।

स्वःसाम्राज्यमहोत्सवेऽपि च शचीकान्तस्य पाचस्पतिः ॥

तामिक्षिप्रपिरिद्धिषयत्रसरसीहंसीभिराशास्महे ।

घाणीमिर्वस्तुधाविषाहसमये मन्त्रोत्सवैर्मङ्गलम् ॥ ३३ ॥

महापद्मसहस्रं तु सौम्यमात्मोदरोद्भवम् । जालन्धराय पुत्राय ददौ भीमं महोदधिः ॥
 जालन्धराय शुकोऽपि प्रीत्या पिता निजां ददौ ।

मृतसञ्जीवनीं नाम्ना मायां रुद्रयिमोहिनीम् ॥ ३५ ॥

शस्त्रालापिषा अन्याश्च विधिना अग्निधुनये ।

यदन्यत्सकलं तस्मै व्याख्यातं कविना तदा ॥ ३६ ॥

ततो जालन्धरं पुत्रमभिविद्यार्णवो ययौ । स्वस्थानं दिव्यदेहेन नदीभिः परिवारितः
 दृष्ट्वा जालन्धरो दिव्यपुरं गोपुरमण्डितम् । व्यचरत्सहशुकेण द्विजसङ्घैः सुपूजितः
 एतस्मिन्नन्तरे दैत्याः पातालस्था महाबलाः । प्राप्ता जालन्धरं सर्वे कालनेमिपुरोगमाः
 ततो महाबला धीरा बलं क्षीरोदसन्निभम् । तस्य शुम्भासुरं दैत्यं सेनापतिमकल्पयन्
 बलं स्वयशं कृत्वाकृत्वाभुवि स्थिरं जलम् । जालन्धरस्तदा राज्यं पितृदत्तं चकार सः

अथान्तरेऽप्सराः काचित्स्वर्णेत्यासीत्पुरा दिधि ।

तस्याः क्रीडप्रसादेन वृन्दा नाम सुताऽभवत् ॥ ४२ ॥

धात्रा विमवसंयुक्तं सौन्दर्यं यत्कृतं पृथक् । तत्तदेकगतं द्रष्टुं वृन्दागात्रं विनिर्मितम्
तां वृन्दामतिचार्यङ्गीं प्रमदां जनमोहिनीम् । स्वर्णाजालन्धरस्यार्थं ददौ शुभाय याचते
शुक्र उवाच ।

कन्दर्पस्य जगन्नेत्रशस्त्रेणाश्वर्यकारिणा । रूपेणानेन रम्भोरक्षीप्रांयुःसुखिनी भव ॥

निर्माय स्वयमेव विस्मितमनाः सौन्दर्यसारेण यं ,

स्वव्यापारपरिश्रमस्य कलशं वेद्याः समारोपयत् ।

कन्दर्पं पुरुषं स्त्रियो विदधते यस्मिन्नदृष्टे सति,

द्रष्टव्यावधिरूपमाध्नुहि पतिं तं वीर्यनेत्रं भटम् ॥ ४६ ॥

नारद उवाच ।

उपवेमे विवाहेन गलन्धर्वेणार्णवात्मजः । वृन्दां सौन्दर्यनीजातीं जनानन्दकरीं मृप ! ॥

अञ्जलस्य परित्यक्तं तथा जालन्धरोऽपि हि । वृत्तेन वृद्धकार्येण स्वकमे न परस्त्रियम्

कदाचित्स समासीनो दृष्ट्वा रादुशिरो हृतम् ।

कस्मात्कायार्दशीपोऽयमिति यमञ्जु भार्गवम् ॥ ४९ ॥

स तस्य कथयामास पूर्ववृत्तान्तमादितः ।

यथा निर्मथितो देवैः क्षीरोदोऽमृतकारणात् ॥ ५० ॥

तच्छ्रुत्वा विस्मितो याचयं प्राह जालन्धरोऽसुरः ।

प्रसादसुमुखो राहुं कामरूपो भवाधुना ॥ ५१ ॥

इति शुक्रस्य मन्त्रेण सिन्धुसूनुः प्रतापवान् । पितृव्यसंस्मरणयोरपिग्रहं त्यक्तरोत्सुरैः

इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रपां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे नारद-

युधिष्ठिरसंवादे जालन्धरोपाख्याने वृन्दाविवाहो जालन्धरामियेको

नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

धीरोदधेर्मन्यनकारणज्ञानाय जालन्धरेण शक्रमप्रति दूतप्राणम्

शुधिष्ठिर उवाच ।

कः पितृव्यः सिन्धुघ्नोः किं वृत्तंतस्य विग्रहे । युयुधेसकार्यं दैत्यस्तमं कथय माम्

नारद उवाच ।

शृणुत्यं नृपशार्दूलं पितृव्यः क्षीरसागरः । जालन्धरस्य तं देवैः प्रमथ्य धनमाहृतम्
भीष्मद्रामृतनागाभ्यपूर्यं तस्य सुरासुरैः । तच्छ्रुत्याविग्रहं वनैः देवैर्जालन्धरोऽसुरः
कदाचित्प्रेषयामास दूर्तं दुर्धारणं घली । शिक्षयित्वा तु वक्रव्यं देवेन्द्रमयनं प्रति
अथ स्पन्दनमाकृत्वा ययौ दुर्धारणो दिवि । प्रवेष्टुकामो मयनं द्वाः स्वैर्द्वारि निवारित

दूत उवाच ।

जालन्धरस्य दूतोऽहमागतः शक्रसन्निधौ । गत्वा तत्र भवन्तो मां विज्ञापयितुमर्हथ ।

नारद उवाच ।

इतितस्य वचः श्रुत्या तदैव तु शचीपतिम् । गत्वा च प्रणिपत्याह दूतो देवागतो भुवः
दीवारिको महेन्द्रेण प्रत्युक्तो दूतमानय । हस्ते गृहीत्या तं दूर्तं धासधान्तिकमानयत्
दुर्धारणो देवसर्मा प्रचिष्टः प्रव्यलोकयत् । हरिं देवैस्त्रयस्त्रिंशत्कोटिमिः परिवेष्टितम्
स्वर्णसिंहासने दिव्यचामरानिलसेवितम् । शचीप्रेमरसोत्फुल्लनयनाब्जसहस्रकम् ॥ १० ॥
दुर्धारणोऽथ देवेशं विलोक्य गुरुण्य सह । प्रणनामात्मगर्वेण प्रहसन्नधनधिपम् ॥
निर्दिष्टमानसं मेजे दूतो जालन्धरस्य सः । कस्य त्वं केन कार्येण प्राप्तः प्रादेति तं हरिः

दूतो जालन्धरस्याहं स जगद् गुरन्दरम् ।

स राजा सर्वलोकानां तस्याहं शृणु मन्मुखात् ॥ १३ ॥

पितृव्यो मम दुग्धाब्धिस्तत्रया कस्माद्विलोडितः ।

मन्दाराद्विधानेन हतं क्रोशो महाधमः ॥ १४ ॥

प्रीचन्द्रामृतनागांश्चतन्मणिं विदुमादिकम् । देहि सर्वंतया स्वर्गं शीघ्रं त्यज पुरन्दर !

किं केकीव शिखण्डमण्डिततनुः सारीव किं सुस्वरः,

किं वा हन्त शत्रुन्तबालकपितुः कर्णामृतस्यन्दनः ।

किं वा हंस इधाङ्गनागतिगुरुः किं कीर्यत्पाठकः

काकः केन गुणेन काञ्चनमयेऽलङ्कारितः पञ्जरे ॥ १६ ॥

त्वं महत्त्वनासूत्रं कुरु सर्वं यथोचितम् । तं क्षमापय भूपालं यदि जीपितुमिच्छासि

नारद उवाच ।

अथ प्रहस्य मधया प्राह दुर्वारं मेनि ॥ १७ ॥

इन्द्र उवाच ।

दूत समासेन सिन्धोर्मथनकारणम् । पुनर्दिमपतः सनुमनाको नाम रिपुः ॥

कुक्षी विधूतस्तेन सागरेण जडेन च । दग्धं वेपथुरे येन घट्टिता हयकपिपि ॥ २० ॥

थापि विधूतस्तेन सागरेण दुरात्मना । धर्मद्विषां दोषानामिहोत्पादोऽपि प्रभुः

त्वं दधिपुनं क्षीरं दानयेभ्यः प्रयच्छति । अत एवायमस्माभिर्दुर्वारिण ! विलोडितः

प्रेतश्च गतध्रीको देवैरथ पुरातनैः । शृणु दूत ! सवन्धेन मम विप्रेण शोषितः ॥

मोहवेन किञ्चैव दुःसङ्गेनैव बाध्यते । सोऽपि युद्धार्थमस्मामिः सर्वसैन्येन संवृतः

आगमिष्यति वै नाशं गमिष्यति तदेव हि ॥ २४ ॥

नारद उवाच ।

ह्मीरयित्वा विरराम धृत्रहा सरित्पतेरात्मजदूतमुच्यते ।

शशंल आगत्य समुद्रमूर्तोर्देवेभ्यरेणोक्तमशेषमादितः ॥ २५ ॥

विधिधीपात्रे महापुराणे पष्ठे उत्तरखण्डे नारदयुधिष्ठिरसंवादे जालन्धरोपाख्याने

पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

पष्ठोऽध्यायः

दैत्यसैन्यानां दैवसैन्यैः सह युद्धवर्णनम् ।

भारद उवाच ।

महेन्द्रवचनं श्रुत्वा निजदूतमुत्थेन च । समुद्रतनुः सङ्घः सर्वं सैन्यं समाह्वयत् ॥
रसातलस्थिता दैत्या ये च भूतलवासिनः । माययुः सचलास्तत्र जालन्धरमयामया ॥
प्रयाणप्रक्रमे सिन्धुसुनोः सैन्यस्यागर्जितैः । स्फुटन्ति नमसो राज्ञपातालमगिलादिशः
हयनागोपूयदता विशालमुखमीपजाः । व्याघ्रसिंहाश्वपदना विद्युरसदृशलोचनाः ॥४॥
सर्पकेशा महादेहाः केचित्सङ्गतनूयदाः । अन्ये च परिघावन्ति गर्जन्ति जलदस्वनैः ॥
रथगजहयपत्तिसङ्कुलं समरधिरोदकदम्बमासुरम् ।

अञ्जशतसहस्रकोटिनायकं यत्नमखिलं च तदा रराज राजन् ! ॥६॥

शतयोजनविस्तीर्णं विमानं हंसकोटिमिः । युक्तं भूतिसहस्रीधं सर्वयस्तुप्रपूरितम् ॥
सक्तिमानं समाकृष्टं सद्यो जालन्धरो ययौ । मध्याह्ने मन्दरं प्रातः प्रथमेऽद्विवलीः सह ॥
खण्डितं शिबिकापादैर्दलितं भूरिकुञ्जरेः । द्वितीये दिवसे मेरुं सम्प्राप्तो यत्नयुतः
इलावृते तु शिखरे तस्थौ तत्कटकं महत् । अथ दैत्याधिपेर्गगनं खाण्डवं तन्दनं पनम्
शिखराणि पिशीर्णानि मेरोर्दानवपुङ्गवैः । सन्तानकेषु वृक्षेषु बहुधा हिन्दोलमञ्जकान्
सिद्धाङ्गनाभिः सहिता रेमिरे दैत्यपुङ्गवाः । कुबकुङ्कुमताम्बूलबन्दनागरभूषणैः ॥१२॥
केशपाशच्युतैः पुष्पैर्मैरोःसम्पूरिता नदी । सुमेरोः पूर्वदिग्भागो गजैस्तस्य विघट्टितः
दक्षिणं च रथैश्चेकितरं पश्चिमं भटैः । अथ प्रस्थापयामास दैन्याञ्जालन्धरोऽसुरः ॥

महेन्द्रशिखरं बान्ये ययुर्दुन्दुमिनिःस्वनैः ।

राजराजपुर्णं भङ्क्त्वा यमस्य वरुणस्य च ॥ १५ ॥

अन्येषां लोकपालानामाययुस्तेऽमरावतीम् ।

यद्योत्पातोऽभवद्भाके दिव्यमौमान्तरिक्षगः ॥ १६ ॥

रजः पपात बहुलं तमस्तोमो विजृम्भते । तदा पपात कुलिशं करादिन्द्रस्य निष्प्रभम् ।

दृष्ट्वा निमित्तानि मयाघहानि नाके महेन्द्रो गुरुमित्युवाच ।

किं कुर्महे कं शरणं च यामस्तं पश्य युद्धं समुपस्थितं च ॥ १८ ॥

ततो धावस्पतिर्वाक्यमुवाच त्रिदशाधिपम् ।

धरणीं याहि शरणं विष्णोर्वैकुण्ठवासिनः ॥ १९ ॥

इत्युक्तो गुरुणा देवैः साकं वैकुण्ठमन्दिरम् । जगामास्रण्डलः शीघ्रं शरणं कैटभद्विपः ।

रणं त वासुदेवाय विजयो द्वारपालकः । जालन्धरमयत्रस्ताः सर्वे देवाः समागताः ॥

श्रीरुवाच ।

न पथ्योऽसौ मम स्नाता देवार्थे युध्यता त्वया ।

शापितो देव मत्प्रीत्या वधाहो भविष्यति ॥ २० ॥

नारद उवाच ।

इति धीवचनं श्रुत्वा विष्णुस्त्रैलोक्यपालकः । अधादरोह गरुडं पक्षक्षेपावृताग्वरम् ॥

वैकुण्ठमपतासूर्णं निर्गतस्त्रिदशाभरिः । जालन्धरमयत्रस्तान्गतकान्तीनपैक्षतः ॥ २१ ॥

दशुस्ते सुराः सर्वे हरिं सान्द्रघनोपमम् । शार्ङ्गशङ्खगदापद्म विभूषितचतुर्भुजम् ॥

स्तोत्रं पठित्वा पुरतः प्राहेन्द्रः सरितापतेः । जालन्धरेणात्मजेन भग्नं देव त्रिविष्टपम् ।

कदिन्द्रपचनं श्रुत्वाऽभयं दत्त्वा दिवीकसाम् । विजेतुमसुरं देवैः सह रैजेऽसुरान्तरम् ।

मयानीतं मातलिना रथमाग्रावासयः । वासुदेवस्य पुरतः प्रययौ विधूताशनिः ॥ २२ ॥

रामतस्त्रिदशाः सर्वे सव्यतश्च समाययौ । स्पहाप्रियोदक्षिणतः स च मेघं समास्थितः ।

वायोरपवर्तं मार्गं जयन्तः शक्रजन्दनः । उज्ज्वैः श्रवसमिन्द्रश्च उर्भोमयपतः पुरः ॥ २३ ॥

धाताऽर्यमा च मित्रश्च धरणीऽशो भगस्तथा ।

इन्द्रो विषस्याङ्गूषा च पर्जन्यो दशमः स्मृतः ॥ २४ ॥

ततस्त्वष्टा ततो विष्णु रैजेधन्यो जघन्यजः ।

इत्येते द्वादशादित्या इन्द्रस्य पुरतः स्थिताः ॥ २५ ॥

वीरमद्रश्च शम्भुश्च निरिशाश्च महायशः । भजैकपाददिव्यध्वजः पिनाकी धारराजितः ॥

भुवनाधीश्वरश्चैव कपाली ॥ विशांपते । स्थानुर्भगश्च भगवान्छ्वा पकादशस्मृताः ॥
 भवतः स्पर्शनोवायुरनिलोमास्तस्तथा । प्राणापानी सजीवी च मरतोऽष्टौतद्व्रतः ॥

विषस्यानपि तन्मध्ये ययौ द्वादश मूर्तिभिः ।

घनदः शिविकारुदः किन्नरोऽपि ययौ तदा ॥ ३६ ॥

रुद्राश्च धृपमारुढा मादतो मृगयाङ्गनः । ययुः सैन्यस्य पुरतस्त्रिभूल परिधायुधाः ॥

गन्धर्वाश्चारणा यज्ञाः पिशाचोरोगगुहाकाः ।

सर्वसैन्यस्य पुरतः सर्वशास्त्रभृतो ययुः ॥ ३८ ॥

पूर्वापरौ तोयराशी समाकांतौ च सैनिकैः । तस्मिन्सत्तारभूमिराङ्घ्र्याहवयुषा हरिः
 स्वर्गाक्षगत्य वेगेन दैत्यसेन्य जिघांसया । सुमेरोदत्तरोमागः सुरसैन्येनसंवृतः ॥ ४० ॥

सेनामारोऽद्भुत करस्तस्थौ जालम्बरस्य च ।

आधित्य दक्षिणं मार्गं तूर्णं कलकटङ्गुलः ॥ ४१ ॥

अहोरात्रेणविहिता ययै तस्मिन्निष्ठावृते । मेदमन्दरयोर्मध्ये युद्धभूमिः प्रतिष्ठिता ॥ ४२ ॥

तत्राग्रजयदा भूमिं कपिप्रोक्तां मुदायुताः । जग्मुस्ते दानवास्तूर्णं मुख्योक्तां ययुः सुराः

रथप्रवर्धैः परितश्च समूहैर्गजैर्जनाकारमद्वयपादिभिः ।

अश्वैरत्नमैर्गण्डाप्रणामिभिः पशुतिभिः स्वारणभूर्भुता ययौ ॥ ४४ ॥

ततो वादित्रनिर्घोषः संनयोरभयोऽभूत् ।

कीलादभश्च धीराणामन्योन्यमभिगर्जताम् ॥ ४५ ॥

अथ दानवदेवानां सहस्रानांऽभुज्जवावहः । सर्वसैन्यस्य भगवतो यथा त्रिभुवनक्षयः ॥

भयवशात्ता महाभान्ता भूनिर्विह्वलनी मुहुः । रोमाञ्जिनाययौ यौश्च रजोवस्त्रं विपुण्यती

रौर्द्वेर्विहङ्गमारयैश्चानाशक्यन्मीव हि । देवैर्नेत्रेण तशङ्कना मेघाः संवतंकादपः ॥ ४८ ॥

गजानुवचैः समारब्धं तेऽगुशङ्गुमुधुमृधे ।

देवानामभारोद्वाश्च जाला गन्धर्वकिन्नराः ॥ ४९ ॥

रथिन ताऽप्यसिद्धाश्च यज्ञिनो यज्ञकारणाः । पशुतिचक्रिमुकृताः पञ्चगाः पयनाशनाः

रोगाण्यपिषो वाङ्मया च यमनायकः । तदा दानवदेवानां सहस्रानांऽभुज्जवावहः

पष्ठोऽध्यायः] * देवसैन्यानां देवसैन्यैः सह युद्धवर्णनम् *

पतिता लुलुटुर्ममौ दैत्याः शूलज्वरामये । दानवैर्निहता रोगाः पेतुसमरमूर्धनि ।
पलायांचक्रिरे केचिद्वयाधयो भूधरान्प्रति । ओषध्यस्तत्र सहजा वैशत्यकरणिः ।
सामिर्विशल्याः सैन्येषु युयुधुर्यमकिङ्कुराः । दानवैर्निहताः सर्वे शरमुदगरपट्टिशैः ।
पदातयः पतिगणैः खड्गैस्तीक्ष्णैः पराध्वजैः । कोटिशो जम्बुरन्योन्यारुधिरारुणविप्र
अश्ववारा हयैस्तूर्णैश्चक्षिपुर्गमने तदा । संश्लिष्य जम्बुरन्योन्यं रुधिरारुणविप्र
समूहो रथिनां भोभो रथीचैश्छाद्य मेदिनीम् ।

विज्वाध निशितैर्याणैर्धनुर्मकैर्महारथान् ॥ ५७ ॥

मदक्षीणकपोलाङ्गाः करैर्यदुध्वा करान्दृढम् । गजान्प्रतिगजाः क्रुद्धाः पातयन्ति मा
कोऽपि दैत्यो रथं दोष्यामुत्तिष्ठप्योत्थाय खं ययौ ।

अश्ववाराहयान्नामान्पातयामास भूतले ॥ ५८ ॥

स्फण्डे गृहीत्वा तरसा ययौ जालन्धरं प्रति । कक्षयोर्वै गर्जोगृह्य तृतीयं जठरोप
चतुर्थं मस्तके गृह्य रणे घातति कश्चन । उत्पाट्य कोशतः खड्गं विधूय विमला
ययौ सहस्रशो देवान्पातयित्वा रणेऽसुरः । काचित्पीनस्तनीतन्वी खेचरो रतिल
आगत्य गगनासूर्णं नित्ये दैत्यं रणाङ्गणात् ।

युयुम्य सा तद्वदनं तीक्ष्णनाराचकीलितम् ॥ ६३ ॥

देवसैन्यं ततो यदुध्वा कालमैमिनंततह । ततो जवारदनः क्रुद्धो निर्ययौ कालनेमि
यमोदुर्वारणधीरं स्वर्भानुध्वन्द्रमास्करी । केतुं खेभानरो द्वयो ययौ शुक्रं गृह्य
अग्निना संयती तत्र दैत्यमद्धारपर्णकम् । संहत्यं शत्रुपुत्रश्च निर्हार्द्रं धनदो य
निशुम्भश्चावृतोद्धैः शुम्भो वसुमिराहवे । मेघाकारं स्थितं जम्भं विश्वेदेवाः समाय
चापयो यज्ञरोमाणमथ मृत्युर्मयं ययौ । नमुर्वि घातवो व्यग्रं शक्तिहस्तोऽभ्यधा
अग्रेरपि सुरैर्दैत्याः स्वस्वर्षार्यसमैर्वृताः ॥ ६८ ॥

इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्सहस्रां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे युधिष्ठिर
संवादे देवदानवयुद्धं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

म हृदयोऽभूत्तदा विष्णुर्न तादृशो बलमायुते ॥ १५ ॥

महर्षेः शिष्यः विष्णुः साधुः स्वर्गः ॥ १ ॥
महर्षेः शिष्यः विष्णुः साधुः स्वर्गः ॥ १ ॥

साधनार्थं गन्तव्येण देवदत्तिः कुलिनप्रदा ।

इत्थे निरागपामास चायुः वर्षमयं मया ॥ १७ ॥

श्रीनरोमा तपो विष्णु देवः कोणादपायन । हरेरपि आराधना शरीरे श्रीर्गता गताः
 नैवेद्यं चैवास्मिन् समर्प्यमाणैः । हरिः सर्वं विनिर्मुक्तित्वलम्बप्रदाह ॥१॥

[illegible]

शिरकोत्पत्य तस्मा चिम्बन् भ्यङ्गोद्भूतम् ।

शिरःकोट्यत्य तरसा चिन्तनं श्वरपोहं दम् ।

तत्तत्तन्त्राण्यमुदेन हृषीकेशोऽपि विनिम्नः ॥ २१ ॥

शिरः संलम्बमालोक्य गच्छोष्णपतद्भुवि । पुनर्भोग्यस्य वेगेन शिरःस्थानं समाश्रयत् ॥

शीलरोमा ततो पिप्पुं जहार गच्छादुचर्या । दृष्टिजं तन्नेनायु मत्तायुश्चापि ॥२५॥

ततो जालन्धरः सुतं ब्रूतो माणमग्रणीम् । मग्नेय्य इयं तत्र यत्र देवी अतीतवती ॥

जालन्धरस्य पञ्चनाल्हङ्गरोमानपद्मम् । इष्ट्वा तं पुरतां विष्णुमुपासीत ।

निःशङ्कं जदि मां पिण्णो नाहं त्याहन्मिमाष्य । तस्य सद्द्वयनद्वयप्राप्तोपपत्तिः ॥
 निःशङ्कं जदि मां पिण्णो नाहं त्याहन्मिमाष्य । तस्य सद्द्वयनद्वयप्राप्तोपपत्तिः ॥

नारायणः प्राणदरेशरैरनमपूरयत् । पिण्डुना च यामिश्रन्ताऽप्यदुःखनाशकम् ।
 ॥ १ ॥

हृदि सम्पूयामास मार्गर्णोद्येनिरन्तरम् ।

अस्य षाणशतैर्मिश्रो गरुडो मूर्च्छिस्तोऽपतत् ॥ २८ ॥

अस्य बाणशतैर्मिश्रो गण्डो मूर्च्छिताऽप्येतत् ॥ २८ ॥
गण्डं पतितं दृष्ट्वा सिन्धुसूतोऽशैर्मुचि । रथं संस्मारयामास वैकुण्ठस्थं जनार्दनः ॥
अश्वैर्व्यतंरथं दृष्ट्वा विस्मितो भगवान्प्रवे-

स रथस्तस्य साम्प्रतःसूतहीनो हयैर्वृतः । अश्वैर्युतंरथं दृष्ट्वा विस्मितो भगवान् ।

सग्योधयित्वा गरुडं सारथ्ये समयोजयत् ।

स धृत्वा मुकुटं मूर्ध्नि कौस्तुभं हृदये मणिम् ॥ ३१ ॥

स धृत्वा मुकुटं मूर्ध्नि कौस्तुभं हृदये माणम् ॥ ३१ ॥
 पुण्यापान्दयान्दृष्ट्या ययो जालन्धरं हरि । मेदिनीं रणवक्रेण दारयंश्च सुरैः सह ॥ ३२ ॥
 राणीर्दानवानां च बाहिर्नाम् । देवराजेन सन्दिष्टो धीतिहोत्रो रणाङ्गो ॥ ३३ ॥

पुरयार्पान्दयान्तर्या ययौ जालन्धरं हरि । मोदिनो रणचक्रण दारिद्र्यं सुखम् ॥
जघान तरसा बाणैर्दानवानां च बाहिर्नाम् । देवराजेन सन्दिष्टो घातिहोत्रो रणाङ्गये ॥
॥ १४ ॥

जघान तरसा थाणीर्दानवानां च वाहिनीम् । देवराजेन सान्दिष्टा धातुदाम् ॥२४॥
ददाद् दानधानीकं समीरणसमन्वितम् । तदा हतं मयावता देस्यसेन्यं सुरैः सह ॥२५॥

जालन्धरः स्वल्पशेषं दध्यौ दृष्ट्वा बलं स्वकम् ।

अथाह मार्गचं राजा मत्सैन्यं निहतं सुरैः ॥ ३५ ॥

त्ययि तिष्ठति मन्त्रज्ञे विख्यातो विद्यया मघान् ।

किं तथा विद्यया ब्रह्मन्क्षत्रेणाथ बलेन च ॥ ३६ ॥

या न रक्षति रोगार्तान्यनुबलं शरणागतान् । जालन्धरवचःश्रुत्वा मार्गवस्तमभापत् ॥

पश्य राजन्ममबलं ब्राह्मणस्य रणाङ्गणे । इत्युक्त्वाचारिणास्पृष्टा हुङ्कारेण प्रयोधिता

उत्थापितास्ते कविना शरीरैःप्राणहारकैः । देवाहता रणेपेतु समन्तात्सिन्धुसुनुना ॥

याणैर्जर्जरद्देहास्ते धृतप्राणा नराधिप । न मृतास्त्वमरत्पाञ्च याणैर्भिन्नाश्च सत्तम ॥

ततो नारायणो देवो बृहस्पतिर्मभापत् । धिग्वलं दैवतगुरो यो न जीययसे सुरान् ॥

धिपणस्तु जगन्नापमुपाच त्वरितं तदा । ओषधीमिरहं स्वामिञ्जीवविष्यामि निर्जगन्

इत्युक्त्वा धिपणःसोऽपि ययौ क्षीरार्णवस्थितम् ।

द्रोणमद्रिं तदा गत्वा सुखं गृह्णीषधीःस्त्रयम् ॥ ४३ ॥

शुवस्तासां च योगेन जीययामास निर्जेतुम् ।

उत्थितास्ते ततो देवा जञ्जुर्दानवद्याहिनीम् ॥ ४४ ॥

देवान्समुत्थितान्दृष्ट्वा बभापे सिन्धुजः कविम् ।

विना त्यद्विद्यया काश्य ! कथमेतं समुत्थिताः ॥ ४५ ॥

इति दैत्योक्तमाफर्ण्य शुक्लःप्राहार्णवात्मजम् । क्षीरसागरमप्यस्थो द्रोणोनाम महागिरिः

ओषध्यस्तत्र तिष्ठन्ति जीययन्ति च या मृतान् ।

तत्र गत्वा सुराचार्यो गृहीर्त्वापधिसञ्जयम् ॥ ४७ ॥

रणे विनिहतान्देवानुत्थापयति मन्त्रतः । मार्गयोक्तमथाफर्ण्य सैन्यभारं महाबलः ॥ ४८ ॥

शुग्मे निक्षिप्य तरसा ययौ जालन्धरोऽणवम् ।

अथ प्रविष्टःक्षीरार्ण्यो येश्मदिर्घ्यं महानमम् ॥ ४९ ॥

प्रविश्य तत्र क्षीरार्ण्येः क्षीडास्थानं ददर्श सः ।

भोष्णो ह क्षीरलो यायुर्न तमो यत्र दृश्यते ॥ ५० ॥

सप्तमोऽध्यायः

विष्वादीनां कालनेम्यादिभिः सह द्वन्द्वयुद्धम् ।

नारद उवाच ।

ययं द्वन्द्वेषु युद्धेषु सम्प्रवृत्तेष्वनेकशः । जघानाथ हरिः क्रुद्धो गदया कालनेमिं

विहाय मूर्च्छां सञ्चिन्त्य विष्णुं धाणैर्जघान सः ।

ततः क्रुद्धेन हरिणा स क्षिप्तो पातिनो व्यसुः ॥ २ ॥

राजजघान सञ्चिन्त्य राहुं खड्गेन खड्गमाः । राहुस्तु तं परित्यज्य तदा खर्यमा

सहस्रांशं रणेजित्वा राहुश्चन्द्रमधावत । जघान तं च खड्गेन समरे रजनीपतिः

सैहिकेपाङ्गकाठिन्यात्खड्गं चूर्णमभूत्तदा । जघान मुष्टिना गाढं कठिनेन विष्णुं

चन्द्रं मूर्च्छापरिहृष्टं धृत्वा वेगान्महामुधे ।

गिलित्वा राहुणा खड्गोऽप्युदगीर्णश्च ततः पुनः ॥ ६ ॥

भृगं स्वबिह्वुरसि निधाय पिससजं ह । स उच्चैः ध्रुवसं गृह्य हयरत्नं विष्णु

जालन्धरान्तिकं नीत्वा मनया तस्मै म्यवेदयत् ।

दुर्पारणो रणे क्रुद्धस्तं ययं गदयाऽवधात् ॥ ८ ॥

निशिनैर्माणैर्मिश्रशक्रपुत्रेण धारये । धृत्वा जयन्तं संहादः परिधायातमूर्च्छि

येरायतं समाप्य ययौ जालन्धरं प्रति । हतवांश्चैव गदया निहाय धनद्वोरणे ॥

श्वास्त्रिगुलनिपातैर्निशुम्भं अभ्युरोजसा । निशुम्भो धाणजालैर्धारीयमास

शुम्भासुरो देवगणान्पूरयामास मार्गणैः । मृत्पुं मायाप्रपमयो बहुध्यापारीर्निता

दर्शं जालन्धरायास्तौ पौलोम्ने सोऽपि सिन्धवे ।

अप्यिता च मुसे क्षिप्तो लोको जीवतु निर्मेयः ॥ १३ ॥

बहुध्या च नमुवि पाशैर्वांसवोऽपि रसात्कन्दम् ।

निम्बे विष्यस्य हन्तारमघ जालन्धरो ययौ ॥ १५ ॥

अथेन्द्रबलयोर्बुद्धमभूद्वाजनसुदारणम् । बलाङ्गुरोचिषो भान्ति दिशोदश खेखि ॥१५॥
 सर्वाण्यस्त्राणि शकस्य शीर्णान्यङ्गे बलस्य च । बलीयसा बलेनेन्द्रो मुहुगरेणहतोहृदि
 ननादेन्द्रस्ततो भीमं तच्छ्रुत्वा स बलोऽहसत् ।

हसतस्तस्य निश्चेरुमुत्ततो मोक्तिकानि च ॥ १७ ॥

तस्याङ्गस्यामिलापेण न युद्धमकरोत्तदा । तुष्टाववाप्तयोऽत्यर्थं तं बलं बलसागरम् ॥
 परं वृणु सुरप्रेष्टेत्युक्तःप्राह बलंप्रति । यदि तुष्टोऽसि दैत्येश स्वं वपुर्दातुमर्हसि ॥१६॥
 तदिन्द्रघचनं धुरपा भिस्त्वा शस्त्रैर्गृह्णाण माम् ।

इत्युपाच बलं सोऽपि किमदेयं महारमणाम् ॥ २० ॥

गीरिष धीब्रह्मोत्तस्य लोलाक्षीय चिचभ्रुयः । परासोःपुष्पमालेयध्रीःकर्द्वयस्य निष्फला
 महात्मानो न गृह्णन्ति हिंसमानानिपूतपि । सपत्नीःप्रापयन्त्यग्निं सिन्धयो नगनिम्नगाः
 सुजनो न याति विहृतिं परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ।

छिन्नोऽपि चन्दनतरुः सुरभयति मुक्षं कुठारस्य ॥ २३ ॥

दैवं परं विनश्यति तनुरपि न धीनिवेदिता सत्सु ।

अपशिष्यते हिमांशोः सैव कलाशिरसि या शम्भोः ॥ २४ ॥

ते साधवो भुवनमण्डलम्रीलिभूता ये साधुतामनुपकारिषु दर्शयन्ति ।

आत्मप्रयोजनवशात्कृतछिन्नदेहाः पूर्वापकारिषु खलोऽपि हितानुरक्तः ॥२५॥

तथेत्युक्त्वा सहस्राक्षो मुहुगरेणाहनद्रुबलम् । न मिद्यते यदा देहःशक्रञ्जिन्तामवापह ॥
 स स्मारितो मातलिना पञ्चेणाङ्गं जघान तत् । तेन घञ्जप्रहारेण बलाङ्गं तद्व्यशीर्यत ॥
 बलाङ्गस्यैकभागस्तु पपात कनकाचले । तुहिनाद्री द्वितीयस्तु तृतीयो गोदगेऽपतत्
 चतुर्थो देवनदां च पञ्चमो मन्दरे तथा । घञ्जाकरे पपातांशःपष्ठञ्च विजयाङ्गजः ॥२६॥
 तस्य जातिविशुद्धस्य परिशुद्धेन कर्मणा । कायस्यावधवाःसर्वे स्तनीजत्वमागताः ॥

घञ्जादस्थिकणाः कीर्णाःषट्कोणा मणयोऽमधन् ।

अक्षिभ्यामिन्द्रनीला वै माणिक्यध्रुतिसम्पदम् ॥ ३१ ॥

क्षतजात्पद्मरागाः स्युर्मंदसो मरकतास्तथा ।

प्रधानानि च त्रिहाती दग्धा मुक्ताग्मगाऽमवन् ॥ ३२ ॥

प्रज्ञोद्भवं मरुतं वायुमनमभूमगा । काव्यं पुरीषं रज्जवं धीमं ताम्रं च म
भद्राग्नोद्भवं नाञ्जलं पित्तं प्रह्वीतिकाः । मादाहोद्गं मुग्धानं रत्नं गार्ग्य
मनेभ्यः कमकोत्पत्ती कथिराद्य रसोद्भवः । मेदसः स्फटिकं ज्ञानप्रधानं मांस
बलदेहोद्भवाभ्यासप्रधानं गृणिवीतले । पुण्योपमयसमग्न्या मांस्त्राग्नौ विमलं
अत्रातरे हतंभूतया वनं मघवतामृधे । प्रमावती नाम रात्री यथै तच्छरण्यानि
विललाप पतिं दृष्ट्वा विह्वलीणाऽपययं रणे । प्रमावत्यभ्रपूर्णाक्षी मुक्तकेशी
हा नाथ बलविक्रान्त कान्तदेह जगदिप्रिय । मां त्वं विहाय किमत्र कैवल्यं गतं

जराकुलादिमिष्याप्तं युद्धया देहं त्यजन्ति न ।

देहिनोऽन्ये परं कान्तं त्यया देहो घृणोऽिभक्तः ॥ ४० ॥

तप देहेन दिव्येन द्वारकं भूष्यते प्रिय । रणोत्सुकेन भयता या धैणी प्रथिता
तामुद्ग्रसय घैष्यदुःसाक्षायाः स्वयंप्रिय । पयं विलपती कीदृश बलराम्नी स

दुःखितः शुभमिरयाह बलंजीयय भार्गव ! ॥ ४२ ॥

शुभ उवाच ।

हृद्यया मरणं प्राप्तं तं कथं जीययाम्यहम् ।

तथापि मन्त्रसामर्थ्याद्वाचमुच्चारयिष्यति ॥ ४३ ॥

जालन्धर उवाच ।

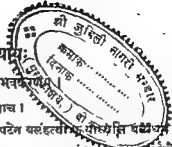
बलस्य रूपवचनं श्रोतुमिच्छामि भार्गव ! । जालन्धरैषैयमुक्तः क्षणं ध्यानपरोऽम
धयोदतिष्ठदनात्स्वनः श्रोत्रमनोरमः । प्रमावतीं प्रतिव्यक्तं वाद्यमाण्डादियोरि
प्रमावति ! स्वदेहं त्वं ममाङ्गेयु लयंनय । इति तस्य वच श्रुत्वा नदीजाता प्रमाव
पलाङ्गेष्वेव लीना सा सुमेरोः पूर्वधाहिनी । यस्यास्तोत्रेण सञ्जाता रत्नानां कान्तिय
इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठ्ये उत्तरखण्डे जालन्ध

पाथ्याने बलदैत्यस्वर्गारोहणं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

अष्टमोऽध्यायः

जालन्धरेणेन्द्रपराभवकरणम् ।

नारद उवाच ।

ततो जालन्धरः कुक्षः प्राह तं दैत्यसूतनम् । कपटेन यत्नं हत्वा तं दैत्यसूतं दधौ धृत्वा ॥

इत्युक्त्वा तं शतमखं सिन्धुसुनुं प्रतापवान् । ससूनाभ्यञ्जयं छादयन्नेतः प्रीतिनैः ॥

पपात मूर्च्छितः शक्रो रथोपरि शरैः क्षतः । दृष्ट्वा तं पतितं शक्रं जगज्जर्णयनन्दनः ॥ १ ॥

मूर्च्छां त्यक्त्वा भुमोचेन्द्रो पञ्चं जालन्धरं प्रति ।

तदाद्रिदलनं हस्ते गृहीत्वा सिन्धुसम्मथः ॥ ४ ॥

वज्रं कक्षापुटे धृत्वा रथादुत्तीर्य सत्वरम् । अभ्यधावत दैत्येन्द्रो देवेन्द्रं धर्तुमाहवे ॥

ततो बुद्राय मथया रथं त्यक्त्वा हरि स्मरन् । रथमिन्द्रस्य मत्पानाच्छार्णयनन्दनः ॥

यत्तारं मातलिं कृत्वा ययौ प्रातमनोरथः । रथमिन्द्रस्य तरसा यत्र यत्र ययौ बले ॥

जालन्धरो महाबाहुः स्वयं चाभ्युधरो यथा ॥ ८ ॥

ततः स कोपात्पुरुषोत्तमः स्वयं खड्गं समुद्यम्य च नन्दकं रणे ।

सम्प्रेरयित्वा गरुडं मनोज्ञं जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीम् ॥ ९ ॥

रथान्दयान्कुञ्जरपतिसङ्घान्स पातयामास बलारसहस्रशः ।

जनार्दनः कश्यपसुनुसंवृतश्चकार सङ्घे चरितं भयाघहम् ॥ १० ॥

वेशास्थिमज्जकारुधिरौघवाहिनीं पिशाचयेतालविहङ्गसेचिताम् ।

करोरजङ्घायुधशस्त्रपूरितां सुदुस्तयां व्याघ्रगजेन्द्रसेचिताम् ॥ ११ ॥

रक्तान्बहाराङ्गदभूषितान्तां विधूर्णनेत्रोरसवकान्तिवाससम् ॥ १२ ॥

यिष्णुना निहतं सैन्यं दृष्ट्वा दानवपुङ्गवाः । जालन्धराज्ञया सर्वे ररधुः परितादृष्टिम्

दैत्यास्ते तत्र बाणौघान्वर्षमाणा यथाभुदाः । यथा द्विरेकाः कमलं पर्वतं जलदा इव

च्युतं यथा पक्षिणार गगनं धूमसञ्चयः ।

न हृत्पयोऽभूत्तया विष्णुर्न तत्पयो रणमदृष्टे ॥ १५ ॥

तर्पे मे श्यामाददा. तर्पशम्भेर्महापुत्रः । वैकुण्ठस्थितिं अभ्युर्गर्जतो मीमन्निम्यते ॥

तामसायान्मीमरूपेण दैत्यारि. कुपितस्तथा ।

रणे निपातयामास सायुः पण्ययं यथा ॥ १६ ॥

शैलरोमा ततो विष्णुं दैत्यः कोपादपायत । हरेरपि शरास्तत्र शरीरे शीर्णतां गताः

शैलरोमा च दैत्याश्चारीरं चावर्षीच्छरेः । हरिः स्रष्टुं विनिर्घुषयितुस्तस्य उदाह ॥ १७ ॥

प्रिन्नोशितसि दैत्यस्य वयस्यो विवमन्रणे । शैलरोमाभुक्ताभ्यां च तार्क्ष्यं अप्राह पश्योः

शिराभ्योत्पत्य तरसा विदग्धं म्कण्ठोर्द्ध्वम् ।

ततस्तत्रास्य युद्धेन हृषीकेशोऽपि विस्मितः ॥ २१ ॥

शिरः संलग्नमालोक्य गरुडोऽप्यतदुचि । पुनश्चोरपरय धेगेन शिरःस्थानं समाघ्रयम् ॥

शैलरोमा ततो विष्णुं जहार घट्टादुपली । हरिर्जग्मे तदेनाशु गतायुष्मापत्तुमुचि ॥

ततो जालन्धरःसूतं खड्गरोमाणमवर्षीत् । सम्येयय रथं तत्र यत्र देवो जनार्दनः ॥ २४ ॥

जालन्धरस्य वचनात्खड्गरोमानयद्रथम् । दृष्ट्वा तं पुरतो विष्णुमुवाचार्णवनन्दनः ॥

निःशङ्कं जहि मां विष्णो नाहं त्याहमिममाधय । तस्य तद्वचनं द्युत्पाकोपसरत्तल्लोचनः

नारायणः प्राणहरैः शरीरेन मपूरयत् । विष्णुना च विमिश्रान्तोऽर्णवसूनुः प्रतापवान् ॥

हरिं सम्पूरयामास मार्गर्णोऽर्णवस्तम् ।

अस्य धाणशतैर्मिश्रो गरुडो मूर्च्छितोऽपतत् ॥ २८ ॥

गरुडं पतितं दृष्ट्वा सिन्धुसूतोः शैर्मुचि । रथं संस्मारयामास वैकुण्ठस्थं जनार्दनः ॥

स रथस्तस्य सज्जातः सूतहीनो हयैर्वृतः । अश्वैर्वृतं रथं दृष्ट्वा विस्मितो भगवान्रणे

सम्योध्यित्वा गरुडं सारथ्ये समयोजयत् ।

स धृत्वा मुकुटं मूर्ध्नि कौस्तुभं हृदये मणिम् ॥ ३१ ॥

पुरुषार्थान्दयान्कृत्वा यथो जालन्धरं हरि । मेदिनीं ख्यवकेण दारयञ्च सुरैः सह ॥ ३२ ॥

जघान तरसा याणैर्दानवानां च बाहिनीम् । देवराजेन सन्दिष्टो घीतिक्षोभो रणाङ्गणे ॥

ददाह दानवानीकं समीरणसमन्वितम् । तदा हतं भगवता दैत्यसैन्यं सुरैः सह ॥ ३४ ॥

जालन्धरः स्वल्पशेषं दृष्ट्वा घलं स्वकम् ।

अथाह भार्गवं राजा मत्सैन्यं निहतं सुरैः ॥ ३५ ॥

त्ययि तिष्ठति मन्त्रज्ञे विख्यातो विद्यया मघान् ।

किं तथा विद्यया ग्रहान्क्षत्रेणाथ बलेन च ॥ ३६ ॥

या न रक्षति रोगार्तान्यद्बलं शरणागतान् । जालन्धरयज्ञःश्रुत्वा भार्गवस्तमभाषत ॥

पश्य राजन्ममबलं ब्राह्मणस्य रणाङ्गणे । इत्युक्त्वाचारिणास्पृष्टा हुङ्कारेण प्रयोधिता

वत्यापितास्ते कविना शरौघैःप्राणहारकैः । देवाहता रणेपेतुःसमन्तात्सिन्धुसुनुना ॥

आणैर्जर्जरद्देहास्ते धृतप्राणा नराधिप । न मृतास्तवमत्तवाच्य वाणैर्मिश्राश्च सत्तम ॥

ततो नारायणो देवो बृहस्पतिमभाषत । धिग्वलं दैवतगुरो यो न जीययसे सुरान् ॥

धिपणस्तु जगन्नाथमुवाच त्वरितं तदा । भोवधीभिरहं स्यामिञ्जीवयिष्यामि निर्जरान्

इत्युत्त्या धिपणःसोऽपि ययौ क्षीरार्णवस्थितम् ।

द्रोणमद्रिं तदा गत्वा सुखं शृङ्गापधीःस्वयम् ॥ ४३ ॥

शुद्धस्तासां च योगेन जीवयामास निर्जरान् ।

उत्थितास्ते ततो देवा जघ्नुर्दानववाहिनीम् ॥ ४४ ॥

देवान्समुत्थितान्हृद्या वभाषे सिन्धुजः कविम् ।

यिना त्वद्विद्यया काव्य ! कथमेते समुत्थिताः ॥ ४५ ॥

इति दैत्योक्तमाकर्ण्य शुक्रःप्राहार्षवात्मजम् । क्षीरसागरमध्यस्थो द्रोणोनाम महागिरिः

भोवध्यस्तत्र तिष्ठन्ति जीवयन्ति च या मृतान् ।

तत्र गत्वा सुराचार्यो बृहदीत्वीपधिसञ्जयम् ॥ ४७ ॥

रणे विनिहतान्देवानुत्थापयति मन्त्रतः । भार्गवोक्तमथाकर्ण्य सैन्यमारं महाबलः ॥ ४७ ॥

शुम्भे निक्षिप्य तरसा ययौ जालन्धरोऽर्णवम् ।

अथ प्रविष्टःक्षीराब्धौ वेश्मदिव्यं महाप्रमम् ॥ ४८ ॥

प्रविश्य तत्र क्षीराब्धेः क्रीडास्थानं ददर्श सः ।

नोष्णो न शीतलो वायुर्न तमो यत्र दृश्यते ॥ ५० ॥

यत्र गायन्ति नृत्यन्ति क्रीडन्ति चषरस्त्रियः । सुपीनस्तनमाराध्या दृशोदर्यःसुदन्तिकाः
नेत्रविभ्रमविक्षेपैर्जितम्बपरिवर्त्तनैः । अङ्गैःसुमोहनेरम्यैर्बाहुवह्नीदिवालनैः ॥ ५२ ॥
पादविन्यासरणितैर्मधुरैर्वचनस्तवैः । सौगन्ध्यसौक्यदैर्घासेनैत्रममरभाङ्कृतैः ॥ ५३ ॥

धामरान्दोललीलाभिःस्त्रग्भिःस्मितविलोकितैः ।

सेवां धक्रुर्विलासिन्यस्तत्र गत्वोदधेःसुतः ॥ ५४ ॥

क्रीडन्तं तत्र दुग्धाग्निं संवीक्ष्य समरोत्सुकः ।

अथाह प्रणिपत्यासौ क्षीराग्निं तात हंसि माम् ।

द्रोणाबलौपधीष्यांजादयुभिः स्नावयस्वतः ॥ ५५ ॥

क्षीरसागर उवाच ।

तं प्राप्तं शरणं पुत्र स्नाययाम्यूर्मिभिःकथम् ।

मुनीन्द्रास्तं न शंसन्ति यस्त्यजेच्छरणगतम् ॥ ५६ ॥

पितृव्यवचनं श्रुत्वा सङ्क्रोधात्सन्ततं गिरिम् । तलप्रहरणेनैव ताडयामास दैत्यराट्
ततो द्रोणगिरी राजन्मीनो जालन्धरादुभृशम् । अथाजगाम रुपेण प्राह जालन्धरप्रति
तथाहममयं दासो रक्ष मां शरणगतम् । रसातलं महाबाहो यास्यामि तव शासनात्
यापयस्व कुटये राज्यं तावत्स्यास्याम्यहं प्रभो ! ।

भोगर्षीनां पिरायेण सिद्धानां रोदनेन च ॥ ६० ॥

रसातलं जगामाद्रिःसिन्धुसूतोऽप्रपश्यतः । तनो जालन्धरो धीर आजगाम महारणम्
तूर्यकल्पितमारुहा रणस्यं बेरायं धयी । रणस्यं माधयं दृष्ट्वा जहासोऽप्यैर्नदीसुतः ॥
तापयस्व तिष्ठ शकटे यापयस्वामरीनहम् । ध्वमुधरत्वा जघानाशु शरैस्तां देवदाहिनीम्
बाणैर्विशरिता देवात्माहंस्त्वृक्षं हृष्यतिम् । तनो बृहस्पतिःक्षीप्रमणयक्षीरसागरम् ॥
अदृष्ट्वा तं तनो द्रोणममूर्च्छिगतापरो कृप । अथागत्य रणं तूर्णममरानप्राह गीप्यतिः
पलाययस्व शुरा-सर्वं द्रोणाद्रिःक्षयमागतः । ध्वमुत्पन्नस्त्वस्य शुराधिष्ठेन मिश्रयुजः
प्रहोषयान् बेरायां बाणैर्भनोर्ध्वहंसमुखान् । तनो बुद्धावयेगेन गुरुप्राणमयार्तिनः ॥
... सप्त रणं हित्वा पलायान्नादितरे कृप । एवं विशास्य देवान्ये जनार्दनमपायन ॥६८॥

अष्टमोऽध्यायः ॥ लक्ष्मीप्रेरणया कृतनमस्कारस्य जालन्धरस्य विष्णुनत्वरदानम् ॥ २७

हृषीकेशोऽपि दैत्येशमन्वधावद्रणोत्सुकः । ततो युद्धमभूदोरं विष्णोर्जालन्धरस्य च
दुर्दर्पणो धाणजालैः ह्रावयामास केशवम् । तान्याणान्स्रण्डशः कृत्वा पूरयित्वा शरैर्महान्
वासुदेवोऽसुरं बाणैर्जालन्धरमपीडयत् । जालन्धरो रथं त्यक्त्वा शरपीडितविग्रहः ॥
विष्णुं विजितुं दुद्राव संयतिस्थमथ द्रुतम् । तमायानं रणे दृष्ट्वा हरिर्विव्याध सायकैः
बाणानङ्गेऽसहद्विष्णोः प्राप्नोऽसौ रथसन्निधौ । हस्तेनैवेन गरुडं द्वितीयेन रथं हरेः ॥
प्राप्तयित्वाऽमरे शम्भुच्छ्वेतद्वीपे न्यपातयत् । जालन्धरकरक्षितो गरुडोऽपि पपात ह
मौञ्जद्वीपे स तत्रैव विश्राममकरोच्चिरम् ।

अच्युतः प्रच्युतस्तस्माद्दुष्प्रमतो रथमण्डलात् ॥ ७५ ॥
जगमागत्य दैत्येशं तिष्ठ तिष्ठेत्यभाषत । दृष्ट्वा रुमागतं भूयःकेशवं समरप्रियः ।

पूरयन्मार्गं नीर्ममि जगज्जार्णयनन्दनः ॥ ७६ ॥
विव्याध दैत्यं हरिराशु शनया हृदि स्फुरन्त्या स ततः पपाम ।
सूतोऽनयत् समरान्निघासं तं प्राह र केन हतोऽस्म्यलज्जः ॥ ७७ ॥
दैत्यारिजालन्धरयोर्महत्तदा कभूय युद्धं धरणीतलस्थयोः ।
प्रेम्णा श्रियस्तं न जयाम दानयं स्वयं हरिस्तस्य शरैः पपात ॥ ७८ ॥

तौ निरीक्ष्य गोविन्दं पतितं धरणीतले । प्रगृह्यार्णयजो दैत्य आररोह निजं रथम् ॥
तस्तमिन्दिराप्ता रुदन्ती विष्णुयुद्धमा । संस्थिता कमला तत्र पतिक्कमललोचनम्
पतितं ॥ पतिं पीड्य लक्ष्मोः प्राहार्णवात्मजम् ।

शृणुष्व वचनं भ्रातर्जितो विष्णुर्धृतस्त्वया ॥ ८१ ॥
गिन्या न ख वैधर्म्यं दातुं युक्तं महाबल । धृत्वा तु वचनं तस्या मुमोख जगन्पतिम्
जालन्धरो महाबाहुः स्वस्त्रे मनया ननाम ख ।

पयन्दे धरणीं विष्णोः स्वसुः स्नेहात्तदाज्जता ॥ ८३ ॥
जालन्धरं प्राह तुष्टोऽस्मि तव कर्मणा । परं वरय दैत्येश किं प्रयच्छामि ते वरम्
जालन्धर उवाच ।

दैत्यं मम तुष्टोऽसि शीर्षेणानेन वेशय । स्यात्तर्प्यं मत्पितुः स्थानं त्यक्वा कमलपासद

तथेत्युक्त्वा च संस्मृत्य गच्छं धरणीधरः । आरुह्य चक्रगन्धर्वः क्षीरान्ध्रिय प्रियया सह
 वृषाप्रभृति कृष्णस्य वासः श्वशुरमन्दिरे । अर्धोवसति देवेशो लक्ष्म्याः प्रियचिकीर्षया
 इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे
 युधिष्ठिरारदसंवादेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

नवमोऽध्यायः

जालन्धरस्य सकलदेवपराजयपूर्वकं सौराज्यप्रतिष्ठापनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

देवान्धिद्राव्यसमरे विष्णुं स्थाप्यात्ममन्दिरे । जालन्धरेणान्धिजेन यत्कृतं ब्रूहि नात्वं
 नारद उवाच ।

शुम्भादीनां तु धीराणां दत्त्वा दानं प्रसादजम् ।

जालन्धरो जगामाद्य स्वर्गं प्राप्यावलोकयत् ॥ २ ॥

हिरण्यधर्षणजनान्भूषयन्ति दिनेदिने । फलन्ति नरयोऽजस्रं धाजिमेषकतोः फलम् ॥

गजधरस्त्रसुवर्णानि धेनुकन्यातिलानि च । पुष्पकपूरताम्रमूलकस्तूरीकुङ्कुमानि च ॥

ये यच्छन्ति महारमानस्ते परयन्त्यमरावतीम् । वर्षासु गृहक्षानेन शिशिरेऽग्निप्रदानतः

धादिभ्राणि च सर्वाणि धादयन्ति शिवालये ।

भ्रातां कुर्वन्ति ये क्षेत्रे दध्योदनसमन्विताम् ॥ ३ ॥

यत्र हिन्दोलपर्पङ्कुं मधुमान्दोलयन्ति च । सारिकाशुकहंसाश्च भ्रमदुष्टमर कोकिलाः

कुर्वन्तो दूतकार्याणि यच्छन्ते प्रियसङ्गमम् । रामा यत्र पुरेतामा मेनका च तिलोत्तमा

सुपमासुन्दरी यत्र धृतावीं पुत्रिकाश्म्यली । सुकेरी सुमुष्मी रामा मञ्जुषोषा च मालिनी

मृगोदया च मुक्षदा धनर्दप्रा तिलप्रभा । धाजिमेषफलप्रादा राज्ञम्व्यं फलन्ति याः ॥

कोटिगो यत्र निष्पापाः क्रीडन्त्यप्सरसो वृष ! ।

एवं भूरिसुखे स्वर्गे स्थापयामास सिन्धुजः ॥ ११ ॥

गुम्फाणसमं दैत्यं निशुम्भं युषराजके । स्वयं जालन्धरे पीठे स्वर्गादागत्य सिन्धुराट्
धर्पाबुद्धयं राज्यं स्वकारात्मवलेन च ॥ १२ ॥

युधिष्ठिर उवाच ।

युयुधे हुरसहस्रामे स सुरैरपराजितः । ततः किमकरोद्राजा सिन्धुसुनु-प्रतापवान् ॥ १३ ॥

तद्गमाच्चक्ष्व देवर्षे ! श्रोतुकामस्य विस्तरात् ॥ १४ ॥

नारद उवाच ।

अथ राजन्यधातर्ह्यं कृतं सागरसुनुना । सदैवान्समरेजित्वा राउप्यं चक्रे ह्यकण्टकम् ॥

गन्धर्वाश्चित्रसेनायाः सेवन्ते चासुरैश्चरम् ।

यज्ञभागांश्च यो भुङ्क्ते सर्वेषामसुरैश्चरः ॥ १५ ॥

क्षीरसागरतो देवैर्हृतं रत्नादिकं च यत् । तत्सर्वं च तथान्यथ निर्जित्य हृतवान्यली

समुद्रतलयेराज्यं भूयो राजन्प्रशासति ।

न कश्चिन्निवृत्ते मर्त्यो नरकं कोऽपि न गच्छेत् ॥ १६ ॥

न कलिः प्रणयादग्नौ न भोगादपरः क्षयः । न धन्व्यादुर्भगानारी मालः क्लृपैर्षिर्षजिता ॥

इक्ष्वाकुर्गतादुष्टाऽयशस्या न च दृश्यते । न तत्र विधवानारी न कश्चिन्निर्दमनोजनः ॥

क्षतारः सन्ति सर्वत्र न प्रतिप्राहिणः क्विन् ।

• • • पुण्याजनाः प्रयच्छन्ति द्विजेभ्यो ह्यात्मनो धनम् ॥ २१ ॥

वपयौघनशालिन्यः सीमन्तिन्यो गृहे गृहे । गोक्षीरं दधिसर्पिश्च यत्र निर्जरसोजनाः ॥

मङ्गलं तत्र सर्वेषां ॥ क्वचिन्नयनधनम् । भरणं न च हिंसाऽस्ति न कश्चित्केन पाप्यते

भ्रष्टं न दृश्यते राजगन्धनिनः सन्ति सर्वतः ।

सन्नुष्टाः सर्वसस्यान्नाः प्रजाः सर्वत्र पार्ष्णि ! ॥ २४ ॥

बेलीभुदण्डप्रमथश्च दुग्धरसोऽति सुस्यादुतरी गृहे नृणाम् ।

शुभाय नारी नरयोर्दिनं यद्यो न चापहर्ताऽप्यनि गच्छतां मदा ॥ २५ ॥

पतत्यपण्डः नमसो यतस्तनो धाराश्च कर्मारविमिश्रसर्पिः ।

मन्त्रिभिः शर्वाणां परिधुनाः समुद्रमृतोऽयम् । श्यामुने मृणाम् ॥ २६ ॥
इति धीमते महापुत्रे पञ्चाशत्सहस्रं । मन्त्रितायै यत्तु उत्तरखण्डे युधिष्ठिरनारद
साधारे जालन्धरसौ रात्रयवर्णननाम मयमोऽध्यायः ३ ॥

दशमोऽध्यायः

मर्चदेवप्रार्थनया शङ्करेण मर्चदेवतेजामयचक्रनिर्माणम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

एशादिभिस्तदा देवैः किं कृतं द्विजसत्तम । जालन्धरेण विजितैः स्वर्गोत्तम्ये हने सति ॥

नारद उवाच ।

अथ त्वत्पत्न्या दिवं देवाः प्राप्नुमहे दुर्दशां निरम् ।

न पीयूषं नैव यज्ञा ययुः स्थानं स्वयम्भुवः ॥ २ ॥

ददृशुर्ग्राह्यभुवने ग्रहणां परमेष्ठिनम् । प्राणायामेन युञ्जानं मनःस्वर्गपत्नारमणि ॥ ३ ॥

तै तुष्टुयुः सुराः सर्वे वाग्भिस्तप्याभिराहृताः ।

ततः प्रसन्नो भगवान्निष्क करोमीति वाग्रधीत् ॥ ४ ॥

सतो निवेदाय शक्रपुत्रेण विबुधाः पुनः । जालन्धरस्य सकलं तथा निजपराभवम् ॥

क्षर्णध्यातया ययौ ग्रहा फेलासं त्रिदशैः सह ।

तस्य शैलस्य वाग्ध्वं ते वैचित्र्येण समाकुलाः ॥ ६ ॥

स्थिताः सन्तुष्टुर्वैवा ग्रहशक्रपुरोषमाः । नमो भवाय शर्वाय भीलप्रीचाय ते नमः ॥

नमः स्थूलाय सूक्ष्माय बहुरूपाय ते नमः । इति सर्वमुखोन्मत्त्या घाण्ठीमाकर्ण्य शङ्करः

प्रोवाच नन्दिनं देवानानयस्वेति सत्वरम् ।

श्रुत्या शमोर्वचो देवा आहूता नन्दिना हुतम् ॥ ७ ॥

प्रविश्यान्तःपुरं देवाः ददृशुर्विस्मितेक्षणाः । तत्रासने समासीनं शङ्करं लोकशङ्करम् ॥

गणैःकोटिसहस्रेस्तु सेवितं भक्तियालिभिः । नानैर्विरूपैःकुटिलैर्जटिलैर्धूलिधूसरैः ॥
प्रणिपत्याग्रतःप्राह सहदेवैः पिनामहः । सुखरागो यथाऽस्यासीच्छ्रःसोऽयं धृष्यागतः
एषांकुट महादेव शरणागतवत्सल । तनञ्ज्यैर्विमोहांस्वभ्रुत्वा प्रह्ला पिनाकिनः ॥१३॥
उपाच देवदेवेशं पश्यावस्था दिव्यकसाम् ।

ततः सर्वेभ्वरो ज्ञात्वा प्रत्यणो मनमेप्सितम् ॥१४॥
यास्य मानमङ्गं च देवार्थं परमेभ्वरः । प्रेम्णा भवाम्यापिज्ञो नृप ! प्राह पचोदरः ॥

येष्णुना न हतो योऽरिः सकथं हन्यते मया । पूर्वगृष्टान्यायुधानि धमार्दानिपिनामह
शस्त्रैर्नैव पथ्योऽसौ बलीजालधरोऽसुरः । हेनिभिःपूर्वसंगृष्टैःसमयाऽपि न हन्यते
देवाः कुर्यन्तु शस्त्रं हि ममप्राणसदं हृदम् ।

शम्भोरित्युत्तरं श्रुत्वा प्रहोषात्वाय शङ्करम् ॥ १८ ॥

स्वयं कुट महाशस्त्रं त्वं देव्य स्यात्तमनोयत्नम् ।

इति तस्य प्रयःश्रुत्वा प्रत्युपाय महोभ्वरः ॥ १९ ॥

प्रत्यमुद्य तेजस्तत्त्वं प्रोध्युक्तं सुरैःसह । तनस्तेजो मुमोषाय प्राप्य प्रह्लास्त्रगूढकः
स्त्रिनेत्रजं तेजस्ततो निर्मुक्तपान्स्थपम् । देवाश्च मुमुचुःसर्वे स्वकोपं तेजसार्थयम् ॥

वागरे स्मृतःप्राप्तो हरेण मधुवदनः । किं करोमीति तेनोक्तःशिरःप्राह जनार्दनम् ॥

पिप्प्लो जालधरः कस्मान्न हनःसङ्गरे स्वपा ।

कार्यं सुराण्यरित्ययं शीरार्थि शयितुं शतः ॥ २३ ॥

धीपिप्प्लुरयाच ।

न हस्मि देवेश धीःकार्यं ममयत्नमा । तस्यार्थं पार्वतीकान्तं जटि जालधरं हले

स्त्रं प्रोध्यजं मुष्टेयुक्तःशर्वेण वेशयः । मुमोष वैष्णवं तेजस्तन्मर्थं समपदं ॥

तेजःप्रवृत्तं तद् हृत्वा व्यापकं प्राह वेशयम् ॥ २८ ॥

शङ्कर उवाच ।

तेजस्ता शीघ्रं ममास्त्रं कर्तुमर्हस्य । विभक्तमांश्यमगच्छ धृष्ट्या शङ्करभाषितम् ॥

निरीक्ष्य च तदाघोर्न्यं किं कुर्म इतिहादिनाः ।

हृष्ट्या नृत्नीं निर्यतांस्तान् आरवा तन्ममसि स्थितम् ॥ २१ ॥

नराद भगवात्प्रसाद भगवतोर्ध्वं हि दैवतैः । सोऽर्जुन शताम्ले तेजो 'धनु' केन यशस्ते
 गगनप्रदस्य भगवानुत्पद्योपतिजसः । यामाद्द्विपार्ष्णिनाशामुर्नर्तनं समरीचयम् ॥
 ततो देवा महेन्द्रायास्तेजसोपरि शङ्करम् । नृत्यमानं तदा हृष्ट्या मुदावागान्यवाक्यम्
 तदा प्रभृति नृत्येषु स्थाप्यते समरीचयम् । अथ यत्रः समुत्पन्नं शम्भोर्नर्तनमर्चनात् ॥
 आरवसूत्रयोपेतमरिचकोटिसमाबुलम् ।

शर्पाद्धिक्वैणास्तस्य तेजसो निरुताः कणाः ॥ ३२ ॥

पिञ्चकर्मा च तेनास्त्रं विमानानि च निर्ममे ।

ततस्ते निर्जराभीत्या हृष्ट्या चक्रं सुदर्शनम् ॥ ३३ ॥

नरादि ब्राह्मीति देवेशं प्रत्युद्युक्ते सुराक्षप । पृथ्वीकाटिन्यमादायलोहानामपितेजसाम्
 यद्विभक्त्यर्माकोशवृत्तं भस्मीकृतं घृतम् । सृष्टेन तेन यत्रोक्तं दग्धः कालोऽपतरिक्षतो ॥
 ततस्तद्वृत्तमणोदस्ते दधौ चक्रं स धूर्जटिः । चक्राधिनिचयैः कृत्वा हृष्ट्या दग्धमुमापतिः
 हसित्वा प्रहणो हस्ताद् गृहीत्वा सत्वरं शिवः ।

दधौ कक्षापुटे चक्रं निधानं निर्घनो यथा ॥ ३४ ॥

ततो न हृष्यते चक्रं शिवकक्षापुटे स्थितम् । महामूर्खस्य यद्वत्तं दानं तस्य फलं यथा ॥

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां पष्ठे उत्तरखण्डे युधिष्ठिरनारदसंवादे
 जालन्धरोपाख्याने सर्वदेवतेजोमयचक्रोत्पत्तिर्नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

एकादशोऽध्यायः

नारदमुखाज्जालन्धरेण पार्वतीसौन्दर्यश्रवणम् ।

नारद उवाच ।

अत्रान्तरे मयागत्वा कथितं सिन्धुसूत्रे । त्वां हन्तुं सर्ववीरेश प्रकृता शम्भुना कृता
 श्रुत्येत्यं महच्चो राजस्ततः प्रपृच्छ सोऽसुरः ॥

जालधर उवाच ।

अस्ति शूलिनोगेहे रत्नजातं महामुने । तन्ममाचक्ष्व सकलं नास्ति युद्धंनिरामिणम्
नारद उवाच ।

गात्रे धृयोर्जीर्णः फणिनोऽङ्गे गलेऽपिपम् । शिक्षापात्रं करे पुत्रौ यजाननपञ्चाननौ
दिविभयस्तस्य यदन्यत्तन्निषोच मे । तनयागिरिराजस्य विशाला ह्युन्नतस्तनी
स्मरोऽपि भगवान्यस्यारूपेण मोहितः । महेशो यद्विनोदाय कुरुते नित्यकौतुकम्
नृत्यगार्वायं तां शम्भुः स्वयं मयति हासकः ।

सा पार्यतीति पितृयाता सौन्दर्यायधिदैवतम् ॥ ६ ॥

पृन्दा घराङ्गना राजन्निमाध्याप्सरसः शुभाः ।

न चाप्नुयन्ति पार्यत्याः पौडरीमपि तां कलाम् ॥ ७ ॥

त्याऽहं मदीपाल जालधरममर्षणम् । पश्यतां सधर्दैत्यानमस्तर्धामंगतः क्षणात्
मिथयदुद्धृतं सिन्धुजःसिद्धिकासुतम् । क्षणेनासाद्य मौलाशं देवायासमपश्यत ॥
दरे हरिर्मोममापृच्छ्य तु तदा हृष्टम् । जगामालक्षितस्त्वं क्षीराब्धि भेदशङ्कया
गुर्भयनं शङ्करस्यातिदीप्तिमम् । आत्मानमात्मनाधीक्ष्य किमित्याह सुयिस्मिन्तः
प्रप्रेक्षुफामो बलिभिर्द्वारि द्वाःस्थैर्निरोधितः ।

यत्नवान्स निविद्धोऽपि तदा ते प्रोद्यतायुधाः ॥ १२ ॥

यं गणानन्दी ध्याजहार विधुन्तुदम् । कस्त्यं कस्मादिहायातः किं कार्यं तव धर्यं
मूढि कार्यं गणा यावत्स्यां न हन्युर्भयावहाः ॥ १३ ॥

शङ्कर उवाच ।

जालधरस्याहं त्वं मां शर्पान्तिवेजय । ॥ वाच्यमन्तरे द्वाःस्थ महाराजप्रयोजनम्
लोक्तमार्प्य नीललोहितमाययौ । दण्डवत्प्रणिपत्याग्रे स्थित्वा शङ्करमब्रवीत् ॥
महाराज द्वारे तिष्ठति कार्यतः । स प्रयात्यथवा यातु भवानाहन्तुमर्हसि ॥
नन्दिनोक्तमपाकर्ष्य त्वरन्निव महेश्वरः ।
सुतामन्तःपुरा र्धौ प्रस्थाप्य च सखीवृताम् ॥ १७ ॥

पथाद्वा ह्यं जगादाय नन्दितुं प्रयेशय । ततो हस्ते प्रशृगामुं दूतं नन्दी महायतः ।
 धनदायाग देवानां मध्ये शम्भुमदर्शयत् । तं ददर्श तदा राहुर्जटिलं नीलमात्मनि ।
 पञ्चपञ्चं दशभुजं नागपक्षोपवीतिनम् । देवीपिरहितं मूर्ध्नि चन्द्रलेखाविभूषितम् ॥
 उन्मत्तासोऽद्यासनिर्मुञ्चत्पृथगुगणसेवितम् । सर्वदेवगणोपेनं सेवितं गणकोटिमिः ।
 प्राप्य भारवा ततो दूतं शम्भुरालोक्य चाग्रमः । प्राह मूढि तदा राहुर्धकुं समुदबध्ने ॥

राहुदयाच ।

देव जालन्धरेणाहं मेयितस्तव सन्निधौ । तस्य शिष्टं वधः श्रुत्वा मन्मुनेन दूतं कुतः ।
 निदिश ! त्वं तपोनिष्ठो निर्गुणो धर्मपजितः ।

तव नास्ति पिता माता यस्तुगोत्रादिपजितः ॥ २४ ॥

जालन्धरो महाबाहुर्मुञ्चतेऽसौ भुवनत्रयम् । तस्यैव पश्यस्त्वमपि तत्रभीकं समाचर
 पुराणपुराणः कामी घृणारुढः कथं यथान् । पश्यं पश्यति सप्रार्थी सुतो धनद्विनायकौ
 तस्मिन्काले देवदेवो यतयागङ्गमर्दनम् । चकार च करैर्व्यस्तौ चासुकिर्मृतयेऽपतन् ॥
 हेरम्भवाहतस्याखीः पुच्छे प्रस्तमयाहिना । स्वपत्रं प्रस्तमालोक्य मुञ्चमुञ्चयुधाच ह
 भवान्तरे स्कन्दबाहं श्रुत्वं धीक्ष्य महास्वरम् । तद्वयाह्वासुकिप्रस्तमासुपुच्छप्रयोद्विष्ट
 अयायहा रहस्याङ्गं गलमायेष्ट्य संस्थितः । तस्य निश्वासपवनैरथ जातो हुताशनः ॥
 तस्योष्मणा चन्द्रलेखा जटाजूटादवीस्थिता ।

सार्द्रतां नु तदा साऽऽयात्प्लावितं तद्वपुर्धया ॥ २५ ॥

तस्याहामृतधाराभिर्ग्रहामस्तकमालिका । हरमालिकपालानामभूत्सञ्जीविता तदा ॥ २६ ॥
 पवाहं पूर्वमभ्यस्तं सर्वयोगभुतिक्रमम् । श्रुत्वा परस्परधितं विषदन्ति शिष्यस्य ॥
 अहमादिरहं पूर्वमहमेव परात्परः । अहं अष्टा अहं पातेत्युत्सुकानि परस्परम् ॥ २७ ॥
 शौचन्त्येतानि नो दत्तं नो भुक्तं न हुतं मया ।

लोमप्रस्तेन मनसा नो वित्तं ब्रह्मणेऽर्पितम् ॥ २८ ॥

अथेश्वरजटाजूटादविरासीद्गणो महान् । ध्याननस्त्रिचरणस्त्रिपुच्छः समहस्तवान् ॥
 सच कीर्तिमुद्यो नाम पिङ्गलो जटिलो महान् ।

तं दृष्ट्वा सा कपालाली भयात्तस्थी मृतेव सा ॥३७॥

पुरतः प्राह सगणस्ततः कीर्तिमुखः प्रभुम् । प्रणिपत्य शिवं देवमत्यर्थं क्षुधितः प्रभो
तदीकः शङ्करेणाहो भक्षयत्वं रणे हतात् । क्षणं विचार्य सगणः क्वाप्यदृष्ट्वारणं तदा
प्रह्लाणं भक्षितुं प्रातः शङ्करेण निवारितः ।

ततः कीर्तिमुखेनाथ स्याद्गं सर्वं च भक्षितम् ॥ ४० ॥

द्युमुक्षितेन चात्यन्तं निविद्धेन च सर्वतः । तत्साहसं तदा दृष्ट्वा भक्तिं कीर्तिमुखस्यच
तमुवाचेभ्यः प्रीतः प्रासादे तिष्ठ मे सदा ।

त्वच्चित्तरहितो यद्य भविष्यति ममालये ॥ ४२ ॥

स पतिष्यति शीघ्रं हीत्युक्तः सोऽन्तर्हितोऽमघत् ।

शम्भोर्मूर्ध्नि तदा देवा यद्वपुः पृष्पवृष्टिभिः ॥ ४३ ॥

पपमस्यदुतं दृष्ट्वा समायां तु त्रिशूलिनः । स्वर्मानुरपि देवेशं पुनः प्रीयाव विस्मितः
स्पृशन्ति त्वां कथं मायाः स्याधीनं योगिनं यलात् ।

इन्द्रियैः पूजयसे त्वं हि प्राप्स्योऽयं विषयैः कथम् ॥ ४५ ॥

प्रह्लादिलोकपालानां पूजां गृह्णासि सर्वतः । न त्वं पश्यसि कं देवत्वं पूजयसि कञ्चन
ईयतेऽसि कथं लोके भिक्षामोजी प्रतिष्ठितः ।

सङ्गोपयसि योगान्द्र ! गौरी रम्यां प्रयच्छ मे ॥४७॥

स्कन्दलम्बोदराभ्यां त्वं पुत्राभ्यां सहितोऽधुना ॥

भिक्षापात्रं गृहीत्वा तु क्षम नित्यं गृहे गृहे ॥४८॥

पयं यदुविधं तत्र राहुराहोभ्यर्चयति । भगवानपि तत्कृत्वा नोत्तरं किञ्चिद्वर्षीत् ॥४९॥
अपेशं मीनिनं त्यक्त्वा राहुर्नन्दिनमप्रवीत् ।

त्वं मन्त्री ह्यसि सेनानोर्विकटाननविम्बभृत् ॥ ५० ॥

पपमाचरितव्रटं त्वं शिष्टपितुर्महसि । नो चेद्वोपेणेन्द्र ह्य पतिष्यति रणे हतः ॥५१॥

इत्याकर्ण्यपयस्तस्य नन्दी विज्ञाप्य चोत्तरम् । भूसंज्ञपैव स तदा मतमाहाय शूलिनः ॥

सम्पूज्य प्रेययामास राहुं नन्दीवजाग्रणीः ।

अथ जालन्धरं तत्प्राकथं समाप्तं पितृवत् । स्वर्मानुस्तस्य वृत्तान्तं गीरीशः मनोहरः
इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चमशास्त्रे साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे नारदमुचिष्ठिर-
त्संवादे जालन्धरोपाख्याने षष्ठांशे आशुप्रत्यागमनं मार्मिकाक्षोऽध्यायः ॥ ११ ॥

द्वादशोऽध्यायः

जालन्धरस्य युद्धार्थयात्रावर्णनम् ।

भारव उवाच ।

अथ जालन्धरो दूतयुवः श्रुत्वा प्रतापवान् । सर्वसैन्यं समाहूय प्रयाणमकरोत्तदा ।

ततस्ततः समेतानां सैन्यानां ध्रूयते ध्वनिः ॥ १ ॥

सखीन्मन्दरफन्दरेषु शयितानुत्थापयन्किष्करा-

ग्मेरोर्मन्दरफन्दरे प्रतिरवानुत्थापयन्धारणान् ।

सिंहानां च ततोऽप्यमुञ्चत पुरः पन्थानमेवंधिच-

स्रैलोक्यं यधिरीचकार महतः सैन्यस्य कोलाहलः ॥ २ ॥

ततो दुन्दुभिनादोऽभूत्पीठे जालन्धरे नृप ॥ तन्निनादेन शूराणां प्रियेण महता तदा ॥

कम्पन्ते गिरयस्तुङ्गाः प्रासादा विचलन्ति च । सप्तसागरगर्भेभ्यो निःसृता वैत्यवानवाः

सन्नद्धाश्चातिगर्जन्ति नानापाहनसंयुताः । द्वेपारघो महानासीद्वाजिनो बाह्यतः पुरः ॥

रघाङ्गेनाथ सङ्क्षुष्टा धरा संवलतेऽथवा । चालितैर्मज्जभूयैश्च पृथ्वी खलुधा स काननं

जालन्धरेरितैर्ममैषुतैः स्पन्दनस्थितैः । अर्वाबुदसहस्रे द्वे अर्बुदं दन्तिनामपि ॥ ७ ॥

रराज सैन्यलक्षैकं रथिनां सपताकिनाम् । परार्द्धनवतिः कोट्यो दृश्यन्तेमुद्ध्यनायकाः

निर्जंगाम महासैन्यं छत्रैः संलाल्य भास्करम् ॥ ८ ॥

आसीत्पिञ्जरपाण्डुपङ्कजवनं श्वेतातपत्रैः कचिन्-

माधुरातपवारणोः कचिद्भूदुर्धालनीलोत्पलम् ।

उन्मेषं कचिदुर्ध्वधूलिपटलैर्यस्य प्रयाणेऽभवत्-

सद्वीचिकदिम्बरं सर इवोत्सर्पत्पताकापटैः ॥ ६ ॥

गजघाजिमयी भूमिध्वंजच्छत्रमयं नमः । दिक्चक्रं चामरमयं दैत्यसैन्ये प्रसर्पति ॥ १० ॥

सतो जालन्धरोदैत्यः प्रयाणायसमुत्सुकः । स्कन्धेचारोपयञ्छक्तिनानारत्नयिभूपिताम्

भाजगाम महाविष्णुं प्रप्युं सागरषासिनम् ।

अभिधाप्य जगादाथ हरिं जालन्धरस्त्विदम् ॥ १२ ॥

भोगार्थं किं प्रयच्छामि तुभ्यं मातुल ! कथ्यताम् ।

श्रुत्वा नारायणो पाष्यमग्निजस्य मुदान्वितः ॥ १३ ॥

उवाच किं करोमीति प्रियं सिन्धुसुतेप्सितम् ।

इत्युक्तः स प्रष्टोऽथ हरिं प्रोवाच सत्पथः ॥ १४ ॥

यामि योद्धुं रणेऽहं त्वंसुखी तिष्ठेहसागरे । लक्ष्म्यादक्षतस्तत्रकेरावेनाथ पूजितः

स निर्गत्य हरेःस्थानात्समुद्रं प्रष्टुमागतः । सोऽर्णयं प्रणिपत्याहतात यास्यामि दूरतः

नीलकण्ठं रणे जेतुमनुज्ञां दातुमर्हसि । पुत्रस्य धवनं श्रुत्वा यियासोः शङ्करं प्रति ॥

सिन्धुराजेन सोऽप्युक्तः पुत्र ! तं तापसं त्यज ।

भुङ्क्ष्व राज्यं मया दत्तं तापसं त्यज दूरतः ॥ १८ ॥

अत्यद्भुतः प्रतापस्ते एषसुहृदो नास्ति भूमिषः ।

स्पर्गादधिकतां मीतं त्वया वत्स ! धरातलम् ॥ १९ ॥

तप्य राज्ये वसुमती यैकुण्ठ इव राजते । यो देवो दुर्जयोदैत्यैरानीतः सह सधिया ॥

ममान्तिके वत्स वत्स शङ्करं मिश्रुकं त्यज । एषमुक्तो हर्षणेन गिरिजा प्रति रागघान

पितृपाष्यमवज्ञाय चागतस्सुमद्रान्स्वकान् । सज्जीभूतं तु युद्धाय घृन्दा जालन्धरंजगौ

घृन्दोषाव ।

नाथ युद्धं न कर्तव्यं राजेन्द्र कुटसयोगिना । मनो निवर्त्यतां पर्य प्रवृत्तं पार्वतीं प्रति

गौरीं त्वं चाञ्छसि कस्मात्पार्वती किं ममाधिका ।

तपस्विनी निरालम्बा संसक्ता स्थाण्व सदा ॥ २४ ॥

सुतानुगमिणी धनया तनः कृत्रिमपुत्रिका ।

पूया मृगता नारीन तां त्यजाम्य भजाम्य माम् ॥ २५ ॥

इति मृगापवः श्रुत्या प्रत्युपासार्णवारमजः । भट्टपूया वार्यतीक्ष्णं मन्त्रेभो न निघर्तने

पूये श्रुत्या जनपदो राजधानी प्रशाम्यताम् ।

ममतरयोऽहं सदा श्रुतिं यदि मां हन्ति शत्रुः ॥ २७ ॥

इति मर्दपयः धुर्या मृगदा दाससमन्विता । जगाम शिथिकाब्दा पीठं जालधरं तदा

काऽप्रतस्थे कैलासं सिन्धुसूनुमंहापतः । महापद्मसहस्राणां पञ्चवागीधेन संधृतः ॥

भग्नान्तरे पतित्यज्य कैलासं शत्रुरो गतः । गणपुत्रप्रियायुक्तः कैलासं मानसोत्तरम्

जालाधरस्ततः प्रातःकैलासं प्रथमेऽहनि । संनाःसंस्थाप्य कैलासप्रादोक्तकुतूह

दिव्यकेसरमन्दाररजः पुञ्जपरिधिताः । शीताम्वुरीकरासारेः प्रमुखा धान्ति धाप

यत्र सिद्धाङ्गनापीनस्तनोस्तुङ्गतरङ्गिणः । मन्दारमकरदास्याःसुन्दरा धान्ति धाया

यत्र शोकदक्षिणधपादभ्यासं च योपिताम् ।

चिलोक्य दानयेन्द्रोऽभून्मनोरथसमाकुलः ॥ ३४ ॥

प्राप्नुवन्ति सुराः प्रीतिस्वयिग्यालोकहर्षिताः । यत्र किन्नरकान्तानां सुरतव्यञ्जितप्र

धिमान्ति सर्वतस्तत्र मन्दाराशोकपङ्क्त्याः । यत्र शम्भुगणाक्रान्ता नानावैलाकुलद्व

मान्ति मन्मथभूपाल यशसा सुधृता इव । यत्र चन्द्रनक्षत्रौ गन्धोष्मसालिसञ्ज

धिमान्ति दग्धकन्दर्पनिर्वाणाद्धारसन्निभाः ॥ ३७ ॥

यत्राङ्गनानां सकलं चिलोक्य सौरभ्यमत्युत्तमकान्तिमिश्रम् ।

मये परिष्वक्तमनोविनोदा कस्तूरिकागादितिकाटिमानम् ॥ ३८ ॥

कचित्प्रवरणीरिकासमसमुल्लसत्पङ्कजं लघुद्वन्द्वसन्निभासनचलश्चकोरं कचित् ।

कचिदुगिरिसरित्तीतरणिघटस्फुरत्कुण्डलं चलन्निचुलमञ्जरीविनयनप्रभृङ्गं कचित्

कचिदलितकोकिलाकुलितनूतनचूताङ्कुरं कुरङ्गबुल्लसेवितं प्रबलशालिमूलं कचित्

कचित्प्रवरसुन्दरैः सुरधूपदैः पावनं धनं नयति विक्रियामिह मनो मुनीनामपि ॥४॥

तुं गुणसमायुक्तं चिलोक्य हरमन्दिरम् । विचित्रं चापि कैलासं सर्वरत्नसमाधायम

अत्यन्तपिस्मितो दैत्यः प्रोवाच भृगुनन्दनम् ।

कस्मात्तं तापसं तात ! प्रपदन्ति मया दृशाः ॥ ४२ ॥

तादृशी यस्य सा भार्वा वृद्धमीदृह मनोहरम् । तत्रादृष्ट्वाऽप्यदञ्जस्रमुं हृत्कुत्र गतं कथं
कथं मम प्रयाच्येति पृष्टः प्रोवाच भार्गवः । देव शम्भुर्महामौलमगम्य मानसोत्तरम् ॥
ययौ तत्र महादेवो गन्तुं आम्भ्यैर्न शक्यते । इति काव्यवचः ध्रुत्वा प्राह दैत्यो महाधलः
महं यास्यामि देवेशं त्वं पुरा गच्छ भार्गव ! ।

अत्युत्सावा प्रययौ तत्र यत्रास्ते शङ्करः स्वयम् ॥ ४३ ॥

अपश्यत्सं गिरिधरं सिन्धुजो मानसोत्तरम् । तस्य पष्टिसहस्राणि योजनानां समुच्छ्रमः
स शैलो मानसो राजन्दैत्यसौम्यैः समावृतः । यदयो दैत्यराजानः शैलमारुहदुर्लभम् ॥
छत्रान्धकारं पर्यासीद्वाचनादेन धेवधुः । सौम्यकोलाहलस्तेषां पूरयामास रोवसी ॥ ४४ ॥
अधैवमागतं दृष्ट्वा दैत्यसौम्यं महत्तदा । अत्युच्चैस्सगिरेः शृङ्गेस्थाप्यगोरीं सतीपृताम्
भगव्याक्षणगणैः सर्वैः सन्नद्धैर्बुद्धदुर्भेदैः । त्रिशङ्खहास्तसाहस्रैः प्रमथानां वृतः शिवः
उवाच नन्दिनं शम्भुर्गणानामधिपं त्वया । प्रहर्तव्यो महादैत्यो धीरो जालन्धरो रणे
महाकालादिभिः शूरीर्वाहि त्वं परिवारितः ।

तावदाजौ त्वया तस्माद्योद्धव्यमतिगौरवात् ॥ ४५ ॥

यावत्पुढेनारिजपो मम धीरं भविष्यति । इति शम्भोर्वचः ध्रुत्वा स सारधिमग्रधीत्
काकतुण्डरथं मेऽयं समानय महामते । नन्दिनो बचनं ध्रुत्वा सोऽपि स्वगन्दनमाहरत्
द्वाविंशद्भुजसंयुक्तं चक्रयोद्धासंयुतम् । पष्टिव्यज्रसमोपेतं द्वाविंशद्योजनायुतम् ॥ ४६ ॥

सर्वशस्त्रैश्च सम्पूर्णं प्राप्तं साङ्ग्रामिकं रथम् ।

नन्दिनश्चक्रक्षायं पुत्रो स्कन्दविनायकौ ॥ ४७ ॥

समादिष्टौ शङ्करेण सन्नदी तौ स्ववाहनौ ।

गणैः परिवृतो नन्दी धाम्निः सम्पूज्य चेभवरम् ॥ ४८ ॥

नन्दी रथं समाकृत् निर्णयौ दानवान्प्रति । विराजते तस्य मूर्ध्नि छत्रं द्वादशयोजनम्
यावत्सं निर्णयौ नन्दी तावत्ते दानवाः पुरः । शैलोपरिसमाहृदा दानवा धीरदर्शनाः ॥

युयुधः कोटिशो रुद्रगणा दैत्याः परस्परम् ।

पश्यतोऽहमपोस्तत्र स्वामिनोरिति ते युधि ॥ ६ ॥

दृढप्रहारिणो जघ्मुर्गुणादैत्याः शरैरथ । नन्दी मुमोच सान्वाणान्महासारो यथा त
ततः सगूर्यान्मास मुखं शुम्भस्य पत्रिभिः । यथा पर्णवयैर्वातो मन्द्रस्येव कन्दम्

शुम्भोऽथ कामुकं त्यक्त्वा रयात्तं प्रत्यधावत ।

उत्पाट्य च गिरिं तेन जघान हृदि नन्दिनः ॥ ६ ॥

नन्दिनो हृदयं मित्वा चूर्णयित्वा रथं रणे । पपात भूमी सगिरिर्वज्रं प्राप्य गिरिं य
मूर्च्छां प्राप्य क्षणात्संज्ञां वेगवान्स पलायितः ।

महाकालो निशुम्भेन मुहुर्गरेण हतो हृदि ॥ ११ ॥

भागवत्य दैत्यं गदया जघान मुकुटोपरि । तत्प्रहारमचिन्त्वाथ निशुम्भोऽप महाधा
तं गृहीत्वा खरणयोर्महाकालं महायत्नः । भ्रामयित्वा कृतकालाच्चिक्षेप च ननाद च
स सङ्घञ्जानिलं पीत्वा ननाद रुधिरारुणः । पुष्पदन्तः शैलरोम्णा बाह्वतो मुष्टिनामु
गदया शैलरोमाणं हत्वा भूमीं न्यपातयत् । तं दृष्ट्वा पतितं भूमीं गिरिकेतुर्महाधा
पुष्पदन्तं महामीमं मुद्गरेण व्यपोचयत् । पुष्पदन्तोऽथ खड्गेन गिरिकेतोः शिरोऽच्छिन्न
गृहीत्वा धर्मखड्गं च गिरिकेतोरधावत ।

शिरस्तं प्राह किं यासि मां त्यक्त्वा समरार्थितम् ॥ १७ ॥

शिरोहीने च कायेऽस्मिन्किं तु धापन्न लज्जसे ।

इत्युक्ते शिरसा तेन कथन्धेन तु पादयोः ॥ १८ ॥

विधृतः पुष्पदन्तश्च कुक्षौ तीक्ष्णासिनाऽच्छिन्नत् ।

निश्चक्रामासुरः कुक्षेः शतशीर्षो महायत्नः ॥ १९ ॥

द्विशताक्षिसमायुक्तशतद्वयभुजाकुलः । समस्तस्य शिरोराजन्कदन्धोपान्तमामामत्
तच्छिरः प्राप्तमालोक्य पुष्पदन्तोऽसिनाऽच्छिन्नत् ।

ततो भूकम्पनो नाम उधरो दैत्यो मयावहः ॥ २१ ॥

गङ्गा। निवर्तयः गङ्गायाः कर्ममानो गिरि ययौ ।
 गङ्गायाः मदाश्रम्य मान्ययन्तं शरैश्चित्रमि ॥ २३ ॥
 गङ्गायाः कर्मययौमाने मान्ययाः लनोऽसुरम् ।
 गङ्गायाः मान्ययन्ता शम्भेनांनानिधेः शिनैः ॥ २४ ॥
 गङ्गायाः प्रहृगयान्द्रोयानारमन्त्रापयम् ।
 गङ्गायाः हेनिप्रभां त्यक्त्वा मान्ययाः गणाग्रणीः ॥ २५ ॥
 गङ्गायाः गृहीत्वा तैनाज्ञो कोलाहलमगाहनम् ।
 गङ्गायाः उपरम्भम्माङ्गयलनो माम् श्रीययः ॥ २६ ॥
 गङ्गायाः नययादोऽतिविह्वलः । उपरो मोहयामासमान्ययन्तं म्यनेजमा
 गङ्गायाः त्यक्त्वा परामागतो गिरि ययौ । शण्डिर्मयानकेनाज्ञो तादीन हृदये हतः
 गङ्गायाः विनिर्गतस्तस्मात्क्षितः सोऽपि च सामरे ।
 गङ्गायाः शक्तिरूपे राहुं शक्तिर्याणीः समाहनम् ॥ २७ ॥
 गङ्गायाः शरजाले शीघ्रं शक्तिं मुमोच ह ।
 गङ्गायाः महाशक्तिं अवलन्तीमिव तेजसा ॥ २८ ॥
 गङ्गायाः राहुः लमुत्पत्य कराभ्यां जगृहे द्रुतम् ।
 गङ्गायाः शक्तिं गृहीत्वा तु विनद्योच्चैः पुनः पुनः ॥ २९ ॥
 गङ्गायाः शिरसोतोऽपि तस्य शक्त्या जघान तम् ।
 गङ्गायाः शक्त्या तद्देहाभिर्गता सरित् ॥ ३० ॥
 गङ्गायाः साग्राधितः पुत्रो महादेयस्य संयुगे ।
 गङ्गायाः कथञ्चित्सा नदी रुद्धा समं पूरो गिरि ययौ ॥ ३१ ॥
 गङ्गायाः श्रुत्वाऽर्णघजो ज्वरतः कटककदम्बस्य कर्कशं विरक्तम् ।
 गङ्गायाः सुस्पर्शचनपिद्गधमपि कोकिलापतिं न सस्मार ॥ ३२ ॥
 गङ्गायाः शरैः किरन्तं दहनमसिना धर्वरोऽवधीत् ।
 गङ्गायाः कृष्माण्डो निहतो मूर्ध्नि सर्परोम्णाऽप्य मुष्टिना ॥ ३३ ॥

पातालकेतुनाहासोमुद्वगरेण समाहतः । तस्य देहादिनिष्क्रम्य हस्ती मुद्वगमाभुनक् ॥
 शुण्डायां मुष्टिघातेन हतः पातालकेतुना । आयुर्ध्वजं चक्र भृङ्गीशं रोमकण्टकः ॥
 भृङ्गीशोऽपि रणाद्भीतस्त्वरन्नेव गिरिं ययौ । सहसाधूम्रवर्णश्च शुभ्रः केतुमुखेऽपतत्
 गर्णं मिलितघानदैरथो महाकाषो महाननः । हाहाकारो महानासीदु मिलिते केतुनारणे
 जृम्भस्य निशितैर्बाणैश्छिन्नाङ्गोऽथ विनायकः ।

शुण्डादण्डं परशुना तस्य विच्छेदं दन्तिनः ॥ ४० ॥

जृम्भासुरो जघानाथ शतया लभ्योदरोदरम् । मूरकोऽपि शरैर्मिश्रः प्रविधेश गुहामुखम्
 विनायकः प्रहाराक्षौ विललापाकुलो रणे । हामातस्तातहाभ्रातर्हामूपक ममप्रिय ॥ ४१ ॥
 गणेशाग्नित्तं धृत्वा मगधतया तयातत्र । समेत्य कूटादन्वस्मात्पार्वत्योक्तः शिवस्तदा
 हेरम्यो धध्यते दैत्यैः स्कन्दोऽपि विनिपातितः ।

शिष ! किं क्रीडसे शैले रक्षपुत्री गणानपि ॥ ४४ ॥

सदा शूलादिशस्त्राणां धृतानामथ वै क्षणः ।

अथ गौर्याय च धृत्वा वीमर्द्रं शिवोऽग्रणीत् ॥ ४५ ॥

धूपः सज्जीयतां शीघ्रमित्युक्तस्स तदाऽकरोत् । वयन्धमुकटं तस्यभृङ्गयोर्मास्करप्रभम्
 कण्ठे घण्टाशतं बद्ध्वा कर्णवोर्वर्णौ धृतौ । स्कन्धे च किङ्किणीजालं चरणे नूपुरमहतं
 पुच्छे धामरसाहस्रं तस्य पाशाष्टकं मुखे । कट्याणी च तदा देवी शर्यपारयं वयस्थिता
 पाशाष्टकेन संयुक्ता तत्र सङ्गधराऽम्यिका । न्यस्तानि सर्वशस्त्राणि सधूपःसज्जितोयमौ
 पार्यत्या भूषितः सोऽथ निजया घण्टमालया ।

हृतं च तिलकं देव्या प्रोक्तः सत्कृतिपूर्वकम् ॥ ५० ॥

हरस्तपया ॥ मोक्तव्यो धूपेन्द्ररणसङ्कटे । आगन्तव्यमरोजित्वा शम्भुना सह सङ्गरे ॥
 इति धृत्वा धवो देव्या हरो धूपमधारहम् । धृत्वाऽऽयुधसदृशं तु निजालङ्कारभूषितः
 रणं गच्छामि तां प्राह पार्यतीं प्रतिसादरम् । त्वं तिष्ठसिस्थकृपेण वक्ता बिज्यपिसस्पृष्टा
 मामिनी दुरमित्राया दानवा हि समागताः । तस्मात्तवयात्मनेधारमा रक्षणीयोवरानने
 शत्युक्त्वा धूपमारुढो ययौ रुद्रे रणाङ्गणम् । त्रिशमहापञ्चाहस्रैः

ततो रणेऽस्य गिर्युक्तेन शम्बरः । वामपादं मदेभ्यः शृणो रसानि पार्श्वम् । ॥
निमग्नोऽभ्युक्तेन रणेन पर्यायदा । दक्षिणं भूर्जटेऽपादं संवसति धनुर्धरः ॥ ५३ ॥
हृद्गर्भाय गोत्रेऽप्यदणं प्राप्नो गणैः सह । इष्ट्वा जगत्त्रैस्ते देव्या मदेजानं गृह्णितम्
तो महात्मनादोऽमूर्दैर्यत्रमणरीनयोः । तयोश्चभूमिगो गतस्तत्रमर्दोऽयं शङ्कणः ॥

ततो मन्वी महाकालः कालस्पर्शो महाबलः ।
मान्यवाग्गुणदत्तश्च धृष्टी स्यर्णदन्तिकः ॥ ६० ॥
गण्डीशो मरुतभण्डः कृष्णाण्डो गुमन्त्रोमकः ।
ये ये पूर्वं रणे भ्राताः प्राप्तास्ते रणसङ्कटम् ॥ ६१ ॥

रौप्यं पुरतो दैत्या गुगुपुस्ते महाबलाः । गणदानपयोद्वानां सङ्ग्रामोऽभूद्रमयापदः
ततो गणानां विश्राप्य सैव्यं ते च महाबलाः । रणे संविष्टवामास्तुः शरीरैः सर्वतः शिप्यम्
गुलैः पुन्तेर्गदामिभ्य मुमुगुरैः परिघैरपि । इन्द्रियाणि यथात्मानं विगदैः पञ्च पञ्चमिः
जघानाप रणे दैत्याञ्छम्भुर्बाणैः सुरारुणैः ।
यथाऽयमेधः पापानि हन्ति हानेन तत्क्षणात् ॥ ६५ ॥

इति धीपादो महापुत्राणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठे उत्तरखण्डे युधिष्ठिर-
नारदसंवादे जालन्धरोपाख्याने धीमहादेयरणसमागमनं नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

चतुर्दशोऽध्यायः

शिवजालन्धरयोर्धोरिसङ्ग्रामवर्णनम् ।

नारद उवाच ।

ततो जालन्धरः श्रुत्वा दैत्यकोलाहलं रणे । आजगाम रथारूढो यत्र देवः सदाशिवः
स्वारधिं खड्गरोमां कोपात्सत्वरमब्रवीत् । साध्वेयय रथं शीघ्रं सहस्रदयपोजितम् ॥
हन्मि तं तापसं शीर्याञ्जटामस्मास्थिभूषितम् । धृष्टारूढस्य का शक्तिः पद्मोर्ध्वद्वेमयासह

चतुर्दशोऽध्यायः] * मायाशङ्करस्य जालन्धरस्य पार्वतीप्रत्यागमनम् * ४५

इत्युक्त्वा खड्गरोमाणमामाप्स्य च तथोद्धतः । गृहीत्वा कार्मुकं धीरं रथेनाधावत द्रुतम्
तं दरोध तदाऽऽयान्तं धीरमद्रः शितैः शरैः । निरुद्ध्यसीकृतेनापि स कायेन शरैर्वृतः
देवैर्यद्यपि तुल्योऽभूद्भूतेषास्य परिग्रहः । तथापि किं कपालानि तुलांयान्ति कलानिधेः
धिव्याध मणिमद्रोऽपि शरैः सागरजन्दनम् । पाशेन मणिमद्रं तु हृत्पोषाचोदरं धवः

एहि योद्धुं महादेव ! शस्त्रान्यासोऽस्ति ते यदि ।

त्यं मां प्रहर न त्वाऽहमादौ हन्मि जटाधरम् ॥ ८ ॥

इतिद्रुवमंतं तं गथांहीरमद्रोऽथ सायकैः । पूरयामास सङ्क्रुद्धो यथा पद्मं रयिःकरैः ॥
मणिमद्रोऽथ गदया सैन्यं तस्य समाह्वयम् । रथोपरि रथं धीर ! तुरगं तुरगोपरि ॥
गजोपरि गजहृत्पातयामास भूतले । रक्तपङ्कादणाभूमिः सञ्जाता दुर्गमा क्षणात् ॥
शैलाश्च गणमुख्याश्च दानवाञ्चनुराहवे । पतन्ति दानवाः शूरा गतप्राणा महीतले ॥
दण्डबोर्दण्डमुण्डैश्च करिभृष्टकरोदमिः । पतन्ति दानवाः शूराः पूरिता घसुषा नृप ! ॥
पर्वपिचं रणेदृष्ट्वा हरमत्यन्तदुर्नयम् । भुवने च तथान्यानि दृष्ट्वाहृक्षणानि सः ॥
तेजोऽन्यदेपनक्षत्रप्रभाङ्गसकलादिषु । उद्धादितजगतकोशमन्यदेव रवेर्महः ॥ १५ ॥

ममः पुनश्चिन्तितवांस्ततो जालन्धरो नृप ! ।

न हृष्टा सा मया गौरी यां मामाहाति नारदः ॥ १६ ॥

साग्रतं शाश्वते स्थाने कथं ब्रह्माम्युमां स्थिताम् ।

तां हि द्रष्टुं मज्जाग्यादी यथाघोतस्यामि शम्भुना ॥ १७ ॥

चिन्तयित्येति मनसा देस्यं प्राद्वार्णपातमजः । शुभं चण्डजयेधीर ममत्युत्तराक्रम ॥

भूत्वा मत्सदृशं रूपं सङ्ग्रामं कर्तुमर्हसि । तव युद्धस्यमारोऽयं शिषिरस्य बलस्य च ॥

महं यास्यामि तां द्रष्टुं गौरीं मन्त्रिचत्वारिणीम् ।

इत्युक्त्वाऽथ दशै तस्मै स्थाङ्गादुत्तार्य मण्डनम् ॥ २० ॥

पर्मशस्त्रादिकं दत्त्वा रथसारथिसंयुतम् । दुर्पारणेन सहितः सैन्यं मुत्तपोदधेः सुतः ॥

अलक्षितस्ततो गत्वा गुहां गुणां तु पार्थिव ! । मानसोत्तरसीत्यस्य हरकथं दधार ॥

भूत्वा दुर्पारणोरूपं मन्दितः सङ्ग्रां तथा । अपादरदनुनीले उग्रशङ्करमन्दिरं ॥ २३ ॥

मन्त्राणि निगरे गीरी सखीभिः गहिना वृत् । ।

तथापाने शोभिते स्कन्धमात्रस्य मन्दिनः ॥ २४ ॥

स्कन्धमात्रस्य दृष्ट्या मयानी विन्मिताऽमनः ।

तन्मन्त्रस्य जयापाना जगुर्म्मन्त्रमात्राः २५ ॥

तन्मन्त्राणि गन्वा पयस्सुम्न सुदुःखिताः । किञ्चान् तत्र देवरा केन त्वं सङ्गरेजितः

तन्मन्त्रस्य कथं नाथ संसारीष प्ररोदिषि ।

तन्मन्त्रः प्रवृत्तिं ताम्यो भूषणानि वृषणवृषणम् ॥ २७ ॥

तन्मन्त्रं शनकैरङ्गाद्यासुविमृत्नीनि च । गणेशस्कन्दशिरसीच्छिन्नेकुक्षीं विलोक्य य ॥

हास्कन्ध हागणेहोति हागद्वेत्त्यग्निकाऽमनः ।

तस्याः सगपस्तनः सर्पा रुरुदुः शोककर्शिताः ॥ २६ ॥

भ्रात्राप्रवीक्षयां गन्दी तमेनं परिपालय । मणिमद्रो धारमद्रः पुष्पदन्तश्च धीर्यवान् ॥

दमनो धूमतिमिरः कृष्माण्डाद्या रणे हताः ।

चण्डी भृगी(ङ्गी) किरीटिश्च महाकालश्च शृङ्खली ॥ ३१ ॥

चण्डीशो गुहनेत्रश्च कालाद्याश्च हतारणे । चिनायकस्य स्कन्दस्य शिरसीन्नमता मया

दृष्टे महारणे देवि इत्युक्तवाचपुरोऽक्षिपन् । तच्छ्रुत्वा नन्दिनेवाचयं शिरसी गृह्य पुत्रयोः

पार्वती विललापोन्वीः पुत्र पुत्रेति जल्पती । तारकारे ! कथं युद्धे हतस्त्वं सित्युत्तुना

त्वं हि त्रियासरो देवैः सैनापत्येऽभिषेचितः ।

तदा त्वया कथं धीर ! तारकाख्यो निपातितः ॥ ३५ ॥

मीलकण्ठेन किं त्यक्तो यतस्त्वं पतितो भुवि ।

स्नुपामुलं न दृष्टं च मया पुत्रावभाष्यया ॥ ३६ ॥

न भोगा घटस ! ते मुक्ताः संसारस्यापि येऽमघ्न ।

ज्ञात ! हेरम्ब ! विष्णेश ! लम्बोदर ! गजानन ! ॥ ३७ ॥

रणाङ्गणे केन पुत्र-सिद्धेः पञ्चोनिपातितः । बाहनोऽसौ कुतो घटसमूषकः केन हिंसितः

देवेशहरस्त्वं मा मयं कुरु

मःकगतो देव हतो जालन्धरेण वै । शरजर्जरदेहस्य किं करोमि प्रियं तव ॥ ४० ॥

ततः श्रुत्या घब्रो देव्या निःश्वस्योवाच शङ्करः ।

दीर्घं चिनिहतौ पुत्रौ वृथा शोचसि किं प्रिये ! ॥ ४१ ॥

ता तेऽङ्गसङ्गेन देवि ! मां व्रानुमर्हसि । शङ्करस्य चतुःश्रुत्वा समयोचितमातुरम्
प्रत्युवाचाभिविका देवं यमापे नोचितं घबः ॥ ४२ ॥

महाधिपादे पतिते भये च कृते समाधौ घमने महाउषदे ।

श्राद्धे प्रयागे गुरुवृक्षसन्निधौ रतिं युधाः शङ्कर ! वर्जयन्ति ॥ ४३ ॥

कथं मां दुःखदुःखातां पुत्रशोकेन पीडिताम् ।

म्लानां बाष्पपरिमलानां समप्रार्थयसि चातुराम् ॥ ४४ ॥

भयान्या इति वानपानि श्रुत्या मायामहेश्वरः ।

उवाच स्वार्थमुद्दिश्य गौर्या रूपेण मोहितः ॥ ४५ ॥

स्वार्थियुक्तस्य न यच्छन्ति रतिस्त्रियः । तथैव रौरवेघोरे पतिष्यन्ति न संशयः ॥

गणशून्यः पुत्रशून्यो धीशून्योऽहं वरानने ! ।

सामग्रतं गृहशून्योऽहं सर्वशून्योऽस्मि भामिनि ! ॥ ४७ ॥

सजीवितषिहीनोऽहं त्वां प्रष्टुमिह चागतः ।

स्वगृहं तु प्रविश्याशु त्यजामि प्रकृतिं स्वकाम् ॥ ४८ ॥

उत्तिष्ठ नन्दिनसंपावस्तीर्थं भव पुरःसरः ।

त्वं याहि स्वेच्छया कान्ते ! प्रकृतिं त्वां परित्यज ॥ ४९ ॥

मायामहेशस्य घबः श्रुत्याऽभिविका ततः । दीर्घं दध्यौ महाध्यासं शोकेन च तडीकृता

वं परमेशोमे किञ्चिन्नोवाच सा क्षणम् । यथा संमोहितं सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम्

सैव संमोहिता तेन न जाने दुःखमात्मनः ॥ ५१ ॥

ते धीपान्ने महापुराणे पञ्चपञ्चाभात्साहस्रधां संहितायां पठ्ये उत्तरखण्डे नारद-
युधिष्ठिरसंवादे जालन्धरोपाख्याने मायामहेशस्य गौरीसमीपगमनं

नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ ...

पञ्चदशोऽध्यायः

वेष्णुना जालन्धरकृतपार्वतीच्छलं परिज्ञाय वृन्दाहरणविषयकोद्योगकरणम् ।

शुचिष्ठिर उवाच ।

ति मायामहेशेन मोहिता मिरिजा यदा । अतः किं समभूद्व्यसंस्तममाख्यातुमर्हसि ॥
नारद उवाच ।

तीराब्धौ तु शयानस्य बुक्षोभ हृदयं हरोः । अकस्मादेव राजेन्द्र ! नयनेऽभ्रपरिप्लुते
हृत्पद्मा यन्महदुत्पातलक्षणं भगवांस्ततः । उत्थाय होयपर्यङ्कान्मां च वापुं विलोभय च
किं कार्यमिति गोविन्दस्तन्नागारिमयास्मरत् ।

स चाग्रे स्मृतिमात्रेण तस्यौ घडाञ्जलिः प्रभोः ॥ ४ ॥
चिनतानन्दनं हृत्पद्मा पुरतःप्राह केरावः । सुपर्ण ! तत्र गच्छत्वं यत्र युद्धं प्रयत्नेते ॥ ५ ॥
हतो जालन्धरो धीरो हरो वा तेन मोहितः ।

हृत्पद्मा तं शीघ्रमागत्य कथयस्य ममाखिलम् ॥ ६ ॥
जालन्धरेशोयुद्धं द्रष्टुं शक्तस्तथमेव हि ।
कोऽन्यो महाहये यस्मिञ्जात्याऽऽयाति शरीर्यान् ॥ ७ ॥

कदाचिदुदुर्गमं तत्र युद्धं शलाखवृष्टिभिः । अथ त्वं बाणसञ्चारं गत्वा पिहितधिप्रहः
सन्दूरय पार्यंतीवृत्तिं शीघ्रमायातुमर्हसि ।

दैत्यमायानिरासार्यं विचिन्त्य भगवांस्त्वरन् ॥ ८ ॥
गुटिको सर्वसिद्धां च गरुडाय ददौ हतिः ।
अनया न समो धीर ! तथेयुक्त्वा मुनेऽशिषन् ॥ ९ ॥

एवं सम्प्रेरितः पन्नो हरिहृत्वा प्रदक्षिणम् । निधत्ताम शमाविश्य जगामादुमुनन्नेगवान्
तत्र गत्वा रणपारं दैत्यसङ्घैः सुदुःसहम् । हृत्पद्मान्वित्तेनासौ न किञ्चिन्नातवान् किल
तस्मादुप्यत्य येनैव गतोऽसौ मानसोत्तरम् । शैलं तु दूतं दुर्गमगन्धं मदतामपि ॥

विलोक्यन्त ददृशे गौरीस्थानं पतङ्गराट् । तत्रागत्य भुजङ्गारिर्ध्वनिं सन्धृतवान्किल
गत्वा समीपे ददृशे मायापशुपतिं ततः । गच्छो मुष्टिकाक्षिप्य मुनेन भ्रममाप सः ॥

शात्पा बुद्ध्याऽप्य देत्योऽयमिति नार्यं कृषध्वजः ।

■ कष्टमिति शोचत्वा च रुदन्नागत्य क्षार्णयम् ॥ १६ ॥

कथयामास वृत्तान्तं पुरतः कैटभक्षिपः । देव जालन्धरेणार्यं हरो देवो विहम्यतः ॥ १७ ॥
उमाग्रतारिता तेन धायेन पृष्ठप्रकृषिणा । सुरस्त्यं यदि गोपिभ्यः समरंप्रति याहतः ॥
मायाबुद्धं ■ देवेश कुत जालन्धरंप्रति । तस्य राक्षी मयादृष्टा पीठे जालन्धरे शुभे ॥

मासादभूम्यां ब्रीडन्ती बाधणीतादि वसनेनैः ।

सा सुन्दरतरा गौयां रम्मोयेश्योः शतादपि ॥ २० ॥

नेदानीं मानुषेलोके न पातालेषु तत्समा । भार्या तेन समावेश्या मारीणां का कथा हरे
यस्तां स्पृशति देहेन सष्टतार्यः पुमान्मयेत् । तव श्यालकपत्नी च हर त्यं तौ रम्मप्रियाम्
शङ्करस्योपकारं च कुत धीवात्मानः सुखम् ॥ २२ ॥

नारद उवाच ।

भुत्वा तादृश्यस्य वचनं तं निर्मेत्स्यं रमाप्रियः ।

सामग्यपस्य शोषार्यं विससर्जे हृतं द्विजम् ॥ २३ ॥

धिपं प्रतार्य सञ्छाद्य मञ्चके पीतवाससा । निर्मोतोऽज्येनरूपेण योगमायापलेन ■ ॥
वृन्दाविकानुरागेण मोहितो मधुगूढनः । दृष्ट्वाहरिं ■ गच्छन्तं प्रतिच्छन्नं मुषिष्ठिर
शोयोऽप्यन्यतमेनासी रूपेणागत्य केशवम् । अगात् अनया त्वं तिष्ठ मामनुज्ञानुमदंति
किं करोमि क्व गच्छामि मूढि कार्यं जनार्दन ! ।

सदा तपमुपे दृष्ट्वा मोहवार्मानि भवेत्सुखम् ॥ २७ ॥

धीमगवानुवाच ।

जालन्धरस्त्रिषं रम्पां हरिष्ये हरचारणाम् ।

पार्यत्याभ्योपकाराय सञ्छाद्य स्वात्मनस्तनुम् ॥ २८ ॥

परिधामोषं वन्द्योक्तान्तरं शूरनिब्रजम् । वृन्दाकरंघतिद्वयंमिगुनवा तौ

ततो विष्णुश्च शेषश्च जटावलकलधारिणी । आश्रमं चक्रतुःपुण्यं सर्वकामफलप्रदम् ।
 तयोःशिष्याःप्रशिष्याश्च बभूवुःकामरूपिणः । सिंहव्याघ्रवरहाश्च ऋशवानरमर्कशः ।
 रथ तस्मिन्वने वृन्दां मन्त्रेणाकर्षयद्दरिः । तस्या हृदयसन्तापं चकार मधुमूतः ॥ ३३ ॥
 तस्मिन्नन्तरे राज्ञी तापमुग्रमुपागता । चामराधालयामास दिव्यस्त्रीकरवालितार ।

प्रियस्यागमनं तन्वी चिन्तयन्ती मुहुर्मूढः ।

अन्दनागुहलिताङ्गी मूर्च्छां याति हि सत्वरम् ॥ ३४ ॥

तुर्ययामे विमाषयांश्चतुर्दश्यां नृपाङ्गना । स्वप्नं ददर्श भयदं वैघव्यमयसूचकम् ॥ ३५ ॥
 जालन्धरशिरःशुष्कं मर्दितं पाण्डुभस्मना । गृध्रेणकृष्टनयनं छिन्नकर्णाग्रनासिकम् ।
 मुक्तकेशी करालास्या कृष्णवर्णारुणाम्बरा । खत्वाद् कालीरक्तास्या हस्तेविधृतवरा ।
 ईदृशं बहुदोषस्वप्नं तयात्मानं विडम्बितम् । दैत्यश्रयगुणोपेतं सावददर्शं नृपाङ्गना ॥ ३६ ॥

ततः प्रमुखाऽसुरराजपत्नी गीतेन वाद्येन च मागधानाम् ।

नेयप्रवर्ग्यैः स्तनधनैर्धनैश्चोमिवंशस्तवैःकिमुपुन्यप्रपाठितैः ॥ ३६ ॥

ततस्तान्सकलाऽच्छान्तान्धनंदरवा प्रसादजम् ।

निवार्य विप्रानाहूय स्वप्नं दृष्ट्वेन्यवेदयत् । तं स्वप्नं ब्राह्मणाः श्रुत्वा तामूचुः सास्त्रपाठ
 द्विजा ऊचुः ।

देवि दुःस्वप्नप्रत्युग्रमचिन्त्यं भयदायकम् ।

देहि दानं द्विजातिभ्यो ह्यचिन्त्यमयनाशकम् ॥ ४१ ॥

धेनूयांसांसि रत्नानि गजांश्चाभरणानि च ।

प्राह्मणाः परिसन्तुष्टाःसिपिचुस्तो नृपस्त्रियम् ॥ ४२ ॥

धर्मिणिनाऽपि सा वृन्दा उपरेण परितप्यते । विरुध्य विप्रप्रयत्नाप्रासादमगता ।
 तत्र स्थिताऽपि स्वपुं दृष्ट्वा दानमङ्गला । ततः स्वकर्मणा राज्ञानाकृष्टा हरिणा तु
 न शशाकः गृहेभ्यानुं ततो राज्ञी यनं यथा । रथमभ्यनरीयुक्तं स्मरद्वीतीसखीपट
 समान्द्रक्षणात्मन्वी प्राप्ता सौभाग्यकाननम् ।

नानावृक्षममयुक्तं ननापक्षिगणान्वितम् ॥ ४६ ॥

पुष्पप्रसन्नवर्णोपेतं स्वर्गनारी विभूषितम् ।

मन्दानिलप्रवेशोऽस्ति यत्र नान्यस्य कस्यचिन् ॥ ४७ ॥

सिंह्यान्दारिका दृष्ट्वा सस्मार पतिमात्मनः । कथं जालन्धरं धीरं द्रक्ष्यामि प्रातमप्रतः

न सुखं लेभे धिवेशान्यतमं वनम् । सखी रघसमायुक्ता विष्णुमायाविमोहिता

विलोकयामास विपिनं तरुसङ्कुलम् । उरुवायानसंस्तुं कुरङ्गाङ्गी भयावहम् ॥

सिंह्याग्रमयाकीर्णं गृगालव्यालसेवितम् ।

कुमैःस्पृशच्छिखाकारोगुहासु ध्वान्तपूरितम् ॥ ५१ ॥

पतं विलोक्य सा भीमे चकिता चपटेक्षणा ।

दूरीं सखी वृन्दा जगद् रथयाहिनीम् । रथं प्रेषय मे शीघ्रं स्मरदूति ! गृहं प्रति

स्मरदूतिरुवाच ।

माहं जानामि दिग्भागं न यामि क रथं सखि ।

ध्वान्ता भर्ग्यः प्रवर्तन्ते मार्गश्चात्र न विद्यते ॥ ५३ ॥

मेरितो देवकेनापि स्पन्दनो धातु यत्र च ।

अत्र कोऽपि य मांलादौ भक्षयिष्यति नान्यथा ॥ ५४ ॥

स्ता सा द्रुततरा रथं शीघ्रमपादयत् । स रथोवेगतः प्रातो यत्र सिद्धा मुशन्विताः

सिद्धाश्च दृश्यन्ते काननं च भयावहम् । न यत्र प्रयतोषायुगे शब्दः पक्षिणामपि ॥

त्र तेजःप्रकाशोऽस्ति न जलं प्रदिशोदिशः । तत्र प्रातरथस्यापि लहरीऽभूद्विपर्ययः

आयत्तयो न हेयन्ते न च शब्दश्च मेमिजः ।

॥ घलन्ति पताकास्ता घण्टिका न कणन्ति वा ॥ ५८ ॥

न स्थनन्ति महाघण्टा ध्वजस्तम्भे निवेशिताः ।

विलोक्यैषं विषयं प्राह तत्र वृन्दा सखीप्रति ॥ ५९ ॥

रदूति क यान्ध्यामो घ्याप्रसिद्धमयं वनम् । न गृहे न सुखं शत्रये ममजानं वनेसखि

स्मरदूतिरुवाच ।

गृणु च देवि ! परवत्स्यं पुरजोनाऽतिहरणः ।

इष्ट्याऽप्रतो न गच्छति गुरुरापो मयविह्वलाः ॥ ६१ ॥
 तस्याप्यनन्तरं धृत्या सगन्ता सा शृणाङ्गना ।

इष्ट्या हारं श्वकण्डर्पा स्यन्दनाच्छीघ्रमुन्निता ॥ ६२ ॥

यत्स्मिन्नन्तरे प्रातो राक्षसो भीषणाकृतिः । त्रिपादः पञ्चदन्तश्च सप्तनेत्रोऽतिदारुणः
 विह्वलो व्याघ्रकर्णश्च सिंहस्वच्छस्त्वयाननः । विह्व्लेशसमावेशा लम्पन्नेऽधिराजनाः

तं इष्ट्या पञ्चकोशाङ्गी सहसा समयाऽभयम् ।

नेत्रे कराम्बुमाच्छाद्य नक्तये कदलीव सा ॥ ६५ ॥

प्रतिहारी प्रतोर्धं तु त्यक्त्वा राज्ञीममागत ।

भीतां मां प्रादि देवि त्यमयं धावति भस्तिनुम् ॥ ६६ ॥

यत्स्मिन्नन्तरे प्रातो राक्षसो रथसन्निधौ । रथमुत्क्षिप्य हस्तेन स्रामयंश्चाभिनीयुतम्

सा राज्ञी पतिता भूमौ मृगी व्याघ्रमयादिव ।

स्मरदूती ततोर्मूले छिन्नाऽशोकलता यथा ॥ ६८ ॥

ततस्ताश्चाभिनीः सर्वा भक्षयामास राक्षसः । तेन राज्ञीधृता हस्ते सिंहेनैवपूरिष ॥
 तामुपाव ततो रक्षः प्राणैस्ते कारणं यदि । तवमर्ता इतः सङ्ख्ये हरेणेति श्रुतं मया ॥

मांमात्साद्याय मर्तारं चिरंजीवाकुतोमया ।

विषाद्य घातणी स्वाङ्गी महामांससमन्विताम् ॥

शृण्वन्तीति बभौ राज्ञी गतसत्त्वेष चामयत् ॥ ७१ ॥

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे नारदयुचिष्ठिर
 संवादे जालन्धरोपाख्याने श्रीमन्माधवमायाकथनं नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

षोडशोऽध्यायः

विष्णुना तापसवैपधारणम् ।

नारद उवाच ।

रायणस्तदा देवो जथा यत्कलधार्यय । द्वितीयोऽनुवरस्तस्य ह्याययी फलहस्तयान्
तौ हृष्टा स्मरद्वीता सा विललाप मृगोक्षणा ।

तच्छ्रुत्वा घबरेन तस्याः प्रोचतुस्तां च तावुमी ॥२॥

यं मागच्छकल्याणि त्वामायां ज्ञातुमागती । घनं घोरं प्रविष्टासि कथं दुष्टनिपेक्षितम्
घमाभास्य तां तन्यौ राक्षसं प्राहमायवः । मुञ्चेमामधमाचार मृद्वङ्गीं चाह्वासिनीम्
रे भूर्खं दुराचार किं कर्तुं त्वं वदस्वस्थितः । सर्वस्वं लोकत्राणामाहारं कर्तुमुद्यतः
विषुप्पप्रमायेयं हंस्येतां प्रण्डनंमुषः । अलोकं निरालोकं कन्दर्पं दर्पयजितम् ॥३॥

हरिष्यत्यधुना त्वञ्च हत्वाधृम्दारिकायने । तस्मादिमांविमुञ्चाशु सुखप्रासाददेवताम्
इति श्रुत्वा हरेर्वाक्यं राक्षसः कुपितोऽप्रवीत् ।

समर्पेत्स्वं यदि तदा मोक्षयायीय मत्करात् ॥ ८ ॥

एत्युक्तमात्रे बबने माघवेन क्रुपेक्षितः । पपातमस्मसाद्भूतस्त्यबत्था धृन्वां सुदूरतः ॥

अधोवाच प्रमुग्धा सा मायया जगदीशितुः ।

कस्त्वं कारण्यजलधिर्येनाहमिह रक्षिता ॥ १० ॥

शरीरं मानसं दुःखं सन्तापं तपसांनिधे । त्वया मधुरयावाचा हृतं राक्षसनाशनात् ॥

तवाग्रमे तपः सौम्य ! करिष्यामि तपोधन ! ॥ १२ ॥

तापस उवाच ।

भयद्राजात्मजघाहं देवशर्मति विधृतः । विहाय भोगानखिलान्वनं घोरमुपागतः ॥१३॥
अनेन यदुना सार्धं ममशिश्येण कामगाः । बहुशः सन्तिवान्येऽपिमच्छिष्याः कामरूपिणः
त्वं चेन्ममाश्रमे स्थित्वा विक्षीर्यसितपशुमे । एहि राक्षसपर्यामो घनदूरस्थितं यतः

इष्ट्याऽप्रतो न गच्छति मुग्धस्यो मयविद्वत्ताः ॥ ६१ ॥
 तन्मयास्तद्वचनं धृष्ट्या सम्प्रस्ता सा नृपाङ्गना ।

इष्ट्या हारं स्वकण्ठस्थं स्यन्दनाच्छीघ्रमुत्थिता ॥ ६२ ॥

पतस्मिन्नन्तरे प्रातो राक्षसो भीषणाकृतिः । त्रिपादः पञ्चदन्तश्च मन्त्रेणोऽतिदमनः ।
 पिङ्गो व्याघ्रकर्णश्च सिंहस्कन्धस्तथाननः । सिंहद्वेशसमावेशा लम्बान्ने, रुधिराकम्पाः ।

तं इष्ट्या पप्रतोशाङ्गी सहसा समयाऽभवत् ।

नेत्रे कराभ्यामाच्छाद्य वक्राये कदापीव सा ॥ ६५ ॥

प्रतिहारी प्रतोषं तु त्यक्त्वा राज्ञीममायत ।

भीतां मां आदि देवि त्यमयं धापति भक्षिनुम् ॥ ६६ ॥

पतस्मिन्नन्तरे प्रातो राक्षसो रथसन्निधौ । रथमुत्तिष्ठत्य दस्तेन घ्नामयं ध्याग्निनीयुतम् ।

सा राक्षी पतिता भूमौ मृगी व्याघ्रमयादिषु ।

स्मरद्वृत्ती तरोर्मूले च्छिन्नाऽशोकलता यथा ॥ ६८ ॥

ततस्ताभ्याग्निनीः सर्वा भक्षयामास राक्षसः । तेन राक्षीधृता हस्ते सिंहेनैव यधूरिव ।

तामुयाव ततो रक्षः प्राणेस्ते कारणं यदि । तवमर्ता हतः सङ्ख्ये हरेणेति ध्रुवं मया ।

मामासायाद्य भर्तारं चिरंजीवाकुतोभया ।

पियाय वारुणी स्वाह्नी महामांससमन्विताम् ॥

शृण्वन्तीति वचो राक्षी गतसत्त्वेय वामयत् ॥ ७१ ॥

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे नारदयुचिष्ठि
 संवादे जालघरोपाख्याने श्रीमन्माधवमायाकथनं नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

पोडशोऽध्यायः

विष्णुना तापसवेपधारणम् ।

नारद उवाच ।

नारायणस्तदा देवो जटा धत्कलधारयेय । द्वितीयोऽनुचरस्तस्य ह्यायय । पाण्डुरस्तपान् ॥१॥

तौ द्रष्टुं स्मरदूर्ता सा यिललाप मृगेशणा ।

तच्छ्रुत्वा घबर्गं तस्याः प्रोचतुस्तां च तावुभौ ॥२॥

अयं मागच्छकल्याणि त्वामायां भ्रातुमायती । घनं घोरं प्रविष्टासि कथं दुष्टनिषेवितम्
पथमाभास्य तां तन्वीं राक्षसं प्राहमाधयः । मुञ्जेमामधमाचार मृदङ्गीं घाहसिनीम्
रेरे मूर्खं दुराचार किं कर्तुं त्वं व्यवस्थितः । सर्वस्वं लोकनेत्राणामाहारं कर्तुमुद्यतः
भयपुण्यप्रभावेयं हंस्येतां मण्डनं मुघः । अघलोकं निरालोकं कन्दर्पं दर्पवर्जितम् ॥३॥

करिष्यत्यधुना त्वञ्च इत्यावृन्दारिकांघने । तस्मादिमांविमुञ्चाशु सुखप्रासाददेवताम्
इति ध्रुत्वा हरेर्पाक्यं राक्षसः क्रुपितोऽग्रवीत् ।

समर्पस्त्यं यदि तदा मोक्षयाचैव मत्करात् ॥ ८ ॥

इत्युक्तमात्रे वचने माधवेन क्रुधेक्षितः । पपातमस्मसाद्रभूतस्त्यवत्वा वृन्दां सूदूरतः ॥

अयोषाच प्रमुग्धा सा मायया जगदीशितुः ।

कस्त्यं कारुण्यजलधिर्वेनाहमिह रक्षिता ॥ १० ॥

शारीरं मानसं दुःखं सन्तापं तपसांनिवे । त्वया मधुरत्यावाचा हृतं राक्षसनाशनात् ॥

तवाश्रमे तपः सौम्य ! करिष्यामि तपोघन ! ॥ १२ ॥

तापस उवाच ।

भयदाज्जामज्जम्बाहं देवशर्मति विधृतः । विहाय मोगानखिलान्यनं घोरमुपागतः ॥१३॥
अनेन धनुना सार्धं मम शिष्येण कामगाः । बहुशः सन्ति बान्येऽपि मस्थिभ्याः कामरूपिणः
त्वं योगमाश्रमे स्थित्वा चिकीर्षसितपःशुभे । पृहि पाश्य परं यामो घनंदूरस्थितं यतः

वाङ्मयाः राजपत्नी तां यथा प्राप्ती दिशं हरिः ।

यत्नं प्रेतपितामहादेवं मन्मथं नराधिप ! ॥ १६ ॥

पुनरारिक्तानुपूर्णांश्चि तस्य वृष्टानुगाययौ । मन्मथी च मन्मथे मां प्रतीभेनियार्तिना ॥

अत्रान्तरे नुरामारःकोऽपि पापावृत्तिर्धने । जालं प्रसारयामास तपसार्ज्यपूरितम् ॥

ततः संकोचयामास तज्जालं पापमायकः । जालघ्नास्तु तदा जीवानुपाहर्य मुमोह ॥

तव गच्छाद्यः स्त्रियो हृदया मन्मथी जगाद ताम् ।

देवि मामस्तुमायाति करे गृह्णातु मां सखी ॥ २० ॥

हृत्वा तयोक्तं ध्रुत्वेनं पिष्टताम्यं व्यनोक्तम् ।

धीह्य तं भयपातेन निघृता सिन्धुजप्रिया ॥ २१ ॥

बुधाय पिकलं भस्त्रं स्मरहृत्या समंघने । पित्रघन्ती समंसक्या तापसाध्रममागता ॥

सा तापसघने तस्मिन्ददशात्यन्तमदभुतम् ।

पक्षिणः काश्चनप्रभ्यान्नानाशब्दसमाबुज्यान् ॥ २३ ॥

सा पश्यन्ममपदमादृशं घापीं तु स्वर्णभूमिकाम् । क्षीरवह्नितसरितः क्षपन्ति मधुभूरहः

शर्कराराशयस्तत्र मोदकानां च संचयाः । भक्ष्याणि स्यादुसर्वाणि बह्व्यामरणानि च

यद्गुहास्त्राणि दिव्यानि नभसः संयतन्ति च । क्रीडन्ति हरयस्तुमा उत्पतन्ति पतन्ति च

मठेऽतिसुन्दरं धृत्वा तं ददर्शतपस्थिनम् । ध्याग्रचक्रमांसनगतं भास्वरगतं जगत्त्रयम् ॥

तमुवाच धिमी पाहि पाहि पापादिकादथ । तपसा किं च धर्मेण मौनेन च जपेन च

भीतत्राणात्परतान्यत्पुण्यमस्ति तपोधन ! । पथमुक्तवती भीता सालसाङ्गीतपस्थिनम्

तावत्प्रातः स दुष्टात्मा सर्वजीवप्रबन्धकः ।

धृन्दादेवी भयत्रस्ता हरिकण्ठे समाश्लिषत् ॥ ३० ॥

सुखस्पर्शभुजाभ्यां साऽशोकवल्लीघटिद्धिता । तपालिङ्गनभावेन पुनरेव मविष्यति ॥

शिरःसर्पाङ्गुसंपन्नं हृदमर्तुरधिकं गुणैः । अथ त्वं प्रमदे ! गच्छत्यर्थं चित्रशालिकाम्

सा चित्रशालामित्युचवा विवेश मुनिना तदा । दिव्यपर्यङ्कमाकृत्वा गृह्णकान्तस्य तच्छिरः

चकाराधरणं सा मि(मी)लितास्यतिलोलुपा ।

यावत्तावदभूदाजत्रूपं जालन्धराकृति ॥ ३४ ॥

सत्कान्तसदृशाकारस्तद्वशास्तद्वदुन्नतिः । तत्राक्यस्तन्मनोभावस्तदासीजगदीश्वरः ॥
अथ सम्पूर्णकार्यं तं प्रियं वीक्ष्य जगादसा । तत्रकुर्वे प्रियंस्वामिन्नूहित्वस्वरणं च मे
धुन्दा घचनमाकर्ण्य प्राह मायासमुद्भजः । शृणु देवि यथाशुद्धं वृत्तं शम्भोर्मया सह ॥

प्रिये ! रुद्रेण रौद्रेण छिन्नं चक्रेण मे शिरः ।

तापस्यतिसिद्धियोगाच्च त्वद्गुह्येन महारणात् ॥ ३८ ॥

छिन्नं तदत्र बालीसं जीवितं तेऽङ्गसङ्गतः ।

प्रिये ! त्वं महियोगेन बाले ! जातासि दुःखिता ॥ ३६ ॥

क्षन्तव्यं विप्रियं मह्यं यस्यांत्यक्तवारणंगतः । इत्यादिवचनैस्तेनधुन्दा संस्मारितास्तदा
ताम्बूलैश्च यिनोदैश्च वस्त्रालङ्कुरणैः शुभैः । अथ वृन्दारिकादेवी सत्यभोगसमन्विता
प्रियं गाढं समालिङ्ग्य बुचुम्भ रतिलोलुपा ।

मोक्षादप्यधिकं सौख्यं धुन्दामोहनसंभवम् ॥ ४२ ॥

मेने नापायणो देवो लक्ष्मीप्रमरसाधिकम् । धुन्दावियोगजं दुःखं यिनोदयति माधवे
तत्कीडा चारुपिलसद्वापिका राजहंसके ।

तद्रूपभाषात्कृष्णोऽसौ पद्मायां विगतस्पृहः ॥ ४४ ॥

भभूदधुन्दाधने तस्मिन्तुलसोऽवधारिणी । धुन्दाङ्गस्येदतो भूष्यां प्रादुर्भूतातिपावनी
धुन्दासङ्गत्वं वेदमनुभूयसुखं हरिः । दिनानि कलिविन्मने शिवकार्यं जगत्पतिः ॥ ४६ ॥

एकदा सुरतस्यान्ते सा स्वकण्ठे तपस्विनम् । धुन्दाददर्श सैल्यने त्रिभुजं पुरुषोत्तमम्
तं दृष्ट्वा प्राह सा कण्ठाद्भिमुख्य मुञ्जयन्धनम् ।

कर्यं तापसरूपेण त्वं मां मोहितुमागतः ॥ ४८ ॥

निशम्य घचनं तस्याः सान्त्वयन्प्राह तां हरिः ।

शृणु धुन्दादिके ! त्वं मां विद्धि लक्ष्मीमनोहरम् ॥ ४९ ॥

तयमर्ताहरं जेतुं गौरीमानयितुं गतः । अहं प्रियः शिवश्चाहं पृथक्त्वेन व्यवस्थितौ ॥
~ जालन्धरो इतः सदृश्ये मज्ज मांमधुनाऽनये ! ।

इति पिप्प्लोर्यचः धृत्या विषण्णवदनामभवत् । ततो वृन्दारिकाराजकुपिता प्रत्युवाच ह
रणे यद्वोऽसि येन त्वं जीवन्मुक्तः पितुर्गिरा । विविधैः सत्सहोत्तरेभ्युक्तस्य हतावधूः
पतिर्धर्मस्य यो नित्यं परदाररतः कथम् । ईश्वरोऽपि हतं भुङ्क्ते कर्मत्याहुर्मनीषिणः ॥

अहं मोहं यथा नीता त्वया माया तपस्विना ।

तथा तव पथं मायातपस्वीकोऽपि नेष्यति ॥ ५४ ॥

इति शतस्तथा विष्णुर्जंगामादृश्यां क्षणात् ।

सा चित्रशाला पर्यङ्कः स च तेऽथ प्लवङ्गमाः ॥ ५५ ॥

नष्टं सर्वं हरो याते घनं शून्यं विलोक्य सा ।

वृन्दा प्राह सखीं पश्य जिह्वं तद्विष्णुना कृतम् ॥ ५६ ॥

त्यक्तं पुरं गतं राज्यं कान्तः संदेहतां गतः । अहं घने विदित्यैतत्क यामि विधिनिर्मिता
मनोरथानां विषयमभून्मे प्रियदर्शनम् । प्राह निःश्वस्य सौख्योष्णं रात्री वृन्दातिदुःखिता

मम प्राप्तं हि मरणं त्वया हि स्मरदूतिके ।

इत्युक्ता सा तथा प्राह मम त्वं प्राणरूपिणी ॥ ५६ ॥

तस्यास्तथोक्तमाकर्ण्य इति कर्त्तव्यतां ततः ।

घने निश्चित्य सा वृन्दा गत्वा तत्र महत्सरः ॥ ६० ॥

विहाय बुधमफरोद्गगात्रक्षालनमम्बुना । तीरे पद्मासनं बद्ध्वा कृत्या निर्दिपयं मनः
शोपयामास देहं स्वं विष्णुसङ्गेन दूषितम् ।

तपश्चधार साऽत्युग्रं निराहारा सखी समम् ॥ ६२ ॥

गन्धर्वलोचतो वृन्दामथामत्याप्सरोगणः ।

प्राह याहीति कल्याणि ! स्वर्गं मा त्यज विग्रहम् ॥ ६३ ॥

गान्धर्वं शस्त्रमेतत्त्रिभुवनविजयि श्रीपतिस्तोषमयम्,

नीतो येनेह वृन्दे ! त्यजसि कथमिदं प्रह्वपुः प्राप्तकामम् ।

ते विदि शूलीप्रयत्नारहनं पुण्यलम्पस्य मूया ॥

स्यर्गस्य त्वं मघाद्य हुतममरषनं चण्डि ! भद्रे ! भज त्वम् ॥ ६४ ॥

धृत्या शास्त्रं घघूनां जलधिजदयिता घाक्यमाह प्रहस्य
स्पर्गादाहत्य मुक्ता त्रिदशपतिवधूश्चातिवीरेण पत्या ।

आदौ पात्रं मुखानामहममरजिता प्रेयसी तद्वियुक्ता
निर्दुष्टा तत्पतिष्ये प्रियममृतगतं प्राप्नुयां येन चैव ॥ ६५ ॥

इत्युक्त्या ससखी वृन्दा विससर्जाप्सरोगणान् ।

तत्प्रीतिपाशवद्वास्ता नित्यमायान्ति यान्ति च ॥ ६६ ॥

योनाभ्यासेन वृन्दाऽय दग्ध्वा ज्ञानाग्निना गुणान् ।

विपयेभ्यः समाहृत्य मनः प्राप ततः परम् ॥ ६७ ॥

हृत्पद्मा वृन्दारिका तत्र महान्तश्चाप्सरोगणाः । तुष्टुर्जमसस्तुष्टा घघृषुः पुष्पवृष्टिभिः
शुष्पकाष्ठवयं हृत्या तत्र वृन्दाकलेषरम् । निधावाग्निं च प्रज्वाल्य स्मरदूतीदिवेशतम्

दग्धवृन्दाङ्गरजसायिम्यतदुगोलकात्मकम् ।

कृत्या तद्वस्मनः क्षीयं मन्दाकिण्यां विविक्षिषुः ॥ ७० ॥

यत्र वृन्दा परित्यज्य देहं ब्रह्मपथं गता । आसीद्वृन्दावनं तत्र गोवर्धनसमीपतः ॥ ७१ ॥

देव्योऽय स्यर्गमेत्य त्रिदशपतिवधूसखसंपत्तिमाहु-

र्द्धीम्यस्तस्मिन् प्रमुदितमनसो निजेराद्याश्च सर्वे ।

शत्रोर्द्वेषस्य हित्वा प्रघटतरामयं भीममेरी निजभ्नुः

धृत्या तत्रासनस्थः परिजननिषहोऽघाव शोभां शुभस्य ॥ ७२ ॥

इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे जालन्धरो-

पाकपाने वृन्दायां ब्रह्मपदप्राप्तिर्नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

सप्तदशोऽध्यायः

मायाशिवस्य जातन्धरस्य परीक्षार्थं पार्वत्याऽग्रे सखीप्रेक्षणम् ।

शुचिष्ठिर उवाच ।

कां जालधरो गौरीं हस्तपथरो मुने । दृष्ट्वा सकारं किं तत्र तन्मे कथय विष्णुरात्
नारद उवाच ।

यदा मायाशिवस्तत्र प्रार्थयन्तु गिरिजां प्रति ।

ततः सा शुभ्रमे राजन्किञ्चिन्नोषाद्य तं प्रति ॥ २ ॥

मनातुरस्य देवस्य प्राप्तस्य तपसा मया । न युक्तमिति निश्चित्य पार्वती नाह तं नृप
सा न तत्र प्रतीकारं दृष्ट्वा तस्य प्रपश्यतः । निर्गता तत उत्थाय ददर्शाकारायाहिनीम्
गङ्गां वासोयितां भत्वा भयानी तपसे ययौ । पुराऽपिनपसाऽऽधोमयेशः साम्प्रतंतपा
हस्यमजघिग्तयन्ती सखीभिः सहिता ततः । पुरः क्षीरनिर्मां राजन्पार्वतीगगनात्परम्
मन्दाकिनीं ददर्शाद्य पतन्तीं मानसोत्तरे । हारमालामिषायास्तीं विधित्वां यगनस्रजः
मन्दाकिन्याः पथः पूरो ह्यावृष्टः स्वर्गतो यथा । श्रुतीनां प्रधारेण ब्रह्मणो यद्नव्युक्तं

दृष्ट्वा मुमोद तां गङ्गां ज्ञात्वा बालिसमन्विता ।

संपूज्य स्वतनुं पद्मानिधिं स्वर्णदीपते ॥ ३ ॥

परस्परमधालोक्य गौरी प्राह सखीं त्रयाम् ।

त्वं गच्छ मद्रपुः हत्वा तत्समीपं सखि ! त्वर ॥ १० ॥

जानीहि तत्त्वं किं शम्भुर्यदि धाऽन्यो भविष्यति ।

पयसौ त्वां समालिङ्ग्य कुरुते सुम्वनादिकम् ॥ ११ ॥

तदा मायां समास्थाय जानीह्यसुप्तागतम् ।

यदि चेत्त्वां प्रतिद्रूयान्मन्त्रिमितं शुभाशुभम् ॥ १२ ॥

असंशयं पिनाकी स्यादन्नागत्याभिधेहि माम् ।

सप्तदशोऽध्यायः] * खण्डमुण्डप्रेषितस्य रक्तलोचनस्य जालन्धरसमीपेगमनम् * ५६

इत्यादिष्टा जया देव्या गता गङ्गा धरान्तिकम् ॥ १३ ॥

तामायान्तीं स दृष्ट्वा च मृशं मनमथपीडितः ।

चकारा लिङ्गं तस्या गौरीरूपेण भावयन् ॥ १४ ॥

ततो जालन्धरः सद्यो चौर्यं स्वं प्रमुमोच ह । अल्पेन्द्रियश्च संजातो वेगतः कुरुनन्दन ॥

तथा स प्रोदितो दैत्य न त्वं हृदो मविष्यसि ।

अल्पवीर्योऽधमाचारो नाहं गौरी हि तत्सखी ॥ १६ ॥

इत्युक्त्वा निजमास्थाय रूपं सा प्राह तं पुनः । अनेन यतपापेन हतस्त्वं हि पिनाकिना

इति ह्यात्वा च सा प्राप्ता तत्र गत्वाऽप्रवीणुमाम् । देवि ! जालन्धरो ह्येवमशम्भुस्तवपल्लवः

ततो भयार्ता हरषद्गमाऽभूद् द्रुतं खिण्णशय सरोजमध्ये ।

सख्यो ध्रुमर्यः कमलेषु जाता मयेन जालन्धरजेन राजन् ! ॥ १६ ॥

अत्रान्तरे वनगतामदृष्ट्वा तां नृपाङ्गनाम् । भीतास्तु रक्तकास्तस्याः सखरं रणमापयुः

ततः शुम्भेन ते पृष्टास्तं नत्प्रेषुः ससाध्वसाः ।

आत्मनः परिहारार्थं सिष्णुमित्रसुरैर्भरम् ॥ २१ ॥

धुत्वा घृन्दां हतां जस्तो रुद्रास्वक्त्वाऽथ सङ्गरम् ।

शुम्भेन प्रेषितो खण्डमुण्डो जालन्धरं प्रति ॥ २२ ॥

मानसोत्तरमागत्य दानवीं वेगयत्तरी । हररूपधरं दैत्यमूबनुर्विदपागते ॥ २३ ॥

किं तथा नृपशार्दूल विदेशगतया श्रिया । अरयो यो न परयन्ति बन्धुमियां न भुज्यते

जितः शुम्भो हतं सैन्यं देववद्रेण ते रणे । एते हि कुरु सङ्ग्रामं न त्वं प्राप्नोषि पार्श्वतीम्

पञ्चाननस्य महिर्षे कथं प्राप्नोति जम्बुकः ।

अन्धकारः कथं राजन्प्राप्नोति सधितुः प्रमाम् २६ ॥

तथ जालन्धरात्पीठाद्बधूता राक्षी मुरारिणा । इति संभ्रूयते वार्ता तस्मात्प्रकुरु सङ्गरम्

रणे शयं पित्रिपाशु भव सर्वैर्भवेर्भरः । अथवा शिवनाराचैः खण्डितो यासि तत्पदम्

इति जालन्धरः धुत्वा भाषितं खण्डमुण्डयोः ।

निःससार गिरैस्तस्मात्सक्रोर्धं रक्तलोचनः ॥ २६ ॥

चण्डमुण्डौ समाश्रित्य त्यक्त्वा रूपं हरस्य च ॥ ३० ॥

गच्छज्जालन्धरो मार्गे दुर्धारणमुवाच ॥ ३० ॥

पश्य दुर्धारणेदानीं तत्र यद्विष्णुना कृतम् ।

मायामाश्रित्य सा राक्षी वृन्दा नीताऽऽत्मनः पदम् ॥ ३१ ॥

गृहे स्थितस्य जामातुर्विभ्वसेन्नैव बुद्धिमान् ।

नूनं तस्मै प्रदत्त्वा च कन्यकां विसृजेद् बुधः ॥ ३२ ॥

जामातरं गृहे नैव स्थापयेत्सर्वथा नरः । धनदारादिकं सर्वं स गृह्णाति शनैः ॥

दुर्धारण उवाच ।

राजस्यत्क्रियते कर्म तत्तथैव तु भुज्यते । एवं हतुं प्रापतो गौरीं हरिणा ते हता

तस्य स्पर्ष्टं वधः धृत्वा क्षणं मौनी व्यचिन्तयत् ॥ ३४ ॥

जालन्धर उवाच ।

किं प्रयामि हरं जेतुमथवा हरिमुत्थणम् । कार्यद्वये समुत्पन्ने यत्परं तत्प्रकथ्यता

दुर्धारण उवाच ।

यदि यासि हरिं जेतुं हरः वृन्दे हनिष्यति । हनिष्यन्ति रणे शूरा यातुं कस्य न दास

तस्मात्पशुपतिं जित्वा कृत्वा त्वं वश्यमात्मनः ।

पञ्चाशत्प्रवाहि गोधिम् यदि जानासि तत्पदम् ॥ ३७ ॥

अधुना सत्वरं वीर याहि दैत्यान्महाबलान् । रणे कुरु महावीरं यथा सम्भूज्यसे

वैराकालोचितं धृत्वा दुर्धारणवचस्तदा । यथो जालन्धरो योक्तुं सह श्रेण धोमि

रति धीपान्महापुत्राणे पञ्चपञ्चाशत्सहस्रान् संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे जालन्धरो

न्धरस्य मायाव्यपवित्यागो नाम समदर्शोऽध्यायः ॥ १७ ॥

अष्टादशोऽध्यायः

जालन्धरस्य शङ्करेण सहयुद्धम्

नारद उवाच ।

य जालन्धरोऽपश्यत्कवन्धस्यभीषणम् । रणं रुधिरमांसीधमज्जामेदोऽस्थि दुर्गा ।

तत्र जालन्धरो दैत्यः प्रियाहरणदुःखितः ।

रणे विलोकयामास धृपस्थं पार्वतीपतिम् ॥ २ ॥

घोरा हि भीमेन विभूषिताङ्गं जटाकलापे शशिभूषणाङ्कितम् ।

नैत्राग्निकीलोपविशोभिताङ्गं धिना रणं सम्प्रवदर्श सिन्धुजः ॥ ३ ॥

स्यरूपमाख्या समुदतनयस्तदा । संहृष्टः प्राह तं शुभं तापसो न हतस्त्वया

ग्राह जालन्धरं शुम्भस्तपस्तेन महत्कृतम् । हन्तुं न शक्यतेऽस्माभिर्हरः सङ्ग्रामदुर्जा

इति शुम्भोक्तमाकर्ण्य सिन्धुजः क्रोधमूर्च्छितः ।

हरं पद्मसहस्रेण दैत्यसैन्येन संवृतम् ॥ ६ ॥

गृहीत्वा कालकैदारं धनुर्जालन्धरो ययौ ।

घाणांस्तीक्ष्णानतिस्फूर्लाहोहस्तम्भांस्तथा यत्न ॥ ७ ॥

मोक्ष युधि दुर्धर्षोऽप्यर्षमेघ इवागमे । आवाप्तं रुक्मः सिन्धुसूनुं शम्भुगणा युधि ।

तो रुद्रेण रौद्रेक्ष शरीरैस्ताडियो रुपा । रुद्रबाणैस्तदा तस्य कवचं भुवि पातितम्

धर्माऽपिधर्मांसोऽप्य मेघमुक्तो यथाऽचलः । पुनर्जालन्धरस्याङ्गं शम्भुना कीलितं शरीरं

धिरं बहु सुखाय जालन्धरशरीरतः । तेनाशु रुधिररीधेण प्लाविता सकला मही ॥

तो देवामयं जगुर्दानवाश्च चक्रमिदं । त्यक्त्या ते प्रमथा घोरा रणभूमिं प्रदुद्रुवुः ॥

या इय परामूर्तिः प्रसृता सर्वतोऽपि च । गथाहार्षवज्रो रुद्रं धनुर्धरवरो ह्यसि ॥

इदानीं तत्करिष्यामि येन गच्छसि संक्षयम् ।

इत्युक्त्वा कालकैदारं सशरं प्रतिगृह्य तत् ॥ १४ ॥

भीमं संतूयामा ॥ शौर्मानाविषैः शिपम् ।

शिपः गह्वरकोटीभिः पूरिताङ्गो रणे ययो ॥ १५ ॥

दृग्मेदंशकात्तं दृग्मेदं महागिरिः । दैत्यमुक्तोन्मुनेर्वाणीर्दृष्ट्वा व्याजं प्रोथाम् ॥
 शिपः गह्वरकोटीभिः पूरिताङ्गो रणे ययो ॥ १५ ॥

जालन्धरोऽथ संवृद्धो विज्यन्वाणीः सदृशः ।

धनुः शरामयं छत्रं सारथिं तिलशः शरैः ॥ १८ ॥

अकार धीरमद्रस्य सिन्धुसूनुः प्रतापवान् । धीरमद्रोऽथ विज्यो हनयान्गदयाविजम्
 भीमं गदया सोऽपि तं हत्वा पातयद्गुवि । गदाप्रदात्पतितमालोकाति विमूर्छितम् ॥
 मणिमद्रोऽथ समरे जालन्धरमघायत । अतिवृद्धं तमायान्तं दृष्ट्वा दैत्यो महारणे ॥
 शरीर्यस्तोपकरणं ॥ अकार नदीसुतः । मध मूर्छो परित्यज्य उत्तर्ग्या सिद्धयद्रत्न ॥

धीरमद्रस्ततः कोषाग्निमद्रः प्रतापवान् ।

जगत्तुः पर्यताम्यां तौ ध्योमस्यं तद्विनीसुतम् ॥ २३ ॥

तद्गुहं पतितौ दृष्ट्वा पर्यतो विनिनय च । जघान मुष्टिपातेन धीरमद्रो नदीसुतम् ॥
 मणिमद्रश्चरणयोर्धृत्वा सागरजन्ददम् । स्यन्दनाद् भ्रामवामास तद्गुहमिषामघत् ॥
 मणिमद्रगृहीतोऽपि दैत्यराट् स महायलः ।

हत्वा चरणघातेन मणिमद्रमपातयत् ॥ २६ ॥

जालन्धरो महाबाहुर्धोरमद्रं च मुष्टिना । अथागतः परिवृतोपणीर्देनन्धिकेश्वरः ॥ २७ ॥
 शुम्भस्तमागतं दृष्ट्वा दरोध सह सेनिकैः । द्रव्ययुदैरघाजमुर्गणा दैत्यैः परस्परम् ॥
 शुम्भः शिलादजं राहुर्महाकालं रणे ययो । कोलाहलं निशुम्भोऽथ केतुः कालमघायत

शैलोदरो मुहं जग्मो माल्यघन्तं महायलः ।

महापाश्वो ययो चण्डं चण्डीशो रोमकण्टकम् ॥ ३० ॥

विकटास्योऽथ घे भृङ्गिमुखेत्रो विनायकम् । एवं दैत्येश्वरैः सादं गणानामधिपाययुः
 अथशुम्भायुधैर्वाणीः प्रहतश्च शिलादजः । चूर्णोत्तकाराद्रिशृङ्गः कपितुण्डो महत्तरैः ॥
 शुम्भस्तेनार्दितः शयवा शिलादं च जघान तम् । महाकाले जघानाथ तं राहुं रणमूर्धनि

शतयाऽथ तस्य हतवान्स्यन्दनं समहाद्रिणा ।

कोलाहलो हतः शतया निशुम्भेन प्रतापधान् ॥ ३४ ॥

शक्तिं गृहीत्वा दहनद्रुपं सारथिना सह । विरथेनाथ दैत्येन भृशं क्रुद्धेन संयुगे ॥ ३५ ॥

कोलाहलोऽसुरेन्द्रेण सहस्रफणिना हतः । तं हत्वा चातिवेगेन रथं चान्यमुपागतः ॥

फणिचक्रहतः सङ्क्षये क्षणान्मूर्छां विहाय च ।

स्वरपाच्छीघ्रमुत्तीर्य गृहीत्वा सङ्क्षमर्षणी ॥ ३७ ॥

सर्वं चक्रे निशुम्भस्य सरपाचसिनापृषक् । पुनः स्वरथमारुह्य दैत्यं वाणीस्ताडयत् ॥

निशुम्भोऽप्यतिरोपाद्य तत्पराक्रमविस्मितः । शतया महायन्त्रस्तस्परथं साश्वं न्यवूढयत्

कोलाहलो रणेऽधायनिशुम्भं विरथो बली । गतः स सरथं चक्रे विरजं भुजयन्धनात्

केतुपुच्छं गृहीत्वा च भ्रामयामास चाम्यरे ।

कालक्षिप्तेषु सोऽप्यद्रिं स चिच्छेद् गिरिं जवात् ॥ ४१ ॥

तं त्रां क्षूर्णितं दृष्ट्वा ताडयामास मुष्टिना । कालश्चूर्णितसर्वाङ्गः केतुना प्राद्रघ्नयत्

शीलोदरस्तथा स्कन्दं जघान गव्योरसि ।

पदाननोऽपि तं शतया हत्वा भूमापपातयत् ॥ ४३ ॥

शक्तिप्रहारेण मृतं दानवं धीह्वय पम्पुस्तः । जगज्जं तत्र वैचित्र्यं यथा कौञ्चे विदारिते

माल्यघानथ वाणीघैर्जंभमभ्यर्दयद्रणे ।

जम्भोऽपि सायकैस्तीक्ष्णैर्मिखा तं मूर्च्छितं जहौ ॥ ४५ ॥

महापाश्वं रथं धृत्वा वाणीघैर्वाजिवर्जितम् ।

लीलपैथ स खे मीत्वा ध्वश्वं चण्डमपातयत् ॥ ४६ ॥

ध्वश्वं रथं विलोक्याथ ततश्चण्डोऽग्रहीद्वज्रम् ।

आपतन्तं महापाश्वं चण्डस्तं गदयाऽहनत् ॥ ४७ ॥

अचिन्त्येव गदापार्तं सोऽसुरो भृशदारुणः । प्रहृत्य मुष्टिना चण्डं पातयामास भूतले

चण्डीश शस्त्रामिहतोरोमकण्ठोमहासुरः । चण्डीशं पादयोर्धृत्वा रथमूर्जिं न्यपातयत्

पपात सहसा भूमौ ययौ तं भीषणेक्षणः । उरुनेत्रेण समरे हतो लम्बोदरः शरैः ॥ ५० ॥

शीघ्रं संपूरयामास शरैर्नानाविधैः शिवम् ।

शिवः सहस्रकोटीभिः पूरितो रणे यमो ॥ १५ ॥

इहमैर्यथाकाशं वृक्षैरिव महागिरिः । दैत्यमुकैस्तुतैर्याणीहृष्ट्या व्याप्तं महेश्वरम् ॥
वीरमद्रस्तथा कोपाज्जालन्धरमधावत । अपीडयदमेयात्मा समुद्रतनयं बली ॥ १७ ॥

जालन्धरोऽथ संक्रुद्धो विध्यन्बाणैः सहस्रशः ।

धनुः शराग्रं छत्रं सारथिं तिलशः शरैः ॥ १८ ॥

बभूव वीरमद्रस्य सिन्धुसुनुः प्रतापवान् । वीरमद्रोऽथ विरयो हतवान्गदपाधिजम्
तथैव गदया सोऽपि तं हत्वा पातयद्बुधि । गदाग्रहारपतितमालोकनाति विमूर्छितम् ॥

मणिमद्रोऽथ समरे जालन्धरमधावत । अतिक्रुद्धं तमायान्तं दृष्ट्वा दैत्यो महारणे ॥
शरैर्व्यस्तोपकरणं स बभूव नदीसुतः । मथ मूर्छां परित्यज्य उत्तस्थीं सिंहपद्मम् ॥

वीरमद्रस्ततः कोपाग्मणिमद्रः प्रतापवान् ।

जग्रतुः पर्वताभ्यां तौ व्योमस्थं तटिनीसुतम् ॥ २३ ॥

तदङ्गे पतितौ दृष्ट्वा पर्वतौ चिनिनय च । जघान मुष्टिपातेन वीरमद्रो नदीसुतम् ॥
मणिमद्रश्चरणयोर्धृत्वा सागरनन्ददम् । स्यन्दनाद् भ्रामयामास तद्बहुतमिवामघम् ॥

मणिमद्रगृहीतोऽपि दैत्यराट् स महाबलः ।

हत्वा चरणघातेन मणिमद्रमपातयत् ॥ २६ ॥

जालन्धरो महापादुवीरमद्रं च मुष्टिना । अथागतः परिवृतो गर्णेनैतन्निवेध्वरः ॥ २७ ॥
शुम्भस्तमागतं दृष्ट्वा दरोध सह सेनिकैः । दृष्ट्वा युद्धैरथाजगमुर्गणा दैत्यैः परस्परम् ॥

शुम्भः शिलादजं राहुमहाकालं रणे ययौ । कोलाहलं निशुम्भोऽथ वेतुः कालमधावत
शैलोदरो गुरुं जग्मो मान्यघ्नं महाबलः ।

मदापाभ्यो ययौ चण्डं चण्डीशो रोमकण्टकम् ॥ ३० ॥

विकटाम्बोऽथ ये भृङ्गिमुखेनो विनायकम् । एवं दैत्येश्वरैः साद्यै गणानामधिपायुः
अथशुम्भायुषेर्बाणैः प्रहतश्च शिलादजः । चूर्णोदकारादिशृङ्गैः कपिनुण्डो महारैः ॥
शुम्भस्तेनार्दितः शनवा शिलादं च जघान तम् । महाकाटे उघाताथ तं राहुं रणमूर्धनि

शक्त्याऽथ तस्य हतवान्स्यन्दनं समहाद्रिणा ।

कोलाहलो हतः शक्त्या निशुम्मेन प्रतापवान् ॥ ३४ ॥

शक्तिं गृहीत्वा ह्यहनद्रथं सारथिना सह । विरथेनाथ दैत्येन भृशं क्रुद्धेन संयुगे ॥ ३५ ॥

कोलाहलोऽसुरेन्द्रेण सहस्रफणिना हतः । तं हत्वा चातिवेगेन रथं चान्यमुपागतः ॥

फणिचक्रहतः सङ्ख्ये क्षणाम्मूर्छां विहाय च ।

स्वरथाच्छीघ्रमुत्तीर्य गृहीत्वा खड्गचर्मणी ॥ ३७ ॥

सर्वं चक्रे निशुम्भस्य सरथाद्यस्तिनापृथक् । पुनः स्वरथमाख्या दैत्यं वाणीरताडयत् ॥

निशुम्भोऽप्यसिरोदाद्य तत्पराक्रमविस्मितः । शक्त्या महाबलस्तत्परं साश्वं न्यपूयत्

कोलाहलो रणेऽधाद्यनिशुम्भं विरथो धली । गतः स सरथं चक्रे विरजं भुजवन्धनात्

केतुपुच्छं गृहीत्वा च भ्रामयामास चामरे ।

कालश्चिक्षेप सोऽप्यद्रिं स चिच्छेद गिरिं जवात् ॥ ४१ ॥

तं मग्नं चूर्णितं दृष्ट्वा ताडयामास मुष्टिना । कालश्चूर्णितसर्वाङ्गकेतुना प्राद्रवद्गपात्

शीलोदरस्तथा स्कन्दं जघान गदयोरसि ।

पडाननोऽपि तं शक्त्या हत्वा भ्रामयपातयत् ॥ ४३ ॥

शक्तिप्रहारेण मृतं दानवं धीक्ष्य यन्मुक्तः । जगर्ज तत्र वैचित्र्यं यथा क्रौञ्चे विदारिते

मादययानथ वाणीघैर्जग्ममभ्यर्दयद्गणे ।

जम्भोऽपि सायकैस्तीक्ष्णैर्मित्वा तं मूर्च्छितं जहौ ॥ ४५ ॥

महापाशैर् रथं धृत्या वाणीघैर्वाञ्छिज्जितम् ।

लीलयैव च से मीत्वा व्यश्वं चण्डमपातयन् ॥ ४६ ॥

व्यश्वं रथं विलोकयाथ ततश्चण्डोऽप्रदीद्वज्रम् ।

आपतन्तं महापाश्वं चण्डस्तं गदयाऽहतन् ॥ ४७ ॥

वचिन्त्येव गदापातं सोऽसुरो भृशदारुणः । प्रहृत्य मुष्टिना चण्डं पातयामास भूतले

चण्डीश शस्त्राभिहतोरोमकण्डोमहासुरः । चण्डीशं पादयोर्धृत्वा रथपूर्णि न्यपातयत्

पपात सहसा भूमौ ययौ तं मीरणेक्षणः । उरनेत्रेण समरे हनो लम्बोदरः शरैः ॥ ५० ॥

मीधं मंयूयामास शरैर्नानाक्रिधैः शिवम् ।
 शिवः सदस्यकोटीमिः पूरिष्णुहो रणे वयो ॥ १३
 मृदूमेवंपाकानं यूधेरिव महागिरिः । दैत्यमुक्तेः मुनेर्वाणोदं
 धीरमद्रस्तथा कोपाद्यान्मघमघायन । अर्वाटवदमेयाम्
 जालन्धरोऽथ मंयूयो विष्णुवाणैः सहप्रशः ।
 धनुः शराघणं च च सारणि तिल्याः शरैः ॥ १४
 नकार धीरमद्रस्य सिन्धुगुणुः प्रतापवान् । धीरमद्रोऽथ
 तथैव गदया सोऽपि तं हत्वा पातपद्भुवि । गदाप्रदारयति
 मणिमद्रोऽथ समरे जालन्धरमघायत । भतिवृन्दं तमाया-
 शरैर्ध्वंस्तोषकरणं ॥ नकार नदीतुलः । मघ मृष्टं परि-
 धीरमद्रस्ततः कोपाग्मणिमद्रः प्रतापवान् ।
 जगत्तुः पर्यताम्यां तौ ध्योमस्थं तटिनीतुलम् ।
 सङ्गे पतितौ दृष्ट्वा पर्यतो विनिनय च । जघान मुष्टिप
 मणिमद्रधरणयोर्धृत्वा सागरमन्ददम् । स्यन्दनाद् भ्रा-
 मणिमद्रगृहीतोऽपि दैत्यराट् स महाबलः ।
 हत्वा खरणघातेन मणिमद्रमपातयत् ॥ १६ ॥
 जालन्धरो महाबाहुर्धोर्मद्रं च मुष्टिना । अधागतः परिवृ-
 शुम्भस्तमागतं दृष्ट्वा दरोध सह सेनिकैः । दग्धयुद्धैरथ-
 शुम्भः शिलादजं राहुर्महाकालं रणे वयो । कोलाहलं नि-
 शैलोदरो गुहं जम्भो माल्यवन्तं महाबलः ।
 ————— नृपते नृपते चण्डीशो रोमकण्ठम्

दृष्ट्वा भयान्वितः सेनां विकीर्णां च तथा रणे ॥ ६८ ॥

ततःकाव्यं स सस्मार मनसा परमंशुम् । स्मृतस्तेन त्वरन्प्राप्तःकविर्जालन्धरंप्रति ॥
स्वस्तिवृत्त्या जगादाथ भार्गवःसिन्धुनन्दनम् । किं करोमि महाराज तवकार्यं मदायत
तारद उवाच ।

इति काव्यदयःश्रुत्या भार्गवं बहुमानयन् । नत्वा शुक्मुवाचाथ राजा जालन्धरस्तथा
राजोवाच ।

जीययैतान्मृताम्बुज दैत्याम्सर्षाम्समन्ततः ।

इत्युक्तः सिन्धुजेनाजौ सैन्यं तत्र व्यलोकयत् ॥ ७२ ॥

पञ्चविंशत्सहस्राणि योजनानां प्रमाणतः । दैत्याङ्गरथसंकीर्णमुपर्युपरि पार्थिव ! ॥७३॥
उच्छ्रये पञ्चनद्यतियोजनानां महोचितम् । योधयाहनवेहाद्यैरिव धूर्णो धरां ततः ॥
मन्त्रोदकेन चान्युक्ष्य दैत्यान्नुत्थापयत्कविः । यावद्बुद्धो जटाजूटं यबन्धभुजगैर्दृढम् ॥
तावत्काव्येतत्सैन्यंमन्त्रेणोत्थापितं शृप । व्याघ्राप्यपाकेसरिणीगजेन्द्राःशूकरान्यथा
भागतान्दानधाम्बुद्ध्वा चिन्तयामास शङ्करः ।

किमेतद्विह संजातं मृतान्मृजति कुत्रचित् ॥ ७७ ॥

दर्शं चिन्तयन्काव्यमिति तस्मिन्रणेभयः । जीययन्तं रणे दैत्यान्धावन्तं वेगयत्तम् ॥
ततःकुन्दो महादेवःशुक्रहर्तुं मनोदधे । त्रिशूलिनमनुजाय रहस्योवाच तं कविः ॥ ७६ ॥

ब्राह्मणोऽहं कथं हंसि सर्वविद्याविशारदम् ।

ब्रह्महत्या मयि हते तव रुद्र ! भविष्यति ॥ ८० ॥

इति श्रुत्वा कवेर्षार्क्यं शूलं तत्पाज शङ्करः । स्मृत्वा तत्पूर्ववृत्तान्तं यत्कर्म ब्रह्मणःशिरः
ब्राह्मणो न हि हन्तव्यो हरन्प्राणानपि प्रियान् ।

अयं तु जीपयन्दैत्वान्निब्राह्मः सर्वथा मया ॥ ८२ ॥

तस्मादेनं क्षिपाम्याशु क्षीयोनी दैत्यजीवनम् ।

एषमुक्तपतः शम्भोस्तृतीयनयनाद् द्रुतम् ॥ ८३ ॥

एत्या पिपासायात्युष्ण मुक्तकेशी महोदरा ।

भृगुपुत्रायगनी योनिर्पुत्रा भोगममीषणा ॥ ८४ ॥

भामापयेति ॥ न तथा भोगस्तामप्रपीच्छियः ।

इत्ये ! त्वं वागवागार्थं स्वयमोनी क्षिप दुर्मतिम् ॥ ८५ ॥

वागवज्जालन्धरं हस्मि तापदेनं भवे यद् । हने जालन्धरेदेत्ये पञ्चान्निर्मायं भोग्य ॥
दरेणोतेति ता इत्या भार्गवं समपायत । पपातमूमां तां दृष्ट्वा कपिदेव्याः प्रदुदुः

केतोप्याहृष्य धुम्याना नम्रमान्द्रिग्य भार्गवम् ।

योनीं दधार ता इत्या हसन्ती जयनन्दन ॥ ८६ ॥

भगेक्षिर्जगुर्दृष्ट्वापायायज्जालन्धरोऽसुरः । संक्षेपमार्गणांस्तापत्सादृश्याऽदृश्यतांगता
इति धीपात्रे महापुत्राणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां गच्छे उत्तरखण्डे युधिष्ठिर-
नारदसंवादे जालन्धरोपाख्याने शुक्रयोनिप्रवंशो नामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

एकोनविंशोऽध्यायः

दैत्यानां शिवगणैः सह युद्धवर्णनम् ।

धीनारदं उवाच ।

अथ जालन्धरः प्राह रक्षात्मानमितः शियम् । शिवायत्थां क्षिपाम्याशु यत्रास्ते मधुसूदनः
पञ्चादुग्रहाणमाकृत्य वातयिष्यामि सागरे । धृतेषु युष्मासु यदा तदा सर्वेभ्यरो हाहम्
इत्युक्त्वा सैन्यसंभारं न्यस्य शुम्भासुरादियु । भटैर्गुप्तं निशुम्भापैश्चतुरङ्गमनातकम्
शुम्भो निशुम्भः फेद्वारो फेरुण्डो घूम्रलोचनः । केतुर्विडालजङ्घश्च राहुर्दुर्धारणा यमः
कालासुरोऽथ लवणो भूमिरेतोऽन्धकासुरः ।

रक्तवीर्यादयश्छण्डी चामुण्डी दैत्यपुङ्गवाः ॥ ५ ॥

सर्वानिवोद्यतान्द्रष्ट्वा सङ्ख्ये दानवपुङ्गवान् ।

रुरुधुः समरै राजग्वीरमद्रादयो गणाः ॥ ६ ॥

[कोनविंशोऽध्यायः] * जालन्धरेण मायापार्वतीनिर्माय शिवसम्मुखीकरणम् * ६७

प्रतो युद्धमभूद्धोरं तुमुलं लोमहर्षणम् । पतन्ति प्रमथा यत्र दैत्याश्चापि हतातुराः ॥
अथ शुम्भादिभिर्दैत्यैः सर्वशस्त्रैर्महामृधे । हताःपेतुर्गुणाश्चान्ये पलायांचक्रिरे नृप ! ॥
गणान्विजित्य समरे करुधुर्दानवाः शिवम् । धर्षन्तः शरघाराभिर्घना मेरुगिरिं यथा ॥
ततः पिताकमलुष्य वृषभोपरि भैरवः । जघान बाणानिघहैर्दानवान्समराङ्गणे ॥१०॥
लीक्षणाप्रेस्तु धुम्प्रौघैर्दानवानहनद्रुषली । केचिन्नन्दिप्रहारेण पेतुः सङ्ग्राममूर्धनि ॥

याणेश्च जर्जरान्कृत्या शुम्भादीन्वृषमध्वजः ।

शेषं सैम्यं जघानाशु शस्त्रास्त्रैः समराङ्गणे ॥ १२ ॥

गर्जनैरहंयैर्व्याप्तं पतितैः समराङ्गणम् । वभूव यज्ञनिर्मिन्नैः पर्वतैरिव भूतलम् ॥१३॥
अथ मायामयीं गौरीं विदधे सिन्धुनन्दनः । सौन्दर्यगुणसंपन्नां सर्वालङ्कारभूषिताम्
जयां मायामयीं कृत्या समुवाबाधिन्नन्दनः । गच्छ त्वं पुरतो रद्गं विमोहपरणे वृत्तम्
इत्युक्त्वादैत्यपतिना ययौ मामामयी जया । रणे गत्वा शिवस्याग्रे मुक्तकेशी करोदह
पृष्टा हरेण सा प्राह मानसोत्तरपर्यतात् । हता त्वं प्रिया देव ! पार्वती सिन्धुसनुता
धुत्वेति पचने तस्यास्तामुवाच वृषध्वजः ।

जये ! त्वमेहि वृषमं त्वां हरिष्यन्ति दानवाः ॥ १८ ॥

सतो]वृषममावह्य जया चालिङ्ग्य शङ्करम् । प्राहप्रयामिपार्वत्या न जीवामि विना हर
चन्द्रशम्भुनट्टाभिर्ष्टं गृहीत्वा वृषमाद्रु वृत्तम् ।

अवारोहत सा माया मायास्थक्तो रणं ययौ ॥ २० ॥

सतो गौरीं हतां श्रुत्या विन्तयाप्राप्त शङ्करः । दैत्यमायापरिष्यक्तो नात्मानं पुषुवेकृप
पतस्मिन्नग्नौ प्रातः सैन्येन महतावृत्तः ।

मायामृडानो ह्यरये निधायार्णवतः शिवम् ॥ २२ ॥

जालन्धरजये तद्दशसीद्वादित्रनिष्यतः । चचाल वसुधा येन प्रतिनेदुर्महोधराः ॥२३॥
हरस्य दर्शयामास पार्वती सिन्धुनन्दनः । रुद्रोऽप्यरिरिषस्यां तां ददर्श निजवत्सलाम् !

यियोगविधुरां दीनां तन्वीमातुरलोचनाम् ।

हा नाथ प्रिय रुद्रेति प्रजल्पन्ती पुनः पुनः ॥ २५ ॥

प्रौढपैरिरथे दृष्ट्वा पार्श्वेण्डस्यां यथाश्रुतिम् ।

गौरीं दृष्ट्वा तथा स्थाणुः कथं प्राप्या प्रिया मया ॥ २६ ॥

विललाप ततः शम्भुदैत्यमायाचिमोहितः । मोहो ॥ दानवैः कान्ते हतासित्वं कथं प्रि

शोकमोहप्लुप्तं दृष्ट्वाशङ्करं सागरात्मजः । जगाद् ग्रहसन्धावयंकश्चित्कारुण्यवाम्यय

सर्वप्रमाणशून्योऽसि स्मरश्चक्षुरर्धजितः ।

ईश्वरोऽपि घराकस्त्वं संजातोऽम्विकया घना ॥ २६ ॥

मा रोक्षीहि विरूपाक्ष दशमि तव चक्षुषाम् ।

रक्षितोऽसि मया यत् । गृहीत्वा पार्वतीं रणात् ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वा निविर्त्तूर्णमुत्तार्य स्वरधातुमाम् । सैन्यं संप्रेषयामासशङ्करामिमुलं किल ॥

हरोऽपि धृपमेणाशु तत्सैन्यं समधापत । ग्रहीतुं पार्वतीं पाहि जाहिजाहीति जल्पतीम

यापद्गु गृह्णाति तां गौरीं करेण धृपमध्वजः ।

तावन्नुम्मासुरः शीघ्रं गृहीत्वा चाम्परे स्थितः ॥ ३३ ॥

शूलं मुमौच धलपानहन्तुं शुम्भासुरं हरः । शुम्भेन सा परित्यक्ता शूलोपरि पपातह ॥

व्यन्ती घाटसर्पाङ्गी त्यक्ता शूलेन संयुता । पतिता शङ्करस्याग्रे तथेत्युक्त्वा ममार क

मायागौरीं मृतां दृष्ट्वा शोकमोहपरिप्लुतः । हा प्रियेति रुद्रमुद्रः पपातमुषि मूर्च्छितः

क्षणं संज्ञातवाप्याध रणभूमावुमापतिः । शशाप शुम्भप्रमुखान्गौरीं युष्मानहनिध्यति

नारद उवाच ।

अथ शुम्भादयो दैत्यारणे देव्या निपातिताः । महेश्वरस्य शापेन गते मन्वन्तरे वृष ॥

शपिष्या ताम्र रोदाय जल्पनिर्गत्य शङ्करः ।

वः गताऽसि प्रिये ! त्यक्त्वा दुःखिनं मां रजाङ्गणे ॥ ३६ ॥

रतिं त्यक्त्वा विद्योगार्तः शोकण्डोऽहं त्यक्ता वृतः ।

पागुदेधोऽपि मां त्यक्तं न जानाति त्वया प्रिये ! ॥ ४० ॥

यत्र दक्षम्याग्निकण्डे शिरो देवि नृतं त्यथा ।

भूयो हि मयनी मग्धा कथं त्यजसि मां पुनः ॥ ४१ ॥

उत्तिष्ठोत्तिष्ठ चार्चद्भि गिरिजैमांप्रबोधय । अत्रान्तरे शिवं ज्ञात्वादैत्यमायाविमोहितम्
देवतागणमध्यस्थो ह्यन्तरिक्षादुपागमत् । विलपन्तमुवाचेदमद्दृश्यः कमलासनः ॥४३॥

ब्रह्मोवाच ।

शोकमोहपितुमातृविचर्जितोऽसि दुःखं सुखं सुतकलत्ररिपुर्न वास्ति ॥
तोऽसि नैव जनयेन जनिष्यमाणस्त्वं मन्यसे ऋषिमणैश्च कुतो विमोहः ॥ ४४ ॥
तोऽसि नाथ बहुधा हतविब्रह्मोऽसि सूर्यो यथा जलधिषीचिपु दृश्यमानः ।
नेन यागित यमिनस्तव पादमूलं कर्पं परं दुरवबोधमवाच्यमेव ॥ ४५ ॥
। प्रिया तव समानतया विपन्ना जालन्धरेण रचितां जहि देवमायाम् ।
पार्वती कमलकोशगता हि शम्भो युध्यस्य वैरिनिबहं जहि पाहि चास्मान् ॥४६॥
ध्रुवैति ब्रह्मणो वाक्यमवबुद्धो महेश्वरः ।

ज्ञात्वा तां दानवीं मायां मुमोच महतीं शिलाम् ॥ ४७ ॥

।। जघान समरे वैत्यकोटिशतव्रजम् । ततो वृषममाह्ला कोचेन महता नृप ! ॥४८॥
तुः पिनाकं सन्धाय धूर्जटिर्जगृहे शरान् । अथ मायापरित्यक्तं शर्वभालोक्पतिन्बुजः
रेशमोहनं मायाजालमत्यदुभुतं नृप । अन्यदाविधकाराशु भृशं भायामहापलम् ॥
जालन्धरः कोटिभुजो बभूव वृक्षास्त्रशस्त्रैर्मुमुधे वृषाङ्गम् ।

अथान्तराले पृथिवीं चकार समुद्रसूनुर्मिरिषातुमण्डिताम् ॥ ५१ ॥

यतायतनैरस्यैर्नानापुष्पसमाकुलैः । मण्डितां नृपभूमिं च चकारोदधिनेन्दनः ।
नृत्यन्ति यत्रापसरसो मेनकाया मनोहराः ॥ ५२ ॥

विस्मृत्य शम्भुस्तदपास्य कामुकं सद्यः प्रतस्थे वृषमोपरि स्थितः ।

धादित्रगीतैर्मुवि मोहितो भृशं दैत्येन्द्रमायामवताण्डवेन सः ॥ ५३ ॥

विमोहितं वीक्ष्य वृषस्थितं हरं नित्यं समुद्रः सह ताण्डवेन ।

गीतेन वागेन च शृत्यलीलया ननाद रूपी तरसा विमोहितुम् ॥ ५४ ॥

जन्तून्क्षिप्योदधौ तांश्च सहस्रं स ततोत्सवः ।

यः ॥ तां देवताः सर्वाः कनन्दिप्रमुखा गणाः ॥ ५५ ॥

अग्निं त्वं मानवीयोऽग्निं मोहिनीं वैष्णवमायया ।

विजया शम्भो ! भगवन्मुक्तेभ्यो वदीर्य भक्तं जलन्धरिणं च ॥ ५६ ॥

यस्यायं व्यासैव कृत्वा मरेश ! जालन्धरं गृह्णते ॥ नाज्जी ।

इति कुरणस्य वामनातस्सगुण्योऽऽत्मानमीश्वरम् ॥ ५७ ॥

आचार्य कृत्वा शीघ्रमात्रमात्रं महारणम् । तन्मात्रं शिष्यं दृष्ट्वा सर्गमैश्वर्यमायुतः ।

शरीरं क्षमरे राजन्मुक्तो जालन्धरोऽसुरः । द्रष्टव्यं कृपितव्यासीन्मृष्टिमहाराकाकः ।

कृतं तृतीयनेत्राङ्गौ क्षणमात्रं शालमा यथा । कृतं दृष्ट्वा भगवतो रौद्रस्वात्मनो वृषः ।

शुभादपस्तदा दैत्या राहुपभृतगण ये । रूढं निर्दोष्य संव्रस्ताः पातालं विविशुर्मयातः ।

सैना भटाननेकांश्च दत्तादृष्ट्वा महाभृषे ।

शुम्भादीन्हतरोषांस्तान्दृष्ट्वाऽऽत्मानं पलायितान् ॥ ५८ ॥

तदा जालन्धरः सङ्गृह्य एको गिरिरिष्य स्थितः ।

परमाद्यं रूढरूपं दृष्टः साक्षाद्विलोकयन् ॥ ५९ ॥

ततो जालन्धरः प्राह महादेवं ग्रहस्य च । रूपं संहर येन त्वं दहसे सचराचरम् ॥ ६० ॥

शस्त्रेण कुरसंभ्रामं त्यक्त्वा योगयत्नं निजम् । इति जालन्धरश्चतुःश्रुत्वोपायं ततः शिष्यः ।

घरं घराय दैत्येश प्रीतोऽस्मि तव कर्मणा । ईदृक्षमपि मद्रूपं दृष्ट्वा यन्निर्मयोऽयुता ।

अपि ब्रह्माण्डमखिलं मद्रूपस्यास्य दानध ! । तेजसोधीक्षणेनालं तत्र त्वमसि निर्मयः ।

नारद उवाच ।

इति शम्भोः प्रसादं च मत्वा संसारनिःस्पृहः ।

जालन्धरो हराद्वये मुक्तिं सायुज्यतां पराम् ॥ ६८ ॥

धीमहादेव उवाच ।

दिव्यं देहमिदं दैत्य ! भोगसिद्धियुतं तव । वृन्दात्मनोहरं रम्यमिहस्थं कालमश्नुते ॥

मुहूर्तं परमात्मानं तमेकाकिनमव्ययम् । अबुद्ध्या त्यजसे मूर्खं कथं त्वमुक्तिमिच्छसि ।

वृन्दा तव प्रिया राक्षी हता सा योगमायया । ब्रह्मस्वरूपं विशाय प्राप्तातत्परमं पदम् ।

इदानीं दुर्लभा सा च उत्पदं चैव दुर्लभम् । स्वर्गापवर्गयोर्मध्ये संसारे घरमाप्नुहि ।

जालन्धर उवाच ।

देवमुक्तिपदं लभ्यं कृतकृत्येन केनचित् । इदानीं कृतकृत्योऽस्मि यत्त्वं पश्येत्त्वया दत्तः
शिव उवाच ।

मत्स्थानं परमं क्षेत्रं यदि त्वं गन्तुमुत्सुकः । तर्हि मां कोपयस्वाशु दैत्यं हत्वा दृढैः शरैः
ततोऽहं त्वां हनिष्यामि मत्स्थानं यास्यसेऽनघ ॥

महेश्वरवचनः श्रुत्वा प्राह जालन्धरः शिवम् । त्वयि सर्वजगत्पूज्ये पूर्वं न प्रहराम्यहम्
नारद उवाच ।

एवमुक्तो अधानाशु सिन्धुजं विशिलैः शिवः ।

ते शराः सिन्धुपुत्रस्य देहलगा विमान्ति च ॥ ७६ ॥

यथा लोहगिरिप्रान्ते वेणवो बद्धिदीपिताः । जालन्धरो हरस्याङ्गं पूरयामास मार्तण्डैः
तैः शरैः शुश्रुमे रद्री यथा खं खेचराकुलम् । जालन्धरेशयोर्बुद्धं तथा द्वन्द्वमभून्नृप ॥
हरादन्यो न हन्ताऽस्ति न सोढाऽन्योऽर्णधारमज्ञात् ।

गिरिकोटिसहस्रैस्तु तदा पृथ्वीपुत्रोद्धतैः ॥ ७७ ॥

पूरयामास समरे सिन्धुजः पार्वतीपतिम् । ततः शूलेन निहतो रद्रेणोरसि दानवः ॥
निःसंसार मुखासस्य ऊरुः जम्बो मयङ्कुरः । सचवीर्यवरो नामसिंहधक्त्रो नराकृतिः
दैत्यदेहाद्विनिष्क्रान्तं दृष्ट्वा सिंहमुखं ऊवरम् । हुङ्कारमकरोच्चोरं शरमस्तत्र निर्वर्षी ॥
शिवस्य निःसृतेनासौ शरमेण निपातितः । भजेयं शङ्करं दृष्ट्वा वृषभेन्द्रेण संयुतम् ॥
आययौ वृषभाभ्यामो तरसासागरात्मजः । वृषं पुच्छे गृहीत्वा च भ्रामयामास चाभ्यरे
जालन्धरो महापादुभिरेव द्विमवद्विरी । सनत्प्रभूतमत्युषं मुमोच गिरिजापतिः ॥
तदस्तेन गृहीत्वा च दैत्येशः शिवसन्निधौ । रथारूढो धनुर्गृह्य कालवेदारमन्विजः
पूरयामास विशिलैः शिवमुर्धोतले स्थितम् । उग्रः शस्त्राञ्जराञ्छित्त्वायाजैरधमचूर्णयत्
दशयोजनविस्तीर्णं सारथ्यध्वसमन्वितम् ।

जालन्धरोऽपि विरथो ह्यभ्यधावन्मृधे शिवम् ॥ ८८ ॥

सयोर्यद्धमभूदुपोरमद्भुतं लोमहर्षणम् । तद्दृष्ट्वाऽकाण्डकल्पान्तशङ्कया तत्रसुः सुराः ॥

सर्पास्त्रेस्तापद्व्योन्यं जगत्तुर्मोमधिक्मो ।

पङ्क्तिः पृथ्वीं घालयन्तो कम्पयन्तो नमः स्थनैः ॥ १० ॥

योत्कटं पलं दृष्ट्वा दानयेन्द्रस्य शङ्करः । शङ्खजालं जहाराशु योगमायावलेन सः
तः कोटिभुजो दैत्यो दंष्ट्राभीषणलोचनः । शस्त्रहीनोऽपि तरसा धावमानो हर्षं यं
शालकरयन्धेन ययन्ध समरे शिवम् । ततस्तस्य कृपाणेन चिच्छेद्द करकान्तम् ।

सिन्धुजेन भुजान्तो रदोऽमृशीललोहितः ।

लीलया योधयामास रणेऽसौ सिन्धुनन्दनः ॥ १४ ॥

अहस्तोऽपि युयुधे स्वर्मानुः शिरसा यथा । नियुजेन नदीसुनुस्तोषयामास शङ्करम्
रेतुष्टोऽप्रयीच्छमुर्ध्वं परय दुर्लभम् । जालन्धरेण सोऽप्युक्तस्त्वं मे देहात्मनः परम्
श्रोः शस्त्रहीनस्य नायकां कर्तुमर्हसि । शीघ्रं प्रयच्छमे सिद्धिं नोचेरवां संहाराम्यहम्
इत्युक्त्वा स भुजो भूत्वा जग्मे तं मुष्टिनोरसि ।

नतः सुदर्शनं चक्रं पुरा यन्निर्मितं स्वयम् ॥ १८ ॥

वातुद्गीर्यं तद्वस्ते गृहीत्याऽतोलयद्रुपा । सूर्यकोटिसहस्राभं प्रसन्तं सञ्चराचरम् ॥ १९ ॥

चक्रेण चिच्छेद्द शिरो जालन्धरस्य च । ततस्तच्छीर्षमुत्प्लुत्य गगने शतयोजनम्
द्वाशतकरालास्यं स्वर्भूमिनयनं च यत् । ध्याम्यगत्या ततो यातं सदनं ब्रह्मणो मृप ॥

स्वर्गं ततो दृष्ट्वा मृडः शीर्षमपायत । अयत्तद्रुपिर्भूरि प्रकुर्वन्नेरयस्यनम् ॥ २० ॥

ततो दिशः प्रनष्टास्ता गगनं विलयं गतम् ।

न तेजसां प्रकाशोऽस्ति अवाल यमुधा भवान् ॥ २० ॥

तत्रिजपाताशु रद्वधक्रेण तच्छिरः । द्विधा भूत्वाऽथ राजेन्द्र । पपात हिमवद्गिरी

जालन्धरस्याशु शिरसः शङ्खे किल । पिरागः सर्वभूतानां पश्यतांस्म वृषाकपी

य कण्ठात्समुद्रभूता दैत्याः शनसद्वस्त्रशः । ते ह्नात्मेन चक्रेण कर्परिकरशालिता ॥

रुधिरकचर्घ्यं तन्नतर्न दधिगदणम् । पुनः पुनः समुद्रभूतास्तस्य कण्ठात्तु दानवाः

पुनः पतयता जिह्वाधारेण शम्भुना । मेदसा विन्ध्यपुत्रस्य पूरिता सकला माही ॥

मेदिनी मेदनेषेया व्याप्ति प्राप्ता तु पार्थिव ! ।

यत्र दैत्यधरस्यास्य शोणितं शैलतां गतम् ॥ १०६ ॥

केलासस्योत्तरे मागे तत्राभूज्जोणितं पुरम् ।

अथ मांसचयान्दृष्ट्वा सर्वतो व्याप्य तिष्ठतः ॥ ११० ॥

तत्रा सस्मार देवेशश्चतुःपट्टिगणः रणे । विज्ञानस्मरणाद्देव्यः संप्राप्ताः शङ्करान्तिकम्

कृताञ्जलिपुटाः प्रोशुः शिव ! किं करषामहे ॥ ११२ ॥

महादेय उवाच ।

य एते दैत्यमांसस्य राशयो गिरिसन्निभाः । मक्षवर्धं युताः शीघ्रं दत्तानुग्रामयातुवः

म्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी चैष्णवी तथा ।

धाराही चैव माहेश्वरी सर्वाः स्वगणशोभिताः ॥ ११४ ॥

एवं शङ्करनिर्दिष्टा देव्यस्तामांससंखयान् । क्रूरेणवधुषाऽऽलोक्यनिन्युच्चादर्शनं क्षणात्

अथ जालधरपुः क्षीणं क्रान्तं तु शक्तिभिः ।

ताभिर्गस्ते शरीरे तु तस्य देहाद्भिनिःसृता ॥ ११६ ॥

प्रभा सा शङ्करं प्राप्ता जगामादर्शनं क्षणात् । ततोऽतः सूर्यसङ्क्रां लयं प्राप्तं महेश्वरे ॥

एवं सपिलयं प्राप्तत्विशारिस्त्रिलोचनात् । वृणुष्वं च वरं सर्पाः प्रीतः प्राहमहेश्वरः ॥

तत्र ताः सर्वयोगिन्यः पप्रच्छुर्जगदीश्वरम् । मर्त्यलोकेषु ये लोकाभोगमोक्षधरेप्सवः

पूजयिष्यन्ति ते नित्यं स्वगृहे योगिनीगणम् ।

तत्तेषां चाञ्छितं सर्वं लिप्यतां त्वत्प्रसादतः ॥ १२० ॥

महादेय उवाच ।

यः कश्चित्पूजयेन्नित्यं भक्तिभावसमन्वितः । युष्मद्वर्णं च तस्याहंधरदोऽस्मिधरातले

मद्रक्तः केशवस्यापि ह्येष्टि यो योगिनीगणम् । भैरवोऽहं तदातस्यहरिष्ये सुश्रून् कृतम्

इति दत्तपरा दृष्टा योगिन्यो विमुना मृधे । अत्रान्तरे भवानीं तां सस्मार वृषभं हरः

स्मृतमात्रा पार्वती सा वृषभश्चागमरक्षणात् । सखीगणसमायुक्ता संप्राप्ताहरषट्पद्मा

संत्यक्त्वा भ्रामरीं मूर्तिं हरस्याहं समाग्रहम् । गिरिजासहितो राजन्महेशोमुमुदे ततः

योगिनीः प्रत्युवाचेहं पिबध्वं रुधिरं नृप ।

आत्मनोऽप्युत्तमं तः भुक्त्वा जहन्नुर्ध्वम् ॥ १२१ ॥

मांसमेवोऽहम्कर्त्तव्या भोगिन्यो ननुमुदा ।

ततो ह्यः प्रसक्तोऽमृतागो श्रीहन्नीस्रजान् ॥ १२२ ॥

इत्ययं वा शैत्यं ह्यं हृत्वा तन्मय्याः पति ।

मीदृजपुत्रा महाकाकात्मनोऽऽत्मनोऽगिर्नीगताः ॥ १२३ ॥

प्रसक्तोऽप्यपि भोगानि काले वापि निषण्णगृह् ।

मेव आत्मपरो दीर्यो भोगिगुणि रणे ह्यः ॥ १२४ ॥

ततस्तत्र समाजगुप्तं प्राप्य देवता गणाः । अरण्ये मरुतो देवाः स्तुयन्निष्प्रमदेष्वम्

दिशः प्रसेतुः सुरमियंघो मरुद्विषः प्रवेनुर्मुवि पुण्यपदः ।

हृतागिष्येकस्य वा तस्य निःस्पृहास्तं तादिना दुग्धमयोऽपि यकिरे ॥ १२५ ॥

उपरि पश्चिमलाघेः सुम्परं संपतद्भिर्मुचुरनिहुरस्वैरगमाणा मरेण ।

अधिरत्नमधुधारासारमंसितभूमिः सवमि सुरविमुक्ता प्रापतत्पुष्पवृष्टिः ॥

हने तदा सिन्धुसुने हरैर्न नागाचघातैस्त्रिजगत्सदा धर्मा ।

प्रसूतवृष्टिर्ननुस्तदाऽङ्गना जगुश्च यज्ञाः सुरकिशरायाः ॥ १२६ ॥

शम्भुर्पश्चिमोत्थितेन यज्ञासा स्फातराङ्गकीर्तिगिरि-

स्वं भेजे सुरसिद्धचारणगणैः संस्तूयमानः सदा ।

गौरी वापि जगाम वाशु गिरितः श्वेतं सखीसंवृता,

संयद्गुरुत्वमिसेवनं सुमनसा धर्मेण देवाङ्गनाः ॥ १२७ ॥

देवोऽसौ करुणामयः सुरगणान्स्वे स्वे पदे स्थापय-

ग्रादादन्यदपि स्वकं वसु सतो ह्वात्वा पतिः शङ्खः ।

किं धत्तव्यमतः परं यदि भवेदीशानुक्त्या परा,

कोऽयं वा त्रिदिवो धरातलमिदं स्यादात्मसात्सर्वतः ॥ १२८ ॥

देवाः स्पर्शज्यमासाय यथा पूर्वं चकाशिर ।

बुभुजुर्पञ्चमागांस्ते लोकपालत्वमाधिताः ॥ १२९ ॥

मारद उवाच ।

इति जालधरस्योक्तं यथावदनुपूर्वशः । वरितं लोकवीरस्य राजत्रयद्रुतं तव ॥ १३७ ॥

विष्णुस्त्यजति नाद्यापि क्षीराब्धिं यद्वशो नृप ! ।

सर्वोऽपि मुङ्क्ते स्वं कर्म कर्म तद्विदयसंशयम् ॥ १३८ ॥

तुभ्यं दुःखनिरासाय प्रोक्तमाख्यानमुत्तमम् ।

यावदेहोऽस्ति कर्माणि सुखदुःखानि कर्मतः ॥ १३९ ॥

देही भुङ्क्ते घशोराजस्त्राणं न ज्ञानतः परम् । कृष्णादीनां देहवन्धे सुखदुःखादिघर्षते
सत्रेतरेषां किं वाच्यं ये पैरायपराङ्मुखाः । हास्येदृशीं कर्मगतिसर्वेभ्यो यत्प्रसमा
धीरो भव प्रतीक्षस्य शुभकर्मागमं पुनः । शत्रूज्जिन्वा तु समये स्वं राज्यं पुनराप्स्यसि
इतिहासमिमं धृत्या न दुःखैः परिभूयते । धर्मार्थकाममोक्षाश्च यथायथात्र कीर्तिताः
स्वर्गं पापहरं पुण्यं शोकमोहविनाशनम् ।

प्राप्त्यणो ज्ञानमाप्नोति राज्यं प्राप्नोति शक्तिप्रयः ॥ १४० ॥

पैरायश्च यही संपत्तिं धृत्या शूद्रः सुखं लभेत् ।

यो राजा घृष्टराज्योऽपि रतः सन्नेय सत्पथि ॥ १४१ ॥

सराज्यं पुनराप्नोति भ्रवणामित्यमस्यतु । आकर्ण्यैतत्सतां राजञ्छ्लाघ्यमन्यन्नरोचते
कलं च कोकिलालापं कलं ध्याद्भृष्टं यथा । आख्यानमेतदनर्थं धृत्या सज्जनहृत्प्रियः
हिरण्यतिलयस्त्राचैर्धनमूमिप्रदानतः । संतोषयेद्वाचकं तु तस्मिन्नुष्टे फलं लभेत् ॥
वैयताश्च प्रसीदेमुरचिते वाचके गुरौ । भक्तदानानि दद्याच्च ब्राह्मणेभ्यः प्रपूजयेत् ॥

आपते विजयी नित्यं पुत्रपौत्रसमृद्धिमान् ।

आयते विष्णुलोके यः शृणोत्याख्यानमुत्तमम् ॥ १५० ॥

इति व्याजेन भोभूष तुलस्युत्पत्तिकारणम् । ये शृण्वन्ति नरश्रेष्ठा न तेषांपातकं क्वचित्
तुलसीमाहात्म्यमिदं पवित्रं पापनाशनम् । धृत्या ॥ लभते मोक्षमुनवा चैव न संशयः
स्यगृहे रोपिता चैव तुलसी पापनाशिनी । दर्शनादुग्रहाहत्याऽपि नश्यते नात्र संशयः
कार्तिके चैव माघे तु नृनृशा पूजयेद्दाम् । पैशासे तु विशेषेण पूजनं च हरेः स्मृतम्

एकेनैव प्रदक्षिणेन सकलं पापं गतं ये सुदा,

ये शूद्रा भुवि सन्ति दाननिरताः कालेन शुद्धिं गताः ।

तेऽपि स्युः सुरपूजनाहृतनवः पापास्व दूरं गता,

ये वै विष्णुजनाश्च दुर्लभतरा ह्यस्मिन्कलौ साम्प्रतम् ॥ १५५ ॥

इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे

जालन्धरोपाख्याने श्रीजालन्धरवधनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

विंशोऽध्यायः

श्रीशैलमाहात्म्यवर्णनम् ।

मुषिष्ठिर उवाच ।

श्रीशैलः पर्यतो रम्यः कुत्र तिष्ठति नास्व । किं तत्र पस्यते तीर्थं कस्य देयस्य पूजनम्

कस्यां दिशि समाख्यातो लोकेषु च वदाधुना ॥ १ ॥

नारद उवाच ।

शृणु राजन्प्रपश्यामि श्रीशैलं पर्यतोत्तमम् ।

यं श्रुत्वा मुच्यते लोको बालहस्तादिपातकान् ॥ २ ॥

त्पर्वतपरं रम्यं मुनिमिश्रोपसेवितम् । नानाद्रुमलताकीर्णं नानापुष्पोपशोमितम् ॥

सकोविलम्बपादमपूरयन्निनादितम् । शीतृशैलश्च कपिलश्च शिरीषे राजपृक्षकीः ॥४॥

रिजातकपुष्पैश्च कदम्बोदुम्बकैस्तथा । नानापुष्पैः सुगन्धाद्वेषांसितं तद्वनं गिरी ॥

मर्षामिहं पिपर्त्रामिः समिप्यामिः सुसेवितम् ।

केचिदभ्यासयुक्ताश्च केचिद् व्याख्यानकथराः ॥ ६ ॥

विदूष्यमुद्रास्त्राश्च बाहुष्टामैः स्थिताः परैः । शिष्यानाम्नाः केचित्केचिद्विष्णुपरायणाः

राहाराश्च केऽप्यत्र केचित्पक्षांशने रताः । कम्बुमूलकपादाश्च केचिन्मोक्षयताः स्थिताः

एकपादाः स्थिताः केचित्केचित्पद्मासने स्थिताः ।

केचिच्चैव निराहारास्तपस्तेषुः सुदुष्करम् ॥ ६ ॥

माश्रमाणि च पुण्यानि नद्यश्च विविधाः शुभाः ।

देवलातान्यनेकानि तद्भागामि यद्गमि च ॥ १० ॥

पर्यतोऽयं महाराज दृश्यते किल सर्वतः । मल्लिकार्जुनको राजन्यत्र तिष्ठति नित्यशः
सन्धैयं शिखरं दृश्यं पर्यतोपरि शोभितम् । भृङ्गदर्शनमात्रेण मुक्तिरेव न संशयः ॥ १२ ॥

वृक्षिणादिशमाधित्य वर्तते पर्यतोत्तमः । अत्र गङ्गा महारम्या पातालाफया समन्विता
तत्र च स्नानमात्रेण महापापैः प्रमुच्यते ।

श्रीशैलशिखरं दृष्ट्वा चाराणस्यां मृती ध्रुवम् ॥ १४ ॥

केदारं दृष्ट्वा पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते । तापसानां महत्स्थानं योगिनां च तथैव च
तस्मात्सर्वप्रपन्नैर्न दर्शनं तस्य कारयेत् । अयं विज्ञानदेवोऽसौ महापातकनाशनः ॥

सिद्धं पुरं च नगरं दृश्यं स्थानं सुखायहम् । नित्यमप्सरसो यत्र (आ)यन्ति च रमन्ति च
अतः पर्यतराजोऽयं दर्शने सौख्यकारकः । तस्य तैर्दर्शनं कार्यं मुक्तिमिच्छन्ति ये नराः

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे

श्रीशैलोपाख्याने विंशोऽध्यायः ॥ २० ॥

एकविंशोऽध्यायः

हरिद्वारमाहात्म्यवर्णनम् ।

श्रीमहादेव उवाच ।

हरिद्वारं महापुण्यं शृणु देवर्षिस्तमम् । यत्र गङ्गा बहत्येव तत्रोक्तं तीर्थमुत्तमम् ॥ १ ॥

यत्र देवा वसन्तीह शृण्वयो मनसस्तथा । यत्र देवः स्थितः साक्षात्प्रेराधो नित्यमाधितः

पुरा तु तत्र भोपत्स तीर्थं ज्ञातं महत्तदा । यस्य दर्शनमात्रेण दूरतो याति पातकम् ॥

यत्र गङ्गा महारम्या जाता पुण्यविशेषतः । विष्णुपादोदको जाता खरणस्पर्शनात्तनः
भगीरथेन भोषिष्ठमाश्रीता तत्र मार्गतः । उद्धाटः पूर्वजानां ॥ एतस्मिन् महारमता ॥

नारद उवाच ।

कोऽयं नृप ! समान्यातो भगीरथो महारमताः ।

येन शीर्षं समानीतं लोकानां हिनकारणान् ॥ ६ ॥

गङ्गाशीर्षं महत्पुण्यं सर्वपापप्रणाशनम् । लोकाः सर्वे पदन्त्येवमेतन्नीर्घोत्तमोत्तमम् ॥
गङ्गा गङ्गेति यो द्रूपाद्योजनानां जनैरपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति
कार्यं तेन समानीता किं कार्यं वद सुमत ! ॥ ६ ॥

महादेव उवाच ।

येन गङ्गा यथाऽऽनीता गङ्गाद्वारेऽतिशोभने । तत्सर्वं नम्रयश्यामि क्रमानुपक्रमयोगतः ॥
पूर्वमासीद्वरिष्ठभद्रस्त्रैलोक्ये सत्यपालकः । रोहितस्तस्य पुत्रोऽभूदेको विष्णुपरायणः
तस्यापि च वृकः पुत्रो धर्मिष्ठः सत्यधेः स्थितः ।

तस्य पुत्रः सुषाहुश्च जातोऽस्मिन्वै कुले तदा ॥ १२ ॥

तस्य पुत्रो गरो नाम नात्यन्तं धार्मिकोऽभवत् ।

कदाचित्कालयोगेन दुःखीजातोऽत्र कारणात् ॥ १३ ॥

राजा प्रचयाचितो राज्याल्लोकंश्चाधर्मकारणात् ।

स्वकुटुम्बं गृहीत्वा ॥ गतोऽसौ मार्गवाश्रमे ॥ १४ ॥

वृक्षितो मार्गवेणाथ वृषया तत्र वै तदा । तत्र पुत्रो ह्यभूत्तस्य सयरो नाम वै द्विज ! ॥
ववृधे चाश्रमे पुण्ये मार्गवेणामिरक्षितः । उपवीतादिकं सर्वं क्षत्रियस्य तदा वृत्तम् ॥

शस्त्राणां च तथाऽभ्यासो वेदानां तु तथैव च ।

आग्नेपास्त्रं ततो लब्ध्वा मार्गवात्सगरो नृपः ॥ १७ ॥

जघान पृथिवीं गत्वा तालजङ्घान्सहैहयान् । सशकान्पाद्वंश्चैव जघान स महारमः

नारद उवाच ।

सगरस्याथ पदं शङ्करं विस्तपत् । सूर्यवंशी महाराज विख्यातः स महाबली

महादेव उवाच ।

गरस्य व्यसने क्षातं हृतं राज्यमभूत्किल । हृदयेस्तालजङ्घारैःशकैःसार्वं च नारद ! ॥

यवनाःपारदाश्चैव काम्योजाःपङ्कवास्तथा । एते पञ्चगणा ब्रह्महृदयार्थं पराकमन् ॥

हृतराज्यस्ततो राजा सगरोऽप्य धनं ययौ ।

पत्न्या चानुगतो दुःखी स वै प्राणानघारुजत् ॥ २२ ॥

तस्य पत्नी ॥ बल्याणी सगर्भा च प्रतान्विता ।

सपत्न्या मार्गधस्तस्य वृत्त-पूर्वं सुतेप्सया ॥ २३ ॥

सा तु भर्तृ-वितां हृत्वा घने तं प्रहरोदह । और्वस्तां घारयित्वा च गरपत्नीं तु नारद

म्ययेदयत् तत्पुत्रं धर्मिष्ठं सार्विकं प्रियम् । निवेदिते ततो बाले मरणात्सा स्वयस्तत्

ततो मासद्वये जाते धवृधे तस्य चाश्रमे । जातकर्मादि योगश्च और्वेण च तथाहृतः ॥

उपचीतादिकं सर्वं जातं तत्र महामुने ! । तत्र वेदादिकं सर्वं पठितं चौर्वयोगतः ॥ २७

अध्याप्य देवशास्त्राणि तत्रोऽस्त्रं प्रत्यपादयत् । आग्नेयं तं महारमाग भमरैरपि दुःसहम्

स तेनाखवलेनाजौ धलेन च समन्वितः । हृदयान्वै जघानाशु संक्रुद्धःस्वबलेन च ॥

आज्ञाशर च श्लोकेषु ॥ च कीर्तिमघाय सः । ततःशकाः स्वयधनाःकाम्योजाःपङ्कवास्तथा

हन्यमानास्तदा ते तु धसिष्ठं शरणं ययुः ।

धसिष्ठोऽपि च तान्कृत्वा समये स महाद्युतिः ॥ ३१ ॥

सगरं धारयामास तेषांदत्त्वाऽभयं नृपः । सगरःस्वां प्रतिष्ठां ॥ गुरोर्धाक्यं निशम्य च

धर्मव्रष्टांश्च विहृतांस्तान्कृत्वा पूरयत्स तु ।

अर्द्धं शकानां शिरस्तो मुण्डं कृत्वा व्यसर्जयत् ॥ ३३ ॥

यवनानां शिरःसर्वं काम्योजानां तथैव च । पारदा मुण्डकेशाश्च पङ्कवाःश्मश्रुरशकाः ॥

एवं विजित्य सर्धान्वै कृतवान्धर्मसङ्ग्रहम् । सर्वधर्मजयी राजा विजित्येमां धमुन्धराम्

अश्वं संस्कारयामास चाजिमेघाय पार्थिवः । तस्य चारयतःश्रोऽन्वःसमुद्रे पूर्वदक्षिणे

वेलासमोपेऽपहतो भूमिचैव प्रवेशितः । स तं देरां तदा पुत्रैःक्षानयामास सर्वतः ॥

नाश्वं प्रापुस्तदा ते वै क्षन्यमाने महार्णवे । तत्रैकमादिपुरुषं ददृशुस्ते त्वरान्विताः ॥

कृत्स्नं जगती मार्गं धीरोऽप्यमिति वाचुषन् । तस्य वासु वासुनामप्रवृत्तिना प्रमितु-
 दायाः बहिरद्वाराणि वाचुषान्नेऽप्यमिति वाचुषान् । इतीत्युत्तरेषु तस्य धर्मयोगोऽ-
 दारः पञ्चजनधौव तस्य गंधारः दिवः । प्रादाद्य तस्य भगवान्हरिः पञ्चजनधौव-
 धर्मा मोक्षं सुकीर्तिं च समुद्रं तनयं विभुः । वाचुषान् च लेभेऽप्य कर्मणा तेन तस्य
 तमाऽप्येति शोऽप्यं वासुनामपत्यपदान् । भाजद्वाराऽप्येति शब्दं स त महाप-
 इति धीपाद्ये महापुत्राणि पञ्चप्राशाश्चादभ्युः । गंधिनामो गंधं कस्यचन्ये नारदपुत्रिणि
 संपादे गङ्गोत्पत्तिप्रसङ्गेन वाचुषान्नामवर्णनं नामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥

— — —

द्वाविंशोऽध्यायः

गङ्गायाः पृथ्वीतले गमनवृत्तान्तवर्णनपूरःभरं हरिद्वारप्रदंतावर्णनम् ।

नारद उवाच ।

सगरस्यात्मजा धीराः कथं जाता महाबलाः । विष्णोः कथाः पटिता ह्यत्र विष्णोर्देव तद्वद-
 धीपार्वतीपतिरुवाच ।

हे पत्न्यौ सगरस्यास्तां तपसा दुग्धकिल्बिषे ।

मौर्वस्ताभ्यां धरं प्रादासोपितो मुनिसत्तमः ॥ २२ ॥

वर्षे पुत्रसहस्राणि एकाधये तरस्विनाम् । एकावंशधरं त्वेकं यथेष्टं वर्यालिनी ॥ २३ ॥

तत्रैका सुपुत्रे तुभ्यां पुत्राश्चान्यस्य (?) बहून्ध ।

ते तु सर्वेऽपि धात्रीमिवर्द्धितास्तु यथाक्रमम् ॥ २४ ॥

घृतपूर्णेषु कुम्भेषु कुमारः प्रीतिवर्द्धनाः । कपिलानां तु दुग्धानि धात्र्यस्तातप्यपाययन् ।

तेनैव दुग्धयोगेन वधुघुस्ते महाबलाः । एकः पञ्चजनो नाम पुत्रो राजा बभूव ह ॥ २५ ॥

ततः पञ्चजनस्यासीदंशुमाचाम धीर्यवान् । दिलीपस्तनयस्तस्य पुत्रो यस्य भगीरथः ॥

यस्तु गङ्गां सरिच्छेष्टामाविनाय च सुप्रतः । अविमेतां समानीय दुहितृत्वेमकल्पयत् ।

नारद उवाच ।

तुं गङ्गा समानीता किं तपस्तेन ये कृतम् । तत्सर्वमे समाचक्ष्य सुमतोऽसिदयानिधे
महादेव उवाच ।

पूर्वजानां हितार्थाय गतोऽसौ हेमके मिते । तत्र गत्वा तपस्तप्यं वर्षाणामयुतं तदा
आदिदेवः प्रसन्नोऽभूचोऽसौ देवो निरञ्जनः । तेन दत्ता इयं गङ्गा आकाशात्समुपस्थिता
तत्र विद्येभ्वतो देवो यत्र तिष्ठति नित्यशः ।

गङ्गां दृष्ट्वाऽऽगतां तेन गृहीता जाह्नवी तदा ॥ १२ ॥

जटाजूटे च संधार्य वर्षाणामयुतं स्थितम् । न निःसृता तदा गङ्गा ईशस्यैव प्रभाषतः
विचारितं तदा तेन क गता मम मातुका । स ध्यानेन पिबार्पेयं गृहीता सेभ्वरेण तु
ततः कैलासमगमत्स ॥ भगीरथो नृपः । तत्र गत्वा मुनिश्रेष्ठ ! ह्यकरोदुल्लवणं तपः ॥
आराधितस्तदा तेन दत्तवानहमापगाम् । एकं वेशं परित्यज्य दत्ता त्रिपथगा तदा ॥

स गृहीत्वा गतो गङ्गां पाताले यत्र पूर्वजाः ।

अलकनन्दा तदा नाम गङ्गायाः प्रथमं स्मृतम् ॥ १३ ॥

हरिद्वारेणवाऽऽयाता विष्णुपादोदकी तदा । तदेव तीर्थं प्रवरं वैषाणामपि दुर्लभम् ॥
तत्तीर्थं च नरः स्नात्वा हरिं दृष्ट्वा विशेषतः ।

प्रदक्षिणं ये कुर्यन्ति न चैते दुःखमागिनः ॥ १४ ॥

ब्रह्महत्यादि पापानां शमयः सन्त्यनेकशः । विधाय यान्ति ते सर्वे हरेर्दर्शनतः सदा ॥
एकदा केशवस्थाने हरिद्वारे ह्यर्हगतः । तस्मात्तीर्थं प्रभाषाच्च जातोऽहं विष्णुकपयान् ॥
ये गच्छन्ति नरश्रेष्ठास्ते ये यान्ति ह्यनामयम् । यतुर्मुञ्जास्तु ते लोकानराणामर्थश्च सर्वशः
यैकुण्ठं यान्ति ते सर्वे हरेर्दर्शनमाश्रितः । ममाप्यधिकतीर्थं तु हरिद्वारं सुशोभनम् ॥ २३ ॥
तीर्थानां प्रवरं तीर्थं यतुर्गोप्रदायकम् । कलौ धर्मकारं पुंसां मोघदं चार्थदं तथा ॥

यत्र गङ्गा महारम्या नित्यं बहति निर्मला ।

एतत्कथानकं पुण्यं हरिद्वाराख्यामुत्तमम् ॥ २५ ॥

उक्तं च शृण्वतां पुंसां फलं । हृते यामे गोसहस्रे तथैव च ॥

तत्पुण्यं लभते पिद्वान्हरिदर्शनमात्रतः । गोहन्ता ब्रह्महा चैव ये चान्ये पितृघातकाः ॥२७॥
 एवं विधानि पापानि बहून्यपि च ये द्विज । विलयं यान्ति सर्वाणि हरिदर्शनमात्रतः ॥
 इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
 नारदसंवादे हरिद्वारमाहात्म्ये गङ्गोत्पत्तिपूर्वकं हरिद्वारमाहात्म्यं नाम
 द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥

अयोविंशोऽध्यायः

गङ्गामाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

गङ्गं पश्यामि माहात्म्यं यथोक्तं मुनिसत्तम ! ।

यस्य थयणमात्रेण अर्थं नश्यति तत्क्षणात् ॥ १ ॥

गङ्गा गङ्गेति यो भूयाघोजनानां शतैपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति
 धरणाञ्जसमुद्रमूला गङ्गा नामेति विभ्रुता ।

पापानां स्थूलराशिनां नाशिनी चेति नारद ! ॥ २ ॥

मर्मदा सरयूधौव तथा धेनयती नदी । तापी ययोष्णी चन्द्रा च विपाशा कर्मनाशिनी
 पुष्या पूर्णा तथा दीपा चिदीपा सूर्यनन्दना । सहस्रवृषदानास्तु यत्फलं लभते ध्रुवम् ॥
 तत्फलं समवाप्नोति गङ्गादर्शनतः क्षणम् । इयं गङ्गा महापुण्या ब्रह्मदानां विशोभत
 तेषां निरययुक्तानां गङ्गा पापापहारिणी । सन्दर्म्योपराने च यत्फलं विष्णोऽनघ ! ।
 तत्फलं समवाप्नोति गङ्गादर्शनमात्रतः । यथा सूर्योदये तात तस्यो गच्छति दूरतः ॥ ८ ॥

तथा गङ्गाप्रमाद्येण विलयं यानि पातकम् ।

मान्येयं सर्वदा श्लोके पवित्रा पापनाशिनी ॥ ६ ॥

अस्याङ्गरूपा सन्नमं विष्णुना निर्मिता पुरा । दिव्यरूपा तु उन्नती दीनानां पापनीस्मृता

देवानां च देवा विष्णुः कथा गङ्गोत्तमा नदी ।

ये कुर्वन्ति नराः क्षान् मायमायोऽनिरुद्धम् ॥ ११ ॥

५ निदा विदने दुर्व चन्द्रानां च गङ्गाधपम् । यच्च गङ्गा च यमुना यत्रयेव गङ्गाधनी ॥

तत्र क्षान्वा च श्रीम्वा च मुक्तिमार्गी न र्मायः ॥ १२ ॥

त्वद्गानो विदनेो कर्त्तमि चर्दं वाऽस्तु स्तुतिर्भे प्रमो !

यद्गुणे तत्र तस्मिन्नेवमयो वापामि वा श्रेष्ठता ।

तत्पुत्रः स्वयमि स्ववर्द्धमिगुणे वृष्टमपामोऽस्तु नः ।

इवामिस्ववर्द्धमिनेन ॥ भवामिस्ववर्द्धमः प्रीयताम् ॥ १३ ॥

६ चन्द्रेण चन्द्रेण च धुनेन के । नरा धेन विमुच्यन्ते तदेनवागुनं जन्म ॥

तापद् दाम्नि भुक्ते मनुजाऽमर्षोन्वर्द्धमिद्वर्षागमरत्नसमाभिभूताः ।

यापयन्तं तच्च महानदिनोत्तरीयं यत्रगणि नो दपनि मुर्वेसु गूर्गुति ! ॥ १५ ॥

यन्मन्मूतिः तत्रदि वृत्तमि दृष्ट्वाप्ये वापयन्ते जयति योजनन्वर्द्धमोऽपि ।

यन्ताम नाम जगदुत्तमिने पुनानि दिप्यादि वापयि दृष्टो भविताऽप्य गङ्गा

क्षालोक्षोक्षानिनेन प्रमुदिमयता वयं वय्याः प्रवानं,

वयमिन्वर्द्धमममय प्रवमर्द्धमं ज्ञिपाम्भ्योतिगुम् ।

स्नानं तद्वयानिवायः गुरवज्जमपि भ्रातृविशारतायं,

नये वापून्मेनद्वयति भगवतः प्रीतिर् नानिगिरम् ॥ १७ ॥

वि एवं तु यत्प्रवर्द्धमममद्वयिनि । अयं गृहाण मे गङ्गे वारं वर तमोऽस्तु ते ॥ १८ ॥

वापयामंश्चार्थं गुरवपुत्रत्वात्मांश्चार्थगुत्तरं,

तु वय्याप्येवमिच्छं गुरमनुजनुनं वयर्ममोवातमागम् ।

सर्वो द्वादरि चारि प्रवर्द्धगुत्तरं भासि वा सर्वहन्तो,

तम्ये मागिरपि श्रीमति मुदिमयता देवि ! कुर्वे नमस्ते ॥ १२ ॥

स्यः सिन्धोपुनिगाविमप्रजननः सन्तारणिग्रीहसम्-

• चर्द्धोत्तममृत्कामिनाशिनमःस्तोमे जगत्पावनि ! ।

पुण्यं समते विद्यान्तेर्गोत्रमात्रतः । शंभुना कृष्टा भवे मे माने विदुषां ।
 न विद्यानि वागानि बहुमयि च मे द्विज । विद्यां वाग्निं सर्वानि होतुंमात्र
 इति श्रीपाद महापुराणे गङ्गाप्रसादसाहस्रनामविद्यायां गङ्गे उवाच उवाच
 नारदः परादे हविष्ठागमाहात्म्ये गङ्गोत्पत्तिपुत्रकं हविष्ठागमाहात्म्यं नाम
 सावित्रीऽध्यायः ॥ २२ ॥

त्रयोविंशोऽध्यायः

गङ्गामाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

गङ्गं पश्यामि माहात्म्यं यथोक्तं मुनिसत्तम ! ।

यस्य ध्वजमात्रेण भयं गमयति तदक्षणात् ॥ १ ॥

गङ्गा गङ्गेति यो द्रुयाद्योजनानां शतैपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गद्य
 चरणाब्जसमुद्भूता गङ्गा नामेति विधुता ।

पापानां स्थूलराशीनां नाशिनी चेति नारद ! ॥ २ ॥

मर्मदा सरयूश्चैव तथा वैश्वती नदी । तापी पयोष्णी चन्द्रा च विपाशा कर्मदा
 पुष्या पूर्णा तथा दीपा चिदीपा सूर्यनन्दना । सहस्रवृषदानास्तु यत्फलं लभते ध्रुवम् ।

तत्फलं समवाप्नोति गङ्गादर्शनतः क्षणात् । इयं गङ्गा महापुण्या ब्रह्मभानां विरोध
 तेषां निरययुक्तानां गङ्गा पापापहारिणी । चन्द्रसूर्योपरामे च यत्फलं पिद्यतेऽनघ ! ।

तत्फलं समवाप्नोति गङ्गादर्शनमात्रतः । यथा सूर्योदये तात तमो गच्छति दूरतः ॥ ४ ॥

तथा गङ्गाप्रभावेण विलयं याति पातकम् ।

मान्येयं सर्वदा लोके पवित्रा पापनाशिनी ॥ ६ ॥

कल्याणरूपा सततं विष्णुना निर्मिता पुरा । दिव्यरूपा तु जननी क्षीनानां पावनीस्तु

देवानां च यथा विष्णुस्तथा गङ्गोत्तमा नदी ।

ये कुर्वन्ति नराः स्नानं माघमासे निरन्तरम् ॥ ११ ॥

तेषां विद्यते दुःखं कल्पानां च शनश्रयम् । यत्र गङ्गा च यमुना यत्रैव सरस्यती ॥

तत्र स्नात्वा च पीत्वा च मुक्तिप्राप्ती न संशयः ॥ १२ ॥

त्वद्वातौ प्रियतो प्रवीमि यद्दहं साऽस्तु स्तुतिस्ते प्रभो !

यद्भुञ्जे तव सन्निवेदनमयो ययामि सा प्रेक्षता ।

यच्छ्रुतः स्वयमिह त्वदङ्घ्रिगुणले दण्डप्रणामोऽस्तु नः,

स्वामिन्यस्व करोमि तेन स भवान्विश्वेश्वरः प्रीयताम् ॥ १३ ॥

येन पण्डितैनापि स्पृष्टेन च धृतेन के । नरा येन विमुच्यन्ते सदैतद्यामुनं जलम् ॥

तापहृ भ्रमन्ति भुञ्जते मनुजाऽभवोत्पदादिदयोरोगमरणव्यसनाभिभूताः ।

यावज्जलं तव महानदिनीलनीलं पश्यन्ति नो दधति मूर्धसु सूर्यपुत्रि ! ॥ १५ ॥

यत्संस्मृतिः सद्यदि कृतंति दुष्कृतार्थं पापाबलीं जयति योजनलक्षतोऽपि ।

यन्नाम नाम जगदुच्चरितं पुनाति दिष्ट्या हि सा पथि हृशो भविताऽथ गङ्गा

भालोकोत्कान्तिनेन प्रमुदितमनसा घटर्म यस्याः प्रघातं,

सत्यस्मिन्हृत्यमेतामथ प्रथमकृती जज्ञिवान्स्वर्गसिन्धुम् ।

स्नानं सङ्ग्रहानिवापः सुरयजनमपि धाद्वधिप्राशनाय,

सर्वं सम्पूर्णमेतद्भवति भगवतः प्रीतिर्द नातिचित्रम् ॥ १७ ॥

यि त्वं तु परब्रह्मरमानन्दशायिनि । अघेऽगृहाण मे गङ्गे पापं हर नमोऽस्तु ते ॥ १८ ॥

साक्षात्कर्मदधीधं मुनिपुवरणाम्मोजपीयूषसां,

दुःखस्यात्येस्तरिर्त्रं सुखमनुजनुनं स्वर्गसोपानमार्गम् ।

सर्वो होहारि धारि प्रवरगुणगणं भासि या संवहन्ती,

तस्यै भागिरथि श्रीमनि मुदितमना देवि ! कुर्वे नमस्ते ॥ १९ ॥

एवः सिन्धोदुग्दिताब्जिमप्रञ्जनासन्तारणिप्रोद्धसत्-

कहोतामलकान्तिनाशिततमःस्तोमे जगत्पावनि ! ।

सत्पुण्यं लभते विद्वान्हरेर्दर्शनमात्रतः । गोहन्ता ब्रह्महा चैव ये चान्ये पितृघातकाः ।
 एवं विधानि पापानि बहून्यपि च वै द्विज । विलयं यान्ति सर्वाणि हरेर्दर्शनमात्रतः
 इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति
 नारदसंवादे हविर्द्वारमाहात्म्ये गङ्गोत्पत्तिपूर्वकं हविर्द्वारमाहात्म्यं नाम
 द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥

त्रयोविंशोऽध्यायः

गङ्गामाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

गङ्गं पश्यामि माहात्म्यं यथोक्तं मुनिसत्तम ! ।

यस्य ध्वजमात्रेण शयं नश्यति तत्क्षणात् ॥ १ ॥

गङ्गा गङ्गेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैः । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छ
 चरणाब्जसमुद्भूता गङ्गा नामेति विभ्रता ।

पापानां स्थूलराशीनां नाशिनी चेति नारद ! ॥ २ ॥

मर्मदा सरयूधौ तथा येनयनी नदी । तापी पयोष्णी चन्द्रा च विपाशा कर्मनाशि
 पुष्पा पूर्णा तथा दीपा पिदीपा सूर्यनन्दना । सहस्रवृषदानास्तु घरपालं लभते भुवन
 तत्फलं समपाप्नोति गङ्गादर्शनतः क्षणात् । इयं गङ्गा महापुण्या ब्रह्मदत्ता विरो
 तेषां निरययुक्तानां गङ्गा पापापहारिणी । अमृतसूर्योपरामे च याफलं विद्यतेऽन्य
 तत्फलं समपाप्नोति गङ्गादर्शनमात्रतः । यथा सूर्योदये तात तमो गच्छति दूरतः ।

तथा गङ्गाप्रभावेण विलयं याति पातकम् ।

मान्येयं सर्वदा शोके पवित्रा पादनाशिनी ॥ ३ ॥

कल्याणरूपा सन्न विष्णुना निर्मिता पुरा । विष्णुरूपा ..

यत्सेवया देव नृदैवतादि देवर्षयः प्रत्यहमामनन्ति ।
 स्यगं च सर्वोत्तम भूमिराज्यं स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २६ ॥
 पत्नोसि हन्तीति प्रसिद्धवार्ता नाम प्रतापेन दिशो द्रवन्ति ।
 यस्य त्रिलोकी प्रतप्ता यशोभिः स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २७ ॥
 धत्तेऽमितभ्रामरचारकान्तिसितासिते यत्र सचिद्रेण्ये ।
 आद्यो षट्शुभ्रमिपातिमाति स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २८ ॥
 ग्राह्णीतुपुत्रीत्रिपथास्त्रिवेणीसमागमे साक्षतयाममात्रात् ।
 यत्राप्लुतान्द्रह्मपदं नयन्ति सतीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २९ ॥
 केरांबिजजन्मकोटिप्रजति सुवचसा यामिबामीति यस्मिन् ,
 केरांबितप्रोपितानां नियतप्रतिपत्तेर्द्वर्षेनृन्दं वरिष्ठम् ।
 यत्प्राप्तं भाग्यलक्ष्मैर्मेवति भवति नो वासयाचामवाच्यो,
 दिष्टया वेणीविशिष्टो भवति दृगतिभिः कथ्यमाणप्रयागः ॥ ३० ॥
 लोकानामक्षमाणां मसृष्टिपु कलौ स्वर्गकामैर्जयस्तु-
 त्यादिस्तीर्थैर्धर्मोभिः कथ्यममरपद्मसिचिन्तातुराणाम् ।
 अशिष्टोमाभ्यन्तप्रमुखमक्षफलं सम्यगालोच्य साङ्गं
 प्रह्लादैस्तीर्थराजोऽभिमतद् उपविष्टोऽयमेव प्रयागः ॥ ३१ ॥
 मया प्रमादतुरतादि दोषतः सन्ध्याचिभिर्नो समुपासितोऽभूत् ।
 चेदत्र सन्ध्यां चरतोऽप्रमादतः सन्ध्यास्तु पूर्णाऽलिलजन्मनोऽपि मे ॥ ३२ ॥
 अन्यत्रापि भगर्जनमहिमनितपसिमेममिर्विप्रकृष्टै,
 ध्यातः संकीर्तितो योऽभिमतपदविधाताऽनिशं निर्व्यपेक्षम् ।
 श्रीमत्पांसुं त्रिवेणीपरिवृद्धमतुलं तीर्थराजं प्रयागं,
 गोलङ्कारप्रकाशं स्वयममरवरैश्चार्चितं तं नमामि ॥ ३३ ॥
 मस्मामिः सुतयोऽन्यतस्तकिमहो ऐक्यन्त किंवाध्वराः,
 पात्रे दानमदायि किं बहुविधं किं वा सुराध्वरिताः ।

गङ्गे ! देवि ! पुनीदिं दुष्कृतमपकामं कृताभाजम् ।
 मातमीं शरणागतं शरणदे ! रक्षाय मो भीतिम् ॥ २० ॥
 हृदो मानसकण्ठसे किमु मने त्रस्तं भगान्तरका,
 त्वि ते भीतिरिति ध्रुतिपुं रितवृत्तं ज्ञाने नार्का ।
 मा मेयी शृणु मे गतिं यदि मया पापान्नमगादिनी,
 प्राप्ता ते निरयः कथं किमपरं किं मे ॥ धर्मं धनम् ॥ २१ ॥
 सपैशादि भ्रांतामुदमनुमपिनुं ममनं यत्र शोकं,
 स्वनांघो धीश्य हृष्टा पिबुषसुरपतिप्रामिन्नं मापनेन ।
 भीरे धीजहनुषांघे यमनिषमरताः स्मार्ति येऽतावकीने,
 देयत्वं ते लगते स्फुटमशुभहतोऽप्यत्र वेदाः प्रमाणम् ॥ २२ ॥
 पुजे ! सद्गुह्यिरेवं भवतु तवसरो मानसे स्वन्ति तेऽस्तु,
 आस्तां पादौ पदस्थौ सततमिहयुषां साधुदृष्टी च दृष्टी ।
 पाणि ! प्राणप्रियेऽधिप्रकटगुणवपुः प्राप्नुहि प्राणपुष्टिं,
 यस्मात्सर्वैर्मवद्धिः सुखमनुत्तमहं प्राप्नुयां तीर्थपुण्यम् ॥ २३ ॥
 धीजाह्वीरविसुतापरमेष्ठिपुत्रांसिन्धुत्रयामरणतीर्थवरप्रयाग !
 सर्वेश ! मामनुगृहाण नयस्व शोर्ध्वमन्तस्तमो वराविधं दलणस्व
 धागीशविष्ण्वीशपुनन्दराद्याः पापप्रणाशाय विदांविदोऽपि ।
 भजन्ति यस्मीमनीलनीरं स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २४ ॥
 कलिन्दजासङ्गमवाप्य यत्र प्रस्थगता स्वर्गधुनी धुनोति ।
 मध्यतमतापत्रितयं जनस्य स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २५ ॥
 श्यामो जटः श्यामगुणो धुनोति स्वच्छायया श्यामलया जनानां
 श्यामः धर्मं कृन्ति यत्र दृष्टः स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २६ ॥
 महादयोऽप्यात्मकृतिं विहाय भजन्ति पुण्यात्मकभागाधेयम् ।
 यत्रोज्झिता दण्डधरः स्थदण्डं स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥ २७ ॥

पन्थानं समतीत्य दुस्तरमिमं दूराद्दवीयस्तरं,
 ध्रुद्व्याप्रतरभुकण्टकफणिप्रत्यर्थिभिः सङ्कुलम् ।
 आगत्य प्रथमम्ययं कृपणवाग्याचेजनः कं परं,
 श्रीमदुद्धारि गदाधर ! प्रतिदिनं त्वां द्रष्टुमुत्कण्ठते ॥ ४५ ॥
 सर्पात्मभिज्जदशनेन च गयाश्चादेन ये देवताः,
 ग्रीणन्विभ्रमनीहयत्कथमिहोदासीन्यमालम्बते ।
 किं ते सर्वं निदर्शयामधुना किं वा प्रभुत्वं कलेः,
 किं वा सख्यनिरीक्षणं मृगु खिरं किं वाऽस्य सेवादधिः ॥ ४६ ॥

गदाधर ! मया आर्द्धं संवीर्यं त्वत्प्रसादतः । अनुजानीहि मां देव गमनाय गृहं प्रति ॥
 चतुर्णां देवतानां च स्तोत्रं स्पर्शार्थं वाचकम् । आदिकालेपठेन्नित्यं स्नानकालेऽपि पठेत्
 सर्वतीर्थसमं ज्ञानं श्रवणात्पठनाज्जापात् । प्रयागस्य च गङ्गाया यमुनायाः स्तुतेर्द्विज ॥
 श्रवणेन पिबन्त्यन्ति दोषाग्रैश्च तु कर्मजाः ॥ ४६ ॥

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठे उत्तरखण्डे उमापति-
 नारदसंवादे गङ्गाप्रयागयमुनास्तुतिर्नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥

चतुर्विंशोऽध्यायः

प्रयागतीर्थमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

प्रयागतीर्थमाहात्म्यं श्रवयामि यथाश्रुतम् । महादानपराः पुण्यकर्माणो यत्र सन्ति हि
 यत्र गङ्गा च यमुना यत्र खैर सरस्वती । तदेतत्तीर्थप्रवरं देवानामपि दुर्लभम् ॥ २ ॥
 ईदृशं त्रिषु लोकेषु भूतं न च भविष्यति । महाणां च यथा सूर्यो नक्षत्राणां यथाशशी
 तीर्थानामुत्तमं तीर्थं प्रयागाख्यमनुत्तमम् । प्रातःकाले तु मोषिद्विप्रयागे स्नानमाचरेत्

किं मनीषंमणेति किं जिज्ञासुं पूजादिभिः मन्त्रैः,
 देन प्राणि मयैर्निमित्तं मित्वा वा शत्रुघ्नीं स्वयम् ॥ १७ ॥
 भ्रातृभ्योऽधिगता शत्रेकज्जुनां शर्वापविर्णमित्री,
 शर्वाभयैमयी यया गिरिपुत्री संसारविघ्नांमनी ।
 लप्यं वल्लभुः वन्द्यं वृन्दमन्दोदये पवित्रीहम्,
 म्याग्मा आप्यगिर्न हर्तुं किमयं शर्वोदगिर्वादिष्यम् ॥ १८ ॥
 जीवानरः पश्यति मद्रज्जगत्तं वदन्तीति शृत्वा न चमत्मान् ।
 तन्मागमया ये वापुर्देहेन प्राप्ताऽपि कार्त्तिसागमद्गुरेण ॥ १९ ॥
 कात्यां विधातुममरेषु दिग्गभ्यो मनीषांतिद्रुमजनानमो न इत्या ।
 घातीह शुभविपुलानि पुरातनानि निद्यानि योजितकरः प्रजगामि तेभ्यः ॥ २० ॥
 किं मीत्या द्रुगितमत्रादिषु मुदा पुण्यैरगण्यैः हर्तुं,
 किं विद्याम्वसनागमदेन जडता दोषादिप्रादेन किम् ।
 किं गर्वेण धनोद्यादधनना तापेन किं भोजनाः,
 छात्या श्रीमणिर्कणिक्वापयस्ति चेद्विघ्नेभ्यो दृश्यते ॥ २१ ॥
 अल्पस्फीतिनिरामयाऽपि सनुता प्रप्यन्तत्रास्वात्मता-
 मोत्साहादववन्तेन केवलमनो रागद्विर्तायेन यन् ।
 अप्राप्यापि मनोरथैरविषयास्वप्नप्रवृत्तेरपि-
 प्राप्ता सापि गदाधरस्य नगरी सद्योऽपवर्गप्रदा ॥ २२ ॥
 मन्ये नात्मकृतिर्नपूर्वपुरुषप्राप्तेर्यत्नं बाधय-
 न्नापीदं स्वजनप्रमाणमवलं किं स्वापतापादिकम् ।
 या दुष्प्रापगयाप्रयागयमुनाकाशीसुपर्वांगमान्-
 प्राप्तिस्तत्र महाफलो विजयते श्रीशारदानुग्रहः ॥ २३ ॥
 यः धाद्वसमये दूरत्स्मृतोऽपि पितृमुक्तिदः ।
 तं गयायां स्थितं साक्षान्नमामि श्रीगदाधरम् ॥ २४ ॥

पन्थानं समतीत्य दुस्तरमिमं दूराद्दवीयस्तरं,
 ध्रुद्व्याघ्रतरभुकण्टकफणिप्रत्यर्थिभिः सङ्कुलम् ।
 आगत्य प्रथमं ध्येयं कृष्णवाग्याचैज्जनः कं परं,
 धीमदुद्गारि गदाधर ! प्रतिदिनं त्वां द्रष्टुमुत्कण्ठते ॥ ४५ ॥
 सार्धार्त्तमग्निजदशनेन च गवाध्रादेन चै देवताः,
 ग्रीणन्विभ्रमनीहृषत्कयमिहोदासीन्यमालम्बसे ।
 किं ते सार्यद् निर्दयस्वमधुना किं वा प्रभुत्वं कलेः,
 किं वा सत्त्वनिरीक्षणं नृपु चिरं किं वाऽस्य सेवाद्विः ॥ ४६ ॥

गदाधर ! मया आर्द्रं संचीर्णं त्वत्प्रसादतः । अनुजानीहि मां देव गमनाय गृहं प्रति ॥
 चतुर्णां देवतानां च स्तोत्रं स्वर्गार्थदयकम् । आद्वकालेपठेन्नित्यं स्नानकालेतुषःपठेत्
 सार्धतीर्थसमं ज्ञानं श्रवणात्पठनाज्जपात् । प्रयागस्य च गङ्गाया यमुनायाः स्तुतेर्द्विज ॥
 श्रवणेन विनश्यन्ति क्षोबाश्चैव तु कर्मजाः ॥ ४६ ॥
 इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
 नारदसंवादे गङ्गाप्रयागयमुनास्तुतिर्नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥

चतुर्विंशोऽध्यायः प्रयागतीर्थमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

प्रयागतीर्थमाहात्म्यं प्रयक्ष्यामि यथाश्रुतम् । महादानपराः पुण्यकर्माणो यत्र सन्ति हि
 यत्र गङ्गा च यमुना यत्र चैव सरस्वती । तदेव तीर्थप्रवरं देवानामपि दुर्लभम् ॥ १ ॥
 ईदृशं त्रिषु लोकेषु भूतं न च भविष्यति । भद्राणां च यथा सूर्यो नक्षत्राणां यथाशशी
 तीर्थानामुत्तमं तीर्थं प्रयागाख्यमनुत्तमम् । प्रातःकाले ॥ भोषिद्वन्प्रयागे स्नानमाचरेत्

महापापाद्विनिर्मुक्तः स याति परमं पदम् ।

देवं किञ्चिदप्यशक्तिं दारिद्र्याभावमिच्छता ॥ ५ ॥

नरस्तत्र गत्वा वै प्रयागे स्नानमाचरेत् । धनिको दीर्घजीवी च आपते नात्रसंशयः

। घटस्पाक्षस्य दर्शनं कुरुते नरः । तेन दर्शनमात्रेण ब्रह्महत्या चिनश्यति ॥ ७ ॥

स चाक्षयघटः ख्यातः कल्याणतेऽपि च दृश्यते ।

शेते पिण्डुर्यस्य पत्रे असौऽयमव्ययः स्मृतः ॥ ८ ॥

। पूजां प्रकुर्वन्ति मानवा पिण्डुवद्गमाः । सूत्रेणाच्छादितं हत्वा पूजां चैव तु कारयेत्

घवाण्यस्तत्र देवः सुखं तिष्ठति नित्यशः । तस्य वै दर्शनं कार्यं महापापैः प्रमुच्यते

यत्र वैवाञ्च म्रुपयो मनुष्याश्चापि सर्वशः ।

स्वस्थस्थानं समाधित्य तत्र तिष्ठति नित्यशः ॥ ११ ॥

गोम्रो वापि च बाण्डालो दुष्टो वा दुष्टचेतनः ।

बालघाती तथाऽपि द्वाग्निघ्नयते तत्र वै यदा ॥ १२ ॥

। वै चतुर्भुजो मूढ्या वैकुण्ठे वसते चिरम् । प्रयागे तु नरो यस्तु माघक्षानं करोति च

तस्य फलसङ्ख्यामिति शृणु देवर्षिसत्तम । आपो नायइति प्रोक्ताः सर्वलोकेषु शुभ्रम्

तेन नारायणः प्रोक्तः स्नातानां भुक्तिमुक्तिदः ।

महाणां च यथा मूर्ध्नि नक्षत्राणां यथा शरीरे ॥ १५ ॥

मासानां हि तथा मासः श्रेष्ठः सर्वेषु कर्मसु ।

मकरन्दे रवौ माघे प्रातःकाले तथाऽग्रते ॥ १६ ॥

गौःपदेऽपि जले स्नानं स्वर्गदं वायिनामपि ।

योगोऽयं दुर्लभो विद्वन्भैरवोक्तये सचराचरे ॥ १७ ॥

अस्मिन्पौषमाघन्नः स्नायादपि दिनत्रयम् । पञ्च वा सप्तवाप्यत्र स्नानं कुर्येत्प्रयागात्

चन्द्रपदार्धने सोऽपि कुले बाह्ववसत्तम । चराचराश्च ये जीवास्तथैव मनुजादपि ॥ १८ ॥

प्रवाणं तीर्थमाधित्य वैकुण्ठं यान्ति तेऽचिरम् ।

ये वसिष्ठादयस्तत्र श्रुतयः सप्तकादपि ॥ २० ॥

इपि प्रयागजं तीर्थं सेवन्ते च पुनःपुनः । यत्र विष्णुश्च रुद्रश्च यत्रेन्द्रश्च तथा पुनः ॥
 इपि सर्वे वसन्तीह प्रयागे तीर्थसत्तमे । दानतत्र प्रशंसन्ति नियमांश्च तथैव ॥ २२
 तत्र स्नात्वा च पीत्वा च पुनर्जन्म न विद्यते ॥ २३ ॥
 इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे
 वरापठिनारदसंवादे प्रयागमाहात्म्ये अतुर्विंशोऽध्यायः २४ ॥

पञ्चविंशोऽध्यायः

तुलसीशालग्राममाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

शृणु नारद ! वक्ष्यामि माहात्म्यं तुलसीभयम् ।
 पश्यत्वा मुच्यते पापादाजन्ममरणान्तिकात् ॥ १ ॥
 पत्रं पुष्पं फलं मूलं शालात्यक्कण्ठसंश्रितम् ।
 तुलसीसंभवं सर्वं पापघ्नं मृत्तिकादिकम् ॥ २ ॥
 शरीरं दहति येषां तुलसीकाष्ठप्रवृत्तिना । दत्त्वा च तुलसीकाष्ठं सर्वाङ्गेषु मृतस्य वै ॥
 पञ्चाघः कुर्वते दाहं सोऽपि पापात्प्रमुच्यते । मरणे यस्य संप्राप्तं कीर्तनं स्मरणं हरेः ॥
 तुलसीदाहनादाहो न तस्य पुनरावृत्तिः ।
 यद्येकं तुलसीकाष्ठं मध्ये काष्ठशतस्य हि ॥ ५ ॥
 दाहकाले भवेन्मुक्तिः कोटिषाप्तमुतस्य च ।
 गङ्गाभ्रमसामिपेकेण यान्ति पुण्यानि पुण्यताम् ॥ ६ ॥
 तुलसीकाष्ठमिश्राणि यान्ति दारुणि पुण्यताम् ।
 तुलसीकोष्ठसंमिश्रा वाचस्पत्यलते चिता ॥ ७ ॥
 दहन्ति तस्य पापानि कल्पकोटिकृतानि वै । दहमानं नरं दृष्ट्वा तुलसीकाष्ठवहिना

मण्डितं विप्रमुखा न च ये शमसिद्धयः । अगमकोटिसहस्रेभ्यु मुक्तोगाणि अमार्गस्य

हमारे ही मरा छोके मुझसे बाह्यद्विगता ।

सांख्यमानस्थित्यादेयाः क्षात्राणि वृक्षमात्राणि ॥ १० ॥

मृगयन्त्यवरुदस्यः स्वर्गा गीतं गायन्ति नायकाः ।

आपत्ते मोह्यते विष्णुः संशुभः काममुना सह ॥ ११ ॥

गृहीत्वा तं पदे शौचिगृहं भोज्याऽप्य आहूतः ।

मात्रंयेतस्यंदापानि पश्यतां त्रिदिषीकमाम् ॥ १२ ॥

होतस्य कारयित्वा जयशम्भुस्यम् । उच्यते यत्र गार्ग्येन तुलसीकाष्ठपापकः ॥

मयगारे इमदाने पा द्वाते पातकं नृणाम् । होमं कुर्वन्ति ये विप्रास्तुलसीकादृषाद्भिना
सिषधे सिषधे तिले घापि अग्निष्टोमपत्रं न मेन ।

सिषथे सिषथे तिले चापि अग्निष्टोमपत्रं अभेन ।

यो ददाति हरेर्भूषं तुलसीकाष्ठसंमयम् ॥ १५ ॥

तप्तपुलसमं पुण्यं लगते गोशमं पश्यम् । नैवेद्यं वयते यस्तु तुलसीकाष्ठपहिता ॥१६॥

तत्पुण्यं मयेदत्तं तदन्नं केशवस्य हि । तुलसीपायजेनाथ यो र्वापं कुर्वते हरेः ॥ १७ ॥

पिलक्षसहस्राणां पुण्यं स समते फलम् । न तेन सदृशो श्लोके वैष्णवो भुवि दृश्यते

प्रयच्छति कृष्णस्य तुलसीकाष्ठचन्दनम् । स जायते ह्यापात्रं पिप्प्लोर्घाढ्यसत्तमं

मूलसीदायजातेन चन्दनेन कर्त्ता हरिम् । पिलिप्य भक्तितो नित्यं रमते हरिसन्निधौ

तुलसीपङ्कलिस्ताङ्गः बुद्धे विष्णुपूजनाम् ।

पूजाशतदिनेकाहः लभ्यते गोशतं फलम् ॥ २१ ॥

पूजाशतदिनकाह। लभ्यते यासतः पल्लवः ॥ १५ ॥
 जलेष्वपि तु कृष्णस्य तुलसीकाष्ठचन्दनम् । मन्दिरे तिष्ठते यापसावत्पुण्यफलं शृणु ॥

विलम्बस्याष्टकं दद्यात् यत्पुण्यं प्राप्नुयाद्भरः । तत्फलं जायते पुंसां प्रसादाच्चक्रपाणिनाः ।

तिलप्रस्थाप्यकं दद्यात् यत्पुण्यं प्राप्नुयाद्भरः । तत्फलं जायते पुंसि त्रिंशद्वर्षाणि ॥
 देवप्रतिपितां तु पिण्डे तुल्यसिंसंभवं । दलं संजायते तृप्तिः पत्रे पत्रे शताब्दिका ॥

योददातिपितृणां तु पिण्डे तुल्यसिंसंयम् । दलं संजायतवृत्तिः पत्रं पत्रं शतानि च ।
स्नानं कुर्याद्विशेषतः । तेन तीर्थं कृतं स्नानं यावच्छास्त्रे च मृत्तिका

तुलसीमूलमृद्धि स्नानं कुर्याद्विशेषतः । तेन तीर्थं कृतं स्नानं यावच्छास्त्रं च मृत्युं तनोति ॥

तदीयया ॥ मधुर्या पूजनं च करोति यः । नानापुष्पैः कृताः पूजा यावत्सुन्दरीदिव्यकला
निवेत्तुमर्हति ॥ दर्शनात्स्पर्शनाच्चैव ब्रह्महत्यादिपातकम् ॥

तत्सर्वं धित्वं याति दर्शनेनेव नारद ! ॥ २७ ॥

महादेव उवाच ।

अथान्यत्ते प्रवक्ष्यामि शृणुष्वैकाग्रमानसः । न कस्यापि च कथितं शृणु देवर्षिसत्तम
यत्र यत्र गृहे ग्रामे घने वा तुलसी भवेत् ।

तत्र तत्र जगत्स्यामी प्रीतात्मा च घसेदिति ॥ २८ ॥

गृहे तस्मिन् दारिद्र्यं नायोगो घन्युसम्मयः । न दुःखं नभयं रोगस्तुलसी यत्र तिष्ठति
सर्वत्र तुलसी पुण्या पुण्यक्षेत्रे विशेषतः । संनिधी तस्य देवस्य रोपणात्पृथिवीतले
तेषां विष्णुपदं नित्यं तुलस्या रोपणे कृते । उत्पातान्दादणान्नोमान्दुर्निमित्ताभ्यनेकशः
तुलस्याभ्यर्चितो भक्त्या हन्तशान्तिकरो हरिः । तुलसीमग्न्यमाप्राप्य यत्र गच्छति मारुतः
दिशो दश च ताः पूता भूतग्रामधर्ता यः । यस्मिन् गृहे मुनिश्रेष्ठ तुलसीमूलमृत्तिका
सर्वदा तत्र तिष्ठति देवताश्च शिषो हरिः । तुलसीवनजा च्छाया यत्र यत्र भवेद्ब्रिज
तर्पणं कुरुते तत्र पितॄणां दत्तमक्षयम् । तस्य मूले स्थितो ब्रह्मा मध्ये देवो जनार्दनः ॥
मङ्गलां वसते श्द्रस्तुलसी तेन पावनी ।

विना यस्तुलसीं कुर्यात्सन्ध्याकाले तु मार्जनम् ॥ २९ ॥

तत्सर्वं राक्षसहृतं नरकं च प्रवच्छति । तुलसीपत्रगलितं तोयं यः शिरसा घहेत् ॥ ३० ॥
गङ्गाफलमद्यान्नोति शतधेनुफलं लभेत् । शिवालये विशेषेण रोपयेत्तुलसी यदि ॥ ३१ ॥
बीजसङ्ख्याघसेत्स्वर्गे प्रत्येकं गुणसङ्ख्याया । उमया तु पुरादेवि शङ्कराय हिमालये
रोपिताः शतवृक्षास्तु तुलस्याः प्रणतोऽस्म्यहम् ।

पर्वण्यधसरे यस्तु श्रावणे वाथ रोपयेत् ॥ ४१ ॥

संक्रान्तिदिवसे चैव तुलसी चातिपुण्या । तुलसीं पूजयेन्नित्यं दरिद्र ईश्वरो भवेत्
सर्वसिद्धिकरा मूर्तिः कृष्णः कीर्तिं ददाति च ।

शालग्रामशिला यत्र तत्र संनिहितो हरिः ॥ ४३ ॥

तत्र स्नानं च दानं च धाराणस्याः शताधिकम् । कुरुक्षेत्रं प्रयागं च नैमिषारण्यमेव च
तस्य कोटिशुणं पुण्यं शालग्रामशिलार्चनात् ।

शास्त्रप्रामाण्यं शुद्धा संनिधौ यत्र हि कमिन् ॥ ४५ ॥

वायुपुराणं वा वायुर्णं सर्वं तत्रैव लब्धवेत् । प्रह्लादग्यादिकं पार्थ गतिकमिदं कुरुते नः ।

अथर्वे नावायेदां शास्त्रप्रामाण्यं नान्यम् ॥ ४६ ॥

इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रं गंहितायां यच्छे उत्तरावर्गं समापति-

नारदस्येति तुलसीशालग्राममाहात्म्यं नाम पञ्चविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥

पञ्चविंशोऽध्यायः

तुलसीत्रिरात्रव्रतविधिमाहात्म्यवर्णनम् ।

नारद उवाच ।

परं तुलस्यामाहात्म्यं त्वत्प्रासादाच्छ्रुतं मया । साव्रतं तु समावश्यं त्रिरात्रं तुलसीव्रतम्
सदाशिव उवाच ।

मृग्यु विप्र महाबुद्धे व्रतमेतत्पुरातनम् । यच्छ्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः ॥
पुरा रघुनन्दरे कल्ये राजा ह्यासीत्प्रजापतिः । तस्य भार्या च विल्याता चन्द्ररूपा महासती
सा वै व्रतमिदं चको सर्वकामफलप्रदम् । त्रिरात्रं तु व्रतं तस्या धर्मकामार्थमोक्षदम् ॥
सफलं जीवितं तेषां वै श्रुतं तुलसीव्रतम् । कार्तिके शुक्लपक्षे तु नयम्यो चैव नारद ॥
नियमस्थो मती तिष्ठेद्भूमिशायी जितेन्द्रियः । व्रतं त्रिरात्रमुद्दिश्य शुचिः संयतमानसः
स्वपेन्नियमपूर्वं तु तुलसीधनसंनिधौ । ततो मध्याह्नसमये नद्यादौ विमलेजले ॥ ७ ॥
स्नानं कृत्वा पितृन्देवांस्तर्पयेद्विधिपूर्वकम् । सौवर्णं कारयेद्देवं लक्ष्म्या सह जनार्दनम्
चित्प्राप्त्यं न कर्तव्यमात्मनः श्रेयमिच्छता । वस्त्रयुग्मं ततः कार्यं पीते शुक्ले वा वाससी
नवप्रदाणाभारम्भं शान्तिकं विधिपूर्वकम् । धूपयित्वा चर्चं तत्र वैष्णवं होममाचरेत्
द्वादश्यां देवदेवेशं पूजयित्वा प्रवक्षतः । अव्रणं शुद्धकलशं स्थापयेद्विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
पञ्चरत्नसमोपेतं पद्मवैभोवधीयुतम् । तस्योपरि न्यसेत्पात्रे लक्ष्म्या सह जनार्दनम् ॥
मन्त्रैर्वेदपुराणकैः । पयसा केवलेनैव सिञ्चयेत्तुलसीधनम् ।

पञ्चामृतेन संस्नाप्य देवदेवं जगद्गुरुम् ॥ १३ ॥
 योऽनन्तरूपोऽखिलविश्वरूपो गर्भोदके लोकविधिं विमर्त्ति ।
 प्रसीदतामेव स देवदेवो यो मायया विश्वरुद्रेण देवः ॥ १४ ॥

प्रार्थना मन्त्रः

गच्छाच्युत देवेश तेजोराशे जगत्पते । सदैवतिमिरध्वंसी पाहि मां भवसागरात्
 आवाहनमन्त्रः

शमृतेन सुस्नातां तथा गन्धोदकेन च । गङ्गादीनां च तोयेनस्नातोऽनन्तः प्रसीदतु ॥
 स्नानमन्त्रः

खण्डागुरुकूर्पूरं कुङ्कुमाविलेपनम् । भक्त्या दत्तं मया देव लक्ष्म्या सह गृहाण वै ॥
 विलेपनमन्त्रः

यण ! नमस्तेऽस्तु नरकार्णवतारण ! । त्रैलोक्याधिपते तुभ्यं ददामि वसने शुभे
 वस्त्रमन्त्रः

ओदर नमस्तेऽस्तु प्राहि मां भवसागरात् । ब्रह्मसूत्रं मया दत्तं गृहाण पुरुषोत्तम ! ॥
 उपधीतमन्त्रः

पाणिबसुगन्धीनिमालत्वादीनिवेप्रभो । मयादत्तानिदेवेशप्रीतितः प्रतिगृह्यताम् ॥
 पुष्पमन्त्रः

ये गृह्यतां नाथभक्ष्यभोक्ष्यैः समन्यितम् । सर्वैरसैः सुसंपन्नं गृहाण परमेश्वर ! ॥
 नैवेद्यमन्त्रः

नि नागपत्राणि कर्पूरसहितानि च । मया दत्तानिदेवेश ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
 ताम्बूलमन्त्रः

स्थाऽगुरुं भक्त्या गुग्गुलुं धुनमिश्रितम् । एवं पूजा प्रकर्त्तव्या धुनेन दीपमाचरेत्
 अर्घं मुनिशार्दूलं दीपं कृत्वा समाहितः । लक्ष्मीनारायणस्याग्रे तुलसीचनसन्निधौ

तत्र प्रदातव्यं देवदेवाय चक्रिणे । नवम्यां नालिकेरेण पुत्रार्थमर्घमुत्तमम् ॥ २५ ॥
 यां बीजपूरं तु धर्मकामार्थसिद्धये । एकादश्यां दाहिमेन दाहिष्यं नाशयेत्सदा ॥

सप्तधान्येन संयुतं वंशपात्रेण नारद । फलसप्तकसंयुक्तं पत्रं पूगसमन्वितम् ॥
घस्त्रेणाच्छादितं कृत्वा देवस्याग्रे निषेदयेत् । मन्त्रेणानेन विप्रेन्द्र शृणुष्वैकाग्रम्
मुलसीसहितो देव सदा शङ्खेन संयुतम् । गृहाणार्घं मया दत्तं देवदेव ! नमोऽस्तु

अर्घ्यमन्त्रः

एवं संपूज्य देवेशं लक्ष्म्या सह जनार्दनम् । प्रार्थयेद्देवदेवेशं धृतसंपूर्तिसिद्धये ॥ ३३ ॥
उपपितोऽहं देवेश कामकोपविधर्जितः । मत्तेनानेन देवेश त्वमेव शरणं मम ॥ ३४ ॥
पृथीतिऽस्मिन्मते देव ! यदपूर्णं कृतं मया । सर्वं तदस्तु संपूर्णं त्वत्प्रसादाज्जनार्दन ! ।
तमः कमलपद्माक्ष नमस्ते जलशायिने । इदं मतं मया धीर्न प्रसादास्य केशव ! ॥ ३५ ॥
महानतिमिध्वंसिन्मत्तेनानेन केशव । प्रसादसुमुखो भूत्वा हानद्विप्रप्रदो भव ॥ ३६ ॥

स्तौ जागरणं रात्रौ गीतपुस्तकवाचनम् ।

नादकृत्यकलाभिज्ञैः पुष्पाख्यानैः सुशोभनैः ॥ ३७ ॥

विभातायां तु शर्वर्यामुदिते विमले रषी ।

निमग्न्य ग्राह्यगान्भक्त्या श्राद्धं कुर्याच्च वैष्णवम् ॥ ३८ ॥

भोजयित्वा यथा कामं पायसेन घृणेन च ।

ताम्रवृन्दपुष्पगन्धादिदक्षिणामिः समन्वितम् ॥ ३९ ॥

उपवीतानि वासांसि दत्त्वा मालां च चन्दनम् ।

दागपत्यधितर्पं भोज्यं घृह्य(श्र) भूषणकुटुम्बैः ॥ ४० ॥

तापात्राणि शक्त्या च पिबद्भिः परिपूरयेत् । नालिकेरैश्च पक्वान्नेयंस्त्रैश्च विविधैः फलैः

सपत्नीषः शुद्धं तत्र यन्त्राणि परिधापयेत् ।

विभूषणानि दिव्यानि गन्धमाल्यैः प्रभूषयेत् ॥ ४१ ॥

सार्धोपस्कारसंयुक्तां मां दद्याच्च पयस्विनीम् ।

सदक्षिणां सवस्त्रां च तन्मे निगदतः शृणु ॥ ४२ ॥

निर्गोषु यत्पुण्यं कृतवानां जायते कृणाम् । तत्फलं स त्वमेव सर्वं देवदेवप्रसादतः ॥

अथवा च विपुलमोगासर्वकामायनोत्तमान् ।

चैरण्यं पदमाप्नोति अन्ते विष्णोः प्रसादतः ॥ ४३ ॥

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-

नारदसंवादे तुलसीत्रिराश्रयतवर्णनं नाम पद्मविंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥

सप्तविंशोऽध्यायः

दानेषु मुख्यस्यान्नदानस्यप्रशंसावर्णनम् ।

नारद उवाच ।

शुणाधिकेभ्यो विप्रेभ्यो दातुकामोऽपि मानवः ।

कानि कानि च लोकेऽस्मिन् दद्यात्सर्वे तथा यद् ॥ १ ॥

महादेव उवाच ।

लोके सर्वंहि संज्ञाय भृणु देवर्षिसत्तम । अन्नमेव प्रशंसन्ति सर्वमन्त्रे प्रतिष्ठितम् ॥ २ ॥

तस्मादन्नं विशेषेण दातुमिच्छन्ति मानवाः । अन्नेन सद्गुरुं दानं न भूतं न भविष्यति

अन्नेन धार्यते विश्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् । अन्नमूर्जस्करं लोके प्राणाह्वाने प्रतिष्ठितः

दातव्यं भिक्षते चान्नं ब्राह्मणाय महात्मने ।

कुटुम्बं पीडयित्वाऽपि आत्मनो भूतिमिच्छता ॥ ५ ॥

नारदासौ विद्वान्प्रेष्ठो यो दद्यादन्नमर्धने । ब्राह्मणायातृरूपाय पारलौकिकमात्मनः ॥

आत्मीयभूतिमन्विच्छन्काले द्विजमुपस्थितम् । धान्तमप्यनियतन्तं गृहस्थं गृहमागतम्

अथदः प्राप्नुते चिद्वन्सुशीलो धीमत्सः ।

कोधमुत्पत्तितं हित्वा दिवि देहं च यत्सुप्तम् ॥ ८ ॥

न चाभिनिन्देदतिथिं ॥ दद्याच्च कथञ्चन । ब्रह्मविदेऽर्पयेदन्नं तच्च दानं विशिष्यते

ऽधान्तापाहृत्पूर्वाय अन्नमप्यनिवर्तिने । यो दद्यादपरिक्लिष्टस्सर्वधर्ममवाप्नुयात् ॥ १० ॥

पितृदेवांस्तथा विप्रानतिथींश्च महामुने । यो नरप्रीणयेतान्नेस्तस्य पुण्यमनन्तकम् ।

कृपाः प्रवृत्तपानीयाः सुप्रवृत्तस्य नित्यशः ॥ २ ॥

स च तारयते वंशं यस्य स्वातजलाशये । गावः पिवन्ति विप्राश्च साधयश्च नराः सदा
निदाघकाले पानीयं यस्य तिष्ठति नारद ! । दुर्गे विषमकृच्छं च न कदाविद्याप्यते ॥

तडागानां च पश्यामि कृतानां ये गुणाः स्मृताः ।

त्रिषु लोकेषु सर्वत्र पूजितो यस्तडागवान् ॥ ५ ॥

अथवा मित्रसद्वनं मित्रमैत्रीविधर्षणम् । कीर्तिसंजननं श्रेष्ठं तडागानां निवेशनम् ॥
धर्मस्यार्थस्य कामस्य फलमाहुर्मनीषिणः । तडागं सुकृतं देशे क्षेत्रमध्ये महाध्रुवम् ॥

अतुर्विधानां मृतानां तडागस्योपलक्षयेत् ।

तडागानि च सर्वाणि दिशन्ति श्रेय उत्तमम् ॥ ८ ॥

दैवा मनुष्या गन्धर्वाः पितरो नामराक्षसाः ।

स्वाचराणि च भूतानि संश्रयन्ति जलाशयम् ॥ ९ ॥

पर्याङ्गतौ तडागे तु सलिलं यत्र तिष्ठति । अग्निहोत्रफलं तस्य जायते नात्र संशयः ॥
हेमन्ते शिशिरौ चैव सलिलं यस्य तिष्ठति । गोसहस्रफलं तस्य लभते नात्र संशयः ॥

यसन्तेऽपि तथा ग्रीष्मे सलिलं तिष्ठतेयदि । अतिरात्राभ्रमेघाम्ब्यां फलमाहुर्मनीषिणः
अथैतेषां तु वृक्षाणां रोपणे च गुणाश्चक्षुः । अतीतानागती चोर्मौ पितृवंशी महामुने
ताप्येदुवृक्षरोपी च तस्माद्वृक्षास्तु रोपयेत् । पुत्रधौत्राभ्रमन्त्येते दादया नात्र संशयः

परलोकं गतः सोऽपि लोकानाप्नोति चाक्षयान् ।

पुण्यैः सुरगणान्सर्गान्विष्वैश्चापि तथा पितॄन् ॥ १५ ॥

छायया चातिधीन्सर्गान्पूजयन्ति महीरुहाः । किन्नरोत्तरक्षांसि देवगन्धर्व्यमानवाः
तथा ऋषिगणाश्चैव संश्रयन्ति महीरुहान् । पुष्पिताः फलयन्तश्च सर्पयन्तौह मानवान्
इहलोके परे चैव पुत्रास्ते धर्मतः स्मृताः । तडागवृक्षरोपाश्च इष्टपन्नाश्च ये द्विजाः ॥
मते स्यर्गान्निहीयन्ते ये चान्ये सत्यपादिनः । सत्यमेव परं ब्रह्म सत्यमेव परन्तपः ॥
सत्यमेव परो यत्रः सत्यमेव परं धुत्म् । सत्यं देवेषु जागर्ति सत्यं च परमं पदम् ॥

तपो यज्ञाश्च पुण्यं च तथा देवर्षिपूजनम् ।

आद्यो विधिश्च विद्या च सर्वं सत्ये प्रतिष्ठितम् ॥ २१ ॥

सत्यं यज्ञस्तथा दानं मन्त्रा देवी सत्यस्वती । अतश्चर्या तथा सत्यमोङ्कारः सत्यमेव
सत्येन घायुरभ्येति सत्येन तपते रविः । सत्येन चानिर्दहति स्वर्गः सत्येन तिष्ठति
पूजनं सर्वदेवानां सर्वस्वीर्धावगाहनम् । सत्यं च घटते लोके सर्वमाप्नोत्यसंशयः ॥ २२ ॥
अभ्यमेघसहस्रं च सत्यं च तुलया धृतम् । सर्वेषां सर्वयज्ञानां सत्यमेष विशिष्यते ॥
सत्येन देवाः प्रीयन्ते पितरोऽप्यृषयस्तथा । सत्यमाहुः परं धर्मं सत्यमाहुः परंपदम्
सत्यमाहुः परं ब्रह्म तस्मात्सत्यं वदामि ते ।

मुनयः सत्यनिरतास्तपस्तप्त्वा सुबुष्करम् ॥ २३ ॥

सत्यधर्मरताः सिद्धास्ततः स्वर्गमितो गताः । अप्सरोगणसङ्घघृष्टैर्मनैः परितो वृताः
यत्कथ्यं च सदा सत्यं न सत्याद्विद्यते परम् । अगाधे विपुले सिद्धे सत्यतीर्थे शुचिहरे
स्नातव्यं मनसा युक्तैः स्नानं तत्परमं स्मृतम् ।

आत्मार्थं वा परार्थं वा पुत्रार्थं वाऽपि मानवाः ॥ २४ ॥

अमृतं ये न भाषन्ते तेनराः स्वर्गगामिनः । वेदायज्ञास्तथामन्त्राः सन्ति विप्रेपुनित्यशः
न भान्त्युज्जितसत्येषु तस्मात्सत्यं समाचरेत् ॥ २५ ॥

नारद उवाच ।

तपसां मे पालं ब्रूहि पुनरेव विशेषतः । सर्वेषां चैव वर्णानां ब्राह्मणानां तपोपलम् ॥
महादेव उवाच ।

प्रवक्ष्यामि तरोऽप्यायं सर्वकामार्थसाधकम् । सुदुर्धरं द्विजातीनां तन्मे निगदतः शृणु
तरोहि परमं प्रोक्तं तपसा विन्दन् पश्यम् । तपो रतो हि यो नित्यं मोदते सदा वैपतेः ॥
तपसा प्राप्यते स्वर्गस्तपसा प्राप्यते यशः ।

तपसा मोक्षमाप्नोति तपसा विन्दते महम् ॥ २६ ॥

ज्ञानविज्ञानसर्वसिः सौभाग्यं रूपमेष च । तपसा नमते सर्वं मनसा पचदिष्यति ॥
नातनतमो यागिन् ब्रह्मलोकं वदाम्यहम् । यत्कार्यं किं विदास्थाय बुरहन्तप्यते तपः ॥
न तस्यै समवाप्नोति परब्रह्म च मानवः । सुरापः परवारी च ब्रह्महा गुरुतप्यगः ॥ २७ ॥

तपसा तरते सर्वं सर्वतश्च विमुच्यते ॥ अपि सर्वेश्वरः स्याणुर्विष्णुश्चैव सनातनः ॥

प्रह्ला हुताशनः शक्नो ये चान्ये तपसाऽन्विताः ।

पठशीति सहस्राणि मुनीनामूर्ध्वरेतसाम् ॥ ४० ॥

तपसा दिवि मोदन्ते समेता दैवतैः सह । तपसा प्राप्तवात्राज्यं शक्रः सर्वसुरेश्वरः ॥

तपसा पालकसर्वे स्वं स्वं लोकं च लोकपाः । सूर्याचन्द्रमसौ देवौ सर्वलोकहिते रतौ

तपसैव प्रकाशन्ते नक्षत्राणि प्रह्लास्तथा । सर्वं च तपसाऽप्येति सर्वं च सुखमश्नुते

तपस्तपति योऽरण्ये ॥ वनमूलकलाशनः । योऽधीते धुतिमेवादीं समं स्यात्तपसा मुने ॥

धुतेरध्यापनात्पुण्यं यदाप्नोति द्विजोत्तमः । तदध्यायस्य जप्याद्य द्विगुणं फलमश्नुते

जगद्यथा निरालोकं जायते शशिभास्करौ । विना तथा पुराणं हि ध्येयमस्मान्महामुने

तप्यमानस्तपो ज्ञानं यो धारयति शास्त्रतः ।

संघोषयति लोकं च तस्मात्पूज्यतमो गुहः ॥ ४१ ॥

सर्वेषां चैव पात्राणां श्रेष्ठं पात्रं पुराणपितृ । पठनात्त्रायते तस्मात्तस्मात्पात्रमुदाहृतम्

धनं धान्यं हिरण्यं वा पाप्मांसि विविधानि च ।

ये पच्छन्ति सुपात्राय ते यान्ति च परां गतिम् ॥ ४२ ॥

गात्रैश्च महिषीर्षापि गजानवाश्च शोभनान् ।

यः प्रपच्छति मुखाद्य तत्पुण्यस्य फलं शृणु ॥ ४३ ॥

अक्षयं सर्वलोकानां सोऽयमेव फलं लभेत् । महीं ददाति यस्तस्मै रुष्टाफलवतीं शुभाम्

स तात्पति-र्षं यशान्दशपूर्वान्दशपरान् । विमानेन च दिव्येन विष्णुलोकं सगच्छति

न यद्वैस्तुष्टिमाप्नोति देवाः प्रोक्ष्यणकैरपि । बलिभिः पुण्यपूजाभिर्यथा पुस्तकवाचनैः

विष्णोरायतने यस्तु कारयेद्भक्त्यपुस्तकम् । देव्याः शम्भोर्यणेशस्य भक्तस्य च तथापुनः

राजसूयाध्वमेधाम्यां फलं प्राप्नोति मानवः ।

इतिहासपुराणाम्यां पुण्यं पुस्तकवाचनम् ॥ ४४ ॥

सर्वाङ्कामानवाप्नोति सूर्यलोकं मितसि सः ।

सूर्यलोकं च मित्वाऽसौ ब्रह्मलोकं च गच्छति ॥ ४५ ॥

स्थित्या कल्पयताम्यत्र राजाभवति भूतने । अथमंघसाहस्य गत्पत्तं समु
त्पत्तं समपाप्नोति देपात्रे यो जयं पठेत् । तन्मातृसर्वप्रपन्नेन कार्यं पुस्त

इतिहासपुराणाभ्यां विष्णोरापतने शुभम् ।

नान्यस्मीतिकरं विष्णोस्तगाजयेयां द्वितीयकसाम् ॥ ५६ ॥

इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रं संहितायां पठे उत्तरखण्डे

पतिनारदसंघादे वृक्षप्रपासरोधरत्तयोऽध्ययनधर्मध्वारुयानमाहात्म्यं

नामाष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥

ऊनत्रिंशोऽध्यायः

इतिहासपुराणपठनप्रशंसावर्णने धरापालवृत्तान्तवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनम् । पुराणं परमं पुण्यं सर्वपापहरं शुभम्
कुमारेण च लोकानां नमस्कृत्य पितामहम् । मोक्तं चेद् ममाख्यानं देवर्षे ब्रह्मस

सनेत्कुमार उवाच ।

गतोऽहं धर्मराजानं द्रष्टुं संपूजितो मुदा ।

... धृतिमिः परया भक्त्या तेनोक्तोऽस्मि सुखासने ॥ ३ ॥

मया तन्नोपविष्टेन द्रष्टुं किञ्चिन्महाद्भुतम् । काञ्चनेन विमानेन वैदूर्यकृतवेदिना ।

मणिमुक्ताविचित्रेण किङ्किणीजालश्रीमिना । आगतं पुरुषं तत्र भासनाद्देवसत्त

ससंभ्रमं समुत्थाय दृष्ट्वा धर्मः स्वर्यं विभुः ।

गृहीत्वा दक्षिणे पाणी पूजितोऽर्घ्येण चै ततः ॥ ६ ॥

शिरस्याग्राय देवेशः पुटः स्थाप्यः ततः परम् । पूजयित्वा तु तं धर्म इदं पाकमुपा

... धर्मदर्शनीतोऽस्मिदर्शनात्तव । समीपे मम तिष्ठत्यकिञ्चिज्ज्ञानं धदस्

पुनर्यास्यसि तत्स्थानं यत्र ब्रह्मा व्यवस्थितः ।

इत्युक्ते च ततश्चान्यो विमानवरमास्थितः ॥ ६ ॥

आगतः पुरुषो देवो यत्र तिष्ठति धर्मराट् । स पूजितो विमानस्थः प्रथयावनेन च
 कामपूर्णं तथोचत्वा ॥ यथापूर्वं नरः स्वयम् । किमनेन कृतं कर्म यस्य तुष्टोभवान्भृशम्
 यत्र मे कौतुकं जातं कृता हि स्वयमेव तु । यदस्य भवता पूजासविस्मयमनन्तरम् ॥
 अप्येषास्य कृता पूजा द्वितीयस्य नरस्य तु । मेनेऽहं शुभकर्माणो विमानं धरत्सत्तमौ ॥

यस्त्यमाभ्यां स्वयं पूजां कुरुषे धर्मकारणात् ।

ब्रह्मविष्णुशिवाद्यैस्तु पूज्यसे त्वं सदाऽनिशम् ॥ १४ ॥

यस्यैहकपरमं पुण्यं किमेतौ कर्म चक्रतुः । कथ्यतां मम सर्वज्ञ फलं दिव्यमयापनुः ॥

तच्छ्रुत्वा स ॥ मां प्राह शृणु कर्मानयोः कृतम् ।

यत्कृत्वा बार्हता यातो तच्छृणुष्व महामते ! ॥ १६ ॥

धर्म उवाच ।

यैदिशं नाम नगरं पृथिव्यामस्ति विभ्रतम् । तत्राभूत्पृथिवीपालो धरापाल इति ध्रुतः
 कस्मिन्काले पुरा देवी शशाप स्यगर्णं क्रुधा । मद्गतेऽत्र परा नारी भर्तुर्यन्मे निवेशिता
 तस्माद्ब्रह्मावशवर्षाणि जायुकस्त्वं भविष्यसि । इत्युक्तः सचब्रह्माजम्बुकोमेदिनीतलम्
 यैतसीवेनपत्योस्तु सङ्गमे लोकविभ्रते । शापान्तो भविता पुत्रइत्युक्तं गिरिकन्यया ॥

तत्र चानशानं कृत्वा क्षेत्रे प्राणास्ततोऽत्यजत् ।

दिव्यरूपपुर्भूत्वा जगाम विष्णुसन्निधी ॥ २१ ॥

तत्रार्धं महद् दृष्ट्वा धरापालो महीपतिः ।

विष्णोरायतनं कृत्वा क्षेत्रे प्राणास्ततोऽत्यजत् ॥ २२ ॥

दिव्यरूपपुर्भूत्वा स्थापयामास तं प्रभुम् ।

तस्मिन्पुरे नराभ्यर्षान्सन्निधौऽयास्य धीक्षणे ॥ २३ ॥

शुभमायतनंविष्णोस्तस्मिन्ग्रामे सदा जनैः । पूर्णं तु ब्राह्मणादीनांपूजयित्वाकन्दम्वकम्
 इतिहासपुराणं चाचकं तु चिरीतः । पूजयित्वा द्वित्रिंशेष्टं विद्याश्रेष्ठं महामतिः ॥

पुस्तकं चापि संपूज्य गन्धपुष्पादिभिः कृमात् ।

ततस्तमाह राजाऽसौ पाषर्कं चिनयान्वितः ॥२६॥

एतादायतनं पिप्प्लोः कारितं च तदाग्रतः । चानुर्यर्ण्यमिदं चापि ध्रोतुकामकदम्बन
तिष्ठतीह द्विजश्रेष्ठ शुक्र पुस्तकपावनम् । यावत्संवत्सरं विप्र गृहवृत्तित्पमुत्तमाम्
स्वर्णनिष्कजातं चात्र ततो दास्ये तथापरम् ।

पूर्णे वर्षे द्विजश्रेष्ठ ! श्रेयोऽर्पमहमात्मनः ॥ २६ ॥

एवं प्रयत्नितं तत्र पुण्यं पुस्तकपावनम् । वर्षसङ्कृतमात्रे तु तथा च मुनिसत्तम ! ॥३०॥

मयायुपः क्षयाच्चायं कालधर्ममुपेयिवान् ।

मया चास्य विमानं हि पिप्पुला मेरितं दिवः ॥ ३१ ॥

इत्येषा कर्मणा व्युष्टिः पुण्यमाख्यानसंज्ञकम् ।

श्रुतं पापं महत्पुण्यं पवित्रं पापानाशनम् ॥ ३२ ॥

गन्धपुष्पोपहारैस्तु न तुष्टिर्जायते तथा । वैशामिह सर्वेषां पुराणश्रवणाद्यथा ॥३३॥

स्वर्णरत्नादिघस्तूनां बह्मणां चापि कुरुत्नशः ।

ग्रामाणां नगराणां च दानात्तृष्टिर्मघेश्वरि ॥ ३४ ॥

यथा स्याद्धर्मश्रवणात्प्रीतिः सर्वदिवीकसाम् । इतिहासपुराणानां श्रवणे मुनिसत्तम ! ॥

यथा स्याग्मे महाप्रीतिः साध्ये सर्वार्थकामिके ।

कन्यादाने महाप्रीतिर्मम स्यान्मुनिसत्तम ! ॥ ३६ ॥

न तथा रोचते ॥३७॥ च यथा पुस्तकपावनात् । अथ किं बहुनोक्तेनान्यत्प्रीतिकरं मम

पुष्पाख्यानमृते विप्र शुद्धमेतत्प्रकीर्तितम् । यश्चायमपरो विप्र इहायातो नरोत्तमः ॥

संगत्यानुगतश्चार्य धर्मश्रवणमुत्तमम् । श्रुत्वा भक्तिरमूदस्य श्रद्धया परमात्मनः ॥ ३६॥

इत्था प्रदक्षिणं तस्य पाचकस्य महात्मनः ।

एष विप्रो मुनिश्रेष्ठ ! ददौ स्वर्णस्य मायकम् ॥ ४० ॥

नान्यद्दानं कदा चक्रे लोमाविष्टेन चेतसा । पात्रदानात्फलप्राप्तिस्तस्यजातान संशयः

इत्येतत्कथितं कर्म नाम्नां चैव महामुने ॥४२॥

महादेव उवाच ।

एतत्पुण्यस्य माहात्म्यं ये शृण्वन्ति मनीषिणः ।

न तेषां दुर्गतिः कच्चिन्नमजन्मनि जायते ॥ ४३ ॥

ते श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्सहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उभापतिनारद-
संवादे शास्त्रव्याख्यामहिमानामैकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥

त्रिंशोऽध्यायः

गोपीचन्दनमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

यामयत्संप्रवक्ष्यामि शृणु देवर्षिसत्तम । गोपीचन्दनमाहात्म्यं यथादृष्टं श्रुतं मया ॥

ब्राह्मणोवाऽथ वैश्यो वा शूद्रोवाप्यथ बाहुजः । गोपीचन्दनलिताङ्गो मुच्यते ब्रह्महत्यया

तेलकं कुरुते यस्तु गोपीचन्दनसंभवम् । मद्यपानादि दोषैस्तु मुच्यते नात्र संशयः ॥

गोपीचन्दनलिताङ्गो वैष्णवो विष्णुतत्परः । सर्वदोषैः प्रमुच्येत यथा गङ्गामसा पुनः

ब्रह्मा मद्यपानी च स्पर्शस्तेयी सखैव च । मुक्तस्त्वगमोवाऽथ शूद्रो वाप्यथ वै द्विजः ॥

स सद्यो मुच्यते पापादाजन्मशत कारणात् ।

द्वादश तिलकं प्रोक्तं सर्वेषां वै विशेषतः ॥ ६ ॥

वैष्णवानां ब्राह्मणानां कर्तव्यं भुतिमिच्छताम् ।

दण्डकारं ललाटे स्यात्पद्माकारं तु वक्षसि ॥ ७ ॥

प्रेणुपत्रनिभं बाहुमूलेऽन्यद्दीपकाकृति । उच्चैश्चक्राणि चत्वारि बाहुमूले तु दक्षिणे ॥

नाम मुद्राद्वयं नीचैः शङ्खमेकं तयोरपि । मध्ये ततः पार्श्वयोस्तु द्वे द्वे पद्मे च धारयेत्

यामेऽपि चतुःशङ्खाग्राममुद्रे च पूर्ववत् । चक्रमेकं गदे द्वे द्वे तयोरिति विभेदतः ॥

ललाटे च गदामेकां नाममुद्रां तथा हृदि ।

पुस्तकं चापि संपूज्य गन्धपुष्पादिभिः कृत्वा ।
 ततस्तस्माद् राजाऽसौ पात्रकं चिनयान्वितः ॥ २६ ॥
 न पिप्प्लोः कारितं च तत्रापतः । चानुर्यर्ण्यमिदं चापि श्रोतुकामकदम्बम्
 द्विजश्रेष्ठ कुरु पुस्तकपाचनम् । पात्रसंघट्टसरं विप्र गृह्यवृत्तित्वमुत्तमम् ॥
 स्वर्णनिष्कशतं पात्र ततो दास्ये तथापरम् ।
 पूर्णे वर्षे द्विजश्रेष्ठ ! श्रेयोऽर्घ्यमहमात्मनः ॥ २७ ॥
 ततः तत्र पुण्यं पुस्तकपाचनम् । वर्षसङ्कृतमात्रे तु तथा च मुनिसत्तम ! ॥ २८ ॥
 मधायुषः क्षयाभाय कालधर्ममुपेयिषान् ।
 मया चास्य विभागं हि पिप्प्लुना प्रेरितं दिवः ॥ २९ ॥
 इत्येषा कर्मणां व्युष्टिः पुण्यमाख्यानसंज्ञकम् ।
 धृतं पात्रं महत्पुण्यं पवित्रं पापनाशनम् ॥ ३० ॥
 योपहारैस्तु न तुष्टिर्जायते तथा । देवानामिह सर्वेषां पुराणश्रवणाद्यथा ॥ ३१ ॥
 स्वर्णरत्नादिषस्तूनां धराणां चापि कुतस्तथाः ।
 प्रामाणां नगराणां च दानास्तुष्टिर्मेधेभ्रदि ॥ ३२ ॥
 गार्द्धर्मश्रवणात्प्रीतिः सर्वदिवीकसाम् । इतिहासपुराणानां श्रवणे मुनिसत्तम !
 यथा स्यान्मे महाप्रीतिः साध्ये सर्वार्थकामिके ।
 कन्यादाने महाप्रीतिर्मे स्यान्मुनिसत्तम ! ॥ ३३ ॥
 रोचते सा च यथा पुस्तकपाचनात् । अथ किं बहुनोत्तेनान्यत्प्रीतिकरं मा
 ख्यानमृते विप्र गुह्यमेतत्प्रकीर्तितम् । यथायमपरो विप्र इहायातो नरोत्तमः ।
 अनुगतश्चायं धर्मश्रवणमुत्तमम् । श्रुत्वा भक्तिभूदस्य श्रद्धया परमात्मनः ॥ ३४ ॥
 श्रुत्वा प्रदक्षिणं तस्य पात्रकस्य महात्मनः ।
 एष विप्रो मुनिश्रेष्ठ ! ददौ स्वर्णस्य मापकम् ॥ ३५ ॥
 दानं कदा चक्रे लोमाविष्टेन चेतसा । पात्रदानात्फलप्राप्तिस्तस्यजातान संश
 त्येतत्कथितं कर्म आम्नां चैव महामुने ॥ ३६ ॥

महादेव उवाच ।

एतत्पुण्यस्य माहात्म्यं ये शृण्वन्ति मनीषिणः ।

न तेषां दुर्गतिः कच्चिज्जन्मजन्मनि जायते ॥ ४३ ॥

मीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापतिनारद-
संघादे शास्त्रव्याख्यामहिमानामैकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥

— — — —

त्रिंशोऽध्यायः

गोपीचन्दनमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

यत्संप्रवक्ष्यामि शृणु देवर्षिसत्तम । गोपीचन्दनमाहात्म्यं यथादृष्टं श्रुतं मया ॥

गोपाऽथवैश्यो वा शूद्रोवाप्यथ बाहुजः । गोपीचन्दनलिप्ताङ्गोमुच्यते ब्रह्महत्याया

कुरुते यस्तु गोपीचन्दनसंभ्रमम् । मद्यपानादि दोषैस्तु मुच्यते नात्रसंशयः ॥

चन्दनलिप्ताङ्गो वैष्णवो धिष्णुतत्परः । सर्वदोषैः प्रमुच्येत यथा गङ्गामसा पुनः

मद्यपानी च स्वर्णस्तेयी तथैव च । शुक्लज्वगमोयाऽथ शूद्रो वाप्यथ ये द्विजः ॥

त सद्यो मुच्यते पापादाजन्मशत कारणात् ।

द्वादश तिलकं प्रोचं सर्वेषां ये विरोधतः ॥ ६ ॥

वैष्णवानां ब्राह्मणानां कर्तव्यं भुक्तिमिच्छताम् ।

षण्डकारं ललाटे स्वात्पन्नाकारं ॥ पक्षसि ॥ ७ ॥

निर्भं बाहुमूलेऽग्न्यर्दीपकाकृति । उरुवैद्यकाणि चत्वारि बाहुमूले तु दक्षिणे ॥

द्राक्ष्यं नीचैः शङ्खमेकं तथोरपि । मध्ये तत पार्श्वयोस्तु द्वे द्वे पद्मे च धारयेत्

पे चतुरः शङ्खाग्राममुद्रे च पूर्वपत् । चक्रमेकं गद्रे द्वे द्वे तथोरिति विभेदतः ॥

ललाटे च गदामेकां नाममुद्रां तथा हृदि ।

श्रीणि श्रीणि च चक्राणि मध्ये शङ्खायुमायुमौ ॥ ११ ॥

दि पाद्वर्गे स्तनादूर्ध्वगदापद्मानि बाहुयत् । श्रीणि चत्वारिचक्राणिकर्णमूले द्वयोरधः
कमेकं तदन्येषु तिलकेषु च धारयेत् । सम्प्रदायजमुद्रा ॥ धार्या शिष्टानुसारतः ॥ १३

यथारुच्यथवा धार्या न सत्र नियमो यतः ।

आवाण्डालाद्विशुद्धयन्ति तिलकस्यैव धारणात् ॥ १४ ॥

आण्डालादधिकं मन्ये वैष्णवानां हि निन्दकम् ।

स च विष्णुसमो होयो नात्र कार्या विचारणा ॥ १५ ॥

अथो ब्राह्मणो यस्तु विष्णुध्यानेषु तत्परः । नान्तरं तस्यैव क्षेत्र्यस वै विष्णुर्मयैदिह
ह्रस्वकधरो विप्रो वेदाध्ययनतत्परः । स वै नारायण इति वेदे चैव तु पठ्यते ॥ १७ ॥
[चक्रधरो] विप्रः पङ्क्तिपावनपावनः । तस्य भक्तियुतो ब्रह्मग्न्यापापैः प्रमुच्यते ॥

तुलसीपत्रमालां वा तुलसीकाष्ठसंभयाम् ।

धृत्या वै ब्राह्मणो भूयान्भुक्तिमाप्नोति न संशयः ॥ १६ ॥

अथो यतो विप्रो वैष्णवः स इहस्मृतः । पञ्चत्ये यस्वतिलकं गोपीचन्दनसंभयम्
विमानं स समाकृत्य याति विष्णोः परं पदम् ।

फलौ भारद् पश्यामि तिलकं गोपिचन्दनम् ॥ २१ ॥

कुर्यन्ति नख्येष्ठा न तेरादुर्गतिः कथित् । शङ्खं चैव तथाचक्रं दक्षिणे चापि सशके
ते धृत्या पिशेपेण महापापैः प्रमुच्यते । प्रध्यानरता ये च ये च स्त्रीपालघातकाः ॥
नयामका ये वै इश्यन्ते भुवि वाडय । भक्तानां दर्शनादेष मुक्तिस्तेषां न संशयः ॥

संसारे तुष्टसारेऽस्मिन्कुलो वै वैष्णवा जनाः ।

अहं हि वैष्णवो जातो विष्णोर्भक्तिप्रसादनः ॥ २५ ॥

यो निपसतो ह्यत्र रामरामेति संजपन् । तेन पुण्यादियोगेन शिषो वै नात्र संशयः
धोराप्ते महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठे उत्तरखण्डे

॥ १०० ॥ ॥ गोपीचन्दनमाहात्म्यं नाम त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३० ॥

एकत्रिंशोऽध्यायः

कार्तिकशुक्लैकादश्यां दीपव्रतविधानवर्णनम् ।

नारद उवाच ।

ब्रह्मसंघत्सराक्षस्य दीपस्य विधिमुत्तमम् । सर्वव्रतप्रधानस्य माहात्म्यं प्रचक्ष्य मे
येन व्रतानि सर्वाणि कृतान्येव न संशयः । सचकामसमृद्धिश्च सर्वपापक्षयो भवेत् ॥

महादेव उवाच ।

वशमि तव देवर्षे रहस्यं वापनाशनम् । यच्छ्रुत्वा ब्रह्महा गोप्त्रो मित्रगो गुरुतल्पगः ॥

विश्वासघाती क्रूरात्मा मुक्तिमाप्नोति शाश्वतीम् ।

शतं कुलानामुद्बुध्य विष्णोर्लोकं स गच्छति ॥ ४ ॥

तदहं कथयिष्यामि दीपव्रतमनुत्तमम् । संवत्सरप्रमाणस्य विधि माहात्म्यमेव च ॥

हेमन्ते प्रथमे मासि प्राप्य होकादशीं शुभाम् । ब्राह्मे मुहूर्त्तसोत्थाय कामकोषधिषजितः

नदीसंगमतीर्थेषु तडागेषु सरित्सु च । स्नानं समाचरेत्तत्र गृहे वा नियतारमणान् ॥

स्नातोऽहं सर्वतीर्थेषु तत्स्नानं देहि मे सदा ॥ ८ ॥

स्नानमन्त्रः ।

देवान्पितॄन् च संतर्प्य कृतजप्यो जितेन्द्रियः । ततः संपूजयेद्देवं लक्ष्मीनारायणं प्रभुम्

पञ्चामृतेन संस्नाप्य ततो गन्धोदकेन च । स्नातोऽसि लक्ष्म्यासहितोद्देवदेव जगत्पते

मां समुद्धर देवेश घोरतस्संसारबन्धनात् । ततः सम्पूजयेद्देवं लक्ष्म्या सह जनार्दनम् ॥

मन्त्रैस्तु वैदिकैर्मन्त्रा तथा पौराणिकैरपि । धनो देवेति सूक्तेन पौरुषेणापि वा पुनः

नमो मरुत्याय देवाय कुर्मदेवाय वै नमः । नमो वाराहदेवाय नरसिंहाय वै नमः ॥ १३

धामनाय नमस्तुभ्यं परशुरामाय ते नमः । नमोस्तु रामदेवाय विष्णुदेवाय ते नमः ॥

नमोऽस्तु बुद्धदेवाय कल्किने च नमोनमः । नमः सर्वार्तने तुभ्यं शिर इत्यभिपूजयेत्

केसापाद्रीणि नामानि तैर्वा संपूजयेदरिम् ॥ १५ ॥

वनापतिरतो दिवः सुरमिर्गन्धयाम्बुभिः । धूपोऽयं देवदेवेश नमस्ने प्रतिगृह्णताम् ।
धूपमन्त्रः ।

दीपोत्तमोमाश्रयति शीपः कार्गित प्रयच्छति । तस्माद्दीपप्रदानेन प्रीयतां मे जनार्दनः ॥
शीपमन्त्रः ।

नैषधमिदमभ्रातं देपदेव ! अगत्पते ! । लक्ष्म्या सह गृहाण त्वं परमामृतमुत्तमम् ॥
नैषधमन्त्रः ।

अर्घ्यं दद्यात्ततो भक्त्या पयं ध्यात्वा जनार्दनम् ।

पानेन चैव हस्तेन शङ्खेनादाय शौचकम् ॥ १६ ॥

गमान्तरसद्वस्त्रेण यन्मया यातव्यं कृतम् । तत्सर्वं नाशमायातु प्रसादात्तव केशव ! ॥
अर्घ्यमन्त्रः ।

तः कुम्भं नयं शुभ्रं पुनपूणे समानयेन् । लक्ष्मीनारायणस्याग्ने तैलपूर्णमद्यापि वा ॥
स्योपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं मृण्मयमेव च । नयत्तनुसमां वाततस्मिन्पात्रे तु निर्वपेत्
ततः प्रयोधयेद्दोषं स्थाप्य कुम्भं सुनिधालम् ।

पुष्पगन्धादिभिः पूज्य ततः संकल्पयेच्छुचिः ॥ १७ ॥

त्रेणानेन देवर्षे भक्तमीरेषु धामसु । कामो भूतस्य भव्यस्य सप्राडिको विराजते ॥
यः संयत्सरं यायन्मवाऽयं परिकल्पितः । अग्निहोत्रमधिच्छिन्नं प्रीयतां मम केशवः ॥
ततो जितेन्द्रियो भूत्वा श्रुतिज्ञानपरायणः ।

नालपेत्पतितान्पापास्तथा पाप्मणिडनो भवान् ॥ १८ ॥

प्रो जागरणं गीतं नृत्यवाद्यादिकेस्तथा । पुष्पपाठेभ्य विविधैर्घर्मांस्त्वानैरुपोषणैः ॥
ः प्रभातसमये कृतपूर्वाह्निकक्रियः । ब्राह्मणान्मोजयेद्भक्त्या यथाशक्त्या प्रपूजयेत् ॥
यं च पारणं कृत्वा प्रणिपत्य विसर्जयेत् । एवं संवत्सरं याचद्द्वहोरात्रं हृदयतः ॥
पलसुवर्णेन तद्दर्शनेन वा पुनः । वर्तिस्तु राजती प्रोक्ता द्विपलादार्द्रिकापिवा ।
यत्तं तथा कर्म ताम्रपात्रसमन्वितम् । लक्ष्मीनारायणोद्देवोयथा शक्त्या हिरण्ययः

ततो निमन्त्रयेद्विद्वान्ब्राह्मणान्साधुसत्तमाम् ॥ ३२ ॥

द्वादशोत्तमपक्षे तु विप्रान्यण्मध्यमे तथा । अन्यथा कारयेत्त्रीन्धा एकं कर्मकरं द्विजम्
सपत्नीकं द्विजं शान्तं क्रियाघन्तं विशेषतः । इतिहासपुराणञ्च धर्मज्ञं मृदुमेव ॥ ३४ ॥
पितृमकं गुरुपरं देवब्राह्मणपूजकम् । पाथार्थदानविधिना बह्मालङ्कारभूषणैः ॥ ३५ ॥
संपूज्य पत्न्या सहितमेकं भक्त्या च पूर्ववत् । लक्ष्मणानारायणं देवं दीपयति युतं तथा ।
ताम्रपात्रोपरि स्थाप्य घृतकुम्भेन संयुतम् । ब्राह्मणाय ततो दद्याद्दद्यात्वा नारायणपरम्
मन्त्रेणानेन देवर्षे ! तमहं कथयामि ते ॥ ३७ ॥

अधिष्ठातृमत्सा व्याप्ते संसारे पापनाशनः । ज्ञानप्रदो मोक्षदश्च तस्माद्दत्तो मयाऽनघ
इति दीपमन्त्रः ।

दक्षिणां च यथाशक्त्या वृत्वा विप्राय भक्तिः ।

भोजयेद् ब्राह्मणान्पश्चाद् घृतपायसमोदकैः ॥ ३९ ॥

घृत्रैराच्छादयेत्पश्चात्सपत्नीकं तथा द्विजम् ।

शय्यां सोपस्करा दद्याद् धेनुं खैव सवत्सिकाम् ॥ ४० ॥

तेभ्यस्तु दक्षिणां दद्याद्यथाचितानुसारतः ।

सुहृत्सपजनघर्षूश्च भोजयेत्पूजयेत्तथा ॥ ४१ ॥

एवं महोत्सवं कुर्याद्दीपयत्तसमापने । ततो विसर्जयेत्पश्चात्प्रणिपत्य क्षमापयेत् ॥ ४२ ॥

एवं कृते तु यत्पुण्यं तथा सांक्रान्तिकैश्च यत् ।

संवत्सराख्यदीपस्य तत्फलं प्राप्यते नरैः ॥ ४३ ॥

मासवर्तेश्च यत्पुण्यं तत्पुण्यं प्राप्यते नरैः । संवत्सरस्य दीपस्य व्रतेन धरितेन च ॥

दानवर्तेर्यथा सङ्ख्येयं च योगवर्तेस्तथा । तत्फलं समवाप्नोति दोषे सांवत्सरे कृते

गोमूहिरण्यशानानि गृह्णादीनां विशेषतः । यत्फलं लभते विद्वांस्तत्फलं दीपदो भवेत्

दीपदः कान्तिमाप्नोति दीपदो धनमश्रयम् । दीपदो ज्ञानमाप्नोति दीपदः परमं सुखम् ॥

दीपदानाच्च सोमार्घ्यं पिथाम्भ्यन्तर्निर्मलम् । भारोग्यं परमामृद्धिं लभते नात्र संशयः

दीपदः सुमर्णा भार्वा सर्वलक्षणसंयुताम् ।

पुत्रान्पौत्रान्पौत्रांश्च सन्तति चाक्षयां लभेत् ॥ ४६ ॥

ब्राह्मणः परमं ज्ञानं क्षत्रियो राज्यमुत्तमम् । वैश्यो धनपशून्सर्वाञ्छूद्रः सुखमवाप्नुयात्
कुमारीचापि भर्तारं सर्वलक्षणसंयुतम् । प्राप्नोति परमायुश्च पुत्रान्पौत्रांश्च पुष्कलान्
येधव्यं नैव युवती कदाचिदपि पश्यति । न वियोगमवाप्नोति दीपदानप्रभातः ॥ ५२ ॥
नाथयो व्याधयश्चैव जायन्ते दीपदानतः । भयात्प्रमुच्यते भीतो यद्धो मुच्येत पन्थनात्
ग्रहाहत्यादिभिः पापैर्दीपव्रतपराधजः । मुच्यते नात्र संदेहो ब्रह्मणो धवनं यथा ॥ ५४ ॥

साम्नायणानि कृच्छ्राणि चरितानि न संशयः ।

येन सांवत्सरोद्दीपो धोयितः शाश्वतो हरेः ॥ ५५ ॥

ते धन्यास्ते महात्मानस्ते प्राप्ते जन्मतः फलम् ।

यैः संपूज्य हस्तिमतया दीपः सांवत्सरकृतः ॥ ५६ ॥

येऽपि संघर्षयन्तीह दीपवर्ति शालाकया । ते यान्ति परमं स्थानं यत्सुरैरपि दुर्लभम्
ये च तैलं च वर्ति च यथाशक्त्या प्रदीपके । प्रक्षेपयन्ति सततं ते यान्ति परमां गतिम्
गच्छन्तं दीपकं शान्तिं न शक्नोति प्रयोचितुम् ।

कथयत्यग्निलोकानां तेऽपि तत्फलभागिनः ॥ ५६ ॥

स्तोकं स्तोत्रं च मिक्षित्वा तैलं दीपार्चमेव च ।

करोति दीपकं विष्णोः पुण्यं तेनापि लभ्यते ॥ ६० ॥

दीपं प्रज्वाल्यमानं ॥ यः पश्यत्यधमो नरः ।

कृताव्रलिपुटो विष्णोर्विष्णुलोकाप्रवाप्नुवान् ॥ ६१ ॥

दीपप्रज्वालने बुद्धि यो दद्यात्कृतेभ्ययम् । सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकाप्रवाप्नुवान्
अत्राप्युदाहरणमिति द्रष्टव्यं पुरातनम् । यस्या ध्येयमात्रेण मुख्येन सर्वकिञ्चिद्विधैः ॥
सर्वस्यैवास्मत्ते राशे सिद्धाद्यम इति ध्युः । तत्रोवाच द्विज-पूयं कणिलो नाम देवविद्
प्रतोपासनिनो दग्निं ध्यात्रिपन्थया । मिश्रापूत्वा च कुरुते वैदुष्यं परिपालनम् ॥
प्रतोपपासनिदमैविष्णुमावापयन्वसौ । विष्णुं संपूज्य विधिवद्दीपं चोपयते तदा ॥
समाश्रय च तत्तैलं स्यगृहे पूज्य वेदायम् । दीपं जगता च परया बोधयेदग्नितुष्टये ॥

एवं प्रवर्तमानस्य कपिलस्य महात्मनः । मार्जारस्तीक्ष्णदंष्ट्रस्तु मूषकान्भक्षयेत्सदा ॥

तत्रागच्छति भक्ष्यार्थं मूषकानामहर्निशम् ।

वृत्त्या ध्यानं स भक्ष्यार्थं नित्यं नारायणाग्रतः ॥ ६६ ॥

भक्षिता बहवस्तेन मूषका द्विजवेश्मनि । ये ये तैलार्थमायान्ति वत्स्यपाहरणाय च ॥

तांस्नांस्तु भक्षयत्येव मूषकान्ध्यानतत्परः । एवं प्रवर्तमानस्य कदाचित्कालपर्ययात्

एकादश्यां स कपिलो ब्राह्मणः स्थगृहे शुचिः ।

सोपचासः सपत्नीकः पूजयामास चान्युत्तम् ॥ ७२ ॥

ततो जागरणं चक्रे स्तुतिवृत्त्यपरायणः । अर्धरात्रे तु संप्राप्य निद्रया मोहितो द्विजः ॥

मार्जारव्यागतस्तत्र तीक्ष्णदंष्ट्रो लघुक्रमः । भक्षयामास नैवेद्यं गृहकोणेस्थितः सदा ॥ ७४ ॥

मद्राक्षीगमूषिकां क्षुद्रां तैलपानार्थमागताम् । मन्दतैजसि दीपे तु वत्स्यपाहरणोचिताम्

समुत्पत्य पदाक्रम्य सदा सा विलमाविशत् ।

तस्याः पादेन वै पत्न्यां दीपः संघोषितो भूशम् ॥ ७६ ॥

तैलपात्रं च नमितं सुप्रकाशोऽभवत्तदा ।

ब्राह्मणोऽपि जजागार त्यक्त्वा निद्रां विमोहिनीम् ॥ ७७ ॥

मार्जारोऽपि च तां रात्रिमजाग्रन्चारुभक्षकः ।

ततः प्रभाते विमले वृत्त्या नित्यक्रियां द्विजः ॥ ७८ ॥

ततश्च पारणं चक्रे विप्रो बन्धुजनैः सह । एवं प्रवर्तमानस्य कपिलस्य महात्मनः ॥ ७९ ॥

बभूवुः पुत्रपौत्राश्च धनधान्यमनुत्तमम् । आरोग्यं परमाश्चिद्विमयाप महतीं ध्रियम् ॥ ८० ॥

दीपमतप्रभायेण कपिलो मोक्षमागतः । संभेद्य मण्डलं पुण्यं सपितुः शशिनस्तथा ॥

दीपज्योतिःस्वरूपेण परमात्मनि युक्तवान् । मूषिकापि च कालेन ममार विलम्ब्यतः

विमानपरमासाद्य विष्णुलोकं जगाम सा ।

मार्जारोऽपि च कालान्ते मृतः स्वयं जगाम सः ॥ ८३ ॥

विमानपरमाप्त्य देवगन्धर्वसेवितम् । अप्सरोमिःपरिवृतो विद्याधरगणैर्वृतः ॥ ८४ ॥

स्तूयमानो महातेजा जपशब्दादि मद्गले । स्तूयमानः स वै नागैर्विष्णुलोकं जगाम सः

कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ।

भुक्त्वा च विपुलान्भोगांस्ततो राजाऽभवद् मुचि ॥ ८६ ॥

सुधर्मानाम धर्मात्मा देवब्राह्मणपूजकः । रूपवान्सुभगाश्चैव महाबलपराक्रमः ॥ ८७ ॥

तस्य प्रियतमा भार्या सर्वलक्षणसंयुता ।

भर्तृभक्ता तथा शीला नास्ति सा रूपसुन्दरी ॥ ८८ ॥

सर्वासां चैव नारीणां मध्ये सासुभगाऽभवत् । पुत्राश्च यद्वधोजातास्तथा बुद्धितरोग्रहाः

एवं विहरतोस्तद्ब्रह्मण्योः प्रीतिपूर्वकम् । आगत-कार्तिकीमासो हरिनेत्रायथोपहृत

तस्मिन्दीपाः प्रयोध्यन्ते नारायणपरायणैः ।

कृष्णबान्द्रायणादीनि प्रतानि निपमास्तथा ॥ ८९ ॥

क्रियन्ते विष्णुमक्तैश्च संसारमयमीदृभिः ।

मथ प्रयोधिनीं प्राप्य राजा राज्ञीमथाग्रधीत् ॥ ९० ॥

मद्रे ! प्रयोधिनीं पुण्या विष्णोर्नामिसरोरुहे ।

करिष्याम्यद्य पूजां च सोपवासो जितेन्द्रियः ॥ ९१ ॥

स्नात्वा च पुष्करे तीर्थे पुण्डरीकाक्षमच्युतम् ।

पूजयिष्यामि देवेशं लक्ष्म्या सह जनार्दनम् ॥ ९२ ॥

इति सा पाञ्चिज्यं ध्रुत्वा भर्तुः प्रिवद्दिनेरता । उपायं यत्नं गुह्यं मर्त्तारं व्यादहासिनो ॥

रूपसुन्दर्युवाच ।

ममापि हृदये कामः समुत्पन्नो नराधिप । रूपसौन्दर्यवाञ्छा च हृदये मम यत्तने ॥

पुष्करं प्रथमं तीर्थं गन्तुमिच्छेत् त्वया सह । ततो राजा तथासार्द्धमागतः पुष्करं तदा ॥

इत्यभ्यारण्यद्वन्द्वं समागत्य पुरोहिनैः ।

ततः प्रात्वा तथा ध्यायंस्तर्पयन्पितृदेवताः ॥ ९८ ॥

पूजयामास देवेशं पुण्डरीकाक्षमच्युतम् । दापयामास पुण्ड्रे तत्र सर्वतः सुमनोहरं ॥ ९९ ॥

इदं लिखितं तत्र माञ्जरं देवतालये ।

तं दृष्ट्वा प्राकृतं कर्म जगत्स्मृत्या नृपस्यदा ।

मुखपङ्कजमालोक्य प्रियायाः प्रजहास च ॥ १०० ॥

रूपसुन्दर्युवाच ।

मम सन्मुखमालोक्य भर्तः ! किं स्मितकारणम् ।

कथयामास हृष्टात्मा प्राक्तनं कर्मणः फलम् ॥ १०१ ॥

राजोवाच ।

महमासं पुरा देवि मार्जारो ब्राह्मणालये । मक्षिता मूषकास्तत्र मया शतसहस्रशः ॥
ततो नारायणस्याग्रे दीपः संरक्षितो यतः ।

व्याजेनापि मया देवि ! प्राप्तं तत्कर्मणः फलम् ,

विष्णुलोकमनुप्राप्य राज्यं प्राप्तं मयाऽधुना ॥ १०३ ॥

रूपसुन्दर्युवाच ।

ममापि स्मरणं जातं प्राकृतस्य च अगमनः । मूषिका चाह मप्यासं ध्रुवाग्राहणवैशमिनि
कार्तिके च प्रबोधित्या मन्दीभूते च दीपके । बर्त्यप्राहरणार्थाय निर्गताऽहंतदा विलात
दृष्ट्वा नारायणं देवं पूजितं कुसुमैस्तथा । निव्रामिभूतं विप्रं च यत्ति-कृष्टा मया तदा
उत्थितस्त्वं यदा तत्र मां प्रदीप्तुं कृतक्षणः ।

दृष्ट्वा त्वां च प्रनष्टाऽहं प्रविष्टा विलमध्यतः ॥ १०७ ॥

विरान्त्या मम पादेन दीपघर्षिर्बिजृम्भिता । तैलपात्रं च नमितं तेनाहं सुप्रभागिनी ॥
अमया राजराजेन्द्र दीपं यैव प्रकाशितम् । श्वानो च मया प्राप्तं रूपलाघण्यमुत्तमम्

.त्वं च भर्ता तथा राज्यं पुत्राश्चैवंविधं सुखम् ।

दीपप्रयोधनाज्जातं नाममत्यन्तदुर्लभम् ॥ ११० ॥

स्मात्सर्वप्रयत्नेन दीपव्रतमनुत्तमम् । आद्यां हि परया भक्त्या कुर्वन्धैव विशेषतः ॥
देवतकर्मणः प्राप्तं फलं राज्यादिसम्पदः । पूर्वजन्मस्मृतं चापि सर्वपापक्षयस्तथा

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन विधिमन्त्रादि पूर्वकम् ।

दीपव्रतं कृतं पुमिः पुण्यमाचन्द्रतारकम् ॥ ११३ ॥

ति ध्रुत्वा यत्रो राजाचक्रे दीपव्रतं तदा । प्रिययो सह देवर्षे सम्यक्प्रदासमन्वितः

पुष्करे तीर्थे हृत्वा दीपयन्तु तुभौ । भवापतुः पार्श्वे मुक्तिं वैश्वानरपुनर्मा-

यतनु द्वीपस्य माहात्म्यं ये शृण्वन्ति नरा मुनि ।

सर्वपापविनिर्मुक्तः प्रयान्ति हर्षमन्दिरम् ॥ ११६ ॥

ये च पुन्यंति पुण्यतः स्त्रियो वा मन्त्रिणपराः ।

ते सर्वे पापनिर्मुक्ता गान्ति प्राप्य समातनम् ॥ ११७ ॥

मेतद् विद्वन्कथितं ते विमुक्तिदम् । सर्वसौख्यप्रदं धर्म्यं महायतमिदं तव ॥ ११८ ॥

मेघरोगा विनश्यन्ति यथा पापप्रमापजाः ।

आधयो व्याधयः सर्वे नश्यन्ते हि कृते क्षणात् ॥ ११९ ॥

न हारिद्र्यं न शोकं च न मोहो न च विघ्नमः ।

शृद्दे लक्ष्मीः समायाति जन्मजन्मनि पादय ॥ १२० ॥

तिपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे व्रमापति

नारदसंवादे दीपयत्तमाहात्म्यं नामैकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥

द्वात्रिंशोऽध्यायः

हरिश्चन्द्रसनत्कुमारसंवादे जन्माष्टमीव्रतविधानवर्णनम् ।

नारद उवाच ।

य ! जगन्नाथ ! भक्तानामप्रथमम् । व्रतं ब्रूहि महादेव ! कृपावृत्त्या ममोपरि ॥ १ ॥

श्रीमहादेव उवाच ।

सार्वभौमः पुरा ह्यासीद्विष्णुर्द्वौ महीपतिः ।

तस्य तुष्टोऽददाद् ब्रह्मा पुरीं कामदुग्धां शुभाम् ॥ २ ॥

रत्नमयीं दिव्यां चालार्कसदृशप्रभाम् । तत्र स्थितो महीपालो सप्तद्वीपां वसुन्धराम्

प्राप्तास धर्मेण पिता पुत्रमिवोरसम् । प्रभूतघनधान्यस्तु पुत्रद्वीहिव्रतान्वृतः ॥

सरात्पशुभं राज्यं परं विष्मयमागतः । न तादृशममृतपूर्वं राज्यं कस्य हि कश्चित्
न वेदां नरेभ्यर्विमानमधिगच्छितम् । कस्येह कर्मणो व्युष्टिर्नाहं सुरराट्टिष ॥६॥
नि किंतापरो भूया विमानपरमाब्धितः । ददर्श पार्थिवपरो मेरं शिगरिणां वरम् ॥
तत्राग्ने च प्रदातमासौ द्वितीय इव माम्बरः । मासीनं पर्यंतपरे शैलपट्टे हिरण्यये ॥
सन्तनुमारं प्रत्यपि ज्ञानयोगपरायणम् । दृष्ट्वा रायानन्द्राजा प्रष्टुकामोऽयं विष्मयम्
पश्यन्ने वरणी हृष्टमेनापि स च नमिदन् । सुगोपविष्टस्तु कृपः पप्रच्छ मुनिपुङ्गवम्
भगवन्तुर्लमा लोके सगपस्त्र्येयं यथा मम ।

कर्मणा येन लभ्येत काश्चाहं पूर्यंजमनि । तस्यं कथय मे सर्वमनुमाहोऽस्मि ते यदि
सन्तनुमार उवाच ।

शृणु राजन्मपश्यामि पूर्यंजमप्य कारणम् । येन कृत्वा पिशेयेन तप आनुमदोऽमपत्
त्यमासीः पूर्यंजनुगिसुदैवः सत्यवापट्टकिः । स्यं कर्म ते परित्यक्तं तनस्यक्तस्तु पाम्भयैः
सग्यं वृत्तिपरिर्हीणो भावयथानुगतस्तथा । निर्गतः स्वजनांस्त्वपत्वा परम्येणलिप्सया
न च प्रेषणक्षो ह्यसीत्काले दुर्मिक्षर्षादितः । ततः कदाचिद्बहने सरधोत्पुलकवद्भुजम् ॥
दृष्ट्वा तत्र हृजो भापो शृङ्गीषः पट्टजानिवै । यथापदुपत्पापुष्याजि तान्यादाय पदे पदे
भास्वितो नगरीं पुण्यां नाद्याः चाराणसीं शुभाम् ।

ततो विकीर्णतः कश्चिन्नेव शृङ्गाति पट्टजम् ॥१॥
तमदानिर्गतः कश्चित्तत्रैव प्राङ्गणोस्थितः । तत्रस्थाने प्रविशता धृतो वाक्त्रिनिस्वनः
कस्मिन् धूपतेष्टोय पादित्रस्य च निस्वनः । इतिष्टूरे तशतूयै तेनोके प्रस्थितोऽन्तरम्
काशिराजस्तु पिष्यात इन्द्रधुम्नस्तु पार्थिवः ।
सस्यास्ति दुहिता स्याता नाद्या चन्द्रावती सती ॥ २० ॥

उपोषिता महाभागा जयन्तीमष्टमीं शुभाम् । तत्रागतोऽसौ वैश्यस्तु यत्र तिष्ठतिसाशुभा
स्तुष्टचित्तः स तदा हर्मस्तत्रागतो महान् । तत्रस्थानेत्त्वया दृष्टो देवयैतानिको विधिः
पादित्यसहितो यत्र पूज्यते भगवान्हृदि । तद्वक्त्या चत्त्वयापत्न्यासहपुष्पाचर्चनं कृतम्
पैस्तु प्रकरस्तत्र कृतः पुष्पमयस्तथा । तं दृष्ट्वा विस्मता साह केनेहाम्यचर्चनं कृतम्

शात्वा तत्कर्म तत्सर्वं कृतं संरक्षणं तथा ।

ततस्तुष्टा तु सा तुभ्यं ददौ वित्तं बहुस्वयम् ॥ २५ ॥

त्वया वित्तं नोगृहीतं भोजनायानुमन्त्रितः । न गृहीतं भोजनं च न च वित्तं त्वया तत्

आदित्यो विष्णुसंयुक्तः पूजितोऽसौ यथाविधि ।

ततः प्रभातसमये रक्षमाणस्तथा सदा ॥ २७ ॥

विधम्भयित्वा तान्सर्षान्निर्गतोऽसि यथेच्छया ।

तत्रैतदन्यजनुषि सुहृतं चार्जितं त्वया ॥ २८ ॥

पञ्चत्वं च त्वया प्राप्तं स्वीयकर्मानुयोगतः । तेन पुण्येन महता विमानमागतसदा ॥

तत्फलं भुज्यते भूप ! पूर्वजन्मकृतं च यत् ॥ ३० ॥

हरिश्चन्द्र उवाच ।

केनैव च विधानेन कस्मिन्मासे च सा तिथिः ।

कर्त्तव्या तन्ममाद्यक्ष्य अनुग्राह्योऽस्मि ते यदि ॥ ३१ ॥

सनत्कुमार उवाच ।

शृणुष्यामदितो राजन्कथ्यमानं मया तव ।

धायणस्य तु मासस्य कृष्णाष्टम्यां नराधिप ! ॥ ३२ ॥

रोहिणीं यदि लभ्येत जयन्ती नाम सा तिथिः ।

भूयो भूयो महाराज ! भवेज्जन्मनि कारणम् ॥ ३३ ॥

विधानमस्याः पश्यामि यगौर्गच्छणा मम । यत्कृत्यामुक्तपापस्तु विष्णुलोकं प्राप्नोति

उपोषितस्ततः एस्यां स्नानं कृष्णतिथेः सह । स्वापयेद्भक्षणं कुम्भं पञ्चारत्नसमन्वितम्

यज्ञमौक्तिकयेदूर्ध्वपुष्परागेन्द्रनीलकम् । पञ्चारत्नं प्रशम्नं तु इति कार्त्तवायनोऽग्रणीम् ॥

तस्यांपरि न्यसेत्पार्श्वं सौषणं लक्षणां विभम् ।

सौषणं विन्यसेत्तत्र यशोदां गन्धेहिनीम् ॥ ३५ ॥

प्रदत्तानां तु पुत्रस्य स्नानं वै विन्मित्रातननाम् । विद्यमानं स्नानं मातुरपरं पाणिनास्पृश्या

ः प्रेम्णा स्नानदत्तं मुहुर्मुहुः । सौषणं कारयेद्देवं वापयत्यतिथिं विधने ॥

द्विनिष्कमात्रं कर्तव्यं यदि शक्तिश्च पिबते । त्रिलोहेनैव कर्तव्यं सौवर्णेनाथ वा पुनः॥
 तद्वच्च रोहिणीं कुर्यात्सौवर्णीं राजतः शशी ।
 धङ्गुष्टमात्रस्तु शशी रोहिणी चतुरङ्गुला ॥ ४१ ॥
 कर्णयोः कुण्डले दद्यात्कण्ठाभरणकं गले ।
 एवं कृत्वा तु गोविन्दं मात्रा सार्धं जगत्पतिम् ॥ ४२ ॥
 क्षीरादिस्नपनं कृत्वा चन्दनेनानुलेपयेत् । श्वेतवस्त्रयुगच्छन्नं पुष्पमालोपशोभितम् ॥
 नैवेद्यैर्विधिधर्मैः फलैर्नानाविधैरपि । दीपं च कारयेत्तत्र पुष्पमण्डपशोभितम् ॥ ४४ ॥
 गीतं नृत्यं च पाद्यं चकारयेद्भक्तिमान्बुधैः । एवं कृत्वा पिधानं तु यथाविभवसारत
 गुणं संपूजयेत्पश्चात्पूजां तत्र समापयेत् ॥ ४५ ॥
 इति श्रीपाप्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
 नारदसंवादे जग्माष्टमीयतं नाम द्वात्रिंशोऽध्यायः ॥ ३२ ॥

त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः

पृथ्वीदानवस्त्रदानयोः प्रशंसावर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

एषा शतक्रतुं सिद्धं समाप्तवरदक्षिणम् । मयवा जातसंकल्पः पर्यपृच्छद् बृहस्पतिम्
 मयन्केन दानेन सर्वतः सुखमेधते । यदक्षयं महार्घं च तन्मे ब्रूहि महातपः ॥ २ ॥
 यमिन्त्रेण खोऽकौसी देवदेवः पुरोहितः । प्रहस्य तं महाप्राज्ञो बृहस्पतिमुवाच ह ॥
 ईरप्यदानं गोदानं भूमिदानं च पासव ! । एतत्प्रयच्छमानस्तु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 पुण्यं रजतं धत्तं मणिरत्नं च पासव ! । सर्वमेव भवेद्दत्तं धनुषां यः प्रयच्छति ॥
 फालकृष्टां मही दत्त्वा सवीजां सस्यमालिनीम् ।
 यावत्सूर्यः कृतालोकस्तावत्स्वर्गं महीयते ॥ ६ ॥

वेत्तुर्नने पालं पुरतो वृत्तिवर्जितः । अपि गोमर्ममात्रेण भूमिदानेन श्रुयति
नेन दण्डोऽत्र शिरादण्डानिघर्षणम् । दश ताम्र्येव गोमर्मं दद्यामीत्यर्थमक्षयम्
गोसदर्थं ॥ यत्र मिष्टान्ययमित्रम् । यान्तरसप्रगूतानां तद्वीर्यम् इति स्मृतम्
विप्राय दद्यान् गुणान्विताय तपोगुहाय प्रजिनेन्द्रियाय ।

वायव्यमही तिष्ठति सागरान्ता तापतरङ्गं तस्य मवेदन्तम् ॥ १० ॥

यस्य पतिनः शक्तीलयिन्दुः प्रसर्पति । एवं हर्षेण भूमिदानं तस्यै सस्यै प्रसर्पति ।
वीजानि रोहन्ति प्रबीर्णानि महीतले । एवं कामाग्ररोहन्ति भूमिदानसमन्वितम्
अग्रदाः सुपिबो नित्यं पश्यन्ते रूपयामयेन ।

स नरः सपदो भूयो यो ददाति यस्तुत्तराम् ॥ ११ ॥

गोमर्मेते पतस् क्षीरमुत्सृज्य क्षीरिणी । एवं दत्ता सहस्राक्षभूमिर्मरति भूमिम्
। मद्रासनं छत्रं वराभ्यवरवारणाः । भूमिदानस्य पुण्यस्य वलं स्वर्गोः पुरन्दरः ।
देव्यो यद्यजो घृहिर्गङ्गासोमो हुताशनः । शूलपाणिश्च भगवानभिनन्दन्ति भूमिम्
आस्फोटयन्ति पितरो घर्णयन्ति पितामहाः ।

भूमिदाता कुले जातः स नरकात्त भविष्यति ॥ १२ ॥

प्याहुरति दानानि गावः पृथ्वी सरस्यता । नरकादुद्धरन्त्येने अपवापनशेहतात् ॥
नेति तारयन्त्येते विद्वद्विप्रधारणैः । प्राप्नुता बलदा यान्ति नरा यान्ति त्वबलदा
तृप्ता यान्त्यनन्नदातारः क्षुधिता यान्त्यनन्नदाः

काङ्क्षन्ति पितरः सर्वे नरकाद्भवभीरवः ॥ २० ॥

गयां यास्यति यः पुत्रः स नस्त्राता भविष्यति ।

यद्व्या यद्वयः पुत्रा ययेकोऽपि गयां मज्जेत् ॥ २१ ॥

जिते वाभ्यमेधे न नीलपा वृष्णमुत्सृजेत् । लोहितो यस्तु वर्णेनपुच्छाग्रे यस्तु पापुः
वितः खुरचिषाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते । नीलपाण्डुरलङ्गूलस्तोयमुद्धरते तु यः
रष्टि वर्षसहस्राणि पितरस्तेन तर्पिताः । यन्व शृङ्गवत् पङ्कजं तिष्ठति बोधधृतम्
पितरस्तस्य वाग्रन्ति सोमलोकं महाधुतिम् ।

आसीद्राज्ञो दिलीपस्य नृगस्य नहुषस्य ॥ २५ ॥

अन्येषां न नरेन्द्राणां पुनरन्यो न गच्छति ।

बहुमिर्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ॥ २६ ॥

यस्य यस्य यथा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ।

ब्रह्मघ्नो पापं स्त्रीहन्ता बालघ्नः पतितोऽयया ॥ २७ ॥

गवां शतसहस्राणि हन्ता सत्तस्य दुष्कृतम् । स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेत्तु घसुन्धराम्

॥ च पिप्पडाहूमिर्मूत्सा पितृभिः सह पच्यते । पट्टिपसहस्राणि स्वर्गे तिष्ठति भूमिदः

ग्रहतां चानुमन्ता च तावद् नरकं प्रजेत् । भूमिदाद्भूमिहर्तुश्च नापरः पुण्यपापवान् ॥

ऊर्ध्वाधस्ती च तिष्ठेते यावदाभूतसंप्लवम् ॥ ३१ ॥

अग्नेरपत्यं प्रथमं सुवर्णं भूर्वेष्णवी सूर्यसुतास्तु गावः ।

तेषामनन्तं फलमश्नुवीत यः काञ्चनं गां च ग्रहो च दद्यात् ॥ ३२ ॥

भूमिं यः प्रतिशृङ्गाति यश्च भूमिं प्रयच्छति ।

उभौ तौ पुण्यकर्माणौ नियतौ स्वर्गगामिनौ ॥ ३३ ॥

अन्यायेन हता भूमिर्नरैरपहारिता । हरन्तो हारयन्तश्च हन्युस्ते सप्तमं कुलम् ॥ ३४ ॥

हरेद्धारयते यस्तु मन्दबुद्धिस्त्वमोदृतः । स यद्धो धारणीः पारीस्तिर्यगोनिषु जायते ॥

मधुभिः पतितैस्तेषां क्षानानामयकीर्तनम् । ब्राह्मणस्य हृते क्षेत्रे हतं त्रिपुट्यं कुलम् ॥

वापीकूपसहस्रेण अभ्यमेघशतेन च । गवां कोटिप्रदानेन भूमिहर्ता ॥ शुष्यति ॥ ३७ ॥

कृतं दत्तं तपोऽप्रीतं यत्किञ्चिद्धर्मसंस्थितम् ।

धर्माङ्गुलस्य सीमाया हरणेन प्रणश्यति ॥ ३८ ॥

शोतीर्यं ग्रामरण्यां च शमशानग्राममेव च । संपीड्य नरकं याति यावदाभूतसंप्लवम्

पञ्चकन्यावृते हन्ति दश हन्ति गवावृते । शतमाव्यावृते हन्ति सहस्रं पुरुषावृते ॥ ४० ॥

हन्ति जातानजातांश्च विरण्यार्येऽनृतं यद्वन् । सर्वं भूम्यवृते हन्ति मास्मभूम्यवृतं यद्

ग्रहस्त्वे नोरति कुर्यात्प्राणैः कण्ठगतैरपि । अग्निदग्धाः प्ररोहन्ति ब्रह्मश्वो न रोहति

अग्निदग्धाः प्ररोहन्ति सूर्यदग्धास्तथैव च । राजदण्डहताश्चैव ब्रह्मशापहता हताः ॥

ब्रह्मस्येन च पुष्टानि अङ्गानि च मुहुर्महुः । कार्यकाले विशीर्यन्ते सिकतामित्तयो यया
 ब्रह्मस्यहरणं कुर्वन्मरो यातिह रौरवम् । न क्षिपं क्षिपमित्याहुर्व्रह्मस्यं विषमुच्यते ॥४५॥
 विषमेकाकिनं हन्ति ब्रह्मस्यं पुत्रपौत्रकम् । लोहचूर्णं चाश्वचूर्णं क्षिपं संजयेन्नरः ।
 ब्रह्मस्यं त्रिषु लोकेषु कः पुमाञ्जरयिष्यति । ब्रह्मस्येन तु यत्सौख्यं देवस्येन तु या रति
 सद्भनं कुलनाशाय भवत्यात्मविनाशनम् । ब्रह्मस्यं ब्रह्महत्या च दक्षिण्य तु यद्वनम् ।

गुरुमित्रहिरण्यं च स्वर्गस्थमपि पीडयेत् ।

धोत्रियाय कुलीनाय दक्षिण्य च वासव ! ॥ ४६ ॥

संतुष्टाय विनीताय सर्वस्यसहिताय च । वेदाभ्यासतपपोषानेन्द्रियसंयमशालिने ॥
 ईदृशाय सुरध्रेष्ठ यद्वत्तं हि तदक्षयम् । आमपात्रे यद्यान्यस्तं क्षीरं दधिघृतं मधु ॥४७॥

मिनसि पात्रं दीर्यस्यान्नं च पात्रं विनश्यति ।

एवं गां च हिरण्यं च ब्रह्ममन्नं महीं तिलान् ॥ ५२ ॥

अधिद्वान्प्रतिगृह्णातिभस्मीमपति काष्ठयत् । यस्तद्भागं नयंकुर्यात्पुराणं चापि खानयेत्
 सर्वं कुलं समुदुधृत्य स्वर्गलोके महीयते । धार्वाकूपनडागानि उद्यानप्रमयाणि च ॥
 पुनर्नीतानि संस्कारं ददने मौक्तिकं फलम् । निदाघकाले पानीर्य यस्य तिष्ठति वासव
 स दुर्गा विषमं वृक्षं ॥ कदाचिदवाप्नुयात् । एकाहं तु स्थितं तोषंपृथिव्यां देवसत्तम
 कुलानि तारयेत्तस्य सप्तपूर्यांपराण्यपि । दीपालोकप्रदानेन यपुष्मान्स भवेन्नरः ॥

दक्षिणायाः प्रदानेन स्मृतिं मेधां च विन्दति

वृत्त्याऽपि पातकं कर्म वा दद्यादनुसन्धिने ॥ ५८ ॥

ब्राह्मणाय पिशयेन न स पापेर्हित्तिष्यते । भूमिर्गायस्तथा दासः प्रसह्य प्रहता यदा ॥
 न निषेदयते यस्तु तमाहुर्व्रह्मपातकम् । उपस्थिते विवाहे च यज्ञे दाने च वासव ॥६०॥

मोहाच्चरति विघ्नं यः स मृतो जायते वृमिः ।

धनं पश्यति दानेन जीवितं जीवरक्षणम् ॥ ६१ ॥

रूपमभ्युपमारोग्यमहि सापन्नमश्नुते । पन्नमृदाशनात्पूजां स्वर्गः सत्येन लभ्यते ॥६२॥
 प्रायोपवेशनाद्वाज्यं सर्वत्र शुचामश्नुते । शुखादयः श्वन्दीक्षायां सुगामी च मृणालः

रूपी त्रिषण्णस्त्रायी धायुंभीत्याक्रतुं लभेत् । नित्यस्त्रायी भवेद्दशः सन्ध्यावेदजपान्वितः
अहिंस्रो यातिवै राज्यं नाकपृष्ठमनाशकम् । अग्निप्रवेशी नियतं ब्रह्मलोके महीयते ॥
रसानां प्रतिसंहारे पशून्पुत्रांश्च विन्दति । नाके चिरं सघसति उपवासी च यो भवेत्
सततं भूमिशायी यः स लभेदीप्सितार्थं गतिम् । वीराशनं वीरशयं वीरस्थानमुपासतः

अक्षयास्तस्य लोकाः स्युः सर्वकामगमास्तथा ।

उपवासं च दीक्षां च अभिषेकं च वासव ! ॥६८॥

इत्था द्वादशवर्षाणि धीरस्थानाद्विशिष्यते । पावनं धरते धर्मं स्वर्गलोके महीयते ॥
बृहस्पतिमतं पुण्यं ये पठन्ति द्विजोत्तमाः । तेषां चत्वारि वर्षगते आयुर्धिष्णायशोचलम्
नारद उवाच ।

स्तीन्द्राय बृहस्पतिप्रणीतं धर्मशास्त्रकम् । मह्यं भक्त्यै सस्मोकं महैशोनाशिलं वृष ! ॥

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठे उत्तरखण्डे उमापति-

नारदसंवादे धर्मकथने त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

चतुस्त्रिंशोऽध्यायः

रोहिण्यां शनिगमनप्रतिरोधे दशरथप्रयत्नः ।

नारद उवाच ।

शनिपीडा कथं याति तन्मे वद सुरोत्तम । त्यन्मुष्ठाक्कूपते यद्वे तेन जन्तुः प्रमुच्यते
महादेव उवाच ।

दैव्यं ! शृणु वृत्तान्तं येन मुच्येत बन्धनात् । ग्रहाणां ग्रहराजोऽयं सौरिः सर्वमहेश्वरः
अयंतु देवो विख्यातः कालरूपी महाप्रदः । जटिलो घन्नरोमा च दानवानां भयङ्करः ॥

तस्याख्यानं च लोकेऽस्मिन्प्रचिनं नास्ति वै प्रभो ! ।

मया श्रुतं विशेषेण नोकं हि कस्यचित्कदा ॥ ४ ॥

पुनरोऽपि विन्दामो राजा दशरथः पुरा । अकन्ययी महावीरः सत्यवीर्याधिरोऽप्यन
हृत्किमानो नानि ज्ञान्याः नैवमैर्वापिनो हि नः ।

रोहिणी भेदयिष्या अ जनिर्वाग्यति माग्यम् ॥ ६ ॥

अर्जुनं भेदयामुपं सुरासुरभयद्वयम् । ह्यदृशार्जुं तु दृमिर्ज्ञं मणिज्यति सुराजम् ॥
एतच्छून्याः गतो वाक्यं मणिमिः सह मणिमिः ।

मन्त्रयामास किमिदं मयद्वयमुपमिष्यम् ॥ ८ ॥

कुर्वं अ जगद्गृह्ण्या पौरजानपदादिकम् । द्रुपदिन सार्धो लोकाः क्षय एव समागतः
तः सतपरा प्रामा मयर्माताः समन्ततः । पप्रच्छउपयनो राजा वसिष्ठमुपादिद्विज्ञानं
सम्पिधानं किमत्रास्मि द्रुत मां हि द्विजोत्तमः ॥ ११ ॥

वसिष्ठ उवाच ।

प्राजापत्यमृक्षमिदं तस्मिन्निजने पुनः प्रजाः ।

अयं योगो तस्माध्यस्तु द्यौरात्रादिभिस्तथा ॥ १२ ॥

संचिन्त्य मनसा सादनं परमं महत् । समाश्रय धनुर्दिव्यं दिव्यायुधसमन्वितम्
मारुत येनैव गतो नक्षत्रमण्डलम् । सपार्दं योजनं लघं सूर्यस्योपरि संस्थितम् ॥

रोहिणीपृष्ठमास्थाय राजा दशरथः पुरा ।

रथं तु काञ्चने दिव्ये मणिरत्नविभूषिते ॥ १५ ॥

वर्णहृष्यैर्धुके महाकेतुसमुच्छ्रये । वीप्यमानो महारत्नैः किरीटमुकुटोरञ्जलः ॥ १६ ॥

यन्नाज स तदाऽऽकाशे द्वितीय इव मास्करः ।

भाकर्णपूर्णवापे तु संहारास्त्रं न्ययोजयत् ॥ १७ ॥

रास्त्रं शनिर्दृष्ट्वा सुरासुरमयङ्कयम् । हसित्वा सङ्घातसौरिदिदं धधममववीत् ॥
शनिरुवाच ।

यं तव राजेन्द्र परं रिपुमयङ्कयम् । देवासुरमनुष्याश्च सिद्धविद्याधरोरमाः ॥ १८ ॥

चिलोकिता राजन्मस्मसाच्च मयन्तिते । तुष्टोऽहंतव राजेन्द्र तपसा पीठनेनच
धरं द्रुहि प्रदास्यामि मनसा यत्किमिच्छसि ॥ २० ॥

दशरथ उवाच ।

गेहिणी भेदयित्वा तु न गन्तव्यं कदाचन । सरितः सागराः पापघातवन्तश्चार्कमेदिनी
याचितं तु मया सौरे ! नान्यमिच्छामि ते परम् ।

एषमस्तु शनिः ग्राह्यं परं दत्त्वा तु शाश्वतम् ॥ २२ ॥

गुरौवाग्रधीनुष्टो वरं वरय सुव्रत ! । प्रार्थयामास हृष्टात्मा परमम्यं शनैस्तदा ॥ २३ ॥
न भैतव्यं हि शकटं त्वया भास्करनन्दन । द्वादशाब्दं तु दुर्मिश्रं न कर्तव्यं कदाचन ॥

शनिख्याच ।

शशशब्दं तु दुर्मिश्रं न कदाचिद्विचिष्यति । कीर्तिरेवा त्वदीया च त्रैलोक्ये विचरिष्यति
वर्द्धयं तु सम्प्राप्य हृष्टरोमा च पार्थिवः । स्योपरि धनुर्मुबत्वा भूत्वा वीर्य कृताञ्जलिः
ध्यात्वा सरस्वतीं देवीं गणतार्यं विनायकम् ।

राजा दशरथः स्तोत्रं सौरेरिदमधाग्रधीत् ॥ २७ ॥

दशरथ उवाच ।

नमः कृष्णाय नीलाय श्रितिकण्ठनिभाय च ।

नमः कालाग्निरूपाय हृताग्राय च वै नमः ॥ २८ ॥

नमो निर्मासदेहाय दीर्घशमभ्रुजटाय च । नमो विशालनेत्राय शुष्कोदर भयाकृते ॥ २९ ॥

नमः पुष्कलाग्राय स्थूलरोम्णेऽथ वै नमः । नमो दीर्घायशुष्काय कालईष्ट्र नमोऽस्तुते

नमस्ते कोटराक्षाय दुर्निरीक्ष्याय वै नमः । नमो घोराय रौद्राय भीषणाय कपालिने

नमस्ते सर्वभक्षाय धलीमुख नमोऽस्तु ते । सूर्यपुत्र नमस्तेऽस्तु सास्करे मयदाय च ॥

अथोद्वृष्टे ! नमस्तेऽस्तु संवर्तक ! नमोऽस्तु ते ।

नमो मन्दगत्ये ! तुभ्यं निस्त्रिंशाय नमोऽस्तु ते ॥ ३३ ॥

वयसा दण्डदेहाय नित्यं योगरताय ॥ । नमो नित्यं क्षुधार्ताय अतृप्ताय च वै नमः ॥

ज्ञानचक्षुर्नमस्तेऽस्तु कश्यपात्मजसूत्रवे ।

नुष्टो ददासि वै राज्यं रुष्टो हरसि तत्क्षणात् ॥ ३५ ॥

देवासुरमनुष्याश्च सिद्धविद्याघरोरगाः । त्वयाविलोकिताः सर्वे नाशं यान्ति समूलतः

प्रसादं कुरु मे देव परार्होऽहमुपागतः । एवं स्तुतस्तदा सौमिहिराजो महाबलः ॥१५॥

अब्रवीच्च पुनर्वाक्यं दृष्टरोमा तु भास्करिः ।

तुष्टोऽहं तव राजेन्द्र स्तवेनानेन सुव्रत । धरं ब्रूहि प्रदास्यामि स्वेच्छया रघुनन्दन ! ॥

दशरथ उवाच ।

अद्यप्रभृति ते सौरे पीडाकार्या न कस्यचित् । देवासुरमनुष्याणां पशुपक्षिसरीसृषाम्
शनिरुवाच ।

गृह्णतीति ग्रहाः सर्वे ग्रहाः पीडाकराः स्मृताः । अर्देयं वाचितं राजन्किञ्चिद्युक्तं वदाम्यहम्
त्यथा प्रोक्तमिदं स्तोत्रं यः पठिष्यति मानवः ।

एककालं द्विकालं वा पीडामुक्तो भवेत्क्षणात् ॥ ४१ ॥

देवासुरमनुष्याणां सिद्धविद्याधरक्षसाम् । मृत्युं मृत्युगतो दद्यात् जन्मम्र्यन्ते वतुर्पथे
यः पुनः श्रद्धयायुक्तः शुचिर्मूढा समाहितः । शमीपत्रैः समन्वज्य प्रतिमां लोहजां मम
मापीदन्तिलैर्मिश्रं दद्यात्लोहं च दक्षिणाम् ।

रुग्णां गां वृषमं वाऽपि यो वै दद्याद् द्विजातये ॥ ४४ ॥

महिने तु विशेषेण स्तोत्रेणानेन पूजयेत् । पूजयित्वा जपेत्स्तोत्रं भूषावेय कृताञ्जलिः
तस्य पीडा न वैषाहं करिष्यामि कदाचन । गोचरे जन्मलग्ने वा दशास्यन्तर्दशास्तु च
रक्षामि सततं तस्य पीडां चापि ग्रहस्य च । अनेनैव विधानेन पीडामुक्तं जगद्भवेत् ॥
एवं वृत्तया मया दत्तो वरस्ते रघुनन्दन । वरत्रयं तु संप्राप्य राजा दशरथस्तदा ॥ ४५ ॥

मेने कृतार्थमात्मानं नमस्कृत्य शनैश्चरम् ।

शनिना चाप्यनुव्रातो रघुमार्गस्य वेगवान् ॥ ४६ ॥

स्यस्थानं गतवाग्वाजा प्राप्तप्रेयोऽमवत्तदा । य एवं शतवृत्त्याप शनिवारे स्तथं पठेत्
पठ्यमानमिदं स्तोत्रं श्रद्धयायः शृणोति च । नरः स मुच्यते पापात्स्वर्गलोके महीपते
राज्ञा दशरथेनोक्तं शनैः स्तोत्रं च शारदम् । परमायुष्करं वर्यं सर्वपीडाविनाशकम् ।

कान्तिदं पुत्रदं चैव ग्रहशान्तिकरं परम् ।

ईदृशं नास्ति लोकेऽस्मिन्पावनं मुनि दुर्लभम् ॥ ४७ ॥

वृद्धाख्ये नगरे रम्ये सत्र तीर्थं ह्यनुत्तमम् । ध्राघणेमासि गन्तव्यं तस्मिंस्तीर्थे ह्यनुत्तमे
पसन्ति ब्राह्मणा यत्र वृद्धाख्यं च पुरं महत् । शनैः सरोधरं पुण्यं पवित्रं पापनाशनम्
तत्र गत्वा नरध्रेष्ठ स्नानंचैव समाचरेत् । ब्रह्मपीडा धिनश्यन्ति इत्येवं ब्रह्मणो वचः ॥
चतुष्पतितिसहस्राणि तीर्थानि सत्र या भूये । नगरं वृद्धसमं तु कथितं ब्रह्ममूले ॥५७॥
महेशेनैव रचितं यत्र तीर्थं तु वर्तते ॥ ५८ ॥
इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रां महितायां यष्टे उत्तरराष्ट्रे उमापतिनारद-
संपादे दशरथकृत शनिस्तोत्रं नाम चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥

पञ्चत्रिंशोऽध्यायः

माधवजाद्वीसंवादे त्रिस्फुरीकादशीव्रतविधानम् ।

नारद उवाच ।

त्रिस्फुराख्यं व्रतं ब्रूहि सर्वेभ्यरचिरेण । यच्छ्रुत्वाभ्युप्यनं लोकः कर्मफलमननः क्षणान्
महादेव उवाच ।

सर्वपापौघनाशनं महारुःखपिनाशनम् । शृणु कृष्णावनारं त्वं त्रिस्फुराख्यं महाव्रतम् ॥

कामदे त्रिस्फुराणां तु त्रिस्फुराणां तु मोक्षदम् ।

त्रिस्फुराख्यं व्रतं विप्र ! शृणुष्व गदगो मम ॥३॥

प्रत्यक्षमवितर्जनकलिकादे च वेशवः । त्रिस्फुरा कीर्तनं त्रिगुणं च करोति महामुने ॥

न पुरावरणे कीर्णे सर्वपापक्षयो भवेत् । त्रिस्फुराणाममात्रेण हीयते नात्र मर्यादः ॥

नागर्मे पुराणाद्येन मन्वेत्तीर्थकोटिभिः । चतुर्भिर्नरतटैश्च पूजितैश्चिदगोरपि ॥ ६ ॥

मोक्षो भवति विप्र ! त्रिस्फुरा न कृता यदि ।

मोक्षार्थं देवदेवेन दृष्ट्वा वै वैष्णवी निधिः ॥ ७ ॥

द्विजानो दुर्बिर्दं साहस्यं कमिकादे चिरेण ।

मनिग्रहस्तेन्द्रियाणां श्चिरार्थं मनसो न हि ॥८॥

विषयैर्विप्रयुक्तानो ध्यानभारणवर्जितानाम् । कामभोगप्रसक्तानां त्रिस्पृशा मोक्षदायिनी
महां भव पुरा प्रोक्ता ननुर्वक्त्रस्य स्तागरे । क्षीरोदे प्रणतानां तु पथ्यमाने तु श्रक्तिना
त्रिस्पृशा ये करिष्यन्ति विषयेरपि संयुताः ।

तेषामपि मया दत्तो मोक्षः साङ्ख्यविषयजितानाम् ॥ ११ ॥

कामभोगप्रसक्तानां त्रिस्पृशा मोक्षदायिनी । बहुभिर्मनिसदृः ॥ इत्येवं ॥ महामुने ! ॥
फात्तिके शुक्लपक्षे तु त्रिस्पृशा आयने यदि । सोमेन सांमजेनापि पापकोटिविनाशिनी
यस्या उपोषणहृतो हत्यायुक्तमहेशितुः । हस्तादुग्रहकपालं ॥ तन्म्रणात्पतिनं मुचि
कलिकल्मस्य कोटयोधैर्मुक्ता देवी त्रिमार्गना । उपदेशान्माधयस्य त्रिस्पृशा समुपोषणात्
हत्याद्यो पादुपीर्धस्य धूर्धजाता महामुने । गता भृगूपदेशेन त्रिस्पृशा समुपोषणात् ॥
शतायुधेन विप्रेन्द्र निहतो ब्राह्मणो घने । ब्रह्महत्याविनिर्मुक्तस्त्रिस्पृशा समुपोषणात् ॥

जीघोषदेशाच्छक्रस्य हत्या न मुनिसंभवा ।

विनष्टा मुनिमुख्येन्द्र त्रिस्पृशा समुपोषणात् ॥ १८ ॥

ब्रह्महत्यादि पापानि त्रिस्पृशा समुपोषणात् ।

विलयं यांति विप्रेन्द्र पापेष्वन्येषु का कथा ॥ १९ ॥

न प्रयागे न काश्यां तु गोमत्यां कृष्णसन्निधौ ।

मोक्षो भवति विप्रेन्द्र त्रिस्पृशा यदि नो हता ॥ २० ॥

मरणाच्च प्रयागे तु गोमत्यां कृष्णसन्निधौ ।

स्नानमात्रेण गोमत्यां मुक्तिर्भवति शाश्वती ॥ २१ ॥

गृहेऽपि आयते मुक्तिस्त्रिस्पृशा समुपोषणात् । विषयवर्त्तमानस्य कामभोगान्वितस्य च

निवृत्तविषयापि मुक्तिः साङ्ख्येन दुर्लभा ।

सस्मात्कुरुष्व विप्रेन्द्र त्रिस्पृशां मोक्षदायिनीम् ॥ २३ ॥

नारद उवाच ।

ॐ नमः शिवाय । मुक्तिर्दण्डद्विजातीनां त्वया प्रोक्तं ममाधुना

महादेव उवाच ।

जाह्नव्यै सा पुरा चित्र त्रिस्पृशा माधवेन तु । प्राचीसरस्वतीतीरे कथिता त्वनुकम्पया
जाह्नव्युवाच ।

कलिकल्मषकोट्योघैर्ग्रहत्यादिकैर्युताः । कलिकाले हृषीकेश स्नानं कुर्वन्ति मज्जले ॥
तेषां पापशतैर्दोषैर्देहो मे कलुषीकृतः । कथं यास्यति मे देव पातकं गरुडध्वज ॥२७॥

प्राचीमाधव उवाच ।

कथयामि न संदेहः पुत्रि मारोदनं कुरु । श्यामो वटस्तु मे स्थानं प्राचीदेशी ममाग्रतः
ग्रहते ग्रहस्तनया दृष्ट्वाग्रे च सुरेश्वरीम् ।

स्नानं कुरुष्व नित्यं त्वं त्वन्न पूता भविष्यसि ॥ २८ ॥

यत्र ग्रहस्तुत्रा प्राची तत्राहं नात्र संशयः । तीर्थकोटिशतैर्युक्तः सुरैः सह वसाम्यहम् ॥
पवित्रं भक्तिप्रयं स्थानं हत्याकोटिचिनाशनम् ।

संतुष्टेन मया दत्तं यस्मात्प्राणाधिकाऽसि मे ॥ ३१ ॥

तीर्थकोटिसहस्राणि नित्यं तिष्ठन्ति जाह्नवि । प्राचीसरस्वती सोमे सर्वदैवममाज्ञया
ग्रहवधात्सुरापामादुगोचधादुवृषलीवधात् । ग्रहदैवस्यहरणान्माता पित्रोस्त्वपूजनात्
चक्रियानादुगुल्मोद्गोहादभक्षस्य च भक्षणात् । सर्वपापस्य करणात्प्राची ग्रहस्तुता सुते
व्यपोहयति पापानि सङ्कटस्नानेन मेऽग्रतः ।

कुरु स्नानं सरिच्छ्रेष्ठे विपापा त्वं भविष्यसि ॥ ३५ ॥

जाह्नव्युवाच ।

ग्राहं शक्नोमि देशेन भागन्तुं नित्यमेव हि । भक्तिदूरे च तत्तीर्थं तत्र गन्तुं ॥ पार्यते ॥
कथं नश्यन्ति पापानि कथयस्वेह माधव ॥ ३६ ॥

प्राचीमाधव उवाच ।

न शक्नोषि यदा गन्तुं नित्यमेव हि जाह्नवि । तद्वान्यत्संप्रवक्ष्यामि यस्मात्तत्पादसंभवा
सरस्वत्यधिका या च तीर्थकोटिशताधिका ।

मलकोट्यधिका वाऽपि प्रतदानाधिका च या ॥ ३८ ॥

● पापपुराणम् ●

जपद्दोमाधिका या च चतुर्वर्गफलप्रदा ।
 साङ्ख्ययोगाधिका या च त्रिस्पृशा क्रियतां शुभा ॥ ३६ ॥
 यस्मिन्मासे समायाति सता च यदि वासिता ।
 कर्तव्या सा सरिच्छ्रेष्ठे कृते पापात्प्रमुच्यते ॥ ४० ॥

जाह्नव्युवाच ।

कीदृशी त्रिस्पृशा देव ममाख्याहि सुमाधव ।
 ईदृशो महिमा यस्यास्त्वया प्रोक्तो ममाधुना ॥ ४१ ॥
 दशम्येकादशी भद्रा दिनैकस्मिन्मदामवेत् ।
 त्रिस्पृशा सा भवेद्देव धान्यघा घद मे प्रभो ॥ ४२ ॥

कृष्ण उवाच ।

भासुरी त्रिस्पृशा देवी या त्वया परिकीर्तिता ।

वर्जनीया प्रयत्नेन धृतिहीनो यथा पतिः ॥ ४३ ॥

भासुराणां तु सा प्रोक्ता भायुर्धनघनाशिनी । वर्जनीया प्रयत्नेन यधानारी रजस्व
 स्यजातिं चपरित्यज्यागतासाऽधमजातिषु । सेवत्याजं विशेषेण दशमीयुक्तं हि महिन
 यथा रजस्वलासङ्गु दूष्यन्ते ज्ञानवर्जिताः । तथैव दशमीयुक्तं महिनं दूषितं नृण
 दत्वायुत्तरान् इति त्रिस्पृशा समुपोषिता । एकादशी द्वादशी च रात्रिशेषे त्रयो

त्रिस्पृशं सा तु विज्ञेया दशमी सहिता न हि ।

कृत्वाऽपराधं मुच्येत प्रायश्चित्ते कृते नरः ॥ ४८ ॥

दशमीविध्वंसं दोषं न क्षमामि भुरापणे । भुक्तं दालादलं तेन विषस्य भक्षणं कृत्वा
 दशमीमिध्रीतं येन कृत्वापेक्षादशीव्रतम् । इति मत्वा न कर्त्तव्यं महिनं दशमीयुता
 जग्मकोरिहर्तुं पुण्यसम्मानं याति मंशयम् । पातयेत्स्वपुत्रं स्वतांशयने रौरवादिभ्यम्
 स्वदेहं शोषयित्वा तु कर्त्तव्यो मम वासरः ।

वृद्धो त्वाग्न्या विना विधाञ्चयणादियु संयुता ॥ ५२ ॥

सर्वं यानि एकादशयुगवासितान् । संनृद्धो तु विशेषेण नन्दे समुपनिगते

ममाज्ञया च कर्त्तव्या द्वादशी बलमा मम ॥ ५४ ॥

जाह्नव्युवाच ।

रेष्येऽहं जगन्नाथ त्रिस्पृशां धचनात्तव । सर्वपापविनिर्मुक्ता मविष्यामि तवाज्ञया ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

स्थानंगच्छ भद्रं ते न मी कार्या कदाचन । तव देवि सरिच्छ्रेष्ठे न पापं संक्रमिष्यति

स्नात्वा सरस्वतीतोये येऽर्चयित्वा च माधवम् ।

प्रणमन्ति जगन्नाथं ते यान्ति परमां गतिम् ॥ ५७ ॥

जाह्नव्युवाच ।

धानं ब्रूहि मे ब्रह्मसर्वस्वेन करोम्यहम् । प्रसादयामि देवेशं दामोदरमनामयम् ॥

प्राचीमाधव उवाच ।

भृशु देवि प्रपश्यामि त्रिस्पृशाया विधानकम् ।

यं धृत्वाऽपि सरिच्छ्रेष्ठे ! मुच्यते पातकैर्नरः ॥ ५६ ॥

तेन वपलार्धेन तदर्द्धेनापि घापणे । प्रतिमा मम सौवर्णा कार्या विमघसारतः ॥ ६०

अथ तान्नमयं कार्यं तिलैस्तु परिपूरितम् । सज्जलं तु घटं शुभ्रं पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥

हितं पुष्पमालामिः कर्पूरागुरुवासितम् । न्यसेदामोदरं पश्चात्स्नापयित्वा विलिप्य च

रिधानं ततः कार्यं वस्त्रयुग्मेन धान्यितम् । मग्नैस्तु पूजनं कार्यं पुराणैः समुदीरितै

पुष्पैः कालोद्भवैः शुभ्रैः कोमलैस्तुलसीदलैः ।

छत्रं तु विष्णवे दद्यात्पादुकाम्यां सुसंयुतम् ॥ ६४ ॥

नैषानि मनोज्ञानि कलानि सुयह्न्यपि । उपवीतं तु दातव्यं सेतरीयं नथं दृढम्

नयं दापयेद्घण्डं सुकूपं सोमन्तं दृढम् । दामोदराय वै पादौ जानुनी माधवाय च ॥

॥ कामप्रदायैति कटिं धामनमूर्तये । पञ्चनामाय नाभिं ॥ अट्टरं विष्वयोत्तये ॥ ६७ ॥

उदयं ज्ञानगम्याय कण्ठं पैकुण्ठवासिने । सहस्रपादये बाहू चक्षुषी योगरूपिणे ॥

सहस्रशीर्षा शिरसि सर्वाङ्गं माधवाय च ॥ ६८ ॥

संपूज्य विधिवद्भक्त्या दद्याद्द्वयं विधानतः ॥ ६९ ॥

॥ १८ ॥
 तेन मालिनेरेण शङ्खोपनिष्क्रान्ते नदि । गृध्रेराष्ट्रियेनेनेष हस्मणोऽम्भोरारि ॥
 धृतो हरिनि पापानि यदि निर्यं जनार्दन ।
 दुःस्वप्नं दुर्निमित्तानि मममा दुर्बिनिमित्तम् ॥ १९ ॥
 तारकं तु भयं देव भयं दुर्गन्धिगन्धवम् । यम्ममम्याग्मदादेव पदिकं पारलीकिक
 तेन देवेश मां रक्ष गृहाणानं नमोऽस्तु ते । ह्नाट्टपिःसदेवास्तु दामोदर ममोर्गार ॥
 भूपदीपं च मैत्रेयं कुर्यां श्रीराजनं तनः । शीर्षोपरि सरिच्छेष्टे सामगेद्वारिजं हरेः ॥ २० ॥
 कृत्वा पिशानमेतदि पूजयेत्स्यगुरुं तनः ।
 दधारतुषणं यन्त्राणि सौर्ण्यीयं चैव कञ्चुकम् ॥ २१ ॥
 उपानहो मु छत्रं ॥ मुद्रिकां च कम्पण्डलम् ।
 भोजनं चैव सामूलं सप्तधाम्यं च दक्षिणाम् ॥ २२ ॥
 गुरुं संपूज्य देवेशं कुर्याज्जागरणं हरेः । गीतं नृत्यसमायुक्तमुपचारसमन्वितम् ॥ २३ ॥
 निशान्ते चैव देवाय दद्यात् धार्यं विधानतः ।
 स्नानादिकां क्रियां कृत्वा भुञ्जीयाद्वाडयेः सह ॥ २४ ॥
 शिष उवाच ।

द्विजैतत्त्रिस्पृशाख्यानमद्भुतं रोमहर्षणम् । श्रुत्वा तु लगते पुण्यगङ्गास्नान समुद्रय-
 म्भ्यमेव सहस्राणि घातयेय शतानि च । तत्फलं समवाप्नोति त्रिस्पृशा समुपोषणात्
 पितृपक्षो मातृपक्षस्तथा चैवात्मपक्षकः । तेः सर्वैः सहसंयुक्तो विष्णुलोके महीयते ॥
 तीर्थं कोटिषु यत्पुण्यं क्षेत्रकोटिषु यत्फलम् ।
 तत्फलं समवाप्नोति त्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणायेऽपि कुर्वन्ति हस्तित्रयाः कृष्णमानसाः ।
 वेश्या या शूद्रजन्मानो ये तथा चान्यजातयः ॥ २६ ॥
 ते सर्वे मुक्तिमाप्नान्ति भुवं त्यक्त्वा द्विजोत्तम ! ।
 मन्त्राणां मन्त्रराजोऽथ यथा स्याद् द्वादशाक्षरः ॥ २७ ॥
 यतानो च तथा चैवा येन ये त्रिस्पृशा कृता ।

ब्रह्मणा च कृता पूर्वं पञ्चाद्राजर्षिभिः कृता ॥ ८५ ॥
 अन्येषां काकयाचत्स त्रिस्पृशामुक्तिदायिनी । अनेन विधिना ब्रह्मंस्त्रिस्पृशासंभवंव्रतम्
 यः करोति नरो भक्त्या शृणु वक्ष्यामि तत्फलम् ।
 गङ्गायणादने ब्रह्मन्वाराणस्यां तु यत्फलम् ॥ ८७ ॥
 मन्वन्तरसहस्रेस्तु त्रिस्पृशाकारको हि तत् ।
 प्राच्यां च यमुनास्नाने षण्ण्यस्कोटिभिः फलम् ॥ ८८ ॥
 तत्फलं समवाप्नोति त्रिस्पृशाव्रतकृत्तः । यत्फलं तु कुरुक्षेत्रे सूर्यग्रहणकोटिभिः ॥
 हेमभारतातैर्दानैस्त्रिस्पृशाकरणेन तत् । पापकोटिसहस्राणि हत्याकोटिशतानि च ॥
 एकेनैवोपयासेन क्रियते भस्मसाद्बुद्धम् । त्रिस्पृशाया व्रतं यत्तु भगतीनां गतिप्रदम् ॥
 गतिमिच्छन्ति विप्रर्षे महापापशतानि च ।
 स्वयं कृष्णेन कथितं पाराशर्यस्य ब्राम्हणः ॥ ९२ ॥
 प्रकाशयति यद्धेदं लिखित्वा घैष्ण्यं द्विजे । चापौघैर्ग्रथितस्यापि तस्य मुक्तिर्भविष्यति
 पुण्यैरवाप्यते विद्वग्मन्वन्तरशतैरपि । त्रिस्पृशा दुर्लभा लोके प्राप्यते नैव मानवैः ॥ ९४ ॥
 कलौ ये त्रिस्पृशां लब्ध्वा न कुर्वन्ति नराधमाः ।
 तेषां जन्मफलं खैव जीवितं विफलं भवेत् ॥ ९५ ॥
 प्रेतत्वं तैः समुत्तीर्णं विना धास्त्रैर्विनासुतैः ।
 कृता येस्त्रिस्पृशा विद्वत्सहस्रप्राप्य कलौ युगे ॥ ९६ ॥
 इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे
 उमापतितारदत्तंवादे त्रिस्पृशाख्यानं नाम पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥

षट्त्रिंशोऽध्यायः दन्मीलन्यंकादशीव्रतविधानम् ।

महादेव उवाच ।

अतस्त्वं सर्वप्रथममिदं गीतमीमनुसृत्य । शम्भुः शयनमात्रेण जन्मसंसारवृत्तान्
पापादपि मुक्तये पापैः स्वर्गलोके महीयते । दैवताः पितृर्षी च तस्या मन्त्रिणां पुत्रः
पिपासो मृतने पिपासं संप्रकामयान् पुष्याम् । तस्या व्रताय संश्लेषः स्वर्गलोके महीयते
स्य स्थानं तत्र ये प्रातः शिवलोके महीयते ।

अतस्त्वं पुनर्भोजनस्यैष्यमानो तु पूजनम् ॥ ४ ॥

वैष्णवानां तु ये राजसंघो कुर्यन्ति नित्यम् ।

तेषां वृष्टं च कुरुष्व नो या तेषां मरारिषः ! ॥ ५ ॥

भोजनानन्तरं तेषां भोजनं कुरुते नृप । तैरेव पूजितो विष्णुर्धर्मक्षया तु प्रपूजितः ॥
शालग्रामशिलाभूता दद्याद्भूतानि प्रत्यहम् । त्वं धारयसि भूपालकण्ठे नित्यं सुभक्तिः
धूपशोषं तु ये विष्णोर्भक्त्या भजन्ति भूपते । आराधितं सदा दृष्ट्वा भक्तानां वेद्यैर्दृष्टम् !
शङ्खोदकं हरेर्मूर्ध्नि स्नायित्वा तु भक्तिः ।

नित्यं विभर्षि शिरसि शोषं यच्छसि वैष्णवान् ॥ ६ ॥

नैवेद्यं प्रत्यहं दृष्ट्वा सर्वोपस्कारसंयुतम् । विष्णवे सत्तया दद्यात्तु स्वयं भुजसिवाय
विष्णोर्निवेदितं धानं वैष्णवीः सह भुञ्जते । -

नित्यं नामसहस्रेण भक्त्या स्तौषि जनार्दनम् ॥ ७ ॥

दीपार्घदानं चै विष्णोः कुरुष्व गीतमर्तनम् । श्यामाङ्कुरैः पूजयसे पूज्यन्ते नृपसत्तम !
श्यामाङ्कुरैः सदा घृतपूजनं चातिदुर्लभम् । पृथ्वीदानसमं पुण्यं दूर्वया पूजने हते ॥

अतो वै नास्ति लोकेऽस्मिन्दूर्वायाः सदृशं भुवि ।

तथा चै पूजनं कार्यं विष्णु सायुज्यमिच्छता ॥ ८ ॥

अवस्त्वं कुरुपे नित्यं पूजनं दूर्वया सह । यवाक्षतैर्विशेषेण पूजनं कुरुपे न वा ॥१५॥
पक्षे पक्षे नृपथ्रेष्ठ विधिवद्द्वादशीव्रतम् । यत्कृतं तु महाराज महापापप्रणाशनम् ॥१६॥
मोक्षदं सुखदं चैव तथा ऽऽयुष्यप्रदं सदा । एतद्विष्णुव्रतं प्रोक्तं वैष्णवानां तु मोक्षदम्
गृहस्थानां ॥ सुखदं यतीनां मुक्तिदायकम् । सर्वरोगादिशमनं पवित्रं कायशोधनम् ॥
मृतमेतच्च कुरुपे नोवाचैव नराधिप । दशमीविघ्नरहितं कुरुपे आगरान्वितम् ॥ १६ ॥
तुलसीपत्रनिकरैर्नित्यं पूजयसे हरिम् । गोपीचन्दनजं पुण्ड्रं भाले वा नृपसत्तम ! ॥
धारितं सर्वलोकानां पवित्रीकरणं नृप । अतस्त्वं च धारयसे गोपीचन्दनसंभवम् ॥

प्रहाहा हेमहारी च मयपानी तथैव च ।

भगवन्महो महापापी तथा ह्यनृतमापितः ॥ २२ ॥

ते सर्वे मुक्तिमायान्ति तिलकधारणादृताः ।

विमर्षि कण्ठे नित्यं त्वं धात्रीफलसमुद्भवाम् ॥ २३ ॥

मालां मुख्यायुतसमां तुलसीपत्रसंभवाम् । शालग्रामशिलायुक्तां द्वारकायां समुद्भवाम्
नित्यं पूजयसे भूप भुक्तिमुक्तिफलप्रदाम् । पद्मसंज्ञं पुराणं वै पठसे पुरतो हरैः ॥२५॥
वरितं दैत्यराजस्य प्रहादस्य च भूपतेः । वासरं वासुदेवस्य सवेधं कुर्यतो नरान् ॥
निवारयसि भूपालशास्त्रं हृष्ट्या प्रयत्नतः । सवेधं वासरं विष्णोर्यस्मिन्नाष्ट्रे प्रवर्तते
लेप्यते तेन पापेन राजा भवति नारकी । वेधं चतुर्विधं त्यक्त्वा समुपोष्य हरैर्द्विदम्
कुलकोटिं समुदुष्टस्य विष्णुलोके महीयते ॥ २८ ॥

मिपालेन सम्पृष्टो वसुनायेन गीतमः । यथोवाच त्रु माहात्म्यं तन्मे निगदतः शृणु ॥
गीतम उवाच ।

शृणु भूपाल वक्ष्यामि वैष्णवाख्यं महाव्रतम् ।

यं ध्रुत्वा पापिनः सर्वे मुक्तिमायान्ति तत्क्षणात् ॥ ३० ॥

द्वादशीसंमयं पुण्यं मया ऽऽख्यातं न कस्यचित् ।

वैष्णवोऽसि महाराज ! भक्तो भगवतो नृणाम् ॥ ३१ ॥

पुण्यं ॥ महागुह्यं तद्व्रतं त्वं निशामय । उन्मीलनी नाम पुरा भवता मे साधयेन तु

मिता सुप्रसन्नैः तां ते भूय वदाम्यहम् । वकाशोऽग्रद्वारात्रं प्रमाने गटिका भवेत् ॥

उत्तमीलनी ॥ सा ज्ञेया विज्ञेयेण हरिमिता ।

चैलोक्ये धानि तीर्थानि पुण्याभ्यागमनामि न ॥ ३४ ॥

कोट्यंशेनेष तुल्यामि मगावेदाम्तरांसि न ।

उत्तमीलनीसमं किञ्चिन्न भूय न भविष्यति ॥ ३५ ॥

रपातो न कुटक्षेत्रं न काशी न न पुष्करः । शैलो हिमाग्लो नैव न मरुतम्यमादतः ॥

शैलो न नीलनिषयो न विन्ध्यो नैव मैमिन्ध्रम् ।

गोदावरी न कावेरी गन्धमागा न वेदिका ॥ ३६ ॥

न तापी न पयोष्णी न न क्षिप्रा नैव गङ्गा ।

वर्मण्यती च सरयूश्चन्द्रमागा न गण्डिका ॥ ३७ ॥

गोमती च विवाशा च शोणारूढा महानदः । किमत्र पशुमोत्तेन भूयो भूयो नराधिप

उत्तमीलनीसमं किञ्चिन्न देवः वेजावात्परः । उत्तमीलनीमनुप्राप्य यैः कृतवेशावर्चनम् ॥

पापघ्नः सैमूहस्य राज्ञः पतिताः क्षणान् ।

यस्मिन्मासे महीपालः । तिथिरुत्तमीलनी भवेत् ॥ ४१ ॥

सम्प्रासनाद्वा गोविन्दः पूजनीयः प्रपन्नतः । जातरूपमयः कार्पोमासनाद्वा ॥ माधवः

स्वशक्त्या विभ्वरूपस्तु श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । पवित्रोदकसंयुक्तं पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥

गन्धपुष्पाक्षतैर्युक्तं कुम्भं क्षुद्रामभूषितम् । पात्रं च खोदकं कार्यं गोधूमैश्चापि पूरितम्

नानारत्नैश्च संयुक्तं नानागन्धैः प्रपूजितम् । महिकामोदसंयुक्तं जलसीपुष्पैः प्रपूजितम्

श्वेताख्यैस्तण्डुलैश्चैव पूरणीयः प्रयत्नतः । प्रदद्याद्वस्त्रयुग्मं तु उपवीतं तु सोत्तरम् ॥

उपानदी ॥ राजर्षे श्वेतं छत्रं च सुन्दरम् । भोजनं जलपात्रं च सप्तधान्यं तिलैः सह ॥

रूप्यं चैव ॥ कार्पासं पायसं मुद्रिका हरेः । जेनुर्वज्रं तु दातव्या घटसालङ्कारसंपुता

सुवर्णशृङ्गी रोप्यसुरी साध्वीर्यं तथैव च । कांस्यदोहां रत्नपुष्पैर्दद्याद्दे गुणैस्तदा

शय्या सोपस्कारं दद्यात्साधवे भक्तिपूर्वकम् ।

धूपं दीपं तु नैवेद्यं फलपत्रं निवेदयेत् ॥ ५० ॥

पूजनीयो महाभक्तैर्मन्त्रैरेमिस्तु केशवः । तुलसीपत्रसंयुक्तैः पुष्पैः कालोद्भवैस्तथा ॥
मासनाम्नैव चरणौ जानुनी विष्णुरूपिणे । गुह्ये तु गुह्यपत्रये कटीं वै पीतवाससे ॥
ब्रह्ममूर्तिभूतेनाभावुदरे विश्वयोनये । हृदये ज्ञानगम्याय कण्ठे वैकुण्ठमूर्तये ॥ ५३ ॥
ऊर्ध्वगाय ललाटे ॥ बाहौ दक्षान्तकारिणे । उत्तमाङ्गे सुरेशाय सर्वाङ्गे सर्वमूर्तये ॥
स्नानाग्ना वायुधात्रीनि पूजनीयानि भक्तितः ।

अर्घदानं प्रकर्तव्यं नालिकेरादिभिः समम् ॥ ५५ ॥

शङ्खोपरिजलं कृत्वा गन्धपुष्पाक्षतान्वितम् । सूत्रेण वेष्टितं हृत्वा दद्यादर्घं विधानतः
दैवदेव महादेव ! श्रीकेशव ! जनार्दन ! । सुब्रह्मण्य नमस्तेऽस्तु पुण्यराशिधिधर्मन ॥
शोकमोहमहापापाम्नामुद्धर भवार्णवात् । सुकृतं न कृतं किञ्चिज्जन्मकोटिशतैरपि ॥
तथापि मां महाम्बामिम्समुद्धर भवार्णवात् । व्रतेनानेन देवेश ! ये चान्ये मम पूर्वजाः

विधोनिञ्च गताश्चान्ये पापमृत्युघ्नं गताः ।

ये भविष्यन्ति येऽतीताः प्रेतलोकात्समुद्धर ॥ ६० ॥

भारतस्य मम दीनस्य भक्तिरहमिचारिणी ।

दत्तमर्घं मया तुभ्यं भक्त्या गृहीष्य माधव ! ॥ ६१ ॥

वस्त्रार्घं धूपदीपाद्येर्नयेचैर्विष्णुसंभवैः । स्तोत्रैर्नीराजनेर्गौतैर्भृत्यैः संतोषयेद्धरिम् ॥ ६२ ॥

वस्त्रैर्दानैश्च गोदानैर्मोजनेस्तोपयेद्गुरुम् । तथा तथा विधातव्यं गुरुर्येप्रीतिमाप्नुयात्

लोकानां तारणार्थाय धात्रा सुष्टो गुरुर्यतः ।

भतो वै गुरुपूजा च कर्त्तव्या वै प्रयत्नतः ॥ ६४ ॥

महितं यो नाशयति स्वहितं दर्शयेत्सदा । स गुरुः स च चिन्नेयः सर्वधर्मार्थकोविदः ॥

भुर्यन्वितशायं तु गुरवे तं निवेदयेत् । गुरोर्निवेदिते भूप ! परिपूर्णं भवेद्दुःखतम् ॥

एत्यादिपातनं कर्म भोजनं ब्राह्मणैः सह । कर्त्तव्यं नृपशार्दूल ! दिनं नेयं कथानकैः

अनेन विधिना यस्तु कुर्यादुन्मीलनीयतम् । कल्पकोटिसहस्राणि वसतेविष्णुसन्निधौ

इति श्रीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-

नारदसंवादे उन्मीलनीयतं नाम पट्विंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥

सप्तविंशोऽध्यायः पञ्चार्चिन्यंकादर्शविगविधानम् ।

नारद उवाच ।

कीदृशी इत्याग्राहयेत् पञ्चपथिनिर्गन्त्रिका । गद्या नै हत्या जग्मुर्गन्तागन्त्रमु

भीमहादेय उवाच ।

अमा वा वशि वा पूर्णा न्यूणा जायते यदा । भृगुषा ये नाडिका नन्दिर्नामने प्र
मत्पमेवायुनैःमुज्ज्वा ता मत्पभपदिर्ना ॥ २ ॥

नारद उवाच ।

पूजापिधि तु पूष्यामि साग्रन देपसत्तम ! । यद्गुणे तु महादेव ! महागन्त्रमपा
महादेय उवाच ।

पूजापिधि प्रपद्यामि साग्रन द्विजनन्दन ! ।

पूजिते धार्चिते विष्णो कलं प्राप्नोत्यमरायम् ॥ ४ ॥

येन पूजापिधानेन तुष्टिं प्राप्नोति माधवः । भक्षणं जलपूर्णं च कुम्भं चन्दनमवि
पञ्चरत्नसमायुक्तं पुष्पमालामिश्रितम् । स्यात्तं ताग्रमयं पात्रं सगोधूमं घटोप
सौषणं कारयेद्देवं माससंज्ञामिनामकम् । पञ्चामृतेन विधिना स्तपनं सुमनोर
कारयेद्देवदेवेशं जगन्नाथं जगत्पतिम् । घिलेपनं तु कर्तव्यं कुङ्कुमागन्धनैः ॥
यस्त्रयुगं च दातव्यं छत्रोपानहसंयुतम् । पूजयेद्देवताधीशं कुम्भपात्रोपरि स्थित
पद्मनाभाय वै पादौ जानुनी विभ्रमुत्तये । ऊरू वै हानपम्पाय कटी हानप्रदाय

उदरं विभ्रनाथाय हृदयं धीधराय च ।

कण्ठं कौस्तुभकण्ठाय बाहू हस्तत्रान्तकारिणे ॥ ११ ॥

ललाटं व्योममूर्ध्ने तु शिरो वै सर्वरूपिणे ।

स्पर्शनाद्या चैव कमलं सर्वार्द्धी दिव्यरूपिणीम् ॥ १२ ॥

एवं विधिघटसंपूज्य ततोऽघं दापयेत्सुधीः । नालिकेरेण शुभ्रेण देवदेवस्य चक्रिणः
अनेनैवार्घदानेन संपूर्णं जायते ब्रातम् । संसारार्णवमग्नं मां समुद्धर जगत्पते ! ॥१४॥

त्वमीशः सर्वलोकानां त्वं साक्षाच्च जगत्पतिः ।

गृहाणार्घं मया दत्तं पद्मनाभ नमोऽस्तु ते ! ॥ १५ ॥

नैवेद्यानि सुहृद्यानि पद्मसानि विशेषतः । दैवानि तु विशेषेण केशवाय सुभक्तिः ॥

नागपत्रं सकपूरं दद्याद्देवस्य भक्तिनः । घृतेन दीपकं कुर्यात्सिलतैलेन वा पुनः ॥ १७ ॥

हृत्पा सम्यग्विधानेन गुरोः पूजां प्रकाशयेत् ।

धत्त्राणि चैव खोष्णीयं कङ्कुभं च प्रदापयेत् ॥ १८ ॥

दक्षिणां च यथाशक्त्या गुरवे संप्रदापयेत् । भोजनं चैव ताम्बूलदस्वा खाद्यं प्रदापयेत्

स्वपितृस्यानुसारेण यथाशक्त्या तु निर्द्धनैः । कार्यासम्यक्प्रयत्नेनद्वादशीपक्षवर्दिनी

ततो जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यसमन्वितम् ।

पुराणपाठसहितं हास्याहाससमन्वितम् ॥ २१ ॥

स्तुतिं च प्रशंसन्ति जागरं चक्रधारिणः । नित्योत्सवोभवेत्तेषां गृहे वै दशजग्मसु

अतो धन्यतमा खेयं कर्त्तव्या पक्षवर्धिनी ।

हृत्पा तु सकलं पुण्यं फलं प्राप्नोत्यसंशयम् ॥ २३ ॥

पक्षवर्धिनीमाहात्म्यं ये शृण्वन्ति मनीषिणः ।

तैः कृतं सत्कृतं सर्वं यावदामृतसंग्रहम् ॥ २४ ॥

पञ्चाग्निसाधने पुण्यं यच्च स्यात्तीर्थसाधने ।

तत्पुण्यं समवाप्नोति विष्णोर्जागरकारणात् ॥ २५ ॥

पक्षवर्धिनिका पुण्या पवित्रा पापनाशिनी । उपवासकृतां विप्र हृत्याकोटिविनाशिनी

घसिष्टेन कृता पूर्वं भारद्वाजेन वै मुने । ध्रुवेण चाग्वरीयेणकृत्यं विष्णुबलभा ॥ २७॥

इयं काशी समापुण्या इयं वै द्वारका समा । उपोषिताच्च भक्तेन धाञ्छितञ्च ददात्यसौ

इयं धन्या धन्यतमा हृत्यायुतविनाशिनी । कर्त्तव्या तु विशेषेण वीष्णवैज्ञानतत्परैः ॥

अदो सर्वेश्वरो देवः संसेव्यो व्रततत्परैः । किमन्यद्बुद्धुनोक्तं कर्त्तव्यं व्रतमुत्तमम् ॥

यथा च वर्धने नम्रः रिते वधे विदोषः । तथा च वर्धने भक्तकारणात्प्रावर्धनी ।
 सुयोदये यथा ध्यान्ते नश्यन्ते तद्वशादपि । पक्षपक्षिण्यनुष्ठानात्तथाऽपि नारायणप्राप्त
 इति धीपाद्ये महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां नंहितायां वक्ष्ये उगारणगडे उगारणि-
 नारदमपादे पक्षपक्षिण्येकादशीमाहात्म्यं नाम भक्तत्रिशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥

अष्टत्रिंशोऽध्यायः

एकादश्यां जागरणमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

शृणु नारद पश्यामि माहात्म्यं जागरस्य च ।

पच्छत्या मुक्तिमाप्नोति महापापी च संशयः ॥ १ ॥

नारद उवाच ।

अहो विश्वेश्वरो विष्णुः पवित्रीकरणः सदा ।

तस्योपवासमाहात्म्यं धृतं हि त्वन्मुखाच्छिष ॥ २ ॥

तथाऽपि श्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं जागरस्य तु ।

कीदृजजागरमाहात्म्यं रात्रौ भक्तिस्तु कीदृशी ॥ ३ ॥

प्रहरेषु च या पूजा यद् विश्वेश्वर प्रभो । त्वं लोकेषु सदा पूज्यस्त्वं हि देवो जगद्ग-
 र्भं हि विश्वेश्वरो देवो यतो भक्तिर्जनार्दने । सर्वेषां चैवमक्तानां त्वं च श्रेष्ठ उभापतिः
 लोकेऽस्मिन्सर्वदा भक्त्या तवाख्या धर्तते सदा ।

यतो येन प्रकारेण लोकानां मुक्तिरेव च । विश्वेश्वर यद् त्वं तु माहात्म्यं जागरस्य तु
 महादेव उवाच ।

एकादश्यां जनो विष्णुं रात्रौ संपूज्य भक्तिः ।

कुर्याज्जागरणं विष्णोः पुरतो वीष्णवेः सह ॥ ७ ॥

मीतं पापं तथा मृत्यं दुरात्मपटनं तथा । धूपं दीपं च नैवेद्यं पुष्पं गन्धानुलेपनम् ॥८॥
फलमर्घं तथा धत्ता दानमिन्द्रियसंयमम् । सत्याग्नितंच विप्रेन्द्र यद्योमुक्तं क्रियान्वितम्
पितृभ्यं च मुदा युक्तो यः करोति नरः मदा । सत्यं पापघनिर्मुक्तो जायते विष्णुवत्तमः
रात्रौ जागरणे प्राप्ते निद्रां कुर्यन्ति वैष्णवाः ।

हारितं घोषपासन्तैर्धनं वै विष्णुमंजकम् ॥ ११ ॥

ये कुर्यन्ति नराः प्राज्ञ जागरे विष्णुमंजके । जागरं कृष्णभावेन न स्वपन्ति कदाचन
कृष्णस्य नाम मनसा वदन्ति च पुनः पुनः । ते तु घन्यतमा श्रेया अस्यां रात्रौ विशेषतः
शनेक्षणे तु गोदानं घट्यां चैव धनुर्गुणम् । प्रहरे कौटिगुणितंचतुर्धामेष्यसङ्ख्यकम्
जागरे निमित्तार्थं तु केशवाग्रे विशेषतः ।

तत्फलं कौटिगुणितं तस्य सङ्ख्या न विद्यते ॥ १५ ॥

नर्तनं कुण्डे यस्तु केशवाग्रे नरोत्तमः । न फलं दीयते तस्य भाज्यममरणाग्निकम् ॥
साध्यं चैव सात्साहं वापालापादिषजितम् । प्रदक्षिणसमायुक्तं नमस्कारपुरःसरम् ॥
मीराजनसमायुक्तमनिर्घिण्णेन चेतसा । यामे यामे महामाग कुर्यादारात्तिकं हरेः ॥१८॥
पद्भिर्गुणसंयुक्तमेकादश्यां च जागरम् । यः करोति नरो भक्त्या ॥ पुनर्जायते भुवि
प एषं कुण्डे भक्त्या विसृष्टाटयविषजितः । जागरं घासरे विष्णोर्लीयते परमात्मनि
पनयान्वितशाट्येन यः करोति प्रजागरम् । तेनात्मा हारितो नूनं कितयेन दुरात्मना
विष्णुजागरणे प्रात उपहासं करोति यः । षष्टिवर्षसहस्राणि विद्यायां जायते कृमिः ॥
पेदपिदुप्राद्वजो यस्तु नर्तनेन विशेषतः । उपहासपरः प्रातः स वै बाण्डाल उच्यते ॥

निमित्तं निमित्तार्थं वा यः करोति प्रजागम् ।

धर्मार्थकाममोक्षाणां प्राप्नोति पदमव्ययम् ॥ २४ ॥

वेदशास्त्ररतो नित्यं नित्यं वै यज्ञयाजकः । रात्रौ जागरणेप्राप्ते निन्द्रां कुर्वन्त्यजत्वधः
स पूजां प्रकुर्वाणो विष्णुनिन्दासु तत्परः । एकविंशत्कुलेनैव नरकं प्रतिपद्यते ॥२६॥

विष्णुः शिवः शिष्यो विष्णुरेकमूर्तिर्द्विधा स्थितः ।

तस्मात्सर्वप्रकारेण नैव निन्द्रां प्रकारयेत् ॥ २७ ॥

लेभुजङ्गेन स्पपन्ति मधुहाहनि । कुर्वन्ति जागरं नैव मायया ते च मोहिताः
 कादशी येषां कलौ जागरणं विना । ते घिनष्टा नसदेहो यस्माज्जीवितमधुषम्
 त्रययुगम् ॥ दत्त्वा ये वैष्णवं पदम् । कृतं ये नैव पश्यन्ति पापिनो हरिजागम्
 वाचकस्याथ गीतं कृत्यं ॥ कारयेत् । घावके सति देवर्षे पुराणं प्रथमं पठेत्
 सहस्रस्य पाजयेयायुतस्य च । पुण्यं कोटियुगं घत्स विष्णोर्जागरणे कृते ॥
 । मातृपक्षे भार्यापक्षे ॥ पाडव । कुलान्युद्धरते चैतान्कृत्वा जागरणं हरेः ॥३३॥
 दिने विद्धे जागरं पूजनं हरेः । वृथा दानादिकं सत्यं कृत्येणु कृतं यथा ॥३४॥
 उपोषणदिने विद्धे प्रारब्धे जागरे स्थितिम् ।

विहाय स्थानं तद्विष्णुः शपथं दत्त्वा प्रगच्छति ॥ ३५ ॥

वासरे विष्णोर्षे कुर्वन्ति प्रजागरम् । तेषां मध्ये तु तुष्टः सम्कृत्यं तु कुरुते हरिः
 नानि कुरुते जागरं केशवाग्रतः । युगानि सानि साधन्ति विष्णुलोके महीयते ॥
 तानि घसते घिना जागरणं हरेः । शतद्वयसहस्राणि सौराण्य निवर्तते ॥ ३८॥
 श्यां शयानस्तु घिना जागरणं हरेः । मूकवसिष्ठते यो ये गानं वाढं न वाचोत्
 मनि मूकत्वं जायते जागरे हरेः । यो न कृत्यति मुदात्मा पुरतो जागरे हरेः ॥
 पङ्कृत्यं तस्य जानीयात्सप्तजगमनि वाहय ।

यः पुनः कुरुते गीतं कृत्यं जागरणं हरेः ॥ ४१ ॥

एवं मदीयं च सत्यं ये नस्य वैष्णवम् । यः प्रयोचयते लोकान्घिष्णोर्जागरणैरतः
 घेरं तु घेकुण्डे विनूभिः सह वैष्णवः । मतिं प्रयच्छते यस्तु हरेर्जागरणं प्रति ॥
 सर्वसहस्राणि श्रेयसदीपं घसेन्नरः । यत्किञ्चित्प्रियते पापं कोटिजगमनि मालये ॥
 ण्णजागरे सत्यं रात्रौ नश्यति पाडव । शालग्रामशिलायां ये प्रकुर्यन्ति प्रजागरम् ॥

यामि यामि पलं प्रोक्तं कोट्येन्दवसमुद्भवम् ।

संप्राप्ते वासरे विष्णोर्षे न कुर्वन्ति जागरम् ॥ ४६ ॥

यथा व्यालान्कृत्यं तेषां वैष्णवानां च निन्दया ।

... संपदः पुत्राः कीर्तिलोकाम्य शाश्वताः ॥ ४७ ॥

यथायुतेन लभ्यन्ते द्वादशी जागरं विना । मतिर्न जायते यस्य द्वादश्यां जागरं प्रति ॥
न हि तस्याधिकारोऽस्ति पूजने केशवस्य हि । यावत्पदानि चलति केशपायतनं प्रति
अभ्यर्चयसमानि स्युर्जागरायं प्रगच्छतः ।

पादयोः पतितं यावद्धरण्यां पांसुगच्छताम् ॥ ५० ॥

तावद्वर्षसहस्राणि जागरी यसते दिवि । तस्माद्गृहात्प्रगन्तव्यं जागरे केशपालये ॥
कलौ मलयिनाशाय द्वादशीद्वादशीषु च । परापवादसंयुक्तं मनः प्रासादवर्जितम् ॥ ५२
शास्त्रहीनमगान्धर्वं तथा दीपविधर्जितम् । शक्तयोपचाररहितमुदासीनं स निन्दनम् ॥

कलियुक्तं विशेषेण जागरं नवधा मतम् ।

सशस्त्रं जागरं यच्च कृत्यगान्धर्वसंयुतम् ॥ ५४ ॥

सपापं तालसंयुक्तं सदीपं मधुमिर्युतम् । उच्चारेस्तु समायुक्तं यथोक्तैर्मक्तिभाषितैः ॥
प्रसन्नं तुष्टिजननं समृद्धं लोकरजनम् । शुणैर्द्वादशमिर्युक्तं जागरं माधवप्रियम् ॥ ५३ ॥

कर्त्तव्यं तत्प्रयत्नेन पक्षयोः शुक्रकृष्णयोः ।

किमतिर्यहुमिर्झाणैस्तीर्थवासेन तस्य किम् ॥ ५७ ॥

द्वादशीवासरे प्राप्ते न कुर्याज्जागरं हरेः । प्रवासेन स्पृजेद्यस्तु पथि स्थिम्भोऽपिषाड्य
जागरं पाप्मदेवस्य द्वादश्यां ॥ समे प्रियः । मद्भक्तो न हरेः कुर्याज्जागरं पापमोहितः

व्यर्थं मत्पूजनं तस्य मत्पूज्यं यो न पूजयेत् ।

न शीघ्रो न च सौरोऽसी न शाक्तो गणसेवकः ॥ ६० ॥

यो भुङ्क्ते वासरे विष्णोर्भयः पञ्चधिको हि सः ।

विप्रियं च कृतं तेन दुष्टेनैव च पापिना ॥ ६१ ॥

मद्भक्तियत्नमाश्रित्य यो भुङ्क्ते वै हरेर्दिने । स बाह्याभ्यन्तरं देहं वेष्टितं पापकोटिमिः
मुच्यन्ते वासरे विष्णोर्भयं कुर्वन्ति प्रजागरम् । कूर्परं यमदूतानां दत्तं तेन यमस्य च ॥

इत्या जागरणं विष्णोरधिदं द्वादशीयतम् । स्वर्गपिशा मुनिश्रेष्ठमुक्ता तेनैव संशयः ॥

पाश्र्चितं नारकं सौख्यं विदं इत्या हरेर्दिनम् ।

निहताः पितरस्तेन देवानां वै वधः कृतः ॥ ६५ ॥

वर्गं वाचं तु वैश्यानी कृत्वा विदं हरेर्निभम् ।

यो भुज्यति ग्रहप्राग्भा कृत्वा ये कर्त्तावन्तम् ॥ ६६ ॥

नीलकण्ठमुनेनापि दशमंकीर्त्तयामहेत् । पुरातो वागुदेवस्य शर्मा ज्ञातानि मित्राः ।

पठन्महाभरित्राणि वृद्धगर्भैश्चवान्मजान् ।

गुणेन कुञ्जो सायं संग्रहयन्मूढः ॥ ६८ ॥

दशमं निविधातुं यथागम्येष्ट्यामायाप्रकारयन् । भाषेतेऽनेनरो वस्तु कुञ्जो जगत् हरेः ।

निमित्ते निमित्ते पुण्यं तीर्थं कोटिरित्यं व्युत्पद्य । अनुशिष्यमना वस्तु पूर्वं नीराजनं हरेः ।

कुञ्जो जगदे शत्रो सप्तद्वीपाधिपो मयम् । वानि कानि च पापानि प्रहृत्या समानि च

कृत्वा ह्यज्ञातानि मित्रं यानि वरुणः । एकजः जगत् सर्वं समानपरदक्षिणाः

एकतो वैपदेयस्य जगत् कृत्वा यत्नमः । तत्र कार्श्यापुष्करं च प्रयागं मैत्रिणं गया ॥

शालग्राममहाक्षेत्रमयं द्वापर्यमेव च । पौष्करं मयुरा तत्र सर्वनीर्यानि यैव हि ॥ ७५ ॥

यथा वेदाः सत्वारो यजन्ति हरिजगत्तम् ।

गङ्गासरस्वती तापी यमुना च शतदुका ॥ ७५ ॥

चन्द्रभागा पितस्ता च नद्यः सर्वास्तु तत्र वै ।

सरांसि च हृदाः सर्वे समुद्राः सर्व एव हि ॥ ७६ ॥

एकादश्यां द्विजश्रेष्ठ गच्छन्ति कृष्णजगत्तम् । मूढणीयाहि देवानां ये नराः कृष्णजगदे

नृत्यन्ति गीतं कुर्यन्ति धीणायाचग्रहपिताः । एवं जगत्तमं हृत्या संपूज्य च महाहरिम्

द्वादश्यां पारणं कार्यं स्वशक्त्या येष्णवैः सह ।

शृणु ब्रह्मन्प्रवक्ष्यामि द्वादशीमाहारम्यमुत्तमम् ॥ ७७ ॥

द्वादशीं तु सदा श्रेया पुत्रदामाक्षदायिनी । प्रातः स्नात्वा हर्ति मृत्यु उषवासे समर्पयेत्

अज्ञानसिमिरान्धस्य घतेनानेन केशव । असीद सुमुखो भूत्वा ज्ञानदृष्टिप्रदो भव ॥ ८१ ॥

पारणं च ततः कुर्याद्यथासंमद्यमप्रतः । अत ऊर्ध्वं यथेष्टं तु कारयेत्तन् यथाविधि ॥

यदा तु द्वादशी स्थित्या पारणे न भवेद् द्विज ! ।

तदा योत्री तु कर्त्तव्यं पारणं मुक्तिमिच्छता ॥ ८२ ॥

तदा न रात्रिदोषः स्यान्ननिषिद्धं न भयेत्कचित् ।

यदुक्तं निशि न स्नायान्महानिशि न भोजयेत् ॥ ८४ ॥

तत्पूर्वपरयामाभ्यां दिनवत्कामं कारयेत् । यदा भवति स्वल्पा तु द्वादशी पारणेदिने ॥
उपः काले द्वयं कुर्यात्प्रातःमांघ्याद्विकं तथा । द्वादशी साधिता येन नरेण भुवि सर्वदा

तस्या पुण्यमहं यत्तु न समर्थो विशयतः ।

साधयित्वाऽतिलान्कामान्प्राप्नुयुश्च महाजनाः ॥ ८५ ॥

भग्यरीयादयः सर्वे ये भक्ता भुवि विधुताः । द्वादशी साधयित्वा तु तेगता विष्णुसन्नि

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं यदुक्तं तु मया तव ।

नास्ति विष्णुसमो देवो न तिथिर्द्वादशी समा ॥ ८६ ॥

अत्र दत्तं च भुक्तं च तथा पूजादिकं च यत् ।

तत्सर्वं पूर्णतां याति पूजिते माधये सति ॥ ८७ ॥

किंपुनर्यदुक्तोक्तैर्न भक्तानां पक्षमो हरिः । प्रददात्यतिलान्कामान्यावदाभूतसंप्लवम् ॥

द्वादश्यां चैव यद्वत्तत्सर्वं सफलं भवेत् ।

कुरुक्षेत्रेषु यद्वत्तं निष्फलं नैव जायते । तद्वच्च द्वादशीदत्तं भवेद्देवर्षिसत्तम ! ॥ ८८ ॥

इति श्रीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पठे उत्तरखण्डे

उमापतिनारदसंवादे द्वादश्येकादशीजागरणमहिमा नामाष्टात्रिंशोऽध्यायः ॥

ऊनचत्वारिंशोऽध्यायः

जयाविजयाजयन्त्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

महादेव उवाच ।

एकस्मिन्समये पुत्र ! गतोऽहं विष्णुसन्निधौ ।

तत्र पृष्टं मयापूर्वमाहात्म्यं द्वादशीमयम् । यच्छ्रुत्वा मुनयः सर्वेभुक्त्वामोमानन्दियंययुः

कर्णं वाप्यं तु वैश्यानां कृत्वा चिह्नं ।
 गो मन्थनि ग्रहणात्मा कृत्वा वै क ।
 भौमं कृपंशुमेनादि गोमंशकीमुक्तमवहन् । पुनः
 पश्चात्पुनश्चित्राणि वज्रान्धैः प्रकाशः
 मुमेन कृत्वा धार्यं नमिदृशमनूह
 द्वाप्यनिधिपिपासामृताभ्येच्छान्तावाप्तकारणम् ।
 मिमिरेमिमिरे मुख्यं तीर्थं कोटिद्वयं दृग्गन्धः ।
 पुनः जागरे वात्रो रत्नमयीनाम्निरो ममेव । या
 कृत्वा हस्तमरासामि चिह्नं धामि नमिदृशः ।
 एकतो वैपदेपथ्य जागरः कृत्वा यत्नमः । नत्र न
 शालप्राममहाधोत्रमयुंक्षारणमेव च । योऽक्षरं न
 यमा वैदात्र नद्वारो द्रवमिह हरिः
 नङ्गासरम्यती लापी यमुना च शत-
 चन्द्रमागा पितस्ता च नद्यः सर्वान्

ऊनचत्वारिंशोऽध्यायः] * एकादशीदिनेनक्तकमुक्तोपवासानांफलवर्णनम् * १४३

पञ्चमेताभ्यमेधेन यदा स्नातो युधिष्ठिरः । पर्यपृच्छत धर्मात्मा कृष्णं यदुक्तुलोद्वहम् ॥

युधिष्ठिर उवाच ।

उपवासस्य नक्तस्य त्येकमुक्तस्य मे प्रभो । किं पुण्यं किं फलं तस्य ब्रूहि सर्वं जनार्दन
र्थाभगवानुवाच ।

हेमन्ते चैव संप्राप्ये मासे मार्गे च शोभने । कृष्णपक्षे च या पार्थ द्वादशी तामुपोषयेत्
दशम्यां चैकमक्तश्च शुद्धचित्तो दृढव्रतः । नक्तं चैव तथा ज्ञात्वा दशम्यां नियतः सदा
विपत्तस्याष्टमे भागे मन्दीभूते दिपाकरे । नक्तं च तद्विज्ञानीयान्न नक्तं निशि भोजनम्
नक्षत्रदर्शनान्न च गृहस्थस्य विधीयते । एतेर्दिनाष्टमे भागे रात्रौ तस्य निषेधनम् ॥

ततः प्रभातसमये हृत्वा च नियमं व्रती ।

मध्याह्ने च तथा पार्थ ! स्नानं शुचिः समाचरेत् ॥ २४ ॥

मधमं कूपके स्नानं घाप्यां स्नानं च मध्यमम् ।

तडामे चोत्तमं स्नानं नद्यां स्नानं ततः परम् ॥ २५ ॥

विद्यमाने जन्तवो यत्र जलमध्ये ध्यवस्थिते । तत्र स्नाने कृते पार्थ पापपुण्यं समं भवेत्
गृहे चैवोत्तमं स्नानं जलं चैव विशोधयेत् ।

तस्मात्तु पाण्डवश्रेष्ठ गृहे स्नानं समाचरेत् ॥ २६ ॥

अवकांते रथक्रान्ते विष्णुक्रान्ते वसुन्धरे । मृत्तिके हर मे पापं यमया पूर्वसंचितम्
लोचलोमीपरित्यज्य चैकचित्तोद्वहव्रतः । गालपेतान्त्यजं चैव तथा पाखण्डिनो नरान्
मेघपावावर्तांश्चैव तथा प्राह्वणनिन्दकान् । अन्यांश्चैव दुराचारानपम्यागमनेरतान्
तद्व्यापहारांश्च परदारामिगामिनः । केशवं पूजयित्वा तु नैवेद्यं तत्र कारयेत् ॥ २७ ॥

लोपं दद्याद्गृहेतत्र भक्तियुतेन चेतसा । तद्दिने वर्जयेत्पार्थ निद्रां चैव तु मैथुनम् ॥
मर्माशास्त्रविनोदेन दिनं सर्वं निवारयेत् । रात्रौ जागरणं कृत्वा भक्तियुक्तो नृपोत्तम

विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्प्रणिपत्य क्षमापयेत् ।

यथा कृष्णा तथा शुक्ला विधिर्नैवं प्रकारयेत् ॥ २८ ॥

काशीं द्विजः पापं विभेदं नैव कारयेत् । एवं हि कुर्यते यस्तु शृणु तस्य हि यत्फलम्

शङ्खोद्गारे नरः स्नात्वा दृष्ट्वा देवं गदाधरम् ।

एकादशयुपवासस्य कलां नार्हति षोडशीम् ॥ ३६ ॥

संकान्तिषु चतुर्लक्षं यो ददाति नृपोत्तम । एकादशयुपवासस्य कलां नार्हति षोडशीम्
प्रमासक्षेत्रे यत्पुण्यं श्रद्धये चन्द्रसूर्ययोः । तत्फलं जायते नूनमेकादशयुपवासिनः ॥
केदारे चोदकं पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते । तथाचैकादशी पार्यं गर्मपासक्षयदूरी ॥ ३६
अश्वमेधस्य यज्ञस्य पृथिव्यां यत्फलं लभेत् । तस्माच्छ्रुतगुणं पुण्यमेकादशयुपवासिनः
तपस्विनो गृहे यस्य भुञ्जते च द्विजोत्तमाः । तत्फलं जायते नूनमेकादशयुपवासिनः ॥
गोसहस्रेण यत्पुण्यं दत्त्वा वेदान्तपारगे । तस्माच्छ्रुतगुणं पुण्यमेकादशयुपवासिनः ॥
येषां देहे त्रयो देवाः प्रह्वयिष्णुमहेश्वराः । वसन्ति तेषां ते तुल्या एकादशयुपवासिनः ॥
ते नराः पुण्यकर्माणो ये भक्ता हरिपूजकाः । एकादशीव्रतस्यापि पुण्यसङ्ख्या न विद्यते
यत्पुण्यं भवेत्तस्य यत्सुरैरपि दुर्लभम् । यन्मन्मार्घ्यपुण्यं तु प्राप्यते नक्तमोजनात् ॥

नक्तस्यार्घ्यं भवेत्पुण्यमेकमर्चनेन देहिनाम्

सायङ्मूर्जन्ति तीर्थानि दानानि नियमानि च ॥ ४६ ॥

पावलो योययेज्जन्तुर्धासरं विष्णुचतुर्धरम् । तस्मात्सं पाण्डवश्रेष्ठ ! व्रतमेतत्समाचर ॥

पुण्यसङ्ख्यां न जानामि यत्सं पृच्छसि पाण्डव । !

यत्तद्विकथितं पार्यं यद्गोप्यं व्रतमुत्तमम् । एकादशीसमं नास्ति ह्यत्र यज्ञसहस्रकम् ॥

युधिष्ठिर उवाच ।

उत्पन्ना सा कथं देव पुण्या चैकादशी तिथिः ।

कार्यं पवित्रा विश्वेऽस्मिन्कार्यं वै देवता प्रिया ॥ ४६ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

पुनः व्रतयुगे पार्यं भुरनामा तु दानवः । अत्यदुतो महावीरः सर्वदेवमयदूरः ॥ ५० ॥

इन्द्रोऽपि निर्जितमनेन सर्वदेवास्तथा नृप । ! महाबुरैण तेनैव मृत्युना च दुरात्मना ॥

स्वर्गान्निराश्रयान्नेन विचरन्ति महीतले । सशङ्कामयमीताया सर्वे गत्वा महेश्वरम्

कथितं सर्वमीश्वरस्यापि चाग्रतः । स्वर्गलोकापरिगृष्टा विचरन्ति महीतले ॥

अनवत्वारिशोऽध्यायः] • मार्गशीर्ष कृष्णपक्ष एकादशयुत्पत्तिः •

१४५

मर्त्येषु संस्थिता देवा न शोमन्ते महेश्वर । उपायं ब्रूहि मे देवह्यमरायान्ति कां गतिम्
महादेव उवाच ।

देवराज ! सुरध्रेष्ठ ! यत्रास्ते गरुडध्वजः । शरण्यश्च जगन्नाथःपरित्राता परायणः ॥
तत्र गच्छ सुरध्रेष्ठ स यो रक्षां विधास्यति । ईश्वरस्य वचः श्रुत्वा देवराजोमहामतिः
त्रिदशैः सहितो यत्र गतस्तत्र युधिष्ठिर ! ।

जगन्मये प्रसुप्तं तं दृष्ट्वा देवं गदाधरम् । कृताञ्जलिपुटो भूत्वा इन्द्रः स्योत्रमुदेरयत्
इन्द्र उवाच ।

ॐ नमो देवदेवेश ! देवदानवघण्डित ! । दैत्यारै ! पुण्डरीकाक्ष ! आहि मो मधुसूदन
सुराः सर्वे समायाता भयभीताश्च दानवात् ।

शरणं त्वां जगन्नाथ ! आहि मां भक्तवत्सल ! ॥ ५६ ॥
आहि नो देवदेवेश आहि आहि जगार्दन । आहि वै पुण्डरीकाक्ष ! दानवानां पिनाशक
तत्सर्मापं गताः सर्वे त्वमेव शरणं प्रभो । शरणागतानां देवानां सहायं कुर्व वै प्रभो
त्वं पतिस्त्वं मतिर्देव त्वं कर्ता त्वं च कारणम् ।

त्वं माता सर्वलोकानां त्वमेव जगतः पिता ॥ ६२ ॥
अथदेवदेवेश शरणागतवत्सल ! । शरणं तव आयाता भयभीताश्च देवताः ॥ ६३ ॥

ता निर्जिताः सर्वाः स्वर्गं प्रप्ताः कृताः प्रभो ! । अत्युग्रेण हि दैत्येन मुरनाम्ना महौजसा
महादेव उवाच ।

इन्द्रस्य वचनं श्रुत्वा विष्णुर्यवनमब्रवीत् ॥ ६५ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

कीदृशो दानवः शक ! किं रूपं कीदृशं बलम् ।

क स्थानं तस्य दुष्टस्य किं धीर्यं कः पराक्रमः ॥

किं धरं तस्य दुष्टस्य ममाख्यादि महामते ! ॥ ६६ ॥

इन्द्र उवाच ।

भूय देवेश ! ब्रह्मवंशसमुद्भवः । तालजङ्घस्तु नाम्ना च अत्युग्रोऽपि महासुरः ॥ ६७ ॥

तस्य पुत्रो हि पिण्यातो मुरनामेति दानवः । अतमुत्कटो महावीर्यो देपनानां मयद्वारः ।
पुरी चन्द्रायती नाम्ना तत्र स्थाने वसत्यसी ।

निर्जिता देपताः सर्वाः म्यर्गास्तेन पिबासिताः ॥ ६१ ॥

अग्नोऽग्नौ रोपितस्तेन घाताभ्येव हुताशनः । चन्द्रगर्भो ह्यसौ चान्यो चायुर्वक्ष्ये नृप ।
सर्वमातंगहनं तेन सत्यं सत्यं जनार्दन । देवलोकाः हतस्तेन सर्वं स्थानपिपत्तिनः ।
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा क्रोधमानो जनार्दनः । हनिष्ये दानवं दुष्टं देपनानां मयद्वारम् ।
त्रिवंशैः सहितो देवो गतश्चन्द्रायतीं पुरीम् । इहो देवेस्तु दैत्येन्द्रो गर्जमानः पुनः पुनः ।
तेन सर्वे जिता देवा गताभ्येव दिशोदश । हरि निरीक्ष्य प्रोपाद्य तिष्ठतिष्ठेति दानवः ।
भगवानप्रवीक्षं च क्रोधसंरक्तलोचनः ॥ ६४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

हे दानव दुराचार ! ममबाहुं निरीक्ष्य । ततस्ते सम्मुखाः सर्वे पिप्पुना दुष्टदानवाः ।
हता बाणैः पुनर्दिव्यै जाताश्च मयविह्वलाः । चक्रं मुक्तं च हृष्णेन दैत्यसैन्येषु पाण्डव ।
तेन च्छिन्नास्तु शतशो बहवो निधनं गताः । एकोऽपि दानवस्तत्र युध्यमानो मुहुर्मुहुः ।
नष्टाः सर्वे सुरास्तेन निर्जितो मधुसूदनः । निर्जितं तेन दैत्येन बाहुयुद्धमजायत ।
बाहुयुद्धं कृतं तेन दिव्यं धर्मसहस्रकम् । पिप्पुभिर्गतां प्रपन्नश्च नष्टाः सर्वाश्च देवताः ।
पिप्पुश्च निर्जितस्तेन गतो बहिरिकाधमम् । गुहां सिंहायती नाम तत्र सुतो जनार्दन ।
योजनद्वादशयती एकद्वारा च पाण्डव । । तस्यां पिप्पुं प्रसुप्तं च दानवो हन्तुमुपा ।
महायुद्धेन तेनैव ध्रान्तोऽसौ योगमायया । दानवः पृष्ठतो रुद्रः प्रविष्टः सतदागुह्य ।

प्रसुप्तं तत्र तं दृष्ट्वा दानवो हर्षमागतः ।

इत्थं मां निर्जितं मत्वा प्रविष्टं शङ्कया हरिम् ॥ ८३ ॥

नि.संदेहं हनिष्यामि दानवानां मयद्वारम् । निर्यता कन्यका तत्र पिप्पुदेहाद्युपिष्ठ ।
सुसीमान्या दिव्यप्रहरणायुधा । तस्य तेजोऽशसंभूता । द्वापलपराक्रमा ।
दानवेन्द्रेण मुरनामना धनञ्जय । । युद्धं समाहितं तेन स्त्रियाचैव प्रयाचि ।
गुह्यते तत्र सर्वयुद्धविशारदा । हुङ्कारैर्मस्मसाज्जातो मुरनामां महासु ।

देहे दानवे तस्मिस्तत्र देवस्त्यबुध्यत । पतितं दानवं दृष्ट्वा ततो विस्मयमागतः ॥

विष्णुख्यात् ।

नायं च हतो रौद्रो ह्यत्युग्रो मम शात्रवः । अत्युग्रं च हृतं कर्म मम कारुण्यतः हृतम्
कन्योवाच ।

देवाश्च गन्धर्वास्तस्यशोरगराक्षसाः । इन्द्राद्याः सकलाजित्वा स्वर्गाच्चैव निराहताः
ते मुनो मया हृष्टो मुरः पृष्ठे समागतः । संहरिष्यति त्रैलोक्यं सुप्ते चैव जनार्दने
तस्यास्तद्वचनं श्रुत्या विष्णुर्वचनमब्रवीत् ।

महं च निर्जितो येन कथं सोऽपि त्वया जितः ॥ ६२ ॥

एकादशयुषाच ।

तत्प्रसादाच्च भोः स्वामिन्महादैव्यो मया हतः ॥ ६३ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

तद् त्रिषु लोकेषु मुनयो देवता गताः । ब्रूहि मन्त्रेऽप्य मह्यं त्वं यत्ते मनसि रोधते ॥
द्दामि च न संदेहो यत्सुरैरपि दुर्लभम् ॥ ६४ ॥

एकादशयुषाच ।

तुष्टोऽसि मे देव सत्यमुक्तं जनार्दन । वरमेकं तु चाच्छामि हृदये च जगत्पते ! ॥
यामि च देवेश ईप्सितं च मयाप्रभो । यदि सत्यं जगन्नाथ तिस्रो वाचो द्वासिमे

श्रीभगवानुवाच ।

सत्यं मया प्रोक्तं अवश्यं तव सुमते । तिस्रो वाचो मयादत्ता नवापाक्यंभवेदिह
एकादशयुषाच ।

यनेषु च देवेश चतुर्युगेषु साम्प्रतम् । त्रिषु लोकेषु सर्वत्र तादृशं कुरु मे प्रभो ! ॥
वीर्यप्रधाना हि सर्वविघ्नविनाशिनी । सर्वसिद्धिकरी देवी त्वत्प्रसादाद्भवाम्यहम्
मामुपोप्यन्ति ये भक्त्या तव भक्त्या जनार्दन ! ।

सर्वसिद्धिर्भवेत्तेषां यदि तुष्टोऽसि मे प्रभो ! ॥ १०० ॥

सं च नक्तं च एकमकं करोति च । तस्य वित्तं च धर्मं च मोक्षं वै देहि माधव

विष्णुस्यान्व ।

यस्य यदसि कन्याणि । तत्सर्वं च भविष्यति ।

सर्वाङ्गमोत्थान्मन्त्रे दास्यसि ह्यं ॥ मान्यया ॥ १०२ ॥

मम भक्त्या ये मोक्षये च भक्तास्तु कार्त्तिके । अनुगुणेषु विष्णुताम्रिषु मोक्षेषु यैस्तया
रक्षा ॥ शक्तिमहं मन्य एकादशीयतस्त्रिताः ।

मम पूजां करिष्यन्ति मोक्षगाम्ने न संशयः ॥ १०४ ॥

तृतीया षाष्टमी चैव नवमी च चतुर्दशी । एकादशीयिरोपेण त्रिगिरेया हरिप्रिया ॥

सर्वतीर्थाधिकं पुण्यं सत्यं सत्यं न संशयः ॥ १०५ ॥

महादेव उवाच ।

इदं दद्यात् परं तस्ये तिलो वाचो न संशयः । इष्टा पुष्टा च संज्ञाता एकादशीमहाप्रता
शत्रुं हंसि परां तस्य ददासि परमां गतिम् । त्वं हंसि सर्वविप्राणि सर्वसिद्धिदाप्रद
उभयोः पक्षयोः पार्थ तुल्यैवैकादशी शुभा । न शुक्ला नैव कृष्णा च विभेदं नैव कारये
विभेदो नैव कर्तव्यः समस्तयतकारिभिः ।

दिवा वा यदि वा रात्रौ शृणोति भक्तितत्परः ॥ १०६ ॥

तिथिरेका भवेत्सर्वा पक्षयोरुभयोरपि । उदयैकादशी स्थल्या ह्यन्ते चैव त्रयोदशी
मध्ये ॥ द्वादशी पूर्णा त्रिस्पृशासा हरिप्रिया । एकामुपोषयेतां च सहस्रेकादशीफल
सहस्रगुणितं ह्येवं द्वादश्यां वारणे कृते । मष्टम्येकादशी पक्षी तृतीया च चतुर्दशी
पूर्वविद्धा न कर्तव्या पर्यिद्धामुपोषयेत् । एकादशी ह्यहोरात्रं प्रभाते घटिका भवेत्
सा तिथिः पविर्तव्या उपोष्या द्वादशी युता । पूर्वविधा मया प्रोक्ता पक्षयोरुभयो

एकादश्यां प्रकुर्वीत ह्युपवासं नरास्तु ये ।

॥ यन्ति वैष्णवं स्थानं यत्रास्ते गरुडचक्रः ॥ ११५ ॥

धन्यास्ते मानवा लोके विष्णुभक्तिपरायणाः ।

एकादश्याश्च माहात्म्यं सर्वकालेषु यः पठेत् ॥ ११६ ॥

गोसहस्रफलं सोऽपि पुण्यं प्राप्नोति मानवः ।

दिषा वा यदि वा रात्रौ ये वै शृण्वन्ति भक्तिः ॥ ११७ ॥

कृत्यादिपापेभ्यो मुच्यन्ते नात्र संशयः । विष्णुधर्मसमं नास्ति गीतार्थं च नृपोत्तम

एकादशीसमं नास्ति यतं पापप्रणाशनम् ॥ ११८ ॥

ति धीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापतिनाम्न-

संवादे एकादशसुत्पत्तिं मुखधो नामैकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥

चत्वारिंशोऽध्यायः

मार्गशीर्षशुक्लपक्षमोक्षदैकादशीमाहात्म्यम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

दे विष्णुं पिबुं साक्षाल्लोकत्रयसुखायहम् । विश्वेशं विभक्तार्द्रं पुराणं पुरुषोत्तमम्

प्यामि देवदेवेश संशयोऽस्ति महागमम् । लोकानां च हितार्थाय पापानां क्षयहेतवे

मार्गशीर्षेऽसिते पक्षे भवेदैकादशी तु वा ।

किं नाम कोपिधिस्तस्याः को देवस्तत्र पूज्यते ।

पतवाचक्ष्व मे स्वामिन्विस्तरेण यथातथम् ॥ ३ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

पु पृष्टं त्वया राजन्साधु ते विमलं यशः । कथयिष्यामि राजेन्द्रहरिषासरमुत्तमम्

पद्मा वासिते पक्षे द्वादशी मम धनुषा । मार्गशीर्षोत्पत्तिरिति मम देहसमुद्भवा ॥

रासुरवधार्याय ह्युत्पन्ना भरतर्षभ । कथिता च मया सा वै तवाग्रे राजसत्तम ! ॥

वां चैकादशी राजन्स्त्रैलोक्ये सचराचरे । मार्गशीर्षेऽसिते पक्षे ह्युत्पत्तिरिति नामतः

यतः परं प्रचक्ष्यामि मार्गशीर्षे सिता तु वा ।

यस्याः श्रवणमात्रेण वाजपेयफलं लभेत् ॥ ८ ॥

शिक्षानामेति सा प्रोक्ता सर्वपापहरा परा । देवं दामोदरं राजन्पूजयेच्च प्रयत्नतः ॥ ९ ॥

शुन्यस्यामग्ररीमिभ धूर्ध्वीयेः शररगतः । पूर्वेषु विभिन्ना ग्रीव द्वाभ्याकद्वरीतया ॥ १० ॥

मोक्षा चैकादशी माघा महापातकनाशिनी । रात्रौ जागरणं कार्यं मृत्युर्वातस्त्ववेमम

२२ शु राजन्प्रपक्ष्यामि दिव्यो पौरणिकी कथाम् ।

यस्याः श्रवणमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् ॥ १२ ॥

अधोभोगिताभ्येष पितरो यस्य पापनः । अस्याद्वा पुण्यदानेन मोक्षं याति न संशयः

पश्यके नगरे रम्ये वैष्णवीश्च विमूर्धिते । वैरानसो नाम शृणुः पुत्रवत्पालयेत्प्रजाः ॥ १४ ॥

पसन्ति वधो धिमा वेदधेदाङ्गपारगाः । श्रुतिमत्यः प्रजाम्भस्तस्य राज्ञो वैनातसम्य दि

तयं राज्यं प्रपुण्याणो रात्रौ स्वप्नस्य मध्यतः ।

पितृन्त्यक्तीयान्सोऽपश्यदधोभोगितान्मृष ॥ १६ ॥

एवं दृष्ट्वा च तान्सर्वांन्यस्मयाविष्टमानसः ॥ १७ ॥

राज्ञोवाच ।

मया स्वपितरो दृष्टा नरकोपगता द्विजाः । तात्वेति तनूज ! त्वमस्मान्निरयसागरपद

पदं द्रुषाणास्ते नूनं रोदमाना मुदुर्मुहुः । मया दृष्टा द्विजश्रेष्ठा एतस्माच्च न मे सुखम्

एतद्वाज्यं मम महत्सुखदायि न विधत्ते ।

अन्वा गङ्गास्तथा सर्वे रोचन्ते मे न भोद्विजाः ॥ २० ॥

न दारा न सुता मह्यं रोचन्तेद्विजसत्तमाः । किं करोमि क वच्छामि हृदयं मेऽपश्यते

तद्भुवतं तं तपोयोगं यं नैव मम पूर्वजाः ।

मोक्षं प्रपान्ति सद्यो वै कथ्यतां च द्विजोत्तमाः ॥ २२ ॥

पुत्रे ॥ जीवितप्रायेवलीयसि महात्मनि । पिताऽस्ति नरके घोरतस्य पुत्रस्य किं कल

ब्राह्मणा ऊचुः ।

पर्वतस्य मुने राजनिफटे चाधमो महान् । गम्यतां राजशार्दूल भूतं मयं विज्ञान

तेषां श्रुत्वा ततो वाक्यं राजा वैरानसो महान् ।

जगाम चाशु तत्रैव चाधमं पर्वतस्य च ॥ २५ ॥

ग्रीहणीर्वैष्टितो राजाराजमिध्व समन्वितः । आधमं विपुलं तस्य संप्राप्तो राजसत्ता

तत्रर्वेदयजुर्वेदसामाध्ययनकोविदैः । धेष्टितं मुनिमिथैव द्वितीयमिष वेधसम् ॥ २७ ॥

दृष्ट्वा तं मुनिशार्दूलं राजा वैखानसस्तथा । दण्डघटप्रणतिं कृत्वा पस्पर्श चरणौ मुनेः

पप्रच्छ कुशलं तस्य सप्तस्वद्वेष्यसौ मुनिः ।

राज्ये निष्कण्टकत्वं च राज्ञः सौख्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥

राज्ञोवाच ।

तव प्रसादाद्भोस्यामिन्कुशलं मेऽङ्गसप्तके । भक्ता ये विष्णुविप्रेषु कथं तेषां सविभ्रता

मया स्थपितरो दृष्टाः स्थप्ते च नरके स्थिताः ।

कस्य पुण्यस्य सामर्थ्यान्मोहं यान्ति द्विजोत्तम ! ॥ ३१ ॥

अयं मे संशयः स्यामिन्प्रष्टुं तं त्वामुपागतः । उपायः कश्चिदेवात्र कर्तव्यो मुनिसत्तम

एतद्वाक्यं ततः श्रुत्वा पर्वतो मुनिसत्तमः । ध्यानस्तिमितनेत्रोऽभूत्तपस्वी ब्रह्मसन्निभः

मुहूर्तमेकं ध्यानस्थो भूयति प्रत्युवाचह । स्नातं हि तव राजेन्द्र पितॄणां पूर्वधेष्टितम् ॥

पूर्वजन्मनि स्नातस्ते क्षत्रियो राज्यगर्हितः । सपत्न्याश्चतुकाले तु राजधर्ममवर्तितः ॥

गतो ग्रामे तु तां त्यक्त्वा कार्याधीं निजयोपितम् ।

तथ पित्रा तु तस्याश्च न दत्तमृतुदानकम् ॥ ३६ ॥

तेन पापप्रभावेण नरके पितृभिः सह । पतिगो राजशार्दूल ! तव तातः सुदारणे ॥ ३७ ॥

ततः पुनरुवाचेद् राजा वैखानसो मुनिम् । केन व्रतप्रभावेण मोक्षस्तेषां भवेगमुने ! ॥

मुनिरुवाच ।

मार्गशीर्षेऽसिते पक्षे मोक्षानामेतिनामतः । सर्वैश्चैतद्व्रतं कार्यं पित्रे पुण्यं प्रदीयताम्

तेन पुण्यप्रभावेण मोक्षस्तेषां भविष्यति । सत्यमेतन्महाभाग ब्रह्मणो वचनं यथा ॥

मुनेर्वाक्यं ततः श्रुत्वा स्वगृहं पुनरागतः । मार्गशीर्षस्तथा मासः प्राप्तः कष्टेन तेन वै

मुनेर्वाक्येन तत्कृत्वा व्रतं वैखानसो नृपः ।

अददात्पुण्यमखिलैः सार्धं पित्रे स भूमिषः ॥ ४२ ॥

दत्ते पुण्ये क्षणेनैव पुष्पवृष्टिर्भूद्विहः । वैखानसस्य तातो वै पितृभिर्मोक्षमाविशत् ॥

राजानं चान्तरिक्षे स गिरं पुण्यामुवाचह ।

स्वस्ति स्वस्तीति तौ पुत्र ! प्रोच्य धैर्यं दिवं गतः ॥ ४४ ॥

एवं यः कुरुते राजन्मोक्षामेकादशीं शुभाम् ।

तस्य पापानि नश्यन्ति मृतो मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ४५ ॥

मातः परतरा कान्त्रिमोक्षदेवादशी भवेत् ।

पुण्यसङ्ख्यां न जानामि राजन्मे म्रियन्तु ममम् ॥ ४६ ॥

विन्तामणिसमा होषा मृणां मोक्षप्रदायिनी । पठ्माच्छ्रयणादस्या यात्रयेयवत्तं लभेत्
इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे मार्गशीर्षशुक्लमोक्षदेकादशी नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७ ॥

एकचत्वारिंशोऽध्यायः

पौषकृष्णपक्षसफलैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

पौषस्य कृष्णपक्षे तु किं नामैकादशी भवेत् । किं नामकोविधिस्तस्या यतद्विस्तरतो वद
एतद्व्याख्याहि मोक्ष्यामिन्कोदेवस्तत्र पूज्यते ॥ १ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

कथयिष्यामि राजेन्द्र ! भवतः स्नेहवन्धनात् । तुष्टिर्मे न तथा राजभ्यज्ञैर्बहुलदक्षिणैः
यथा मे तुष्टिरापाति होकादशीव तेन वै । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कर्त्तव्यो हरिवासरः ॥ १ ॥
सत्यमेतन्न वै मिथ्या धर्मिष्ठानां विशारदः । पौषस्य कृष्णपक्षे या सफलानाम् नामतः
तस्यां नारायणं देवं पूजयेच्च यथाविधि । पूर्वेणैव विधानेन कर्त्तव्यैकादशा शुभा ॥

नागानां च यथा श्रेयः पक्षिणां पन्नमाशनः ।

देवानां च यथा विष्णुर्द्विपदानां यथा द्विजः ॥ ६ ॥

प्रतानां च तथा राजञ्छ्रेष्ठा चैकादशी तिथिः ।

ते जनाश्चैव भोराजन्पूज्या वै सर्वदा मम ॥ ७ ॥

इष्टिवासरसंलीनाः कुर्वन्त्येकादशीव्रतम् । इहैव धनसंयुक्ता मृता मोक्षं लभन्ति ते ॥ ८ ॥

सफलायां फलै राजन्पूजयेन्नामतो हरिम् । नारिकेलफलैश्चैव क्रमुकैर्वोजपूरकैः ॥ ९ ॥

जन्पांरैर्दाडिमैश्चैव तथा घात्रीफलैः शुभैः । लघुद्गैर्वदरीभिश्च तथाऽऽम्रैश्च विशेषतः ॥ १० ॥

पूजयेद्देयदेशं धूपदीपैस्तथैव च । सफलायां विशेषेण दीपदानं ॥ कारयेत् ॥ ११ ॥

रात्रौ जागरणं चैव कर्त्तव्यं सह वैष्णवैः ।

याचन्निमेषो नेत्रस्य तापज्जागर्ति यो निशि ॥ १२ ॥

एकाग्रमनसो राजंस्तस्य पुष्पं शृणुष्व हि ।

तत्समो नास्ति यक्षो वै तीर्थे वा तत्समं न हि ॥ १३ ॥

सर्वमतानि राजेन्द्र कलां नाहन्ति योऽश्रीम् । पयं धर्षसहस्राणि तपसानैव यत्फलम्

तत्फलं समधामोति वःकरोति हि जागरम् । धूपयत् राजशार्दूल सफलायाः कयाशुमा

व्यापयतीति विख्याता पुरी माहिष्मतस्य च । ययुस्तस्य राजर्षेः पुत्राः पञ्चकुमारकाः

तेषां मध्ये तु ज्येष्ठो वै महापापतः सदा ।

परदारामिचारी च घोरयासकश्च मयपः ॥ १४ ॥

पितृर्षेः ॥ तेनैव गमितं पापकर्मणा । असद्वृत्तिरतो नित्यं भूसुराणां तु निन्दकः

वैष्णवानाञ्च देवानां नित्यं निन्दां करोति सः ।

ईदृशं ॥ ततो दृष्ट्वा पुत्रं माहिष्मतो शृपः १५ ॥

नाम्ना तु लुम्पक इति राजपुत्रेषु व्यापठम् ।

राज्यान्निष्कासितस्तेन पित्रा चैव तु यन्धुमिः ॥ २० ॥

स धैर्यं परिचरिस्तु त्यक्तश्च परिपन्थिवत् ।

लुम्पकोऽपि तथा त्यक्तश्चिन्तयामास वै सदा ॥ २१ ॥

त्यक्तोऽहं बान्धवैः पित्रा राज्यान्निष्कासितः किल ।

इति चिन्तयमानोऽसौ मर्ति पापे तदाऽकरोत् ॥ २२ ॥

मया गन्तव्यमेवास्तु दादणे गहने धने । तस्मान्चैव पुरं सर्वं लुम्पयिष्यामि वै पितुः

इत्येवं स मतिं कृत्वा लुम्पको दैवयोगतः । निर्जगाम पुरातस्माद्रतोऽसीं गहने धरे ॥
जीवघातरतो नित्यं स्तेययूतकलानिधिः । सर्वं न नगरं तेन मुपितं पापकर्माणां ॥
स्तेयामिगामी नगरे गृहीतः स निश्वरैः ।

उषाच्च तान्सुतोऽहं वै राज्ञो माहिष्मतस्य च ॥ २६ ॥

स तैर्मुक्तःपापकर्मा चागतो विधिं पुनः । आमिषामिरतो नित्यं सरोर्यं फलमक्षणे ॥
आश्रमस्तस्य पुष्टस्य यत्रामूढिपिनेधने । गच्छत्यो वर्तते तत्र जीर्णञ्च धनुषार्पिकः ॥
दैवत्वं तस्य वृक्षस्य विधिने वर्तते महत् ।

तत्रैव नियतं धैर्यं लुम्पकः पापबुद्धिमान् ॥ २६ ॥

गते बहुतिथे काले कदाचित्पुण्यसंचयात् । पीपस्य कृष्णपक्षे तु दशम्यादिपक्षे च
फलानि भुज्यता वृक्षाणां राज्ञो शीतेन पीडितः

लुम्पको नाम पापिष्ठो यल्लहोमो गतेक्षणः ॥ ३१ ॥

पीड्यमानोऽतिशीतेन हरिवृक्षसमीपतः । न निद्रा न सुखं तस्य गतप्राण इवामयम्
आच्छाद्य दशनैरास्यमेवं नीता निशाऽखिला ।

मानूयैऽपि पापिष्ठो न ज्ञेमे चेतनां तदा ॥ ३३ ॥

लुम्पको गतसंज्ञस्तु सफलायादिने तथा । रघो मय्यं गनेचैव संज्ञां लेभे ॥ लुम्पकः
इतस्ततोः विलोक्याद्य व्यथितश्च तदास्तमात् ।

मन्त्राद्यप्युपायं प्रचिन्तितः कञ्चनियं मुहुर्मुहुः ॥ ३५ ॥

यतमध्वे गतस्मिन् शुद्धरामः पीडितोऽभवत् । न शक्तिर्जीवपाने तु लुम्पकस्य पुरातन
फलानि च तदा राजानाग्रहार स लुम्पकः । पापसमागतस्मिन् सायद्वनेगतो रविः ।
किं भविष्यति मातेति स विद्वान् चकार ॥ । फलानि तत्र मूरीणि वृक्षाण्येव्यदेशान्
इत्युवाच पत्न्येति र्धापतिस्तुप्यता इति । इत्युक्त्वा लुम्पकश्चेन्न निद्रादिभे न वै निद्रि
रात्रौ जागरणं मेने विष्णुस्तस्य पुरातनः । पत्न्येऽपि वृत्रं मेने राजमायाधत्ताऽन्य
धत्ताऽहम्भेऽप्येवमहम्भे स लुम्पकः । तेन पुनस्तस्यायेन प्राप्तं रात्र्याप्यहम्भे
मृत्योर्दहनं पादसाधश्चिन्तुर्गमम् ॥ दिवि लब्ध्वाऽलुम्पकः चागुप्यभाशरीर्षि

राज्यं प्राप्स्यसि पुत्र ! त्वं सफलायाः प्रसादतः ।

तथेत्युक्ते ॥ वचसि दिव्यरूपधरोऽभवत् ॥ ४३ ॥

मतिपसीत्ततस्तस्य परमावैष्णवी नृप । दिव्याभरणशोभाढ्यो लेभे राज्यमकण्टकम्
कृतं राज्यं ॥ तेनैवं वर्षाणि दशपञ्चय । मनोहास्तस्य पुत्रास्तु दाराः कृष्णप्रसादतः

आशु राज्यं परित्यज्य पुत्रे चैव समर्प्य च ।

गतः कृष्णस्य सान्निध्यं यत्र गत्वा न शोचति ॥ ४६ ॥

एवं यः कुर्वते राजन्सफलाग्रतमुत्तमम् । इहलोके सुखं प्राप्य मृतो मोक्षमवाप्नुयात् ॥

धन्यास्ते मानवा लोके सफलायां च ये रताः ।

तेषां च सफलं जन्म नात्र कार्या विचारणा ॥ ४८ ॥

पठनाच्छ्रयणाच्छ्रयैः करुणाञ्च विशांपते ! । राजसूयस्य यज्ञस्य फलमाप्नोति मानवः ॥

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पण्डे उत्तरखण्डे उमापति-

नारदसंवादे पौषकृष्णासफलैकादशी नामैकचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४९ ॥

द्विचत्वारिंशोऽध्यायः

पौषशुक्लपक्षपुत्रदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

सुविष्टिर उवाच ।

कथिता वै त्वया कृष्ण सफलैकादशी शुभा । कथयस्यप्रसादेन शुक्लपक्षस्य या भवेत्

किन्नाम को विधिस्तस्याः को देवस्तत्र पूज्यते ।

कस्मै तुष्टो हृषीकेशस्त्वमेव पुरुषोत्तमः ॥ २ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

भट्टु राजन्प्रवक्ष्यामि शुक्ला पौषस्य या भवेत् ।

कथयामि महाराज ! लोकानां हितकाम्यया ॥ ३ ॥

॥ राजन्कर्त्तव्येया प्रयत्नतः । पुत्रदा नाम नाम्ना सा सर्वपापहरापय ॥

रायणोऽपिदेवोऽस्याः कामदः सिद्धिदायकः ।

तः परतरा काचित्त्रैलोक्ये सचराचरे ॥ ५ ॥

शस्वन्तं करोति च नरं हरिः । शृणु राजन्प्रवक्ष्यामि कथां पापहरां पराम्
द्रावत्यां पुरा ह्यासीत्पुण्यां राजा सुकेतुमान् ।

स्य राज्ञस्तथा राज्ञी चम्पका नाम वर्त्तते ॥ ७ ॥

इहा च कालोनीतो मनोरथैः । नैवात्मजं वृषो लेभे पंशकर्त्तारमेव ॥ ८ ॥

यमेन चिन्तितं बहुकालतः । किं करोमि क्लृप्तामि सुतप्राप्तिः कथं भवेत्
न राष्ट्रे न पुरे सौख्यं लेभे राजा सुकेतुमान् ।

साक्षाभ्या स्वकान्तया सार्धं प्रत्यहं दुःखितोऽभवत् ॥ १० ॥

पती नित्यं चिन्ताशोकपरायणौ । पितरोऽस्य जलं दत्तं कयोष्णमुपमुञ्जे
राजःपञ्चान्त पश्यामो योऽस्मान्संतर्पयिष्यति ।

इत्येवं संस्मरन्तोऽस्य दुःखिनाःपितरोऽभवन् ॥ १२ ॥

न बान्धवा न मित्राणि नामात्वाःसुहृदस्तथा ।

शेषयन्त्यस्य भूपस्य न गजाभ्याः पदातयः ॥ १३ ॥

एनेस्तस्य नित्यं मनसि वर्त्तते ! नरस्य पुत्रहीनस्य नास्ति च जग्नःफलम् ॥

गृहं शून्यं हृदयं दुःखितं सदा । पित्र्देयमनुष्याणां नानृषाण्यं सुतं यिना ॥ १५ ॥

परिपयन्तिन सुतमुन्मत्तादयेनतः । इहलोके वशास्तेषां परलोके शुभाप्राप्तिः ॥ १६ ॥

पुण्याकर्तृणां पुत्रजन्म गृहे भवेन् । मायुरारोग्य संपत्तिस्तेषां गृहे वर्त्तते ॥

पुत्रजन्म गृहे येषां लोकानां पुण्यकारिणाम् ।

पुण्यं यिना न च प्राप्तिर्विष्णुमतिः यिना नृप ॥ १८ ॥

संपदो वापि निष्पदादिति मे मतिः । एवं चिन्तयमानोऽसौ न शर्म लभते नृपः

प्रपृपेऽचिन्तयद्राज्ञा निरापेऽचिन्तयस्ततः ।

स्वयमात्मपिबारां च चिन्तयामास केतुमान् ॥ २० ॥

भारमपाते दुर्गतिं च चिन्तयित्वा तदा नृपः । दृष्ट्वाऽऽत्मदेहं पतिनामपुत्रत्वं तथैव च
पुनर्विचार्यारमबुद्ध्या भारमनो हिनकारणम् । अन्धकारदस्ततो राजा जगाम गहनं वनम्
पुरोहितादयःसर्वे न जानन्ति गतं नृपम् । गर्भोदरे विपिने राजा मृगपक्षिनिपेक्षिते ॥
पिचवारं तदा राजा घनवृक्षान्विन्दोकयन् । घटानामन्यथविद्वांश्च खड्गूरान्यनसांस्तथा
चतुर्लासतपर्णांश्च तिन्दुषांस्तित्कानपि । शालांस्तालांस्तमालांश्च ददर्श सरलान् नृपः
शुद्धी ककुमांश्चैव स्नेह्यात्कनकांस्तथा । शलुकान्करमर्दांश्च पाटलान्यदरानपि ॥ २६ ॥
भयोकांश्च पलाशांश्च शृगालांश्चमाकानपि । पनमाज्जारमहिषाञ्चलुकांश्चमरानपि ॥
ददर्श भुजगान्ताजा घन्मीकादपेनि-गृतान् । तथा घनगजागमत्तान्कलमैःसह संगतान्
यूपपांश्च घनुर्दन्तान्करिणीयूयमध्यगान् ।

तामृष्ट्वा चिन्तयामास भारमनः स गजान् नृपः ॥ २६ ॥

तेषां च पिचरामध्ये राजा शोभामपाप ह । महदाश्चर्यसंयुक्तं दृष्ट्वा विपिनं नृप ॥ ३० ॥
मार्गे शिवायुतामृष्ट्वा चतुर्दशवर्षात् तया । तांस्तानृक्षमृगान्पश्यन्वन्नाम घनमध्यतः ॥
एवं ददर्श गहनं नृपो मध्यगते रथा । क्षुत्तृड्भ्यां पीडितो राजा इतश्चेतश्च धावति ॥
नृपतिश्चिन्तयामास संशुष्कगलकण्ठरः । मया तु किं कृतं कर्म प्राप्तं कुलं यदीदृशम्
मया ये तोयिता देवा यन्नि-पूजामिरेव च । तथैव ब्राह्मणावानैस्तोयिता मिष्टभोजनैः
प्रजाश्चैव सदाफलं पुत्रवत्पालिता भूशम् ।

कस्माद्दुःखं मया प्राप्तमीदृशं दारुणं महत् ॥ ३५ ॥

इति चिन्तापरो राजा जगामैवाप्रतो घनम् । सुहृत्तस्य प्रभाषेण सरोदृष्टमनुत्तमम् ।
मानसंस्पृश्यमानं च परीक्ष्य परितोमितम् । कारणद्वैक्षकथाकैश्च राजहंसेश्च शोमितम्
मकरैर्वहुमिमंत्स्यैरन्यैर्जलचरैर्वृतम् । समीपे सरसस्तस्य मुनीनामाश्रमान्वहन् ॥ ३८ ॥
ददर्श राजा कृत्स्नीघाञ्चकुनैःशुभशंसिमिः । दक्षिणं प्रास्फुरन्नेत्रमथ सव्येतरुकरः ॥
प्रास्फुरन्नृपतेस्तस्य कथयशोभनं फलम् । तस्यतीरे मुनीन्दृष्ट्वा कुर्वाणान्निगमंजपम्
हरेण महताविष्टो यमूच नृपसत्तमः । अवतीर्य ह्यात्तस्मान्मुनीनामप्रतःस्थितः ॥ ४१ ॥
शृण्वृण्वयधन्देऽसौ मुनींस्ताञ्चांसितवतान् । कृताञ्जलिपुटो भूत्वा दण्डवच्च पुनःपुनः

त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः

मापहृष्णापक्षपटनिर्लकादर्शीमाहान्म्यवणनम्

युधिष्ठिर उवाच ।

साधु कृष्ण जगन्नाथ आदिदेव जगन्पते । कथयस्व प्रसादेन कृपां कुरु ममोपरि ॥

माघस्य कृष्णपक्षे ॥ का या चैकादशी भवेत् ।

किं नाम को विधिस्तस्या एतद्विस्तरतो यद् ॥ २ ॥

ध्रीमगवानुपाच ।

शृणु त्वं नृपशार्दूल ! कृष्णा माघस्य या भवेत् ।

पद्मिला नाम विख्याता सर्वपापप्रणाशिनी ॥ ३ ॥

पद्मिलायाः शृणुष्व त्वं कथां पापहरो शुभाम् ।

यां पुलस्त्यो मुनिध्रेष्ठो दान्म्यप्रति समुत्तमान् ॥ ४ ॥

दात्म्य उवाच ।

मर्त्यलोकमनुयाताः पापं कुर्यन्ति जन्तवः । ग्रहाहत्यादिपापैश्च युक्ता ये मोघधादिभिः ॥

पद्मप्यापहाराश्च परव्यसनमादिताः । कथं न याति नरकं ग्रहंस्तद्गुह्यं हि तस्यतः ॥ ६ ॥

अनापासेन भगवन्दानेनाल्पेन केनचित् । पापं प्रशमनं याति एतन्मे वक्तुमर्हसि ॥ ७ ॥

पुलस्त्य उवाच ।

साधुसाधु महाभाग गुह्यमेतत्सुदुर्लभम् । यन्न कस्यचिदाख्यातं विष्णुब्रह्मेन्द्रदैवतैः ॥

तदहं कथयिष्यामि त्वया शृणु द्विजोत्तम ! ।

माघमासे ॥ संप्राप्ते शुचिस्नाने जितेन्द्रियः ॥ ८ ॥

कामक्रोधाभिमानेर्ष्यालोभपैशुन्यवर्जितः । देवदेवं च संस्मृत्य पादौ प्रक्षाल्यधारिभिः

भूषावपतितं गृह्यगोमयं तत्र मानवः । तिलान्प्रक्षिप्य कार्पासं पिण्डिकाश्चैव फारयेत्

अष्टोत्तरशतं चैव नात्र कार्या विचारणा । ततो माघे च संप्राप्ते ह्यापादक्षं भवेद्यदि ॥

ःपण्डित्यैकादशी नियमोऽग्नयः । शृङ्गीयागुण्यकानि अग्निचान्नं तत्र मे शृणु
 । अग्नये सृष्ट्यातः प्रयतः शुचिः । कृष्णमामानि सर्वाण्यं पुनः प्रस्यन्निनि
 र्णं कुर्यादशौ शोभं च कायेन । अर्चयेदं देवदेवेशं द्वितीयेऽपि पुनर्हविम् ॥
 चतुर्मेवैतं वृषदं तथा । सर्वभूय नाद्या च ततः कृष्णाभ्येन पुनः पुनः ॥
 तीरिनेनैव साधना रीतिरूच्यैः । सर्वाभानेऽपि विप्रैश्च । शस्त्रं पूजयन्तु तद्
 भार्यं दद्याद्विधानेन पूतयित्वा जनार्दनम् ॥ १७ ॥
 । कृष्णानुष्ठप्यमगतीनां गतिर्मेव । सर्वसाधनं यमप्रानां प्रसीद पुण्योत्तम ! ॥
 । पृथ्वीकाश्च नमस्ते विभ्वभाषन । सुप्रसादय नमस्तेऽस्तु महापुण्यपूर्वक ॥
 शृङ्गाण्यर्चये मया दत्तं लक्ष्म्या सह जगत्पते ! ॥ १८ ॥

इत्यर्चमग्नयः ।

अयेद्विप्रमुदकुर्मं प्रदाययेन । उत्रोपानहयस्त्रैश्च कृष्णा मे प्रीयतामिति ॥ १०
 तुः प्रदातव्या यथाशक्ति द्विजोत्तमे । तिलपात्रं द्विजप्रेष्ठ दद्यात्पात्रपिबक्षसा
 शनके शस्ता तथा कृष्णतिला मुने । तान्प्रदात्वात्प्रयत्नेन यथाशक्तिद्विजोत्तमे !
 तिलप्ररोहजाः क्षत्रे यावत्सङ्ख्यास्तिला द्विज ! ।
 तापहर्षं सहस्राणि स्वर्गलोके भवीयते ॥ २३ ॥
 तिलस्नायी तिलोत्तर्तौ तिलहोमी तिलोदकी ।
 तिलवाता च भोक्ता च पट्टतिलाः पापनाशनाः ॥ २४ ॥

मुधिष्ठिर उवाच ।

कृष्ण कृष्ण महाबाहो नमस्ते विभ्वभाषन ! ।

पट्टलीलाकादशीभूतं कीदृशं फलमस्ति यै ॥

सोपाख्यान् मम ब्रूहि यदि तुष्टोऽसि यादव ! ॥ २५ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

तज्ज्यधावृत्तं द्रष्टुं तत्कथयामिति । मर्त्यलोके पुराह्मासीद्विब्राह्मण्येका च नापद !

नित्यं देवपूजारता सदा । मासोपवासनिरता ममभक्ता च सर्वदा ॥ २७ ॥

कृष्णोपवाससंयुक्ता ममपूजापरायणा । शरीरंक्लेशितं चैव उपवासैर्द्विजोत्तम ! ॥२८

देवानां ब्राह्मणानां च कुमारीणां च भक्तिः ।

गृहादिकं प्रयच्छन्ती सर्वकालं महासती ॥ २९ ॥

यतिहृच्छ्रुता सा ॥ सर्वकालं ॥ वैद्विज ! न दत्तामिश्रुकेमिक्षा ब्राह्मणा न स्वतर्पिताः

ततःकालेन महता मया ये चिन्तितं द्विज ! । शुद्धमस्या शरीरं हि धर्तैःकृच्छ्रेण संशयः

अर्चितो वैष्णवो लोकः कायक्लेशेन ये तथा ।

न दत्तमन्नदानं हि येन तुमिः परा भवेत् ॥ ३० ॥

एवं ह्यात्मा अहं पार्थ ! मर्त्यलोकमुपागतः ।

कापालं रूपमास्थाय मिक्षपात्रे च याचिता ॥ ३१ ॥

कस्मात्समागतो ब्रह्मण्य यासि यद् मेऽमृतः । पुनरेव मयाप्रोक्तं देहि मिक्षं य सुन्दरि

तथा कोपेन महता मृत्पिण्डस्ताम्रभाजने । क्षितो यावद्दहं ब्रह्मयुनःस्वर्गं गतस्ततः ॥

ततःकालेन महता तापसी सुमहावता । सदेहा स्वर्गमायाता अतश्चर्याप्रभावतः ॥३६॥

मृत्पिण्डिकाग्रदानेन गृहं प्राप्तं मनोरमम् ।

संजातं चैव राजर्षे ! धान्यराशिषिवर्जितम् ॥३७॥

गृहं पाषाणिरीक्षेत न किञ्चित्तत्र पश्यति । तावद्गृहाद्विनिष्क्रान्ता ममान्ते आगतावृष

कोपेन महताविष्टमिदं पवनमप्रवीत् । मया धर्तैश्च कृच्छ्रेश्च उपवासैरनेकशः ॥ ३८ ॥

पूजयाऽऽराधितोदेव सर्वलोकस्य पालकः । न तत्र दृश्यते किञ्चिद्गृहे मम जनार्दन ॥

ततश्चोक्तं मया तस्यैगृहं गच्छ महाव्रते । आगमिष्यन्ति सुतरां कीर्तुहलसमन्विताः ॥

देवपत्न्यो हि द्रष्टुं त्वां विस्मयामिसमन्विताः ।

द्वारं नोद्घाटय विना पट्टतिलापुण्यवाचनात् ॥ ४२ ॥

एवमुक्ता मया सा ॥ गता वै मानुषी तदा । अत्रान्तरे समायाता देवपत्न्यश्च पाण्डव

कामिश्च कथितं तत्र त्वां द्रष्टुं हि समागताः । द्वारमुद्घाटयस्वायत्त्वां प्रपद्यामरोमने

मानुष्युवाच ।

यदि मदर्शनं कार्यं सत्यंवाच्यं विशेषतः । दत्तं मे पट्टतिला पुण्यं द्वारोद्घाटनकारणात्

श्रीकृष्ण उवाच ।

यकापि मायदसत्र पद्मीनैकादशीघनम् । गन्धया कथितं तत्र द्रष्टव्या मानुरी ।
ततो हारं समुदाट्य दृष्टातामिह मानुरी । न देवी न च गन्धर्वा नासुरी न च यः
दृष्टा पूर्य तथा नारी यादृशीर्यं नृपयेन । देवीनामुपदेशेन पट्टितलाया घनं कृणुम् ॥
मानुर्या सत्यमतया भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् । कथकान्ति समायुक्ता क्षणेनसमयाप स
धर्म धान्यं च यन्नादि सुवर्णं रौप्यमेव च । भयनं मयै सम्पन्नं पट्टितलायाःप्रभाप
कथकान्तिसमायुक्ता क्षणेन समपद्यत ।

अतिकृष्णा न कलंग्या पित्तशाल्यं विषजयेत् ॥ ५१ ॥

मातृमषितानुसारेण तिलान्यस्त्राणि दापयेत् ।

लभते वैषमारोग्यं नरो जग्मनि जग्मनि ॥ ५२ ॥

न दारिद्र्यं न कष्टार्थं न च दौर्भाग्यमेव च । सम्भवेद्दे दृष्टप्रेष्ठ पट्टितला समुपोषणा
अनेनविधिना भूष तिलदाला न संशयः । मुच्यते पातकैःसर्वैरलायासेन मानवः ॥ ५४ ॥
दानं च विधिपतपात्रे सर्वपातकनाशनम् । नानर्थैः कथिन्नायसःशरीरे नृपसत्तम !
इति श्रीपाद्वे महापुराणे यक्षपञ्चोदशाहकृत्यं संदितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नाम्नसंवादे माघकृष्णापट्टितलैकादशी माहात्म्यं नाम त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४३ ॥

चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः

माघशुक्लपक्षजयैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

साधु कृष्ण त्वया प्रोक्तमादिदेवो मथान्यमो ।

स्वेदजा अण्डजाधैव उद्भिजाश्च जरायुजाः ॥ १ ॥

तेषां कर्त्ता विकर्त्ता त्वं पातकः शयकारकः ।

माघस्य कृष्णपक्षे तु षट्तिता कथिता त्वया ॥ २ ॥

शुक्ले च का भवेद्देव कथयस्व प्रसादतः । किं नाम कोविधिस्तस्यः कोदेवस्तत्र पूज्यते
श्रीकृष्ण उवाच ।

कथयिष्यामि राजेन्द्र शुक्ले माघस्य या भवेत् ।

जया नामेति विख्याता सर्वपाप हरापरा ॥ ४ ॥

पवित्रा पापहर्त्री च कामदा मोक्षदा मृणाम् ।

प्रसहत्यापहन्त्री च पिशाचत्य पिनाशिनी ॥ ५ ॥

नैव तस्या प्रतेधीर्णे प्रेतस्थं जायते मृणाम् । मातः परतरा काचिस्थापमा मोक्षदायिनी
एतस्मात्कारणाद्भजनकसंध्या सा प्रयुज्यते ।

भूयता राजशार्दूल कथा पौराणिकी शुभा ॥ ७ ॥

पद्भुजे च पुराणेऽस्या महिमा कथितो मया । एकदानाकनोके वा इन्द्रोराज्यं चकार
देवास्तत्र सुखेनैव निवसन्ति मनोरमे । पीयूषाननिरता अप्सरोयण सेविताः ॥ ६ ॥

नन्दनं तु यनं तत्र पारिजातोपसेवितम् ।

रमयन्ति रमन्तेऽत्र भक्तसेमिर्दिर्घोक्तसः ॥ १० ॥

एकदा रममाणोऽर्त्ता देवेन्द्रः स्वेच्छया नृप ! । नर्त्तयामास वै दर्शयन्ञ्जारात्कोटिनायकः
गन्धर्वास्तत्र गायन्ति गन्धर्वः पुण्ड्रस्तकः । वित्रसेनस्तु तत्रैव वित्रसेनस्तुतः तथा ॥

मालिनीति च नाम्ना तु चित्रसेनस्य सेविता ।

मालिन्यास्तु समुत्पन्ता पुष्पवन्ती च नामतः ॥ १३ ॥

पुण्ड्रस्तस्य पुत्रीऽर्त्ता मातृपापाम नामतः । पुष्पवन्त्याश्च करेण मातृवामतिमोहितः
तपारोव कटाक्षैश्च मातृपापं च यशीरुतः । लापण्यरूपसंपन्नं तस्या रूपं निशामय ॥ १५ ॥

यादू तस्याश्च कामेन कण्ठपारो हृत्पायिष । कर्णायते तु नयने रक्तान्ते धूमिते तथा
कर्णौ तु शोमनी तस्याः कुण्डलाम्बो नृपोत्तम ! ।

कम्बुमीपायुता सैव दिव्यामरघमूषिता ॥ १७ ॥

पीनोन्नतो कुर्वो तस्यास्तौ हेमकटशापिष ।

मध्यं क्षीमं च धार्यङ्ग्या मुष्टिप्राप्तमनुत्तमम् ॥ १८ ॥

नितम्बो विस्तृतो चास्या विस्तीर्णा जघनस्थली ।

चरणौ शोभमानौ च रक्तोत्पलसमश्रुतौ ॥ १९ ॥

इदृश्या पुष्पयन्त्या स मात्ययानतिमोदितः । शक्रस्य परितोषाय नृत्यायं क्षीसमागतां
गायमानौ तु तौ तत्र मत्सरोगणसेवितौ ।

मदनाधिपरीताङ्गौ पुष्पयन्ती च मात्ययान् ॥ २१ ॥

परस्पराभिरागेण ध्यामोदयशमागतौ । न शुद्धगानं गायेतां चित्तप्रमत्तमन्वितौ ॥ २२ ॥

यद्बद्धौ तथाऽन्योन्यं कामयापनशङ्कतौ । ज्ञात्वा लेख्यमस्तत्र संगतं मानसं तयोः ॥

तालक्रिया मानलोपात्तया गीतविसर्जनात् । चिन्तयित्वा तु मधया ह्यवमानं तद्यारमभः

कुपितश्च तपोरथं शापं दास्यन्निदं जगौ । धिग्धिग्वां पतितौ मृदापाशाम्बुधुतौ मम

युषां पिचाशौ भयतां दम्पतीमावधारिणौ ।

मर्त्यलोकमनुप्राप्तौ भुञ्जानौ कर्मणःफलम् ॥ २६ ॥

एवं मधयता शतायुमौ दुःखितमानसौ । हिमचरं गिरिप्रास्ताधिन्द्रशापाद्भिमोदितौ ।

उभौ पिशाचतां प्राप्तां दारुणं दुःखमेव च । संतप्तमानसौ तत्र हिमदृक्प्रगतायुमौ

गन्धर्वत्यमत्सरस्त्वं न जानीतो विमोदितौ । पीत्यमानो निदाघेन देहपातकजेन ।

न निशायां सुषं शान्तिं लभेते कर्मवीरितौ । परस्परं यदमानौ योगुगिरिगह्वरे ॥ ३१ ॥

पीत्यमानौ ॥ शीतेन तुषारप्रमयेण तौ । दन्तधरं प्रकुर्वाणौ रोमाञ्जितययुधरौ ॥ ३१ ॥

कृचे पिशाचः स तदा तां पत्नीं द्वां पिशाचिकाम् ।

जिमनलं हृत् पापं दारुणं रोमहर्षणम् ॥ ३२ ॥

येन प्राप्तं पिशाचद्वयं स्थेन दुष्टजनकर्मणा । नरकं दारुणं मत्थापिशाचद्वयं यं दुःखं

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन यातकं न समाचरेत् । इति चिन्तायसौ तत्रतायास्तां दुःखकर्मि

द्वैषयोगात्तयोऽप्राप्ता माघस्यैकादशौ तिथिः ।

जयानामेति विख्याता तिथीनामुत्तमा तिथिः ॥ ३५ ॥

मुसं प्राप्ते तायाद्वारविषत्रितौ । भासाने तत्र मृचने ॥ जलपातविषत्रितौ

तो जीवघातश्च न पत्रफलभक्षणम् । अथत्यस्य समीपे तौ सर्वदादुःखसंयुतौ ॥
 रस्तंगतो राजंस्तथैव स्थितयोस्तयोः । प्राप्ताच्चैव निताग्नोरादारुणा प्राणहारिणी
 मानो ततस्तौ तु ततःसुषुप्तुःक्षितौ । परस्परं संलग्नौ गात्रयोर्भुजयोरपि ॥२६॥
 न निद्रां न रतं तत्र न तौ सौख्यमविदताम् ।

एवं तौ राजशार्दूल ! शापेनैन्द्रस्य पीडितौ ॥४०॥
 तयोर्दुःखितयोर्निर्जगाम निशीथिनी । मार्तण्ड उदयं प्राप्ते द्वादशी दिवसागमे ॥
 मया तु राजशार्दूल तयोर्मुक्तिर्भूता इति ।

जयायाः सुप्रतं वीर्यं रात्रौ जागरणं कृतम् ॥ ४२ ॥
 माद्रुप्रतप्रभावाच्च यथाज्ञातं तथा शृणु । द्वादशीदिवसे प्राप्ते तथावीर्यं जयाप्रते
 ण्योःप्रभाधान्प्रपते पिशाचतृणं तयोर्गतम् । पुष्पघन्ती माल्यघन्ती पूर्वरूपौ बभूवतुः
 तनस्नेहयुतौ पूर्वालङ्कारधारिणी । विमानमधिरूढौ तौ गतौ नाके मनोरमे ॥४५॥
 देवेन्द्रस्याप्रतो गत्वा प्रमाणं चक्रतुर्मुदा ।

तथापिधौ तु तौ दृष्ट्वा मघवा विस्मितोऽग्रवीत् ॥४६॥
 इन्द्र उवाच ।

तं केन पुण्येन पिशाचतृणं हि घां गतम् । ममशायं च संप्राप्तौ केन देवेन मोचितौ
 माल्यषानुवाच ।

तु देवप्रसादेन जयायास्तु प्रतेन च । पिशाचतृणं गतं स्वामिस्तवभक्तिः प्रभायतः ॥
 ध्रुत्वा ॥ मघवा प्रत्युवाच पुनस्तथा । पवित्री पावनोज्ञातौ धन्वनीधौ ममापि
 वासरकर्तासी विष्णुभक्तिपरायणी । हरिषासरसैहीना ये च कृष्णपरायणाः ॥५०॥
 भस्माकमपि मर्त्यास्ते पूज्याश्चैव न संशयः ।

विहरस्य यथासीक्ष्यं पुष्पघन्त्या सुरालये ॥५१॥
 धीहृष्ण उवाच ।

स्मात्कारणाद्राजन्कर्त्तव्यो हरिषासरः । जया तु राजशार्दूल द्रव्यद्वत्यापहारिणी
 दानानि तेनेय सर्वयज्ञा भक्षयतः । दत्तानि कारिताश्चैव जयायास्तु प्रतं कृतम् ॥

कल्पकोटिर्भवेत्तापह्नैकुण्डे मोदने धूमम् । पटनाकृष्णनाद्राजप्रक्षिप्तोमहर्लभमेत् ॥५४॥
इति श्रीवाग्ने महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां महितार्यां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे माघशुक्लजयैकादशीमाहात्म्यं नाम चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥५४॥

पञ्चचत्वारिंशोऽध्यायः

फाल्गुनकृष्णपक्षविजयामाहात्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

फाल्गुनस्यासितेपक्षे किं नामैकादशी भवेत् । कथयस्व प्रसादेन वासुदेव ममाग्रतः
श्रीकृष्ण उवाच ।

नारदःपरिप्रेच्छ ब्रह्माणं कमलासनम् । फाल्गुनस्यासितेपक्षे विजयानाम् नामतः ॥
तस्याः पुण्यं द्विजध्रेष्ठ ! कथयस्व प्रसादतः ॥२॥

ब्रह्मोवाच ।

शृणु नारद वक्ष्यामि कथां पापहरां पराम् । यन्नकस्यचिदाख्यातं मयैतद्विजयामृतम्
पुरातनं मतं होतृपवित्रं पापनाशनम् । जयं ददाति विजया नृपाणां वै न संशयः ॥१॥
पुरा रामो धर्मं यातो वर्षाण्येव चतुर्दश । न्यवसत्पञ्चवट्यां तु सहसीतः सलक्ष्मणः ॥
तत्रैव वसतस्तस्य रामस्य विजयात्मनः । रावणेन हृता लौल्याद्वार्यासीता यशस्विनी
तेन दुःखेन रामोऽपि मोहमभ्यागतस्तदा । भ्रमञ्जटायुषमथो ददर्श विगतायुषम् ॥३॥
कचन्धो निहतःपश्चाद्भ्रमताऽरण्यमध्यतः । सुग्रीवेण समं तस्य सखित्वं समपद्यत ॥
घातराणामनीकानि रामार्थं संगतानि च । ततो हनुमता हृष्टा लङ्कोद्याने तु जानकी
रामसंज्ञापनं तस्यै दत्तं कर्म महत्कृतम् ।

पुनः समेत्य रामेण सखं तत्र निवेदितम् ॥ १० ॥

अथ धृत्वा रामचन्द्रो धाक्यंचैव हनूमतः । सुग्रीवानुमतेनैव प्रस्थानं समरोचयत् ॥

सौमित्रे केन पुण्येन तीर्यते बरुणालयः । अतापो नितरामेव यादोमिथ समाकुलः ।

उपायं नैव पश्यामि येनासौ सुतरो भवेत् ॥ १२ ॥

लक्ष्मण उवाच ।

आदिदेवस्त्यमेवासि पुराणपुण्योत्तमः । बकदाल्म्यो मुनिश्चात्र धर्तते क्षीपमध्यतः ।

अस्मात्स्थानाद्योजनार्थमाश्रमस्तस्य राघव ! ।

अन्ये च ब्राह्मणास्तत्र यदपो रघुनन्दन ॥ १४ ॥

तं पृच्छ गत्वा राजेन्द्र पुराणमृषिबुद्धयम् ।

इति धाव्यं ततः ध्रुत्वा लक्ष्मणस्यातिशोभनम् ॥ १५ ॥

जगाम राघवो द्रष्टुं बकदाल्म्यं महामुनिम् । प्रणनाम मुनिं सुग्रीं रामो विष्णुमिषाम् ।

ज्ञात्वा मुनिस्ततो रामं पुराणं पुण्योत्तमम् । केनापि कारणेनैव प्रविष्टो मानुषीं तनुम् ।

उवाच स ऋषिस्तुष्टुः कुतो राम तथागमः ॥ १८ ॥

राम उवाच ।

स्वतःप्रसादाद्गृहं विप्र तीरं गङ्गनदीपतेः ।

भागतोऽस्मि ससैन्योऽत्र लङ्कां जेतुं सराहसाम् ॥ १६ ॥

अथतश्चानुकूलतयातीर्यतेऽस्मिधर्याया मया । तमुपायं यद् मुने प्रसादं कुरु साम्प्रतम् ।

एतस्मात्मारणादेव द्रष्टुं स्वाहमिहागतः । रामस्य बध्नं ध्रुत्वा बकदाल्म्यो महामुनि ।

उवाच सुप्रसन्नात्मा रामं राज्ञीषलोचनम् । कर्तव्यमयं ते राम व्रतानीं प्रसमुत्तमम् ।

हृजेन येन सहसा विजयस्ते भविष्यति ।

लङ्कां जित्वा राक्षसांश्च स्वच्छां कीर्तिमवाप्स्यसि ॥ २३ ॥

एकाममानसो भूत्वा व्रतमेतत्समाचर । फाल्गुनस्यासिते पक्षे विजयेकादशीमयेत् ।

तस्या व्रतेन हेराम विजयस्ते भविष्यति । निःसंशयं समुद्रं त्वं तरिष्यसि स वान ।

विधिस्तु धूयतां राजनव्रतस्यास्य फलप्रदः । दशम्यामिद्वसे प्राप्नोतुभ्यममेकं तु कारये ।

हैमं वा राजतं वाऽपि तापं वाप्यथ भृशमयम् ।

स्थापयेद्योमितञ्चैव जलपूर्णं सप्तदशम् ॥ २७ ॥

अधाम्पान्पथस्तस्य यवानुपरि विन्यसेन् । तस्योपरि न्यसेद्देवं हेमं नारायणं प्रभुम्
 द्वादशी दिने प्राप्ते प्रातःस्नानं समाचरेन् । निश्चलं स्थापयेत्कुर्मकण्डमाङ्गानुलेपनैः
 गोफलेनालिकेरेपूजयेच्चविशेषतः । गन्धैर्घुपैश्च दीपैश्च नैवेद्यैर्विधिर्नैः ॥ ३० ॥
 मासे तद्दिनं राम भीयते सत्कथाविधिः । राशौ जागरणं चैव तस्याग्रे कारयेदुभयम् ॥
 काशयेद् पुनर्दीपमग्न्यष्टमतेहेतवे । द्वादशीदिपमे प्राप्ते मार्तण्डस्योदये सति ॥ ३१ ॥
 मीत्वा कुर्मं जलोर्द्ध्वे नद्याःप्रमथने तथा ।

ताडये स्थापयित्वा तं पूजयित्वा यथाविधि ॥ ३३ ॥

द्यात्स देवं तं कुर्मं द्वाहने येद्वारणे । कुर्ममेव सह राजेन्द्र महादानानि दापयेत् ॥
 अनेन विधिना रामं यूपपैःसह संगतः । कुरु व्रतं प्रयत्नेन विजयस्ते भविष्यति ॥ ३५ ॥
 ग्रहोपास ।

इति श्रुत्वा ततो रामो यद्योक्तमकरोत्तदा । कृतव्रते स विजयी बभूव रघूनन्दनः ॥ ३६ ॥
 प्राप्तासीता जितालङ्का पीलस्तयो निह्नो रणे । अनेन विधिना पुत्र वे कुर्यान्तिनराग्रतम्
 इहलोके जयप्राप्तिः परलोकेस्तथाक्षयः । यतस्मात्कारणात्पुत्र कर्तव्यं विजयाग्रतम् ॥

विजयायाश्च माहात्म्यं सर्वकिल्बिषनाशनम् ।

पञ्चमस्कृवणाच्चैव बाजपेयफलं लभेत् ॥ ३९ ॥

इति श्रीवाल्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
 ' नारदसंवादे फाल्गुनदृष्ट्याविजयामाहात्म्यं नाम पञ्चचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१ ॥

पट्चत्वारिंशोऽध्यायः

फाल्गुनशुक्लपक्षमलक्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

धृतं कृष्णमहाफलम् । फाल्गुनस्यार्जुनेष्वेयन्नाग्नी तां यदाधुना

पञ्चत्वारिंशोऽध्यायः] * फाल्गुनशुक्लपक्षामलक्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् * १६६

श्रीकृष्ण उवाच ।

धर्मपुत्र महामाग शृणुवक्ष्यामि तेऽधुना । योक्ता पृष्टेन मान्धात्रा घसिष्टेन महात्मना
फाल्गुनस्य विशेषेण विशेषःकथितो नृप । आमलकीमतं पुष्पं विष्णुलोकफलप्रदम् ॥

आमलक्यास्तले गत्वा जागरं तत्र कारयेत् ।

कृत्वा जागरणं रात्रौ गोसहस्र फलंलभेत् ॥ ४ ॥

मान्धातोवाच ।

आमलकी कदाहोवा उत्पन्ना द्विजसत्तम । पतत्सर्वं ममावश्य परं कीदृशलं हि मे ॥

कस्मादियं पयित्रा ख कस्मात्पाप प्रणाशिनी ।

कस्माज्जागरणं कृत्वा गोसहस्र पत्वं लभेत् ॥ ६ ॥

घसिष्ठ उवाच ।

कथयामि महामाग यथेयममयत्किञ्चित् । आमलकीमहावृक्षः सर्वपापप्रणाशनः ॥ ७ ॥

एकार्णवे पुरा ज्ञाते नष्टे स्थापरज्जुमे । नष्टे देवासुरगणे प्रनष्टोऽपराक्षसे ॥ ८ ॥

तत्र देवादि देवेशःपरमात्मा सनातनः । जगाम ब्रह्मपरममात्मनःपद्मव्ययम् ॥ ९ ॥

ततोऽस्य जाग्रतो ब्रह्ममुखाष्टशिसमप्रमः । द्यौयनादुचिन्दुर्यत्पन्नः स भूर्मानिपरात ॥

तस्माद्दु चिन्दोः समुत्पन्नःस्वयं धात्री नगो महान् ।

शाखाप्रशाखाबहुलः फलभारेण नामितः ॥ ११ ॥

सर्वपापघ्न पृक्षाणामादिरोहःप्रकीर्तितः । ब्रह्मणाऽथ तनःपञ्चातसंगृष्टाश्च इमा प्रजाः ॥

दैवदानधगन्धर्वयक्षराक्षसपन्नगान् । असृजद्भगवान्देवो महर्षीश्च तथाभलान् ॥ १३ ॥

भाजग्मुस्तत्र देवास्ते यत्र धात्री हरिप्रिया । तां दृष्ट्वा ते महामागपरं विस्मयमागताः

न जानीम इमं वृक्षं चिन्तयन्तोऽभिसंस्थिताः ।

एवं चिन्तयतो तेषां वागुवाचारादोरिणी ॥ १५ ॥

आमलकी नगोऽयं प्रवरो वैष्णवोमतः । अस्य संस्मरणादेव लभेद्भोदानञ्जं फलम् ॥

स्फुरोनाद् द्विगुणं पुष्पं त्रिगुणं महोणात्तथा ।

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सेभ्या आमलकी सदा ॥ १७ ॥

सर्वपापहरा प्रोक्ता वैष्णवी पापनाशिनी ।

तस्या मृतेस्त्विमो विष्णुस्तदूर्ध्वं च पिनामहः ॥ १८ ॥

स्वर्ग्ये च भाग्यान्मद्गन्धः संस्थितः परमेश्वरः । शास्त्राण्यु मुनयः सर्वे प्रशाखासु च देवताः
पर्णेषु चासते देवा पुष्पेषु मग्नस्तथा । प्रज्ञानां पतयः सर्वे फलेष्वेव व्यसिताः ॥ १९ ॥
सर्वदेवमयीति वा धार्मी च कथिता मया । तस्मात्पूज्यतमाहो वा विष्णुमन्त्रिणार्याः

श्रवय ऊचुः ।

को मयान्नहि जानीमः कस्मात्कारणतां गतः ।

देवो वा यदि वा चान्यः कथयस्व यथातथम् ॥ २० ॥

वागुपाच ।

यः कर्ता सर्वभूतानां भुवनानां च सर्वशः । विदुषामपि दुष्येक्षस्तोऽहं विष्णुः सनातनः
तच्छ्रुत्वा देवदेवस्य भाषितं ब्रह्मणः सुताः । जनादिनिधनं देवं स्तोतुं तत्र प्रवक्तुः ॥
नमो भूतात्मभूताय आत्मने परमात्मने । मन्व्युताय नमो नित्यमनन्ताय नमोनमः ॥
वामोदराय कण्ठ्ये यज्ञेशाय नमोनमः ॥ २१ ॥

एवं स्तुतस्तु ऋषिभिस्तुतोप भगवान्हरिः । प्रत्युवाच महर्षीस्तानमीष्टं किं वदामिह
श्रवय ऊचुः ।

यदि तुष्टोऽसि भगवन्नस्माकं हितकाम्यया ।

व्रतं किञ्चित्समाख्याहि स्वर्गमोक्षफलप्रदम् ॥ २२ ॥

धनधान्यप्रदं पुण्यमालम्बनस्तुष्टिकारकम् । अल्पायासं बहुफलं व्रतानामुत्तमं व्रतम् ॥
कृतेन येन देवेश ! विष्णुलोके महीयते ॥ २३ ॥

विष्णुरुवाच ।

काल्पुने शुक्लपक्षे तु पुष्येण द्वादशी यदि । भवेत्सा च महापुण्या महापातकनाशिनी
विशेषस्तत्र कर्त्तव्यः शृणुष्व द्विजसत्तमाः । आमलकी च संप्राप्य जागरं तत्र कारयेत्
सर्वपापघ्निर्मुक्तो गोसहस्रफलं लभेत् । पतङ्गः कथितं विषा व्रतानां व्रतमुत्तमम् ॥
अर्चयित्वाऽच्युतं तस्यां विष्णुलोकान् मुच्यते ॥ २४ ॥

श्रूय्य ऊचुः ।

व्रतस्यास्य विधिं ब्रूहि परिपूर्णं कथं भवेत् ।

के मन्त्राः के नमस्कारा देवता का प्रकीर्तिता ॥ ३३ ॥

कथं दानं कथं स्नानं कथं पूजाविधिः स्मृतः । अर्घार्चनस्य मन्त्रं तु कथयस्व यथा तथम्
विष्णुरव्याच ।

श्रूयतां यो विधिः सम्यग्मतस्यास्य द्विजप्रेमाः ।

एकादश्यां निराहाराः स्थित्वा चैव परेऽहनि ॥ ३५ ॥

मोक्षयेऽहं पुण्डरीकाक्ष शरणं ॥ भयाच्युत ! ।

इति कृत्वा तु नियमं व्रतधायनपूर्वकम् ॥ ३६ ॥

मालयेत्पतितोऽधोरास्तथापापज्जिह्वानोरान् । दुर्बुद्धाग्निमन्त्रमर्वांशान्गुरुदारमधर्वकान् ॥

अपराहे नतः क्षान् विधिना कारयेद्बुधः । नद्यां सञ्जाने कूपे वा गृहे वा नियतात्मवान्

मृत्तिका लम्बनं पूर्वं तप्तः स्नानं च कारयेत् । अथ व्रतान्ते स्थव्रान्ते विष्णुव्रतान्ते पशुपद्वरे

मृत्तिके ! हर मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम् ॥ ४० ॥

इति मृत्तिकामन्त्रः ।

त्यमश्रु सर्वभूतानां जीवनं तनुरक्षकम् । स्वेदजोद्विज्ज्जातीनां रसानां पतये नतः ॥

स्नातोऽहं सर्वतीर्थेषु हृदयमग्नयेषु च । नदीषु देवरातेषु इदं स्नानं तु मे भवेत् ॥ ४२ ॥

इति स्नानमन्त्रः ।

जामदग्न्यं मुनिचैव कारयित्वा हिरण्यवम् । भावकस्य सुवर्णस्य तत्तत्पापैर्न वा पुनः

गृहमागत्य पूजायाः पूजाहोमं तु कारयेत् । ततश्चामलकीं गच्छेत्सर्वोपम्वरसंयुतः ॥

जामलकीं ततो गत्वा परिक्रोध्य सप्रणतः । स्थापयेत्सदृशं बुभुक्षामग्रणं मन्त्रपूर्वकम् ॥

पञ्चरत्नसमोपेतं दिव्यगन्धाधिषासितम् । उग्रोपानद्युगोपेनं सिनजन्दनचर्चितम् ॥

श्राद्धामलनिवृत्तमीयं सर्वधूपविधूपितम् । दीपमालाकुलं कुर्वात्सर्वतः सुमनोहरम् ॥ ४७ ॥

तत्सोपरि न्यसेत्पात्रं दिव्यलाजैः प्रपूरितम् ।

पात्रोपरि न्यसेद्देवं जामदग्न्यं महाप्रभम् ॥ ४८ ॥

विशोकाय नमः पादौ जानुनी पिञ्जरपिणे । उमाय न तनोऽप्यूर्ध्वकटीशमोदराय ॥
 उदरं यशनामाय उरःश्रीषट्सचारिणे । नमिणे वामथादुं च दक्षिणं गदिने नमः ॥ ५० ॥
 घैरुण्डाय ममः कण्ठमास्थं यममुखाय वै । नाम्ना विशोकनिघये वासुदेवाय नाभिर्णा
 ललाटं वामनायेति रामायेति भ्रुषौ नमः । सर्वार्त्तनेत्रं तु तच्छीर्षं नम इत्यभिपूजयेत्
 इति पूजामन्त्रः

ततो देवाधिदेवाय अर्घ्यं चैव प्रदापयेत् । फलेन चैव शुभ्रेण भक्तिः पुनेन चेतसा ॥ ५१ ॥
 नमस्ते देवदेवेश जामदग्न्य नमोऽस्तु ते । गृहाणार्घ्यमिमं दत्तमामलक्यायुतो हरे ! ॥
 अर्घ्यं मन्त्रः

ततो जागरणं कुर्याद्भक्तियुक्तेन चेतसा । नृत्पैर्गोश्च वादित्रैर्धर्मार्थानैः स्तवैरपि ॥ ५२ ॥
 वैष्णवैश्च तथाऽऽख्यानैः क्षपयेत्सर्वशर्चरीम् ।

प्रदक्षिणां ततः कुर्याद्वाग्धां चै विष्णुनामभिः ॥ ५३ ॥

अष्टाधिकं शतं चैव अष्टाविंशतिरेव वा । ततः प्रभाते समये कृत्वा नीराजनं हरे ॥ ५४ ॥
 ब्राह्मणं पूजयित्वा तु सर्वं तस्मै निवेदयेत् । जामदग्न्यघटे सत्रं वस्त्रयुग्ममुपानहौ ॥

जामदग्न्यस्वरूपेण प्रीयतां मम केशवः ।

ततश्चामलकीं स्पृष्ट्वा कृत्वा चैव प्रदक्षिणाम् ॥ ५५ ॥

स्नानं कृत्वा विधानेन ब्राह्मणान्मोजनेततः । ततश्च स्वयमभ्रीषात्कुटुम्बेन समावृतः
 पर्वं कृतेन यत्पुण्यं तत्सर्वं कथयामि ते । सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वदानेषु यत्फलम् ॥

सर्वयज्ञाधिकं चैव श्रुते नात्र संशयः । एतद्दत्तं सर्वमाख्यातं यतानामुत्तमं मतम् ॥ ५६ ॥
 पश्चाच्चतुर्था देवेशस्तत्रैधान्तरधोयत । ते चापि श्रूयवः सर्वे चक्रुः सर्वमशेषतः ॥ ५७ ॥

तथा स्वमपि राजेन्द्र कर्तुमर्हसि सत्तम ! । व्रतमेतद्दुदुराधयं सर्वपापप्रमोचनम् ॥ ५८ ॥
 इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
 नारदसंवादे फास्तुनशुक्लामलक्येकादशी माहात्म्यं नाम पञ्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ५९ ॥

सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः

चक्रकृष्णपक्षपापमोचन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

मुनिष्ठिर उवाच ।

कालानुस्य सितेपक्षे धृताचामलकी तथा । चैत्रस्य कृष्णपक्षे तु किं नामैकादशीमप्येत्
श्रीकृष्ण उवाच ।

शृणु राजेन्द्र ! वक्ष्यामि आख्याने पापनाशनम् ।

यत्तोमशोऽप्रवीतपूरो मान्धात्रा ध्वजवर्तिना ॥ २ ॥

मान्धातोषाच ।

भगवन्मूर्ध्नुमिच्छामि लोकानां हितकाम्यया । चैत्रस्य प्रथमे पक्षे का नामैकादशीमप्येत्
को विधिः किं फलं तस्याः कथयस्व प्रसादतः ॥ ३ ॥

तोमश उवाच ।

चैत्रमास्यसिने पक्षे नास्त्रायैपापमोचिनी । एकादशी समाख्याताविशान्वरपविनाशिनी
शृणु तस्याः प्रवक्ष्यामि कामदं सिद्धिदं नृप ।

कथां विचित्रां शुभदां पापघ्नीं धर्मदायिनीम् ॥ ५ ॥

पुनः चैत्रस्योद्देशे ताप्सोगणमेवितं । वसन्तसमये प्राप्ते पदशङ्कुलिने घने ॥ ६ ॥
गन्धर्वकन्या वादित्रे रमन्ते सहजिह्वरेः । पावशासनमुक्त्वाभ्यर्च्यन्ति त्रिदिशोऽक्षतः
नापरं सुखदं किञ्चिद्विना चैत्रस्याद्वनम् । तस्मिन्त्यने तु मुनयस्तपन्ति बभूवुः तपः ॥ ८ ॥
मैधापिनामान्मृगि तत्रस्थं ब्रह्मवारिणम् । अप्सरास्तं मुनिपरं मोहनायोपचक्रमे ॥

मन्त्रुघोषेति विषयानां भार्य तस्य वितन्वती ।

कोशमात्रं स्थिता तस्य भयादाधम सखिर्षी ॥ १० ॥

गायन्ती मधुरं साधु पीडयन्ती विपश्चिकाम् ।

गायन्ती ताम्रघातोक्थ पुष्पचन्दनसेविताम् ॥ ११ ॥

कामोऽपि पित्रयाकाङ्क्षी शिवमत्तान्मुनोभ्वत् ।

तस्याः शरीरे न्यासमकरोन्नतः सुतः ॥१२॥

हृत्वा भ्रूषो घनुष्कोटिं गुणं हृत्वा कटाक्षवम् ।

मार्गणो नयने हृत्वा पद्मयुक्ते यथाक्रमम् ॥ १३ ॥

कुर्वी हृत्वा पटकुटीं पित्रयायोपवक्रमे । मञ्जुघोषा मयसस्य कामस्यैव वरुणिनी ॥
मेधाविमं मुनिं हृष्ट्यासापि कामेनपोडिता । यौवनोद्विग्नदेहोऽसौ मेधाव्यविपिराजते
सितोपधीतसहितो हृष्टः स्मर इवापरः । मेधावी वसते धार्ता ज्वयनस्याश्रमे शुभे ॥
मञ्जुघोषा स्थितं तत्र हृष्ट्या सा मुनिपुङ्गवम् । मदनस्य यशं प्राप्ता मन्दम्मन्दमगायत
रणद्वलयसंयुक्तां शिङ्गन्पुनमेखलाम् । गायन्तीं तां तयाभूतां विलोक्य मुनिपुङ्गवः ॥
मदनेन ससैन्येन नीतो मोहयशं यलात् । मञ्जुघोषा समागत्य मुनिं हृष्ट्या तयाविधम्
हाथभायकटाक्षैस्तं मोहयामास चाङ्गना ।

अथः संस्थाप्य धीणां सा सस्यजे तं मुनोभ्वत् ॥ २० ॥

चलितेव लतावृक्षं घातयेनैव कमियतम् । सोऽपि रमे तथा सार्धं मेधावी मुनिपुङ्गवः ॥
तस्मिन्नेव ततो हृष्ट्या तस्यास्तं देहमुत्तमम् । शिवतस्यं गतं तस्य कामतस्वगशं गतः
न निशां न दिनं सोऽपि रमञ्जानाति कामुकः । बहुवर्षो गतः कालो मुनेराचार लोपतः
मञ्जुघोषा देवलोकगमनायोपवक्रमे । गच्छन्ती तं प्रत्युषाच रमतं मुनिसत्तमम् ॥
आदेशो दीयतां ब्रह्मन्स्वदेशगमनाय मे ॥ २४ ॥

मेधाव्युधाव ।

अथैव त्वं समायाता प्रदोषादी घटानने । यावत्प्रभात सम्भ्यास्यास्तावत्तिष्ठ ममान्तिके
इति धृत्या मुनेर्वाक्यं मयमीता यमूव सा । पुनर्वै रमयामास लभ्यपि नृपसत्तमः ॥
मुनेः शापमयाद्वीता बहुलान्परिवत्सरान् । वर्षाणां पञ्चपञ्चाशन्नवमासान्दिनत्रयम् ॥

सा रमे मुनिना तस्य निशार्धमिव बामवत् ।

सा तं पुनरुवाचाय तस्मिन्काले गते मुनिम् ॥

आदेशो दीयतां ब्रह्मन्तन्त्र्यं स्वगृहे मया ॥ २८ ॥

मैत्रेयव्याच ।

भातमधुनावास्ते ध्रूयतां घट्टनं मम । सन्ध्यांयावच्च कुर्येऽहं तावत्त्वं वै स्थिरामय
इति धारयं मुनेः श्रुत्वा आतानन्दसमाकुला ।

स्मितं कृत्वा तु सा किञ्चित्प्रत्युवाच शुचिस्मिता ॥ ३० ॥

अप्सरा उवाच ।

किपत्प्रमाणा विप्रेन्द्र ! तव सन्ध्या गताऽनघ ! ।

मयि प्रसादं कृत्वा तु गतः कालो विचार्यताम् ॥ ३१ ॥

ते तस्याप्ययः श्रुत्वा विस्मयोत्पुङ्गवोचनः । गतकालस्य विप्रेन्द्रः प्रमाणमकरोत्तदा
माञ्छ समपञ्चाशदुगतास्तस्य तथा सह । युक्तोप स ततस्तस्यै उवाचामाली यभूय ह

मैत्रेयस्यै विष्णुलिङ्गान्स मुञ्चयानोऽतिकोपनः ।

कालरूपां तु तां हृष्ट्या तपसः क्षयकारिणीम् ॥ ३४ ॥

वार्जितं क्षयं नीतं तपोहृष्ट्या तथासह । सक्तपोष्ठो मुनिस्तत्र प्रत्युवाचाकुलेन्द्रियः
शाखापाथ मैत्रेयस्यै तथैव विशाखी मयेति च । धितर्वा पापे दुराचारे कुलटे पातकप्रिये

न्य शापेन सा हृष्ट्या विनयापनताभियता । उवाच घट्टनं तुभू प्रसादं वाञ्छन्मामुनिम्
तादं कुरु विप्रेन्द्र शापस्यानुग्रहं कुरु । सतां संतो हि भवति यत्त्रोमिः सतमिः पदैः

यासह मम प्रत्यर्पिता ये बहुवत्सराः । एतस्मात्कारण्यास्वामिन्प्रसादं कुरु तुभ्यं
मुनिव्याच ।

तु मे घट्टनं भद्रे शापानुग्रहकारकम् । किं करोमि त्वया पापे क्षयं नीतं मदत्तपः ॥
तस्य कृष्णपक्षे तु मयेदेकादशी शुभा । पापमोचिनिका नाम तवंपापक्षयदूरी ॥

तस्या व्रते कृते शुभे विशाखस्यै प्रवाच्यति ।

इत्युक्त्वा सोऽपि मैत्रेयस्यै जगाम पितुराद्यमम् ॥ ४२ ॥

तागतं समालोक्य च घट्टनं प्रत्युवाच । किमेतद्दिनं पुत्र ! त्वया पुण्यक्षयः कृतः
मैत्रेयव्याच ।

तव ये कृतं तात रमिता अप्सरा मया । प्रापच्छित्तं ब्रूहि तात येन पापक्षयो मयेन

अथपन उवाच ।

चैत्रस्य चासिते पक्षे नास्ति वै पापमोचिनी ।

अस्या घते क्षते पुत्र ! पापराशिः क्षयं यजेत् ॥ ४५ ॥

या पितुर्याम्यं हर्षं तेन यतोत्तमम् । गतं वार्यं क्षयं तस्य तर्पण्युक्तं यभूय सः
मङ्गुघोषा च हृत्पैतृमत्तमुत्तमम् । पिशाचत्वाद्भिर्निर्मकापापमोचिनिकायनात्

दिग्यरूपपरा सा वै गता नाके पराप्सरा ॥ ४६ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

पापमोचिनिकां राजन्ये कुर्यन्ति नरोत्तमाः ।

तेषां वार्यं च यत्किञ्चित्तत्सर्वं च क्षयं यजेत् ॥ ४७ ॥

कृष्णपद्माज्जगोसहस्रफलं लभेत् । ब्रह्मा हेमहारी च सुरापो गुरुतत्याः ॥ ४८ ॥
१ चास्य फरणात्पापमुक्ता भवन्ति ते । बहुपुण्यप्रदं श्रोतृकरणाद्घृतमुत्तमम् ॥
श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पण्डे उत्तरखण्डे उमापति-
रदसंबादे चैत्रकृष्णैकादशीपापमोचिनी नाम सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४९ ॥

अष्टचत्वारिंशोऽध्यायः

चैत्रशुक्लपक्षकामदैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

शुचिष्ठिर उवाच ।

शुद्धेव ममस्तुभ्यं कथयस्व ममाग्रतः । चैत्रस्य शुक्लपक्षे ॥ किं नामैकादशी भवेत् ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

पुण्यैकमना राजन्कथां पुण्यां पुरातनीम् । पसिष्ठो यामकथयत्प्रादितीपाय पृच्छते

दिक्षीष उवाच ।

पञ्चोत्तुमिच्छामि कथयस्वप्रसादतः । चैत्रमासि सितेपक्षे किं नामैकादशीभवेत्

वसिष्ठ उवाच ।

‘यं पुष्टं त्वया राजन्कथयामि तवाग्रतः । चैत्रस्य शुक्लपक्षे तु कामदा नाम नामतः ॥
कादशी पुण्यतमा पापेधनदवानलः । शृणुराजन्कथामेतां पापघ्नीं पुण्यदायिनीम् ॥
रा नागपुरे रम्ये हेमरत्नविभूषते । पुण्डरीकमुत्तानागा निवसन्ति महोत्कटाः ॥६॥

तस्मिन्पुरे पुण्डरीको राजा राज्यं चकार सः ।

गन्धर्वैः किन्नरैश्चैव अप्सरोभिश्च सेव्यते ॥ ७ ॥

राप्सरास्तु ललिता गन्धर्वो ललितस्तथा । उभौ रागेणसंरक्तौ दम्पतीकामपीडितौ
मते स्वशुद्धे रम्ये धनधान्ययुते तदा । ललितायाश्च हृदये पतिर्न्यसति सार्धदा ॥ ८ ॥

हृदये तस्य ललिता नित्यं वसति भामिनी ।

एकदा पुण्डरीकोऽयं प्रोडते सदसि स्थितः ॥१०॥

मते गानं प्रकुरुते ललितोदयितां विना । पद्मवन्धस्त्रलज्जिह्वो बभूव ललितां स्मरन्
मनोभावं विदित्वास्य कर्कटो नामसप्तमः । पद्मवन्धच्युतिं तस्य पुण्डरीके न्यवेदयत्
मुत्था कर्कोटकवन्धःपुण्डरीके भुजङ्गराद् । कोचसंरक्तनयनो बभूवतिमयङ्कुरः ॥ ११ ॥

प्राप्य ललितां तत्र गायन्तं मदनानुरम् । राक्षसो भव दुर्द्वेष्टे ब्रह्माद् पुण्यादकः ॥१४॥
यतःपत्नीयशोषितो गायमानो ममामतः । घबरात्तस्य राजेन्द्र रक्षोरूपो बभूव सः ॥१५॥
रीद्राननो धिरुपाक्षो दृष्टमात्रो भयङ्कुरः । बाहू योजनविस्तीर्णौ मुखं कन्दरसन्निभम्
वन्द्यसूर्यनिभे नेत्रे प्रीया पर्वतसन्निभा । नासारन्ध्रे तु विधरे भधरो योजनायतौ ॥

शरीरं तस्य राजेन्द्र ! उदियतं योजनाष्टकम् ।

ईदृशो राक्षसो भूत्वा भुञ्जानः कर्मणः फलम् ॥ १८ ॥

ललिता तु तपोलीक्य स्थपतिं चिह्नाकृतिम् । चिन्तयामास मनसा दुःखेनमद्वयार्दिता
किं करोमि कं गच्छामि पतिः शापेन पीडितः ।

इति संस्मृत्य संस्मृत्य मनसा शर्म नालमत् ॥ २० ॥

वचनं पतिनासार्धं ललिता गानेवने । यन्नाम विपिने दुर्गे कामरूपी स राक्षसः ॥२१॥
निर्गुणःपापनिष्ठो धिरुपाक्षो पुण्यादकः । न सुखं लभते रात्रौ न दिवा पापपीडितः ॥

ललिता दुःखिताऽनीप पतिं दृष्ट्वा तथाविधम् । यन्नामतेनसां सा गदती गदनेवने

दृष्ट्वाऽऽधमपद् रम्यं मुनि संशान्तविग्रहम् ।

शीघ्रं जगाम ललिता नमस्तुत्याग्रतः म्रिता ॥ २४ ॥

सो दृष्ट्वा स मुनिः प्राह दुःखितां हि दयापरः ।

का त्वं कस्मादिहापाता सत्यं वद ममाग्रतः ॥ २५ ॥

ललितोवाच ।

धीरध्वमेति गन्धर्वः सुतातस्य महात्मनः । ललितां नाम मां विद्विषत्यर्थमिह बागवाम्

भर्ता मे पापक्षोणेण राक्षसोऽमूर्खमहामुने ।

रौद्ररूपो दुर्गन्धास्तं दृष्ट्वा नास्ति मे सुखम् ॥ २६ ॥

साम्प्रतं शाधि मां हृत्पत्यष्ट्यं तद्वद प्रभो । येन पुण्येन विप्रेन्द्र राक्षसत्वाद्भिमुच्यते

अपिरयाच ।

घैत्रमासस्य रम्भोरु शुक्रपक्षोऽस्ति साम्यतम् । कामदेकादशी नाम पापघ्नी ललितेपरा

कुदप्य तद्व्रतं भद्रे विधिपूर्वं मयोदितम् । अस्य व्रतस्य यत्पुण्यं तत्स्वभर्त्रे प्रदीयताम्

वत्सेपुण्ये क्षणात्तस्य शापदोषः प्रयास्यति । इति श्रुत्वा मुनेर्वाक्यं ललिता हर्षिताऽभवत्

उपोष्यैकादशीं राजन्नादशीदिघ्नते तथा । विप्रस्यैव समीपे तन्नामुद्वेगस्य चाग्रतः ॥

वाक्यमुवाच ललिता स्वपत्युस्तारणाय वै ।

मया तु तद्व्रतं स्वीर्णं कामदाया उपोषणम् ॥ २७ ॥

तस्य पुण्यप्रभावेण गच्छत्यस्य पिशाचता । ललितावचनादेव घर्त्तमानोऽपि तत्क्षणे

गतपापः स ललितो दिव्यदेहो बभूव ह । राक्षसत्वं गतं तस्य प्राप्ता गन्धर्वता पुनः ॥

हेमरत्नसमाकीर्णो रमे ललितया सह । विमानवर्यमारुढो पूर्वरूपाधिकी च सौ ॥ २८ ॥

वसती अत्यशोमेतां कामदायाः प्रभावतः । इति ज्ञात्वा नृपद्येष्ठ कर्तव्यं वा प्रयत्नतः ॥

लोकानां तु हितार्थाय तथाप्रे कथिता मया ॥ २९ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

ब्रह्महत्यादि पाग्ली पिशाचत्वविनाशिनी । नातः परतया काचित्त्रैलोक्ये सद्यःपदे

पठनाच्छ्रवणाद्राजन्वाजपेयफलं लभेत् ॥ ३१ ॥
 पाप्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापतिनारद-
 संवादे चैत्रशुक्लकामदामाहात्म्यं नामाष्टचत्वरिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥

ऊनपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

वैशाखकृष्णपक्षवरुधिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

स्यान्नितेपक्षे किं नामैकादशी भवेत् । महिमानं कथय मे वासुदेव नमोऽस्तु ते
 श्रीकृष्ण उवाच ।

पदायिनी राजन्निहलोके परत्र च । वैशाखकृष्णपक्षे तु नाम्ना चैव वरुधिनी
 न्या व्रतेनैव सौख्यं भवति सर्वदा । पापहानिश्च भवति सौभाग्यप्राप्तिरैव च
 दुर्मगा वा करोत्येनां सा ह्यी सौभाग्यमाप्नुयान् ।
 लोकानां चैव सर्वेषां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ ४ ॥

महाराज नृणां गर्भवासनिवृन्तरी । वरुधिन्या व्रतेनैव मागधाता स्वर्गंति गतः ॥
 राक्षसश्चान्ये राजानो बहवस्तथा । ब्रह्मकपालनिर्मुक्तो बभूव भगवान्भवः ॥
 तद्वज्राणि तपस्तप्यति यो नरः । रविग्रहे कुर्य्हेने स्वर्णभारं ददाति यः ॥ ७ ॥
 फलमाप्नोति वरुधिन्या व्रतं खरन् । धन्वाषाढ्यस्तु कुरुते वरुधिन्या व्रतं नरः
 तं लभते सोऽपि (हलोके परत्र च । पवित्रा पापनी होवा महापातकनाशिनी)
 किमपि चैव कर्तृणां नृपसत्तम । अभ्युदयान्मृत्युपद्मे गजदानं विशिष्यते ॥ १० ॥
 गजदानाद् भूमिदानं तिलदानं ततोऽधिकम् ।

तस्माद्य स्वर्णदानं वा धनदानं ततोऽधिकम् ॥ ११ ॥
 वातपरदानं ॥ भूतं न भविष्यति । पितृदेवमनुष्याणां मृत्तिरत्नेन जायते ॥ १२ ॥
 अथर्चकः

•

•

पञ्चाशत्तमोऽध्यायः

वैशाखशुक्लपक्षमोहिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

वैशाखशुक्लपक्षे ॥ किं नामैकादशी भवेत् । किं फलं को विधिस्तत्र कथयस्य जनार्दन
श्रीकृष्ण उवाच ।

इदमेव पुरापृष्टं रामचन्द्रेण धीमता । वसिष्ठं प्रति राजेन्द्र यत्त्वं मामनुपृच्छसि ॥ २ ॥

राम उवाच ।

भगवच्छ्रोतुमिच्छामि व्रतानामुत्तमं व्रतम् । सर्वपापक्षयकरं सर्वदुःखनिवृत्तनम् ॥ ३ ॥

मया दुःखानि भुक्तानि सीताधिरुजानि तु ।

ततोऽहं भयभीतोऽस्मि पृच्छामि त्वां महामुने ! ॥ ४ ॥

वसिष्ठ उवाच ।

साधुपृष्टं त्वया राम तवैवा नैष्ठिकीर्मतिः । त्वन्तामग्रहणेनैव पूतो भवति मानवः ॥

तथाऽपि कथयिष्यामि लोकानां हितकाभ्यया । पवित्रं पावनानां च व्रतानामुत्तमं व्रतम्

वैशाखस्य सिते पक्षे राम ! चैकादशी भवेत् ।

मोहिनी नाम सा प्रोक्ता सर्वपापहरा परा ॥ ५ ॥

मोहजालात्प्रमुच्यन्ते पातकानां समूहतः । अस्या व्रतप्रायेण सत्यं सत्यं यदाभ्यहम्

भतः कारणतो राम ! कर्तव्येवा भवाद्वरीः ।

पातकानां क्षयकारी महादुःखविनाशनी ॥ ६ ॥

शृणुष्वैकमना राम कथां पापहारां पराम् । यस्याः श्रवणमात्रेण महापापं प्रणश्यति ॥

सरस्यत्यास्तटे रम्ये पुरी भद्रावती शुभा । धृतिमाश्रम नृपतिस्तत्र राज्यं करोति वै ॥

चन्द्रयंशोद्भवो नाम्ना धृतिमान्सत्यसङ्करः । तत्र वैश्यो निवसति धनधान्यसमृद्धिमान्

धनपाल इतिख्यातः पुण्यकर्मप्रवर्त्तकः । प्रपाकृपमठारामतडागगृहकारकः ॥ १३ ॥

विष्णुभक्तिरतःशान्तस्तस्यासृज्यपुत्रकाः । सुमना द्युतिमांश्चैव मेधावी सुहृत्स्तथा ॥
पञ्चमो धृष्टबुद्धिश्च महापापरेतः सदा । परस्त्रीसङ्गनिरतो विटगोष्ठीविशारदः ॥ १५ ॥
घृतादि व्यसनासक्तः परस्त्रीरतिह्लासः । न च देवार्चने बुद्धिर्नपितृभद्रिज्ञानप्रति ॥
अन्यायघर्तो दुष्टात्मा पितुर्द्रव्यक्षयङ्करः । अमह्यमशक्तः पापी सुरापानरेतःसदा ॥ १७ ॥

वैश्याकण्डे हिसयाहुर्ममदुष्टस्तुप्यपद्ये ।

पित्रा निष्काशितो गोहातपरित्यक्तश्च धान्यधैः ॥ १८ ॥

स्वदेहभूषणाम्येव क्षयं नीतानि तेन वै ।

गणिकामिः परित्यक्तो निन्दितश्च धनक्षयात् ॥ १९ ॥

ततश्चिन्तापरो जातो परस्त्रीनःसुर्चादतः । किं करोमि मृगच्छामि केनोपायेन जीष्यते
तत्स्करत्वं समारम्भं तत्रैव नगरे पितुः । गृहीतो राजपुरुषैर्मुं कश्च पितुर्गौरवान् ॥ २१ ॥
पुनर्यद्धःपुनस्त्यक्तः पुनर्यद्धः स वै भट्टः । धृष्टबुद्धिर्दुराचारे निषध्य निगडैर्दूढैः ॥ २२ ॥

कशाघातैस्ताडितश्च पीडितश्च पुनः पुनः ।

न रुधातर्ष्यं हि मन्दातमस्तथया मद्वेशागोचरे ॥ २३ ॥

पममुपस्था ततो राक्ता भावितो दृढयन्धनात् ।

निर्जगाम भयात्तस्य गतोऽसौ गहनं घनम् ॥ २४ ॥

धुजुषा पीडितश्चायमितथेतश्च धापति । सिद्धवन्निग्रयानासौ मृगशृङ्गरविप्रलात् ॥
आमिषाहारनिरतो घने तिष्ठति सर्वदा । करे शरासनं कृत्वा निपतुः पृष्ठसंगतम् ॥ २५ ॥

भरण्यसारिणो हन्ति पक्षिणश्च क्षनुष्यदान् ।

यकोरांश्च मयूरांश्च कटुतिक्तिरिमूपकान् ॥ २७ ॥

एतान्न्यान्दिनम्यन्धो धृष्टबुद्धिस्तु निर्युधः । पूर्वजन्महृतेः पातैर्निमग्नःपापकर्मभे ॥
दुःखरोक्स्तथाविष्टः पीड्यमानो दिवानिराम् ।

कौण्डिन्याधमपदं शातः पुण्यागमात्कविम् ॥ २८ ॥

माधये मासि ज्ञाह्वयं हनन्तानं तपोधनम् ।

धृष्टबुद्धिः शोकाभारेण पीडितः ॥ ३० ॥

एकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः] * ज्येष्ठकृष्णपक्षापरानामैकादशीमाहात्म्यम् *

१८१

तद्वस्त्रविन्दुस्पर्शेन गतपापो इताशुभः ।

कौण्डिन्यस्याग्रतः स्थित्वा प्रत्युवाच कृताञ्जलिः ॥३१॥

धृष्टबुद्धिरुवाच ।

भो भो ब्रह्मन्दिवाज्येष्ठ इयांकृष्ण ममोपरि । येन पुण्यप्रभावेण मुक्तिर्भवति तद्वत् ॥३२॥

कौण्डिन्य उवाच ।

शृणुष्वैकमनाभूत्वा येन पापस्यस्तथ । वैशाखस्य सितेपक्षे मोहिनी नाम विधुता ॥
एकादशीग्रतः तस्याः कुरु मद्राक्ष्यनोदितः । मेरुतुल्यानि पापानि क्षयं नयति देहिनाम्
यहुजन्मार्जितान्येषा मोहिनी समुपोषिता ॥ इतिवाक्यं मुनेः श्रुत्वा धृष्टबुद्धिः प्रसन्नधीः

यतं यकार विधिषत्कौण्डिन्यस्योपदेशतः ।

कृते यते नृपथ्ये ! गतपापो बभूव सः ॥३६॥

दिप्यदेहस्ततो भूत्वा मरुदोपरि सस्थितः । जगाम वैष्णवं लोकं सर्वोपद्रववर्जितम्
इतीदृशं रामचन्द्र ! उत्तमं मोहिनीग्रतम् । नातः परतरं किञ्चित्त्रैलोक्ये सचराचरे ॥३८॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

यज्ञादि तीर्थदानानि कलां नार्हन्ति योऽदृशीम् । पटनाच्छ्रवणाद्वाजमोसहस्रफलं लभेत्
इति श्रीयामे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रीं संहितायां पष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे वैशाखशुक्ले मोहिन्यैकादशी नाम पञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥

एकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

ज्येष्ठकृष्णपक्षापरानामैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

ज्येष्ठस्य कृष्णक्षे तु किं नामैकादशी भवेत् । श्रोतुमिच्छामिमाहात्म्यं तद्वदस्व जनार्दन

धर्माङ्गुलीयम् ।

साधु पूर्णं स्वर्गा राजन्मोक्षानो दितकामया । बहुपुण्यजरा होरा महापाप
अपरा काम राजेन्द्र अपरा पुण्ययिनी । मोक्षे प्रसिद्धतां याति अरुणं गन्तु
महापापमिभूतोऽपि मोक्षदाम्पदा तथा । पराधनार्थी च परस्त्रीरमिक
अपरासेवनाद्राजनिपाप्मा अयति भुङ्क्ते । कृतनाशं कृतमानं गुणान्तरं क
कृतयेई पंडेरागु कृतशास्त्रं नयेव च । उपोनिषां गणकः कृतः कृतगुणैर्दिकोमि
कृतसाहस्यगमागुता विज्ञेया नाकोकमः । अपरासेवनाद्राजन्मार्थमुक्ता अयति

॥ ११ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

॥ १२ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

॥ १३ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

॥ १४ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

॥ १५ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

॥ १६ ॥ धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं धर्मपथं ।

महिमानमपरायाऽष्टु राजन्मोक्षदान्यदम् । मकरस्थे रथो माघे प्रयागे यत्फलं च
काश्यां यत्प्राप्यते पुण्यमुपरागे निमज्जनात् । गयायां पिण्डदानेन पितृणां वृत्तिर्हो

सिद्धस्थिते देवपुरो गौतम्यां स्नातको नरः ।

कन्यागते गुरो राजन्मोक्षवेणीनिमज्जनात् ॥ १७ ॥

यत्फलं समवाप्नोति कुम्भकेदारदर्शनात् । चर्चाधमयात्रायां तत्तीर्थसेवनादपि
यत्फलं समवाप्नोति कुक्षेत्रे रविग्रहे । गजाश्वहेमदानेन यज्ञं कृत्वा सद्भिष
ठादृशं फलमाप्नोति अपरायतसेवनात् । प्रसन्नः सुतां मां दत्त्वा सुवर्णं पसुधां च
नरो यत्फलमाप्नोति अपराया मतेन सत् । पापद्रुमकुडारीयं पापेघनदवानलः
पापान्धकारतरणिः पापसारङ्गकेसरी । बुद्धुदा इव होत्रेषु पुत्तिका इव जन्तुषु ॥ १८ ॥
जायन्ते मरणायेव एकादश्यामृतं जिना । अपरां समुपोष्यैव पूजयित्वा त्रिविक्रमम्
सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोके महीयते ।

द्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः] * ज्येष्ठशुक्लनिर्जलैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् * १८५

लोकानां च हितार्थाय तवाग्रे कथितं मया । पठनाच्छ्रवणाद्वाज्ञगोसहस्रफलं लभेत्
इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे ज्येष्ठकृष्णापरैकादशीनामैकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥

द्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

ज्येष्ठशुक्लनिर्जलैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

अपराधाभ्य माहात्म्यं धृतं सर्वं जनार्दन । ज्येष्ठस्य शुक्लपक्षे तु स्याद्या तां वद मानव
धीकृष्ण उवाच ।

एतां धृष्यति धर्मात्मा व्यासः सत्यवतीसुतः । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो वेदवदाङ्गपारगः
युधिष्ठिर उवाच ।

धृता मे मानया धर्मा वासिष्ठाभ्य धृता मया । द्वैपायन यथावत्त्वं वैष्णवान्यत्कुमर्हसि
भीवेदव्यास उवाच ।

धृतास्तु मानया धर्मा वैदिकाभ्य धृतास्तवया । कलौ युगे नशच पते ते वै कर्तुं नराधिप
सुखोपायमल्पधनमल्पवत्त्रेण महाफलम् ।

पुराणानां च सर्वेषां सारभूतं महामते ! ॥ ५ ॥

एकादश्यां न भुञ्जीत पशोद्यमयोरपि । द्वादश्यां तु शुक्लिभूत्स्वापुण्यैः संपूज्य वेशपम्
अन्नं भुञ्जीत सत्पत्य पश्चाद्विष्णुःसरम् । स्नकेऽपि न मोक्तव्यं नाराज्ञौ च न जनाधिप
यावज्जीवं प्रतमिदं कर्तव्यं पुरुषर्षभ । स्वर्गंति प्राप्नुमिच्छद्भिरत्र नैवास्ति संशयः ॥

अपि पापा दुराचाराः पापिष्ठा धर्मवर्जिताः ।

एकादश्यां न भुञ्जाना न ते वान्ति यमान्तिवम् ॥ ६ ॥

इति तत्रैव धृत्या कृमिनोऽप्यवपत्रपत् । भीमसेनो महापादुर्नस्वोवाच शुभप्रति ॥

भीमसेन उवाच ।

पितामह महाबुद्धे शृणु मे परमं वचः । युधिष्ठिरश्च कुन्ती च तथा द्रुपदनन्दिनी ॥११॥
अर्जुनो नकुलश्चैव सहदेवस्तथैव च । एकादश्यां न भुञ्जन्ति कदाचिदपि सुमताः ॥

ते मां प्रवृण्वन्ति धै नित्यं मा भुङ्क्ष्व त्वं वृकोदर ! ।

अहं तानग्रथं तात वृमुक्षा दुःसहा मम ॥ १३ ॥

दानं दास्यामि विधिघटपूजयिष्यामि वेशवम् ।

भीमसेनवचः श्रुत्वा ध्यासो वचनमप्रधीत् ॥ १४ ॥

ध्यास उवाच ।

यदि स्वर्गमभीष्टं तेन नरकं दुष्टमेव च । एकादश्यां न मोक्तव्यं पक्षयोरुभयोरपि ॥१५॥

भीमसेन उवाच ।

पितामह ! महाबुद्धे ! कथयामि तवाग्रतः । एकमके न शक्नोमि उपवासे कुतः प्रभो ॥
वृको द्वि नाम यो वह्निःस सदा जडरे मम । अतियेलं यदाऽस्नामि तदा समुपशान्त्यति ।

नैकं शक्नोम्यहं कर्तुमुपवासं महामुने ! ॥

येनैव प्राप्यतेस्वर्गस्तत्कर्त्तास्मि यथातथम् । तदेकं यदनिश्चित्ययेन श्रेयोऽहमाप्नुयाम्

ध्यास उवाच ।

वृषस्ये मियुनस्ये वा यदा चैकादशी भवेत् । ज्येष्ठमासे प्रयत्नेन सोपोष्योदकवर्जिता
गण्डूपाचमनं वारि वर्जयित्योदकं शुषः । उग्रभुञ्जीन नैवेद्व्यतमङ्गोऽन्यथा भवेत् ॥
उदयादुदयं पाषट्कर्जयित्योदकं नरः । श्रूयतां सामपाप्नोति द्वादशद्वादशीफलम् ॥ २१ ॥
ततः प्रभातेषिमले द्वादश्यां स्नानमाचरेत् । जलं सुषणं दद्याच्च द्वितीयातिन्यो यथाविधि
मुञ्जीत वृत्तद्वयस्तु ब्राह्मणेः सहितो वशी । एवं कृते च यत्पुण्यं भीमसेन शृणुष्व तत्

संवत्सरे ॥ याश्चैव एकादश्यो भवन्ति द्वि ।

तासां पण्डितवाप्नोति ह्यत्र मे नाम्नि संशयः ॥ २४ ॥

इति मां वेशवः प्राह शङ्खचक्रगदाधरः । सयान्परित्यज्य पुमान्नामेकं शरणं गतेन ॥

एकादश्यां निराहारस्तनः पापात्प्रमुच्यते ।

द्रव्यशुद्धिः कलौ नास्ति संस्कारः स्मार्त्त एव च ॥ २६ ॥

दिकस्तु कुतश्चापि प्राप्ते दुष्टे कलौ युगे । किन्तु ते बहूनोक्तेन वायुपुत्र ! पुनः पुनः
[कादश्यां भुङ्कोत पक्षयोऽमयोरपि । एकादश्यां सिते पक्षे ज्येष्ठे मास्युदकं विना ।

पुण्यं फलमवाप्नोति तच्छृणुष्व वृकोदर ! ।

संयत्सरे तु या प्रोक्ताः शुक्ला कृष्णा वृकोदर ! ॥ २६ ॥

उपोसिता हि सर्वाः स्युरेकादशो न संशयः ।

धनधान्यप्रदा पुण्या पुत्रारोग्यशुभप्रदा ॥ २७ ॥

उपोषिता नरव्याघ्र इति सग्नं ग्रहीमि ते । यमदूता महाकायाः करालाः कृष्णरूपिणः
इण्डवाशधरा रौद्रा नीपसर्वगिस्तं परम् । पीताम्बरधराः सौम्याश्चक्रहस्तामनोज्ञाः

अगतकाले नयन्त्येते वैष्णवान्वैष्णवी पुरीम् ।

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन उपोष्योदकवर्जिता ॥ २८ ॥

अलघेनुं तदा दस्या सर्वपापैः प्रमुच्यते । ततस्त्वमस्यां कीन्तेय सोपवासोऽर्चनं ह
कुत सर्वप्रयत्नेन सर्वपापप्रशान्तये । स्वप्ने न मेऽपराधोऽस्ति दग्धरागतयाऽपि वा
भोक्ष्येऽपरेऽङ्घ्रिद्वेषा हाशानं वासराद्धरेः । इत्युच्चार्य ततो मन्त्रमुपवासपरो भवेत् ॥ २९ ॥

सर्वपापविनाशाय श्रद्धादमसमन्वितः । मेरुमन्दरमात्राद्यं स्त्रिया पुंसा च यत्कृतम्

सर्वं तद्वस्मतां याति एकादश्याः प्रभाततः ।

न शक्नुयन्ति ये दातुं अलघेनुं नरापि ॥ ३० ॥

सकाञ्चनः प्रदातव्यो घटको घस्त्रसंयुतः ।

सौवस्य नियमं योऽस्यां कुरुते यै स पुण्यमाक् ॥ ३१ ॥

फलं कोटिसुघर्णस्य यामे यामे श्रुतं फलम् । स्नानं दानं जपं होमं यदस्यां कुरुते न
तत्सर्वं चाक्षर्यं प्राप्तमेतत्कृष्णप्रभाषितम् । किं वापरेण घर्मेण निर्जलेकादशीं विना

उपोष्य सम्यग्बिधिरद्वैष्णवं पदमानुषात् । सुघर्णमन्नं वासो वा यदस्यां सम्प्रदीय

तदस्य कुरुषाद्दुर्लभं ।

रह लोके स चाण्डालो मृतः प्राप्नोति दुर्गतिम् ।

ये च दास्यन्ति दानानि द्वादश्यां समुपोषिताः ॥ ४४ ॥

न्येष्टमासे सितेपक्षे प्राप्स्यन्ति परमं परम् । ब्रह्महा मद्यपः स्तेनो गुरुद्वेषी सदावृत्ती ॥
मुच्यन्ते पातकैः सर्वैर्निर्जला यैरुपोषिताः । विशेषं शृणु कौन्तेय निर्जलैकादशी दिने ॥

यत्कर्त्तव्यं नरैः स्त्रीभिर्दानं श्रद्धासमन्वितैः ।

जलशायी च संपूज्यो देवा येनुस्तथामयी ॥ ४५ ॥

प्रत्यक्षा वा नृपश्रेष्ठ घृतधेनुरथापि वा । दक्षिणामिः सुपुष्टामिर्मिष्टान्नैश्च पृथग्विधैः
तोषणीयाः प्रयत्नेन द्विजा धर्मभृतांघर ! । तुष्टा भवन्ति च विप्रास्तैस्तुष्टैर्मोक्षदो हरिः
आत्मद्रोहः हतस्तैर्हि यैरेषा न ह्युपोषिता ।

पापात्मानो दुराचारा दुष्टास्ते नात्र संशयः ॥ ५० ॥

कुलानां शतमागामि भतीतानां तथाशतम् । आत्मना सह तैर्नीतं वासुदेवस्य मन्दिरम्
शान्तैर्दान्तैर्दानपरैरर्चयद्विस्तथाहरिम् । कुर्वद्विजागरं रात्री यैरेषा समुपोषिता ॥ ५२ ॥

अन्नं पक्वं तथा गायो जलं शय्यासनं शुभम् ।

कमण्डलुस्तथा छत्रं दातव्यं निर्जलादिने ॥ ५३ ॥

उपानहो यो ददाति पात्रभूने द्विजोत्तमे । ससौवर्णेन यानेन स्वर्गलोके महीयते ॥ ५४ ॥

यधेमां शृणुयाद्गतया यथापि परिकीर्तयेत् ।

नायुभाषाप्नुतः स्वर्गं नात्र कार्या विचारणा ॥ ५५ ॥

यत्फलं सन्निदित्यादां राहुमस्ते दिवाकरे । हस्ता धातुं लभेन्मर्त्यंस्तदस्या धपणादपि
निपमञ्च प्रकर्त्तव्यो दन्तधावनपूर्वकम् । एकादश्यां निराहारो वर्जयिष्यामि च जन्म
केशपर्वजनायां भग्नदशमनाहने । द्वादश्यां देवदेशः पूजनीयस्त्रिविधः ॥ ५८ ॥
गन्धधूपैस्तथा पुष्पैर्वासोभिः प्रियदर्शनैः । पूजयित्वा विधानेन मन्त्रमेतमुदीयेत् ॥
देवदेव ! इण्ड्रेण ! नंसारणं वनात्क ! । उद्गुम्भप्रदानेन नव मां परमां गतिम् ॥ ६० ॥

उपेष्टे मासि तु ये मीमांसां शुक्लैकादशी शुभा ।

निर्जला समुपोष्यात्र जलकुम्भान्सत्कारं वा ॥ ६१ ॥

प्रदाय विप्रमुखेभ्यो मोदते विष्णुसन्निधौ ।

ततः पुनः प्रदातव्या ग्राहणानां च भक्तिः ॥ ६२ ॥

भोजयित्वा ततो विप्रान्स्वयं मुञ्जीत तत्परः ।

एवं यः कुरुते पूर्णं द्वादशीं पापनाशिनीम् ॥ ६३ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तः पदं गच्छत्यनामयम् । ततः प्रभृति भीमेन कृता होकादशी शुभा ॥

पाण्ड्यद्वादशी नाम्ना लोके ख्याता यमूष ॥ ६४ ॥

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रं संहितायां पठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे ज्येष्ठशुक्लजिह्वैकादशीमाहात्म्यं नाम द्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५२ ॥

त्रिपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

आपादकृष्णपक्षयोगिन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

सुधिष्ठिर उवाच ।

आपादकृष्णपक्षे तु बिजामैकादशी भवेत् । कथयस्व प्रगादेन धानुदेव ! ममाग्रतः ॥ १ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

प्रतानागुणमं राज्ञश्च ययामि तयाग्रतः । सर्वपापशयकरं सर्वमुक्तिप्रदायकम् ॥ २ ॥

आपादकृष्णपक्षे पक्षे योगिनी नाम नामतः । एकादशी शृणुष्व महापातकनाशिनी ॥

संसारार्णवमग्नानां पोतभूता समातनी । जगत्त्रये सारभूता योगिनी धनकारिणाम् ।

कथयामि तयाग्रेऽहं कथां पौराणिकीं शुभाम् ।

शतकायां राजराजः शिवमक्तिपरायणः ॥ ५ ॥

तस्यास्तितुष्यबटुकः देवमालीति नामतः । तस्य पत्नी सुरकाय च विद्यालक्ष्मीति नामतः ।

तस्य पत्नी चारुमनाः कामपाशवर्णतः । मानसारतुष्यनिघययमार्गाय स्पृष्टे स्थितः ।

पत्नी मेमरसासक्तो न बुधेरालयं गतः । बुधेरो देवसदने करोति शिष्यवृत्तम् ॥ ८ ॥

मन्त्राद्वसन्ते राजन्पुत्रागममपिशकः । हेममाली वनमवने शमने कान्तया सद् ॥ ११ ॥

यस्यगद् प्रत्युपानाम कान्तातिमकोपिनः ।

कस्मान्नामनि मोषसा ! हेममाली दुरात्मवान् ।

निधायः दियतामस्य इत्युवाच पुनः पुनः ॥ १० ॥

यथा ऊचुः ।

यनिताकामुको मेहे शमने श्वेय्यश नृप । मेरा वाचयं समाकर्णं कुनेतः कोपूतिः ।

भाद्वयागास नं मूर्धे यदृषं हेममालिम् ।

जात्या कासारययं रोडपि मयध्याकुन्तोवनः ॥ १२ ॥

अज्ञात एव भागव्य कुनेरस्यामनः श्रितः । नं दृष्ट्वा पतन्ः क्रुद्धः कोपमंरतलोवनः

प्रत्युपान गगपिष्टः कोपमन्दुगितापरः ॥ १३ ॥

धनम् उवाच ।

आः पाप दुष्टदुष्टं नृप हजपादेपहेलमम् । अष्टादशपुष्टयितां विपुक्तः कान्तया तथा ॥

अस्मादस्मानादपध्वन्तो गच्छस्य प्रमथापम ! ।

इत्युक्ते मयने तस्य तस्मादस्मानात्पपात सः ॥ १५ ॥

महादुःखाभिभूतश्च कुष्ठेः पीडितविग्रहः । न सुरां दिवसे तस्य न निद्रां समते निशि

छायायां पीडिततनुनिद्रायेऽत्यन्तपीडितः । शिवपूजाप्रभावेण स्मृतिस्तम्य न दुष्यते

पातकेनामिमूतोऽपि पूर्वं धर्मस्मरदयसौ । सममाणस्ततो गच्छन्दिमाद्रि पर्यतोचमम्

तत्रापश्यन्मुनिधरं मार्कण्डेयं तपोनिधिम् ।

यस्यापुर्विद्यते राजन्ब्रह्मणो ययसा समम् ॥ १६ ॥

अपन्दे चरणौ तस्य दूरतः पापकर्मकृन् । मार्कण्डेयो मुनिवरो दृष्ट्वा तं कम्पितं तथा

परोपकरणार्थाय समाहूयेदमग्रणीम् ॥ २१ ॥

मार्कण्डेय उवाच ।

कस्मात्कुष्ठमभिभूतस्त्वं कुतो निन्द्यतो ह्यग्नि ।

इत्युक्तः स प्रत्युवाच मार्कण्डेयं महामुनिम् ॥ २३ ॥

चतुःपञ्चाशत्तमोऽध्यायः] • आपादशुक्लपक्षशयन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् • १६१

हेममाल्युपाच ।

राजराजस्यानुचरो हेममालीति नामतः । मानसात्पद्मनिचयमानीय प्रत्यहं मुने ! ॥२३॥
शियपूजनपेलायां कुवेराय समर्पये । एकस्मिन्दिपसे चैव कालाधापिदितो मया ॥२४॥
पत्नी सौख्यप्रसत्तेन शोकव्याकुलचेतसा । ततः मृद्वेन शतोऽस्मि राजराजेन वै मुने
कुष्ठामिभूतः संज्ञातो वियुक्तः कान्तया तया ।

मघना तव सान्निध्यं प्राप्तोऽस्मि शुभकर्मणा ॥ २६ ॥
सर्वाभयभायतद्धिसं परोपकरणेहमम् । इति हात्वा मुनिध्रेष्ठ मां प्रशाधि कृतागसम्
माकण्डेय उवाच ।

रयया सत्यमिह प्रोक्तं नासत्यं भाषितं यतः । अतो यतोपदेशं ते कथयामि शुभप्रदम्
आपादे कृष्णपक्षे तु योगिनीप्रतमावर । अस्यप्रतस्य पुण्येन कुण्डं यास्यति वैभूषणम्
इति वाक्यमृषेः ध्रुत्वा दण्डपतपतितो भुवि । उत्थापितः स मुनिना यभूवातीपहर्षितः
माकण्डेयोपदेशेन प्रतं तेन कृतं यथा । अष्टादशैव कुष्ठानि गतानि तस्य सर्वशः ॥३१॥
मुनेर्वाचा ततः सभ्यग्रते धोर्णेऽमरतुली । ईदृग्विधं वृषध्रेष्ठ कथितं योगिनीप्रतम् ॥
अष्टाशीति सहस्राणि द्विजान्मोजयते तु यः । तत्समं फलमाप्नोति योगिनीप्रतकृद्भरः
महापापप्रशमनं महापुण्यफलप्रदम् । पठनाच्छ्रवणान्मर्त्यैः सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३४॥
इति धीपात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां पण्डे उत्तरखण्डे उमापति-
भारद्वाज्ये आपादशुक्लपक्षशयन्येकादशीमाहात्म्यं नाम त्रिपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥५३॥

चतुःपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

आपादशुक्लपक्षशयन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

आपादस्य सितेपक्षे का चैवैकादशी भवेत् । किनामकोविधिस्तस्याप्तद्विस्तरतोषद

श्रीकृष्ण उवाच ।

मे महापुण्यां स्वर्गमोक्षप्रदायिनीम् । शयनीं नाम नामेति सर्वपापहरां पराम्
भयणमात्रेण वाजपेयफलं लभेत् । सत्यं सत्यं मया प्रोक्तं नातःपरतरं नृण
पापिनां पापनाशाय सृष्टा धात्रा महोत्तमा ।

अतः परा ॥ राजेन्द्र ! वसन्ते मोक्षदायिनी ॥ ४ ॥

त्कारणाद्वाजसूयतां गतिरुत्तमा । भवेन्नराणां धोतृणांकयायाः भयणादां
। वैष्णवा राजन्मममक्तिपरायणाः । आपादे वामनश्चैव पूज्यते परमेश्वरः ॥ ६ ॥
। पूजितो येन कमलैः कमलेक्षणः । आपादस्य सितेपक्षे शयन्याश्च दिने तथा ।
। तं जगत्सर्वं त्रयो देवाः सनातनाः । कृता चैकाग्रशी येन हरिषासमुत्तमम् ।

शुषिष्ठिर उवाच ।

तेऽस्ति महान्मेऽत्र भूयतां पुण्योत्तम । कथं सुतोऽसि देवेश कथं च बलिमाश्रितः
च भूमीं संवेश किं कुर्वन्ति जनः परे । एतद्दद महामातृ संशयोऽस्ति महान्मम ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

। राजशार्दूल कथा पापहरा परा । यस्याः भयणमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् ॥
। तामा पूषमासीदित्यस्त्रेतायुगे नृप । पूजर्पश्चैव मां नित्यं मद्रूपो मत्परायणः ॥
। तु पिपिपदैत्यो यजते मां सनातनम् । भक्त्या च परया राजन्ममभूत्तमत्तुल्य
। यिचार्य बहुधा मघोना चैव सूक्तिभिः । गुरुणा देवतैः सार्धं बहुधा पूजितोऽग्न
। वामनरूपेण भवतारै च पञ्चमे । मत्पुत्ररूपेण तदा सर्वप्रह्लाण्डकपिणा ॥ १५ ॥

वाफडलेन जिता देवताः सत्यमाश्रित्य संस्थितः ।

शुकस्तं वारयामास यन्तारायण इत्ययम् ॥ १६ ॥

जिता वसुधा राजन्सार्धं वयपदी मया । संकल्पोदकमात्रेण करे तेनैव धारिते
। मीढृग्निषं राजंस्तदा ऋषु मया कृतम् । भूलोके चरणी न्यस्य भुवलोके तु जातुर्
। लोके च कटि न्यस्य महर्लोके तथोदरम् । जनलोके च हृदयं तपोलोके तु कण्ठकम
। तपोलोके मुखं स्याप्य मस्तकं च तदूर्ध्वकम् । चन्द्रमूर्यग्रहाधीय नक्षत्राणि तथैव च

चतुःपञ्चाशत्तमोऽध्यायः] * आपादशुक्लपक्षशयन्येकादशीमाहात्म्यवर्णनम् * १६३

देवाः सेन्द्राश्च नागाश्च यक्षगन्धर्वं किन्नराः ।

स्तुवन्तो वेदसंभूतैः सूक्तैश्च विविधैस्तथा ॥ २१ ॥

करे गृहित्वा च बलिं त्रिपदैः पूरितामही । अर्घं च तस्य पृष्ठे च पर्दन्त्यस्तं मया तदा
गतो रसातलं राजन्दानयो मम पूजकः । क्षितोऽधो दानवश्चैव किमकुर्वं ततः परम् ॥
चिनयेमानतोऽसौ वै सुप्रसन्नो जनार्दनः । आपादशुक्लपक्षे तु शयनी हरिषासरः ॥
तस्यामेका च मूर्तिर्मे बलिमाश्रित्य तिष्ठति । द्वितीया शेषपृष्ठे वै क्षीरसागरमध्यतः
स्वपित्येव महाराज याचदागामि कार्तिकीम् । तावद्भवेत्सुधर्मात्मासर्वधर्मोत्तमोत्तमः
व्रतं च कुर्वते मर्त्यैः सयाति परमांगतिम् । एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्त्तव्या च प्रयत्नतः
नातः परतरा काचित्पवित्रा पापनाशिनी । यस्यां स्वपिति देवेशः शङ्खचक्रगदाधरः ॥
तस्यां च पूजयेद्देवं शङ्खचक्रगदाधरम् । रात्रौ जागरणं कृत्वा भक्तपात्रैश्च विशेषतः ॥

नास्याः पुण्यस्य सङ्ख्यानं कतुं शक्तश्चतुर्मुखः ।

एवं यः कुर्वते राजन्नेकादश्या व्रतोत्तमम् ॥ ३० ॥

सर्वपापहरं चैव भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् । स च लोके मम सदा श्वषण्डोऽपि प्रियङ्गुरः ॥
दीपदानेन पालाशपत्रे भुक्त्याव्रतेन च । चातुर्मास्यं त्रयन्तीह ते मया मम बल्लभाः ॥ ३२
चातुर्मास्ये हरीं सुप्ते भूमिशायी भवेन्नरः । श्रावणे घर्जयेच्छङ्खं दधि भाद्रपदे तथा
दुग्धमाश्वयुजि त्वाज्यं कार्तिके द्विदलं त्यजेत् ।

अथवा ब्रह्मचर्यस्थः स याति परमांगतिम् ॥ ३४ ॥

एकादश्याव्रतेनैव पुमान्पापैर्विमुच्यते । कर्तव्या सर्वदा राजन्धिस्मर्त्तव्या ॥ काहचित्
शयनी बोधनी मध्ये या कृष्णैकादशी भवेत् ।

सौधोपोष्या गृहस्थस्य नान्याकृष्णा कदाचन ॥ ३६ ॥

शृणुयाञ्चैव यो राजन्कथां पापहरां पराम् । अश्वमेधस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः
इति श्रीपासे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्रं संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापति-
नारदसंवादे देवशयन्येकादशीमाहात्म्यं नाम चतुष्पञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥

पञ्चपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

ध्यायणकृष्णपक्षकामिकैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

ध्यायणस्यासितेपक्षे किं नामैकादशी भवेत् । तत्रः कथय गोविन्द घासुदेव नमोऽस्तु ते
श्रीकृष्ण उवाच ।

भट्टु राजन्प्रपद्यामि आख्यानं पापनाशनम् । यत्प्रोक्तं ब्रह्मणा पूर्वं पृच्छते नारदाय
नारद उवाच ।

भगवज्ज्योतुमिच्छामि त्वत्तोऽहंकमलासन । ध्यायणस्यासितेपक्षे किं नामैकादशीमवेत्
को देवःको विधिस्तस्याःकिं पुण्यं कथय प्रभो ।

इति तस्य वचःश्रुत्वा भद्रा वचनमप्रधीत् ॥ ४ ॥

ब्रह्मोवाच ।

भट्टु नारद ते वच्मि लोकानो हितकरमपरा ।

ध्यायणीकादशी कृष्णा कामिका नाम नामतः ॥ ५ ॥

अस्याःध्यायणमात्रेण घातपेयफलं लभेत् । अस्यां यजति देवेशं शङ्खवक्रगदाधरम् ॥
भीषराज्यं हरिं विष्णुं माधवं मधुगूढनम् । पूजयेद्यथायते यो ये तस्य पुण्यफलं भट्ट
न गङ्गायां न काश्यां च जेमिने न च पुष्करे ।

तत्फलं रामपाप्नोति तत्फलं कृष्णपूजनात् ॥ ८ ॥

गोरावर्गं शुरी सिद्धे भ्यतीपाते च दण्डके ।

तत्फलं रामपाप्नोति तत्फलं कृष्णपूजनात् ॥ २ ॥

रासागरवतीरेण यो दद्याति वसम्भराम् । कामिकाम्रतकारी च द्वागो रामपत्नीरमुनी
प्रपूज्यमानो यो येन दद्यात्सोपरकरी नरः । तत्फलं रामपाप्नोति कामिकाम्रतकारः

इयं पूजयेद्यो नरोत्तमः । तेनैव पूजिता देवा माधवोरगपत्नयाः ॥ २३ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कामिकादिवसे हरिः । पूजनीयो यथाशक्ति मानुषैः पापभिरुमिः ॥
ये संसारार्णवे मग्नाः पापपङ्कजमाकुले । तेनामुदरणार्थाय कामिकाव्रतमुत्तमम् ॥ १४ ॥
नातः परतरा काचित्पवित्रा पापहारिणी । एवं नारद जानीहि स्वयमाह परो हरिः ॥
अध्यात्मविद्या निरतैर्यत्फलं प्राप्यते नरैः । ततो बहुतरंगिदि कामिकाव्रतसेविनाम्

रात्रौ जागरणं कृत्वा कामिकाव्रतकृत्वरः ।

न पश्यति यमं रौद्रं नैव गच्छति दुर्गतिम् ॥ १७ ॥

॥ पश्यति कुयोनिं च कामिकाव्रतसेविनाम् ।

कामिकाया मनेचीर्णे कैवलयं योगिनो गताः ॥ १८ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कर्तव्या नियतात्मभिः । तुलसीप्रभवेः पत्रैर्यो नरः पूजयेद्हरिम् ॥ १९ ॥
न लिप्यते स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा । सुवर्णमारुहेकं तु रजतं च चतुर्गुणम् ॥ २० ॥
सत्फलं समवाप्नोति तुलसीदल पूजनाम् । रत्नमीकिकवैदूर्यं प्रवालादिभिरर्चितः ॥ २१ ॥
न तुप्यति तथा विष्णुस्तुलसीदलनो यथा । तुलसीमञ्जरीमिश्र पूजितो येन केशवः ॥

आजन्म पातकं तस्य निश्चयं याति संक्षयम् ॥ २२ ॥

या इष्टा निखिलाघसङ्गशमनी स्पृष्टा घृणुः पावनी
रोगाणामभिघ्मिता निरसिनी सिक्कान्तकत्रासिनी ।

प्रत्यासत्तिविधायिनी भगवतः कृष्णस्य संतोषिता
म्यस्ता तद्वरणे विमुक्तिकलदा तस्यै तुलस्यै नमः ॥ २३ ॥

दीपं ददाति यो मर्त्यो दिवारात्रं हरेर्दिने ।

तस्य पुण्यस्य सङ्ख्यातुं चित्रगुप्तो न धेस्यलम् ॥ २४ ॥

कृष्णप्रेदीपको यस्य ज्वलत्येकादशीदिने । पितरस्तस्य तृप्यन्ति अमृतेन दिवि स्थिताः
घृतेन दीपं प्रज्वाल्य तिलतैलेन वा पुनः । प्रयाति सूर्यलोकं च दीपकोटिं शतार्चितः ॥
अप्यं तत्रापि कथितः कामिका महिमा मया । अतो नरैः प्रकर्तव्या सर्वपातकहारिणी ॥
प्रह्लादपापहरणी भ्रूणहत्याविनाशिनी । वैष्णवस्थानदात्री च महापुण्यफलप्रदा ॥ २८ ॥

धृत्या माहात्म्यमेतस्या नरः श्रद्धासमन्वितः ।

कस्मान्मम गृहे पुत्रो न जातस्तद्विमृश्यताम् ।

इति चाकथं द्विजाः श्रुत्वा सप्रजाः स पुरोहिताः ॥ ११ ॥

मन्त्रयित्वा नृपद्वितं जग्मुस्ते महर्नं वनम् । इतस्ततश्च पश्यन्त आश्रमानृपिसेवितान्
नृपतेर्द्वितमिच्छन्तो ददृशुर्मुनिसत्तमम् । तप्यमानं तपो घोरं निरात्म्यं निरामयम् ॥ १२ ॥

निराहारं जितात्मानं जितकोपं सनातनम् ।

लोमशो धर्मतत्त्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ १४ ॥

विद्यायुषं महात्मानं सक्तेषां ब्रह्मसंमितम् । कल्पे कल्पे गते तस्य एकं लोमविशीर्यते
भक्तो लोमश नामाद्यं त्रिकालज्ञो महामुनिः ।

तं दृष्ट्वा हर्षिताः सर्वे आत्रामुस्तस्य सन्निधिम् ॥ १६ ॥

प्रयान्वायं यथाहंते नमस्कुर्यद्योदितम् । धिनयाचनताः सर्व ऊचुस्ते च परस्परम् ॥ १७ ॥

अस्मद्वागवशादेव प्राप्तोऽयं मुनिसत्तमः । तांस्तथा सप्रज्ञान्वीक्ष्य उवाच ऋषिसत्तमः
लोमश उवाच ।

किमर्थमिह संप्राताः कथयध्वं सकारणम् । दर्शनाद्बुधमनसः स्तुवन्तश्चैव मां किमु
असंशयं करिष्यामि भयतां पक्षितं भवेत् । परोपहत्येव जन्म मादृशानां न संशयः ॥

जना ऊचुः ।

श्रूयतामभिधास्यामो पर्यं स्थागमकारणम् । संशयच्छेदनार्थाय तव सान्निध्यमागताः
पद्मवनेः परतरस्त्यक्तः श्रेष्ठो न विद्यते । भतः कार्यवशात्प्राप्ता समीपं भयतो वयम् ॥

महीजिन्नाम राजाऽसौ पुत्रहीनोऽस्ति संप्रतम् । पर्यंतस्य प्रजा प्रह्वन्पुत्रवत्तेन पालिताः

तं पुत्ररहितं दृष्ट्वा तस्य दुःखेन दुःखिताः ।

तपः कर्तुमिहायाता मर्ति हत्वा तु नैष्टिकीम् ॥ २४ ॥

तस्य भाग्येन दृष्टोऽसि ह्यस्मामिस्त्वं द्विजोत्तम ! ।

महतां दर्शनेनैव कार्यसिद्धिर्भवेन्नृणाम् ॥ २५ ॥

उपदेशं यद मुने राज्ञः पुत्रो यथा भवेत् । इति तेषां वचः श्रुत्वा मुहूर्तं ध्यानमास्थितः

प्रत्युषाच मुनिर्ज्ञात्वा तस्य जन्म पुरातनम् ॥ २६ ॥

प्राह्मणान्वैष्णवांश्चैव ।। घृणुपादिनार्चयेत् ।

अतोदेवेति मन्त्रेण द्विजो विष्णो निवेदयेत् ॥ ४२ ॥

शूद्रस्तु मूलमन्त्रेण यथाविष्णी तथा शिवे । षर्षे षर्षे प्रकर्त्तव्यं पवित्रारोपणं नरैः ॥

भुक्तिं मुक्तिं च याञ्छद्भिः संसारे शोकसागरे । न करोति विधानेन पवित्रारोपणं तु यः

तस्य साधत्सरी पूजा निष्फला वैष्णवस्य तु ।

धृत्या माहात्म्यमेतस्या नरः पापात्प्रमुच्यते । इह पुत्रसुखं प्राप्य परत्र स्वर्गंति लभेत्

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां षष्ठे उत्तरखण्डे उमापतिनारद-

संवादे ध्रावणशुक्लपवित्रारोपणीपुत्रदैकादशी नाम षट्षपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥

सप्तपञ्चाशत्तमोऽध्यायः

भाद्रकृष्णपक्षाजैकादशीमाहात्म्यवर्णनम् ।

शुषिष्ठिर उवाच ।

भाद्रश्च कृष्णपक्षे तु किं नामैकादशी भवेत् । एतद्विच्छाम्यहं श्रोतुं कथयस्व जनार्दन

श्रीकृष्ण उवाच ।

भृगुर्ष्वैकमना राजन्कथयिष्यामि विस्तरात् ।

भजेति नामतः प्रोक्ता सर्वपापप्रणाशिनी ॥ २ ॥

पूजयित्वा हृषीदेशं व्रतमस्यां करोति यः । पापानि तस्य नश्यन्ति व्रतस्य ध्रुवणादपि

नातः परतरा राज्ञोल्लोकद्वयहिताय वै । सत्यमुक्तं मया ह्येतन्नासत्यं मम भाषितम् ॥ ४ ॥

हरिश्चन्द्र इति यथासौ यभूव नृपतिः पुरा । चक्रवर्ती सत्यसन्धः समस्ताया भुवः पतिः

कस्यापि कर्मणः प्राप्नो राज्यस्रष्टो यभूव सः ।

विक्रीतो धनितापुत्री स चकारात्मविक्रयम् ॥ ६ ॥

पुत्रकसस्य च दासत्यं गतो राजा स पुण्यहृत् ।

[illegible]

सर्वज्ञानसिद्धिर्वाच्यः सर्वज्ञानसिद्धिर्वाच्यः

മുൻ പ്രകാരമുള്ള സൂചനകൾക്കനുസരിച്ച് ൨൦൧൪ ൽ പ്രവൃത്തി

ಪ್ರಕಟಣೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ: ೨೦೨೩

[illegible]

എന്ന പ്രശ്നം പരിഹരിക്കാനായി 1985-ൽ

১৯৩৬ সালে প্রকাশিত। এ বছর

1875-1876

इत्या प्रकार प्रसिद्धम् ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible][illegible]

1. പ്രവേശന പ്രക്രിയ

ՀԱՅԿԱՆ ԲՆԱԳՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿՈՄԻՏԵ

ଏହି ପ୍ରକାରର ଲେଖନୀ ଲେଖକ : ସମ୍ପାଦକମାନେ ।

॥ २१ ॥ तस्यैव तस्यैव तस्यैव ॥ २१ ॥

1. अथर्ववेदः अथर्ववेदः वेदों में सबसे कम प्रसिद्ध है।

[illegible]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ

1110 White Oak Highway, H11524

अष्टावक्रावलीऽष्टावक्रः

यादृज्जलपद्मकदलीमालाद्वारपद्मम् ।

युधिष्ठिर उवाच ।

ममदृक्पवित्रे पद्मे विजयोक्तदली मध्वे । कोदरेःकोविदितरुण्ययद्वारपद्मे केशवे

श्रीकृष्ण उवाच ।

कथयामि मदीयं कथामाख्यातुंकारिणीम् । कथयामास यं मया नारदाय महानरमे

नारद उवाच ।

कथयस्व ममादैनं वसुधैव कुटुम्बकम् ।

ममद्वयं कुटुम्बकं तु विजयोक्तदली मध्वे । परमिच्छाम्यहं श्रीं विष्णोरात्मनाम्प वै

महोवाच ।

वीरवायोऽसि सुनिश्चिदं चाप्युदं विजयस्य । नारः परतरं लोकं पवित्रां विद्यामवाप्त

एषां मदीयं विद्यायां नमस्कृत्यो विना ।

एतौकेभ्यः पश्येद्विद्वत् कथं मनुजसमम् ॥ ५ ॥

कथयामि एतावदं कथयितुं विना । एतयः अथमात्रं यमद्विपदं मयापदि

मापयामां नारं राज्ञिष्वेकपदं कथयामः । यद्वै कथयतीं स एतद्वै मयाः मयापदि ॥

मध्वैः पातयामास ममाः पुत्रानिष्टारयाम् ।

न कस्य राज्ञे युधिष्ठिरं नपयतीं मापयसेयम् ॥ ८ ॥

नित्यं नित्यः ममादेव मापयामस्येति मयाः ।

मदीयैर्वादिषु विषुं कस्य कोदरे मदीयैः ॥ ९ ॥

एतद्वयं मध्वैः कथं कथयामासेयम् । कथयितुं मया युधिष्ठिरस्य राज्ञे मदीयैः ॥

कस्यैव कुतश्चैव राज्ञे कथयामासेयम् । अष्टकस्मिन्मम संपादं विद्यायां कथयामः पश्य

मध्वैः कथयामि न कथयामासेयम् । विना मयाः ममादेव मयाः विद्यायां मयाः ॥ १२ ॥

एतद्विषयस्यैवैवमवस्थितिः ।

एतत् विषयस्यैवमवस्थितिः । अतः एतत् । एतत् विषयः एतत् विषयः ।

एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

एतत् अतः ।

एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः । एतत् अतः ।

* पाठ्यक्रम *

श्रीकृष्ण उवाच ।

निमित्तं कृपाय ॥ किं न भगवतः । त्वया प्रसादितं मयापि प्राप्यते ।
प्राप्यते निमित्तं च किं न भगवतः । प्रयत्नादपि प्राप्यते ।
तथाः भगवतः पादपङ्कजं लभे । पुनः कस्य न भगवतः प्रसादः ॥ ४ ॥
इत्येतं किं वातः पुनः भगवतः प्रति ।

स तत्र पादपङ्कजं प्राप्तुं यत्नमिति ॥ ५ ॥

प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः । भगवतः पादपङ्कजं प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः ।
प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः । भगवतः पादपङ्कजं प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः ।
प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः । भगवतः पादपङ्कजं प्राप्यते निमित्तं यत्नमिति वातः ।

भगवतः ।

कृतं न पश्येत् कृतं पश्येत् ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

प्राप्यते ।

भगवतः पादपङ्कजं लभे ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

भगवतः ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

भगवतः पादपङ्कजं लभे ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

यत्नं प्रतिपद्यते विद्युत्प्रकाशमिव । किं वातं न भगवतः प्रसादः ।

॥ मय्येव मां पुत्रं हित्वा गृह्यतामः । ह्युत्तमोऽयं समाधातः सतीति त्वं वारिष्य ॥
॥ इत्युत्तमोऽयं समाधातः सतीति त्वं वारिष्य ॥

1. Background

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

THE END

। इति चतुर्थाः अध्यायः ॥

॥ ०५ ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ २० ॥

(३) ज्ञानं प्रकृतिं भवोक्तं चतुर्णाम् । एतां मन्त्रादीनाम् कान् कृतेषु समर्पितः ॥

[illegible]

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥

[illegible]

। ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

[illegible]

। नमोऽस्तुते नमोऽस्तुते नमोऽस्तुते

॥ ३८ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

॥ २८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

၂။ အထွေထွေအားဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

[illegible]

॥ अथैवमस्मिन्महाभारते ॥

अथ यथा शक्तिः पञ्चमहाभूतैः । तद्वत् तन्मात्रं च । तद्वत् तन्मात्रं च । तद्वत् तन्मात्रं च ।

1982-83: 1982-83

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

पञ्चमोऽध्यायः

आदिपञ्चमोऽध्यायः ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

सर्वेभ्योऽपि राज्ञिः कृत्यं राज्याभ्युदयम् ॥ ३६ ॥

श्रीमतीऽपि तस्य शरणं गच्छामास ।
 श्रीमतामहं न भविष्यते इति । तदा तदात्तं भवति । ॥ १८ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ १९ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २० ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २१ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २२ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २३ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २४ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २५ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २६ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २७ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २८ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ २९ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३० ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३१ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३२ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३३ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३४ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३५ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३६ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३७ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३८ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ३९ ॥

श्रीमतामहं भविष्यते इति । ॥ ४० ॥

1. የግንባታው ዓላማና ዋና ዓላማዊ ዓላማዎች

[illegible][illegible]

1. *Handwritten text in a cursive script, likely a signature or name.*

1. Introduction

ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

[illegible]

1. INTRODUCTION

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

THE MASTER

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

11. Ընթերցողները պետք է ընթերցեն և քննարկեն հետևյալ գրքերը՝

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

ਅਨੁਸਾਰੀ ਸ਼ਬਦ : ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ : ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ

1. 土地の権利

॥ ८६ ॥ ; செழுந்தருளியுள்ள சுந்தர புலவர் புகழ்

എന്നിവിടെ, പാലം നിർമ്മാണം : 12 പന്ത്രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടിലെ

1 2142 4412

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । एतद्व्याख्यानं शृत्वा शुकः । प्राणादयः ॥

1. Handwritten: Handwritten: Handwritten: Handwritten: Handwritten:

[illegible]

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

सर्वे भद्राणि कुर्यात् । नमो भगवते वासुदेवाय ।

॥ २८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २८ ॥

युक्ता विन्यक्तं द्विष्यं योऽवैवर्तिव कथयिष्यम् ॥ ४७ ॥

स्वयमवयवमिति यावत्तदर्थः स्यात् ।

नीत्याहस्वविनादेव कारिका यो न्यूनतः ॥ ४८ ॥

न सत्यं प्रत्यक्षविनाया दृष्टा कथयिष्य ।

नीतिं शब्दं च वाचं च अथा विन्यक्तमिति ॥ ४९ ॥

यः कारीति स प्रथमतः त्रैलोक्योपरि संचिद्यतः । बहुप्रवृत्तैर्बुद्धकलैः कर्तव्यगुह्यैः

इति प्रथमा विधातव्याकारिका विधवासाह । अस्मात्प्रवृत्तमसहस्रैर्यातं प्रत्यक्षं मुनिवचन

फलमिति गतिवृत्तैः प्रवर्तितम् न जानाते । यद्वै तेषां समादाय अर्थवैवा जानाते ॥

यत्फलं स्वर्गोपगृह्य स्वर्गलोपु यत्फलम् । अतः कारिकागुणितं दृष्ट्वाऽहं बोधयामि ॥

मुहूर्त्तान् सतः कथां श्रीजगन्नाथमहाप्रियाः । ब्रह्मविद्यामिदं देवदुर्गुत्थं च कथयिष्यामः

यामासत् शृणुते यत्सु पुत्राणां च यत्तुल्यतः । प्रत्यक्षं प्रवेष्टव्यं कथितव्यमिति फलम् ॥

कारिका मुनिशब्देन स्वयमवयवमिति ।

यः कारीति यथाह ॥ मुनिवचनं सुनिश्चयम् ॥ ५० ॥

कृतवत् प्रकटयन् प्रवृत्तिं गच्छत्यतः । अतः सत्यं सुप्रतीतं यच्च नि शर्तुमर्हत् ॥

आदिष्वेकमुद्दिष्टं प्रकटयन् जानाते । यथोक्तस्य देवदुर्गुत्थं नरकारिणः प्रवृत्तयति ॥ ५१ ॥

मुनिवृत्त्यादिना विन्यः कारिका प्रवर्तितम् । दृष्ट्वाऽहं मुनिवचनमाहोऽयमर्थम् इत्येत

विशेष स्वर्गवृत्त्यादि मुनिवृत्तयेव देयम् । कारिका योऽवैवर्तिव कथयामि विनिर्दिष्टकलं ज्ञेयम्

मुनिवृत्तयामि प्रवृत्तिं च यच्छिन्नं जानाते ।

कारिका स्वकलं यत् प्रकटयन्मायुतं दृष्टम् ॥ ५२ ॥

दृष्ट्वा दृष्टव्यवयवमात्रं कारिका नामतः स्यात् ।

योनित्वा संचिद्यन् प्रवृत्तयामि मुनिशब्दम् ॥ ५३ ॥

नयनान्वृत्तौ यत्क च कृत्रिमं द्विषं द्विषं । युक्तकारिकाद्विषयानि सन्त्यति सुकृतं मुने ॥

यथाव्याख्यायामिति शब्दवृत्तैर्नृपैः । योनित्वा मुनिवृत्तिमर्थवैव प्रवृत्तयति ॥ ५४ ॥

इत्यं यदो नृप दे जानाते यं यन्विन्यक्तं च गतः । आकलयन्प्रवृत्तयामि तेषां कथामि दृष्टुं ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमः शिवाय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

मन्त्रं च तैः सर्वैः शिष्यान्तैः ॥ १७ ॥
 त्रिभिः समुदायैः उपस्थितैः समासा । सर्वैः शिष्यैः समन्तात् प्रसृतैः

॥ ४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
॥ ३ ॥

[illegible][illegible][illegible][illegible]

১১৮ * ইতিহাসবিদগণের মতামত * [অধ্যায়ঃ পঞ্চদশ]

रस्युत्तमा क्काला तस्मै वरं पूज्या वितीर्यते ।

सोऽपि विद्यो यन्मो भूत्वा पितृर्गर्हं समागतः ॥ ४२ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

एवं पःकृतं वै राजकर्मसमाप्त्युत्तमम् । श्रुत्वाष्टाष्टासहै विष्णोःसर्वपादोःसमुत्पद्यते ॥ ४३ ॥
 इति श्रीपादो महापुरुषो पञ्चपञ्चाशदसहस्रैर्वा संहितायां षष्ठे उवाखण्डे उमापदि-
 तासहस्रैर्वा पुरुषोत्तममासाद्य कल्पाकर्मसहस्रैर्वासादिकैर्वा नाम विपदितामोऽध्यायः

पुरुषोत्तममासादिकैकादशीमाहारेभ्यर्चनम् ।

श्रुत्वाष्टा उवाच ।

भूतानि पञ्चमर्षिण मन्त्रानि च अगमग्रन्थैः । एकादशीं चान्नं किञ्चिच्छुभं नैव जनार्दन ॥
 पुनस्त्वेकादशीं श्रुत्वाष्टाष्टासहस्रैर्वासादिकैः कल्पयन्पुनश्चतुर्दशम्
 श्रुत्वाष्टा उवाच ।
 श्रुत्वाष्टा उवाच ।

न स्यात्तथा जगदीपाय मोक्षसिद्धयविपद्यन्ती ॥ ३ ॥

एकादशीं कलौ राजाभ्युपययिष्यतीति । कामरा सविक्रमाभावात्प्राधान्यं प्राप्य श्रुति
 रविप्रादय माहृत्य संहृत्य वा श्रुत्याम् । एकादशीं सर्वोपाया पुनर्प्रापयिष्यन्तीति ॥
 एकादशीं पदं कालि न स्यात्तु विष्णुपदं च ।
 अग्रे कालिद्वयं तत्त्वं सन्तानादीभ्यविपद्यते ॥ ६ ॥

मोक्षं कथं प्राप्तुमर्हतीति मन्त्रम् । ये कृतं त्वं महीपात भद्रम् एवमग्नितः ॥
 यथाकालमिषा लोके वे नम विष्णुकल्पितः ।
 श्रीपद्मसुत उवाच ॥ ८ ॥

पञ्चपटितमोऽयम् वाग्विपत्तयवर्तिष्वर्णम्

मार्ग उवाच ।

वाग्विपत्तये तु विपत्ता ये केचिद्वृत्ति विपत्तयः । सागरे शोविमच्छामि कथयस्व महेन्द्र
 वाग्विपत्तये वृत्तिपुच्छे कथंयं किं आगच्छे । पञ्चसामां पटितयाते मलकेशिपयारो ॥ २ ॥
 आर्षेय विपत्तिः स्वाभिमतपक्षेण लब्धवायुना ॥ २ ॥

सुत उवाच ।

पञ्चपुच्छा लघुनि देवः साहस्योच्छेदलोचनः । मोक्षाय ते दिव्यपदं गच्छेत् सपत्नीविनिम्न

महादेव उवाच ।

२७७ त्वमिह देवर्ष कथयामि सतिस्त्वम् । मायादेव सतिषुषे एकाम्बुधारापुपवित्रः
 वाग्विपत्तयेयमवानीह पृथीयाद्विनिर्मुक्तम् । मुनिभिर्यथासमाकरो योगनिर्वाणे न हि वृत्ति ॥
 ननु स वृत्तिमासात्परावर्द्धवति कावेरी । प्रसिद्धा न प्रवृत्ते तया पराद्विक्ताः क्रियाः ॥

विषादमलसम्भवा मन्त्रमाहीन्द्रपक्षे च ।

मृत्पानं तथा याया मन्त्राश्च विविधाः क्रियाः ॥ ७ ॥

प्रसिद्धे च आत्मनोऽप्युच्छे नष्टवर्द्धे । प्रसिद्धा च वरेण्ये तस्य प्रवृत्तः २७८ ॥
 मन्त्राश्च सत्त्वोत्पत्तिः पक्षेण मात्तुगम्यतः । वाग्विपत्तये महेन्द्रपुत्रास्तत्त्वपुच्छेद्विम् ॥ १० ॥
 विपत्तये सत्त्वोत्पत्तिः पक्षेण मात्तुगम्यतः । वाग्विपत्तये महेन्द्रपुत्रास्तत्त्वपुच्छेद्विम् ॥ १० ॥
 अविपत्तये तु पटिते तया चैव विविक्ताः । स्वापदेवसिमां विष्णोः शङ्खचक्रमालायां ॥
 शिवायपुत्राय च वीर्याय शङ्खे स्वापदेववृत्ते । प्रवेष्टव्यसमाच्यते सोपपाने तु नास्ति ॥
 विविक्तास्यपरायानो विष्णुमकोऽयथा पुनः । वाग्विपत्तये महेन्द्रपुत्रास्तत्त्वपुच्छेद्विम् ॥ ११ ॥
 समाच्य महेन्द्रपुत्रे कथ्यमानोयः । पटितो कश्चित् शुद्धिः शङ्खचक्रमालायां वाच्य ॥ ११ ॥
 एते त्वमि आत्मनोऽप्युच्छे महेन्द्रपुत्रे ॥

उत्तरविशेषः । * चादिमालावर्तिमालावर्तवर्णम् *

तेषां कलं चत्वारं चत्वारिंशत्पञ्चमं स्यात् । म॥ मध्यमे पद्ये सुखे देवे अनादौ ॥
 मत्स्याय मयेवम पञ्चमे पञ्चमं च गान्धर्वं च पञ्चमं । देवा वैमानिकीपुराणा इत्येवमप्युपदेवते
 शक्तिं मातुल्यं च गान्धर्वं च पञ्चमं । यः सिद्धैकमार्गं गतेमालवद्वयम् ॥
 पावति च सुहृन्निजं उवाचिदमाह । वावर्षस्येवमाला विजुलैके मदीयते ॥
 मीरिष्य पयगोप्यमवर्षेवमाला माधवः । अथर्वान्तिके इते विविधे सवर्षे ॥
 पञ्चमं मुनिभिः प्रोक्तं पञ्चमं अमरे नरः । यथायथमप्युक्तो बहुपुत्रस्य आयते ॥
 सुखनिजस्यैव दे कर्तव्यं च नन्द्याम् । अकलं कोटिगुणैव चादिमाले विद्यते ॥

यथा सुखे इतीदौ कथ्यतेऽवर्षवर्णम् ।
 तेऽपि गुणवर्णानि प्रोक्तानि विजुलैके ॥ ८० ॥
 पदे वा पदम् वा अवर्षवर्षां यथा । विषयमेव प्रामाण्यमुक्ताते वै नन्द्याम्ः
 मीर्य पञ्चमेव सुखे देवे अनादौ । पञ्चममन्तं सोऽपि विजुलैके मदीयते ॥ ८१ ॥
 यथैव तदा तदा तदा गान्धर्वं । पञ्चमं अथर्वान्तिके मदीयते ॥
 स्नायामालवर्षे दे कर्तव्यं च माधवः । सिद्धे सिद्धे मत्स्यायं प्राचुर्येन च ते सुखे
 यथायथं पावते मदीयते । देवैवमालावर्षा विजुलैके मदीयते ॥
 यथायथं मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८२ ॥

मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८३ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८४ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८५ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८६ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८७ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८८ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ८९ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९० ॥

मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९१ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९२ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९३ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९४ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९५ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९६ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९७ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९८ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ ९९ ॥
 मत्स्याय मदीयते मदीयते । पञ्चमं मदीयते ॥ १०० ॥

श्रीतेन श्रीवर्धनः तु स्वर्गं प्राप्ता न संशयः ॥ ३२ ॥
संज्ञकमुच्यते यत्तु वेदान्तसिद्धिं प्रयत्नः ।
प्रापं स कदाचिदुच्यते वेदान्तसिद्धिं प्राप्तवत् ॥ ३३ ॥

यथापि न्यस्यते तद्विधमस्तथा करोमः । अन्तरामदात्तं च भक्ष्यमात्तं च पूजाम् ॥
 इवा एतं तु तदस्य यथाविद्वद्भाति ॥ ११२ ॥

नाम उवाच ।

कीदृशं ब्रह्मयज्ञं च यत् विद्वेदस्तथा । तेषां चोर्वानां यो विद्वः पुरिषोऽयमिह नाम्ना
 भगवदेव उवाच ।

एवमर्चयन् ब्रह्मयज्ञं स्मृतीं ब्रह्मैव । आग्न्यान्तरिक्षं विद्वन्ः स्वमायां पुरिषोऽयम्
 भवावर्तिनाम् इत्येव ब्रह्मयज्ञिष्यते । पुरिषयस्त्रिधा यो मायां भवेत् पुरिषविर्जितम्
 पापकर्म न तं लोकं भूतल्लोकानावाप्नुयाम् ।

लोकं वा तं अथो दीप्तः स्वभूयत् द्वैतवर्त्मम् ॥ ११३ ॥

आग्निमैत्रेयस्तं यत्नं सर्वं हि ब्रह्मयज्ञं भवेत् ।

एककालं द्विकालं वा पुनरपि भूयते तु यः ॥ ११४ ॥

सर्वथापि विद्वन्को विद्वज्जीवः स भवति । इति सुखं विद्येतेव ब्रह्ममप्युपवस्य ॥

उक्तं कीदृशं ब्रह्मयज्ञं जगत् विद्वद्वयम् ।

पुनरपि त्रिष्वपि यत्नं विद्वज्जीवः करोति हि ॥ ११५ ॥

स एव सर्ववर्त्मना पूज्य एव स सर्वतः । आग्निमैत्रेयमिदं ब्रह्म पवित्रं पापनाशनम्

भूयान् तु जगत् ब्रह्म सङ्गोक्तमस्य भूते । ॥ ११६ ॥

इति श्रीपारुष मन्त्रपुराणे पञ्चमोऽध्यायः संपूर्णः । अथ उवाच । उवाच ।

नाम उवाच । आग्निमैत्रेयमिह नाम पञ्चविंशोऽध्यायः ॥ ११७ ॥

पञ्चविंशोऽध्यायः

आग्निमैत्रेयब्राह्मणविवर्णम् ।

नाम उवाच ।

आग्निमैत्रेयस्तथा स पूज्यमात्तं च भक्ष्यमात्तं च पूजाम् । अथ उवाच । उवाच ।

सत्याय के न कृते विष्णुसंहिता ॥ २० ॥

विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥ २० ॥

अथ विष्णुसंहितायाम्

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥ २० ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् ॥

अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् अथ विष्णुसंहितायाम् ॥ २० ॥

भूमिदण्ड उवाच ।

देवानां पवनं भूत्वा उवाच भयुर्देवता । सर्वं पदानि गोदत्ता । अपाहर्षं माम् धीमताम्

यम उवाच ।

मार्गशीर्षादि मासे त्रि या दमाः कल्पयन्महाः ।

तानि सर्वाणि विविच्य देवा वीरलौकिकम् ॥ २८ ॥

महिमासं च कर्त्तव्यं वायुदेवं भवेत्तुष्टवम् । एवं कृत्वा त्रि गो देवा भूयस्ते नाम संश्रयाः
उपवासस्य नियमः कर्त्तव्यो विष्णुमित्रिणः । अथ मे देवदेवेभ्य उपवासां भविष्यति ॥

मार्गशर्षा पूज्य गोविन्दं भक्त्यावस्यमभिरुहम् ।

एवम् त्रिपुरपदैकपञ्चाङ्गीनां पञ्च भोग्यम् ॥ २९ ॥

तस्मात् देव मे देव कृपां कृत्वा ममोपरि । एवं च त्रिपुरं कृत्वा मयाहा विभीषणमन्त्रेण
मर्त्यगोमयविलोकाधीनाम् गण्डय विविच्यैकम् । एतान् मय प्रकृतं सर्वं प्रकृतं विविच्यैकं

अवकाशं विनिर्मादयन् एतान् कृपां विदधेभ्यः । अवकाशं देवकाशं विष्णुकाशं च सृष्ट्या
देविकं कृत्वा मे पापं यमया पूर्यैव विभम् । तथा कृतं पापं पापेन सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३० ॥

काशपाञ्चिके च संभोग्यैकस्य च विष्णुकल्पितः ।

विज्जनाशनं गोविन्दः सर्वपापं जघाहति ॥ ३१ ॥

विष्णुदेवोद्देष्टे देवि महापापायाह्वयिनि । सर्वं पापं कृत्वा च सर्वपापं गोमोदये ॥

भुजलीपकः पूज्यो गोमोदोऽप्युपदेवम् ।

एतान् सुकृतिनाः शीतं कर्त्तव्यं विविच्यैकम् ॥ ३२ ॥

एवं कृत्वा समस्तं पापं पापं विष्णुसुखम् ।

सर्वपापं विमर्शयित्वा विष्णुसुखं पूजयाम् ॥ ३३ ॥

संस्पृश्य वागवां कृत्यं पञ्चकृतं सर्वम् । पञ्चावस्यमोदेवं विष्णुस्य गोमोदयिनिम् ॥ ३४ ॥

पूर्वो विविक्तो वास्तव्योऽभिरुहम् ।

भूतगोमयादि र्शितं भवत्येकं कल्पयन्म् ॥ ३५ ॥

तदा देव हि विप्रति या सा दैवता नदी ।

सा चापि प्रितात-तथा प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ६१ ॥

यथाप्यहं प्रविष्टोऽस्मिन् प्रपद्यते ॥ सा चापि विप्रुक्त्येव प्रितात पादप्रतिका
सर्वे च प्रदद्यात्प्रि सदाप्राप्तियुक्तं । प्रथमं संप्राप्त्या हि प्रुक्तं दैवताप्रदीप
सर्वादि प्रितातस्य प्रीत्युं क्षमत्य च । कलाकला तदासाय सदापुत्रकृत्य नाम
सामान्यमात्रेण सर्वं यत् कृत्यं हि । यदीप्यते यत् कालं भवत्यस्मिन् ॥ ६५ ॥

प्रविष्टोऽस्मिन् देवता । यतो यत्तु प्रीतिस्तथा ।

तं तव च तस्यैव यथा साध्या सुखीयम् ॥ ६६ ॥

प्रविष्टोऽस्मिन् देवता-मायुक्तं यथाप्राप्त । प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥
प्रिष्टोऽस्मिन् देवता-मायुक्तं यथाप्राप्त । प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ६७ ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ६८ ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ६९ ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७० ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७१ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७२ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७३ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७४ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७५ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७६ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७७ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७८ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ७९ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८० ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८१ ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८२ ॥

प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८३ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८४ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८५ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८६ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८७ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८८ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ८९ ॥
प्रपद्यते प्रीत्युं क्षमत्य च ॥ ९० ॥

गणितवस्तुं विदुषां वै इतिवाक्यम् । अनादिवादिं चोक्तं ॥

॥ ४३ ॥ अथ हिन्दुसुतः सः तान् राजपूतानि विप्रान् च

1. 1945-1946: 1st year

अथ नृसिंहादित्येन कृतं भाग्य । अथवा ॥ भगवान् भूतिः पश्यन्

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ १३ ॥ अथैवमप्युक्तं त्रिपुरासुरविनाशाय ॥

। हस्त्यारोहः प्रयुज्यते तत्र तत्र

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible][illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

इति मत्तं पश्यन्नामहं विवर्तमानः । कदापि न मम भवति न च मम नास्ति न च मम भवति ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ २७ ॥ इति श्रीमद्भगवत्गीतायां अष्टाध्यायः समाप्तः ॥

॥ १७ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ वाग्विष्णुर्ब्रह्मा देवा इन्द्रादयः ॥

॥ ८ ॥ अथोक्तं श्रीगुरुदेवेन

1. 2022-23-24 2023-24 2024-25 2025-26 2026-27 2027-28 2028-29 2029-30 2030-31 2031-32 2032-33 2033-34 2034-35 2035-36 2036-37 2037-38 2038-39 2039-40 2040-41 2041-42 2042-43 2043-44 2044-45 2045-46 2046-47 2047-48 2048-49 2049-50 2050-51 2051-52 2052-53 2053-54 2054-55 2055-56 2056-57 2057-58 2058-59 2059-60 2060-61 2061-62 2062-63 2063-64 2064-65 2065-66 2066-67 2067-68 2068-69 2069-70 2070-71 2071-72 2072-73 2073-74 2074-75 2075-76 2076-77 2077-78 2078-79 2079-80 2080-81 2081-82 2082-83 2083-84 2084-85 2085-86 2086-87 2087-88 2088-89 2089-90 2090-91 2091-92 2092-93 2093-94 2094-95 2095-96 2096-97 2097-98 2098-99 2099-00 2100-01 2101-02 2102-03 2103-04 2104-05 2105-06 2106-07 2107-08 2108-09 2109-10 2110-11 2111-12 2112-13 2113-14 2114-15 2115-16 2116-17 2117-18 2118-19 2119-20 2120-21 2121-22 2122-23 2123-24 2124-25 2125-26 2126-27 2127-28 2128-29 2129-30 2130-31 2131-32 2132-33 2133-34 2134-35 2135-36 2136-37 2137-38 2138-39 2139-40 2140-41 2141-42 2142-43 2143-44 2144-45 2145-46 2146-47 2147-48 2148-49 2149-50 2150-51 2151-52 2152-53 2153-54 2154-55 2155-56 2156-57 2157-58 2158-59 2159-60 2160-61 2161-62 2162-63 2163-64 2164-65 2165-66 2166-67 2167-68 2168-69 2169-70 2170-71 2171-72 2172-73 2173-74 2174-75 2175-76 2176-77 2177-78 2178-79 2179-80 2180-81 2181-82 2182-83 2183-84 2184-85 2185-86 2186-87 2187-88 2188-89 2189-90 2190-91 2191-92 2192-93 2193-94 2194-95 2195-96 2196-97 2197-98 2198-99 2199-00 2200-01 2201-02 2202-03 2203-04 2204-05 2205-06 2206-07 2207-08 2208-09 2209-10 2210-11 2211-12 2212-13 2213-14 2214-15 2215-16 2216-17 2217-18 2218-19 2219-20 2220-21 2221-22 2222-23 2223-24 2224-25 2225-26 2226-27 2227-28 2228-29 2229-30 2230-31 2231-32 2232-33 2233-34 2234-35 2235-36 2236-37 2237-38 2238-39 2239-40 2240-41 2241-42 2242-43 2243-44 2244-45 2245-46 2246-47 2247-48 2248-49 2249-50 2250-51 2251-52 2252-53 2253-54 2254-55 2255-56 2256-57 2257-58 2258-59 2259-60 2260-61 2261-62 2262-63 2263-64 2264-65 2265-66 2266-67 2267-68 2268-69 2269-70 2270-71 2271-72 2272-73 2273-74 2274-75 2275-76 2276-77 2277-78 2278-79 2279-80 2280-81 2281-82 2282-83 2283-84 2284-85 2285-86 2286-87 2287-88 2288-89 2289-90 2290-91 2291-92 2292-93 2293-94 2294-95 2295-96 2296-97 2297-98 2298-99 2299-00 2300-01 2301-02 2302-03 2303-04 2304-05 2305-06 2306-07 2307-08 2308-09 2309-10 2310-11 2311-12 2312-13 2313-14 2314-15 2315-16 2316-17 2317-18 2318-19 2319-20 2320-21 2321-22 2322-23 2323-24 2324-25 2325-26 2326-27 2327-28 2328-29 2329-30 2330-31 2331-32 2332-33 2333-34 2334-35 2335-36 2336-37 2337-38 2338-39 2339-40 2340-41 2341-42 2342-43 2343-44 2344-45 2345-46 2346-47 2347-48 2348-49 2349-50 2350-51 2351-52 2352-53 2353-54 2354-55 2355-56 2356-57 2357-58 2358-59 2359-60 2360-61 2361-62 2362-63 2363-64 2364-65 2365-66 2366-67 2367-68 2368-69 2369-70 2370-71 2371-72 2372-73 2373-74 2374-75 2375-76 2376-77 2377-78 2378-79 2379-80 2380-81 2381-82 2382-83 2383-84 2384-85 2385-86 2386-87 2387-88 2388-89 2389-90 2390-91 2391-92 2392-93 2393-94 2394-95 2395-96 2396-97 2397-98 2398-99 2399-00 2400-01 2401-02 2402-03 2403-04 2404-05 2405-06 2406-07 2407-08 2408-09 2409-10 2410-11 2411-12 2412-13 2413-14 2414-15 2415-16 2416-17 2417-18 2418-19 2419-20 2420-21 2421-22 2422-23 2423-24 2424-25 2425-26 2426-27 2427-28 2428-29 2429-30 2430-31 2431-32 2432-33 2433-34 2434-35 2435-36 2436-37 2437-38 2438-39 2439-40 2440-41 2441-42 2442-43 2443-44 2444-45 2445-46 2446-47 2447-48 2448-49 2449-50 2450-51 2451-52 2452-53 2453-54 2454-55 2455-56 2456-57 2457-58 2458-59 2459-60 2460-61 2461-62 2462-63 2463-64 2464-65 2465-66 2466-67 2467-68 2468-69 2469-70 2470-71 2471-72 2472-73 2473-74 2474-75 2475-76 2476-77 2477-78 2478-79 2479-80 2480-81 2481-82 2482-83 2483-84 2484-85 2485-86 2486-87 2487-88 2488-89 2489-90 2490-91 2491-92 2492-93 2493-94 2494-95 2495-96 2496-97 2497-98 2498-99 2499-00 2500-01 2501-02 2502-03 2503-04 2504-05 2505-06 2506-07 2507-08 2508-09 2509-10 2510-11 2511-12 2512-13 2513-14 2514-15 2515-16 2516-17 2517-18 2518-19 2519-20 2520-21 2521-22 2522-23 2523-24 2524-25 2525-26 2526-27 2527-28 2528-29 2529-30 2530-31 2531-32 2532-33

[illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ

11 07 11 ԽԵՒԻՆԵՐԵ ԲԱՆԻ Է ԽՈՒՆԴՈՒՄԸ

• 1. Indicate whether each item is a capital or a liability.

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 10

Եւ յայն ատեն
Եւ յայն ատեն
Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

Եւ յայն ատեն

तेषां कृतं वाचनं तेषां वे मया उच्यते । ते वे लोकं पश्यन्त आता आगच्छन्त
 एक एव कृते मय आता आगच्छन्त । तच्छ्रुत्वा तस्मिन् तेन मृगं मृग्यं वाच्य
 उच्यते । पश्यन्तश्च ते आगच्छन्तश्च । ते ॥ सर्वत्र हि विद्येया मृग्येयमात्राया
 येषां मृग्येयमात्रेण मृग्येयं मृग्यं । किञ्च मृग्येयमिदं सर्वं । तेषां पश्यन्तश्च
 तेषां कृतं वाचनं तेषां वे मया उच्यते । ते वे लोकं पश्यन्त आता आगच्छन्त

ते वे विष्णुसमाधिषु शान्त्यारव्यवर्तित्वैः ॥ १३ ॥

काले पश्यन्तश्च लोकं मृग्यं मृग्यं । विष्णोः पूजा कृता तेन सर्वेषां पूजनं कृ
 मृग्येयं कृतं तेन पूजितं तेन विष्णुः । कलं तत्र सदा शाकम्भं वा पश्यन्तश्च

विष्णुः पूजाः मृग्येयं ते मया मृग्यं सर्वथा ।

मृग्येयं विष्णुः पूजा सर्वथा चैव पूजाम् ॥ १४ ॥

तत्तु वे विष्णो विष्णुः ते वाच्यमात्राः । तेषां मृग्येयमात्रेण मृग्येयं पश्यन्तश्च
 विष्णुः पूजाः मृग्येयं ते मया मृग्यं सर्वथा ।

एतां विष्णुः पूजाः मृग्येयं ते मया मृग्यं सर्वथा ।

एतां विष्णुः पूजाः मृग्येयं ते मया मृग्यं सर्वथा ।

एतां विष्णुः पूजाः मृग्येयं ते मया मृग्यं सर्वथा ।

उत्तमपत्तिर्नामोऽप्ययः
 भाष्येनार्थवर्तिष्यतेऽप्ययः ।

आर्य उवाच ।

आर्य उवाच ।

॥ १४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

॥ ईश ॥ नमोऽस्तुते तवैवायं भक्तिर्भक्त्यै

अथमाणा अथमुता वापी चैवाकनदिनी । उवाःसीतीत्यस्यल्ले प्रविशेत् सहायः ।
अथमावसीती नरस्य समुपविशः । अथमागुते येन वारिचानो दृष्टिः ॥४५
दृष्टीवन्मुतं सार्धं संपूर्णवर्षमावसीः । उवाःपान्नावर्षं प्रतिमां च उवा हः ॥४६॥
प्रतो विप्रमुदयेनो हस्तेन सहामते । विजलस्येवाप्यं सस्यात्तीरे प्रते मया ॥
सांप्रदायेन दृष्टेका वारिचानो मसीयमा । अहस्त्याहं गृहं प्राप्तःसःकालेन केनचित् ॥
पञ्चत्वारिंशद्वारिचानां गतः ।

पञ्चमहाभूतानां भावितव्यत्वं तदा । तदा तदा तदा तदा तदा ।

॥ ३४ ॥ गङ्गा नदी पवित्रा पाना शक्तिं ददा ॥

अथवा, प्रत्यक्षीयते वादिवाच्यता मया । तेषु मयाज्ञेयते ज्ञेयते च विनिश्चिते ॥

॥ १ ॥

[illegible]

अथ चत्वारिंशदध्यायः । अथ चत्वारिंशदध्यायः । अथ चत्वारिंशदध्यायः ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

14

1. 1990-1991: 1990-1991

॥ ३५ ॥

श्री १०८ श्री गणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ।

શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતા સુ. ૧૭. ૧૭

॥ ७५ ॥ इत्युक्तं पृथक् पृथक् एव नान्यथा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः । इति श्रीगणेशाय नमः । इति श्रीगणेशाय नमः ।

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 10

॥ ८८ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ३ ॥

पुस्तकें आदि प्राप्तियां प्राप्त ।

॥ २३ ॥ अथानुसंगेन विना नैवित्तं च तद्विषयः

। यथायथा भवति तथैव भवति तथैव भवति ।

[illegible][illegible]

। : ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पुस्तकालयः

ሰነድ ቁጥር ፳፻፲፱፻፲፱

1. **சிறை ஹாஸ்டல்**

सुखं भवति ।

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

[illegible]

1. Introduction

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible][illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ८ ॥ श्री गुरुः नमः ॥

! 21212121

अभिजातों विरोध का प्रारम्भ हुआ।

॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

የዘመናዊ የጥበቃ ስርዓቶች ማጠቃለያ

महर्षि श्रुतिना वक्तुः एव कुर्यात्तद्वक्तुः । सत्यव्रतवर्जितो नास्ति श्रुतिः । पदपुष्प

ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗਤਾ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

[५]

एत उवाच ।

॥ ३० ॥ हे गार्गी श्रोत्रिण्यं परं गतः । उवाच श्रुतं तव किमुक्तं देवसत्तम ॥ ३० ॥

देवाः सदेव्याः सतिव भूताः सतिव सदेव्याः ।

श्रुतः सतिव श्रुताः श्रुताश्च श्रुतसत्तम ॥ ३१ ॥

भूताः देवाः प्रजापत्या ये कविर्देवप्रियः ।

देवां गार्गी च महात्मायं भूतं ईदं भया ॥ ३२ ॥

श्रीश्रुत्वागार्गीमहादेव्यं वादयौ च भूतं भया ।

एव्यं वै नाममात्रेण मुच्यते नाम सत्यतः ॥ ३३ ॥

हे श्रोत्रिण्यं देव प्रियव्यासस्तव वद । एव्यं वै नाम श्रुतिभ्यः भूतः शेषमव्याज्यतः

॥ ३४ ॥ हे महादेव्यं तन्मुच्यते श्रेयसेव च । यन्मुच्यते एवमस्मिन् तन्मुच्यते सर्वकामिभ्यम् ॥

॥ ३५ ॥ हे एव्यं नामानि कीर्तयिष्यामि श्रुतम् । तस्मै च श्रुत्यैव नाम भूतिं प्रीतिम् ॥

प्रशुतिम् ।

अथकीदं सद्यः श्रुतः परमात्मना चाननः ।

अनादिनिधनः श्रीमान्भूतानामा भूतनाशनः ॥ ३६ ॥

यस्मादेवं हि संज्ञतः कीदं श्रुतः सदाऽप्यै ।

कीदं कास्मैव वादो वै कीदं भय नै पूर्वतः ॥ ३७ ॥

॥ ३८ ॥ एवमस्मिन् मन्त्रिमान्मन्त्रः प्रथमः । श्रेयसादीनामव्याज्यः सदेवर्षिणा श्रुतः

॥ ३९ ॥ भूतनाशः सदाऽस्मिन् श्रुतः । अस्मिन् श्रुतः श्रुतः सदाऽप्यै ।

॥ ४० ॥ भूतनाशः सदाऽप्यै । अस्मिन् श्रुतः श्रुतः सदाऽप्यै ।

अस्मैव गत्यै देव्यै यन्मन्त्रिण्यं श्रुतः श्रुतः ।

॥ ४१ ॥ स च तस्य श्रुतिभ्यः सर्वं वै कथयिष्यामि ॥ ४२ ॥

॥ ४३ ॥ एवमुवाच श्रीमान्कौशान्श्रुतिः सद्यः । सर्वेषां श्रुत्युपकान्तानां भूतः पराजितः

॥ ४४ ॥ एवमुवाच श्रीमान्कौशान्श्रुतिः सद्यः । सर्वेषां श्रुत्युपकान्तानां भूतः पराजितः

|| ཅེ། || རྒྱ་རྩིས་ཀྱི་མཉམ་བུ་གྲོལ་བའི་ཆོས་ཀྱི་ཕྱི་དང་།

1. *አባል ለሆኑት ሰነድ ላይ ስም ማሳሰብ*

በ 23 ለ ኢንፎርሜሽን ይ ታሪክ የተጻፈው ነው

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

በ ስነ ምግባር ምርምር ላይ የሚደረግ ምርምር

1. *How many people are there in your family?*

... ..

...የሚገኝበት ስራ ለማድረግ ስራው ለማድረግ ስራው ለማድረግ

[illegible]

આપણે જાણીએ છીએ કે, આપણા દેશમાં જોઈએ તેવા જાણીતા અને સુખી લોકોની સંખ્યા ઓછી છે. આવા લોકોની સંખ્યા ઓછી હોવાને કારણે આપણે આવા લોકોની સંખ્યા વધારવાની કોશિશ કરવાની છે. આવા લોકોની સંખ્યા વધારવાની કોશિશ કરવાની છે. આવા લોકોની સંખ્યા વધારવાની કોશિશ કરવાની છે.

[illegible]

॥ अथ यत् किञ्चित् किञ्चित् किञ्चित् ॥ अथ यत् किञ्चित् किञ्चित् किञ्चित् ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पञ्चमः अङ्कः

1 June 2016

ሆኑን ፡ ዘድጃልዱ ኔብ ባለቤታይ ንብሉዓላ

[illegible]

.....

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

श्रीमद्भगवद्गीता, अर्जुनस्य वचनम् । १०.३३ ।

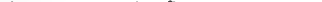
पिनाकपात्रिणं यत्तु कस्यै च न भवति । अस्माकं व्याख्यातानां शिवादिभिरुच्यते ।

॥ ७४ ॥ विमलविभक्त्युपलक्षणं विमलविभक्त्युपलक्षणं

၁။ ဣန္ဒြေအား နှစ်သက်စေရန်

150. 11 ክልቲኦቲ ድክሕ ኣህጽናታታቲ፡ ከወገኻቲ ደ ብኣ ኣወገኻቲ ድክሕ

पञ्चमः पादः शारङ्गस्य कञ्जस्य च । एवं शङ्करस्य च शिवस्य च ।

[Page 3]

*** Klamath ***

982

[illegible]

1. Երկր Բնակչության Բնութագրի Զեկներ

॥ अथ हिंसा विनाशाय विनियोगः ॥ अथ हिंसा विनाशाय विनियोगः ॥

॥ ३२ ॥ इ भुविभ्यः भुवित्ते पद ; इति च मृगच्छा ॥ ५१

1. Ի՞նչ է քննությունը և ինչու է այն անհրաժեշտ:

। एतत्तु कथम् ।

॥ वा अपि संवत्सरे कृतं हि मे । अथवाप्यदा तद्विषयं कथं हि ॥

[illegible]

1. የግንባታ ሥራ ላይ የሚሳተፉት ሰራተኛ

॥ १२ ॥ लघुपञ्चमः षष्ठ्यः सप्तम्यः अष्टम्यः

1. Identify the author's purpose.

[illegible]

। ५ ॥

কোনো প্রকারেই এই পুস্তকটি বিক্রয় করা যাবে না।

1 Nine Mills

ପ୍ରମାଣିତ ହେବା ପରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଆମେ ଚାହୁଁଛୁ ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ՏԵՄԲԵՐ ԿԱՆԱԾՈՒ ՔԱՆԻՑԱՅԷ՝ ԴԵՍԻՆԻՆ ԲՈՂԻ ՔԱՐ ՔԱՐԸ ԼՍԱՆ:

[illegible][illegible]

1767 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657

1 ታሪክ ስለሚገኝበት ሁኔታ

ՀԱՅԵՐԷ Ե ՄԱՅՐԵՆ ՆԱԽԵ ՄԱՅՈՒՆ Ի ԽԱՐԵՆՈՒԹ Ե ՈՐԲ Ե ԲՈՅՈՒՆՆԵՐ

॥ अथ श्रीगणेशस्तोत्रम् ॥

[illegible]

၈၃။ ဣတ္ထံ ဣပ္ပိယျာဓိကပ္ပိယာဓိက ဖြစ်သကဲ့သို့ ၊ ဣတ္ထံဣပ္ပိယာဓိကပ္ပိယာဓိက

၂၈၁။ ။ နေ့ရက်အတိုင်း နေ့ရက်အတိုင်း ။

[illegible]

பெரிய அளவுக்கு இவ்வாறு தவறான கருத்துக்கள் பரவினால்தான் இவ்வாறு தவறான நடவடிக்கைகள் எடுக்கப்பட்டிருக்கின்றன.

¶ אלה המעשים אשר עשה לנו ה' ואלה האותות אשר נראה ביום הזה

1. *Chlorophyll a* (Chl a) is the primary photosynthetic pigment in most plants and algae. It is a green pigment that absorbs light energy in the blue and red regions of the visible spectrum. Chl a is essential for the light-dependent reactions of photosynthesis, where it converts light energy into chemical energy in the form of ATP and NADPH.

॥ ३३ ॥

सर्वं विप्रविश्याः सर्वमप्युपनिषत् ॥ १०

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथवा धर्मः कदाचित् भवति ।

॥ ६०३ ॥ मयाऽप्यहं प्रत्यक्षितुं शक्नुमि न भूतलस्य

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

महाराजः विदुः सर्वं प्रमाणं यत्तुः ।

11 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1

אשר יאמר אליו ה' אלהיו ואלה יאמרו אליו

॥ १०३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ३६ ॥ इति श्रीमद्भगवत्गीतायां अष्टाध्यायः समाप्तः ।

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः । प्रसन्नचित्तो भवतु मे ।

24

समुद्रकोटिगामीरत्नोत्थकोटिसमाह्वयः ।

कुन्दकोटिद्वयग्रीवाऽऽकटकोटिबिम्बसहस्रम् ॥ १५३ ॥

दिग्पटकोटिद्विकल्पः कोटिप्रमाणद्विभूतः । कोट्यन्तगोप्यपापयोः पञ्चकोटिसमावर्तन

सुधाकोटिस्वाम्यहर्षः कामधुक्कोटिकामदः ।

महाविप्राकोटिकल्पः विप्रीविपः शुचिधरः ॥ १५५

विजयमरत्नोदयः पुण्यधराकावर्तनः । आदिदेवो आनन्ददेवो मुकुन्दः कादम्बोन्मिता

वृद्धोऽनन्तमाहारमन्त्रो मन्त्रायोनिभट्टारकः ।

निरवधमो जलद्वीपो विमर्शो नरकमन्त्रकः ॥ १५७ ॥

दीनगान्धर्वकायः विद्वैकटमन्त्रादयः । आनन्दपाशमो निरर्थ उपाधिः सज्जनधरः ॥

दीनोऽनन्त सरोजोर्वा वृद्धिधरविषाहितः । अयोध्यादेवो विजयदेवः महापतिशयविधरः ॥

पञ्चमहाविजयः शम्भुप्रसन्नोऽर्धवामनाः । सुदर्शनोदयमो विजयमोका सर्वस्य पालः ॥

आनन्देन्द्रधर्मसिन्धुयो विजयपुत्रयतः ।

निर्ममोऽविजयलोकेनो निःसङ्गोऽनन्त योगवान् ॥ १६१ ॥

पद्ममाधो वरुणविजो विजयकसेनः सुतीक्ष्ण । सर्वोद्यः पतिर्दिव्यान्मन्दपद्मपद्मपुत्रः

सर्वलभ्यलभ्यः सर्वदेवोऽनन्ददेव । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः ॥ १६३ ॥

समस्तदेवकवच सर्वदेवशिरोगात्रिः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः ॥ १६५ ॥

समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः ॥ १६७ ॥

विप्रादे मन्त्रमन्त्रिणः सृज्यः स्वीयार्धसाधकः ।

पराधकवर्षेऽनन्दः । समस्तदेवदेवोऽनन्दः ॥ १६९ ॥

सदानन्दः सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः ॥ १७१ ॥

सदानन्दः सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः ॥ १७३ ॥

सदानन्दः सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः । सदानन्दः सदानन्दः ॥ १७५ ॥

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[The page contains several lines of handwritten Tamil script.]

एकसमिन्नायः । * विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् *

स्वर्गादिनायक्यं दीनायादिकथनम् ।

नायकाद्यविभववाक्योऽविशेषः ॥ २३३ ॥

पादस्यानियम्यकालम् विनायकः स्यादिति ।

साध्याकुलवन्द्योऽदितोऽप्यपि ॥ २३४ ॥

कौमोदो धीराङ्गः सखायः पककलोचरः । शरत्सुखनिर्घण्टोऽपि मण्डलीयः ॥ २३५ ॥
 द्वात्रिंशत्पादा निष्कसनायाः सन्तुष्टः । द्वात्रिंशत्पादाः सन्तुष्टः । द्वात्रिंशत्पादाः सन्तुष्टः ॥ २३६ ॥
 स्वर्गादिनायक्यं दीनायादिकथनम् । विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् । विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् ॥ २३७ ॥
 पादस्यानियम्यकालम् विनायकः स्यादिति । विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् । विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् ॥ २३८ ॥
 साध्याकुलवन्द्योऽदितोऽप्यपि ॥ २३९ ॥

योगस्वामी यामनसूतनामस्तोत्रम् ॥ २४० ॥

यमो वृन्दः सुदीपतिः शुद्धनामादितः । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४१ ॥
 मन्मथमित्रो देवमन्मथोऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४२ ॥
 दीपयः सखायः सखायः सखायः । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४३ ॥
 कालाभिप्रायकः सुसखायः सखायः । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४४ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४५ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४६ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४७ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४८ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २४९ ॥
 यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते । यामुत्पद्यते कर्तृकस्योऽपि यामुत्पद्यते ॥ २५० ॥

[illegible]

अथ यथावच्छिन्नः प्रमाणः ।

बन्धुभावात्प्राप्तत्वेन प्रत्येकं । अत्राद्यैः कृतानि । इत्यादिप्रमाणेन च

¶ 272 ¶ ԳԻՐԹԵՆԻ ԼՈՅՆ ԼԵՐԵՔԻՆ : ԷԵԵ

1. အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အကျိုးအမြတ်များကို

॥ ६७६ ॥ :ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1:BDPNS [unintelligible] [unintelligible]

॥ ३८ ॥ अथ शिवस्य शक्तिः ॥

[illegible]

આચાર્યશ્રી સુવર્ણચંદ્ર : સરકારી સ્કૂલ, ગાંધીનગર, રાજકોટ : ૩૬૦૦૦૨

॥ १७८ ॥ : पञ्चमस्कन्धः पञ्चमः स्कन्धः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ६७८ ॥ : प्रसन्नः प्रसन्नः प्रसन्नः प्रसन्नः

। : ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible][illegible]

॥ १३८ ॥

॥ ३०८ ॥ अङ्गुलीमाला, त्रिंशत्तमः सूत्रः ॥
॥ ३०९ ॥ अङ्गुलीमाला, त्रिंशत्तमः सूत्रः ॥

1. 2024-2025 2024-2025

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

॥ २९॥

आमंत्रयुक्तोऽयं भवति । नानुकाशितोऽयं भवति ॥

• विष्णुसहस्रनाम • [अथर्ववेद]

... ॥ ३०६ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३०७ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

अथ विष्णोर्वाचः ॥ ३०८ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥
अथ विष्णोर्वाचः ॥ ३०९ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥
अथ विष्णोर्वाचः ॥ ३१० ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३११ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१२ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१३ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१४ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१५ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१६ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१७ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१८ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३१९ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२० ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२१ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२२ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२३ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२४ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२५ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२६ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२७ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२८ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

॥ ३२९ ॥ अथ विष्णोर्वाचः ॥

۱۱۳۳ : ۱۱۳۴

• ०३६ •

10

। : शुभम्

1123611

W : FLE :

11. Yakutsk

1. **प्रस्तावना**

1. **PHYSICAL**

|| 525 ||

10719

10000

NOTES

1995

Figure 1

References

11 = 254131

ॐ नमः

1. 12/12/2019

1302

— — —

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

॥ १० ॥

चतुःसतीतशोऽध्यायः

यथुप्रशुभपुर्वकानयममृदित्वापुनः

मद्वैतं यथा ।

इति विप्रश्नानि पठन्माह्वयसुखम् । यद्वैतं न पुनस्तन्मापदोमुनि कर्तव्यम् ।
मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च । मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ॥ ३ ॥
मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च । मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ॥ ३ ॥

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

मार्गं च मार्गं च मार्गं च मार्गं च ।

पुनरपि धारयन् धारयन् च विदुः ।

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १४ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १५ ॥

एवं ते वै विदुः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १६ ॥

एवं ते वै विदुः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १७ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १८ ॥

एवं ते वै विदुः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ १९ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २० ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २१ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २२ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २३ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २४ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २५ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २६ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २७ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २८ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ २९ ॥

पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ ३० ॥

पट्टसत्तावतमोऽध्यायः
आयुर्दृष्टिकोषाद्वैदिकत्वोपपन्नम्

महादेव उवाच ।

अथ पुनरि वक्ष्यामि स्तोत्रं आयुर्दं वतः ।

एकस्त्रया प्रियते पापं प्रहृष्टा नात्र संशयः ॥ १ ॥

यथा वै नारदं प्राह भद्रं हि प्रसीम तं । समुवाच स्तोत्रं देवः स्वयममृतमिन्द्रपुत्रिः ॥ २ ॥
प्रथमं दक्षिणं पादं स्मारयेच्चैवैवैदिकम् । अग्निसत्तावतमोऽध्यायः प्रथमः ॥ ३ ॥
यार्ध्यायं दृष्टीकृतः पुराणपुत्रोऽयम् । अग्निः सदागच्छेन्नृपः कृत्वा ह्येष सनातनः ॥
एकस्त्रयं पुराहन्तं भूतसत्तं आयुमयः । नारदं प्रहृष्टं हि नारदं च तस्य च

लोकानां हि पुरोयन्तं प्रियवचनमनुजं वतः ।
सैनानीं रक्षन्तं च वैकुण्ठसत्तं अमृतमयः ॥ ३ ॥

महाप्रभासपुत्रं च उग्रमौ मनुजैरतः । पृथिव्यामनुभूतिवैतलं पद्मानामोऽस्मान्महत्तमं
शतं शतं च तस्मादग्निः सैव महत्तमः । शुकसमा भूयै वैदिकानां शालिजैः महत्तमः
सं पुराणं पुराणं च तस्मादग्निः सैव महत्तमः । शुकसमा भूयै वैदिकानां शालिजैः महत्तमः
अयमग्निरपि लोकानामनुभूतिवैतलं स्वयं मयः । अयमग्निरपि लोकानामनुभूतिवैतलं स्वयं मयः

अग्निमग्निं च कर्त्तव्यं सर्वव्याप्यं च सृष्टीं ।

अथैव नारदं च मयं च दृश्यते त्वं पुराणः ॥ ४ ॥

ममार्थं विप्रं वाच्यं न विदुः को भवानिति । दृश्यते सर्वव्याप्यं मयि च शालिजैः
द्विष्टं वृष्टिमानं पर्वतं मयि । अथैव नारदं च मयं च दृश्यते त्वं पुराणः ॥ ५ ॥

त्वं पातालं भूतानि वृष्टिं च स पर्वतम् ।

अतः पृथिव्यां सज्जितं सर्वव्याप्यं महीतः ॥ ६ ॥

यं लोकानामनुभूतिवैतलं देवानामनुभूतिवैतलं । अथैव नारदं च मयं च दृश्यते त्वं पुराणः ॥ ७ ॥

साधारणं विमर्श-पादकालं विमर्शः । पञ्चीयं पञ्चीयं प्रतिभावेन वेत्ता ॥

एवं गीतं हि एतं गीतं कर्तव्यम् ।

पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

यत्तु पञ्चगव्यं नैव गीतं । पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

यत्तु पञ्चगव्यं नैव गीतं । पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

यत्तु पञ्चगव्यं नैव गीतं । पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

यत्तु पञ्चगव्यं नैव गीतं । पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

सप्तसप्ततिनाम्नःपुण्यः श्रीपञ्चमीवर्षिणम् ।

महादेव उवाच ।

पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं । पञ्चाग्निसंज्ञायां साक्षात् स गीतं ॥ ३४ ॥

የጥቅም ሆኖ ሊያገለግል ይችላል፡፡

॥ ५२ ॥

१. प्रत्येक भाषा में ही वे भाषाविदों ने

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः । नमः श्रीगणेशाय नमः । नमः श्रीगणेशाय नमः ।

॥ ॐ ॥ **सुप्रसन्नं सुप्रसन्नं सुप्रसन्नं सुप्रसन्नं**

॥ धर्म्यं नृप नृपिण्डं दत्तं नृपे ॥

গণপ্রজাতন্ত্রী বাংলাদেশ সরকার।

महोदय ! आपने मुझे बहुत कुछ सिखाया है। मैं आपका बहुत-बहुत धन्यवाद करता हूँ।

1. **Einleitung**

मदं दत्तं त्वां यत् किंचिद् वा मां सुखं । त्वेति चेत् त्विदमेव मुक्तिः प्रियमनाम् ।

1. INTRODUCTION

॥ ३४ ॥ ; रश्मि लक्ष्मीपति प्रसन्नः ।

सर्वोत्तमं कर्म कुरु ॥ सर्वोत्तमं कर्म कुरु ॥ सर्वोत्तमं कर्म कुरु ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टादशोऽध्यायः ॥

स्वास्थ्य ३ तमसः शत्रुः ३ अन्तः । अतः अहं एव सर्वं संश्रितानि च शिरसः

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

(2424)

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 10

~~These figures are subject to change. Inquiries should be directed to the Bureau of Census.~~

RECEIVED IN THE OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY, WASHINGTON, D. C., MAY 1, 1900.

א ואלו הן המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בני ישראל לומר אל בני ישראל

॥ ७६ ॥ अथैव हि ज्ञेयं तस्य मन्त्रिणः पठत

[illegible]

॥ ७१ ॥ न भयंते कुरुक्षेत्रे महता मुनिर्न पृथग्य

। मधुपान्नादपि तद्वत्त्वमिति नानुसृत्य

১৪৪৮ খ্রিঃ ১২০৫ বঙ্গাব্দ । ১৫০৫ খ্রিঃ ১২০৫ বঙ্গাব্দ ।
 ১৪৪৯ খ্রিঃ ১২০৬ বঙ্গাব্দ । ১৫০৬ খ্রিঃ ১২০৬ বঙ্গাব্দ ।

श्रीगुरुभ्यो नमः ।

၁၂။ အသံအရ ချွံ ချွံ အသံအရပ်ရပ်။ အသံအရပ်ရပ် အသံအရပ်ရပ်

॥ नमो ॥ अथ विष्णोर् ~~पञ्चमः~~ पञ्चमः पञ्चमः ॥ ॥ ॥

1. **ආරම්භක** වෛද්‍යවේදීන්ගේ සහ සෞඛ්‍ය සේවකයින්ගේ සහභාගීත්වය සහතික කළ යුතුය.

1. निम्नलिखित पढ़िए

॥ ३१ ॥ अथ भूतप्रेतप्राणिव्याधौ च ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

የገንዘብ አስተዳደር ስልጣን

॥ नमोऽस्तुते नमोऽस्तुते नमोऽस्तुते ॥

॥३॥ अथवा अत्रिना तेन वीरिणो नृपुण्ड्रिनः । वीरिणं तत्र तपसं जपः पूर्वाभिलाषः ॥३॥

ಇವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂಕೇತಗಳು ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ:

[illegible]

17. **ANALYSIS OF THE DATA**

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । अथैकविंशोऽध्यायः ॥

[illegible]

(၁၈၈၈ ခု)

Figure 1.3.10

[illegible]

1. 2021-2022 10/10/2021

॥ ५३ ॥
 ॥ ५४ ॥
 ॥ ५५ ॥
 ॥ ५६ ॥
 ॥ ५७ ॥
 ॥ ५८ ॥
 ॥ ५९ ॥
 ॥ ६० ॥
 ॥ ६१ ॥
 ॥ ६२ ॥
 ॥ ६३ ॥
 ॥ ६४ ॥
 ॥ ६५ ॥
 ॥ ६६ ॥
 ॥ ६७ ॥
 ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥
 ॥ ७० ॥
 ॥ ७१ ॥
 ॥ ७२ ॥
 ॥ ७३ ॥
 ॥ ७४ ॥
 ॥ ७५ ॥
 ॥ ७६ ॥
 ॥ ७७ ॥
 ॥ ७८ ॥
 ॥ ७९ ॥
 ॥ ८० ॥
 ॥ ८१ ॥
 ॥ ८२ ॥
 ॥ ८३ ॥
 ॥ ८४ ॥
 ॥ ८५ ॥
 ॥ ८६ ॥
 ॥ ८७ ॥
 ॥ ८८ ॥
 ॥ ८९ ॥
 ॥ ९० ॥
 ॥ ९१ ॥
 ॥ ९२ ॥
 ॥ ९३ ॥
 ॥ ९४ ॥
 ॥ ९५ ॥
 ॥ ९६ ॥
 ॥ ९७ ॥
 ॥ ९८ ॥
 ॥ ९९ ॥
 ॥ १०० ॥

भगवैव उवाच ।

उक्तं हि ब्रह्मणा पूर्वं ब्रह्मत्वात् सृष्टाव च । एतद्युक्तस्युपनिषा दालम्भाप्रीतिर्न स्वयम्
 सर्वभूतहितार्थं दाल्भ्येन प्रकाशितम् । वैलोच्ये वीक्ष्य विष्णोः समारब्धं वापामार्जनं
 उवाच कथितं देवि यत्तु प्रकाशितं मे सदा ।

भूत्वा तु सर्वं भवता च दीनान्तेष्वभ्यवर्तते ॥ ११ ॥

एति श्रीपादं भगवत्पुत्रं पञ्चपञ्चाशत्संवाह्यं संहितायां एते अष्टादशौ अध्यायः
 सारवर्षाद्द्वयमार्जनस्त्रीं नामाष्टसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥

एकोनाशीतितमोऽध्यायः

अपामार्जनस्त्रीव्रतविधानं वत्कलमार्हादित्यवर्णनञ्च

भगवैव उवाच ।

अपामार्जनं विद्वं परमार्थमुत्तमं च । एतित्वं विद्येद्यं पुत्रकामार्थविद्वत् ॥ १ ॥
 एतस्त्वोदं गृहेऽप्यग्नः सर्वकामार्थविद्वत् । एककालं विकालं वा ये पठन्ति विज्ञातव्यः
 आयुश्च श्रीवृद्धोपवृद्धिर्वाप्नोतिदेहि विद्वं । साक्षात्तं जगते विद्याविशिष्यो राजभूषणवान्
 वृद्धोऽपि परमसुखि च गृहेऽपि भक्तिं च विन्दति ॥ २ ॥
 अन्यथा जगते भक्तिं पठनादप्यवाप्नुयात् ॥ ३ ॥
 सम्यक्कालं तस्य उपाये नानाविधेः । अखिलं वापसकृत्तं तस्यैवादेव भवेत् ॥ ५ ॥
 एति ब्रह्मणा तु गीर्देहि ! एतित्वं समाहितैः ।
 पुत्राश्चैव तथा जग्मूः सर्वार्थां भवति भूयम् ॥ ६ ॥
 त्रिंशोऽपि सुखं भूयश्चैव तु वा यावदति भूयश्च ।

एतं लोकं सुखं भूयश्चैव विष्णोः पदं पदम् ॥ ७ ॥

एतित्वा एतैकमेकं तु युक्तं वाः समर्थवै । सर्वं वीर्यं एतं वीर्यं युक्तत्वाः पुत्रं दत्ते

एतस्मिन् न परं देवदं मुक्तिपथम् । पृथिवीमसौ पञ्चविज्यते न गच्छति
अपेक्षितं विद्येय विज्यतेकम् पादम् ।

पादनां शीघ्रमपि पञ्चदेवं समर्चते ॥ १० ॥

रोगाद्यानिभूतानि भूतानि हानिबकरम् । भूतद्विषयैव पञ्चदेवं गच्छति ॥ ११ ॥

कण्ठं मुञ्चतिन भूतं भूतं भूतं हि यः पश्ये ।

स यं पृथग्यो देवो विज्यतेकं स गच्छति ॥ १२ ॥

कण्ठंभूतान् भूतान् देवं शङ्क्यकस्मिन् विहितः । भूतपृथःप्रोचते विप्रःस्वोपं धीमतामसम्
कञ्चतेकं पञ्चपञ्चविज्यतेकं समर्चति । मोक्षमाय पञ्चकौशलेमवस्थापितव्यते

एतस्मिन् पठेद्विषं परमिषामाप्नुयात् ।

हे भगवन्सन्नि भूतैकं यं विद्या पृथग्यःस्वितः ॥ १५ ॥

स्वार्थमां वै भविष्यतेविःसृष्टं भगवन्शयः । हे वै भगवन्मन्त्रिके भगवत्परायणः
तेमन्त्रिकस्य सप्त कार्यां वै वै भगवन्त गतः ॥ १६ ॥

इति श्रीपद्मं महापुराणे पञ्चपञ्चमस्तोत्रेण संहितायां पृष्ठे उत्तरखण्डे उपाधि-

भाष्यसंक्षेपमात्रं समाप्तं । श्रीमद्विष्णुसमिपः ॥ ३६ ॥

अष्टोत्तिशताष्टकम्

विष्णुसमिपःसंक्षेपम् ।

श्रीपद्मस्तुवाच ।

अष्टो विष्णोश्च महासमिपःपृष्ठेऽवस्थानो । पञ्चमोऽष्टोऽष्टकःपृष्ठःपञ्चमोऽष्टकःपृष्ठः

महादेव उवाच ।

२२७ विष्णुसमिपःपृष्ठःपञ्चमोऽष्टकःपृष्ठः

भूतान् न उवाच पृष्ठं पृष्ठं महासमिपःपृष्ठः ॥ २ ॥

देवदत्तं भूतानां व्यापनोपपन्नम् । आरुदं सर्वभूतकामाणां परोक्षिदुःखकामम् ॥
अन्यत् भूतानां देवोक्तिं प्रयच्छः । सर्वस्यैव विद्वानां समस्तं परोक्षिदम् ॥
नारायणं उपास्य श्रुत्वा भयसहस्रं । परोक्षिदमनुग्रहं वाञ्छन्मनःकायकामिभिः ॥
गुणानामप्यं शान्तं श्रीपाङ्कजं विभक्तम् । श्रुत्वा हि सर्वभूतानां पञ्चदेवं गुणविभुः ।

गुणविभु उवाच ।

किं वदामि त्वं पतिं किं वदामि । किं वदामि शशिनं किं वदामि सप्तदशं सप्तदशं ॥ ७ ॥
सर्वं किं वदामि सवित्रीमनन्दं सप्तदशम् । किं वदामि शशिनं किं वदामि सप्तदशं ॥
सप्तदशं परोक्षिदं सवित्रीमनन्दम् । अविद्यामयि किं वदामि सप्तदशं ॥
सप्तदशं परोक्षिदं सवित्रीमनन्दम् । अविद्यामयि किं वदामि सप्तदशं ॥
सप्तदशं परोक्षिदं सवित्रीमनन्दम् । अविद्यामयि किं वदामि सप्तदशं ॥
सप्तदशं परोक्षिदं सवित्रीमनन्दम् । अविद्यामयि किं वदामि सप्तदशं ॥
सप्तदशं परोक्षिदं सवित्रीमनन्दम् । अविद्यामयि किं वदामि सप्तदशं ॥

महादेव उवाच ।

भूतैके वा कदा जातः भूतानां गुणविभुः सति ।

समस्तं सर्वभूतानां लोकानां च विज्ञायते ।

प्रजापतिर्यस्य भूतानां शान्तिः शान्तिः ॥ १३ ॥

श्रीम उवाच ।

भूतानामनन्दं गतं सर्वभूतानाम् । शीतलं प्रसन्नं सप्तदशं सप्तदशं परोक्षिदम् ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥
प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः । प्रसन्नं भूतैर्विषयः प्रसन्नं भूतैर्विषयः ॥

व्याख्या आनन्दं विदुः सर्वभूतानामनन्दम् ॥ १८ ॥

सप्तभिः सप्तदशैश्च सप्तं शान्तं जगत् ।

उवाच विप्रकाशो निन्दितः स निवर्तितः । शार्ङ्गमुत्पललाटोऽर्जुनः समदर्शनः ॥ १३६ ॥
 यमैश्च निरुद्धैश्च लघुवासनं वयनैः । प्राणायामैश्च सीमैश्च मन्त्राद्यैश्च सततैः ॥ १३७ ॥
 ध्यात्वा निरुद्धा ध्यातैः समाभिध्यातान्तिष्ठः ।
 योगाभ्यासं सदा सम्यक् च विमर्शकित्थः ॥ १४० ॥
 धृक्केशादिकैश्चैव तथा पौराणिकैश्च । आराधयति सर्वथा ततः शक्तिमन्वाप सः ॥ १४१ ॥
 राक्षसेष्वभिर्मुक्तः स्वयम् एव कथयन् । आराधयामास देवं सर्वदेवगणतारामना ॥ १४२ ॥
 पुनरपि भाषाभिप्रायः पुण्डरीकापवेशणः ।
 ततः कदाचिच्च देवं शतैः परमायुषिभ्यः ॥ १४३ ॥
 जगाम सुमहावीर्यः सारथाय विरचयति यमः । तं द्रष्टुकामो भाषात्युण्डरीकं सप्रीतिनिभम्
 विष्णुमन्त्रिपतीतानामा वृणवानां निवेद्यः ।
 स दृष्ट्वा शतार्धं शतार्धं वीर्यमप्यव्यभिचरन् ॥ १४५ ॥
 शतमभिनिर्देष्टारः सर्वदेवैकमात्रमम् । प्राश्रितः प्रणवा भूया प्रहृष्टनालारामना ॥ १४६ ॥
 अथ दृष्ट्वा विप्रानेन प्रणाममकरोत्ततः । कीदृशमप्युवाकः सर्वदेवाणां हृद्यवपुषम् ॥
 आसीत्तद्वत्सः सुमुखो जगदव्यभिचरः ।
 विदुस्त्वानामयथा वदितुमीष्टवत् एव वा ॥ १४८ ॥
 इति स विदुषश्चिन्त्यया शतार्धं परमायुषिभ्यः ॥ १४९ ॥
 पुण्डरीक उवाच ।
 शतौ भूयानि संप्रदासः पुनो वा परमायुषिः । स्वदेवैर्न हि भगवन्मात्रेण भूविदुर्लभम् ॥
 त्रिभुवैः पुमान्कोऽपि मया तव समः प्रभो । एकैर्महत्स्वदेवैरेव परमायुषं मयापि ॥ १५० ॥
 सततः संतोषितो भवति पूजितो वा दिव्योत्तम ।
 पुनानि भगवत्कथावच्छादयि यद्व्यथा ॥ १५१ ॥
 शार्ङ्गं पाण्डुरूपं देवदेवस्य शार्ङ्गिनः । शार्ङ्गकथादीपयामोऽनेनोपपत्त्युक्तवदधः ॥

[illegible]

|| 77 || ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

|| A hñe pñeñe a hñeñe pñeñe || :ñe pñeñe a hñeñe pñeñe ||

Ա իշ և Կոյնուդը բլրին բարձրան կտրելու

1. *Prunella vulgaris* L.

॥ ५७ ॥ अष्टाविंशतितमोऽध्यायः ॥

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥८२॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टादशोऽध्यायः ॥

[illegible]

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

॥ ३७ ॥

[illegible]

॥ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् भगवत्पादौ शिरसाभ्यर्चयामः ॥ दध्मन्मन्त्रं ध्यायेत् ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

" ३६ " ॥

የጋራ ጥቅም ላይ የሚውል ሲሆን፣

Let X be a topological space and \mathcal{F} a family of subsets of X . Then \mathcal{F} is called a *filter* if it satisfies the following conditions:

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

കാർഷ്വേർഡ് പാർക്കിംഗ് സൗകര്യം ഉണ്ട്.

कलं कर्म वा गच्छतुं विद्यानं धर्मो विद्यते ।

॥७३॥ श्रीगणेशाय नमः । उपरते दिवसे विद्यते सावित्रीपदम् ।

၆၇၆ * ကိုယ်တို့အားလုံးအတွက် အကျိုးရှိစေရန်အတွက် * [၂၀၁၃.၁၁.၁၁]

! 10 00 0000 000 ! 000 000 0000

It is not a matter of course that the people of the world are all of the same race and color.

၂။ နယ်လွှာ အောက်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြပါသည်။

11. История культуры

[illegible]

1. *Chlorophyll* is the green pigment found in plants and algae, which is responsible for photosynthesis.

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੪੯ ਈ.

॥ अथ श्रीमद्भगवत्पूजाविधिः ॥

॥ ३६ ॥ : धर्मस्य सङ्गो ब्रह्मविद्यायाः साक्षात्परायणम् ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા : અધ્યાય : ૧૨ : ૧૨

14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1

[illegible]

NAME _____ DATE _____

॥ आरंभः ॥

॥ भगवत्पदं ध्यात्वा भक्त्या भजति ॥

॥ ३३ ॥ गणेशाय नमः ॥ गणेशाय नमः ॥ गणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

Figure 1

1. Introduction

English

ସାମାଜିକ ସୁସମ୍ବନ୍ଧର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ସମାଜ । ସ୍ୱାଧୀନତା । ସ୍ୱାଧୀନତା । ସ୍ୱାଧୀନତା ।

॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

अशीतिवर्गोऽप्ययः ॥ * आर्देन पुण्डरीकाग्रोर्ध्वोऽकारणम् *

विश्विहो वा विश्वं । न हिर्द्धं धर्मं कारणम् ॥ १०६ ॥

ये यथांशं दूरतमानः पापपातारयः सदा । वेद्विद्यानिव पदंल्यानं आराधयन्पापयुगा
विद्वान्ते नवपापार्थवृत्त्या वा भीतकलियः । पुनरिषकलं लोकमहिंसाविजितमानस
सुखदुःखं भविसत्त्वा राजा परमवैभविम् । इतीक्यं समारय्य वैष्णवं पदंभासवत्
आनन्दं प्रार्थयः शान्तः श्रेष्ठः सन्निभतारः ।

अथा वा परमात्मानं सविहिं पयसं गताः ॥ १११ ॥

प्रकृतः परमाह्वयः पुन आराधयं इतिम् । सविताऽप्यर्चिता अथा वेदैव परित्यजित
मरुतो नाम वेदासो राजा परमाशीलः । उपार्थेनं हिरे काळं परं मुक्तिमवाप्तवान्
आमान्तरहृदयं पदस्यानमितीदृशी । एतेऽहं विष्णुमहानामिनि सदापुंसापयका
स वासि विष्णुसालोचनं पुण्यां गात्रं संशयः । किमुनलदंशमायाःपुङ्गवाः सन्निभताराः
अनन्यमानसोर्जितं व्यावृत्त्यस्यसविश्वकैः । आराधयन् आर्चयेत्पापीपरमात्मनोऽननः

मीमा उवाच ।

इत्येवमुक्त्वा देवविष्णुदेवान्तरादीश्वर । परीपकारनिशितं आरयः परमापवित्र ॥ ११८ ॥
पुण्डरीकोऽपि अस्मिन्मा आराधयन्परायणः । उो मनीषातयापुर्वणि मन्त्रमष्टाष्टदं अपरं

प्रवीर मम विश्वरमणिनि शालं परमसदा ।

इत्युण्डरीकं गीत्रिभ्यं मन्त्रिष्वप्यष्टादशकम् ॥ १२० ॥

अपस्वी विमले सौम्यं शास्त्रमाहं मनीषातः । उवाच विमलकाली निर्दोशो निप्यदिष्टः
स्वादीऽपि कृपापाशान्तरपयसीतिमहामणिः । निर्दापुनैव अस्यासौपुण्यापवित्रोऽपि
अपसा अज्ञानं वा गीतेन च विज्ञोतः । अमरकमान्तराकृतं संस्कारं च यथा सदा ॥
असादादेपदेपस्य सर्वलोकस्य साक्षिणः । अथप ययानं विद्विर्बोल्यावो भीतकलियः
शङ्खचक्रादापाणिं पीतपासममल्युक्तम् । यथामलं पुण्डरीकाक्षं च दर्शयं सदाकलियम्
सहस्रान्तराया वाचं भूगः शान्तिर्विद्वसका ।

032

आमयिवागुत्तरतः सर्वदा स्निह्यति नमः । एतद्विषयिण्यतः कृपया प्रीतिः ।
 प्रीतिः सर्वदा प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः । अतिशयोक्तिः प्रीतिः प्रीतिः ।
 प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः । प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः ।
 प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः । प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

सर्वप्रमाणिकस्य प्रीतिः प्रीतिः ।

मन्त्रार्थः ॥ १ ॥

કોઈ બીજાને માર્યાબદ્ધ વસ્તુઓના અધિકારમાં હિંસા કરી શકે તેથી અત્યંત ગંભીર છે.

|| ՀԱ || ԱՅԹ ԿՐԱՍՊԱԿ ԲՆԵ ՔՈՒՄԻՏԻՐԻՆ : ԳԶԴԻՆ

1. **සංග්‍රහයක් ලෙසින් පිළිගැනීම**

॥ १३ ॥ अथ विष्णुसहस्रनाम ॥

॥ अथ भगवत्पूजाविधिः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

एकूँ अ दूत एतं विदुः शक्तिः एव । अतः एतं विदितव्यं विचार्यते ।

इससे सावधान होकर इससे बचने के लिए। इससे बचने के लिए। इससे बचने के लिए।

॥ ६८ ॥ इन्द्रा इन्द्रा इन्द्रा इन्द्रा इन्द्रा इन्द्रा

1. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਨਮ 1945 ਈਸਵੀ 11 ਮਈ

॥ इति श्रीमद्भगवत्गीतायां अष्टाध्यायसमाप्तिः ॥

1. 1920 11/11/1920 12/11/1920

॥ ५६ ॥ मन्त्राचार्यः श्रीमन्मन्त्राचार्यः श्रीमन्मन्त्राचार्यः

संस्कृत-भाषायां चतुर्थेऽध्याये चतुर्थः प्रश्नः ।

॥ ॐ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

॥ २६ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

• Երկրորդը՝ հյուսիս-արևելք: Գրեթե այն ժամանակ, երբ հայկական զորքերը հաղթանակ տար Սևաստոպոլիսի շրջանում:

1 mile long

[illegible]

1. Вопросы - ответы по теме : «Средства массовой информации и их роль в обществе»

• 11 2 11 1 2000 10 10 1000 1000 1000

፡ ለእኛ ለሕዝብ ለሕግ ለሰላም ፡ ስለሆነ

सर्वत्र हीच माहिती मिळते आहे. म्हणूनच, याबाबतची माहिती सर्वत्र मिळते आहे.

1. Introduction

1. የጥቅም አገልግሎት

፡ጠክላዊዎች፡

॥ ६७ ॥ अथैवमुक्तं ॥ अथैवमुक्तं ॥ अथैवमुक्तं ॥

ಪ್ರತಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸಭೆ ನಡೆಸುವುದು.

[illegible][illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. महाराष्ट्र विधानसभा

၁၇။ သွေးကူးစနစ်နှင့်ဆက်သွယ်သော အဆင့်မြင့်

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीकृष्णार्चनम् ।

[illegible]

DATE	DESCRIPTION	AMOUNT
1900	...	...
1901	...	...
1902	...	...
1903	...	...
1904	...	...
1905	...	...
1906	...	...
1907	...	...
1908	...	...
1909	...	...
1910	...	...
1911	...	...
1912	...	...
1913	...	...
1914	...	...
1915	...	...
1916	...	...
1917	...	...
1918	...	...
1919	...	...
1920	...	...
1921	...	...
1922	...	...
1923	...	...
1924	...	...
1925	...	...
1926	...	...
1927	...	...
1928	...	...
1929	...	...
1930	...	...
1931	...	...
1932	...	...
1933	...	...
1934	...	...
1935	...	...
1936	...	...
1937	...	...
1938	...	...
1939	...	...
1940	...	...
1941	...	...
1942	...	...
1943	...	...
1944	...	...
1945	...	...
1946	...	...
1947	...	...
1948	...	...
1949	...	...
1950	...	...
1951	...	...
1952	...	...
1953	...	...
1954	...	...
1955	...	...
1956	...	...
1957	...	...
1958	...	...
1959	...	...
1960	...	...
1961	...	...
1962	...	...
1963	...	...
1964	...	...
1965	...	...
1966	...	...
1967	...	...
1968	...	...
1969	...	...
1970	...	...
1971	...	...
1972	...	...
1973	...	...
1974	...	...
1975	...	...
1976	...	...
1977	...	...
1978	...	...
1979	...	...
1980	...	...
1981	...	...
1982	...	...
1983	...	...
1984	...	...
1985	...	...
1986	...	...
1987	...	...
1988	...	...
1989	...	...
1990	...	...
1991	...	...
1992	...	...
1993	...	...
1994	...	...
1995	...	...
1996	...	...
1997	...	...
1998	...	...
1999	...	...
2000	...	...
2001	...	...
2002	...	...
2003	...	...
2004	...	...
2005	...	...
2006	...	...
2007	...	...
2008	...	...
2009	...	...
2010	...	...
2011	...	...
2012	...	...
2013	...	...
2014	...	...
2015	...	...
2016	...	...
2017	...	...
2018	...	...
2019	...	...
2020	...	...
2021	...	...
2022	...	...
2023	...	...
2024	...	...
2025	...	...
2026	...	...
2027	...	...
2028	...	...
2029	...	...
2030	...	...
2031	...	...
2032	...	...
2033	...	...
2034	...	...
2035	...	...
2036	...	...
2037	...	...
2038	...	...
2039	...	

तस्मात् अ विवेक्यं वैश्वानरं सुधीमान् । एकाग्रतां विधीयते दीनान् प्रकरोते ॥

कृपां देवता सदा देवि शोचते विविधवैभवं ।

दीनान् प्रकरोते प्रकृतं कतिमन्त्रायाम् ॥ ६ ॥

अपराधमहर्षेण मुक्तान् वैश्वानरं । शतविग्रहं त्रयानि कतिमन्त्रायामपि ॥
 त्रयमन्त्रायामपि विषयः । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

गीताविष्णुः प्रकृतं वै क्व अपा विषयवैभवं ।

दीनान् प्रकरोते प्रकृतं कतिमन्त्रायामपि ॥ ६ ॥

कृषिं प्रकृतं प्रकृतं कतिमन्त्रायामपि । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

पादुकिमन्त्रायामपि विषयः ।

दीनान् अ अष्टाविंशति विषयवैभवं ॥ ११ ॥

दीनान् अष्टाविंशति विषयवैभवं । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

विषयं दीनान् प्रकृतं विषयवैभवं ॥ १२ ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं ॥ १३ ॥

कृषिं अष्टाविंशति विषयवैभवं । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं ॥ १४ ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते । अहं वै वै प्रकृतं विधीयते ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं ॥ १५ ॥

अष्टाविंशति विषयवैभवं ॥ १६ ॥

विष्णुपुत्रैर्जनाम् भूयो भूयो वदन्ते । वीज्यां चिन्तां विष्णुः सर्वपापानां
 प्रीतिं प्रीतिः सदायदा सर्वदा वि । यत्र देवाः सदायदाः विष्णुः सदायदा

आचारिणं वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २३ ॥

अथ गान्धर्व्यां पाणिनीयसूत्रेण गान्धर्व्यां चिन्तां वदन्तं तत्र वीज्यां

वीज्यां चिन्तां वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २४ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २५ ॥

अथ गान्धर्व्यां पाणिनीयसूत्रेण गान्धर्व्यां चिन्तां वदन्तं तत्र वीज्यां

आचारिणं वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २६ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २७ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २८ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ २९ ॥

अथ गान्धर्व्यां पाणिनीयसूत्रेण गान्धर्व्यां चिन्तां वदन्तं तत्र वीज्यां

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३० ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३१ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३२ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३३ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३४ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३५ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३६ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३७ ॥

वदन्तं तत्र वीज्यां चिन्तां ॥ ३८ ॥

“अहंताय विनाहं
एति हि कायमापय

मातेत्यु गुणपापाप आहं
देवदेव मातेत्यु
एतदेव मातेत्यु

मातेत्यु आत्माय सर्वदा
प्राप्तेः प्रपन्नं न तदाहं अहं

देवदेव आत्माय !
हृदयेनाप्ययं हि तप

सुखं देवदेव ! प्राप्तेः प्रपन्नं
सर्वदा तपसा तपसा

सर्वदा तपसा तपसा तपसा
सर्वदा तपसा तपसा तपसा

सर्वदा तपसा तपसा तपसा
सर्वदा तपसा तपसा तपसा

सर्वदा तपसा तपसा तपसा
सर्वदा तपसा तपसा तपसा

सर्वदा तपसा

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! प्रणिमं पा

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

पाण्डुराजपाण्डुराजपाण्डुराज पाण्डुराज ! पाण्डुराज

—

ମୁଖ୍ୟ ମନ ହୁଏ

। ଶରୀରର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

ମନର ମନ ହୁଏ

॥ ୧୭ ॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ୧୮ ॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ୧୯ ॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ୨୦ ॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

॥ ୨୧ ॥ ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

। ମନର ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ ମନ ହୁଏ

देवानां देवाणां पवित्राणां पवित्राणां । अविद्याविद्येति च ततो देवानां देवानां ।
 देवानां देवानां पवित्राणां पवित्राणां । अविद्याविद्येति च ततो देवानां देवानां ।

तथा च विद्यायां चैव मुक्तिर्यथा चैव साक्षात् ॥ २५ ॥

मती तु मयि दृष्टी सत्त्वोपलब्धिः । अतीनां देवतायां चैव विनिवेद्यते ॥

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ॥ २६ ॥

निवासीकृत्या चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

तथा च विद्यायां चैव मुक्तिर्यथा चैव साक्षात् ॥ २७ ॥

मती तु मयि दृष्टी सत्त्वोपलब्धिः । अतीनां देवतायां चैव विनिवेद्यते ॥

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ॥ २८ ॥

निवासीकृत्या चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

तथा च विद्यायां चैव मुक्तिर्यथा चैव साक्षात् ॥ २९ ॥

मती तु मयि दृष्टी सत्त्वोपलब्धिः । अतीनां देवतायां चैव विनिवेद्यते ॥

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ॥ ३० ॥

निवासीकृत्या चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

तथा च विद्यायां चैव मुक्तिर्यथा चैव साक्षात् ॥ ३१ ॥

मती तु मयि दृष्टी सत्त्वोपलब्धिः । अतीनां देवतायां चैव विनिवेद्यते ॥

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

आवाहयाम्यस्यां चैव साक्षात्कृत्या ततः ॥ ३२ ॥

निवासीकृत्या चैव साक्षात्कृत्या ततः ।

तथा च विद्यायां चैव मुक्तिर्यथा चैव साक्षात् ॥ ३३ ॥

अथ ये वीर्यवतः सन्ति तेभ्यस्तस्माद्विभक्तं दत्त्वा पूर्वादिभिरप्येव दत्त्वा श्रीनि-
 वाय श्रीरत्नाय नमः श्रीनन्देभ्यः ।

नन्देन विभक्तिं नन्देन नन्देन । ।

अपूर्वतरे मया समस्तस्यैव यत्नं ते यत्नम् ॥ ३५ ॥

नत उवाच । उवाचुर्मन्त्रिण्यः । उवाचुर्विद्वद्भिः । उवाचुः सत्यमुमानं स्वयं श्रीनि-
 वामः ।

पुनरुवाचकं द्विष्टं ये मन्त्रेण विज्ञीयन्तः ।

सर्वपापविनिर्मुक्तं यानि विष्णोः परमेश्वरम् ॥ ३६ ॥

यत्नस्यैव ते नन्देन यत्नस्यैव ते रविः । पवित्रादीपकस्तद्वत्स्यते नान्यं सर्वथाः ॥

पूर्वस्य यानि दानानि विप्रस्यस्तस्य पुनः । सर्वं पूर्वोक्तं यानि पवित्रादीपकै-
 र्गृहीतम् ॥

उत्सृज्यमानं च राजाऽयं पवित्रादीपकविधिः ।

महती श्रुत्यते तत्र नान्यं कर्तव्यं विचारताम् ॥ ३७ ॥

सत्यसत्यं पुनः सत्यं यद्वक्तं नान्यदिदम् । पवित्रादीपके पुनर्यद्वर्तते तदा सत्यम् ॥

श्रीदेवर्षिभ्यो नमः । पवित्रादीपकविधिः । उवाचुः श्रीनन्देभ्यः । ते ये पण्डितान्तराः ।

अस्मादर्थं उवाचुः पराऽयं श्रीमान् पतन्निभः ।

मया तु या उवाच मन्त्रिभ्यो मन्त्रिभ्यो मन्त्रि ॥ ३८ ॥

इति श्रीपाद महर्षिराजो वल्लभाचार्यस्य सविनायकस्य उवाच उवाच उवाच उवाच उवाच उवाच ।

एतद्वर्तते पवित्रादीपकं नाम पञ्चशतितोषाऽप्युक्तम् ॥ ३९ ॥

सप्तशतितोषाऽप्युक्तम्

श्रीमद्विष्णुसहस्रनाम स्तोत्रकविरचितम्

पञ्चसुखाय ।

कानि कानि च पुष्पाणि कानिभ्यो नमः ।

कानि च पुष्पाणि कानिभ्यो नमः । ॥ १ ॥

पञ्चश्रुतः पुनर्निर्वाणकवर्त्तनादेव ।

कालिकं पुनर्विपत्तिं ते देवा न हि मातुः ॥ २२ ॥

मार्गिणीं प्रपन्नं पुनर्विपत्तिं मातुः । मातृश्रुतः सर्वत्रैव पुनर्विपत्तिं ॥ २३ ॥
मार्गिणीं विप्रं विप्रं विप्रं विप्रं विप्रं । पुनर्विपत्तिं विप्रं विप्रं विप्रं ॥ २४ ॥

माता पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥

माताते पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥ २५ ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥ २६ ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥ २७ ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥ २८ ॥

पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं पुनर्विपत्तिं ॥ २९ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible][illegible][illegible]

॥ १३ ॥ अथ शिवशक्तिप्रतिष्ठापनं ।
॥ १४ ॥ अथ शिवशक्तिप्रतिष्ठापनं ।

॥ ११ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

सत्यं । एवं न कदाः शीघ्रं स्वर्गो वैभवो भवेत् ।
 विष्णु वैभवं = शीघ्रं स्वर्गो भवेत् ॥३॥

सत्यमेव जयते । सत्यं धर्मो रक्षति रक्षितः । अथ हि साक्षात्प्राप्तमिदं विषयम् ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[: ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥] • श्रीकृष्णार्चनम् •

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

अथानुशासनादिकं ॥ ३३ ॥

... ११ ॥ ...

॥ ११ ॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

॥ ...

तु यदा यदा देवा देवदेवताभिस्तुः । तान्निन्दन्तं ततः सर्वं ब्रह्मैवास्ति ॥

इति महा देव देव विष्णुभाष्ये विहितम् ।

सप्तदशोऽध्यायः समाप्तः ॥ ३३ ॥

इत्येव ते न ते देवदेवतासु विष्णुसमः । तेन विविदिष्यतेऽत्र यथाऽवस्यमिच्छतः
आर्त्तामात्रः शङ्कतेऽपि सद्युक्तमतीति मम । न ददतीति देवः कश्चिदत्र संविद्यमानः
अथ ब्रह्मादेर्यथा विदुः शरणमाश्रयन् । पूजयेत्तदा नृणां वीर्यमवतर्कं गतः ॥
अथ ब्रह्म प्रत्येय गीतवापदिकः शिवः । ब्रह्मैवा शब्दव्यवपदोपशुद्धिर्भवेत् ॥
अथ प्रवृत्ते मातृसङ्गतिः पतिर्मातृसुतः । दृष्टेयं तेऽप्येवैव सद्युक्तमवर्णितः ॥ ३३ ॥

उपसर्गः पञ्चमः सप्तमः विष्णुभाष्यम् ।

उपसर्गविशेषः सप्तमः विष्णुभाष्यम् ॥ ३३ ॥

विष्णुभाष्यम् ।

पुनरेवै विष्णुसमः गीतवापदिकमर्थः । गीतवापदिकमवर्णितं देवादि यः ॥

अथ शिवदेवताः शिवदेवताः शिवदेवताः ।

विष्णुभाष्यम् ॥ ३३ ॥

उत्पत्तिं यदा विदुः शिवदेवताः । ते शिवदेवताः शिवदेवताः ।
गीतवापदिकमवर्णितं देवादि यः ॥

उपसर्गविशेषः सप्तमः विष्णुभाष्यम् ॥ ३३ ॥

अथ शिवदेवताः शिवदेवताः शिवदेवताः ।
गीतवापदिकमवर्णितं देवादि यः ॥

उत्पत्तिं यदा विदुः शिवदेवताः ।

उपसर्गविशेषः सप्तमः विष्णुभाष्यम् ॥ ३३ ॥

उत्पत्तिं यदा विदुः शिवदेवताः ।
गीतवापदिकमवर्णितं देवादि यः ॥

• Երկրորդը մեծ խնայարարն է (Բեյքոմբեկբեկյան)։

1. Title Page

॥ ३ ॥ अङ्गुलीयम् अङ्गुलीयम्

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋ ԴԱՐՈՒՄ

1. Public Law

§ 6. The following shall constitute the members of the Board:

સાહેબજીને મેં જાણી દીધી છે કે તમે મને મારા મિત્ર તરીકે ગણી શકો છો. મારા મિત્ર તરીકે મને ખૂબ ગૌરવ મળે છે. મારા મિત્ર તરીકે મને ખૂબ ગૌરવ મળે છે. મારા મિત્ર તરીકે મને ખૂબ ગૌરવ મળે છે.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

1. **இரு உயிரினங்களும் ஒரே இடத்தில் வாழ முடியாது**

सर्वे भण्डवर्गं विना कृपाविशेषात् । अथवा न मातुः किं पदम् ।

အထွေထွေချက်ချင်းစာတမ်းများ

1985

विद्यया भक्त्या च । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् । एतत् ।

ආර්ථිකයේ ප්‍රතිපත්ති

1. பெரிய கிணறு - பெரிய கிணறுகள் கிணறுகள் கிணறுகள் கிணறுகள் கிணறுகள்

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

महर्षिः ततः तं श्रुत्वा अस्मिन्वर्षेति गतम् ।

1. የግልጽ ምርመራ ማድረግ፡ ማድረግ፡ ይቻላል፡ ምርመራ ማድረግ

1. Wichtigste Punkte des Beschlusses : Unternehmensstruktur Rechtsform Finanzstruktur

2025 RELEASE UNDER E.O. 14176

Ի խնայելի բնութիւն զայն ժամանակ
Երբեք չեմ տեսներ իմ խնայելի բնութիւնսն

• Եւ իմ խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

• Եւ իմ խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

• Եւ իմ խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

• Եւ իմ խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

Ի խնայելի բնութիւնսն

• Եւ իմ խնայելի բնութիւնսն •

तुं नो वसिष्ठोऽपि वदतु । तदा वदतु तदा वदतु ॥ १ ॥

अतः तदा वदतु तदा वदतु ॥ २ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ३ ॥

तदा वदतु ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ४ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ५ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ६ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ७ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ८ ॥

तदा वदतु ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ९ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १० ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ ११ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १२ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १३ ॥

तदा वदतु ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १४ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १५ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १६ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १७ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १८ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ १९ ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ २० ॥

तदा वदतु तदा वदतु ॥ २१ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीकृष्णार्चनम् ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ११ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १२ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १४ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

उवाच देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।
 देवानपर्वविद्युः पत्निकान्दिवसविहृतम् । सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 पतालमप्यत्रैव निशुप्तं च महाबलम् । स्वपत्निरपि च शेषादीनामप्युपलब्धं मही ।
 देवानपर्वविहृतोऽपि देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

स्वपुत्रं गणपतयेत्याद्यानां पुत्राणां पुत्राणां ॥ २६ ॥
 एवं उवाचः कृत्वा देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

न कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।
 न देवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

नवमोऽध्यायः

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

नवमोऽध्यायः

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

नवमोऽध्यायः

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

नवमोऽध्यायः

एवं मही शालिवाहनाय सदावसुधां कृत्वा विहृतमालम्बतः ।
 कश्चिद् भवान् देवानामपि कश्चिद् भवान् । स्वपत्निरपि सहैः सपुत्रपुत्राणां मही ।

पदेयं वरं गच्छेत्तुम् । अथवा ॥ अथवा ॥
 गच्छेत्तुम् ।

॥ १० ॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

॥ अथवा ॥

श्रीतत्त्वज्ञानः

शुद्धेण सर्ववर्तमानिः शुद्धचक्रनिर्माणम् ।

नमः उवाच ।

धृतेः सर्वज्ञः कोणाङ्गितोऽस्य । निर्माणायैवेत्यत्रा कोटिभिः पञ्चविंशतिः
 त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । शुद्धतया सर्ववर्तमानं विनाशस्तथा
 सर्ववर्तमानं विनाशस्तथा । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।
 त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

देवा उवाच ।

म आत्मनि क्व क्वचित्प्राप्य विनाशस्तथा ।

सर्ववर्तमानं विनाशस्तथा । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

नमः उवाच ।

देवः सर्वज्ञः सर्ववर्तमानः । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

देवा उवाच ।

तत्त्वज्ञानं त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

श्रीतत्त्वज्ञानम् ।

तत्त्वज्ञानं त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

म नमः शिवायः सर्वज्ञः सर्ववर्तमानः । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

देवा उवाच ।

श्रीतत्त्वज्ञानं त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

नमः उवाच ।

तत्त्वज्ञानं त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

तत्त्वज्ञानं त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य । त्रैलोक्यैः शुद्धेः शुद्धेः विविधोऽस्य ।

[३४०]

० पापपुण्य ०

तेनःश्रींण च तदा एव च कथयन्तः । तदाकथयन्तः कथयन्तः । १२ ।
एतद्वचनपुनरां कीर्तयःपुनरां । तं दृष्ट्वा हस्तिःसर्वं देवात्मपुनरां

गणाय समस्तं पुनरापिचरितः ।

नदीमधवसुनीमिषः सर्वं विप्रसवा ॥ १४ ॥

अवतंकाःसर्वं कथयन्तः । ततःसमस्तं कथयन्तःपुनरां । १५ ।
प्रमत्तपुनरां । श्रीमद्भगवन्तः । श्रीमद्भगवन्तः । १६ ।

गणायसमस्तं । श्रीमद्भगवन्तः । श्रीमद्भगवन्तः । १७ ।
अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । १८ ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । १९ ।
अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २० ।

पुनःपुनरापिचरितः ।

तं दृष्ट्वा अत्रिःसर्वं मयापिचरितः ॥ २१ ॥

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २२ ।
अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २३ ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २४ ॥

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २५ ।
अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २६ ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २७ ।
अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २८ ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः ।

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । २९ ॥

अपराजितःसर्वःपुनरापिचरितः । श्रीमद्भगवन्तः । ३० ॥

॥ ११ ॥ महेश्वरपूजा सुप्रसिद्धा : महेश्वर देवता :

॥ १० ॥

सःश्रीमद्भगवद्गीतासु

सर्वप्रथम विद्यार्थी-विकास

1. *Amphibian* 2. *Reptile* 3. *Bird* 4. *Mammal* 5. *Fish*

> "Wahrscheinlichkeit für ein Ereignis: 0,12345678901234567890"

1944-1945

কর্তৃপক্ষের নিকট প্রার্থনা করা হবে।

[illegible]

1. Explain the following:

॥ अथ भगवत्पूजायाः विधिः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

1. **प्रश्न**

[illegible]

पञ्चविंशतिवर्षेभ्यः

॥ १०० ॥ श्रीकृष्णसद्व्यवसायसंवादे देवसेनावली नाम. प्रथमाध्यायः ॥ १०० ॥

-കുറ്റകളും മറ്റും ചെയ്തവർക്ക് പൂർണ്ണമായും പൊതുജനങ്ങൾക്ക് അപകടം ഉണ്ടാകാത്ത വിധം പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതാണ്.

॥ २३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. The purpose of the study was to determine the effect of the

ಇದೇ ಕೃಷ್ಣಕವಿರಾಯನು ಬರೆದಿರುವುದು. [: ೧೫೫ :]

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible][illegible]

गार्ह उवाच ।
तुल्यं पापमस्य । अथ नृपमायम् । ताम्रभास्विनोऽर्धेपात्राद्विन्द प्रवर्त्तिता
उतो ह्यायम् उभं पृथिवीद्विन्द सप्तभिः ।

आह्वयानात्समर्पणं विधीयते ॥ १३ ॥
अहम्भूतं भवति ।
अहम्भूतं भवति ।

॥ ३ ॥

नरिक् न विदितं ते ऽरिक् चैवितं तस्य वृत्तैः ॥ २८ ॥

श्रीमत्पञ्चरात्र ।

तैत्तिरीय दर्शितः पुराणं चयमन्वयमाह । नान्यथा च भवेत्तस्यः पारिभाषिकस्यैवमित्यतः ॥

नारद उवाच ।

अगम विवृत्त्युत्तरा पुनर्नीलपर्वतम् । अथ खलु गान्धर्वादिभिरुक्तः सङ्केतैरित्यतः

अवर्णनार्थं भाषां वृद्ध्या हि ब्रुवन् वरा ॥ २९ ॥

ततः शिष्यो विस्मयमानसः पुनर्वचनम् मुदाप्य उवाच वरा ।

स चापि वृत्त्युत्तरागत्तं त्रिषु वृद्ध्या शरीरैः समवर्णिकयत् ॥ ३० ॥

एतौ शीघ्रतः सङ्गृह्यन्तौ पञ्चपञ्चाशद्वर्णां संहितायां पृष्टे उत्तरमावृष्टे कालिक-

माहोदये श्रीशिवसत्यसमासंवादे वृत्त्युत्तरवर्णनं नाम

सप्तविंशत्यध्यायः ॥ ३० ॥

ऋषिकेशोत्तमोऽध्यायः

वृद्ध्या वृत्तैः सङ्केतैर्विदितया वृत्तान्तरे अथवा ॥

नारद उवाच ।

विष्णुर्नीलपर्वतं गत्वा वद्वैत्यपुत्रोद्वेगम् । पारिभाषिकस्य भर्तृण्य वृत्तयाम्भक्तोऽन्वयि

भ्यां वृद्ध्याका देवो वृत्तमव्यये वदद्वाह । अर्वादि मन्त्रिणावृष्टं तैत्तिरीयकं विनाशम् ॥ २

होमपर्वतपुत्रावृष्टं भक्त्यादगमासंविशम् । दक्षिणार्थापत्तं मुच्यं वरासां भाषितं वरा ॥

त्युद्धं वारादे मातं सवृद्धवराभा सव । वरावृद्धा सा वारा सवृद्धां प्रविशित्यती

ददशोद्विगमादिपत्यं सविद्धं निभलं भृष्टः ।

वद्विदितमिति वराया वदती मन्त्रिणावृष्टा ॥ ५ ॥

अथविंशत्यध्यायः श्रीपुण्डरीकाक्षे ॥

चिन्तयेत्तु यदा यदा न मुनिं वाक्यमवासेत् ॥ ५२५ ॥

यदा उवाच ।

अथ शकुन्तलकण्ठं प्रत्येव मुनिवतीम् ॥ ५२६ ॥

मुनिवतीम् ।

मायं श्रीवशिष्ठं शकुन्तलं कथं निवृत्तं मुनिं । अयं निवृत्तकथं एव न वीक्ष्यमानम् ॥

यदा उवाच ।

तद्वचनमन्तरेण यथावदस्मात्प्रवृत्तः । अस्मात्प्रवृत्तं वदन्तं वृत्तं वीक्ष्यमानम् ॥

अथ अस्मात्प्रवृत्तं वदन्तं वीक्ष्यमानम् । तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं ॥

अस्मात्प्रवृत्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं ॥

निवृत्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं ॥ ५२७ ॥

यदा उवाच ।

निवृत्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं वदन्तं ॥ ५२८ ॥

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

यदा उवाच ।

॥ ५१ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५२ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५३ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५४ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५५ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५६ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५७ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५८ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ५९ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६० ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६१ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६२ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६३ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६४ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६५ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६६ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६७ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६८ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ६९ ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

॥ ७० ॥ अथैवमिति श्रुत्वा

देवा उवाच ।

महादेव त्वया देवा रक्षिताः शुभं ज्ञायते । कविद्वयसमुद्भूतं त्वं हि कथामहे ॥
 भृङ्गदन्तवपुषस्तृणादी विष्णुविद्युतिर्माहितः ॥ १६ ॥

देव उवाच ।

मण्डलं शतं देवा विष्णुर्माहेन्द्रवधे । शतधा भीतिर्मायायां साधुः कार्यं कथयति
 मन्दवपुषस्तृणादी विष्णुविद्युतिर्माहितः ॥ १७ ॥

देवा उवाच ।

स्वयम्भारक्षते देवः सद्युगमासीत्तथा । देवाश्च भुवः सुवर्गसुवर्गसिद्धयस्तथा ॥ १८ ॥

देवा उवाच ।

पृथुर्देवाः सत्त्वरात्मनो गृणाः सर्वविषयिष्वर्षिद्वयसत्त्वरात् ॥
 पृथिव्या विष्णुर्माहेन्द्रवधे मया भीतिं युवां मर्त्येण शतैः ॥ १९ ॥

यदि यदीदृशमिदं भवति तदा अस्मादेव सप्तमिह युवा ।

मृद्वर्माणां सद्युगमासीत् देवा विदुर्न मर्त्येण शतैः ॥ २० ॥
 पृथिव्या विष्णुर्माहेन्द्रवधे मया भीतिं युवां मर्त्येण शतैः ॥ २१ ॥

देवा उवाच ।

स्वयम्भारक्षते देवः सद्युगमासीत्तथा । देवाश्च भुवः सुवर्गसुवर्गसिद्धयस्तथा ॥
 पृथुर्देवाः सत्त्वरात्मनो गृणाः सर्वविषयिष्वर्षिद्वयसत्त्वरात् ॥ २२ ॥

मृद्वर्माणां सद्युगमासीत् देवा विदुर्न मर्त्येण शतैः ॥ २३ ॥

यदि यदीदृशमिदं भवति तदा अस्मादेव सप्तमिह युवा ।

मृद्वर्माणां सद्युगमासीत् देवा विदुर्न मर्त्येण शतैः ॥ २४ ॥

देवा उवाच ।

स्वयम्भारक्षते देवाः सद्युगमासीत्तथा । देवाश्च भुवः सुवर्गसुवर्गसिद्धयस्तथा ॥
 पृथुर्देवाः सत्त्वरात्मनो गृणाः सर्वविषयिष्वर्षिद्वयसत्त्वरात् ॥ २५ ॥

§ 4. Восстановление и изменение

1. Կարգի մասին քննարկում անցնելու համար

U A U Lohmeyer, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590,

1. התאחדות העובדים (התאחדות העובדים הכללית)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

1. Ի՞նչ նպատակով եմք մտնում խոսքիս:

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

1. What is the main purpose of the text?

ՀԱՅԿԻ Ա ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԱՆ ԵՄ ԴԵՄՈՔՐԱՏԻԿԵՆ ԼՈՒՐԵՆՏԻՆԻԱՆԵՐԸ

1. 目的と効果

[illegible]

ආර්ථිකයේ ස්ථාවරත්වය සහතික කළේය.

QUESTION

સાચા જીવન માટે જીવનના દરેક ક્ષણનો ઉપયોગ કરો

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

በጊዜ ላይ የሚገኝ የጥያቄ ስልጣን ለሚሰጥበት ማህበራዊ ሥልጣን ማሳደግ ይቻላል።

1. 100%

1211

पुनर्विचार के लिए प्रार्थना करते हैं।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ६२ ॥ :Dharmajyotiḥ bhūḥ dharmajyotiḥ bhūḥ

॥ ६८ ॥ **महोदधेः प्रसूतः स भवति शक्रः ।**

1 : ପ୍ରାକୃତ ଓ ପ୍ରାକୃତ

॥ १८ ॥ एतत्तु विदुषां च नृणां चैव नान्यथा ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

|| ੨੬ || : ਸਤਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਕਰੇ ਸਤਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਕਰੇ ॥

1. உருவம் உருவம் உருவம் : உருவம் உருவம்

॥ ७३ ॥ कर्मसुखं पुण्यं पुण्यं पुण्यं पुण्यं पुण्यं

1. አንድምሽት ልብና ልብ (ጥንቃቄ)

611 Let's begin with the first question: What is the best way to measure the impact of a program?

॥ ३३ ॥ अथ भुवनेश्वर उवाच ।

। मृत्युनिश्चयमात्रे विना मृत्युप्राप्तमनुसृतम्

॥ अङ्ग ॥ महाभारतं नाम धर्मस्य संहिता इति ।

। अथैतन्महाभारतं श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।

စွဲပြုရန် ဓမ္မဒိဋ္ဌိပရိယာယ် ပြုစုရန်၊ ပရိယာယ်ပြုစုရန်၊ ပရိယာယ်ပြုစုရန်၊

[illegible]

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अस्मिन्नायं पञ्चाङ्गं पञ्चाङ्गं पञ्चाङ्गं पञ्चाङ्गं पञ्चाङ्गं ॥

॥ ७ ॥ महेश्वरः सः सर्वं भूतानां प्रलयकृत् ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ अथ श्रीगणेशोपनिषत् ॥

॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री गणेशाय नमः ॥

342

[illegible]

1. LINE LINE

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ॥

1. **Abstract**

1. 10/10/1994

:ክርስቲያንነት

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

பெரிய அளவுக்குள்ளேயே இருக்கிறார்கள். இதைப் பற்றி நான் சொல்ல விரும்புகிறேன். இதைப் பற்றி நான் சொல்ல விரும்புகிறேன்.

॥ ३३.॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. மேற்கண்ட பத்திரிகை : இரண்டு மாதங்களுக்கு முன்பு

આથી જિલ્લાના અધિકારીઓએ જણાવ્યું કે : અહીંના પુરુષો અને સ્ત્રીઓ બંન્ને જાતના લોકો અહીંના સ્થાનિકો જ નહીં પણ અન્ય જગ્યાઓના લોકો પણ અહીં આવે છે.

આચાર્યશ્રી દેવે દેવદાસશ્રી : એ બધામાંથી એકે જ એકે પાત્રને

॥ ३८ ॥ अथैवमिदं तदा प्रकृत्युत्पत्तिरिति चेन्न

पुनर्विद्यया समाश्रित्य कविकृत्य भक्तिकः ।

[illegible]

॥ ४८ ॥ ପ୍ରତ୍ୟାହତେ କୃତାନ୍ତିତ୍ୟୁକ୍ତାନ୍ତ୍ୟାମ୍ବୁଜାୟ ନମଃ ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 श्रीकृष्णार्जुनसंवादे अर्जुनविषादयोगः ॥ १३ ॥

1948

[illegible]

וְעַתָּה בְּיָמֵינוּ הַחֲסִידִים הַזֵּהִם הַלְּבָבִים הַלְּבָבִים

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ इति पद्यम् ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809 2810 2811 2812 2813 2814 2815 2816 2817 2818 2

1 2212122290

[illegible][illegible]

1. Identify the main idea of the passage.

1. Die erste ist die, dass die Menschen nicht nur
 2. die Natur, sondern auch die Vernunft haben.

I HAVE HUNG

0 3 11 2 222222222222 222222222222

● 2015(2016)

2025 3]

• manfakt •

22

सत्ताधिकारोत्तमोऽप्ययः

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विपक्षेण विज्ञानम् ।

प्रत्यक्ष उवाच ।

विषयं पानि पापानि शीघ्रं नमोऽस्ति । प्रत्यक्षपक्षेण विपक्षेण विज्ञानम् ।

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विपक्षेण विज्ञानम् ।

नैव विदुः विज्ञानं स्वामिनेभ्यः । विज्ञानम् ॥ २ ॥

पानकं च विपक्षेण विज्ञानं विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥
समाप्तमपि विज्ञानं विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥
कारिकाप्रत्यक्षेण च विज्ञानं विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

प्रत्यक्ष उवाच ।

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥
समाप्तमपि विज्ञानं विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥
कारिकाप्रत्यक्षेण च विज्ञानं विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

प्रत्यक्ष उवाच ।

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

प्रत्यक्ष उवाच ।

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

पुनरपि प्रत्यक्षपक्षेण विज्ञानम् । विज्ञानम् ॥ २ ॥

1. ԳԼԵՆԻԷ ԴՈՅԼԵ ԿԱ ԿԱՆ ԷՆԴՈՒՄԱՆՍ : ԵՐԿ ԲՅՆԼՈՒՄ

7c # 4 # 1980-1981 # 1980-1981

१। मन्त्रालय, विद्युत विभाग, नई दिल्ली।

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

I have represented people like me

Եւ իսկ զիմառնային : քան շատեցաւ ետեսնէ մարդ

સાચી જાણવાની રીત : જો કોઈ વ્યક્તિ કોઈ વસ્તુની સાચી જાણવાની રીત જાણે, તો તે વસ્તુની સાચી જાણવાની રીત જાણે.

[illegible]

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible]

.....

[illegible]

॥ १७ ॥ अथ भगवत्पुत्रोत्पत्तिः ।

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ १३ ॥

निमग्नस्य शब्दार्थः निमग्नः च यः पश्यति ।

॥ २१ ॥

। नृपिःकमलपुत्रः विद्यावर्धनः

§ 61 " **உருதுமொழி** **புத்தொழி**:**உருதுமொழி**

[illegible]

የገንዘብ አጠቃቀም ሪፖርት ለጥቅምት 2017 ዓ.ም. ለጥቅምት 2017 ዓ.ም. ለጥቅምት 2017 ዓ.ም.

[illegible][illegible]

1. *De la*

Page 3

ഇന്റർമീഡിയറ്റ്

444

245

11 703 11 :b1b51H2B2k4h1u2b

प्राप्तकर्ता का पता

[illegible]

॥ ३० ॥

1. The following information is for your information only:

॥ ३८ ॥

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 104

[illegible]

पञ्चमः अध्यायः

॥ २७ ॥

1. **செயல்பாடு:** 1. **செயல்பாடு:** 1. **செயல்பாடு:**

भाषाज्ञातव्यं सत्यं सत्यं सत्यं । एतत्सत्यं सत्यं सत्यं ॥

[illegible][illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623. 2624. 2625. 2626. 2627. 2628. 2629. 2630. 2631. 2632. 2633. 2634. 2635. 2636. 2637. 2638. 2639. 2640. 2641. 2642. 2643. 2644. 2645. 2646. 2647. 2648. 2649. 2650. 2651. 2652. 2653. 2654. 2655. 2656. 2657. 2658. 2659. 2660. 2661. 2662. 2663. 2664. 2665. 2666. 2667. 2668. 2669. 2670. 2671. 2672. 2673. 2674. 2675. 2676. 2677. 2678. 2679. 2680. 2681. 2682. 2683. 2684. 2685. 2686. 2687. 2688. 2689. 2690. 2691. 2692. 2693. 2694. 2695. 2696. 2697. 2698. 2699. 2700. 2701. 2702.

1. Dr. Elmore

[illegible]

212 • *Journal of Interpersonal Violence 28(1)*

। अथवा न ज्ञाते नान्ये पृथक्

॥ २३ ॥ ॐ ह्रीं क्लीं नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अथ भक्त्युत्पत्तिः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥

इति चतुर्ष्विंशोऽध्यायः ।

It is hereby acknowledged that the undersigned is the owner of the above described property and that the same is being offered for sale by public auction.

। :३३/३३ ३३/३३ ३३ ३ ३३/३३/३३

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । एतन्मन्त्रं श्रुत्वा भगवत्पुत्रः ।
 तदा तस्मै शिरसां प्रदत्तं तस्मै च शिरसां प्रदत्तं ।

|| ५ || नमो भगवते वासुदेवाय

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered.

2 R 11 1000-1000 1000-1000 1000-1000 1000-1000

1. የግንባታ ስራ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीकृष्णाय नमः ॥
 श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

DOI: 10.1002/for

1. 2011. 12. 1. 10:00

1. **Environ Monit Assess** (2008) 142:1–12

ክብሩ ይሆናል፡፡ በጥንቃቄ ይገባል፡፡

සමස්ත ප්‍රතිඵලය

॥ ३३ ॥ अथर्ववेदसंहितायाः ३३

अथर्ववेदसंहितायाः ३४ ॥ ३४ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ३५ ॥ ३५ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ३६ ॥ ३६ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ३७ ॥ ३७ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ३८ ॥ ३८ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ३९ ॥ ३९ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४० ॥ ४० ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४१ ॥ ४१ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४२ ॥ ४२ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४३ ॥ ४३ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४४ ॥ ४४ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४५ ॥ ४५ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४६ ॥ ४६ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४७ ॥ ४७ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४८ ॥ ४८ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ४९ ॥ ४९ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ५० ॥ ५० ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ५१ ॥ ५१ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ५२ ॥ ५२ ॥

अथर्ववेदसंहितायाः ५३ ॥ ५३ ॥

ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते ।

विद्वत्पुत्राणां पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ॥ २८ ॥

पुत्रं ; अतः पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ॥ २९ ॥

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते ॥ ३० ॥

ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते । ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते । ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते ।

ममार्थं नवीनं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ॥ ३१ ॥

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं । ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

ममार्थं नवीनं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं ॥ ३२ ॥

ममार्थं नवीनं ।

पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं पुत्रं । ममार्थं नवीनं नमोऽस्तुतेऽस्ते ।

● ममार्थं नवीनं ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

(Faint handwritten text at the bottom of the page)

[illegible]

It is a pleasure to see you here.

(1) பெரிய அளவு பெரிய அளவு பெரிய அளவு பெரிய அளவு

1. **Healthcare**

¶ 7 ¶ 8 የጥቅምት ፩ ንግግር

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. 背景

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

સાધારણ જિજ્ઞાસુઓ માટે : આ અંગ્રેજી શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરવાનું સરળ નિયમો

[illegible][illegible]

આપણે જાણીએ છીએ કે, જો કોઈ વ્યક્તિની જાણ હોય કે તેણે કોઈ કાનૂની ભંગ કર્યો છે, તો તેણે તેની જાણ બતાવવાની જવાબદારી ઉઠાવવાની જોઈએ.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

I think better

[illegible]

1 1b 2012 2013 1b 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809 2810 2811 2812 2813 2814 2815 2816 2817 2818 2819 2820 2821 2822 2823 2824 2825 2826 2827 2828 2

12/22/2014 12:22:22 PM

1. **1993**

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

:shabdarupadekhyadeshakam

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

... ॥ १ ॥

॥ १ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

॥ ५ ॥

॥ ६ ॥

॥ ७ ॥

॥ ८ ॥

॥ ९ ॥

॥ १० ॥

॥ ११ ॥

॥ १२ ॥

॥ १३ ॥

॥ १४ ॥

॥ १५ ॥

॥ १६ ॥

॥ १७ ॥

॥ १८ ॥

॥ १९ ॥

॥ २० ॥

॥ २१ ॥

॥ २२ ॥

॥ २३ ॥

॥ २४ ॥

॥ २५ ॥

॥ २६ ॥

॥ २७ ॥

॥ २८ ॥

॥ २९ ॥

॥ ३० ॥

॥ ३१ ॥

॥ ३२ ॥

॥ ३३ ॥

॥ ३४ ॥

॥ ३५ ॥

॥ ३६ ॥

॥ ३७ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३९ ॥

॥ ४० ॥

॥ ४१ ॥

॥ ४२ ॥

॥ ४३ ॥

॥ ४४ ॥

॥ ४५ ॥

॥ ४६ ॥

॥ ४७ ॥

॥ ४८ ॥

॥ ४९ ॥

॥ ५० ॥

॥ ५१ ॥

॥ ५२ ॥

॥ ५३ ॥

॥ ५४ ॥

॥ ५५ ॥

॥ ५६ ॥

॥ ५७ ॥

॥ ५८ ॥

॥ ५९ ॥

॥ ६० ॥

॥ ६१ ॥

॥ ६२ ॥

॥ ६३ ॥

॥ ६४ ॥

॥ ६५ ॥

॥ ६६ ॥

॥ ६७ ॥

॥ ६८ ॥

॥ ६९ ॥

॥ ७० ॥

॥ ७१ ॥

॥ ७२ ॥

॥ ७३ ॥

॥ ७४ ॥

॥ ७५ ॥

॥ ७६ ॥

॥ ७७ ॥

॥ ७८ ॥

॥ ७९ ॥

॥ ८० ॥

॥ ८१ ॥

॥ ८२ ॥

॥ ८३ ॥

॥ ८४ ॥

॥ ८५ ॥

॥ ८६ ॥

॥ ८७ ॥

॥ ८८ ॥

॥ ८९ ॥

॥ ९० ॥

॥ ९१ ॥

॥ ९२ ॥

॥ ९३ ॥

॥ ९४ ॥

॥ ९५ ॥

॥ ९६ ॥

॥ ९७ ॥

॥ ९८ ॥

॥ ९९ ॥

॥ १०० ॥

W 211 : JAMES HARRINGTON

આવેલું સર્વ કાર્યો આજીવન સુધી કરવામાં આવશે અને તેના ફળો પણ મને જાણીતી રીતે વહેંચવામાં આવશે.

|| o' || = քայտան քաւն , առեւթըս դէ տօն:

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

1. 2122 10344

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

၁။ ကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ

अस्य धर्मात् सर्वं गुणवत् । धर्मः सर्वव्यापकः ॥

ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

॥ १८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

[illegible]

1. சிவபெருமானின் புகழைப் போற்றும் பாடல்கள்.

[illegible][illegible]

Handwritten text at the bottom of the page, likely a signature or date, is mostly illegible due to blurring and bleed-through. It appears to contain the words "Handwritten" and "1944".

महोपाध्यायः श्रीमद्वैद्यनाथः । स पुण्यकर्मविदा देवादीनां प्रियः ।

[illegible]

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

1. Ինքնակենսակերպի մասին բոլոր բաները

1. *የግል ጥቅም ላይ የዋለው የጥበቃ ስልጣን*
 2. *የግል ጥቅም ላይ የዋለው የጥበቃ ስልጣን*

[illegible]

Faintly printed text at the bottom of the page.

[illegible]

॥ ०६ ॥ विशालविष्णुः सुखद्वैत प्रकाशः

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥

[illegible]

पुण्यस्थानां चतुर्विंशतिः ।

■ 2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-2818-2819-2820-2821-2822-2823-2824-2825-2826-2827-2828-2829-2830-2831-28

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । इति । श्रीमद्भगवद्गीता, अष्टादशोऽध्यायः ॥

[illegible]

ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

इति श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

1. የጥቅም ሲሆን የሚገኝበት ስራ

ਭਾਗ 5 ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ

परिवर्तनरत्नेषां सिद्धाव्यवधानम् । अतोऽस्याऽऽवतोऽभ्युपगमदेव्या न विप्र

कान्तिकमविनां पुंसि पातकानि भग्नान्तपि ।

नाशपदेषु सवर्णिष्वपि सङ्कयस्रजः ॥ ३२ ॥

भाने च नामदेस्त्वोपेक्षितोऽपि भिन्नैस्त्वयम् ।

द्वेष्टाद्वैः स्त्राग्निषु विरणीर्नामसंभविष्योऽपि च ॥ ३३ ॥

सस्मान्निहवपाय्यं सङ्गमिन् प्राप्स्यमर्हति । द्वेष्टाद्वैः स्त्राग्निषु विरणीर्नामसंभविष्योऽपि च ॥ ३३ ॥

आर्द्रैः शुक्लैर्धपापार्द्रैर्निरुधे भोगसंनिधिः ॥ ३५ ॥

प्राप्यते सुकृतैस्त्वद्वैः स्त्राग्निषु सन्निधिः ।

सस्माद्वकामगुणयो वि ययवो निरित्यतस्त्वसौ,

विज्ञेयव नरकाः सवर्णिषु यमो नाम सवर्णिषु ॥ ३६ ॥

श्रीकृष्ण उवाच ।

एतुमत्त्वा भवति नारदेऽयं सौमित्रोऽव्ययमवधमपि बुद्धवत्सुकम् ।

विप्रं तं पुनरुपपत्त्यङ्कितैरेव वासवो निरयमपानादप्यङ्गीकृतम् ॥ ३७ ॥

इति श्रीपादं महापुरुषो यज्ञपञ्चमस्तुतव्यं सौमित्राय पदं उत्तरार्धे [कान्तिकम्]

महादेव्यं श्रीकृष्णसत्त्वमामासंवादे पद्मवतोपाख्याले ययोर्यथापि कथितमोऽप्यथा

चतुर्दशोऽध्यायः

पद्मपुत्रपद्मपद्मपद्मि नारदा कुर्वीतुमप्यभिधीयते

श्रीकृष्ण उवाच ।

तं नीत्वा विदधामि तयोऽग्रणीम् । प्रयत्निष्येदस्य सवर्णिषु ययवोऽपि

मया उवाच ।

। ययुः पाण्डवः सवर्णिषु ययवोऽपि

पञ्चमना वृत्तानाः पदन्ते भूतान्स्वपुनः ।

पदं कर्तुं विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ॥ १६ ॥

कुम्भीपाकः समीपं तिष्ठति धीरदृष्टिः । पौष्टो वेदादिभिर्दृष्टयोरिव विज्ञेयः ।
महापात्रिको यः स्वयन्ते यमिकर्तुः । यद्व्याजसहस्रानि सोऽप्यजनिमज्जनेः ॥

वृत्तानि विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ।

अकामापातकं शुक्लं कामादिभिर्मुखादेव ॥ १७ ॥

आर्तशोकानि विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ।

वृत्तानि विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ॥ १८ ॥

पुनर्जातपुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं ॥ १९ ॥

अविप्रायं विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः । अविप्रायं विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ।

विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ।

पुनर्जातपुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं ॥ २० ॥

अव प्रमाः अर्धं कर्तुं विनापुनश्चैवैव हि च संदिशतः ।

पुनर्जातपुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं ॥ २१ ॥

पुनर्जातपुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं ॥ २२ ॥

पुनर्जातपुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं पुनर्जातं ॥ २३ ॥

विष्णुनामनाम् नामनादियुक्तित्वात् । गीतसम्प्रदाय कथ्यकालिनाम्
 पाठ्यपुस्तकानि पाठ्यपुस्तकं अत्र । सार्वभौमार्थं नदकः कथ्यकालिनाम्
 सार्वभौमार्थं नदकः कथ्यकालिनाम् । सार्वभौमार्थं नदकः कथ्यकालिनाम्

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

आपत्तेर्यथाऽप्युक्तं न अत्रैवार्थः सः ।

उदालकस्ततो वाक् समवेदमिवाह ॥ १८ ॥

उदालक उवाच ।

अथर्ववेदमिदं हि ज्ञानमदम्यैः स्वीयतां धाम् ॥

आवासेत्येतन्मालीव पाषाणायतं पुनः ॥ १९ ॥

एव उवाच ।

तं हि त्वं संस्थाप्य जगामोदालकस्तथा । प्रतीक्षन्तीति तं त्वं यदा तं न ददस्यं तां

तां कीदृक्कथां भवत्येतां तुः शिरा । अत्रेयां कर्तुं अदम्यौघैश्चैवमवधेऽप्येति ।

तदा विज्ञापयामास विष्णुमिदमिवाह ॥ २० ॥

अदम्यौघपाव ।

स्वादिममदम्यौघाः शरीरेषु । भवत्येतां शिरा ।

तामावाहयितुं याहि उपालयत इति ॥ २१ ॥

एव उवाच ।

अथर्ववेदस्ततो विष्णुस्तन्मालीवपावः । आवासेत्यदम्यौघातिदं च वनममधीनं

श्रीविष्णुदेवाय ।

अथर्ववेदमिवाह तां उदालकः । विष्णुः प्रोवाच । आवासेत्यदम्यौघातिदं शरीरेषु

शरीरेषु तं शरीरेषु । अदम्यौघमिवाह ।

तस्मादथर्ववेदमिवाह शरीरेषु । अदम्यौघः ॥ २२ ॥

प्रत्येकं वेदं विष्णुमति त्वां त्वेष्टि शृण्वतीतः ।

वेदेषु श्रीः कलिः तं शरीरेषु निजलायि ॥ २३ ॥

एव उवाच ।

अथर्ववेदं च माहात्म्यं तु गच्छति यतः च । तेषां विष्णुदेवास्तं भवेदमृतसंज्ञकम्

दीनायै पातकमाश्रयतं सुविदं पुत्रपत्नीविद्यायम् ।

मुक्तिदातं न हि कारुण्यमात्रं विष्णुमिवाहयतिदम्यै ॥ २४ ॥

विष्णुस्य सत्त्वसमायान्तं च सर्वव्याप्यमन्यमानसमुदिकारि ।

उक्तं च निम्नं कृते भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥
 एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥
 एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

सततदेशीयिकान्तर्भाष्यः

विज्ञापनं संशयं कारिकास्तान्महोदयवर्णनम् ।

एत उवाच ।

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

एत उवाच ।

कारिकास्तान्महोदयवर्णनम् ॥ १ ॥

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

धीमति उवाच ।

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

एत उवाच ।

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

कारिका उवाच ।

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

एतन्निमित्तं भूतलिक एव धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

धीमतिरिति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

गीतावतारम् ॥ १ ॥

कार्तिके तिलधेन्वादिदानकथनम्

सूत उवाच ।

॥ भगवान्महादेवो वृषध्वजः । श्रोतारमुपसंगम्य भक्तियुक्तं पदाननम् ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच ।

कार्तिको वैष्णवो मासः सर्वमासेषु चोत्तमः ।

अस्मिन्मासे त्रयस्त्रिंशद्देवासंनिहिताः कलौ ॥ २ ॥

महाभाग भोजनानि द्विजातये । तिलधेनुं हिरण्यं च रजतं भूमिपाससी ॥

॥ दास्यन्ति सर्वभावेन सुमतः । सर्वेषामेव दानानां कन्यादानं विशिष्यते ॥

ब्राह्मणायाश्च ये कन्या दास्यन्ति विधिबन्धराः ।

वैकुण्ठे यस्यतिस्तेषां यावदिन्द्राभ्यनुदर्श ॥ ५ ॥

रोमकाले तु संप्राप्ते सोमो भुङ्क्ते तु कन्यकाम् ।

तत्काले तु गन्धर्वा वह्निस्तु कुवदर्शने ॥ ६ ॥

त्किन्वां यावन्नर्तुमती भवेत् । विद्याहस्त्वष्टर्यायाः कन्यायाः शस्यते बुधैः

त्रियायैव ब्राह्मणाय तपस्विने । साक्षादधोतयेदाय विधिना ब्रह्मचारिणे ॥

तस्य यय पयविधिः स्मृतः । यावन्ति खैव रोमाणि कन्यायाश्च तनीसुत

॥ णि रुद्रलोके महीपते । सहस्रमेव धेनूनां शतं चानुदुर्हासमम् ॥ १० ॥

यानं दशयानसमो हयः । हयद्वयसहस्रेभ्यो गजदानं विशिष्यते ॥ ११ ॥

जदानं सहस्राणां स्वर्णदानं च तत्समम् ।

तर्णभारसहस्राणां विद्यादानं च तत्समम् ॥ १२ ॥

तेऽत्रिगुणं भूमिदानं विशिष्यते । भूमिदानसहस्रेभ्यो गोप्रदानं विशिष्यते ॥

भ्यो ह्यश्वदानं विशिष्यते । अश्वभारमिदं सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् ॥

सर्गकामदुष्टा धेनुः पूष्णी येन सरस्वती ॥ १५ ॥

कार्तिकेय उवाच ।

यानपि महादेव धर्माग्ने चतुर्भुजम् । यान्मुखा सर्वापाणि प्रक्षाल्य त्रिदशोमयेत्
नृन् उवाच ।

ते पूष्णश्च शंभुः पुनर्वसुं प्रथमम् । पावकिं बहुधा स्तुत्वा तच्छृणुष्व तपोधना ॥

ईश्वर उवाच ।

जन्तं धर्मेयेद्यन्तु कार्तिके नियमे हते । परान्नवर्जनादेव लभेन्नान्द्रायणं फलम् ॥

तं प्राप्नोति कार्तिकं दृष्ट्वा परान्नं यन्तु धर्मेयेत् ।

दिने दिने तु हृच्छस्य फलं प्राप्नोति मानवः ॥ १६ ॥

तं धर्मेयेत्तैलं कार्तिके धर्मेयेन्मधु । कार्तिके धर्मेयेत्कांस्यं सहजान्नं च विशेषतः ॥

राक्षसीं योनिमाप्नोति सहजमांसस्य भक्षणत् ।

पट्टिपर्यसहस्राणि विष्टायां परिपश्यते ॥ १७ ॥

को जायते पापो विष्टाशी भ्रामसूकरः । प्रवृत्तानां तु मक्षाणां कार्तिके नियमे हते

स्य विष्णुरूपत्वं प्राप्यते मोक्षश्च पदम् । न कार्तिकसमोमासो न देव केशवात्परम्

सहस्रं शास्त्रं न तीर्थं गङ्गासमम् । न सत्येन समं धृतं न हतेन समयुगम् ॥

सी रसनातुल्या न दानसहस्रं सुखम् । न धर्मसहस्रं मित्रं न ज्योतिश्चभुषासम्

न क्षिपेद्यस्तु मासं दामोदरप्रियम् । कर्मभ्रष्टः सखिनेयो हीनयोनिषु जायते

कार्तिकः प्रथमो मासो वैष्णवानां सदाप्रियः ।

समुद्रगा नदीपुण्या दुर्लभा स्नानशालिना ॥ १८ ॥

नीलवतीकन्या दुर्लभा दम्पती नृणाम् । दुर्लभा जननीलोके पिताचैव विशेषतः

साधुसम्मानं दुर्लभो धार्मिकः सुतः । दुर्लभो द्वारिकापासो दुर्लभं हृणदशनं

गोमतीस्नानं दुर्लभं कार्तिकव्रतम् । ब्राह्मणेभ्यो महद्दत्त्वा भद्रं चन्द्रसूर्ययोः

तं लभते घटस्रुतफलं भूमिशायिनः । भोजनं द्विजदम्पत्योः पूजयेन्च पिलेपर्णं

कम्यलानि च रत्नानि धासांसि विविधानि च ।

तूलकाश्च प्रदातव्याऽब्रह्मदनपदैः सह ॥ ३२ ॥

पानहावातपत्रं कार्तिके देहि पावके । यः करोति नरो नित्यं कार्तिके पत्रभोजनम् ॥

। दुर्गतिमवाप्नोति यावदिन्द्राश्चतुर्दश । सर्वकामफलं तस्य सर्वतीर्थफलं लभेत् ॥

। यापि नरकं पश्येदुग्रहपत्रेषु भोजनात् । ब्रह्मा पत्रं स्मृतः साक्षात्पादाशः सर्वकामदः

पश्यमं यज्ञयेत्पत्रं कार्तिके शिविवाहन । ब्रह्मा विष्णुश्च इन्द्रश्च त्रयोदेवास्त्रिपत्रके ॥

ऐश्वरं यज्ञयेत्पत्रं ब्रह्मविष्णोर्वनुत्तमम् । सर्वपुण्यमवाप्नोति शेषपत्रेषु भोजनात् ॥ ३३

भोजनान्मध्यपत्रे तु कपिलापयसस्तथा । प्राशनान्मुनिशार्दूल नरो नरकमाप्नुयात् ॥

भहानावुभुजे यस्तु शूद्रो वा कपिलापयः ।

कपिलां ब्राह्मणे दत्त्वा शूद्रो भवति कार्तिक ॥ ३४ ॥

तिलदानं नदीक्षानं सर्वथा साधुदर्शनम् । भोजनं ब्रह्मपत्रेषु कार्तिके मुक्तिदायकम् ॥

मीनीं पालाशभोजी च जलकार्या सदाशर्मा ।

कार्तिके क्षितिप्रायी च हन्यात्पापं युगार्जितम् ॥ ४१ ॥

आगरं कार्तिके मासि यः करोत्यरुणोदये । दामोदराग्रे सेनानीर्गोसहस्रफलं लभेत् ॥

पिण्डपत्रेऽभ्रदानेन उबेष्टापादे च वारिणा । कार्तिके कल्पलं पुंसां परदीपप्रबोधनात् ॥

बोधनात्परदीपस्य चैष्णवानां च सेवनात् ।

कार्तिके पत्रमाप्नोति राजसूयाभवेधयोः ॥ ४४ ॥

नदीक्षानं कयाविष्णोर्वैष्णवानां च दर्शनम् ।

न भवेत्कार्तिके यस्य हरेर्पुण्यं दशाब्धिकम् ॥ ४५ ॥

पुष्करं यः स्मरेत्प्राज्ञः कर्मणा मनसा गिरा । कार्तिके मुनिशार्दूललक्षकोटिगुणं भवेत्

प्रयागो माघमासे ॥ पुष्करं कार्तिके तथा ।

भवन्ती माघे मासि हन्यात्पापं युगार्जितम् ॥ ४७ ॥

पन्थास्ते मानवा लोके कलिकाले विशेषतः । दुर्धन्ति स्क्वन्द नित्यं ये सर्वथा हरिसेवनात्

किं दत्तेर्बहुभिः पिण्डैर्वाधादादिभिः शुन । स्मरितान्नेन पितरो नरकाच्च न संशयः ॥

क्षीरादि स्नानं विष्णोः कियते विनृणाञ्जान् । कल्मषकोटिं दिवं प्राप्य वन्देन त्रिदशैः सह

कार्तिके नार्चिनो र्गन्तु कृष्णस्तु कमलेक्षणः ।

जन्मकोटिषु विप्रेन्द्र न तेषां कमला गृहे ॥ ५१ ॥

दद्यामुष्टां धिनष्टास्ते पत्न्याः कलिकन्दरै । यैर्नार्चिनो हर्मिभक्त्या कमलैरसिनैः सितैः ॥

पद्मेनैवेन देवेशं योऽर्चयेत्कमलापनिम् । धर्मायुतसहस्रस्य पापस्य कुण्डे क्षयम् ॥ ५२ ॥

अपराधसहस्राणि तथा सन्धानानि च । पद्मेनैवेन देवेशः क्षमेन प्रणतोऽर्चितः ॥ ५३ ॥

तुलसीपत्रालक्षेण कार्तिके योऽर्चयेद्भक्तिम् । पत्रे पत्रे मुनिधौष्ठ मौक्तिकं लभते फलम् ॥

तुलसीगन्धमिश्रं तु यत्किञ्चित्कियते नृण । कल्मषकोटिं सहस्राणि प्रीप्तो भवति केशवः

मुक्ते शिरसि देहे तु कृष्णोत्तीर्णा तु यो घटेन ।

तुलसीं पञ्चमुग्रप्रीत्या न तस्य कपृशते कलिः ॥ ५७ ॥

कृष्णोत्तीर्णस्तु निर्माह्वयैः गार्त्रं परिमाजयेन् । सर्वतोऽस्तिथा पापैर्मुक्तो भवति यः

विष्णोरेङ्गारदोषेण यस्याङ्गं स्पृशते नृण ।

दुरितानि धिनश्यन्ति व्याधयो यान्ति संक्षयम् ॥ ५६ ॥

शङ्खोद्भूतं वरेर्भक्तिर्निर्माह्वं पादयोर्जलम् । चन्दनं धूपशेषं तु ब्रह्महत्यापहारकम् ॥

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चादस्तादस्यां संदितायां उत्तरे खण्डे कार्तिकमाह

श्रीशिवकार्तिकेयसंवादे प्रश्नोत्तरो नामाष्टादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११८ ॥

एकोनविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

माघस्नानादिमाहात्म्यम्

ईश्वर उवाच ।

माघस्नानस्य माहात्म्यं शृणु भागवतोत्तम ।

त्यत्समो नास्ति लोकेऽस्मिन्विष्णुमको महामने ॥ १ ॥

चयनीयं हरिं दृष्ट्वा मधुरायां च केशवम् । यत्फलं लभते मर्त्यं माघघानेन तत्फलम्
जितेन्द्रियः शान्तमनः सदाचारेण संयुतः । स्नानं करोति यो माघे संसारी न भवेत्पुनः

श्रीकृष्ण उवाच ।

शूकरस्य च माहात्म्यं कथयिष्ये तथाग्रतः । यस्य विज्ञानमात्रेण सान्निध्यं मम सर्वदा
सूत उवाच ।

इत्युक्त्वा भगवान्कृष्णः सत्यायै बहुधा जगौ । तद्दं संप्रवक्ष्यामि तच्छृणुष्व तपोधनः

श्रीकृष्ण उवाच ।

पञ्चयोजनविस्तीर्णं शूकरे हरिमन्दिरे । यस्मिन्वसति यो जीवो गर्वभोऽपि चतुर्भुजः
त्रीणि हस्तसहस्राणि त्रीणि हस्तप्रस्तानि च । त्रयोहस्ताः शूकरस्य परिमाणं विधीयते
पट्टिर्धरसहस्राणि योऽन्यत्र कुर्वते तदाः । तत्फलं लभते देवि प्रहरार्धेन शूकरे ॥ ८ ॥

सन्निहत्यां कुरुक्षेत्रे राहुप्रस्ते दिवाकरे । तुलापुरुषदानेन तत्फलं परिकीर्तितम् ॥ ९ ॥

कादयां दशगुणं प्रोक्तं वेण्यां शतगुणं मयेत् । सहस्रगुणितं प्रोक्तं गङ्गासागरसंगमे

अनन्तं चैव विज्ञेयं शूकरे हरिमन्दिरे । अन्यत्र दत्ते शून्यं संविधानेन भामिनि ॥ ११ ॥

इहैवैकेन दत्तेन शूकरे तत्समं भवेत् । शूकरे च तथा वेण्यां गङ्गासागरसंगमे ॥ १२ ॥

सहदेव नरः स्यात्वा प्रह्लाहस्यां व्यपोहति । अलर्केण पुरा प्राप्ता सप्तद्वीपा घटुन्धरा ॥

शूकरक्षेत्रमाहारम् धुत्वा च गजगामिनि ॥ १३ ॥

कार्तिकेय उवाच ।

भगवन्ध्रोतुमिच्छामि मतानामुत्तमं मतम् ।

विधिं मासोपवासस्य फलं चास्य यथोक्तम् ॥ १४ ॥

यथाविधि नैवेद्यायां व्रतचर्या यथा भवेत् । आरभ्यते यथापूर्वं समाप्तं हि यथाविधि
यावत्सङ्गो न तु कर्त्तव्यं तत्प्रदूहि महेश्वर । व्रतमेतत्सुखशीर्षं विस्तरेण ममानघ ॥

श्रीछद्म उवाच ।

पादके साधु सयं ते यत्पृष्टं प्रवृत्तेनघ । भक्त्या भक्तिमतां श्रेष्ठशृणुष्व गदतो मम ॥

सुराणां च यथा विष्णुस्त्वतां च यथा रविः ।

मेढःशिवरिणां यद्वह्नीनतेयश्च पक्षिणाम् ॥ १८ ॥

तीर्थानां तु यथा गङ्गा प्रज्ञानां तु यथा धनिकम् ।

धेष्टं सर्वप्रतानां तु गङ्गमासोपवासनम् ॥ १९ ॥

सर्वप्रतेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु चैव हि । सर्वदानाद्धर्मं यैव लभेन्मासापवासनम् ॥

अग्निहोमादिभिर्यैर्विधिभिर्यैर्दिक्षिणैः । न तत्पुण्यमवाप्नोति यन्मासपरित्यजेत् ॥

तेन जप्तं हुतं दत्तं तपस्नप्तं कृतं स्यधा । यः करोति विधानेन नरो मासमुपवासान् ॥

उद्दिश्य विष्णवं यज्ञं समम्यर्च्य जनार्दनम् ।

गुरोराज्ञां ततो नृत्वा कुर्यान्मासोपवासनम् ॥ २३ ॥

विष्णवानि यथाज्ञानि कृत्वा सर्वप्रतानि तु ।

द्वादश्यादीनि पुण्यानि ततो मासमुपावसेत् ॥ २४ ॥

अतिवृष्टौ च पाराकं कृत्वा चान्द्रायणं ततः । मासोपवासं कुर्यात् गुरोर्विप्राहवात्मकम् ॥

भास्विनस्यामले पक्ष एकादश्यामुपोषितः । यतमेतच्च गृह्णीयादावर्त्तिशद्दिनानि तु ॥

वासुदेवं समम्यर्च्य प्रार्थितं सकलं नरः । मासं योपवसेद्यस्तु स मुक्तिफलमाप्नुयेत् ॥

अच्युतस्वालये भक्त्या त्रिकालं कुमुदेःशुभैः । मालतीन्द्विषैर्धुध्नैःफलैश्च सुगन्धिभिः ॥

कुसुमोशारकपूरैर्विलिप्य धरचन्दनैः । नैवेद्यापूपापाद्यैश्च येन जनार्दनम् ॥ २६ ॥

मनसाकर्मणावाचापूजयेद्गुरुद्वयजम् । कुर्वन्नरः स्त्री विधया बृहद्वक्तिर्जितेन्द्रियः ॥

नाम्नामेव तथालापं विष्णोः कुर्याद्दहर्निशम् ।

भक्त्या विष्णोः स्तुतिर्वाचा यिष्यालापविबर्जिता ॥ २७ ॥

सर्वसत्त्वदयायुक्तश्चान्तवृत्तिरहितस्ततः ।

सुप्तो वाह्यासनस्थो वा वासुदेवं प्रकीर्तयेत् ॥ २८ ॥

स्मृत्यालोकनगन्धादि स्वादनं परिकीर्तनम् ।

अन्नस्य घर्जयेद्गुप्रासं प्रासानां सध्रमोक्षणम् ॥ २९ ॥

भात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं ताम्बूलं च विलेपनम् ।

प्रतप्तो वज्रयेत्सर्वं यथान्यथ निराकृतम् ॥ ३० ॥

॥ घनस्यःस्पृशेत्किंचिद्विकर्मस्थं न चालपेत् । देवतायतने निष्ठुन्न गृहस्यधरेद्व्यतम् ॥
कृत्वा मासोपवासं तु यथोक्तविधिना नरः । नारीषा विधवा साध्वी वासुदेवं समर्चयेत्
अन्यूनाधिकमेवं तु घतं त्रिशदिनैरिदम् । कृत्वा मासोपवासं तु संयतात्मा जितेन्द्रियः
तोऽर्चयेद्देवपुण्यं द्वादश्यां गरुडध्वजम् । पूजयेत्पुष्पमालाभिर्गन्धधूपविलेपनैः ॥
पञ्चाङ्गद्वारघाटं च तोषयेद्व्युत्तं नरः । संज्ञापयेद्भरि भवत्या तीर्थचन्दनघारिभिः ॥
इन्द्रेणानुन्दिताङ्गं गन्धपुष्पैरलङ्कृतम् । पञ्चदानादिभिरर्च्य भोजयित्वा द्विजोत्तमान्
दद्याच्च दक्षिणां तेभ्यःप्रणिपत्य क्षमापयेत् ।

एवं मासोपवासादि कृत्वाऽभ्यर्च्य जनार्दनम् ॥ ४१ ॥

भोजयित्वा द्विजार्च्यं च विष्णुलोके महीयते । एवं मासोपवासान्ते कृत्वा विप्रांस्तयोदश
निर्यापयेत्ततस्तान्यै विधिना येन तच्छृणु । कारयेद्वर्षेष्ण्यं यद्यमेकादश्यामुपोषितः ॥
पूजयित्वा तु देवेशमाचार्यानुहया हरिम् । अर्चयित्वा यथाशक्त्या ह्यभिघाघ शुद्धं तथा
नतोऽनुभोजयेद्द्विप्राभ्रमस्कारपुष्टसरम् । विशुद्धकुलवारिषां विष्णुपूजनतत्परान् ॥ ४५ ॥
पूजयित्वा तथा सर्वांन्भोजयित्वा त्रयोदश । ताम्बूलवस्त्रयुग्मानि भोजनाच्छादनानि च
योगपट्टानि सूत्राणि ब्रह्मसूत्राणि चैव हि ।

दद्याच्छैव द्विजाग्रेभ्यःपूजयित्वा प्रणम्य च ॥ ४७ ॥

नतोऽनुपूजयेच्छ्रद्धया शय्यांस्तरणसंस्कृतम् ।

साच्छादनां शुभां श्रेष्ठां सोपधानामलङ्कृतम् ॥ ४८ ॥

कारयित्वात्मनो मूर्तिं काश्चनीं तु स्वशक्तिः ।

न्यन्येत्तस्यां तु शय्यायामर्चयित्वा ध्यादिभिः ॥ ४९ ॥

भासनं पादुकां छत्रं वस्त्रयुग्ममुपानहौ । पवित्राणि च पुष्पाणि शय्यायामुपकल्पयेत्
एवं शय्यां तु संकल्प्य प्रणिपत्य च ताद्विज्ञान् ।

प्रार्थयेच्चानुमोदार्थं विष्णुलोकं वज्राम्बहम् ॥ ५१ ॥

नतो यज्ञेश्वर्येष्टो विष्णोःस्थानमनामयम् । मण्डपस्थांस्तुतान्विप्रानितिबोध्यं मुहुर्महः
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं सर्वहीनं द्विजोत्तमाः । सर्वां संपूर्णतां यातु भवद्वाक्यप्रसादतः ॥

विधिमांसोपवासस्य यथावत्परिचीर्त्तितः ॥ ५३ ॥

इति ध्यात्वा महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे
कार्तिकमाहात्म्ये श्रीरूपनसत्यमामासवादे मासोपवासकथनं नाम
एकोनविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११६ ॥

विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

शालग्रामार्चनवर्णनम्

सूत उवाच ।

तेषां यं समाकर्ण्य पुनः पप्रच्छ पायकिः । शालग्रामार्चनं भूयस्तच्छृणुष्व तपोधनः
कार्तिकेय उवाच ।

गवन्पोगिनां श्रेष्ठ सर्वधर्माः श्रुता मया । शालग्रामार्चनं ब्रूहि विस्तरेण मम प्रभो ।
ईश्वर उवाच ।

तुसाधु महाप्राज्ञ यन्मां हि परिपृच्छसि । त्वहं संप्रवक्ष्यामि धूयतां मम वत्सल ।
शालग्रामशिलायां तु शैलोदयं सचराचरम् । महाशय महासेन नित्यं तिष्ठति संहितम्
ष्टं प्रणमितं येन स्नापितं पूजितं तथा । यज्ञकोटिगुणं पुण्यं गवां कोटिफलं सत्रेण
छिन्नस्तेन तथा वत्स गर्भवासः सुदारुणः ।

पीतं येन सदा विष्णोः शालग्रामशिलाजलम् ॥ ६ ॥

कामास्तकोऽपि यो नित्यं भक्तिमाधविवर्जितः ।

शालग्रामशिलां पुत्र पूजयित्वाऽन्युतो भवेत् ॥ ७ ॥

शालग्रामशिलाविम्बं हत्वा (स्या) कोटिविनाशनम् ।

स्मृतं संकीर्तितं ध्यातं पूजितं च नमस्कृतम् ॥ ८ ॥

शालग्रामशिलां दृष्ट्वा यान्ति पापान्यनेकशः । सिंहं दृष्ट्वा यथा यान्ति घने मृगगणा भयात्

नमस्कारं ॥ मनुजःशालग्रामशिलार्चने ।

भक्त्या वा यदि वाऽमक्त्या हत्वा मुक्तिमवाप्नुयात् ॥ १० ॥

यैवस्यतमयं नास्ति तथा मरणजन्मनोः । यः करोति नरो नित्यं शालग्रामशिलार्चनम्
गन्धपाद्यार्चनैवेद्यैर्दीपैर्धूपैर्विलेपनैः । गीतैर्वाद्यैस्तथा स्तोत्रैःशालग्रामशिलार्चनम् ॥
कुस्ते मानवो यस्तु कलौ भक्तिपरायणः । कल्पकोटिसहस्राणि रमते विष्णुसमनि ॥
शालग्रामनमस्कारो भावेनापि नरैःकृतः । मानुषत्वं कथं तेषां मद्भक्ता ये नरा भुवि
मद्भक्तास्तीव्रपापिष्ठा मत्प्रभुं न नमन्ति ये । वासुदेवं न ते ज्ञेया मद्भक्ताःपापमोहिताः ॥

मद्भक्तोऽपि च यो भूत्वा मुहुर्कं त्येकादशदिने ।

स याति हान्धतामिच्छंतिरयं मम घातकः ॥ १६ ॥

मत्तिङ्गस्पर्शनं कार्यं नान्वाशुद्धिर्दिधीयते । वा तिथिर्दयिता विष्णोःस्ततिथिर्ममवलम्भा
यस्तां नोपवसेन्मर्त्यः स पापी ध्वपचाधिकः ।

शालग्रामशिलायां तु सदा पुत्र वसाम्यहम् ॥ १८ ॥

दत्तं देवेन तुर्ये न स्वस्थानं मम भक्तिः । पद्मकोटिसहस्रेभ्यः पूजिते मयि यत्फलम् ॥
सत्फलं कोटिगुणितं शालग्रामशिलार्चनात् । पूजितोऽहं न तैर्मर्त्यैर्नमितोऽहं न सैनरैः
न कृतं मर्त्यलोके यैः शालग्रामशिलार्चनम् । शालग्रामशिलायां तु यः करोति ममार्चनम्
तेनार्चितोऽहं तेनादीर्घमानामेकविंशतिम् । किमर्चितैर्लिङ्गशतैर्विष्णुभक्तिविधार्जितैः ॥
शालग्रामशिलाविष्यं नार्चितं यदि पुत्रकः । अगहं मम नैवेद्यं पत्रं पुष्पं फलं जलम् ॥
शालग्रामशिलायां तु सद्यं याति पवित्रताम् । भुक्त्यान्वयेनैवेद्यं द्विशतद्रायणं धरेत्
भुषणं वेश्मनैवेद्यं यज्ञकोटिफलं लभेत् । पादोदकेन देवस्य हत्याकोटिसमन्विताः
शुष्यन्ति नात्र संदेहस्तथा शङ्कोदकेन हि । यो हि माहेश्वरो भूत्वा वैष्णवं च न पूजयेत्
द्वेषा च याति नरकं यावदिन्द्राभ्यनुर्देशः । ज्येष्ठाश्रमी गृहे यस्य मुहूर्तमपि विधमेत् ॥
पितामहा युगान्यष्टौ भवन्त्यमृतमोजिनः । संसारे दुःसक्तान्तारे निमज्जति नराधमाः
पद्मकोटिसहस्राणि कृष्णाराधनवर्जिताः । स्नेहादभ्यर्चितैर्लिङ्गैश्शालग्रामसमुद्भवैः ॥

मुक्तिं प्रयान्ति मनुजा योगसाङ्ख्येन वर्जिताः ।

मलिङ्गकोटिमिहं चैर्यन्मलं पूजितैः स्तुतैः ॥ ३० ॥

शालग्रामशिलायां तु एकस्यामिह नद्वयेम् । द्वादशैव शिखा यो यै शालग्रामसमुद्भवा
वर्चयेहेष्णयो निर्यं तस्य पुण्यं निबोध मे । कोटिमिहसहस्रं स्तु पूजितैर्जाद्वयानदे ।
आशीषामे युगान्यर्थां दिनैर्नयेज नद्वयेम् । किष्णुनर्यहुना यस्तु पूजयेहेष्णयो नरः ।
ग्राहं दद्याद्यो देवाः सङ्ख्या कर्तुं समीक्षते । सम्पाद्वत्तया नमद्वक्तैः प्रीत्यर्थं ममपुत्र
तर्ज्यं मम नद्वयया शालग्रामशिलार्चनम् । शालग्रामशिलारूपी यत्र निवृत्ति केशका
य देवा सुग यक्षा भुवनानि चतुर्दश । मुराणां कीर्तनैः सर्वैः कोटिमिह फलं लभेत्
फलं फलं नादेय येशये मुरुनं फली । शालग्रामशिलाम्रे तु सङ्कल्पिणेन तर्जिताः ।
यस्यैव पितृस्त्वस्य न सङ्ख्या तत्र विद्यते ।

ये पियन्ति नरा भगवा शालग्रामशिलाजलम् ॥ ३८ ॥

अथगव्यसहस्रे स्तु प्रशितैः किं प्रयोजनम् । प्रायश्चित्ते समुत्पन्ने किं दानैः किमुपायैः
चान्द्रायणैः सुर्धार्णैश्च धीत्वा पादोदकं हरेः ।
यः करोति तडग्रे तु प्रतिमां जलशायिनीम् ॥ ४० ॥
कोटिमिहवापि किं कार्यमन्यदेयैश्च पूजितैः ।

विष्णुमुखास्तु ये देवास्तत्र जल्पन्ति वै गुह ॥ ४१ ॥

प्रमाणमस्ति सर्वस्य सुरुतस्य हि पुत्रक । फलप्रमाणं नैवास्ति शालग्रामशिलार्चने
यो ददाति शिलां विष्णोः शालग्रामसमुद्भवाम् । विप्राय विष्णुमकाय तेनेष्टं कर्तुमिः शतैः
गृहेऽपि वसतस्त्वस्य गङ्गात्मानं दिनेदिने । स स्नातः सर्वतोर्ध्वेपु सर्वपथेषु दीक्षितः ॥
शालग्रामशिलातोपैरभिषेकं य आचरेत् । स्वर्गे मर्त्ये च पाताले पापाणः सन्ति वै गुह
शालग्रामशिलारूपिणा नास्ति नास्ति समा पुनः ।

मानुषे दुर्लभे लोके सफलं तस्य जीवितम् ॥ ४६ ॥

तिलप्रस्थशतं भक्त्या यो ददाति दिने दिने । तत्फलं समवाप्नोति शालग्रामशिलार्चनम्
यत्र पुण्यं फलं तोयं मूलं दूर्वादलं तथा । जायते मेरुणा तुल्यं शालग्रामे समर्पितम् ॥
विधिर्दानोऽपि यः कश्चित्क्रियामन्त्रविचर्जितः ।

सक्राङ्गभुज आप्नोति सम्यवच्छास्त्रोदितं फलम् ॥ ४६ ॥

यत्तु पूर्वं मया द्रष्टुं केशवे फलेशानाशनम् । तत्सर्वं कथयिष्यामि तव स्नेहेन पुत्रक ॥
फलं वसतिहे विष्णो विन्माधारः किमाधयः । कथं वा प्रीयसे देव तत्सर्वं कथयस्व मे

श्रीकृष्ण उवाच ।

निवसामि सदा शम्भो शालग्रामोद्भवेऽश्मनि । तत्रैव स्थत्वा कङ्क्रे यानि नामानि मे शृणु
हारदेशे समे चक्रे दृश्येते नान्तरं यदि । वासुदेवः स विद्येयः शुद्धार्चवातिशोभनः ॥
मद्भुजः सूर्यवक्त्रस्तु नर्तार्द्रातिस्नयैव च । सुषिरं छिद्रपङ्कजं दर्शकाय तु तद्भवेत् ॥
भक्तिवत्स्तु पीतामो वसन्तश्चानिशोभनः । रेखात्रयाङ्कितो ह्यगि द्रष्टव्येन चिह्नवत्
श्यामो नारायणो देवो नामिच्छक्रे तथोभने । र्दार्परेखा समोवेतो दक्षिणे सुषिरान्वितः
ऊर्ध्वं मुष्णं च जानायास्तुन्दरं हरिकपिणम् । कामदं मोक्षदं चैव अर्थदं च विदीपनः
पद्मेष्टां च शुक्लः स पद्मवक्त्रस्तमन्वितः । विष्णोः हस्तिस्तथा पृष्ठे सुषिरं चातिपुष्पकम् ॥
कृष्णवर्णस्तथा विष्णुर्मन्दैवकं सुशोभने । द्वारोपरि तथा रेखा लङ्घ्यते मध्यदेशतः ॥
कपिलो नरसिंहश्च पृथुवक्त्रः सुशोभितः । ब्रह्मवर्णेण पूज्योऽलाघव्यथा विप्रदो भवेत्
पाराशरिः शक्तिर्लङ्कृतु चक्रे च विप्रे स्मृते । इन्द्रनीलनिभः स्थूलस्त्रिरेखो नामितः शुभः
दर्शनां फलक्षेत्रणां या विन्दुव्यविभूतिना ।

मन्त्र्याख्या सा त्रिलो ज्ञेया भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ ६२ ॥

हस्तिवोभन पृष्ठे वर्तुलवक्त्रपूरितः । हरितं वर्णनाथत्वे कौस्तुभेन ॥ चिह्नितः ॥ ६३ ॥
हार्द्रापो हयाकारो रेखापञ्चकभूषितः । बहुविन्दुसमाङ्गः पृष्ठे नीलं च रूपकम् ॥
वैकुण्ठमयिभिन्नाङ्गः चक्रमेकं तथा ध्वजम् । द्वारोपरि तथा रेखा गुञ्जाकारा सुशोभना
धर्मदास्तु तथा देवशिखिनी धनमालया । कदम्बकुसुमाकारो रेखापञ्चकभूषितः ॥
वर्तुलव्यापि हस्तश्च घामनः परिकीर्तितः । अनर्त्तकुसुमप्रणयो विन्दुना परिशोभितः ॥
सुराजस्ततो देवः श्यामवर्णो महाद्भुक्तिः । घामपाद्वे गदाचक्रे रेखा चैव तु दक्षिणे ॥
श्यामांशस्तथा स्थूलो मध्ये चक्रं प्रतिष्ठितम् । दूर्वाभिं द्वारसंकीर्णं पीतरोधं तथैव च ॥
नागवर्णं हस्तान्तरं नानामोगेन चिह्नितः । अनेकमूर्तिको मित्रः सर्वकामफलप्रदः ॥

विदिष्टु विष्टु सर्वासु यम्योऽर्थे दृश्यते मुग्धम् ।

पुण्योक्तमः स विभयो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ ७१ ॥

दृश्यते शिखरे त्रिङ्गुः शालग्रामशिलोद्भवम् । यम्य योतोऽभगे देवो ब्रह्महत्यां व्यसोहति
धारक्तः पद्मनाभस्तु पङ्कजं यक्षत्रम्युतम् । तस्याम्यर्चनतो नित्यं दग्निश्चर्म्य भग्नो भवेत्
यथाद्विनं हिरण्याङ्गं रत्नमजालं विनिर्दिशेत् ।

सुयर्णरेखायदुलं स्फटिकद्वयुनिशोभितम् ॥ ७४ ॥

अतिल्लिग्धा त्रिदिकरी कृष्णा कीर्तिश्चाति च । पाण्डुरा पापदहनी पीता पुत्रफलप्रदा
नीला प्रयच्छती तक्ष्मी रक्ता रोगप्रधायिनी । रुक्मा उद्वेगजननी यक्षाक्षरिद्रवमाग्निनी
पङ्कः सुदर्शनं शेषं लक्ष्मीनारायणं व्रजम् । तूर्णार्थं चाच्युनं विधाद्यनुषं ॥ जनार्दनम् ॥
पञ्चमं वामुदेयं च षष्ठं प्रद्युम्नमेव च । सङ्करणं सप्तमं च अष्टमं पुरुषोत्तमम् ॥ ७८ ॥
नवमं च नवव्यूहं दशमं तु तदात्मकम् । एकादशं धानिरुद्धं द्वादशं द्वादशात्मकम् ॥
अत ऊर्ध्वं तु यथाणि दृश्यन्तेऽनन्तसंज्ञके । खण्डिते बुद्धिते भग्ने शालग्रामे न दोषमाह
इष्टा च यस्य या मूर्तिः स तां यत्नेन पूजयेत् ।

स्फुट्ये कृत्वा तु योऽध्वानं वहते शैलनायकम् ॥ ८१ ॥

तस्य वश्यं भवेत्सर्वं शैलोक्यं सचराचरम् । शालग्रामशिला यत्र तत्र संनिहितो हविः
तत्र दानं जपः स्नानं धाराणस्याः शताधिकम् । कुक्ष्येभ्ये प्रयागे च नैमिषे पुष्करे तथा
तत्र कोटिगुणं पुण्यं धाराणस्यां महाफलम् । ब्रह्महत्यादिकं पापं यत्किञ्चित्कुरुते नरः
तत्सर्वं निर्द्वहत्यासु शालग्रामशिलार्चनम् । शालग्रामोद्भवो देवो यत्र द्वापयती भयः ॥
उभयोः संगमो यत्र मुक्तिस्तत्र न संशयः । ब्रह्मचारिगृहस्थेभ्य धानप्रस्थेभ्य मिश्रमिः

भोक्तव्यं विष्णुर्नवेद्यं नाऽत्र कार्या विचारणा ।

तत्पूजने न मन्त्राश्च न जपो न च भावना ॥ ८३ ॥

न स्तुतिर्नापि चाचारः शालग्रामशिलार्चने ।

शालग्रामशिलान्ने तु कृत्वा स्वस्तिकमादरात् ॥ ८८ ॥

कार्तिके ॥ विशेषेण पुनात्यासप्तमं कुलम् । अणुमानं तु यः कुर्यान्मण्डलं वेश्याप्रकः ॥

मृदाधानुविकारैश्च कल्पकोटिं वसेद्विचि । ये तु संवत्सरं पूर्णमग्निहोत्रमुपासते ॥ ६० ॥
कार्तिके स्वस्तिकं कृत्वा सममेतन्न संशयः । अगम्यागमने चैव हामभ्यस्य तु भक्षणे
तत्पापं नाशमायाति मण्डयित्वा हरेर्गृहम् । मण्डलं कुरुते नित्यं या नारी केशवाग्रतः

सतजन्मानि वैघट्यं न प्राप्नोति कदाचन ॥ ६१ ॥

इति धोषाग्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे कार्तिक-

माहात्म्ये श्रीकृष्णसत्यमामासंबादे शालग्राममाहात्म्यं नाम

विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२० ॥

एकविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

दीपगन्धधारीमाहात्म्यम्

ईश्वर उवाच ।

धार्मीच्छायां समाश्रित्य कुर्यात्पिण्डं तु यो गुह ।

मुक्तिं प्रयान्ति पितरः प्रसादान्माधवस्य तु ॥ १ ॥

मूर्ध्नि पाणीं मुखे चैव देहे चैव तु यो नरः । धत्ते धार्मीफलं वत्स धार्मीफलविभूषितः
धार्मीफलदृताहारो नरो नारायणो भवेत् । यः कश्चिद्वैष्णवलोके धत्ते धार्मीफलं गुह

प्रियो भवति देवानां मनुष्याणां च का कथा ।

न जहासुलसीमालां धार्मीमालां विशेषतः ॥ ४ ॥

यावत्तिष्ठति कण्ठसा धार्मीमाला नरस्य हि । तावत्तस्य शरीरे तु प्रतिष्ठति च केशवः
धार्मीफलं तु तुलसी मृत्तिका द्वारकोद्ववा । सफलं जीवितं तस्य त्रितयं यस्य चेश्मति
यावद्दिनानि वहते धार्मीमालां कलौ नरः । तावद्वयुगसहस्राणि वैकुण्ठे वसतिर्भवेत् ॥
मालायुगं वहेयस्तु धार्मीतुलसिसंभवम् । वहते कण्ठदेशे तु कल्पकोटिं वसेद्विचि ॥

संनिपाद्येन्द्रियग्रामं शालग्रामशिल्पार्चनम् ।

यः कुर्यान्मानयो मनसा पुष्पे पुष्पेऽन्वमेधजम् ॥ १९ ॥

सुराणां च यथा विष्णुः पुष्पाणां तुलसी तथा ।

तुलस्याऽनुदिनं देवं योऽर्चयेद्गुरुद्वयजम् ॥ २० ॥

जन्मदुःखजरारोगैर्मुक्तोऽसी मुक्तिमाप्नुयात् । तुलसीमालया विष्णुः पूजितो येन कार्तिके
यमाक्षरकृता मालां कुरुते शौरि प्रमार्ष्टि हि । धीनन्दनं सकर्णमगुरुं च सकुङ्कुमम् ॥
केतकीर्दीपदानं च सर्वदा केशवप्रियम् । कार्तिके केतकीपुष्पं दत्तं येन कर्ता युगे ॥
र्दीपदानं महासेन कुलाणां नारयेच्छ्रुतम् । सगुरुहाणि तुलसी केतकी मुनिपुष्पकम् ॥
कार्तिके च दिनात्येव दीपदानं तु पञ्चमम् । केतकीमालया येन कार्तिके पुष्पमण्डपम्
केशवस्य कृतं यत्स यस्मिन्निर्दिष्टं तस्य च । केतकीपुष्पकेनैव पूजितो गरुडध्वजः ॥
समाः सहस्रं सुप्रानो जायते मधुसूदनः । अर्चयित्वा हर्षकेशं कुसुमैः केतकीभयैः ॥
पुष्पं तद्वचनं याति केशवस्य शिष्यं गुह । इमनचेनापि देवेशं संप्राप्ते मधुमाघये ॥ २१ ॥
गोशतस्य मुनिध्रेष्ठ ह्यर्चः गाढमते फलम् । भगस्मिन्कुसुमैर्देवं योऽर्चयेत् जनार्दनम् ॥
दर्शनात्तस्य भो विप्र नरकाग्निः प्रणश्यति । न तत्करोति विप्रैः तपसा तोयितो हरिः
यत्करोति महासेन मुनिपुष्पैरलङ्कृतः । विहाय सर्वपुष्पाणि मुनिपुष्पेण केशवम् ॥

कार्तिके योऽर्चयेद्भक्त्या याजिमेधफलं लभेत् ।

मुनिपुष्पकृतां मालां यो ददाति जनार्दने ॥ २२ ॥

देवेन्द्रोऽपि मुनिध्रेष्ठ कुरुते तस्य सत्कथाम् । गवामयुतशनेन यत्फलं प्राप्यते गुह ॥
मुनिपुष्पेण कीर्त्तेन कार्तिके लभते फलम् । कीर्त्तुमेव यथा प्रीतो यथा च धनमालया
तुलसीदलेन संप्रातः कार्तिके च तथा हरिः ॥ २३ ॥

सूत उवाच ।

प्रथमायननं दृष्ट्वा कुमारं मक्तिन्परम् । पुनः प्रोवाच भगवान्महादेवो धृष्टध्वजः ॥ २४ ॥

हृष्य उवाच ।

शृणु दीपस्य माहात्म्यं कार्तिके शिष्याह्वन !

पितरश्चैव वाञ्छन्ति सदा पितृगणेर्वृताः ॥ २६ ॥

भविष्यति कुलेऽस्माकं पितृमकरमुपुत्रकः । कार्तिके दीपदानेन यस्तोषयति केशवम्
घृतेन दीपको यस्य तिलतैलेन वा पुनः । उवलते यस्य सेनानीरभ्यमेधेन तस्य किम् ॥
तेनेष्टं कर्तुमिःसर्वैः कृतं तीर्थावगाहनम् । दीपदानं कृतं येन कार्तिके केशवाग्रतः ॥

कृष्णपक्षे विशेषेण पुत्रपञ्चदिनानि च ।

पुण्यति तेषु यो वत्ते दीपं सोऽक्षयमाप्नुयात् ॥ ३० ॥

एकादश्यां परैर्वत्सं दीपं प्रज्वाल्य भूमिका । मानुष्यं दुर्लभं प्राप्य परां गतिमवाप सा
लुब्धकोऽपि चतुर्दश्यां पूजयित्वा महेश्वरम् । निर्भक्षः परमं प्राप्य विष्णुलोकं जगाम सः
श्वपाकी स्वाभ्रयाद्रेत्या दीपं कृत्वा परैः कृतम् ।

शुद्धा लीलायतां भूत्वा जगाम स्वयंमक्षयम् ॥ ३३ ॥

गोपः कश्चिदमायां तु पूजां हृष्टः तु शार्ङ्गिणः । मुहुर्मुहुर्जयेत्युत्तराजराजेश्वरोऽभवत्
तस्माद्दीपाः प्रदातव्या रात्रावस्तमिते रत्नी । गृहेषु सर्वगोष्ठेषु सर्वध्यातनेषु च ॥
देवालयेषु देवानां श्मशानेषु सरस्सु च । धनादिना शुभार्थाय यावत्पञ्चदिनानि च ॥
पापिनः पितरो ये च लुप्तविण्डीदकक्रियाः । तेऽपि याति परां मुक्तिं दीपदानस्य पुण्यतः
इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे कार्तिकमाहात्म्ये
दीपगन्धधाम्रीमाहात्म्यवर्णनं नाम एकविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२१ ॥

द्वाविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

दीपावलिमाहात्म्यवर्णनम्

कार्तिकेय उवाच ।

दीपावलिफलं नाथ विशेषाद्ब्रूहि साम्प्रतम् ।

किमपि क्रियते सा तु तस्याः का देवता मयेन् ॥ १ ॥

किं च तत्र भवेद्देयं किं न देयं यद् प्रमो । प्रहर्षःकोऽत्र निर्दिष्टः कीडा कात्र प्र
मृत उवाच ।

इति स्नान्दयनः श्रुत्वा भगवान्कामशोषणः । स्वाधूतवा कार्त्तिकं विप्राग्रहसन्निधौ
धीशित उवाच ।

कार्त्तिकस्यासिनेपक्षे त्रयोदश्यां तु पायके । यमदीपं यद्दिष्टं पादपस्युर्ध्वित्त्या
मृत्युना पाशहस्तेन फालेन मायेया सह । त्रयोदश्यां दीपदानात्सूक्ष्मज्ञः प्रीयतां
कार्तिके कृष्णपक्षे च चतुर्दश्यां विद्युदये । भयदयमेव कर्त्तव्यं स्नानं च पायमी
पूर्वविद्धा चतुर्दश्याः कार्त्तिकस्यासिनेनरे । पक्षे प्रन्यूपममये स्नानं कुर्याद्वनन्दित
तेनै लक्ष्मीजले गङ्गा दीपावल्यां चतुर्दशीम् ।

प्रातःस्नानं हि यः कुर्याद्यमलोकं न पश्यति ॥ ८ ॥

अपामार्गस्तथा तुम्यी प्रपुष्पाटं च बाह्वक्ष्म् । भ्रामयेत्स्नानमप्ये तु नरकस्य क्षय
र्सातालोष्टसमायुक्तः सकण्टकदलान्वितः । हर पापमपामार्गं भ्राम्यमाणः पुनः पु
न्रपामार्गं प्रपुष्पाटं भ्रामयेच्छिरसोपरि । तनञ्च तर्पणं कर्त्तव्यं यमराजस्य तामा
यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च । यैवसनाय कालाय सर्वभूतक्षयाय
औदुम्बराय दध्नाय नीलाय परमेष्ठिने । वृकोदपाय चित्राय चित्रगुप्ताय चै न
नरकाय प्रदातव्यो दीपः संपूज्य देवताः । ततः प्रदीपसमये दीपान्दद्यान्मनोहरान् ॥
ग्रहविष्णुशिवादीनां भवनेषु विशेषतः । कूटायारेषु नीत्येषु समासु च शर्वेषु ।
प्राकारोद्यानवापीषु प्रतोलीनिष्कण्डेषु च । मन्दुरासु विचिक्रासु हस्तिशालासु ची
पवं प्रमातसमये ह्यमावास्यां तु पायके ।

स्नात्वा देवान्पितॄन्मत्स्या संपूज्याऽथ प्रणम्य च ॥ १७ ॥

कृत्वा तु पार्वणं ग्राह्यं दधिक्षीरफुनादिभिः ।

भोज्यैर्नानाविधैर्विधान्भोजयित्वा क्षमापयेत् ॥ १८ ॥

ततोऽपराहसमये पोषयेन्नागरान्पिय । तेषां गोष्ठौ च मानं च कृत्वा संमापणं द
यकृष्णां घत्सरं यावत्प्रातिरूपयते शुह । अग्रद्वेषे हरौ पवं स्त्रामिर्लक्ष्मीः प्रयोधये

प्रबोधसमये लक्ष्मीं बोधयित्वा नुसुखिया । पुमान्ने वत्सरं यावत्लक्ष्मीस्तं नैव मुञ्चति

अभयं प्राप्य विषेभ्यो विष्णुमीलान्मुरद्विषः ।

सुप्तं क्षीरोदधीं ज्ञात्वा लक्ष्मीं पद्माश्रितां तथा ॥ २२ ॥

त्वं ज्योतिःधीरविध्वन्द्रो विदुषुत्सीघर्णतारकः ।

सर्वेषां ज्योतिषां ज्योतिर्दोषज्योतिःसिता नु या ॥ २३ ॥

या लक्ष्मीर्दिवसे पुण्ये दीपायल्यां च भूतले ।

गयां गोष्ठे नु कार्तिकयां सा लक्ष्मीर्वरदा मम ॥ २४ ॥

शङ्खश्च मयानी च क्रीडया हृयून्मासिती । मयान्याभ्यर्चिता लक्ष्मीर्धेनुरूपेण संस्थिता

गौर्या जित्वा पुराशममुर्नमो ह्यूते विसर्जितः ।

अतोऽयं शंकरो दुःखी गौरी नित्यं सुखे सिता ॥ २६ ॥

प्रथमं पित्रो घस्यास्तस्य संवत्सरं सुखम् । एवं गते निशीथे तु जने निद्राप्रलोचने

नाचन्नगरनारीमिल्लूलां द्विण्डिमवादनैः । निष्कास्यते प्रहृष्टाभिरलक्ष्मीश्च गृहाङ्गणात्

पराजये पिच्छुर्धं स्यात्प्रतिषद्बुधिति रघौ । प्रातर्घोषधनः पूज्यो हृष्टं रात्रौ समाचरेत्

भूषणीयास्तथा गावो वज्रार्घदहनदीहनात् । गोवर्धनधराधार गोकुल प्राणकारक ॥

विष्णुशङ्खहस्तोच्छ्राय गवां कोटिप्रदो भव । या लक्ष्मीर्लोकपालानां धेनुरूपेण संस्थिता

धृतं पति पशार्थं मम पापं ध्यपोहतु । अजनः सन्तु मे गावो गायो मे सन्तु पृष्टतः ॥

गावो ॥ हृदये सन्तु गवां मज्जे घसाम्यहम् ॥ ३२ ॥

इति गोवर्धनपूजा ।

सद्भायेनैव संतोष्य देवान्सत्पुण्यान्नरान् । शरीरामशपानैर्वाक्यदानेन परिहृतान् ॥

वसुगैस्ताम्रलदीपैश्च पुष्पकर्पूरकुङ्कुमैः । भक्ष्यैश्चावचीर्मोर्ज्यैरन्तःपुरनिवासिनः ॥

वृषभान्प्रासदानैश्च सामन्ताग्रपतिर्धनैः । पदाति जनसङ्घांश्च ग्रैवेयः कटकैः शुभैः ॥ ३५ ॥

स्नानमात्र्यांश्च ताम्राञ्च तोषयेत्स्वजनान्पृथक् ।

यथाऽथ तोषयित्वा ॥ ततो महाभद्रांस्तथा ॥ ३६ ॥

शुभान्श्च महोक्षांश्च युध्यमानान्परैः सह । राजन्यांश्चापियोधांश्च वदतीन्समदङ्कृतान्

मन्त्राभ्यामभ्यं पश्येन्नरतर्कचारणान् । योष्येद्वासयेन्नीच गोमहियादिकं न यन्
 घस्सानाकपेयेद्गोभिरुनिप्रयुतियादितान् । ततोऽपराहसमये पुर्यस्यां दिशि पावके ॥
 मार्गपालीं प्रयर्त्तयितुं दुर्भस्तम्भेऽग पादये । कुर्यान्नरमयी दिव्यां लम्पकैर्बहुभिर्गुह ॥
 र्धाक्षयित्वा गजानन्यान्मार्गपाल्याम्नले नयेन् ।

गाथैर्गुपांश्च महिषान्महिर्घण्टिकोत्पटाः ॥ ४१ ॥

एतहोमैर्द्विजेन्द्रे स्तु घर्त्तयान्मार्गपालिकाम् । नमस्कारं ततः कुर्यान्मन्त्रेणानेन मुमन्
 मार्गपालि नमस्तुभ्यं सयंलोक सुखप्रदे । मार्गपालीतले च्चन्द्र यान्तिगावोमहावृ
 राजानो राजपुत्राश्च ब्राह्मणाश्च विरोधतः । मार्गपालां समुल्लङ्घ्य नीलजःसुखिनोदि
 दृश्यैतत्सयमेवेह रात्री दैत्यपनेर्धलेः । पूजां कुर्यात्ततःसाक्षाद्भूर्भोमण्डलके कृते
 यलिमालिष्य दैत्येन्द्रं घर्णकैःपञ्चरङ्गकैः । सर्वाभरणसंपूर्णधिगध्यावलि समन्वित
 कृष्णपण्डमयजम्भोरु मधुदानय संवृतम् । संपूर्णं दृष्टवदनं किरीटोत्पटकुण्डलन
 द्विर्भुजं दैत्यराजं च कारयित्वा स्वके पुनः ।

गृहस्य मध्ये शालायां विशालायां ततोऽर्चयेन् ॥ ४२ ॥

मातृभ्रातृजनैःसाधं सन्तुष्टो बन्धुभिःसह । कमलैःकुमुदैःपुष्पैःकहारे रक्तधोत्पलैः ।
 गन्धपुष्पाभ्रनैवेद्यैःसर्पैर्गुण्डपायसैः । मधमांससुरालेहचोप्यमक्षयोपहारकैः ॥ ४३ ॥

मन्त्रेणानेन राजेन्द्रः समग्री सपुरोहितः ।

पूजां करिष्यते यो वै सौख्यं स्यात्तस्य वत्सरम् ॥ ४१ ॥

यलिराज नमस्तुभ्यं विरोचनसुत प्रभो । भविष्येन्द्र सुराराते पूजेयं प्रतिशृण्वान् ॥
 एवं पूजाविधिं कृत्वा रात्री जागरणं ततः । कारयेद्दे क्षणं रात्री नटनतर्कगायकैः ॥
 लोकैश्चापि गृहम्यान्ते सपथां शुद्धतण्डुलैः ।

संस्थाप्य यलिराजं तु फलैःपुष्पैश्च पूजयेत् ॥ ४४ ॥

यलिमुद्दिश्य ये तत्र कार्यं सर्वं च पावके । यानि यान्यक्षयाभ्यादुर्मनयस्तत्त्वदर्शिनः ॥
 यदत्र दीयते दानं स्वयं वा यदि वा बहु । तदक्षयं भवेत्सर्वं विष्णोऽमीतिकरं शुभम्
 न करिष्यन्ति तत्र पूजां बले नराः । तेषामधोत्रियं धर्मं सर्वं त्यामुपनिष्ठु ॥

मन्त्राऋद्धः स्वयं परयेष्टनर्तकचारणान् । योषयेद्वासयेन्नौय गोमहिष्यादिकं च यत्
 पत्तानापर्ययेद्गोमिहनिप्रत्युक्तिवादान् । ततोऽपगाङ्गसमये पुर्यस्यां दिशि पावके ॥
 मार्गपालीं प्रयर्ज्यात्तु पुनस्तम्भेऽपि पादपे । कुशाकाशमयीं दिव्यां तप्यकैरेतुमिमुं ह ॥
 र्याक्षयित्वा राजानश्वान्मार्गपाल्यास्तले नयेन् ।

गार्घ्यपुंषांश्च महिषान्महिषीर्घण्टिषोत्कटाः ॥ ४१ ॥

वृत्तहोर्मिहजिह्वैस्तु यर्ज्यान्मार्गपालिकाम् । नमस्कारं ततः कुर्यान्मन्त्रोपानेन सुप्रभः
 मार्गपालिं नमस्कुम्भं सघंलोकं सुप्रभदे । मार्गपालीतले स्फुटं यान्ति गायो महावृणः
 राजानो राजपुत्राश्च ब्राह्मणाश्च विशेषतः । मार्गपालां समुल्लङ्घ्य नैऋजः मुखिनोदिते
 घृत्न्यतत्सर्पमेवेह रात्रीं दैत्यघनेर्धलेः । पूजां कुर्यात्ततः साक्षाद्भूर्भुवामण्डलके कृते ॥
 बलिमालिष्य दैत्येन्द्रं घर्षकैः पञ्चरङ्गकैः । सर्वाभरणसंपूर्णविन्ध्यावलि समन्वितम्
 कृष्णपण्डमयजम्भोरु मधुदानव नक्षतम् । संपूर्णं द्रष्टव्यं किरीटोत्कटकुण्डलम् ॥
 द्विमुञ्जं दैत्यराजं च कारयित्वा स्वके पुनः ।

गृहस्य मध्ये शालायां विशालायां ततोऽर्चयेत् ॥ ४८ ॥

मातृभ्रातृजनैः सार्धं सन्तुष्टो बन्धुभिः सह । कमलैः कुमुदैः पुष्पैः कङ्कारै रसङ्कोत्पलैः ॥
 गन्धपुष्पाभनैवेद्यैः स्पर्शैर्गुण्डपायसैः । मद्यमांससुरालेखवोप्यमक्षयोपहारकैः ॥ ५० ॥

मन्त्रेणानेन राजेन्द्रः समन्त्री सपुरोहितः ।

पूजां करिष्यते यो वै सौख्यं स्यात्तस्य वत्सरम् ॥ ५१ ॥

बलिराज नमस्तुभ्यं विरोचनसुत प्रभो । भविष्येन्द्र सुरासते पूजयेयं प्रतिगृह्यताम् ॥
 एवं पूजाविधिं कृत्वा रात्रीं जागरणं ततः । कारयेद्देहं क्षणं रात्रीं नदनर्तकगायकैः ॥
 लोकैश्चापि गृहस्यान्ते सपर्यां शुद्धतण्डुलैः ।

संस्थाप्य बलिराजं तु फलेः पुष्पैश्च पूजयेत् ॥ ५४ ॥

बलिमुद्दिश्य ये तत्र कार्यं सर्वं च पावके । यानि यान्यक्षयाण्याहुर्मुनयस्तत्त्वदर्शिनः ॥
 यद्वा दीयते दानं स्वल्पं वा यदि वा बहु । तदक्षयं भवेत्सर्वं, विष्णोः प्रीतिकरं शुभम्
 रात्रीं ये न करिष्यन्ति तत्र पूजां वले नराः । तेषामभ्योत्रियं धर्मं सर्वं स्वामुपतिष्ठत ॥

मित्रता न स्वयं कदा नृपतेन कर्तव्यं युक्त । स्वयं कदा नृपतेन कर्तव्यं युक्त ॥
 तथा प्रकृतं नृपतेन कर्तव्यं युक्त । तथा । स्वयं कदा नृपतेन कर्तव्यं युक्त ॥
 नृपतेन कर्तव्यं युक्त । तथा । स्वयं कदा नृपतेन कर्तव्यं युक्त ॥
 तथा प्रकृतं नृपतेन कर्तव्यं युक्त । तथा । स्वयं कदा नृपतेन कर्तव्यं युक्त ॥

[illegible][illegible]

ଅର୍ଥ. ଆମର ଅପେକ୍ଷା କେତେକ କେତେକ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ।

ਸਾਧਨਾ-ਸੁਧਾਏ-ਕਲੰਧਾ ਭੀ-ਸੁਰੀ-ਸੁ-ਸੁਨੰਧੋ. ੬੮੬

સંપાદક: જ્ઞાનરત્ન શેઠ જિજિવ્યોત્સવ ભાગલિકે ૧૯૭૭

दीर्घोऽथ जनिमयं जगत्प्रापे कथंमिह ये शुभमया वनिताऽनुताम् ।

[illegible]

वामागता कृत्या प्रोक्ता कथमागता निर्मला भवा ।

कामाख्या प्रेमसंगता कामाद्याभ्या प्रवर्तिता ॥ ३५ ॥

मूल उपायः ।

निःशब्दवगः शुद्धा भगवन्मूनभावनः । उपाय यत्नं करुणं प्रहसकृपाभावनः ॥

महेश उवाच ।

पुगं वृषपथे वृत्ते प्राप्ते गार्ग्यं पुण्डरे । ब्रह्महत्यापनोदार्णमाध्वमेधःप्रवर्त्तिनः ॥ ५६ ॥

प्रोधादिन्द्रे ण यज्ञे ण ब्रह्महत्या निवृदिता ।

पद्मिधा सा क्षिनी क्षिता वृध्नोयमहीनले ॥ ५७ ॥

नायां यद्वी भूणहनि संविमश्य यथावत्तम् । तत्पापप्रवणात्पूर्वं द्वितीयाया दिनेन च
नार्गवृक्षतर्दीभूमि यद्विभू णहनस्तथा । कलुषीयवनं जातो एतोऽय कलुषा स्मृता ॥
मधुकैटभयोरक्तं पुरा मग्नानुमेदिता । अष्टाङ्गुला पवित्रा सा नाराणां तु रजोमलम् ॥
नयःप्रावृण्मलाःसर्वा पहेनध्यं मर्यामलः । निर्यासमल्लिना वृक्षाःसङ्गादुभूणहनोमलाः ॥

कलुषा विचरन्त्यस्यां तेनैवा कलुषा मता ।

द्विषदिपितृधर्माणां निन्दका नास्तिकाःशृङ्गाः ॥ ८२ ॥

तेषां सा बाह्वलात्पूना द्वितीया तेन निर्मला । अन्ध्यायेषु शास्त्राणि पाठयन्ति पठन्ति च
साङ्ख्यकास्तार्किकाःश्रोतास्तेषां शब्दापशब्दज्ञान् ।

मलात्पूना द्वितीयायां ततोऽर्थे निर्मला च सा ॥ ८४ ॥

दृग्णस्य जन्मना यत्स ब्रैलोच्यं पावितं मयेत् ।

नमस्येते विनिर्दिष्टा निर्मला सा तिथिर्युधैः ॥ ८५ ॥

अग्निष्वात्ता बर्हिषद् भाज्यपाःसोमपास्तथा । पितृन्पितामहाग्नेतसंबारास्त्रेतसंबरा ॥
प्रेतास्तु पितरःप्रोक्तास्तेषां तस्यां तु संबरः । पुत्रपौत्रैस्तु दौहित्रैःस्यधामन्त्रैस्तु पूजिताः
धाद्वदानमवैस्तृता यान्त्यतःप्रेतसंबरा । महालये तु प्रेतानां संचारो भुवि दृश्यते ॥
मेनैवा प्रेतसंचारा कर्तिता शिखिवाहन । यमस्य विद्यते पूजा यतोऽस्यां पादके ना
तेनैवा याम्यका प्रोक्ता सत्यं सत्यं मयोदितम् ।

एतन्कार्तिकमाहात्म्यं ये शृण्वन्ति नरोत्तमाः ॥ ९० ॥

कार्तिककलानजं पुण्यं तेषां भवति निश्चितम् । कार्तिकेचद्वितीयायां पूर्वाह्ने यममर्चये
पूजायां नरःकृत्वा यमलोकं च पश्यति । कार्तिके शुक्लपक्षे तु द्वितीयायां तु शीतव
यमुनया पूर्वं भोजिनःस्वगृहेऽर्चिता । द्वितीयायां महोत्सवो नारकीयाश्च तर्पिताः

यावन्प्रबोधिनी विष्णोस्तिष्ठिर्नायाति कार्तिके ॥ ३ ॥

मिथसहस्राणि गजगृध्रतानि च । एकेनैवोपवासेन प्रबोधिन्या यथाभवत् ॥
 भं नैव दुःप्राप्यं श्रेयोवये सचराचरे । तदपि प्रार्थनं विप्र ददाति प्रबोधिनी
 ययं संसृतिं ज्ञानं राज्यं च सुखसंपदम् । दद्यान्पुषोदिता विप्र हेलया हृग्योपि
 मन्त्रगुह्यानि पापान्युपाजितानि च । एकेनैवोपवासेन ब्रूते हरिवोधिनी ॥ ७ ॥
 यानं प्रबोधिनी यः करोति न्यभावतः । विधिना नगशादंष्ट्रं यथोक्तं लभते फलं
 जन्मसहस्रेषु पापं यत्समुपाजितम् । जागरेण प्रबोधिनीं ब्रूते मृत्प्राशितम् ।
 गुणमुप वक्ष्यामि जागरण्य च लक्षणम् । यस्य विज्ञानमात्रेण दुर्लभो न जनार्दन
 तं पापं च वृष्यं च पुराणपठनं तथा । धूपं दीपं च नैवेद्यं पुष्पं गन्धानुदेपनम् ॥
 फलमर्घ्यं च भद्रा च दानमिन्द्रियसंयमः ।

सत्पान्थितं चिन्तिद् च मुद्रायुक्तं क्रियान्वितम् ॥ १२ ॥

अथर्वचैव सोत्साहमालम्बादिविचित्रितम् । प्रदक्षिणादिसंयुक्तं नमस्कारपुष्पम्
 राजनसमायुक्तमिति विष्णोर्चेतसा । यामे यामे महाभाग कुर्वधराजनं हरैः ॥ १४ ॥
 तैर्गुणैः समायुक्तं कुर्याज्जागरणं विमोः । एकाग्रमानसो यस्तु न पुनर्जायते भुवि ॥
 एवं कुरुते भक्त्या वित्तशाठ्यविवर्जितः । जागरं यासरे विष्णोर्नोयते परमां गतिम्
 रूपसूक्तो यो नित्यं कार्तिके त्वचंयेद्वरिम् । धर्मकोटिसहस्राणि पूजितस्तेन केशवः
 धोक्तेन विधानेन पञ्चरात्रोदितेन वै । कार्तिके त्वचंयेद्वरिम् मुक्तिमार्गा भवेन्नरः ॥
 तस्यो नारायणायेति कार्तिके योऽचंयेद्वरिम् । समुक्तो नारकैर्दुःखैः पदंगच्छत्यनामयम्
 ऐरामि सहस्रं च गजराजस्य मोक्षणम् । कार्तिके पठते यस्तु पुनर्जन्म न विन्दति ॥
 पुण्ड्रकोटिसहस्राणि मन्त्रान्तरागतानि च । द्वादश्यां कार्तिके मासि जागरी वसते दिवि

कुले तस्य च संजाताः शतशोऽथ सहस्रशः ।

प्राप्नुवन्ति यद् विष्णोस्तस्मात्कुर्वीत जागरम् ॥ २२ ॥

कार्तिके पश्चिमे यामे स्तवं गानं करोति यः । श्वेतङ्गीरे तु वसते पितृभिः सह मामिति
 नैवेद्यदानं हरये कार्तिके दिनसंश्लेषे । युगानि वसते स्वर्गं तावन्ति मुनिसत्तमाः ॥

त्रयोविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] * श्रीभूमपञ्चकव्रतमाहात्म्यवर्णनम् * ४०५

अथ मुनिशार्दूल मालतीकमलार्चनम् । अर्चयेद्देवदेवेशं स याति परमं पदम् ॥ २५ ॥

कार्तिके शुक्लपक्षे तु कृत्वा एकादशीं नरः ।

प्रातर्दत्त्वा शुभान्कुम्भान्स याति भ्रम मन्दिरम् ॥ २६ ॥

कार्तिकेय उवाच ।

“गणधुच्यतां पुण्यं व्रतानां परमं व्रतम् । कर्त्तव्यं कार्तिके मासि भयता श्रीभूमपञ्चकम्
ध्यानं तस्य च फलं तथैव सुरसत्तम । कथयस्व प्रसादामे मुनीनां च पितामह ॥

ईश्वर उवाच ।

पश्यामि महापुण्यं व्रतं विधिमतांवर । श्रीभूमैतद्गन्धःप्रातं व्रतं पञ्चदिनात्मकम् ॥
षाशाह्वास्तुदेवस्य तेनोक्तं श्रीभूमपञ्चकम् । व्रतस्यास्य शुणान्यक्तं कान्तानःकेशव्याहूने
कार्तिके शुक्लपक्षे तु शृणु धर्मं पुरातनम् । वसिष्ठभृगुगर्गादीर्ध्यायं हतयुगादिषु ॥३१॥
भरद्वाजेन भोगादीर्ध्यायं त्रेतायुगादिषु । ब्राह्मणेर्ब्रह्मचर्येण जपहोमक्रियादिभिः ॥३२॥
तत्तिथैश्च तथा घैश्वरैःसन्वशीचराधनैः । दुष्करं सन्वहीनानामशतपं बालचेनसाम्
ऽङ्करं श्रीभूमितयाहुर्न शक्यं प्राहूर्नैरैः । यस्तत्करोति विप्रेन्द्र तेन सर्वं कृतं भवेत्
तन्वीनमहापुण्यं महापातकनाशनम् । अनो नरःप्रयत्नेन कर्त्तव्यं श्रीभूमपञ्चकम् ॥३५॥

कार्तिकस्यामलेपक्षे स्नान्वा सप्तग्विधानतः ।

एकादश्यां तु शृङ्गीयादुग्रनं पञ्चदिनात्मकम् ॥ ३६ ॥

प्रातःस्नात्वा विशेषेण मध्याह्ने च तथा व्रती ।

नद्यां निर्भरगर्भे वा समालम्ब्य च गोमयम् ॥ ३७ ॥

पद्मप्रीहितिलैःसम्यक्विषतन्संग्रहेत्त्रयमात्रम् । स्नान्वा भीमं नरःकृत्वा धीतवासा हृद्ग्रन्थः
श्रीभूमायोदकदानं च अर्घ्यं चैव प्रयत्नतः । पूजा श्रीभूमय कर्त्तव्या दानं दद्यात्प्रयत्नतः
पञ्चगत्वं विशेषेण दत्त्वा विप्राय यत्नतः । वासुदेवोऽपि संपूज्यो लक्ष्मीयुक्तःसदाप्रभुः

पञ्चके पूजयित्वा तु कोटिकल्पानि तुष्यति ।

यत्किञ्चिन्मिथ्यते सर्वं पञ्चधा तु प्रकल्पयेत् ॥ ४१ ॥

संवत्सरप्यतानो च नमने सकलं पूज्यम् । कृत्वा गृहकदानं तु तथाऽर्घ्यं च दापयन्

यावत्प्रयोधिनी विष्णोन्मिगितायाति कार्तिके ॥ ३ ॥

अधोमेधसहस्राणि राजगृहस्थानि च । एतेनैवोपशमेन प्रयोधिनी यथानाम् ॥
 दुर्लभं नैव दुष्प्राप्यं श्रेयोवये सनातनम् । तदपि प्राप्तिर्न विप्र ददाति प्रतिशोभितम् ।
 ऐश्वर्यं मंगलं प्राप्तिं गन्धं च सुगन्धपदम् । वृक्षगुणोन्मिता विप्र हेल्पा हरिगेति ।
 मेघमन्दरानुन्यानि पापान्युपार्जितानि च । एकेनैवोपशमेन दहते हरिगेति ॥ ३ ॥
 उपवासं प्रयोधिनी यः करोति स्वमायनः । विधिता नश्वरं यथोक्तं लभते फलम् ।
 पूर्णजन्मसहस्रेषु पापं यस्यमुपार्जितम् । जागरेण प्रयोधिनी दहते तूनामिति ।
 शृणु यन्मुखं वक्ष्यामि जागरस्य न लक्षणम् । यस्य विज्ञातमात्रेण दुर्लभो न भवति ।
 गीतं पापं न मृत्युं च पुराणपठनं तथा । धूर्तं दीनं च नैवेद्यं पुण्यं गन्धानुदेहम् ।

फलमर्घ्यं च श्रद्धा च दानमिन्द्रियपंचमः ।

सत्पान्चितं विनिद्रं च मुदायुक्तं क्रियान्वितम् ॥ १२ ॥

साधयेत्येव सोत्साहमालम्बादिविचित्रितम् । प्रदक्षिणादिपुण्यं नमस्कारपुण्यम् ।
 नाराजनसमायुक्तमविधिषण्णेन चेतसा । यामे यामे महाभाग कुर्वधराजतनं हरे ॥ १॥
 एतैर्गुणैःसमायुक्तं कुर्याज्जागरणं विप्रोः । एकाग्रमानसो यस्तु न पुनर्जायते मुने ।
 य एषं कुरुते भक्त्या विसृष्टाद्वयविचित्रितः । जागरं यासरे विष्णोर्नीयते परमां गतिम् ।
 पुण्यसूक्तेन यो निश्चयं कार्तिके त्वर्चयेद्भक्तिम् । यथोक्तोदिसहस्राणि पूजितस्तेन केन ।
 यथोक्तेन विधानेन पञ्चरात्रोदितेन वै । कार्तिके त्वर्चयेन्नित्यं मुक्तिप्राप्तिं भवेन्नरः ।
 नमो नारायणायेति कार्तिके योऽर्चयेद्भक्तिम् । समुक्तो नारकैर्दुःखैःपदंगच्छन्ममत्तम् ।
 हरेर्नाम सहस्रं च गजराजस्य भोक्षणम् । कार्तिके पठने यस्तु पुनर्जन्म ॥ विन्दति ।
 युगकोटिसहस्राणि मन्वन्तरशतानि च । द्वादश्यां कार्तिके मासि जागर्ष्य वसते त्रिं

कुले तस्य च संजाताःशुभशोऽथ सहस्रशः ।

प्राप्नुवन्ति पदं विष्णोस्तस्मात्कुर्वीत जागरम् ॥ २२ ॥

कार्तिके पश्चिमेयामे स्तव्यं गानं करोति यः । श्वेतद्वारेषु तु वसते ।
 नैवेद्यदानं हस्त्ये कार्तिके दिनसंक्षये । यगानि वसते स्वर्गं

पापवृद्धिं परित्यज्य ब्रह्मवर्णेन धीमता ॥ ६३ ॥

मयं मांसं परित्यज्य मैथुनं पापकारिणः । शाकाद्वारेण मुन्यधैः कृष्णार्चनपरो नरः ॥
ततो नक्तं समश्नीयात्पञ्चगव्यपुटसरम् । एवं सम्यक्समाप्तस्य यथोक्तं फलमाप्नुयान्
मयसो यत्पियेन्मयं जन्मनो मरणान्तिकम् । एतद्वाप्यग्रतं कृत्वा प्राप्नोति परमं पदम् ॥
स्त्रीभिर्ग्राहणपाकयेन कर्तव्यं धर्मवर्धनम् । विधयामिह कर्तव्यं मोक्षसौख्यामिवृद्धये
सर्वकामसमृद्धयर्थं पुण्यार्थमपि पावके । नित्यस्नाने तथा शने ये कार्तिकमुपासने
सौख्यदेवश्च कर्तव्यो विष्णुध्यानपरायणैः । आरोग्यपुत्रदो यस्तु महापातकनाशनः ॥
तीर्थेषु कार्तिकं कुर्यात्सर्वयत्नेन वषट्कम् । संवत्सरप्रतानां नु समाप्तिः कार्तिके मता
पापस्य प्रतिमा कार्या सौद्रव्यव्यातिर्मायया ।

बहूहस्ता विनिष्कान्ता लोहदंष्ट्रा करालिनी ॥ ७१ ॥

नित्यस्योपरि स्थाप्या कृष्णवस्त्राभिवेष्टिता ।

रक्तगुप्फहस्तापीडा उधलत्काञ्चनकुण्डला ॥ ७२ ॥

संपूज्य पाया भनरा धर्मराजस्य नामभिः । इममुपासयेन्मग्नं शुद्धं कुरुमाञ्जलिः ॥
यदस्य जगमनि कृतमिह जन्मनि वा पुनः । पापं प्रशममापातु तत्र पादप्रसादनः ॥ ७४ ॥
एवं संपूज्य विधिवन्प्रतिमां तां च पाञ्चनीम् ।

कृत्वा पूजां यथाशक्ति विप्राणां वेद्यादिनाम् ॥ ७५ ॥

प्रीतये देवदेवस्य कृष्णव्याङ्गिः पृक्तर्मणः । ग्राहणाय प्रदत्तस्य धर्मो मे प्रीयतामिति ॥
यावदाय प्रदत्तया यथाशक्ति च दक्षिणा । यथाद्विरूप्यं गान्धर्वकृष्णो मे प्रीयतामिति
इति पाठः ।

एतत्प्राप्तो भूत्वा विरक्तः संयतो भवेत् । भग्वेदामपि शान्त्यर्थं स्यमतया दातुमुत्तमम्
शान्तचित्तो निरायाधः परं पदमवाप्नुयान् । नीलोत्पलदन्त्रासश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्भुजः ॥ ७९ ॥
अष्टपार्श्वकनकनः शङ्खः कर्णः गरुडस्थितः । जट्टी द्विजिह्वाघ्राशो मृगराजतनुव्यदः ॥ ८० ॥
नित्यनीलो महादंष्ट्रो यस्य कथं न विजने । इदं श्रीमेघ कथितं दशरत्नपणनेन मे ॥ ८१ ॥
तदेतत्ते मयाऽऽप्यातं दुष्करं श्रीमपञ्चकम् । चन्दं पुण्यं पादहं शुचिद्विर! महाशतम्

पश्यान्वा प्रहृष्टा गोमःसर्वपापीःप्रमुन्यते ॥ ८२ ॥

पद्माभपञ्चकमिनि प्रगितं पृथिव्यामेकादशीप्रमृतिपञ्चदशीनिन्दम् ।

उक्तं न भोजनपण्य तदा निरेवस्तस्मिन्वने शुभफलं प्रददाति विष्णुः ॥

नून उवाच ।

पत्नसर्वाधिकं पुण्यं द्रुल्लभं भुवने वनम् । इदं गुणं मयाग्यानं शास्त्रसागसमुपयम

गुराणां गोपिनं सर्वमन्निगुणं च मोक्षदम् । ध्रुत्वा चैकपदे देवि भगव्यागमने गताः

फल्पायिकाःस्वसायिकास्तुमयं तु विमोचयेत् । मोक्षदं च इदं शास्त्रं प्रकाश्यंनेतरेऽ

ध्रुत्वा चैकपदे यस्तु मोक्षं गच्छति मानवः ।

गोपनीयं प्रयत्नेन ये व्यापि त्यागिनो नराः ॥ ८३ ॥

न तेषां कथ्यते पुण्यं सत्यं सत्यं च पण्मुख ।

इत्येतत्सर्वमाग्यातं कार्तिकस्य तु यत्फलम् ॥ ८४ ॥

र्धाविष्णुस्त्वाच ।

कथिनं देवदेवेन पुत्राय हितकाम्यया । पितुस्तद्वाक्पमाकर्ण्य पण्मुखो हर्षनिर्भरः ।

ऊयुःप्राञ्जलयःसर्वे तं देवं जगदायुषम् । कृतकृत्या धनं जाताभ्युत्वा कार्तिकजं फलम्

अपरं नास्ति श्रोतव्यं नःप्राप्तं जन्मनःफलम् । माहात्म्यमेतद्वक्तव्यं पूजयेद्यस्तु पाठकम्

गोभूधिरण्यवस्त्रैश्च विष्णुतुल्यो यतो हि सः ।

धावके पूजिते यस्माद्विष्णुर्मवति पूजितः ॥ ८५ ॥

तथा तं पूजयेद्विद्वत् यदीच्छेत्सफलं शुभम् । धर्मशास्त्रं पुराणं च वेदविद्यादिकं च यत्

पुस्तकं धावकायैव दातव्यं धर्ममिच्छता । पुराणविद्यादास्तारो हनन्तफलभोजिनः ॥

कपडेते इदं भक्त्या श्रुत्वा चैवावधारयेत् । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति

धनधान्यं यशःपुत्रानायुरारोग्यमेव च । माहात्म्यध्वजपादेव लब्धवते च न संशयः ॥

इति र्धापात्रे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरेखण्डे कार्तिकमाहात्म्ये

र्धावृष्णसत्यमामासंवादे त्रयोविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२३ ॥

चतुर्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

माघमासमाहात्म्यवर्णनम्

शृणु उचुः ।

न महाभाग त्वया लोकहितैरिषा । कथितं कर्त्तुं मात्स्यानं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।

। माघमाहात्म्यं यद् नो लोमहर्षणे । श्रुतेन येन लोकानां संशयः क्षायते महान् ॥

पुरा केन महाभाग लोकेऽस्मिन्संप्रकाशितम् ।

माघस्नानस्य माहात्म्यं सेतिहासं तदाऽऽदिश ॥ ३ ॥

सूत उवाच ।

। धु मुनिधेष्टा पूर्णं कृष्णपरायणाः । यत्पृच्छथ मुदायुक्ता भक्तया कृष्णकथा मुहुः ।

कथयिष्यामि माघस्य माहात्म्यं पुण्यवर्धनम् ।

पापघ्नं शृण्वतां पंसां स्नानानां चारुणोदये ॥ ४ ॥

। अर्थेति विप्रः शङ्करं लोकशङ्करम् । यदच्छ विनयोरेता स्पृष्ट्वा तत्परणाश्रुतम् ॥

पार्श्वेऽयुवाच ।

। दादौ भक्ताताम्रभयप्रद । प्रसीद नाथ विज्येश यत्पृच्छे तद्वदाऽपुना ॥ ५ ॥

श्रुता गानाविधा धर्मास्त्यक्तः पूर्य मया विभो ।

अधुना श्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं माघर्त्तं यद् ॥ ६ ॥

तत्तु केन पुरा कौणं को विप्रिः का च देवता ।

नत्सर्वं विस्तराद्ब्रूहि यत्तत्त्वं भक्तधन्सलः ॥ ७ ॥

महेश उवाच ।

भूयस्नानं श्रुतिभिः कृतमङ्गलः । पूजितो नागरिः सर्वैः स्वपुरास्त्रिगतो बहिः ॥

भूतां श्रेष्ठो मृगयारसिको नृपः । कौतूहलसमाविष्ट आन्तेष्टुर्वृहस्पतः ॥ ८ ॥

। पादस्तु नीलोष्णीय उरच्छदी । यद्गोघ्रातुर्निवाणो घनुण्याणिः सरांस्यः

यदशुद्रासि धानुष्केस्तथा भूपेभ्य पत्तिभिः । गान्धारेषु सुगन्धेषु घनेषु त्रिपुलेषु च
उत्तुहितमहास्रोता गुप्ता पञ्चाम्यविश्रमः ।

मुदा कीडनि तैःसाधं कुञ्जेषु मृगयन्मृगान् ॥ १४ ॥

हग्यतां हग्यतामेव मृगो घेय पन्थायते । इति जल्पन्म्यभृत्येषु म्ययमुत्पन्नं हन्ति च
इतस्ततः पुनर्यानि कचिन्पश्यन्वनच्छर्त्तम् । धिष्टयोर्दृगन्त्यग्रम् लीनकेचिकुन्दाकुन्दा
हर्णिगणप्रियन्तो धायच्छायकरुद्दिमुत्थाम् ।

कचिन्केम्पयेन्कागतारायविर्माषणाम् ॥ १५ ॥

गङ्गायूथैः कचिद्वह्नीं दधानामिव दन्तिनाम् । कचिन्कोट्यम्बदष्टोत्तुक्तादधितादिनी
मृगारोपदमुद्राभिमुद्रितां च कचिन्कचिन् । शार्दूलनरनिर्मिश्रोहिद्वक्तारुणां कचिन्
पीथरन्तनभारार्तसुस्निग्धमहिर्पाणैः । अघरोघाजिग्नोर्णीं सूचयन्तीं मनःकचिन् ।
कचिद्वृक्षघनच्छर्त्तां वयपुष्पसुगन्धिनीम् । कचिद्वृतागृहकारं भृङ्गाश्वसुशोभना
अर्धनिःसृतनिर्मोकनागर्भामिवृहद्विलाम् । त्रिलेषु लीनाजगरैर्भोमां निर्मोकसर्पिर्णाम्
कचिद्वाघानन्दज्वालां शिलाज्योतिःसुशोभनाम् ।

कृन्कारशब्दसंपूर्णमृगध्यासमाकुलाम् ॥ २३ ॥

प्रविमुञ्च्यन्तुनां यूर्यं शशकेषु कचित्कथित् । पल्वलेषु च विधम्य पुनर्याति वनान्तम्
पथं प्रजनि राजेन्द्रे व्याध्रपणं च वल्गति । कुर्वन्कोलाहलं तत्र सारङ्गो निर्गतां घना
स्फालवेगक्रमाक्रान्तदुर्गमार्गमहीतलः । कदाचिद्गगनारुहः कदाचिद्भूमिगोचरः ॥ २६ ॥
यक्रलोतोऽतिगम्भीरं कण्टकदुमसङ्कुलम् । यविष्टो विषमारण्यं राजाऽसौ तत्पदानुगं
दूरादुदूर्तरं गत्वा देशादेशं च निर्जनम् । मृगादर्शनसंरम्भसंशुष्कगलकन्धरः ॥ २८ ॥
ताम्रतालुमुखः स्विक्षः ध्रान्तपत्तिः स्वलदुध्वनिः । अर्ताल्पदीर्घमावांसस्तृपातो मध्यगेरपी
ददर्शाऽग्रे तु कासारं स्पर्धयन्तमपां पतिम् । घनपादपतीरस्यं सुतीर्थं विमलं शुभम् ॥
विशालं विक्रान्तभोजं मधुमत्तमधुवतम् । पश्मिनीपत्रपालाशच्छर्त्तं मत्कतैरिव ॥ ३१ ॥

स्वच्छन्दमुशलम्भत्स्यं स्वच्छं साधुमनो यथा ।

चलजलचरैर्मिथं र्वाचिराजिविराजितम् ॥ ३२ ॥

धनुर्विश्वधिविश्वान्तमोऽध्यायः] ० दिनाष्टमृगयाप्रसङ्गे दारितेन संज्ञापयणं नम् ० ४११

भन्तप्राद्वगणः । गन्तानामिव मानसम् । कचिच्छयात्तद्वर्गं ह्यवगम्येव मन्दिरम् ॥
नातायिह ह्यसर्वाणि श्रमयन्तं दिवानिशम् । दातारमिव सर्वस्वैरापभ्रान्तिप्रणाशनम् ॥
संयन्तं नित्राप्रभोभिः श्वापदान् प्रविनृत्तिव । हन्तं सर्वमन्तायं हिमांशुमिव चाद्रिकम्
तं दृष्ट्वा भूदानान्तिभ्यान्तको जलत्वं यया । तत्र धीतज्जलो राजा हनमाध्याद्रिकप्रियः ॥
मुक्त्वा वेदकर्मोसानि सहायैः सहितो वृत्तः । उवास सरसस्तारे सुरभ्यां कथयन्कथाम्
तज्जारावने घाणं कृत्वा राज्ञी प्लिनम्नरी । व्याघ्राः संधानमाभ्याय रघुः कुकुभां वधः
एवं प्लितेषु धीषु घने विस्तार्ययामुराम् । निशार्थं निर्गतं वृथं सूकराणां तटेतटे ॥

चरित्या सारसकन्दान्पताल व्याघसङ्कटे ।

रामा विदाध ते कोडा व्याघ्रैश्च सहस्रो हताः ॥ ४० ॥

सुपेनैव दगादाने विदाः पेनुर्मर्दातटे । तान्द्रष्टा नुमुत्तं नार्थं व्याघ्राधक्रुः सुवर्षिताः ॥
घायन्तः प्रमुदायुक्ता मिलिता यत्र भूषणिः । तानादाय भर्तृभूयो निःकृतः सारसस्तदात्
स्युत्तं गन्तुकामोऽसी दृष्टवान्द्रष्टा तावत्सम् । द्रष्टव्यं वृद्धदारीतं शङ्खवक्रमुशोभितम्
नियमैर्दुष्कर्मैः परिशीणकलेवरम् । अम्बिदोयं महादानं विष्मदुत्कर्कशान्यचम् ॥
दधानं दारिणं यमं यसानं मृदुषः कणम् । कुर्षाणं नेतमं जाप्यं नन्वतोमज्जदाधरम् ॥

तं यताश्रमिणं दृष्ट्वा मार्गं दत्त्वा स संम्रमः ।

प्रणम्य शिरसा राजा वृत्तपत्राञ्जलिः स्थितः ॥ ४१ ॥

यद्येनमलङ्कारैर्द्विजो निधिव्य भूमिपम् । उवाच भ्रयेसे हेतोः परोपकृतिषाम्भवा ॥
विमयं गम्यते राजन्नाले पुण्यतमे शुभे । माघमासे विहायैव प्रातःकालं सरोवरे ॥
प्रत्युवाच ततो राजा नाहं जाने द्विजोत्तम ॥

माघशानशर्त्तं कीदृशतमे कथय विस्तरात् ॥ ४२ ॥

इति भूषवचन्युत्वा प्राह वीरानसो मुनिः । भगवान्मुनिः शीघ्रमभ्युदेति तमोऽपहा ॥

स्नानकालोऽयमस्माकं न कथावसरो नृप ।

क्रात्या गच्छ यस्मिन् तं पृच्छस्व स्वकुल्यमुम् ॥ ४३ ॥

इत्युक्त्वा तापसी मीनी प्रातःस्नानाय निर्गतः ।

प्रम्यान्त्य दिर्लपोऽपि तत्र स्नान्या यथाविधि ॥ ५२ ॥

पुनःस्यनगरं घोरं मनोऽसौ हर्षपूजितः । अन्तपुरे निवेद्याथ धानप्रशक्यां पुनः ॥
 श्वेताश्वरभमारुह्य मुञ्चेत्तच्छत्रचामरः । सान्द्रदूतःसुवामाद्य संवृतां मन्त्रिमिमह ॥
 जयशब्दात्पुनःशृण्वन्स्तुतो मागधप्रदिभिः । यन्निष्ठम्याश्रमं गत्वा सृष्टिवाक्यमनुस्मरन्
 तत्रैव तत्रा एतस्य धिनयाचारपूर्वकम् । द्वास्तनो गृहीतास्य आशीर्भिःसमन्तद्वृतः॥
 सान्द्रां मुनिना वृष्टःकुरन्तं भूपतिर्वरा । तदाऽप्रबोद्धो राजा हर्षयमुनिमानसम् ॥
 सोऽपि धौवानमेनोक्तं पश्यच्छ मधुराकृतिः ॥ ५३ ॥

दिर्लप उवाच ।

भगवन्त्यप्रसादेन धृता दिम्नस्तो मया । आचारो दृष्टवर्तानिध राजप्रमांश्च ये परे
 धनुर्णांमपि वर्णानामाश्रमाणां च याःक्रियाः ।
 दानानि सद्धिधानानि यथाश्च विधयस्तथा ॥ ५४ ॥
 दानानि तत्प्रदिष्टानि विष्णोःगाराधनं तथा ।
 अधुना श्रोतुमिच्छामि माघस्नाने च यत्फलम् । विधेयं यद्विधानेन तमे ग्रहन्मुने घट
 पसिष्ठ उवाच ।

सम्यगुक्तं परं श्रेयो लोकत्रयहितायहम् । निर्मलीकरणं तेन मुनिना यनयासितम्॥६१॥
 फटाक्षैःकामिर्गनां ते प्रत्यासन्नमखण्डिताः । कामयन्ते भृगार्कंते स्मोतसिस्नातुमेवच
 विना घट्टि विनायज्ञमिष्टापूर्तं विना प्रिये । वाञ्छन्ति सद्गतिं स्नातुं प्रातर्माघे घटिर्जले
 गोभूहिरण्यमाणिक्यस्वर्णशेनवादिकानि ये ।
 अदस्येच्छन्ति चैकार्णे माघं रनाता नराधिप ! ॥ ६४ ॥
 त्रिःसताहमृतैःकृच्छ्रैःपराकैश्च निजां तनुम् ।
 भशोयेच्छन्ति ये स्वर्गं तपसि स्नान्तु ते सदा ॥ ६५ ॥
 रैःपूजा च घशाब्धे तपःपूजा च कार्तिके । तपोहोमस्तथा दानं त्रयं माघे विशिष्यते
 सानुशब्धोऽतिपर्याप्तो धराधीशो भवेद्भूयम् ।
 कथंभोतपादकाबुद्धिर्यथा वा न भवेत्पुनः ॥ ६७ ॥

पत्न्यस्या सा विदिता दिव्यलोचने । तदनग्रं तपोदानं माघेमासि नृपोत्तम ॥
सकामो वा प्रजा ये वा हव्ये नदिनापि वा ।

फारमुदि घ्नन्भूया चतुर्धा स्नानजं फलम् ॥ ६६ ॥
अदिनिःसर्गो माघे द्वादशयस्ते । पुत्राश्च द्वादशादिष्वहमे ब्रह्मलोचनदीपकान्

रोहिणीं माघा दानशाला स्वहृत्पुनः । शर्वा च रूपसंपन्ना प्राप्ताद् सतभूमिके
रुद्रशोभादरे तनं हित्यन्तिताजिह्व । ह्यपयणंसमुच्छिन्ने रूपयत्स्त्रीजनाकुले ॥

विषनिर्घोरे मङ्गुल्यायाःशोभिने । वेदध्वनिपवित्रे च विह्वहिर्गच्छदृष्टे ॥ ७३ ॥
तस्मै तस्यै तदानीमिनिवेचिने । मुदितास्ते यस्यर्त्ताह येऽस्नातं मरुते स्वर्ग ॥ ७४ ॥

तु माघे च मुरगिध्वानितःस्तुनः । इष्ट्यस्तुपनिष्ठायाधिवमस्य तु पालवान् ॥
शमाघःपापमूलनिहन्तनि । फाममूलःफलदारा निष्कामो शागदः सदा ॥

ये लोका घनशालानो ये लोका विषिर्नीकसाम् ।
ये लोका विष्णुभक्तानां ते माघस्नानिनां सदा ॥ ७७ ॥

यत्तस्ते पुण्यैरन्यैःपरत्वात् । कदाचिध्र निघ्नतःते माघस्नानरता नराः ॥ ७८ ॥
माघे स्नान्या तु यो घेनुं दद्यात्सर्वःपयस्विनाम् ।

पत्न्या यायति रोमाणि सर्वान्ने च नृपोत्तम ॥ ७९ ॥
प्राणि स्वर्गलोके मर्हयते । माघस्नानं प्रकुर्वाणो यो दद्यात्सगुप्तंस्तिलान्

तानरं तस्य प्रक्षाल्य निर्मलो भाति ये नराः ।
यैषां धान्यराशीनां त्रिधाःपापप्रणाशनाः ॥ ८१ ॥

प्रयत्नेन निदा देया नृपोत्तम । माघस्नानं प्रकुर्वाणो दद्याद्ब्राह्मणभोजनम्
शुद्धात्मा याति विष्णोःपरंपदम् । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन माघोदानेन नीयते

प्रेमार्थं सर्वथा नृपसत्तम । वित्तानुसारं ज्ञात्वा ये माघे दानं सदा ददेत्
यःकुर्वादुपानत्कर्मण्डलूत् । ददाति ब्राह्मणेभ्यश्च स स्वर्गे तिष्ठति ध्रुवम्

राजकुर्वाणस्तत्र उत्तमम् । दानं विना क्षिपेन्नैव दानात्सर्वमवाप्यते ॥
स्वर्गे दानेन प्राप्यते सुखम् । दानेन हीयते पापं महापातकजं नृपा ८७

भक्षानं न तपो भानि तमूये गगनं यथा । अमन्तनिकुलं यद्व्याघारेण विना गृहम् ॥
नातःपत्न्यं किञ्चित्पवित्रं पापनाशनम् । विद्याचराय मर्गतं भृगुणा मणिपर्वते ॥
राजोवाच ।

प्रह्लादः कदा भृगुर्विशो निजगाद् महीधरे । तस्मै धर्मोपदेशं च कथ्यतां मे कुतूहलात् ॥
यसिष्ठ उवाच ।

हृदशाब्दं पुरा राज्ञश्च यथं बलाहकः । नेनोद्धिन्नाऽप्रजापतीणां गताः सखा दिशो दश ॥
गिर्याभूते तदा मध्ये हिमयद्विन्ध्ययोर्नृप ! । ब्राह्मस्यघावम्कार घेदाध्ययनयजिने ॥
सोऽप्युपे तदा लोके लुप्तधर्मं च निष्प्रभे । फलमृत्पाशपार्श्वशृङ्गे ये भूमिमण्डले ॥
विन्ध्यपादतलच्छ्ररम्भरेवानटाश्रमात् । सहशिर्षेण निर्गम्य हिमाद्रिं स गतो भृगुः ॥
तत्र निष्ठुनि कैलासगिरेः पश्चिमतो गितिः । मणिकूट इति ख्यातो हेमरत्नशिलोच्चयः ॥

अधोऽधःस्कटिकश्चेतो मध्ये नीलशिलो गितिः ।

भूतिभिः सर्वतः शुक्लो नीलकण्ठ इवाऽऽयमौ ॥ ६६ ॥

सर्वशरसौ नीलशिलो हेमरेखान्तरान्तरः । स्फुरद्विद्युत्तनः कृष्णो जीमूतश्च राजने ॥
मूर्ध्नि नीलशिलः शैलस्त्यघः काञ्चनमेखलः । नारायण इवाभाति परिव्रज्ज इषाम्भतः ॥
अमेखला सुनीलामो मध्येमध्ये सिनोपलः । सनारकमिव व्योम शुशुभे ॥ महीधरः ॥
लब्ध्यात्मनस्तनुं शुभ्रां दीतद्विष्यापघीघटः । बहुजोतकरो भानि द्वितीय इव बन्ध्रम्

अधित्यकासु संगीतैः किञ्चरीणां सर्कावकैः ।

रम्भापञ्चपताकामिः शोभते स सदाऽचलः ॥ १०१ ॥

हरितोपलवैर्दूयपद्मरागशिनाम्बुनाम् । रुद्रश्चिमण्डलैः सोऽग इन्द्रचापैरिवावृतः ॥ १०२ ॥
सर्वधातुमयैर्हैमैर्नानारत्नैः प्रशोभितः । सोऽग्निज्वालेरिवात्युच्चैः शृङ्गैः सर्वत्र घेष्टिभ्यः ॥
तस्यागत्य नितग्रेषु सवृणासु शिलासु च । विद्याधर्यः प्रसेकन्ते स्वपतङ्गकामविह्वलः ॥
निरुद्धान्तर्मह्यमागा जितबलेशा विरागिभ्यः । ध्यायन्त्यहर्निशं ब्रह्म रम्यसानुगहासु ॥
साक्षमूत्रकराः सिद्धा अधोऽन्मीलितलोचनाः । आराधयन्ति भूतेशं सुन्दरांषु दरांषु च ॥
मन्दारकुसुमामोदसुरभीरुनदिहमुखः । पणनिर्भरिणीवारिष्कारमुखरः सदा ॥ १०३ ॥

चतुर्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] अध्यायमुखविद्याधरस्यभृगुणावार्तावर्णनम् ४१५

रूपकासु खेलद्विवनस्थैः कलमैर्गजेः । कस्तूरीमृगयूयैश्च चारुचित्रमृगैस्तथा ॥ १०८
विलसद्यमरावृन्दैर्विचित्रैः श्वापदैस्तथा । नटवारावतैश्चैव चकोरैश्चापि कोकिलैः ॥
राजहंसैर्मयूरैश्च सदा रम्यः स पर्वतः । सेव्यमानः सदा देवैर्गुह्यकैरप्सरोगणैः ॥ ११० ॥

राजोवाच ।

पद्माधर्यमयः शैलः सर्वसिद्धिसमाधायः । भगवन्क्रियदुष्कृत्यः कियदायामधिगता ॥ १११

ऋषिरवाच ।

पद्मिंशद्योजनोच्छ्रायो मस्तके दशयोजनः ।

आयामविस्तराभ्यां स मूले षोडशयोजनः ॥ ११२ ॥

हरिवन्दनमन्दारचूनाजिविराजितः । देवदारुदुमार्काणः सरज्जर्जुनशोभितः ॥ ११३ ॥

शालागल्लयङ्गैश्च निकुञ्जैश्च लतागृहैः । विराजते गिरिध्रेषुः सदा पुष्पफलप्रदः ॥

न हृष्टा पर्यंतं रम्यं तदा दुर्मिश्रपीडितः । भृगुश्चकार नम्रैव यस्मिन् हृष्टमानसः ॥ ११५

(तस्मिन्मनोहरे शैले कन्दरेषु घनेषु च) । विरकालं तपस्नेपे तपःसुनिरतो भृगुः ॥

एवं निष्ठति राजेन्द्र ! द्विजे स्वाश्रमयासिनि ॥ ११६ ॥

भवतीर्यामती शैलानुङ्गी विद्याधरद्वयती ।

तमागम्य मुनिं नत्वा स्थितौ तावन्निदुःखितौ ॥ ११७ ॥

तथापिधी य ती हृष्टा मञ्जुवाच प्रं द्विजोऽमर्यान् ।

यद् विद्याधर ! प्रीत्या युवां किमनेदुःखितौ ॥ ११८ ॥

युवा तस्य मुनेर्वाच प्रह विद्याधरो द्विजम् । धूयतां तापसश्रेष्ठ ! मम दुःखस्य कारणम्

सुवृत्तस्य फलं प्राप्य प्राप्नोऽस्मि त्रिदशालयम् ।

लब्ध्वाऽपि देवतादेहं मुपं द्याधम्य मेऽमयन् ॥ १२० ॥

न ज्ञाने कर्मणः कस्य विपाकोऽयमुपस्थितः । इति संस्मृत्य संस्मृत्य नन्दे मे शर्म मे मनः

अप्यय धूयतां विप्र येन मे ह्याकुलमनः । जायेयं मम कल्याणी मधुवाणी सुरुषिणी

शृङ्गातकलामिमा सर्वं सद्गुणप्राप्तिनी । यस्मिन्काले कुमार्यं तदावाऽमलवानया

पिपिती परिचादिन्या तन्त्रीभिः सनमिर्मूर्धम् । घृणावाद्दस्तामिदमनोपितो नारदो मुनिः

मुग्धभावेऽपि मायन्या त्वनया रत्नकण्डया । विचित्रस्वगताद्भो देवगजोऽपितोन्मिः

भूम्याः कौतुकमिभ्राङ्गा वाद्यन्या विपञ्चिकाम् ।

नानावक्त्रगतिमिग्नं भुज्या तं पञ्चमध्वनिम् ॥ १२६ ॥

तुनोपोद्भिभ्रगोमाधो भुज्वर्मानि महेश्वरः । शीलौदार्यगुणप्राप्तस्पर्शानमपदा ॥

मानया सदृशी नाके काचिदस्मि नितभिर्ना ।

वपेयं देवगुर्गा गमा क्वाहं व्याघ्रमुखः पुमान् ॥ १२८ ॥

इति ब्रह्मसदान्मित्य दहामि हृदि सयंदा । इति विद्याध्वप्रोक्तं श्रुत्या चेष्टाकुतश्चन
त्रिफालाभो भृगुः प्राह ब्रह्मसन्दिष्यलोचनः । शृणु विद्याध्वश्रेष्ठ विचित्रं कर्मणां फलम्
प्राप्य प्राप्ता न मुह्यन्ति मुह्यन्त्यप्राप्तचेतसः । मक्षिकापदमात्रं तु यथा हि विदमं विषम्

क्रियात्त्वपिहितत्वाऽपि विषाये शरुणा तथा ।

उपोष्यैकादशी माघे तैलाम्यङ्गकृतान्वया ॥ १३२ ॥

द्वादश्यां प्राग्भये देहे तेन व्याघ्रमुखो भवान् ।

उपोष्यैकादशी पुण्यां द्वादश्यां तैलसेवनान् ॥ १३३ ॥

कुरुपं प्रातयान्देहं पुराहोषं पुररवाः । दृष्टात्मनः कुकायं स तेन दुःखेन दुःखितः ॥
गिरिराजं समागम्य देवतासरसस्तटे । स्थित्वा च परमप्रीत्या शुविः स्नातः कुरासने
नयनीलघनश्यामं नलिनायतलोचनम् । शङ्खचक्रगदापद्मधरं पीताम्बरावृतम् ॥ १३६ ॥
कौस्तुभेन विराजन्तं यगमालाधरं हरिम् । चिन्तयन् हृदये राजा निगृहीताखिलेन्द्रियः
मासत्रयं निराहारस्तपस्तेषु सुदायणम् । अल्पेन तपसा नृपः सतजग्मदुर्तार्चनः ॥ १३८ ॥
संस्मरंस्तस्य भूपस्य तदा प्रादुरभूत्स्वयम् । माघस्य शुक्लपक्षे तु द्वादश्यां मकरे रवी
शङ्खाद्विरभिषिच्याशु मुखा तं चक्रवर्तिनम् । वासुदेवो वदी तस्मै स्मारयंस्तीलवेष्टितम्
अर्तावसुन्दरं रूपं कमनीयं मनोहरम् । येन तं चक्रमे देवी उर्वशी देवनायिका ॥ १४१ ॥
इत्थं लब्धवरो राजा दृढहृदयः पुरंगतः । इति कर्मगतिं धात्वा किं विद्याधर ! विद्यते ॥
भवान्परिजिहीर्षुश्चेद्दानवस्य विरूपताम् । शीघ्रं मद्भवनादेव प्रार्चनाघविनाशनम् ॥
माघमासे कुरु रत्नानं मणिकूटनदीजले । मुनिसिद्धसुरैर्जुष्टे कथयिष्यामि तद्विधिम्

तवभाण्यवशान्माघो निकट्यञ्जमेऽहनि । पीपस्यैकादशीं शुक्लमारभ्य स्थण्डिलेश्यः
 मासमेकं निराहारम्विकालं स्नानमाचर । त्रिकालमर्चयन्विष्णुं त्यक्तभोगो जितेन्द्रियः
 माघस्यैकादशीशुद्धा याचद्विधाधरोत्तम । ततो निर्दग्धपापं त्वां द्वादश्यां पुण्यवासरे
 मभिरिच्छ शिवेस्तोयमन्त्रपूतैरहं सुर । कामवदत्रोपमं वदत्रं करिष्यामि तवानघ ॥
 देवतायदनो भूत्वा त्वं विद्याधरसत्तम । मनया वरवर्णिन्या सार्यं कीड यथासुखम् ॥
 शनमाघप्रभायस्थं माघस्तानं सदा कुह । यथा मनोरथायातिर्जायते तद्य सर्वदा ॥
 एतुके भृगुणा तस्मै सर्वज्ञेन महात्मना । विद्याभगव्य राजेन्द्र पुनर्गाथा उदाहृता ॥
 माघस्तानैर्यिषभ्राशो माघस्तानैरघश्यः । सर्वयज्ञाधिको माघःसर्वदानकलप्रदः ॥
 माघो गमति यद्वैभ्यो माघो योगाद्य गजंति । तांघ्राथ तयसो माघो भो विद्याधर गमंति
 पुनरेव कुक्षेत्रे ब्रज्यायते वृधुदके । अविमुक्ते प्रयागे च गङ्गासागरसंगमे ॥ १५४ ॥
 पतलं दशमिर्द्वैः प्राप्नोति निषमैर्नरेः । त्रफलं प्राप्यते माघे भवदन्तानां संशयः ॥
 स्वर्गलोके विरंगणो येषां मनसि शतैः । यत्र कापि जलेनैस्तु स्नातव्यं मकरे रघौ ॥

माधुरारोग्यसंपत्तिरूपसीमाग्यतागुणाः ।

येषां मनोरथास्तैस्तु न त्पात्र्यं माघमञ्जनम् ॥ १५७ ॥

ये च विन्यति नरकाद्ये दारिद्र्याद्य संचितान् ।

सर्वथा तैः यत्नेन माघे कार्यं निमज्जनम् ॥ १५८ ॥

दाग्निप्रपापदीर्घाग्यदुःप्रक्षालनादव च । माघस्तानां चान्योऽस्मिन् उपायो गतस्ततम ॥
 धर्मादीनां कर्माणि तथात्याग्यद्व्यानि च । पतलं ददति संपूर्णं माघस्तानं यथा तथा
 मकामो वा सकामो वा यत्र वाऽपि वदितंति ।

इदमुत्र च दुःखानि माघस्तर्था न विन्दति ॥ १६१ ॥

पशून् यथा चन्द्रो वर्धते क्षीयते तथा । पतलं क्षीयते माघे पुण्यगतिश्च वर्धते ॥
 यथा न सन्या जायन्ते रक्षानि विविधानि च ।

स्नानात्पुण्यानि जायन्ते नराणां माघतन्मथा ॥ १६२ ॥

अगुप्तिं वदन्त्यादि संपदश्च भवन्ति च । कामधेनुर्गंधा कामं विन्तामपि मनु विन्ति च ॥

माघमनानं ददर्श।ह तच्छ्रमयाम्ननोरयान् । हृजे मधुपञ्चानं ज्ञेतायां यजनं तथा ॥
हापरे नु कर्त्तां ज्ञानं माघःसर्वेगुणेषु यः । सर्वेयामेव वर्णानामाध्रमाणां य भूयते ॥

माघमनानं नु धर्मास्य धाममिरमिवर्षति ॥ १६६ ॥

वसिष्ठ उवाच ।

इति यावयं भृगोःश्रुत्या तस्मिन्नेवाध्रमे सुरः । सहैष भृगुणा माये निर्गन्तिर्करिर्जनिदे
यथोक्तविधिना स्नातमपगोद्वार्येयामह । भृगोरनुग्रहात्सोऽयं संप्राप्य मनमेप्सितम् ॥
देवताचदनो भूत्या मुमुदे मणिपर्वते । माजगाम भृगुर्धित्यं तमनुग्राह्य हरिणः ॥ १६७ ॥

मणिमयगिरिराजे स्नातमात्रेण माये मदनयदनरूपस्तत्र विद्याधरोऽभूत् ।

धपिननियमदेहो चिन्ध्यपादावगीर्णो भृगुरपि सहस्रिष्वैराजगामाय रेषाम्

भग्विलभुषनसारं माघमाहात्म्यमेतदुद्विजयर भृगुणोक्तं भूयविद्याधराय ।

विधिधफलविचित्रं यःभृणोतीह नित्यं रुचिरसफलकामान्देययत्प्राप्नुयात्

इति ध्यापामे महापुराणे पञ्चरश्मिप्रसाहस्रं संहितायां उत्तरे खण्डे माघमाहात्म्ये

वसिष्ठदिर्लापपंचादे चतुर्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२४ ॥

पञ्चविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

माघमनानमाहात्म्ये कार्तवीर्यदत्तात्रेयसम्वादवर्णनम्

वसिष्ठ उवाच ।

धुना माघमाहात्म्यं प्रवक्ष्यामि नृपोत्तम । पृच्छते कार्तवीर्याय दत्तात्रेयेण भाषितम्
तात्रेयं हरि साक्षाद्वसन्तं सख्यपर्वते । पप्रच्छ तं द्विजं गत्वा राजा माहिष्मतीपतिः

सहस्रार्जुन उवाच ।

गवन्योगिनांश्रेष्ठ सर्वेधर्माःश्रुता मया । माघस्नानफलं ब्रूहि कृपया मम सुप्रत ॥ १ ॥

दत्तात्रेय उवाच ।

धूयनां नृपशार्दूल एतत्प्रभोत्तरं शुभम् । ब्रह्मणोक्तं पुरा ह्येतन्नास्दाय महात्मने ॥ ४ ॥
वत्सवं कथयिष्यामि माघस्नानफलं महत् । यथादेशं यथातीर्थं यथाविधि यथाक्रियम्
अस्मिन्नेव भारते धर्मे कर्मभूमौ विशेषतः ।

अमाघस्नापिनां नृणां निष्फलं जन्म कीर्तिनम् ॥ ६ ॥

अन्यैर्गगनं पट्टदघन्द्रमुडुमण्डलम् । तद्वन्नामानि सत्कर्म माघस्नानं विना नृप ॥ ७ ॥
अनैर्दानैस्नपोभिश्च न तथा प्रीयते हरिः । माघमज्जनमात्रेण यथा प्रीणाति केशवः ॥
न समं विद्यते किंचित्तेजःसौरेणतेजसा । तद्वत्स्नानेन माघस्य न समाः क्रतुजाः क्रियाः
प्राप्ये वासुदेवस्य सर्वपापापनुत्तये । माघस्नानं प्रकुर्वीत स्वर्गलाभाय मानवः ॥ १० ॥
किं रश्मिनेन देहेन सुषुप्टेन यन्कीयसा । अध्रुयेणाप्यशुचिना माघस्नानं विना भवेत् ॥
गन्धिस्तम्भं स्नायुयदं मांसक्षतजलेष्वनम् । चर्माम्बितदं दुर्गन्धं पात्रं मूत्रपुरीययोः ॥
गराशोकविपद्रव्यातं रोगमन्दिरमातुरम् । रजस्वलमनित्यं च सर्वदोषसमाश्रयम् ॥
स्योपनापिनापानं परद्रोहि परंयियम् । लोलुपं पिशुनं क्रूरं कृतघ्नं क्षणिकं तथा ॥
दुष्पूरं दुर्धरं दुष्टं दोषत्रयसमन्वितम् । अशुचिं त्वाचिं सच्छिद्रं नावत्रयविमोहितम् ॥
निर्गन्तौऽधर्मरतं तृणाशतसमाकुलम् । कामक्रोधमहालोभनरकदारतंस्थितम् ॥ १६ ॥
किमिविद्मस्म भवति परिणामे शुनांहविः । ईदृखरीरं व्यर्थं हि माघस्नानं विवर्जितम्
इदुदुदा इव तोयेषु धूलिका इव जन्तुषु । जायन्ते मरणापेयमाघस्नानविषर्जिताः ॥
अवैष्णवो हतो विप्रो हतं धाद्रमयोगि च । अग्रहण्यं हतं क्षेत्रमनाचारं हतं कुलम् ॥
सर्वस्मद्ध हतो धर्मः क्रोधेनैव हतं तपः । अदृढं च हतं धानं प्रमादेन हतं धृतम् ॥ २० ॥
गुण्यमना इवा नारी ब्रह्मचारी तथा हतः । बर्दीतेऽग्नौ हतो होमो हताभुक्तिरसाक्षिका

उपजीव्या हता कन्या स्वार्थे पाकक्रियाहता ।

शूद्रभिक्षो हतो यागः रूपणस्य हतं धनम् ॥ २२ ॥

अवभासा हता विद्या हतो राजा विरोधकृत् । जीवनाथं हनंतीर्थं जीवनाथं हतं व्रतम्
असत्या च हता धार्मी तथापैशुन्यवादिनी । त्वंदिग्यश्च हतो मन्त्रो व्यग्रचित्तो हतो जपः

हृत्तमश्रोत्रिये दानं हतो लोकश्च नास्तिकः । अथद्वया हतं सर्वं कृतं यत्पारलौकिकम्

इहलोको हतो नृणां दरिद्राणां यथा नृप ।

मनुष्याणां तथा जन्म माघस्नानं विना हृतम् ॥ २६ ॥

मकरस्थे रथो यो हि न स्नात्यनुदिते रथौ । कथं पापैः प्रमुच्येत कथं स त्रिदिवं व्रजेत्

ग्रहहा हेमहारी च सुरापो शुद्धतल्पगः । माघस्नायी विपापः स्यात्तत्संसर्गो च पञ्च

माघमासे ऋतुत्वापः किञ्चिद्भ्युदिते रथौ । ग्रहभ्रमं वा सुरापं वा कं पतन्तं पुनर्मात्रं

उपपापानि सर्वाणि पातकानि महान्त्यपि ।

भस्मीभयन्ति सर्वाणि माघस्नायिनि मानवे ॥ ३० ॥

कल्पन्ते सर्वपापानि माघस्नानसमागमे ।

नाशकालोऽयमस्माकं यदि स्नात्यसि वारिणि ॥ ३१ ॥

एवं क्रोशन्ति पापानि दृष्ट्वा स्नानोद्यतं नरम् । पावका इव दीप्यन्ते माघस्नानैर्नरोत्तमः

विमुक्तः सर्वपापेभ्यो मेघेभ्य इव चन्द्रमाः । आर्द्रशुष्कं लघुस्थूलं वाह्ननः कर्मभिः कृतम्

माघस्नानं दहेत्पापं पावकः समिधो यथा । प्रामादिकं च यत्पापं ज्ञानाज्ञानकृतं च यत्

स्नानमात्रेण तदग्नयेन्मकरस्थे दिवाकरे ।

निष्पापास्त्रिदिवं यान्ति पापिष्ठा यान्ति शुद्धताम् ॥ ३५ ॥

संदिहो नाऽत्र कर्तव्यो माघस्नाने नराधिप ! ।

सर्वेऽधिकारिणो माघे विष्णुभक्ता यथा नृप ! ॥ ३६ ॥

सर्वेषां स्वर्गदो माघः सर्वेषां पावनारणः । एष एव परो मन्त्रो होतृदेव परं तपः ॥ ३७ ॥

पापक्षिप्तं परं चेतन्माघस्नानमनुत्तमम् । नृणां जगन्मन्त्राभ्यासात्माघस्नाने मतिर्भवेत्

अध्यात्मज्ञानकौशल्यं जगन्मन्त्रासाद्यथा नृप । संसारकर्दमात्लेपप्रक्षालनविशालम् ॥

पावनं पावनानां च माघस्नानं परं नृप । स्नान्ति माघे न ये राजन्सर्वकामफलप्रदे ॥

अथ ते भुञ्जन् भोगांश्चन्द्रमूर्ध्वप्रदोषमान् । शृणु राजन्महाशयं माघस्नानप्रभाषणम् ॥

कुञ्जिका नाम कल्याणी ब्राह्मणी भृगुवंशजा ।

यादयैष्यन्त्यदुःखार्ता त्वम्नेपे सुदुस्तम् ॥ ४२ ॥

पञ्चविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] * कुब्जिकायास्तिलोत्तमात्वासिचर्णनम् * ४२१

विन्ध्यपादे महाक्षेत्रे रैवाकपिलसंगमे । तत्र सा प्रतिनी भूत्वा नारायणपरायणा ॥
सदाचार्यती नित्यं नित्यं सङ्गविचित्रिता । जितेन्द्रिया जितक्रोधा सत्यवागल्यमारिणी
मुग्धाला दानशीला च देहशोषणशालिनी । पितृदेवद्विजेभ्यश्च दत्त्वा हृत्वा तथा नले ॥

पण्डे काले च सा भुङ्क्ते ह्यञ्छवृत्तिः सदा नृप ।

हृष्टातिहृष्टपाराफतमहृष्टादिभिर्मतेः ॥ ४६ ॥

पूण्याम्रयति सा मासाभ्रमदायाश्च रोषसि । एवं तया तपस्विन्या धत्कलिन्या सुशीलया
समहासत्त्वशालिन्या धृतिसंतोषयुक्तया । पट्टिर्माघास्तथा स्नाता रैवाकपिलसंगमे ॥
तत्र सा तपसा क्षीणा तस्मिंस्तीर्थे मृता नृप । माघस्नानजपुण्येन तेन सा वैष्णवेपुरे
शवास प्रमुदायुक्ता चतुर्धुंगसहस्रकम् । सुन्दोपसुन्दनाशाय पश्चात्पद्मभावात्पुनः ॥
तिलोत्तमेति नाम्ना सा ब्रह्मलोकेऽप्यतारिता । तेन पुण्यस्य शेषेण रूपस्यैकाग्र्यं ययौ
अयोनिजाऽवलारत्नं देवानामपि मोहिनी । लावण्यहदिनी तन्वी साऽभूदप्सरसां घरा
निपुणस्ययिधेः मृगदुर्नूनमाध्वर्यकारिणी । तामुत्पाद्य विधाता वै नुष्टोऽनुष्टो तदा वदी
रणशावाक्षि ! गच्छ त्वं दैत्यनाशाय सत्वरम् ।

ततः सा ब्रह्मणोलोकाद्वीणामादाय भामिनी ॥ ५४ ॥

गता पुष्करमार्गेण यत्र ती देवयैरिणी । तत्र छात्वा ॥ रैवायाः पवित्रे निर्मले जले ॥
परिधायाम्बरं रत्नं वन्दूककुसुमप्रभम् । रणवृलयिनी चारुशिञ्जनेखलनूपुरा ॥ ५६ ॥

लोलमुक्तामली कण्ठी चलत्कुण्डलशोभना ।

माधवीकुसुमार्पीडा कङ्कालीयिटये स्थिता ॥ ५७ ॥

गायन्ती सुस्वरं साऽपि धीडयन्ती तु बह्वकीम् ।

स्वरपट्कं मूर्च्छयन्ती सुस्निग्धं कोमलं कलम् ॥ ५८ ॥

इत्थं तिलोत्तमा धाला तिष्ठन्त्यशोककानने । हृष्टा दैत्यभटैरिन्द्रेः कलेव सुप्रदा हृदि ॥
नो हृष्टा विस्मितैराजन्सानन्दैः सैनिकैर्मृशम् । त्वरमाणैरहृष्टैश्च गत्या सुन्दोपसुन्दयोः
कथिता संभ्रमेणैव वर्णयित्वा पुनः पुनः । हे दैत्यो न विजानीमो देवी वा दानवी नुकिम्
नागाङ्गनाऽथ वा यक्षी रत्नारत्नं सर्वथा नु सा ।

गुवा इतन्भुजां लोके गन्धर्वा हि साऽयम् ॥ ६२ ॥

धर्मं न मानिदूरेऽमे हारोके शोषहारिणी ।

गन्धा तो पश्यतं शीघ्रं मन्मथस्याऽपि मोहिनीम् ॥ ६३ ॥

इति येनापनीनां तो ध्रुवा यानं मनोह्रगम् ।

गन्धः रीधुन(शीघ्रत)मन्यक्या विहाय जन्मेननम् ॥ ६४ ॥

उत्तमग्रीसहस्राणि त्यक्त्वा तस्माज्जगत्परायाम् ।

शतमारायसीं मूर्तां बालदण्डोपमां गदाम् ॥ ६५ ॥

मित्राभिधो गृहीरया तु जयेनामिप्सुनं गर्ता ।

यत्र भृङ्गासज्जा सा हन्तुं यच्छीय संस्थिता ॥ ६६ ॥

राजतं धुसयन्तीय दैत्ययोर्मन्मथानन्दम् । स्थित्या तस्याः पुगे ज्ञात्मी तद्रूपेण विमोहिनी

विशेषान्मधुनामसापूचनुस्तीं परम्पारम् । भ्रातर्विरम भार्ययं ममास्तु धरणिर्नीतिः ॥ ६७ ॥

त्यमेपायं त्यजतां मे भार्यां नु मदरेक्षणाम् । इत्याग्रहेण संरक्ष्यी मातङ्गाविव सौमदी

अन्योन्यं कालनिर्दिष्टी गदया जघ्ननुस्तदा । परम्पराहारेण गतासु पतितां मुवि ॥ ६८ ॥

तो मूर्ता सैनिकैर्दृष्टा हतः कोलाहलो महान् ।

कालरात्रिसमा केयं हा किमेतदुपस्थितम् ॥ ७१ ॥

एवं घटस्तु सैन्येषु दैत्यी सुन्दोपसुन्दकी । पातयित्वा गिरेः शृङ्गे हादिनीय निलोत्तमा

प्रस्थिता गगनं शीघ्रं द्योतयन्ती दिशो दश । देवकार्यं ततः हत्वा आगता ब्रह्मणः पुरः ॥ ७२ ॥

ततस्तुष्टेन दैवेन विधिना सानुमोदिता । स्थानं सूर्यरथे दत्तं तव चन्द्रानने मया ॥ ७३ ॥

भुङ्क्ष्व भोगाननेकांस्त्वं यावत्सूर्योऽम्यरे स्थितः ।

इत्थं सा ब्राह्मणी राजन्भूत्वा चाप्सरसाम्बरा ॥ ७५ ॥

भुङ्क्तेऽद्याऽपि रवेर्लोके माघस्नानफलं महत् । तस्मात्प्रयत्नतो राजञ्चूद्धानैः सदा नरैः

स्नातव्यं मकरादित्ये वाञ्छद्विः परमांगतिम् । नाऽनवाप्तोऽत्र तस्यास्ति पुरुषार्थो हि कश्चन

नाऽक्षीर्णं पातकं किञ्चिन्माघे मज्जति यो नरः ।

तुल्यन्ति न ते नाऽत्र यशः सर्वे सदक्षिणाः ॥ ७८ ॥

पट्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] ० माघस्नानमाहात्म्यविधिवर्णनम् ० ४२३

माघस्नानेन राजेन्द्र तीर्थेचैव विशेषतः । न चान्यत्स्वर्गदं कर्म न चान्यत्पापनाशनम्
न चान्यन्मोक्षदं यस्मान्माघस्नानसमं भुवि ॥ ८० ॥

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे माघमाहात्म्ये
वसिष्ठदीर्घसंवादे माघस्नानप्रशंसायांसुन्दोपसुन्दैत्यवधो नाम
पञ्चविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२५ ॥

पट्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

माघस्नानविधिवर्णनम्

कार्तवीर्य उवाच ।

हेतुना केन विप्रर्षे माघस्नाने महादुतः । प्रभायो वषट्ते नूनं तन्मे कथय सुमत ॥१॥

गतपापो यदेकेन द्वितीयेन त्रिचंगतः । वैश्योऽस्त्री माघपुण्येन ब्रूहि मे तत्कुलहलम् ॥२॥

वृत्ताश्रय उवाच ।

नितर्गात्सलिलं मैथ्यं निर्मलं शुचि पाण्डुरम् । मलहं पुरुषध्यामद्राघकं दाहताशनम्

सारकं सर्वभूतानां पोषणं जीवनं च यत् । आपो नारायणोद्देवःसर्ववेदेषु पठ्यते ॥४॥

प्रहाणां वयथा सूर्यो नक्षत्राणां यथा शशी । मासानां च तथा माघःश्रेष्ठःसर्वेषु कर्मेषु

मकरस्थेऽर्थो माघे प्रातःकाले तथाऽमले । गोप्सदेऽपि जलेस्नानं स्वर्गदं पापिनामपि

योगोऽयं दुर्लभो राजस्त्रैलोक्ये सचराचरे ।

अस्मिन्योगे त्वशक्तोऽपिस्नायाद्यदि दिनत्रयम् ॥ ७ ॥

दयार्त्तिकचिदशक्तोऽपि दारिद्र्याभाववाञ्छया ।

त्रिस्नानेनापि माघस्य धनिनो दीर्घजीविनः ॥ ८ ॥

५३ पा सप्तवाऽहानि चन्द्रवद्धर्तते फलम् । संग्राप्ते मकरादित्ये पुण्येषुयत्रदेनृणाम्

सन्कार्यास्तिथयः सर्वाः स्नानदानादिकर्मसु । कर्तारं यापयन्ती ह्यहोक्षयं शाश्वतं पदम् ॥

तस्मान्माघे बहिःस्नायादात्मनो हितकाम्यया ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि माघस्नानविधिं परम् ॥ ११ ॥

कर्तव्यो नियमः कश्चिदुपतङ्गो नरोत्तमैः । पर्याग्राह्यहेतोर्देयं किञ्चिद्भोज्यं न्यजेदुप-
भूमी शयीत होतव्यमाज्यं तिलविमिश्रितम् । त्रिकालं चार्चयेद्विष्णुं वासुदेवं सतात्म-
दातव्यो द्वीपकोऽखण्डो देवमुद्दिश्य माघवम् । इन्धनं कम्बलं वस्त्रमुपातत्कुम्भं पुन-
नैलं कार्पासकोष्ठं च तूलीं नूतनद्वीपं पटीम् । अन्नंचैव यथाशक्ति देयं माघे नराधिप-
सुवर्णं रत्तिकामात्रं दद्याद्वेदविदे तथा । तद्दानमक्षयं राजन्समुद्र इव सर्वदा ॥ १६ ॥
परम्याग्निं न सेवेत त्यजेच्चैव प्रणिग्रहम् । माघान्ते भोजयेद्विप्रान्यथाशक्ति नराधि-
देया च दक्षिणा तेभ्य आत्मनः श्रेयश्चक्षता ।

एकादशीविधानेन माघस्योपासनं तथा ॥ १८ ॥

कर्तव्यं श्रद्धधानेन ह्यक्षय्यस्वर्गवाञ्छया । मनन्तपुण्यावाप्स्यथं विष्णुसंप्रीतिहेतवे ।
मकरस्थेर्यो माघे गोविन्दाच्युतमाधय । स्नानेनानेन भो देव यथोक्तकालो मय-
इति मन्त्रं समुच्चार्य स्नायान्मौनी समाहितः । वासुदेवं हरिं कृष्णं माघयं वस्मरेपुन-
गृहेऽपि सज्जत् कुम्भं पायुना निशि पीडितम् । तस्नानं तीर्थसदृशं स्वयंकामकन्दरम्
तत्र मनेन दानव्यं साधं चोत्कराञ्चिनम् । तस्नानरूपप्रमायेन मरो न निरयं प्रवेष्ट-
मनेनवारिणा स्नानं गृहगृहे प्रियते नरेः । गङ्गाद्वारम् तद्धि मकरस्थे दिवाकरे ॥ २४ ॥

यदि स्नानं तु पाण्यादी द्वादशाब्दपर्यन्तं स्मृतम् ।

नदाने द्विगुणं राजश्रयांचैव चतुर्गुणम् ॥ २५ ॥

शतधा देयगतेषु शतधा तु महानदे । शतं चतुर्गुणं राजम्महानघोश्च संगमे ॥ २६ ॥
सहस्रगुणितं सयं सप्तर्षे मकरे रवौ । गङ्गायां स्नानमात्रेण लभते मानयो ह्यग्रे ॥ २७ ॥
गङ्गायां येऽयगादन्ते माघमासे नृशोक्तम् । चतुर्गुणमहस्यं तु न जनानि सुरालयात् ॥
दिने दिने सहस्रं तु सुवर्णानां यिशापने । तेन दत्तं तु गङ्गायां यो माघे स्नानि मान-
शनेनगुणितं माघे सहस्रं राजमनसम् । निर्दिष्टमिति स्नानं गङ्गापुनर्मनसम् ॥ ३० ॥

शतयधिकशततमोऽध्यायः] * प्रयागे माघस्नानमाहात्म्यवर्णनम् * ४२५
 प्रभूरिमारस्य द्वाहार्थं च प्रजापतिः । प्रयागं विद्धे भूप्रजातां हिते स्थितः
 स्थानमिदं सम्यक्सितासितजलं किल । पापरूपपशूनां च ब्रह्मणा विहितं पुरा
 सितजले मज्जेदपि पापलान्वितः । मकरस्थे खौ माघे नैव गर्भेषु मज्जति ॥
 ततोऽपि यो मर्त्यः प्रयागे स्नानमाचरेत् । माघमासि नरव्याघ्रस याति परमंपदम्
 सितासिता तु या धारा सरस्वत्याविगर्भिता ।
 तन्मागं पिप्पुलोकस्य सृष्टिकर्ता ससजं वै ॥ ३५ ॥
 वैष्णवी माया देवैरपि सुदुर्जया । प्रयागे दहते सा तु माघमासि नराधिप ॥
 येषु लोकेषु भुवत्याभोगाननेकराः । पञ्चाशद्विणि लीयन्ते प्रयागे माघमज्जनात्
 उपस्पृशति यो माघे मकरार्के सितासिते ।
 न तत्पुण्यं च सङ्ख्यातुं विश्वशुतोऽपि वेत्यलम् ॥ ३६ ॥
 सन्निभमज्जति यो माघे मकरस्थसितासिते ।
 तस्य पुण्यस्य माहात्म्यं वक्तुं ब्रह्माऽपि न क्षमः ॥ ३७ ॥
 शनं साग्रं निराहारस्य यत्फलम् । प्रयागे माघमासे तु श्वहस्नानस्य तत्फलम्
 सहस्रेण कुरुक्षेत्रे रविग्रहे । यत्फलं लभते माघे वैष्णवाः स्नानाद्दिनेदिने ॥
 राजसूयसहस्रस्य राजन्नधिकलं फलम् ।
 सितासिते तु माघे च स्नानानां भवति ध्रुवम् ॥ ४२ ॥
 पृथिव्यां यानि तीर्थानि पुर्यस्त य याः पुनः ।
 वैष्णवां स्नातुं समापान्ति माघे मासि नृपोत्तम ॥ ४३ ॥
 वैष्णवानि पापिनां सङ्गदोषतः । भवन्ति शुद्धयर्णानि प्रयागे माघमज्जनात्
 वेतं पार्थ जन्ममिष्यन्नैर्नृप । तद्वेदस्मसान्माघे स्नातानां च सितासिते ॥
 शास्त्रमनःकायजं पापं नरस्य बिलयं व्रजेत् ।
 प्रयागे माघमासे तु श्वहस्नानस्य निश्चितम् ॥ ४६ ॥
 प्रयागे माघमासे यस्त्यदं स्नाति च मानवः ।
 तं त्यक्त्या दिवं याति जीर्णात्वचमिवोरगः ॥ ४७ ॥

कुम्भेऽत्रसमा गङ्गा यत्र कुम्भाद्यगाहिता । तस्मादशगुणा पुण्या यत्र विश्वेन सङ्गता
 तस्माच्छतगुणा गङ्गा कादयामुत्तरगाहिनी । काश्याश्चतस्रगुणाप्रोक्ता गङ्गायामुत्तरगामे
 सा सहस्रगुणा तासां भवेत्पञ्चमगाहिनी । या राजन्दर्शनादेव ब्रह्महत्यापहारिणी ॥
 या पञ्चाष्टाहिनीगङ्गा कालिन्यासहस्रगता । हन्ति कोटिहृतं पापं सामाघेनृप दुर्लभा
 यत्कश्यपेऽमृतं राजन्सा घेणी भुवि कीर्तिता ।

तस्यां माघे मुहूर्तं नु देवानामपि दुर्लभम् ॥ ५२ ॥

ब्रह्मा पिप्पुर्महादेवो रूद्रादित्यमरुद्गणाः । गन्धर्वा लोकपालाश्च यक्षकिन्नरपद्मगाः ॥
 अणिमादिगुणेः सिद्धा येचाऽन्ये तत्त्वयादिनः ।

ग्रहणाणी पार्वती लक्ष्मीः शर्वा मेनाऽदितिर्दितिः ॥ ५३ ॥

सर्वास्ता देवपत्न्यश्च तथा नागाङ्गना नृप ! । घृणार्ची मेनका रम्भा उर्वशी च तिलोत्तमा
 गणा ह्यप्सरसां सर्वे पितृणां च गणान्तराः ।

स्नातुमायान्ति ते सर्वे माघे वेण्यां नराधिप ! ॥ ५४ ॥

वृत्ते युगे स्वरूपेण काली प्रच्छन्नरूपिणः । प्रयागे माघमासे नु श्वहस्नानस्य यत्फलम्
 नाश्वमेधसहस्रेण तत्फलं लभते भुवि । श्वहस्नानफलं माघे पुरा काञ्चनमालिनी ॥

राक्षसाय ददौ भूप तेन मुक्तः स पापकृत् ॥ ५५ ॥

कार्तवीर्य उवाच ।

भगवद्वाक्षसः कोऽसौ सा का काञ्चनमालिनी ।

कथं दत्तवती धर्मं कथं वा तस्य सद्गतिः ॥ ५६ ॥

एतत्कथय योगीन्द्र ! अत्रिसन्तानभास्करो । यदि त्वं मन्यसे श्राव्यं परं कौतूहलं हि मे
 दत्तात्रेय उवाच ।

शृणु राजन्विचित्रं त्वमितिहासं पुरातनम् । यस्य स्मरणमात्रेण वाजपेयफलं लभेत्
 अप्सरारूपरूपञ्च नाम्ना काञ्चनमालिनी । प्रयागे माघमासे सा स्वात्वा याति हारालयम्

निकुञ्जे गिरिराजस्य तिष्ठता गिरिरूपिणा । दृष्ट्वा गगनमारूढा तेन वृद्धेन रक्षसा ॥
 तेजस्विनी सुहेमामा सुश्रोणी दीर्घलोचना । चन्द्रानना सुकेरी च पीनोन्नतपयोधरा

पद्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] ७ काञ्चनमालिन्यापूर्वमववासावर्णनम् ७ ४२७

तां दृष्ट्वा रूपसंपन्नामुवाच राक्षसस्तदा । का त्वं कमलपत्राक्षि कुत आगम्यते त्वया
आर्द्रं च वसनं कम्मात्सार्द्रां ते वयसी कुतः । कुत आगम्यते भीरु कुतस्ते खेचरीमतिः
केन पुण्येन वा भद्रे तव तेजोमयं वपुः । अतीव रूपसम्पन्नं संभूतं च मनोहरम् ॥६७॥
त्यद्वयचिन्तुपातेन मम मूर्ध्नि सुलोचने । शृणु मे ह्यगम्यद्भान्ति क्रूर मे मानसं सदा ॥

मीरम्य मदिमा कोऽयमेतद्वयाख्यातुमर्हसि ।

त्वं मे शीलवती भासि नाकृतिर्निर्गुणा भवेत् ॥ ६६ ॥

अप्सरा उवाच ।

धूयतामप्सराधार्हं भो रक्षः कामरविर्णा । प्रयागतधायताऽहं नाम्ना काञ्चनमालिनी
भार्द्रःपरिकतो मेऽतः सुस्नाताहं सितासिने । गन्तव्यं तु मया रक्षः कैलासे तु नगोत्तमे
तत्राऽऽस्ते पार्यर्तनाथः सुरासुरसुपूजितः । वेणीवारिप्रभावेण रक्षस्ते क्रूरता गता ॥
जाताऽहं येन पुण्येन गन्धर्वस्य सुमेधसः । कन्यका दिव्यरूपा तु तत्सर्वं कथयामि ते
कलिङ्गाधिपनैराजस्त्वहमासं च वैश्यका । रूपलावण्यसम्पन्ना सौभाग्यमदगर्हिता ॥
अन्यासां युवतीनां च तत्पुरेऽहं शिरोमणिः ।

तज्जन्मनि मया रक्षो भुक्त्वा भोगान्यथेच्छया ॥ ७५ ॥

मोहिनं तत्पुरं सर्वं मया रीघनसंवशः । रत्नानि च विचित्राणि भूषणानि धनानि च
वासांसि वित्ररूपाणि कर्पूरागुरुचन्दनम् । एतद्योपार्जितं सर्वं मया मोहनरूपया ॥
गर्हं जानामि हेमोऽन्तं स्वनिधौ निशाचरः । संसेवन्ते युवातो मे वरणां कामपीडिताः

मया ते वञ्चिताः सर्वे सर्वस्येन तु मायया ।

अभ्योम्यस्यर्धमावेन मृताः केचित् कामिनः ॥ ७६ ॥

एतं तज्जगदे रम्ये सकले मे गतिस्तदा । प्राप्ते तु चार्धके काले शुशोच हृदयं मम ॥

न दत्तं न हुतं जप्तं न दत्तं चरितं मया ॥ ८० ॥

नाराधितो मया देवधनुर्वर्गकलप्रदः । न मया पूजिता देवी दुर्गा दुर्गतिनाशिनी ॥
सर्वपापहरो विष्णुर्न स्मृतो भोगलुब्धया । न च संतर्पिता विद्या न हृतं प्राणिनांहितम्

अनुमात्रमिदं पुण्यं न कृतं च प्रमादतः ॥ ८२ ॥

तत्कं तु ह्यं भद्र तेन मे दहाने मनः । बहुधैवं चित्प्याऽहं ब्राह्मणं शरणंगता ॥ ८३ ॥
ह्यण्यं चेद्विद्वांसं तस्य राज्ञःपुरोहितम् । स हि पृष्टो मयारक्षः कथं मे निष्कृतिर्भवेत्

पापस्याऽस्य द्विजश्रेष्ठ कथं यास्यामि सद्गतिम् ।

म्वेनैव कर्मणा तनां वराकीं दीनमानसाम् ॥ ८४ ॥

पापपङ्कनिमग्रां त्वं मामुद्धर कचग्रहेः । मधि कारुण्यजं वारि धर्यहर्षदृशा द्विज ! ॥

तज्जने साधयः सर्वे साधुः साधुरमजने । इत्यसी मङ्गयः ध्रुव्या चकाराऽनुग्रहं मधि

ऊचे प्रान्तिकरं वाक्यं सर्वधर्ममयं द्विजः ॥ ८५ ॥

द्विज उवाच ।

निषिद्धाचरणं जाने सर्वग्रेऽहं वरानने । कुरु मे सत्पथं वाक्यं याहि क्षेत्रं प्रजापतेः ॥

तत्र गत्वा कुरु स्नानं तेन पापक्षयस्तव । सर्वं मनोगतं भद्रे त्वदीयं शोचितं मया ॥

नाहमन्यत्रपश्यामि यत्ते पापप्रणाशनम् । प्रायश्चित्तं परं तीर्थं स्नानं च मयि मिः स्मृतम्

किन्तु तीर्थं न्यजेद्भारं मनसाऽप्यशुभं ह्यम् ।

प्रयागस्नानशुद्धा त्वं स्वर्गां यास्यसि निश्चितम् ॥ ८६ ॥

प्रयागस्नानमात्रेण कृणां स्वर्गो न संशयः । अन्यदेवाहनं पापं तत्क्षणादेव भामिनि !

प्रयागे चित्तं यानि पापं तीर्थं ह्यं विना । शृणु भीरु पुरा शक्तो गौतमस्य मुनेर्यधूम्

दृष्ट्वा कामयशं प्राप्तास्तां गतो गुणकामुकः । उप्रेण तेन पापेन तदैव जनितं कलम् ॥

वृषिर्वागन्तुविन्दस्य तन्नाथ पुरास्नतः । कुस्मितं गर्हितं जालमिति लज्जाकरं ययुः

मद्भुजः शायमाहात्म्यं तद्वद्व्यमगविद्विजम् । भयोमुलसन्तो भूत्वा देवराजो विनिर्गतः

निनिग्दं स्पृष्टं कर्म मोऽभिभुजः सलज्जितः ।

मेरोःशिरसि तोषाद्रे शल्योत्तनयिन्नुने ॥ ८७ ॥

तत्र गत्वा प्रविष्टु हेमाम्मोहकोरके । तत्रभ्यो गहंयधिर्यमागमां मन्मथं तथा ॥

विषयो कामागमां मोके तपः पातकदायिनीम् ।

त हि तत्रकं यानि सर्वशोकविगर्हितः ॥ ८८ ॥

... 'दैवं' 'मर्त्यं' तथा । विद्वन्मथं दुरायागमादौ निवर्तं परम् ॥

पद्विशत्यधिकशततमोऽध्यायः] ॥ प्रयागेक्षानेमेन्द्रस्य पापान्मुक्तिवर्णनम् ॥ ४२६

देहस्यं दुर्दमं शत्रुमसंतुष्टं सदावशम् । इत्थं वादिनि प्रच्छन्ने वासवे पद्मसन्नि ॥
मावण्डलं विना भीरु देवलोको न शोभते । ततो देवाः सगन्धर्वा लोकपालाः सकिन्नराः
शक्त्या सह समागत्य पप्रच्छुस्ते बृहस्पतिम् । मगधन्वडमिदं नैव जानीमहे वयम्
क तिष्ठति गतः कुत्र कुत्र वा मृगयामहे । न नाकः शोभते तेन विना देवगणैः सह ॥

सुपुत्रेण विना यद्वत्कुलं धीमद्गुणान्वितम् ।

उपापश्चिन्त्यतां सद्यः स्वर्लोको येन शोभते ॥ १०५ ॥

सनाथः सुधियायुक्तो न विलम्बोऽत्र युज्यते । इतितेरां वयः धुन्वा गुरुर्यन्ममप्रवीन्
जानेऽहं स्वापराधेन लज्जया यत्र तिष्ठति ।

रभसा लब्धकार्यस्य भुङ्क्ते स मगधा फलम् ॥ १०७ ॥

दृणो मीतिपरिपागाद्विपाकाः स्युर्मयङ्कुराः । अहोरात्रमदैर्मसः कृत्वा हृन्मयमचिन्तयन्
हतबाधिन्यमानं हि दृष्ट्वा दृष्टक्षयङ्कुरम् । कुर्यन्ति वालिशा यत्र दैवोपहतयुद्धयः ॥

अपराधापया जन्म स्यादिहामुत्र निष्कलम् ।

अधुना तत्र गच्छामो यत्र शक्रः स तिष्ठति ॥ ११० ॥

शत्रुत्वा निर्गताः सर्वे बृहस्पतिपुरोगमाः । दृष्ट्वा सरति विस्तीर्णं स्वर्णपङ्कजकाननम्
दुष्टदुर्दैवराजं ते प्रबोधो येन जायते । ततो गुरोः प्रबोधेन निर्गतः पद्मकुङ्मलाम् ॥
वीजाननो विरूपस्तु धौडाकुञ्चितलोचनः । जग्राह वरणाविन्दो गुरोस्त्वस्याप्रज्जयनः
आहि मां निष्कृतिं ब्रूहि पापस्याऽस्य बृहस्पते !

देवराजययः श्रुत्वा जगो विप्रो बृहस्पतिः ॥ ११४ ॥

१२५ देवेन्द्र वक्ष्येऽहमुपायं पापनाशनम् । प्रयागस्नानमात्रेण तत्क्षणदेव पातराम्
१२६ च्यते देवराज त्वं तत्र यामः सहैव ते । अथ पुरोधस्ता सार्यमाणस्य बलमर्दनः ॥
१२७ त्वां सिनासिने तीर्थे सद्यो मुक्तो दधंस्ततः । अथ देवगुरुस्तस्मै प्रसन्नस्तु वरं ददी
१२८ यागस्नानमात्रेण क्षीणं पापं तद्यानघ ! । क्षीणपापस्य ते शक्र मन्त्रसादेन सन्धरम्
१२९ हस्मेतयोर्तीर्त्तां सहस्रं स्याद्दृष्टां तव । तदैव द्विजवाच्येन शुशुभे च शचीपतिः ॥
१३० जितानां सहस्रेण पट्टजेरिव मानसम् । अथ वृन्दारकैः सर्वैर्भूमिधामिपूजितः

गन्धर्वैः स्तुयमानस्तु गगः शक्तोऽमरावतीम् ।

इत्थं गन्धो विषापोऽभ्युग्रयातो पावसात्मनः ॥ १२१ ॥

याहि न्यमपि कज्याणि प्रयागं देवमेवितम् । मयः पापविनाशाय तथा मर्यादये हृदम्
इति तस्य घनः ध्रुव्या मेनिहायं रामहृदम् । मदैव संभ्रमापन्ना नन्या पार्श्वद्विजस्यनु
न्यगया यधुज्जनं मये दामदामीगृहं तथा । सकलान्विषयाप्रभो विम्रासानिवन्धुम्
पपुभ्य क्षणवियंमि पश्यन्ती निर्गता गहम् । नन्वकारण्यसंयान्ताज्जान्तायविना ॥
इदये कुजपण्याप्रनदानलप्यमानया । मया गन्धा वृत्तं स्नानं माघे मामि मितसिते

तस्य स्नानस्य माहात्म्यं शृणु वृद्धनिशान्वर ! ।

श्रद्धान्वापक्षयो जातः सनधिरानिमिर्दिनः ॥ १२२ ॥

शेपिमे यद्भूपुपयं तेन देवत्वमागत । ममाणा तु कैलासे गिरिजायाः प्रियासत्नी ॥
जानिस्मरा तथा जाना प्रयागस्य प्रमाधनः ।

स्मृत्या प्रयागमाहात्म्यं माघे माघे प्रजाम्यहम् ॥ १२३ ॥

इति राक्षस यत्कृष्टं त्वया विस्मिनचेनसा । तन्मया कथितं मयं चरित्रं प्रीतये तव
मन्प्रीतये चरित्रं स्वं त्वं ब्रूहि मम राक्षस ! । कर्मणा केन जानोऽसि धिरूपोऽतिमयङ्कुर
प्रमधुन्यो र्धर्षदंष्ट्रश्च कज्यादो गिरिगह्वरे ॥ १२४ ॥

राक्षस उवाच ।

इत्थं ददाति गृह्णाति गुहं वदति पृच्छति ।

प्रीत्या हि सज्जनो भद्रे तव सर्वं त्वयि स्थितम् ॥ १२५ ॥

त्वया संमाधितो नूनं मन्येऽहं धामलोचने ।

भाविनीनिष्कृतिः सद्यस्त्वयाऽस्य कूरकर्मणः ॥ १२६ ॥

अतो वक्ष्यामि ते भद्रे दुष्कृतं यत्स्वयंकृतम् । निवेद्य सज्जने दुःखं ततः सर्वमुक्ती भवेत्
शृणु सुश्रोण्याहं काश्यां बह्वचो वेदपाश्याः । जातः पुरा द्विजः श्रेष्ठः कुले महतिनिर्मले
राज्ञां दुष्कृतिनां भीरु शूद्राणां च तथा विशाम् ।

घाराणस्यां कृतो घोरो मया दुष्टप्रतिग्रहः ॥ १२७ ॥

पदविशत्यधिकशतममोऽध्यायः] * काञ्चनमालिन्यामाघस्नानजपुण्यवर्णनम् * ४३१

यदुधा यदुधा धारं निषिद्धः कुत्सितो बहु । चाण्डालस्यापि न त्यक्तो मया दुष्प्रतिग्रहः
अन्यथा पातकं तत्र ममाभून्मृदचेतसः । तत्रास्ति दुष्कृतं कर्म मया यत्र न पतन्तम्
अन्यथा धूयतां दोषः क्षेत्रस्य वरवर्णिनि । अविमुक्तेऽणुमात्रं यत्तद्वर्धं मेरुतां मजेत् ॥

न धर्मस्तु मया कश्चित्संचितस्तत्र जन्मनि ॥ १४१ ॥

ननो बहुतिथे काले मृतस्तत्रैव शोभने । अविमुक्तप्रभावेण नचाऽहं नरकं गतः ॥ १४२ ॥
अविमुक्ते मृतः कश्चिन्नरकं नैति किम्विधी । अविमुक्ते कृतं किंचित्पापं पश्चात्तथैवदुष्टम्

यत्रलेवेन पापेन तेन मे जन्म राक्षसम् । रौद्रं क्रूरतरं पापं संभूतं हिमपर्वते ॥ १४३ ॥
द्विजांतो गृध्रयोनी प्रावित्रव्याघ्रो हिः सरीसृपः ।

एकधारमुलूकस्तु विड्यराहस्तनः परम् ॥ १४४ ॥

इदं तु वशमं जन्म राक्षसं मम भामिनि ! । अर्थातानि सहस्राणि धर्माणि मम जन्मनः
नास्ति मे निष्कृतिर्मद्रे एतस्माद्दुःखसागरात् ।

अत्र त्रियोजनं सुभ्रन्निर्जन्तु हि मया कृतम् ॥ १४५ ॥

भनागसां च भूतानां बहूनां च कृतः क्षयः । कर्मणा तेन मे सुभ्रर्दहने सततं मनः ॥
स्वर्दानसुधासिक्तं गतं शैत्यं मनो मम । तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः

मनः सत्संगतिं सुभ्रः प्रशंसन्ति मनीषिणः । एतत्ते कथितं सर्वं म्वदुःखं हृदयं मया
विरलः सज्जनः सुभ्रः स्यात्मा यस्य न विद्यते ।

जानास्यन्नोचितं त्वं हि किंचिन्नो वक्ष्यतः परम् ॥ १४६ ॥

स्वदुःखोदधेः पारं कथं यामीति चिन्तयन् । सज्जनानां समाभूतिः सर्वेषामुपजीवनम्
क्षीरार्णवः पयो दत्ते हंसाय न वक्तव्यं किम् ॥ १४७ ॥

दत्तात्रेय उवाच ।

न तस्य यवः श्रुत्वा दयाद्रौहृत्मानसा । धर्मदाने मर्ति कृत्वा जगौ काञ्चनमालिनी
रेथे निष्कृतिं रक्ष इदानीं खलु मा शुचः । प्रतिप्रांतुद्ददौ कृत्वा यत्तिथ्ये तव मुक्तये
नो हि कृता माघा धर्मवर्षे यथाविधि । धडापूर्वं मया भद्रं प्रत्यक्षेत्रे सितासिने ॥
तां वदामि तु सहस्रानि तस्य धर्मस्य राक्षस ! ।

गूढो धर्मो हि कर्त्तव्यस्तूचुर्विषुधा जनाः ॥ १५७ ॥

आर्त्तं दानं प्रशंसन्ति मुनयो वेदवादिनः । सागरे धृतो भद्र किं मेघस्य
अनुभूतं मया रक्षः स्वयं तत्पुण्यजं फलम् । तत्तु दाम्यामि ते मित्रसद्यःपाप

निष्पीडयाऽथ ततो वस्त्रं जलं कृत्वा कराम्युजे ।

दर्शो सा माघजं पुण्यं तस्मै वृद्धाय रक्षसे ॥ १६० ॥

शृणु राजन्विचित्रं हि प्रभावं माघधर्मजम् । तदैवं प्राप्य तत्पुण्यं विमुक्ता र
संभूतो देयताकारस्तेजोभास्करविग्रहः । देवयानं समारुढः सहस्रोत्प्लु
घोतमानस्तदा ध्योस्त्रि भासयन्प्रमया दिशः । दिव्यरूपधरो रैजे द्वितीयद्वय
ततोऽभिनन्दयामास स तां काञ्चनमालिनीम् । भद्रे पेत्तीभ्यरो देवः कर्मणां
तत्त्वयोपप्लुतं सर्वं यत्र मे नास्ति निष्कृतिः । इदानीमपि कारुण्यतः प्रसीदाऽ
शिक्षां विधेहि मे देवि सर्वनातिमयी शुभाम् । सर्वधर्मकरी नूनं न कुर्वे पा
तो श्रुत्या त्वदनुज्ञातः पश्चादामि गुरालयम् ॥ १६७ ॥

इत्तत्रैव उवाच ।

एतन्निशम्य तेनोक्तं मयि धर्ममयं वचः । भतिप्रीत्याऽप्रपीदमे राजन्काञ्चनम
धर्मं भजस्य सततं त्वय्य भूतहितां सेवस्य साधुपुरुषाञ्जहि कामशा
भग्यस्य दोषशुणकीर्तनमाशु हित्या सत्यं वदार्चय हरिं व्रज देव
देहेऽस्थिमांसरुधिरे स्वमतिं त्वय्य त्वं जायामुतादिषु सदा ममतां
पश्याऽनिशं अगदिर्हृदयभङ्गुरं हि घैराग्यमावरलिको मय योगनि
प्रीत्या मया निगदिनं तव धर्ममार्गं विस्ते निधेहि सकलं मय शील
संस्थस्य राजसत्तनुं भूतदेवदेहो उषोनिर्मयो व्रज यथासुखमाशु ना
भुन्या धमे ततो हृष्टमनुष्टो गक्षसोऽप्रयात् । मय प्रमुदिता नित्यं सत्यंदा शिष्या
भासन्दाकं वसन्त्य त्वं कौमार्यं शिष्यमग्निधो । उमयाऽन्यगिह्नं प्रेम तयाग्नौ यत्
धर्मनिष्ठा न्योनिष्ठा मातन्त्यं मय सत्यंदा । मान्नु श्लोभःशरीरे तथापभाति स
इत्युक्त्वा ॥ व्रजराजस्य स तां काञ्चनमालिनीम् ।

ये मानवाद्यावहसोऽपि स्वर्गदा सदा दृग्गत्यात्मना विमर्गमाः ।

स्नात्वा हि माघे हविर्मर्चयन्ति ये भुञ्जन्ति मेऽपीह महापद्मनयम् ॥ ४ ॥

सम्येन दीनाः पित्रुमानृदुःखदा ह्यनाद्यमणान्कूलधर्मवर्जिताः ।

ये द्वाविमहास्नेऽपि नराः सतीः गर्ति स्नानैः प्रयात्यत्र हि माघसंमये ॥ ५ ॥

पुण्येषु भीमेषु च माघमाने स्नानं मगणामतिदुर्लभं भुवि ।

मस्माद्यतो ह्यप्रविशं पदं नरैः स्वंप्राप्यते मात्र विचारणा मम ॥ ६ ॥

माघे तपोदानतपप्रसेधनं स्थानं हरेः पूजनमक्षयं नृप ! ।

तस्माद्यथाशक्तिः नरैः प्रयत्नतः स्नात्वा प्रदेयं घमनाप्रकाञ्चनम् ॥ ७ ॥

माघेऽभदाताऽमृतपः सुगन्धये हेतुश्च दाना बलमिन्द्रभीषणः ।

दीपादिपातामि ददामः सदा मूर्धस्य लोके घसन्ति द्रुमावयः ॥ ८ ॥

यज्ञैः सुदानैः सुतपोभिरुत्तमैः सुहृन्वर्षार्चनयोगसेधया ।

शुद्धा भवन्ति ह दया न पापिनः स्नानैर्दद्यापुण्यमयं स्तु माघजैः ॥ ९ ॥

दुःखौघसंततिमसहयातनां याव्यां न ते यान्त्यपि पापकारिणः ।

ये माघमाने यत्नीर्यमञ्जनं कुर्वन्ति चार्घोदितमूर्धमच्छले ॥ १० ॥

स्नात्वा च माघे हविर्मर्चयन्ति ये स्वश्च्युता भूयस्यो भवन्ति ।

भय्याः सुरपाः सुभगाः प्रियम्यदा घर्मान्विता भूरिघनाः शतायुषाः ॥ ११ ॥

दीनानले काष्ठचयो यथा द्रुतो भस्मावशेषो भवतीह तत्क्षणात् ।

स्नानेन माघस्य तथा विलीयते क्षुद्रोऽपि पापौघमहाघसंचयः ॥ १२ ॥

कायेन वाचा मनसाऽपि पातकं क्षातं यद्ज्ञातमलङ्कृतं नरैः ।

स्नानं च माघे घर्तीयसंमर्चं सर्वं दहेद्विष्णुरिवाशु हद्रुतः ॥ १३ ॥

संभुज्यमानाघफलं हि पार्थिव प्रमादतोऽपीह नृणां कदाचन ।

स्नानं हि माघस्य यतः प्रसज्यते तदैवमत्संस्रयमेति निश्चितम् ॥ १४ ॥

गन्धर्वाकन्या पृथिवीशापापत्रं संभुज्यमानाघफलं दुरत्ययम् ।

स्नानाद्विमुक्ताः खलु माघमासज्ञाह्यस्मात्पुरा लोमशज्ञातमद्रुतम् ॥ १५ ॥

सुत उवाच ।

तुल्येकपार्थिवः प्रीत्या नन्यात्पादपङ्कजम् । अद्वया पर्यानघस्तं पप्रच्छ पुरोधसम्

मगधगद्गहि कन्याभिः शापो ह्यभिगतः कुनः ।

कन्याऽपत्यानि नास्तासां नाम किं कीदृशं वयः ॥ १७ ॥

कथं लोमशवाक्येन विपाकाच्छापसंभवान् ।

विमुक्ताः कुत्र ताःसम्नुर्मासं ताः कनि सङ्ख्यया ॥ १८ ॥

वसिष्ठ उवाच ।

भूरां राजशार्ङ्गल ! धर्मगर्भा कथापरा । यथारणिर्यद्विगर्भा धर्मसूर्यद्विस्त्रिय ॥ १९ ॥

गन्धर्वाः सुखसंगानिस्तस्य कन्याग्रमोदिनी । मुरालिस्तस्य सुशीला च सुखरा खरयेदिनः

मुनारा चन्द्रकान्तस्य चन्द्रिका सुप्रमथ्य च । इमानि वरतामानि तासामप्सरसां नृप

कुमार्यः पञ्च सर्वास्ता वयसा सुसमाः पुनः ।

चन्द्रादियं चिन्तिकांताध्वन्द्रिकेव समुज्ज्वलाः ॥ २२ ॥

चन्द्रानताः सुकेशिन्यध्वद्रामृतरसाधराः । नेत्रेष्वातन्दकारिण्यः कौमुदीकुमुदेष्टिव

न्याय्यपिण्डसंभूताश्चारुपासनोहराः । उद्विभकुचकुसिमन्वः पद्मिन्य इव माधवे ॥

उर्मोऽप्य यौवनं कान्तं धर्माय नवपल्लवैः । हेमगीराश्च हेमामा हेमालङ्कारभूयिताः ॥

हेमचम्पकमालिनी हेमच्छविमुष्माससः । स्वरप्रामाण्यलीहास्तु विविधामूर्च्छनास्तु च ॥

नालदातविनोदेषु येषुवीणाप्रवादने । मृदङ्गनादसंभिन्नं तास्यमार्गल्येषु च ॥ २७ ॥

चित्रादिषु विनोदेषु कन्यास्तु च विशारदाः । एवंभूतास्तु ताः कन्या मुमुहुः कीदृशे धने

गितुमिर्ललिताः सत्यश्चेच्छ घनशालये । कौतुकादेकदापञ्च मिलित्वा मासि माधवे

कन्या मन्दारपुष्पाणि विचिन्वन्त्यो वनावनम् ॥ २९ ॥

गौरीं समाराधयितुं वराङ्गताः कदाचिद्व्योदसरोवरं ययुः ।

हेमाश्रुजानि प्रवराणि ताः पुनस्तम्भादुपादाय वरोत्पन्नैः सह ॥ ३० ॥

पैदूर्यशुद्धमृष्टिकाच्छविदुमे छात्वा तडाने परिधाय चाम्बरम् ।

भोजनं च खण्डिलपिण्डकामयी स्पर्णस्य सिकामिरुमां विनिर्मसुः ॥ ३१ ॥

समानिनी शब्दतन्मद्बुद्धिमुमेरभ्यर्च्य गौरी वाग्वृत्तादिभिः ।

नानोपनामैश्च सुमतिमावितास्तान्प्रयोगैर्नम्रतुः कुमारिकाः ॥ ३२ ॥

गान्धारमाधिरूप्य परं ग्यरं तनो मेघं सुतारध्वनिभिः सुमूर्च्छितम् ।

एषाद्दशमताः प्रजगुः कलाशः चाप्रप्रवन्धं गनिमिम्बु सुस्थगम् ॥ ३३ ॥

तस्मिन्मुनादे रगयर्हर्षदे कन्याम्यम् निमंगम्यवृत्तिषु ।

भच्छोदतीर्षप्रपदे तदा गतः स्नातुं मुनेर्वेदनिधेः सुताप्रिपः ॥ ३४ ॥

रूपेण निःसामनगे वरानतः सरोजप्रपायतन्योचनो युवा ।

विशालयक्षाः सुभुजोऽतिमुन्दरः श्यामच्छविः कामरघोऽगने हि तः ॥ ३५ ॥

स प्राप्नवारी सशिवो विराजते दण्डेन युक्तो धनुषेय मग्मथः ।

एणाजिनप्रावरणः सुमृषभृष्टेमाममौर्जाफडिगृध्रमेवलः ॥ ३६ ॥

तं दृष्ट्वा प्राहृषणं याताम्नास्तत्र सरसस्तटे ।

जहपुः कौतुकाविष्टाः कोऽयं नो नयनाभिधिः ॥ ३७ ॥

त्यक्तनृत्यर्गातास्तास्तस्यालोकनतत्पराः । हृग्ण्योलुब्धकेनेव विद्धाः कामेन सायकैः

यपश्येतिजलान्त्यो मुग्धाः पञ्च ससंभ्रमम् । तस्मिन्विप्रवरे यूनि कामदेवभ्रमं ययुः

पुनस्तमभ्यर्च्य नयनैः पङ्कजैरिव । पञ्चाद्विचारयामासुस्ताश्च कन्याः परस्परम् ॥

ययंकामदेवो हि रतिहीनः कथं प्रजेत् । अथाऽयमश्विनो देवोतीनूनं युग्मचारिणी

गन्धर्वः किञ्चरो वाऽथ सिद्धो वा कामरूपधृत् ।

अपिपुत्रोऽथ वा कश्चित्कश्चिद्धा मानुषोत्तमः ॥ ४२ ॥

तु वा कश्चिद्देवाऽयं धात्रा सृष्टो हि तः हते । यथा भाग्यवतामर्षे निधानं पूर्वकर्मभिः

ताऽस्माकं कुमारीणां गौर्यानीतो वरोत्तमः । करुणाजलकलोत्प्लावार्द्रोऽतचित्तया

वृत्तस्तथाचार्यं त्यथावृत्तस्तथा मया । एवं पञ्चसु कन्यासु चदगर्तः पु नृपोत्तमः

श्रुत्वा तद्वचनं तत्र हत्वा माध्याह्निकीः क्रियाः ।

भालोच्य हृदये सोऽपि विप्रमेतदुपस्थितम् ॥ ४६ ॥

प्रहविष्णुमिश्रितादयः सुरा ये च सिद्धमुनयपुरातनाः ।

नेऽपि योगयन्त्रिणो विमोहिता मीलया मदयतामिरहुतम् ॥ ४७ ॥

योगिनां नयननीक्षणमायकैर्भूलतामुद्वेष्टापनिर्गतेः ।

धन्विना मकरायेतुना हतः कम्प्य नो यतति हा ! मनोमृगः ॥ ४८ ॥

मायदेव नयर्धाविगाजने तावदेव जननाभयं भजेत् ।

तावदेव दृढचित्तता भृशं तावदेव गणना कुलस्य च ॥ ४९ ॥

मायदेव नयसः प्रगल्भता तावदेव यमधारणं मृणाम् ।

यावदेव धनिनेक्षणवार्णमोहयन्त्युन्मदैर्न मानुषाः ॥ ५० ॥

मोहयन्तु मदयन्तु रातिणो योगिनः सुललितैर्मनोहरैः ।

मोहयन्ति मदयन्ति मामिमं धर्मरक्षणपरं हि कैर्गुणैः ॥ ५१ ॥

मांसशुक्रमलमूत्रनिर्मिते योगिनां यपुषि निर्गुणेऽशुचौ ।

कामिनश्च परिकल्प्य चारुतां मा रमन्तु सुविमुदचेतसः ॥ ५२ ॥

दारुणो हि परिकीर्तितोऽङ्गनासन्धिधिर्विमलबुद्धिमिर्वृधैः ।

यावदथ न समीपगा इमांस्तावदेव हि गृहं यजाम्यहम् ॥ ५३ ॥

समीपं तस्य यापयि नाऽऽगच्छन्ति यराङ्गनाः । घेष्णवेन प्रमायेण तावदन्तर्दधे द्विजः

तस्य योगयन्त्राभूष गतम्यादर्शनं नश । कृप्रा तददुर्न कर्म ऋषिपुत्रस्यधीमतः ॥ ५४ ॥

विप्रस्तनयना बालाः कुरङ्गशय्य कातराः । संभ्रान्तमनयाः दृष्ट्या ददृशुस्ता दिशो दश

इन्द्रजालं स्फुटं वेति मायां जानाति या पुनः ।

दृष्टोऽप्यदृष्टरूपोऽभूदित्यूचुश्च परम्परम् ॥ ५५ ॥

ध्यामं तु हृदयं तासां सदैव विरहाग्निना । उच्चद्वावानलेनेव सुस्निग्धं सान्द्रफाननम्

त्ययत्यैन्द्रजालिकीं विधां कान्त ! दर्शय सत्वरम् ।

स्थावमानं नो मनोयुक्तं प्राग्भासे मक्षिकोपमम् ॥ ५६ ॥

हा ! कष्टं दर्शितः कस्माद्भावा त्वं घटितः पुनः ।

ज्ञानं महानुसंतापहेनोर्नस्त्वं विनिर्मितः ॥ ६० ॥

कश्चित् निर्दयं चेतः कश्चिदस्मासु नो मनः ।

कश्चिद्वृत्तोऽसि हे कान्त कश्चिन्मुष्णासि नो मनः ॥ ६१ ॥

कश्चिन्न प्रत्ययोऽस्मासु कश्चिदस्मान्परीक्षसे । कश्चिन्नर्मकलाशीलः कश्चिन्मायाविशारदः
कश्चिचित्से प्रवेष्टुं च वेत्सि विद्वानलाघवम् ।

कश्चिन्निष्कमणोपायं न जानासि कुतः पुनः ॥ ६३ ॥

कश्चिद्विनाऽपराधं तु त्यमस्मासु प्रकुप्यसे । कश्चिद्वृत्तं विजानासि परेषां विप्रलम्भजम्
त्वद्दर्शनं विना नूनं हृदयेभ्यः साम्प्रतम् । न जीवामोऽथ जीयामः पुनस्त्वद्दर्शनाशया
अस्मांश्च नय तत्र त्वं यत्र शीघ्रं गतो भवान् । त्वद्दर्शनहरो धाता व्यदधाद्दुर्बुद्धिदम्
सर्गधा दर्शनं देहि कारुण्यं भज सर्गधा । पर्यन्तं न प्रपश्यन्ति सर्गधा सज्जनाजनाः
इत्थं विलप्य ताः कन्याः प्रतीक्ष्य च यत्कुसणम् । पितुर्भिया गृहं गतुं शीघ्रमारेभिरेगतिम्
तन्नेमनिगद्वैर्यदा भृशं विरहविह्वलाः । कथंचिद्वैर्यमालभ्य ताः स्व्यं स्व्यं गृहमागताः

आगत्य पतिताः सर्वा जलयन्त्रसर्मापतः ।

किमेतन्मातृभिः पृष्टाः कुतः कालात्ययोऽभवत् ॥ ७० ॥

कन्याञ्जुः ।

प्रीडन्त्यः किन्नरीभिस्तु साधं सङ्कीर्तकं मुदा । संस्पितास्तेन न शतं त्रिपसादितरोयदे
पथि ध्रान्ता वयं मातः सन्तापस्तेन नस्तनी । मोहेन महता वक्तुं न वेताऽप्युत्सहामहे
इत्युक्त्वा लुलुडुस्तत्र मणिभूमी कुमारिकाः ।

आकारं गोपयन्त्यस्ता मुग्धा जलगन्ति मातृभिः ॥ ७३ ॥

कान्निन्नर्नयति प्रीडामयूरं न मुदा नदा । न पाठयति तं कीरं पञ्जरेऽन्या कुतश्चान्
सालयेन्नकुलं नाऽन्या नोत्तासयति सान्त्विकाम् । अपरातीत्यसंमुग्धानेय प्रीडति सारसीः
भेजिरे न चिनोदांस्ता रेमिरे नैव मन्दिरे । ऊविरे धान्धर्वांस्तं वीणावाद्यं न चक्रिरे ॥
कन्यदुमप्रभूतं यद्रसवत् सुधोपमम् । मन्दागकुमुमामोदि न पपुमं पुरं मधु ॥ ७७ ॥
योगिन्यप्यताः कन्या नासाग्रन्यस्तलोचनाः । अलक्ष्यध्यानसन्तानाः पुरयोत्तमानगाः
चन्द्रकान्तमणिच्छ्रे श्रवणान्निष्कणद्वये । क्षणं वातायने निव्या जलयन्त्रे क्षणं क्षणम्
रचयन्ति क्षणं शय्यां दीर्घिकाम्मोत्तिनादलैः ।

वीज्यमानाः सखीभिस्ताः शीतलैः कदलीदलैः ॥ ८० ॥

तथं युगसमारात्रिं मन्यानास्ता वरस्त्रियः । कथंचिद्धीरतां कृत्वा विह्वलाः सम्बराइव
प्रातर्व्योममणिं दृष्ट्वा मन्यमानाः स्वजीवितम् ।

विज्ञाप्य मातरं स्वां स्वां गौरीं पूजयितुं गताः ॥ ८२ ॥

स्नात्वा तेन विधानेन पुण्यैर्धूपैर्यथा तथा ।

विधाय पूजनं देव्या गायन्त्यस्तत्र ताः स्थिताः ॥ ८३ ॥

तस्मिन्मन्त्रे विप्रः स्नातुं सोऽपि समागतः । पित्राधमपदात्तस्माच्छोदे च सरोवरे
मेघं दृष्ट्वैव रात्र्यन्ते नल्लिङ्ग इव कन्यकाः । उत्प्लुनयनाज्जातास्तं दृष्ट्वा प्रह्वचारिणम्
गत्वा तद्वै च ताः कन्याः समीपं ब्रह्मचारिणः । सञ्ज्ञापसध्ययन्नेन भुजापाशं च चक्रिरे
गतोऽसि धूर्तं पूर्वैर्द्युर्गन्तुमद्य न शक्यते । वृत्तस्थं नूनमस्माभिर्नात्र तेऽस्तु विचारणा
इत्युक्तो ब्राह्मणः प्राह ब्रह्मसन्वाहुपाशगः । युष्माभिदध्यते भद्रमनुकुलं प्रियमयशः ॥

अथमाधमनिष्ठस्य किन्तु नाद्याऽपि मेघतम् । वेदान्धसन्शीलस्य पारं याति गुरोः कुले
आधमे यत्र यो धर्मो रक्षणीयः स पण्डितैः ।

विवाहोऽयमतो मन्ये न धर्म इति कन्यकाः ॥ ८० ॥

आकर्ण्य तस्य वाक्यानि समुद्युक्ता ववस्ततः ।

सकलध्वनिसोत्कण्ठाः कोकिला इव माधवे ॥ ८१ ॥

यथार्थोऽर्पतः कामः कामोद्धर्मफलोदयः । इत्येव निश्चितं शास्त्रं वर्णयन्ति विपश्चितः
सकामो धर्मबाहुल्यात्पुण्ये समुपागतः । सेध्यतां विविधैर्भोगैः स्वर्गभूमिरियं ततः ॥

अतः तद्वचनं तासां प्राह गम्भीरवा गिरा । तर्ह्य यो यश्चनं किन्तु समाप्येह स्वकं व्रतम्
प्राप्यानुभां गुरोः सर्वं वैवाह्यं कर्म नान्यथा ।

इत्युक्ताः पुनरुद्युक्ताः स्फुटं भृदोऽसि सुन्दर ! ॥ ८५ ॥

दिव्योदयं इह रसायनं च सिद्धिर्निधेः साधुकला वराङ्गनाः ।

मन्त्रस्तथा सिद्धिरसञ्च धर्मतो नेमा निषेध्याः सुधिया समागताः ॥ ८६ ॥

काये हि देवाद्यदि सिद्धमागतं तस्मिन्पुण्ये न च याति नीतिगः ।

यस्मादुपेक्षा न पुनः कल्पप्रदा तस्मात्तु श्रीर्घोषकरणं प्रशाम्यते ॥ २७ ॥

मान्द्रानुरागाः कुलजन्मनिर्मलाः स्नेहार्द्रनिताः सुगिताः स्वयमगाः ।

कन्याः सुरुषाः गन्धु मातृवीथना धन्या नमन्तेऽथ नरास्तु मेतरे ।

ः परं परमुन्दर्यः क्व चायं तापसो वट्टः । दूर्ध्वदृश्य विधानेहि मन्येघानाऽतिपण्डितः
तस्मादस्मानिदानीं तु स्वीकृत्याग्नाहृतं भवान् ।

गान्धर्वेण विवाहेन शन्यया नो न जीयितम् ॥ १०० ॥

तुतपापपन्ततः प्राह प्रादणो धर्मचित्तमः । मोक्षसाध्यः कथं त्याज्यो धर्मो धर्मघनेन
मर्मधार्यश्च कामभ मोक्षश्चैतश्चतुष्टयम् । यथोक्तं सफलं ज्ञेयं विपरीतं तु निष्फल
लाफालेऽहं प्रती कुप्यामसो दारपग्निग्रहम् । न क्रियाफलमाप्नोति क्रियाकालं न वेति
तो धर्मविवाहेऽस्मिन्सक्तं मम मानसम् । तस्मान्बहुश्रुतहेकन्या न सतीहे स्वयमग्रा
एवं भात्वाऽऽशयं तस्य समीक्ष्येताः परस्परम् ।

करात्करं विमुच्यऽथ जमाहाऽरुधी प्रमोदिनी ॥ ५ ॥

भुञ्जी जगृहतुस्तस्य सुशीला सुख्यरा तथा ।

भालिलिङ्गं सुनारा च चुचुम्बे चन्द्रिका मुखम् ॥ ६ ॥

थापि निर्विकारोऽसौ प्रलयानलसन्निभः । शशाप ब्रह्मचारी ततः क्रोडेवाऽत्यन्तमूर्छितः
पिशाच्यश्च मां लज्जास्तत्पिशाच्यो भविष्यथ ।

एवं तेनाऽऽशु शतास्तास्तं संत्यज्य पुरःस्थिताः ॥ ८ ॥

केमेतच्चेष्टितं पापं हनानासि जने त्वया । प्रिये वृत्तयेऽप्रियं वृत्त्वा धिक्कतो धर्मश्रुतांत
ननुत्क्रेषु भक्तेषु मित्रेषु द्रोहकारिणः । पुंसो लोकद्वये सौख्यं नाशं यार्तातिनः धुनम्
तस्मात्स्यमपि नः शापात्पिशाचो भव सत्त्वरम् ।

इत्युपत्योपरता वाला लिम्बसन्त्यः क्षुधाकुलाः ॥ १११ ॥

तदा चान्योन्यसंरम्भात्तस्मिन्सरसि पार्थिव ! ।

ताः कन्या ब्रह्मचारी स(च) सर्वे यैराचमागताः ॥ ११२ ॥

पिशाच्यः सपिशाचश्च ब्रह्मदामातः सुदायणम् । क्षपयन्ति विपाकतं पूर्वोपात्तस्य कर्मजः

मनविशत्यधिकशक्तप्रसोऽध्यायः] * लोमशप्रतिवेदनिधिनाखदुःखवर्णनम् * ४४१

स्वकालेतुफलस्यैवपूर्वोपात्तंशुभाशुभम् । स्वच्छायावच्च दुर्वारदेवानामर्पिपार्थिवम् ॥१६४

क्रन्दन्तिपितरस्तासौ मातरस्तत्र तस्य च । अग्रमादश्च बालानां देवं हिदुरतिक्रमम् ॥

ननद्रार्धपिशवास्ते आहारार्थं सुदुःखिताः । इतस्ततश्च धावन्तो वसन्ति सरसस्मटे

एवं बहुतिथे काले लोमशो मुनिसत्तमः । पीपे मासि चतुर्दश्यामच्छोदे म्नानुमागतः

हृष्टा तं ब्राह्मणं सर्वं पिशाचाः क्षुत्समाकुलाः ।

धावन्तो हन्तुकामास्ते मिश्रित्वा यूथवर्तिनः ॥ ११८ ॥

इहमानाः सुतीक्ष्णे तेजसा लोमशस्य च । असमर्याः पुरुरूपानुं सर्वे ते दूरतःस्थिताः

अथ वेदनिधिर्षिप्रस्तदैव हि स्यामगतः । समीक्ष्य लोमशं राज्ञस्तादृशं प्रणिपत्य सः

उवाच सृष्टां धावं बहुय्या शिरसि चाञ्जलिम् ।

महाभाग्योदये विप्र ! साधूनां संगतिर्भवेत् ॥ १२१ ॥

गृहादिसर्वार्थेषु यो नरः स्नाति सर्वदा । यः करोति सतां सङ्गं तपोः सत्संगनिर्घरा

गुणानां संगमो विप्र हृष्टाङ्गफलतो भुवि । स्वर्गदो रोगहारी च किन्तु सोपद्रवो मनः

इत्युनया कथयामास पूर्ववृत्तान्तमद्भुतम् ।

इमा गन्धर्वकन्यास्ता वटुः सोऽयं ममात्मजः ॥ १२४ ॥

ये पिशाचरूपेण मिथःशापयिमोहिताः । दीनाननास्तु तिष्ठन्ति तयाग्रे मुनिसत्तम ॥

दर्शयन्त बालानां निस्तारोऽद्य भविष्यति । सूर्योदये तमःस्तोमः किं न कीयेत गह्वरे

या तद्लोमशो राजगुरुषाद्रौघ्नमानसः । प्रत्युवाचमहानेज्ञात्नं मुनि पुत्रकुक्षिणम् ॥

मत्प्रसादाच्च बालानां स्मृतिः सपदि जायताम् ।

धर्मं च धत्ति तं येन मिथःशापो लयं प्रजेन् ॥ १२८ ॥

वेदनिधिदयाव ।

कथ्यतां धर्मो मुदग्ने येन बालकाः । नायंकालोचितम्यश्वावाग्निर्द्वारणोपतः

लोमश उवाच ।

मया साधं प्रकृर्वन्तु माषस्त्रानं विधानतः ।

शापान्मुञ्चन्ति माषान्ते नान्यथा निष्कृतिर्भवेत् ॥ १३० ॥

शापः पापकलत्रं विप्र पापनाशो भयेभूणाम् । माघस्नानेन तीर्थे च इतिमेनिश्चितामतिः
 सनजन्ममर्त्यं पापं घनंमानं च पातकम् । माघस्नानं द्वाहसर्वं पुण्यतीर्थं विशेषतः ॥
 प्रायश्चित्तं न पश्यन्ति यस्मिन्पापे मुनीश्वराः । पातकं पुण्यतीर्थेषु नश्येत्तदपि माघतः
 शान्तमनसो माघस्तस्मान्मोक्षकल्पप्रदः । हिमवन्पृष्ठतीर्थेषु सर्वपापप्रणशनः ॥१३३॥
 इन्द्रलोकप्रदोऽच्छोदे निर्दिष्टो वेदवादिभिः । सर्वपापहरो माघो मोक्षदो यदर्चायने ॥
 पापहा दुःखहारी च सर्वकामफलप्रदः । इन्द्रलोकप्रदो माघो नार्मदे पापनाशनः ॥
 यामुनः सूर्यलोकाय भयेत्कल्मषनाशनः । साम्बतोऽद्यप्रिध्वंसी ग्रहलोकफलप्रदः ॥
 विशालकल्मदो माघो विशालायां द्विजोत्तम । पातकेन्धनदावाग्निर्महेतुक्रियापहः ॥
 विष्णुलोकाय मोक्षाय जाइवः पर्णिकीर्तितः ।

सरयूगण्डर्कासिन्धुधन्द्रभागा च कौशिकी ॥ १३४ ॥

तार्पागोदावररर्भामापयोर्णाकृष्णघेणिका । कावेरीतुङ्गभद्रा च अन्या याध समुद्राः
 भाशु माघी नरो याति स्वर्गलोकं विकल्मषः ।

नैमिषे विष्णुसायुज्यं पुष्करे ग्रहणोऽन्तिकम् ॥ १३५ ॥

आलण्डलस्य लोको हि कुरुक्षेत्रे तु माघतः । माघो देवहते विप्र योगसिद्धिफलप्रदः ॥
 प्रभासे मकरादित्ये खानाद्रुद्रगणो भवेत् । देवकां देवतादेहो नरो भवति माघतः ॥
 माघस्नानेन भो विप्र गोमत्यां न पुनर्भवः । हेमकूटे महाकालभोङ्गारे कामरेधरे ॥
 नीलकण्ठेऽर्घुदे माघाद्रुद्रलोके महीयते । सर्वासां सरितां विप्र संगमे मकरे रयी ॥
 स्नानेन सर्वकामानामघातिर्जायते मृणाम् । माघस्तु प्राप्यते धन्यैः प्रयागे द्विजसत्तम
 अपुनर्भवदं तत्र सितासितजलं यतः ॥ १३६ ॥

गायन्ति देवाः सततं दिविष्ठा माघः प्रयागे किल नो भविष्यति ।

स्नानादरा यत्र न गर्भवेदनां पश्यन्ति तिष्ठन्ति च विष्णुसन्निधौ ॥१३७॥

मज्जन्ति येऽपि ग्रहमत्र मानवास्तीर्थे प्रयागे बहुपापकञ्चुकाः ।

यजन्ति ते नो नित्येषु घर्मिणः स्वर्गो शुभे चारु चरन्ति देववत् ॥१३८॥
 तीर्थेयंतैर्दानतपोभिरध्वरैः सार्धं विधात्रा तुलया धृतं पुरः ।

माघे प्रयागस्य तयोर्द्वयोरभून्माघो गरीयानतएव सोऽधिकः ॥ १४६ ॥

याताम्युपजांशनदेहशोषणेस्नपोमिग्नैश्चिरकालसञ्चितैः ।

योगैश्च संयास्ति तदा न तां गतिं स्ननेन माघस्य हि यास्ति यां गतिम् ॥

स्नाताश्च ये भकरभास्करोदये तार्ये प्रयागे सुरसिन्धुसंगमे ।

तेषां गृहद्वारमलदूरोनि किं भृङ्गावलिः कुञ्जरकर्णताडिता ॥ १५१ ॥

यो राजसूपाह्वयमेधयप्रतः स्नानात्फलं संप्रददाति चाधिकम् ।

पापानि सर्वाणि विलोप्य त्वत्तदा नूनं प्रयागः स कथं न सेव्यते ॥ १५२ ॥

अवलिविग्नैः राजा धीरस्तेनोऽभवत्पुरा । नर्मदार्तात्तस्मात्तस्य राजसूर्यं स्वकार सः ॥

योऽश्वमेधमेधैश्च स्वर्णघाटविराजितैः । स्वर्णमूषणयूवाहवैरीजे सोऽपि यथाविधि ॥

प्रदीर्घातयराशींश्च द्विजैश्च पर्यतोषमान् । यद्वाग्यो देवताभक्तो गोप्रदः ससुपर्णदः ।

प्राज्ञाणो भद्रको नाम सुर्वो हि नकुलस्तथा । कुर्याद्वलो दुराचारः सर्वधर्मवहिष्कृतः ॥

एविकर्मसमुद्दिष्टो यद्युमिध्याज्यमंस्तृतः । इतस्ततः परिभ्रम्य निर्गतः क्षुत्प्रपीडितः ॥

येनः सार्यमाविश्य प्रयागं स समागतः । महामार्घ्यं पुरस्कृत्य सस्त्री तत्र दिनत्रयम्

तत्रः स्नानमात्रेण भून्वेह स द्विजोत्तमः । प्रयागाच्चलितस्तत्र पुनर्यस्मात्समागतः ॥

स राजा सोऽपि विप्रश्च विपश्चवैकदा तदा ।

तयोर्गतिः समा दृष्टा मया शक्रस्य सन्निधौ ॥ १६० ॥

तो रूपं दत्तं स्वर्णं देयवानं विभूषणम् । पारिजातमयीं मालां नृत्वं गीतंतयोःसमम्

। दृष्टं हि माहात्म्यं क्षेत्रस्य कथमुच्यते । माघः सितासितैः विप्रराजसूयैःसमोमतः

खिरानविस्तीर्णं सिन्धुतीलाशुसंगमे । अपुनरावृत्तिमार्घीं राजसूयीं पुनर्मधेत् ॥

माघमासिकयातोऽपि सितासितजलं स्पृशेत् ।

अथर्वं न स्पृशेन्नूनं महापातकहा हि सः ॥ १६४ ॥

य यदुनोक्तं श्रूयतां निश्चितं द्विज । समुद्रभूतफलं पापं तार्ये माघः प्रयागयेन्

ते कथयिष्यामि सावधानमितिः शृणु । (पिशाचमोजनं नाम इतिहासं पुरातनम्

शृण्वन्त्वप्सरसो चाद्याः शृणोतु त्वत्सुतस्तथा ।

मन्त्रमादाश्चमृनि मण्ड्यां वैशाख्यान्मुनिकामिनः ॥ १ ॥)

पुरा देवपुनिर्यिप्रो वैष्णवो वेद्यागः ॥ १६६ ॥

पिशानाग्नोन्नयामास करुणात्पुनमानसः ॥ १६७ ॥

दिर्दीप उवाच ।

कुत्र स्थितः कस्य पुत्रो नियमः कोऽप्य वा जगः ।

केन वा वैष्णवो वृत्तः के पिशाचाश्च मोचिताः ॥ १६८ ॥

एतद्विस्मयतः सपं पार्तयस्य महामुने । कौतुहलं महापुण्यं शृणुमन्त्यत्रमादतः ।

वसिष्ठ उवाच ।

प्रक्षप्रमपणे पुण्ये सरस्वत्यास्तटे शुभे । नवाश्रमपदं तस्य शैलमाश्रित्य शोभनम् ।

शालैस्नालैस्नमालैश्च विवर्धेकुम्भपादलैः । निम्निर्डागिरिपिल्वैश्च चूनचम्पकाञ्चनैः ।

परञ्जैः कोपिदागैश्च केसरेः कुञ्जराशनेः । नलिकैः कर्णिकारैश्च कुम्भैः स्वादिरनिन्दुकैः ।

घासीरैः साल्यजम्परैः पाल्दुम्यग्वेतमैः । शाकोटैरटम्बैश्च काहटैर्यट्टुमैः ॥ १७१ ॥

घोण्टाकुट्टजपालाशैश्च शोकैः शोकहारिमिः । चम्पूनिम्बकदम्बैश्च क्षीरिकाकरमर्दकैः ।

चीजपूरैः सनारिङ्गैश्च भाराजिविराजितैः । पनसैरसवद्भिश्च नारिकेलैः सदाफलैः ।

सतच्छदैस्त्रिपत्रैश्च शिरीषामलकैः शुभैः । कर्कन्धूलकुचैरश्वैः पारिमर्द्वैर्बचादिभिः ।

केतकैः सिन्धुघारैश्च तगरैः कुन्दमल्लिकैः । पद्मेन्दीवरकहारमालतीयूथिकादिभिः ।

मालतीमोगरैश्चैव जार्ताफलविराजितैः । पुष्पागैः किशुकैश्चैव वर्धरीतुलसीद्रुमैः ।

आश्रमोत्तमणीयः स द्रुमेनानाविवेनृष ! । वनमध्ये नदी याति पुण्यतोया सरस्वती ॥

कृजन्ति सारसास्तत्र मदस्निग्धकलं सदा ।

नदन्ति कोकिलाः शब्दं गुञ्जन्ति च मधुघटाः ॥ १८० ॥

बहुकोलाहलं भूप तटनं शुक्सारिमिः । चरन्ति श्वापदास्तत्र विविधाः काननोत्तमे ।

मदाफलं सदापुण्यं परागकणधूसरम् । आच्छद्यं काननं सर्वं मधुवृक्षैः समन्ततः ॥

नयपल्लवमंजानमञ्जरीमखल्लिमिः । आस्त्रिष्टममितो रस्यं प्रियाभिरपि वल्लभः ॥ १८१ ॥

तस्य शापमयास्तस्मै वातो घानि समन्ततः ।

न यथेन्द्रशमभिर्मेघा ॥ शोषयति भाम्भरः ॥ १८४ ॥

यत्नं नोपद्रव्यं तद्धि सदा सिद्धनिषेवितम् । आह्लादजनकं नित्यं वनं चैत्ररथं यथा ॥

तस्मिन्त्यसति धर्मात्मा देवयुतिर्द्विजोत्तमः ।

पुत्रः सुमित्रो विप्रस्य लब्धो लक्ष्मीपतेर्वरात् ॥ १८५ ॥

निषमः धूयतां तस्य सर्वदा नियतात्मनः । प्रीप्ते पञ्चतपा नित्यं सूर्यन्यस्तविलोचनः

रेतकादभ्यिनी याघद्वगंस्वप्रायकाशगः । बाते प्रघाते निष्कम्पो दुःसहो हिमघानिव

सत्यप्सु ॥ हेमन्ते हरे सारस्यते द्विज । उपस्पृशति काले स त्रियारं धारि निर्मलम्

तन्देवामृदीभिर्न्यं संतपयति भद्रया । ग्रहवक्त्रपते नित्यं सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥

भूमौ विधम्य विधान्तः प्रदध्यौ प्रार्थयन्हरिम् ।

यन्यैर्जुहोत्यग्निहोत्रं भद्रयाऽतिथिपूजकः ॥ १८६ ॥

आन्दापणविधानेन कालं नयति सर्वदा । स्थयं विगलितैः वज्रैः फलैर्वृत्तिं समीहते ॥

लुद्धिप्रस्तपोनिष्ठो वेदवेदाङ्गपारगः । धमर्नाधिकारलोऽसावस्मिन्मात्रकलेयरः ॥ १८७ ॥

तयं जगाम वर्षाणां सहस्रं तस्य कानने । तदा जम्बाल शैलोऽसीतपसस्ताम्पतेजसा

शोढुं न शक्यते भूतैस्तेजस्तस्य महात्मनः । योवानरदवाभाति प्रथ्वलंस्तपसा द्विज

नर्पराणि भूतानि समजायन्त सहने । मृगव्याघ्रात्पुमाजारा म्रियः कीदृशिति निर्भयाः

म्पोऽपि नियमस्तस्य धूयतामतिदुर्लभः । नारायणं त्रिकालं स संपूजयति नित्यशः

प्याणां तु सहस्रेण विकचेन सुगन्धिना । वेदसूक्तविधानेन विष्णुध्यानपरायणः ॥

विष्णोः ॥ प्रीतये विप्रःकुप्ले कर्म वाऽसिद्धम् ।

वर्षावेर्यदानरस संजातो वरवैष्णवः ॥ १८८ ॥

एकदा मासि वेशाखणकादश्यां महामुनिः ।

पूजां कृत्वा हरेरभ्यां विचित्रामकरोत्स्तुतिम् ॥ २०० ॥

तत्रैव सागमारुह्य देवदेवो हरिः स्थयम् । आजगाम पुरस्तस्य तथा स्तुत्याऽतिहर्षितः ॥

तं दृष्ट्वा गरुडानन्दं प्रत्यक्षं जलदम्बविम् । चतुर्धाहुं विशालाक्षं सर्वालङ्कारभूषितम् ॥

उद्भूतपुलको विप्रः सानन्दजललोचनः । जगाम शिरसा भूमीं कृतकृत्यमनास्तदा ॥

ममो मेन हर्षेण स प्रत्याण्डोदरेऽपि हि । न सम्प्राप्य निजं देहं श्रद्धाभूतवामयन् ॥
नः संभाषितः प्रीत्या हरिणा वैष्णवो मुनिः । देवयुते विज्ञानामिमद्वकत्त्वं मदाश्रयः

संन्यस्ताविल्लभ्यमांऽसि मद्भावो मन्मनाः सदा ।

परं प्रीतिं प्रसन्नोऽस्मि स्तोत्रेणाऽनेन चानघ ! ॥ २०६ ॥

इति श्रुत्या हरेर्पापयं प्रत्युवाच ॥ तापसः । देवदेवारविन्दाञ्च स्वमायाभूतविग्रहं ॥
अदर्शनात्मना देव दुर्लभो नापरो यतः । प्रत्याश्रयः मुगः सर्वे योगिनः सनकादयः ॥

न्यां साक्षात्कर्तुमिच्छन्ति सिद्धाश्च कपिलादयः ।

अहं ममेनिपाशा ये मोहलोभाः शुभाशुभाः ॥ २०६ ॥

महेतुकाश्च दहन्ते दृष्टे त्वयि पराधरे । जन्मनः कर्मणो बुद्धेरादिमूर्तं फलं मम ॥

यद्बुद्धोऽसि जगन्नाथ प्रार्थये किमतः परम् । न धरायं हि दवेश त्वन्पादपङ्कजं हृदि

चिन्तयामि सदा भक्त्या त्वद्गतेनान्तरात्मना । इममेव वरं याचे त्वद्भक्तिरचलामम ॥

अस्तु वै कमलानाथ प्रार्थये नाऽपरं वरम् । इति श्रुत्वा वचस्तस्य प्रसन्नवदनो हरिः ॥

प्रत्युवाच प्रसन्नात्मा एषमस्तु द्विजोत्तमम् । अन्यस्ते तपसः कञ्चित्प्रत्यूहो न भविष्यति

एतच्च त्वत्कृतं स्तोत्रं ये पठिष्यन्ति मानवाः ।

तेषां भक्षिष्या भक्तिर्निश्चला च भविष्यति ॥ २१५ ॥

धर्मकार्यं च यत्किञ्चित्साङ्गं सर्वं भविष्यति । ज्ञानेव परमानिष्ठा तेषां सा स्यति निश्चला

इत्युत्तवाऽन्तर्हितस्तत्र देवदेवो जनार्दनः । देवयुतिस्तदारभ्य नारायणपरोऽभयम् ॥

दिलीप उवाच ।

महर्षेऽनुगृहीतोऽस्मि कथया पावनीकृतः । अनया विष्णुसंगत्या गङ्गयेषाऽहमप्य वै ॥

किंतु स्तोत्रं समाख्याहि प्रसन्नो येन प्राचयः । तस्यानघस्य विप्रस्य महत्कौतूहलं मम

त्वत्प्रसादाद्दहं विप्र मन्ये प्राप्तं मनोरथम् । महतां संगतिः कस्य महत्त्वाय न कथ्यते

कथयस्व प्रसादेन विष्णोः स्तोत्रमनुत्तमम् । येन तुष्टः स भगवान्दीप्तस्य च दर्शनम्

वसिष्ठ उवाच ।

कथयामि रहस्यं वै यज्जतं स्तोत्रमुत्तमम् । प्राणुहीतं सुपर्णेन गरुडान्मयि चागतम्

ममगर्भसारं ममहोदयकं शुभम् । सर्वपापहं भूप स्यात्प्रज्ञानकरं परम् ॥ २२३ ॥
नमोवाग्मुदेवाय नमोविध्याय चक्रिणे । भक्तप्रियाय कृष्णाय जगन्नाथाय शार्ङ्गिणे

स्तोता स्तुत्यः स्तुतिः सर्वं जगद्विष्णुमयं यदा ।
तदा संस्तुयते तेन भक्तिर्मोदकरी नृणाम् ॥ २२४ ॥

यस्य देवस्य निःश्यासो घेदाः साक्षाः सम्प्रकाः ।
का स्तुतिः प्रमुदं तस्य मनसाऽहं मुग्धोऽभवम् ॥ २२५ ॥

उत्तमे सर्वे प्रेक्षोषयं स्वराद्यम् । अलम्ब्यं गीयते देव चक्रपाणि वरायुध ।
घेदो न घतिः यं साक्षाध्वं वाप्येति तो मनः ।

मद्विषमं फलं स्तौति भक्तिमाग्या कथं भवेत् ॥ २२६ ॥

प्रविष्णुस्यैव स्वमेव सत्कदाध्वः । अष्टा ग्रहनिदानं च शुद्धं ग्रहं त्यमेव च
(तोऽयं कायस्य विभो ! भिक्षा स्मृतानि कायिनम् ।

कायदोषेनं वाऽऽप्राप्तो नमस्तस्मै नुयोगिने ॥ १ ॥)

जागर्तिन निद्रानि निजात्मनि । सुखसंदोहयुद्धिर्यास्ता त्वं विष्णो न संशयः

महाभावास्तथा घैरारिका गुणाः । त्यमेव नायत्तत्सर्वं नानान्यं मूढकल्पता

त्पामिः कल्पनानि गृभित्पथा । तामेव वदन्ते ग्रहपुमानिव सुताविमिः ॥

विशेषं विगुणं चैवं चिन्मूर्तिगणितं जगत् ।

कर्षितां भानि यत्तत्त्वं तं विष्णुं नौमि निर्मलम् ॥ २२७ ॥

कुर्वन्ति कर्माविधुनिभाविनम् । निरालम्बा जगन्मित्राः शुद्धं ग्रहनमामि तम्

समायं यत्प्रयोधादुपासने । योगिनः सर्वभूतेषु सद्रूपं नौमि तं हरिम् ॥

ह्लाऽहमिति गायन्ति यं ज्ञातृकं घरा द्विजाः ।

श्रुन्तो हि त्वया तुल्यं देवं तं नौमि माधवम् ॥ २२८ ॥

विशिष्टं यथाऽहं ममतां नृणाम् । यो नाशयति पापौघाधमस्तस्मै चिदात्मने

पाणे वाऽप्रयाणे च यशम स्मरतां नृणाम् ।

यो नश्यति पापौघा नमस्तस्मै चिदात्मने ॥ २२९ ॥

मोहानललसज्ज्यालज्जलहोकेषु सर्वदा । यत्पादाम्मोहच्छायां प्रविष्टश्च न दहते
 यस्य स्मरणमात्रेण न मोहो नैव दुर्गतिः । न रोगा नैव दुःखानि तमनन्तं तमाम्यहम्
 कामयन्ते प्रजा नैव धिक्प्रणाम्यःसमुत्थिताः ।

लोकमात्मैव पश्यन्ति यं बुद्धिश्चैकचरा जनाः ॥ २४१ ॥

शब्दार्थः संविदर्थश्च विष्णोर्नामपरो यदि । सत्येन तेन संसारो मासं स्पृशतु माधव
 नारायणो जगद्वर्षा यदि घेदादिसंमतः । सत्येन तेन निर्विघ्ना विष्णुभक्तिर्ममाप्नुवै
 यो नर्थाजं विना र्थाजं र्थाजे यो र्थाजमायितः । सविष्णुर्मवर्थाजं मे सितविद्यासिनापतु
 धितनुर्नदयद्यस्तु सृष्टिस्थितिलयेषु च । गुणैर्मवति कार्येषु स प्रसीदतु मे हतिः ॥
 दशधेहावतीर्णो यो धर्मश्रणाय केवलम् । धर्म्यर्धितः सुरैः सर्वैः स प्रसीदतु मे हतिः
 ब्रह्मादिस्तम्भपर्यन्तं प्राणिहृन्मन्दिरेऽमलः । एको वसति यो देवः स प्रसीदतु मे हतिः
 इच्छां यत्रैः स देवाग्र एकश्चैव बहुस्तथा । प्रविष्टो देवताः स्रष्टा स प्रसीदतु मे हतिः

हृत्त्वगः न्यसमः म्यादिः स्वातीतः स्रष्टव्यः स्रगः ।

एवं ब्रह्मात्वादिभुवचान्ते समूर्तिस्त्वं मखाशनः ॥ २४६ ॥

यद्वासा यन्मुदा यस्य माधवा सृज्यते जगत् ।

जात्यं दुःखमसन्त्यं न स भवानेव तन्मयः ॥ २५० ॥

त्यत्सृष्टं मोदने विश्वं त्यस्यतमशुचिर्भवेत् ।

तत्सङ्गतोऽप्यसङ्गस्त्वं विकारस्तेन तेन हि ॥ २५१ ॥

भूतयोगजचैतन्यं चार्थाका यमुपासते । सांगता ब्रुवते तर्कैस्तथा बुद्धि क्षणभङ्गुराम् ॥
 शरीरगतिमात्रं त्वोभ्यगन्ते जिनदेवताः । ध्यायन्ति पुराणं साङ्ख्यपास्त्यामैवप्रवृत्तेः परम्
 जग्मादिगहितः पूर्वं यः म्यादानन्दमक्षणम् । स्वामेवोपनिषदुग्रहं धिन्तयन्ति परम्परम्

सादिभूतानि ब्रह्म मनोबुद्धीन्द्रियाणि च ।

विद्याविद्ये त्वमेवाऽत्र नान्यस्यसोऽस्ति विज्ञान ॥ २५५ ॥

स्यं घाना भवभूतानां त्वमेव शरणं मम ।

त्वमद्भिन्नं हविः शक्नो होता मन्त्रः क्रियाहव्यम् ॥ २५६ ॥

त्वमस्ति नास्ति चैकुण्ठ त्वांमहं शरणं गतः ।

त्यं कर्मफलदाता च दीक्षितानां क्रियाफलम् ॥ २५७ ॥

त्यं हेतुः सर्वभूतानां त्वमेव शरणं मम । युवतीनां यथा यूनि यूनां च युवती यथा॥
मनोऽमिरमते तद्वत्प्रीतिर्मे रमतां त्वयि । अपि पापं दुराचारं नरं त्वत्प्रणतं हरे ॥
नैश्वान्ते किङ्करा घाम्याउलूकास्तपनं यथा । तावन्नयमघोषश्च तावत्पीडयते जनम् ॥

यावत्स्मरति नो नाथ भक्त्या त्वत्पादपङ्कजम् ॥ २६१ ॥

यं न स्पृशन्ति गुणजातिशरीरधर्मांश्च न स्पृशन्ति गतयस्त्वखिलेन्द्रियाणाम्
यं च स्पृशन्ति मुनयो गतसङ्गमोहास्तस्मै नमो भगवते हरये करोमि ॥२६२
स्पृष्टं विलाप्य करणे करणं निदाने सत्कारणं कारणकारणवर्जिते च ।

इत्थं विलाप्य मुनयः प्रविशन्ति तत्र तस्मै नमोऽस्तु हरये मुनिसेविताय ॥

यद्भयानसंयद्गन्धूर्णयशीहृतागतामैश्वर्यञ्चाहगुणिनी सुखमोक्षलक्ष्मीम् ।

आलिङ्ग्य शीरसाह्वयमुत्सृज्यैकभाजस्तस्मै नमोऽस्तु हरये मुनिसेविताय ॥

जन्मादिभावविकृतेर्विरहस्वभावे यस्मिन्नर्थं परिधुनोति यद्भूमिर्गर्गः ।

यं तापयन्ति न सदा मदनादिदोषास्तं यासुदेवममलं प्रणतोऽस्मि हार्दम्

यद्भयानसङ्गतमलं विजहात्पञ्चियां यद्भयानपक्षिपतिनं जगदेति नाशम् ।

यज्ज्ञानमुत्तमसदसिपतिसंशयार्ति तं त्वो हरि विशदबोधघनं नमामि ॥२६६॥

चराचराणि भूतानि सर्वाणि च हरेर्वेशे । यथाऽथ तेन सन्ध्येन पुरस्तिष्ठतु मे हृदि ।

यथा नारायणः स्वयं जगत्स्थावरजङ्गमम् । तेन सन्ध्येन मे रूपं प्रदर्शयतु केशवः ।

भक्तिर्यथा हरी मेऽस्ति तद्वद्विद्या गुपी यदि । ममाऽस्ति तेन सन्ध्येन रूपं दर्शयतु केशव

तत्सर्वं शरण्यैः सार्वभौमिकं तत्स्थानचिन्तयन् । दर्शयामास ध्यात्रानं स प्रीतः परमेश्वरः

कोऽसी विष्णुः क इणोऽसी क वाऽस्ते येन कीर्त्यते ॥१॥

इत्थं न सहने विष्णुं स राजा देवमोहितः । नागवर्णं भक्त्येव तान्नाडयति कोपितः ।
न प्राप्तवान् प्रेक्षोऽयं वैदिकं कर्म न वनम् । न दानं मन्थने दानुं वाष्पण्डित्यित्यंम्यितः ।
अनान्या शब्दद्वन्द्वेऽप्रजार्पादो कगेति यः । निष्पदुगे निर्दयः क्रूरः पुण्यकार्यगाड्मुनः ।

अयुतानागोऽयुतलेष्टा अयुताग्निश्च अयुतक्रियः ।

सोऽनुशास्ति जनं भूयः कालरुग्णश्चाऽपरः ॥ १६ ॥

ततो बहुतिथे काले स राजा पञ्चनां गतः । वैदिजेन विधानेन लेभे नैवोर्व्यवैदिकम् ।
अथ किङ्करयुगेन वारुणमानो भूयः तदा । अयः कालमये मार्गे ततसिक्ताप्रपूर्ति ॥१७॥
चण्डार्कस्त्रिमन्त्रमे वृक्षच्छायाविर्वाजने । तताङ्गाग्रकीर्णे च वह्निश्चालासमाकुले ॥
लोहतुण्डैश्च फाफोलेहंन्यमानः सुदारुणैः । वृक्षदेष्टाकालैश्च भूमिर्घोरैश्च भक्षितः ॥

शृण्वन्नन्दिनमन्येषां नृणां किल्बिषकारिणाम् ।

जगाम पार्थिवो लोकमन्तकस्य भयावहम् ॥ १४ ॥

शृणु भूपति तस्य तस्मिंल्लोके सुदुःसहम् । निर्याधिरयं यातः पर्यायेण स भूपतिः ।
आर्क्षी प्रयातस्तामिन्ने दारुणे भूरिदुःखे । पुनश्चेवाऽन्धतामिन्ने यत्र दुःखं निरन्तरम् ।
गतोऽनन्तगमत्युग्रं महारौरवरीरयम् । नरकं कालमूर्धं च महानरकमेव च ॥ १९ ॥
पञ्चात्मज्ञः स भूपालो दुस्तरे दुःखमूर्छितः । संजीयने महार्वाची तापने संप्रतापने ॥
प्रतापनरकं राजा दुःखाग्निप्लुष्टमानसः । संयातं च स काकोलं कुङ्कुमलंपूतिमृत्तिक्मम् ।
लोहशङ्कुमृगीयस्त्रं पश्यान् शाल्मलिनदीम् । प्रविष्टोऽथ महाभोमं पुंशो दुर्गमं पुनः ॥
अस्तिपत्रघनं चैव लोहचारकमेव च । एवमेतेषु सर्वेषु पतित्या पापहृत्पुनः ॥ २१ ॥
अविन्दश्चक्रे घोरे संतापं यातनामयम् । विष्णुप्रद्वेषघोरेण युगातामेकविंशतिः ॥ २२ ॥

भुक्त्या च यातनां यास्यां निस्तीर्णनरको नृपः ।

समयाद्विराजे ॥ पिशाचोऽभूत्तदा महान् ॥ २३ ॥

स भ्राम्यति दिशः सर्वा वने तस्मिन्नुमुक्षितः । न पश्यत्यशनं तोयमेवावपि सदा गिरिं ।
कदाचित्पर्यटन्सोऽथ पिशाचः श्लोकपीडितः ।

गुह्यप्रवचनारण्यं प्रविष्टो भावि सत्फलम् ॥ २५ ॥

विभीतकतरुच्छायां समाश्रित्य सुदुःखितः ।

॥ ! हतोऽस्मीति चाक्रन्दद्वोरमुच्चैः पुनः पुनः ॥ २६ ॥

क्षुब्धस्यां मुह्यमानस्य सर्वभूतद्रुहो मम । जन्मनोऽस्य दुरन्तस्य कथमन्तो भविष्यति
आदौ पापसमुद्रेऽस्मिन्दुःखकहोलमालिनि ।

कराद्यन्मयनं कोऽद्य निमग्नस्य प्रदास्यति ॥ २८ ॥

इत्थं तस्य पिशाचस्य रोदनं दीनचेतसः । देवघुनिरजीयातः शुश्राव कठणाग्रयम् ॥
समागम्य ततस्तत्र नं पिशाचं ददर्श सः । विकरालमुखं भीमं पिशाङ्गनयनं कृशम् ॥
'ऊर्ध्वमूर्धजकृष्णाङ्गं यमदूतमिवापरम् । ललज्जिह्वं च लम्बोष्ठं दीर्घजङ्घं शिराकुलम्
दीर्घाङ्घ्रिशुष्कनुण्डं च गर्ताक्षं शुक्लपङ्कजम् । अथाऽमुं कीतुकाविष्टः पप्रच्छ मुनिपुङ्गवः
देवघुतिर्याव ।

कोऽसि त्वं भीषणाकारः कुतो रोदिषि वारुणम् ।

भवस्येयं कुतो ब्रूहि किं चाऽहं करवाणि ते ॥ ३३ ॥

ममाश्रमप्रविष्टा हि दुःखभाजो न जन्तवः । मोदन्ते केवलं सर्वे खेप्ये भयने यथा ॥
यद् त्वं सन्धरं भद्रं दुःखम्यैतस्य कारणम् । कालक्षेपं न कुर्वन्ति प्राप्तेऽर्थे हि मनीषिणः
वसिष्ठ उवाच ।

धृम्यैतद्वचनं प्रीतः पिशाचस्त्वकरोदनः । उवाच दीनया वाचा प्रधयायनतस्तदा ॥
पिशाच उवाच ।

सर्पाङ्गस्यापि संतप्य जहार त्वद्वचो मयि । ग्रीष्मे दायाललोदुभूतं धर्ममेष्टव्यमवले ॥
यमेऽस्ति सुकृतं किञ्चित्तेन द्रष्टोऽसि मे द्विज । नलसञ्चितपुण्यात्मां सद्विरेकत्र संगमः
इत्युत्था कथयामास पूर्वकृतान्तमात्मनः । विष्णुद्वेषप्रदोषेण दशमेतामहं गतः ॥

यन्नामप्राणान्मुक्तो हि स्मृत्वा विष्णुपदं व्रजेन् ।

पापिष्ठो हि हरो तस्मिन्मम द्वेयोऽभवद्विद्वज् ॥ ४० ॥

यः पातयति भूतानि धर्मं याति जगन्मये ।

योऽन्तरात्मा च भूतानां तस्मिन्द्वेयो ममाऽभवत् ॥४१॥

कर्मणां फलदो योऽत्र सर्ववेदेषु गीयते । तपोभिरिज्यते विप्रैः स मे द्वेयशं गतः
त्यक्तक्रियैः प्रियारण्यैर्निस्तङ्गैकचरैश्च यः । वेदान्ते यतिमिच्छिन्त्यः समे द्वेयी हरिर्द्वि
ब्रह्मादयः सुराः सर्वे योगिनः सनकादयः । मुक्तयर्गमर्चयन्तीह स विष्णुर्द्वेषितो म
आदौमध्येऽवसानेथो विश्वधाता सनातनः । यस्य नैवादिमध्यान्ताः स मे द्वेयपदं यय
यन्मया सुकृतं कर्म कृतं प्राक्तनजन्मनि । विष्णुद्वेषाग्निना दग्धं तत्सर्वं भस्मसादभू

कथञ्चिदस्य पापस्य सीमां द्रष्टव्यामि चेदहम् ।

मुक्तया नारायणं नान्यामर्चयिष्यामि देवताम् ॥ ४२ ॥

विष्णुद्वेषाच्चिरं भुक्ता मया नरकयातना । निरयाग्निरुतः सोऽहं पैशाचीं योनिमागतः
अधुना कर्ममन्त्रैः कैरथानीतस्त्वदाश्रमम् । यत्रत्यहर्शानाकांक्षे नष्टं दुरात्म्यं तमः ॥
प्राप्यते मरणं यत्र घन्घनं श्रीःसुखं वधूः । स तत्र नीयते स्येन कर्मणा गलदस्तिना ॥
इदानीमुचितं कर्म ब्रूहि पैशाच्यनाशनम् । परोपकारकार्ये हि न धन्या मन्दगामिनः ॥

देवपुतिरयान्च ।

अहोमुज्जाति मायेयं देवामुरगृणां स्मृतिम् । यया देवेष्वपि द्वेयो जायते धर्मनाशनः

रुष्टा पालयिता हस्ता जगतां यो महेश्वरः ।

आत्मा च सर्वभूतानां तं ब्रूदो द्वेष्टि कः कथम् ॥ ५३ ॥

अपन्ति सर्वकर्माणि सङ्गलानि यदर्पणान् । तद्वक्तियुमुग्रोमर्त्यः को न मार्ताण्ड दुर्गतिम्
धुनिस्त्वृत्तिसदाचारविहितं कर्म वेयलम् । सेविनः पञ्चतुर्यर्णोर्भजेभ्यःप्रायणं सादा ॥५४॥

अन्यथा निरयं यान्ति विना शागममेयनान् ।

भगो वेदविगताश्च शास्त्रोक्तं कर्म गन्त्यजेत् ॥ ५५ ॥

स्यपुद्गिचिर्नैः शास्त्रैः प्रतापेह तु वान्तिनान् ।

अपस्तो भागं लोकजाराय वेयलम् ॥ ५६ ॥

वेदाश्च ततो निन्दन्ति सद्भिर्ब्रह्मज्ञान् ।

नरकं यान्ति हस्तपदाभ्यामिवेयनान् ॥ ५७ ॥

अथमेव यथा राजा द्रविडो निरत्यं गतः । द्विपञ्चाशयणं देवं देवदेवं जगत्प्रभुम् ॥५६॥
तस्माद्द्वेपं द्विदेवेषु ब्राह्मणेषु विशेषतः । सत्यजेत्पुण्यकामोऽत्र वेदवाहांक्रियां त्यजेत्
इत्युक्त्वा कथयामास पिशाचाय हितं मुनिः । प्रयागं गच्छ मो भद्र माधमासं विचारय
यत्र ते निश्चिता मुक्तिः पैशाव्याघ्रात्र संशयः । तथाप्लुता दिवं यागित धृतिरेव सनातनी
यिज्जहाति नरस्तत्र प्राक्तनं कर्म दुष्कृतम् ।

प्रयागस्नानतो नास्ति काऽप्यन्यदधिकं परम् ॥ ६३ ॥

प्रायश्चित्तं तपोरूपं दानरूपं क्रियात्मकम् । यागयोगादिकं विद्धि प्रयागं पापिनामपि
स्वर्गापयर्गयोर्द्वारं तत्पृथिव्यामपावृत्तम् । सितासितोद्वेषेण या तां हृत्पा भुवि नापरा
पापनैगडयदस्य ऋद्वनैककुठारिका । क विष्णुः सूर्यनेत्रोऽग्निर्गङ्गायामुत्तसंगमः ॥
क घराकी वृणां तुच्छा पापराशिर्नृणाहुतिः । मलीमसयनध्वंसे यथा शरदि चन्द्रमाः
भानि पापश्वाद्यादूर्ध्वं नरो वेणीजलप्लुतः ।

सितासितस्त्र माहात्म्यमहं यक्तुं न ते क्षमः ॥ ६८ ॥

यत्तोयकणसंस्पृष्टो मुक्तः केरलको द्विजः । इतिवाक्पश्येः श्रुत्वा पिशाचस्तुष्टमानसः
मुक्तदुःखाय प्रीतः पश्यच्छ प्रणवान्मुनिम् । कथं केरलदेशीयो द्विजो मुक्तो महामुने ॥
एनं कथय धृत्तान्तं संधित्य कथना मयि ॥७१॥

वैद्यपुतिरुवाच ।

पिशाच शृणु पुण्यां मे कथां कथयत शुभाम् । केरले वसुनामाऽत्र ब्राह्मणो वेदपाराः
दायादैर्हंतवितस्तु निर्जनेन घन्धुयजितः । जन्मभूमिं परित्यज्य महादुःखेन दुःषितः ॥
देशादेशं परिभ्रम्य कालेन महता पुनः । प्रविश्य स महारण्यमीदृखाधिप्रपीडितः ॥
गण्डंस्तीर्थान्तरं ध्राम्तः क्षुन्क्षामो विन्ध्यपर्वते ।

दुर्मिश्रेण मूर्ति लेभे न दाहं शौर्ध्वं देहिम् ॥ ७५ ॥

तेन कर्मविपाकेन तत्रैव गिरिगह्वरे । प्रेतीभूतधिरं कालमुवास निर्जने एने ॥ ७६ ॥
शीतातपपरिद्धिष्ठो निराहारो निरुदकः । दिगम्यरो ध्युपास्तको गिराहादेतिनिःश्वसन्
इतस्ततः परिभ्रम्य वायुमूतः स केरलः । द्विजो न शरणं लेभे न सुखं कुत्रचित्तदा ॥

संशोभन्ति स्म युष्मन्तो नैव वयमिति मद्गतिम् ।

सर्वदा नक्तदानं वा भुङ्क्ते स्म कर्मणः फलम् ॥ ७२ ॥

द्विजमुद्दति माप्नोति गोविन्दं साऽनंरन्ति मे । भक्त्यन्ते नामप्रविशति सुवीर्यविमुखायै
सुयशोपयनायै नृपं मणिमग्नं फलं जन्तुम् । भान्तेभ्यो न प्रपच्छन्ति सर्वे ते कृत्स्निकाः
प्रत्यक्षं वा परम् वा स्वीयतानि हन्ति मे । वनेन क्लृप्ता वाणि धूर्ताश्च परवज्रस्त
दाभिधताः वृद्धकाशिरा ये न गानकवृत्तयः । बालवृद्धानुग्रीषु निर्दयामन्यर्थाङ्गा
भमिदा शरदा ये न ये साऽन्ये कृत्स्नाक्षिणः ।

भगव्यागामिनः सर्वे ये ग्राम्ये ग्रामपाजिनः ॥ ८५ ॥

पितृमातृस्त्रुणापत्यमदास्यागिनश्च ये । ये वदर्याश्च लुब्धाश्च नास्त्रिका धर्मदूषकाः
त्यजन्ति स्यामिनं पुढे त्यजन्ति शरणागतम् । गवाम्भूमिद्वयहन्तारो येचाऽन्ये रत्नदूषकाः
पराययादिनः पापा देवतागुणनिन्दकाः । महाक्षेत्रेषु सर्वेषु प्रतिग्रहताश्च ये ॥ ८७ ॥
परद्रोहरता ये च तथा च प्राणिहिंसकाः । कुप्रतिप्राहिणः सर्वे ते भवन्ति पुनःपुनः ॥
प्रेतराक्षसपैशाचतिर्यग्वृक्षकुपोनिषु । न तेषां सुखलेशोऽस्ति इह लोके पश्य च ॥ ८९ ॥
तस्मात्पुत्रत्वा निषिद्धार्थं विहितं कर्म चाऽऽचरेत् ।

यज्ञं दानं तपस्तीर्थं मन्त्रं देवं गुरुं भजेत् ॥ ९० ॥

विपाकं कर्मणां दृष्ट्वा योनिकोटिषु दुस्तरम् । चतुर्मिरपि वर्णैश्च सेव्योपमोन्नितम्
इति प्रेतगतिं दृष्ट्वा पापबीजोत्थितां हि सः ।

इत्था धर्मोपदेशं च पुनस्तस्मै द्विजोऽग्रवीत् ॥ ९२ ॥

इत्थं स केरलः प्रेतो वर्तमानो गिरौ तदा । अतिबाह्य चिरंकालमपश्यन्पथिकं पति
पहन्तं द्वी करण्डौ च घेणी जलयुतो तथा ।

गायन्तं प्रमुखा(न्दे)देवं पुण्यश्लोकं जनार्दनम् ॥ ९४ ॥

तं दृष्ट्वा सहसा प्रेतो मार्गरोधं चकार सः । दर्शयामास चाऽऽत्मानं मातेपीतियुवाच

पानीधं पातुमिच्छामि-त्वक्त-कार्पटिकोत्तम ! ।

न दास्यसि जलं चेन्मे प्राणा यास्यन्ति मे इदम् ॥ ९६ ॥

इति प्रेत्यचः श्रुत्वा पान्यः प्रत्याह कौतुकात् ॥ १७ ॥

कार्ष्णिक उवाच ।

स्त्वं दुःखाभिभूतस्तु कृशो ग्लानो दिगम्बरः । जीवशेषोमुप्युञ्च विकृतो भयवर्धनः ।
धूममयाकारश्चण्डश्चञ्चललोचनः । पद्मपामस्पृष्टभूमिस्त्वं निर्मासोदरवाहुकः ॥

इति तद्वचनं श्रुत्वा प्रेतो धाक्पमथाब्रवीत् ॥ १८ ॥

प्रेत उवाच ।

[धर्मिष्ठ ते वच्मिपेनाहमीदृशोऽभवम् । ब्राह्मणोऽदत्तदानोऽहं लोभीचमलिनक्रियः
न च सदाभुक्तमेकाकी मिष्टभोजनः । मया दत्ता न मिष्टाऽपि हन्तकारो न पुष्कलः
तो वैश्वदेवस्तु प्रक्षिप्तो न धर्दिधेलिः । भूतानां तु तृपार्तानां न हता पयसा च मृदू
चित्पितरो नैव तर्पिता भरता महीम् । न च आहं कृतं काऽपि पूजिता नैव देवताः
न परित्राणं न दत्तं पादरक्षणम् । जलपात्रमदत्तं च सातकृतं नीत्पयं मया ॥ १०४
इवसन्निर्दत्तानातिथ्यं कस्यचित्कृतम् । अन्धब्रूताधनानाधर्हिताः पानाश्चनोपिताः
गर्वा प्राप्ता न दत्तो वै न रोगी परिमोक्षितः ।

न दत्ता न हुता धिप्र ! पवित्राश्चतिला मया ॥ १०६ ॥

पृथिव्यां तिलदातारो न भवन्ति तु मन्त्रिणाः ।

व्यतीपाते न दत्तं हि किञ्चित्स्वर्गं महाफलम् ॥ १०७ ॥

तादुपरिगे च न दत्तं सूर्यवन्द्ययोः । पर्वाण्यन्यामि सर्वाणि जग्मुः शून्यानिमेडिज
तिथयः कार्तिके मुख्या जाता चन्द्र्याः सदा मम ।

पितृभ्यो नैव दत्तं वा ह्यष्टकासु भद्रास्तु च ॥ १०८ ॥

न कृता प्रीतिर्मन्यादिषु युगादिषु । न दत्तस्तिलतैलेव प्रदीपः कार्तिके मया
माघमासेऽहं रूपसीमायकामदे । दिजाय वेदविदुषे गौतम्यां सिंहने गुरौ
मया संकल्पितं द्रव्यं न दत्तं पूर्वजन्मनि ।

॥ स्नातोऽहं कृष्णवेण्यां तथा कन्यागते गुरौ ॥ ११२ ॥

अग्निं प्रज्वाल्य काष्ठौघैः स्नातानां पौष्पाघयोः ।

कराभ्यां कुर्यात् पुनश्चाप्यप्यगौ पुनश्चिजाम् ॥ १५१ ॥

उर्ध्वगोर्ध्वगते गगौ गताऽग्न्यथ भेदगः । मास्मी मीनमीना न विगयान्कुर्यनीणिना
माग्यो भागनिद्रन्नु प्रागाद्यनिरुपगतः । भयलोकिनवाऽर्ध्यां तद्वोनाभ्यशिरोधराम्
पिलोका यानां दुष्टं दग्मुकामं मुदाकणम् । महा सम्भाष्यमागमिगि मधुग्या गगः
भयराघं पिना मां न्यं किं शागाभृग ! याघमे ।

मापराधा जना लोके वर्यन्ते भूमिरेरिषि ॥ १५२ ॥

न पीडयितुमर्हन्ते स्यादृगा उग्रमा जनाः । भस्मानर्हिमरागसाधूपरदृतिपराहमुवाच
जलशेषालमशोऽथ गेयराग्यनयागिगः । स्वदाररन्ध्रालोऽथ परदागमियजितान् ॥
न पीडयितुमर्हन्ति त्यद्विधा धानगेत्तम ! । परापथाद्देशुन्यान्निजान्परमसेयकान् ॥
शागाभृगपिमुञ्चातु सर्वथा मामनागसम् । जानामि तव जगमाहं नन्यवेत्तिस्तुमामकम्
इत्याकण्यपयन्तस्य मुमोच सारग्वं नदा । धवलो धानरः शीघ्रमाह दूरे ध्ययस्मिनः ॥

धानर उवाच ।

ग्रूहि मे न्यं कथं वेत्तिस्मम जगम पुरातनम् । त्वं पक्षी ज्ञानहीनश्च निर्ययचाहं धनेवरः
सारस उवाच ।

जानेऽहं तायकं जन्म जानिस्मरमितिःकुटम् ।

त्वं हि विन्ध्याधिपो राजा प्राग्भवे पर्यतेभ्वरः ॥ १६२ ॥

अहं पूज्यतमो विप्रस्तव्य चंशो पुरोहितः । तेन प्रत्यभिजानामि त्वां सम्यग्धानरोत्तम !

इमां पालयता भूमिं प्रजाः सर्वाः प्रपीडिताः ।

त्वया विधेकहीनेन भृशं संधिन्धता धनम् ॥ १६४ ॥

प्रजापीडनतापोत्थवह्निज्वालेस्तु धानर ! । प्राक्त्वं दग्धः पुनः कुम्भीपाकेऽतिदारुणे ॥

पुनःपुनश्च दग्धेन जातेन च पुनःपुनः । नारकेण शरीरेण समास्त्रिशद्वतं त्वया ॥ १६६ ॥

कुर्यता दारुणाऽच्छन्दाश्रुदता च पुनःपुनः । कुम्भिपाकानले तीव्राद्यनुभूताश्च यातनाः

निस्तीर्णनिरको भूयः पापशेषेण साप्रतम् ।

प्राप्तोऽसि धानरं जन्म येन मां हन्तुमिच्छसि ॥ १६८ ॥

अथाविश्वधिकशततमोऽध्यायः] ७ सारसेतवानप्यागववृत्तवर्णनम् ० ४६१

विप्रत्योपयनात्पूर्वं एकरम्भाफलानिवे । अननुज्ञाप्य भुक्तानि त्वयाऽपहत्य पौरुषात्
विपाकः कर्मणस्तस्य फलने पश्य दाहणः । वानरस्त्वं यने वासी ह्यधुना तेन वर्तसे
अशुभस्य शुभस्याऽपि पुरा विदितकर्मणः । भोगः क्रीडति मृतेषु नोद्वहृषत्प्रदेशैरपि
इत्थं त्वज्जगत् जानामि यथावत् सहेतुकम् । प्रातः सारसदेहोऽपि प्रातेनापरिमोहितः

प्रेत उवाच ।

इति श्रुत्वा कथां विप्र वानरोऽप्याह सारसम् ।

सम्प्रायेति भयाभूतं कथं न्यं पक्षिणां गतः ॥ १७३ ॥

सारस उवाच ।

कथयिष्यामि तत्कर्म येनाऽहं दुर्गतिं गतः । पक्षिणोनि गतो येन तत्सयं भोनुमर्हसि
घोरं त्वारिशनं सामुत्सृष्टं हि स्थया पुरा । बहुभ्योप्राज्ञेभ्यश्च तमंदायां गविग्रहे
पौरोहित्यमशालोमाद्विधित्वा द्विजांस्तथा । किञ्चिद्वा तु नेभ्यश्चगृहीतमनिलंमया
विप्रसाधारणद्रव्यग्रहणोत्पन्नपातकान् । पतितः कालमूचेऽहं नरके रक्तकर्दमे ॥ १७४ ॥
चलत्किमिति संपूर्णं दुर्गन्धे पूयकेनिधे । आनामेनात्र ममोऽस्मि निहन्तृपुण्यधोमुगः
तथोपरिमहागृध्रैर्भक्ष्यमाणस्तु घातलैः । विमिभिस्तुघमानस्तु मम देहो निरन्तरम्
तस्मिन्मण्डोणितपटकेऽहं निरव्ययासोऽभयं तदा ।

मुहूर्तोऽपि महाकव्यतमो जानो ममाऽत्र वै ॥ १८० ॥

यातनाध्यानुभूताश्च समाग्निरयुतामया । यत्तु च नत्र शत्रोमि कथं वानर नारकम्
पौरोहित्यं महाघोरं पापं च न्यभाषतः । देवोपजीवनं यत्र ब्राह्मणस्योपजीवनम् ।
राष्ट्रः प्रलिग्रहो घोरमेतत् इत्या द्विजातरः । नेनामपि दूरेदृष्टं पुनोपायैत नारकः ॥
राजा यत्पुटने पादं पुग देहेन धावने । तस्य तेन पुरोधाश्च गण्डने तपद्दर्शिताः ॥
देवाः कथमपि प्रात उन्नागे नर्याऽनुधेः । मयाऽहो देवयोगेन शत्रुनित्यमुपस्थितम् ॥
अपहत्य पुग कान्धमात्रं भगिनीगृहान् । आशिराय मया दत्तं तेन मे सारसो गतिः

इयं ॥ ब्राह्मणी पूर्वं कान्धनोरी सुदारणा ।

मेतेयं सारसी जाना मम आपां सधर्मिणी ॥ १८१ ॥

इयं गतां ते गते कल्पे कर्मणः कल्पम् ।

पुनः च वर्णमानं च भविष्यं भूतु माधवम् ॥ १८८ ॥

अहं हंसो भविष्यामि त्वं न हंसो भविष्यसि । हंसीयमसि मद्भाषां सागरी न भविष्यसि ।

हंसो च कामदये चै र्गोभ्यामो यै गता गुणम् ।

योगिनी भाविकल्याणी यास्यामस्तद्वन्तम् ॥ १८९ ॥

गताश्च मानुषं जगत्प्राप्स्यामो दुर्लभं पुनः । श्रेयसादिप्राप्तं न प्राप्तिमिदं च साध्यम् ।

एवं स्वर्गादिप्राप्त्युत्तमोदयिष्या भवायया ।

मुनेर्मुनिः पुनरेव सास्मानेय तु केवलम् ॥ १९० ॥

अयं लोके प्रवृत्तश्च मार्गो विविचनिर्मितः । धर्माधर्ममयोऽन्यथं शुभदुःखस्त्यागमकः ।

मेयितः प्राणिभिः सर्वैः सर्वदा वा पुनः पुनः । देवाभ्युन्नतस्याप्रतिमिर्कादृजलेचरैः ।

नाऽनिकान्तो हि केनाऽपि पन्थाऽयं(?) दुःखकण्टकः ।

विरक्तान्योगिनो ध्यायं पिना वेदान्तपाशान् ॥ १९१ ॥

अर्णोर्वापि गुरोर्वापि सुपुण्यापुण्यस्य कर्मणः । द्दार्ढ्याह कलं तात्वा देशं कालं महेश्वरः ।

हयं विधिविधानशो मायां ज्ञानोदयस्य च ।

न शोचन्ति न तप्यन्ति न व्यथन्ति महाधिपः ॥ १९२ ॥

नान्यथा शक्यते कर्तुं विपाकः पूर्वकर्मणाम् । उपायैः प्रश्रयायाऽपि शास्त्राभ्यामुरैरपि ।

पुरा त्वं भूतनिर्जातः पश्चाज्जातोऽसि नारकी ।

अधुना धानरो भूयो जन्म प्राप्स्यसि तादृशम् ॥ १९३ ॥

इति मत्वा विशोकस्त्वं शास्त्राभ्यासासुखम् । प्रतीक्षां कुरु कालस्य रममाणोऽत्र कानने ।

अहमप्येवमीशानमायाबद्धो बनेवने । क्षपयिष्यामि चै जन्म धैर्यमास्थाय सारसम् ।

धानर उवाच ।

मया त्वं पूजितः पूर्वं नीमि रघामधुनाऽव्यहम् ।

आतिस्मरोऽसि जानामि सर्वं मत्प्रीवंदेहिकम् ॥ २०२ ॥

तिष्ठ सारस सारस्या शिवमस्तु सदा तव । त्वद्वाक्याद्गतमोहोऽहं विचरिष्यामि सर्वदा ।

प्रेत उवाच ।

रमं रम्यं विचित्रं च पावनं परमं द्विज । पश्चिमानरसम्पादं धुनं यावद्वदीतते ॥२०५॥
तावन्ममापि योधोऽमृतेन शोकः क्षयं गतः । इदानीं जाह्नवीनोयमाहात्म्यं परमाद्भुतम्
दृष्ट्वाऽथ ब्राह्मणधेष्टृत्वां याचे जाह्नवीजलम् । प्रेतन्यासर्तुकामोऽहं तामृतप्लाप्रपीडितः
अस्मिन्नेवाचले दृष्टं मयाऽन्यच्च यै द्विज । गङ्गातोयस्य तावदि पानुमिच्छामि तज्जलम्
पारियाशोद्वयः कोऽपि ब्राह्मणो ग्रामयात्रकः । भयाज्ययाजनाद्विन्ध्यै संभृतो ब्रह्मराक्षसः
धन्मात्सङ्गस्य स्तोमेन स्थितोऽसौ हायनाष्टकम् ।

तस्याऽन्धीनि सुपुत्रेण भविता नि द्विजोत्तम ॥ २०६ ॥

शितान्यानीय गङ्गायां तीर्थं फलजलेऽमले ।

तत्क्षणादेव मुक्तोऽसौ राक्षसत्वात्सुदारुणान् ॥ २१० ॥

इतिगङ्गाजलान्नमहिमामहद्भुतम् । साक्षादुद्दृष्टो मया तेन गाङ्गेयं प्रार्थितं जलम् ॥
पुरस्ताद्वृत्तनर्त्तार्यं मया भूरि परिग्रहः । न कृन्तु प्रतीकारस्य जाप्याविलक्षणः
तेन मे प्रेतरूपस्य दुर्लभोदकमोजनम् । सहस्रं यत्र वर्षाणामनीलं विन्ध्यपर्यते ॥२१३॥
इति ते कथितं सर्वं हित्वा लज्जां गरीयसीम् । इदानीं धार्मिकधेष्टं जलदानेन सत्वरम्
संतप्य ममप्राणान्कण्डमात्राचलमिदम् । दुर्लभं प्रेतभावेऽपि जीवितंप्रापिनामिह ॥
शरीरं रक्षणीयं हि सर्वथा सर्वदा मरिः । नहीच्छन्ति तदुत्पत्तामपि कुप्टादिरोगिणः ॥

देवयुनिरुवाच ।

इतिनृज्वनं धुन्वा विष्मयं परमं गतः । पथिकश्चिन्तयामास कृपां प्रेते समुद्रहन् ॥
पापपुण्यफललोचनेऽन्यथं दृश्यते खलु । देवदानवमानुष्यं निर्विकल्पं क्रिमिकीटकम् ॥
गात्रापोनिषु जग्मानि नानाप्रधिप्रपीडनम् । भरणं बालवृद्धानामन्धत्वं कुप्यता तथा
येऽप्येवं च दरिद्र्यं पाण्डित्यं मूर्खता तथा । एताश्चरचना लोके भवन्ति पथमन्यथा
ते धन्याः कर्मभूमी ये न्यायमार्गाजितं धनम् ।

सत्पात्रेभ्यः प्रयच्छन्ति कुर्वन्ति चान्यतो हितम् ॥ २२१ ॥

भूमिर्वाहिरण्यानि गायो धान्यं गृहं गजाः । रथाश्च वसनप्राभाः सिद्धमयं फलं जलम्

कन्यादिष्वप्यध्यानि च्छत्रोपानद्वरासनम् । शय्याताम्बूलमाल्यानितालवृन्तमरासनम्
 सर्वमेतत्प्रदातव्यं लोकत्रयजिगीषुभिः । दत्तं हि प्राप्यते स्वर्गं दत्तमेव हि भुज्यते ॥
 छत्रचामर्यानानि वराश्ववरचाराणाः । हर्म्यानिवरशय्याश्च गोमहिष्यो वरास्त्रियः
 रत्नभूषणमुक्ताश्च पुत्रादास्यो महाकुलम् । आयुरारोग्यमैश्वर्यं कलाविद्यासु कौशलम्
 दानस्यैव फलं सर्वं प्राप्यते भुवि मानवैः । तस्मादेवं प्रयत्नेन नाऽदत्तमुपतिष्ठति ॥
 धर्मिष्ठेन तु पान्येन गाथेयं समगायत । इति श्रुत्वा पुनः प्रेतः प्रोवाच हार्त्तमानसः ॥

मन्ये धर्महकल्पोऽसि पान्थ ! त्वं नाऽत्र संशयः ।

देहि मे जीधानं वारि चातकाय घनो यथा ॥ २२६ ॥

एतस्मिन्प्राणदाने हि मा विलम्बं कृष्या वहु । ततः प्रत्याह पान्थस्तु वचनं न्यायगर्भितम्
 भृगुक्षेत्रे शृणु प्रेत ! पितरौ मम तिष्ठतः । तदर्थं तर्पयराजस्य मया वारिसमाहृतम् ॥
 तत्सिन्नासितपानीयं मध्ये च प्रार्थितं त्यया । न जाने धर्मसंदेहः किमत्र मम पुज्यते
 यलायलं विचारार्थं करिष्ये प्रयत्नं विधिम् । वेदेभ्यो धर्मशास्त्रेभ्यो नाहं मानेन केवलम्
 हयमेधादिवहेभ्यः सर्वेभ्योऽप्यधिकं मतम् । ऋषिभिर्देवताभिश्च प्राणिनां प्राणरक्षणम्
 इति दत्त्वा वरं वारि हृत्या प्रेतस्य रक्षणम् । विप्रयं पुनरादाय जलं नेष्यामि पायनम्
 एव मे प्रयत्नो भाति शुद्धधर्मप्रदो विधिः । परोपकरणादन्यत्सर्वमल्पं स्मृतं पुनैः ॥
 परोपकारिभिर्देवा अपि प्राणा नृभिर्मुदा ।

अद्विः परोपकारः न्यायिकेन लब्धं मया पुनः ॥ २२७ ॥

दर्धाचिना पुन गीतः श्रोकोऽयं भूयते भुवि । सर्वधर्ममयः सारः सर्वधर्मसंगमः ॥
 परोपकारः कर्तव्यः प्राणैरपि धनैरपि । परोपकारज्ञं पुण्यं तुल्यं क्रतुशतैरपि ॥ २२८ ॥
 इत्युक्त्या प्रदर्शो तोयं गङ्गायामुनसंभवम् । प्रेताय प्राणरक्षार्थं स धर्मिष्ठो वरो विप्रः

प्रेतः प्रीतो जलं धत्त्वा हामिषिष्य शिरस्त्रया ।

प्रतर्ही प्रेतदेहं न दिव्यदेहोऽभयप्रदणाम् ॥ २२९ ॥

तदाभयं महद्ददा निजपाद ॥ केरलः । अहो विमुक्तः प्रेतस्याजेर्णापानीयविग्रुभिः
 प्रक्षाल्य नैव शक्नोति मन्ये वनमुपां गुणम् । गङ्गातोयं महादेवो धत्ते ॥ कथमप्यथा

अष्टाविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः] * माघघ्नानफलवर्णनम् *

४६५

अचिन्त्यशक्तिगङ्गाम्मस्तिलमात्रं तु यः पिबेत् ।

देवो भवेत्स सिद्धो वा गर्मनेत्र च संविशेत् ॥ २४४ ॥

न गङ्गासदृशी सिद्धिर्न गङ्गा सदृशी मतिः । न गङ्गासदृशी मुक्तिर्नङ्गासर्वाधिका यतः
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन महामत्स्या च धार्मिकः ! । करस्थं तस्य कैवल्यं यो गङ्गां सेयते सदा
धायुष्मान्मय पान्थ त्वं मा धर्मविरतो मय । त्वयाऽहं तारितः सद्योगङ्गाम्भुषणदानतः
इत्युक्त्या प्रखितो नाकं पिशाचस्तु स केरलः ।

आशीर्मिरभिनन्द्याऽय पान्थं कथुवरं नरम् ॥ २४५ ॥

प्रेतं विमोक्ष्य पान्थोऽपि पुनरादाय तन्नलम् । गतस्तेनैवमार्गेणस्मरंस्तीर्थोदकौतुकम्
यसिष्ठ उवाच ।

इत्थं प्रयागमाहात्म्यं श्रुत्वा नत्वा च तं मुनिम् । प्रयागं सहस्रा माघे पिशाचः सत्परंगतः
क्षात्पा लितासिते सोऽपि माघमासे द्विजोत्तमः ! ।

पिशाचः क्षीणपापस्तु पैशाचीं विजहौ तनुम् ॥ २४६ ॥

दिप्यदेहस्ततो भूत्वा द्राविडो भूयतिस्तदा । स्तुवन्प्रायणं देयं भक्त्या दोषविधर्जितः
गन्धर्वैः स्तूयमानस्तु नाकनारीमुगृजितः । उत्तमेन विमानेन पुरन्दरपुरं पर्या ॥ २४७ ॥

इति ते कथितं विप्र पूर्णवृत्तं सकौतुकम् । इतिहासं द्विजभ्रेष्ठ सद्यः पातकनाशनम् ॥
ज्ञानदं मोक्षदं विप्र धृतं दुर्गतिनाशनम् । इति ते कथितं सर्वं पुरावृत्तं सकौतुकम् ॥
इतिहासं द्विजभ्रेष्ठ धृतं दुर्गतिनाशनम् । अधुना तु मया सार्वमिताः कृत्याः स्तुतयः
त्वं चायादि प्रयागं ये सर्वे सद्गतिर्माप्सवः । माघघ्नानं प्रकुर्मोऽत्र देवानामपि दुर्लभम्
तत्र मोक्षयन्ति पैशाच्यं सद्यः पापसमुद्रयम् ॥ २४८ ॥

तत्र मोक्षयन्ति पैशाच्यं सद्यः पापसमुद्रयम् ॥ २४८ ॥
महेश उवाच ।

यथं यसिष्ठपञ्चाङ्गकथामभ्युपगम्य मुदा ।

धीत्या प्रमुदिताः सर्वे निर्न्तीर्णा नरकार्णवा ॥ २४९ ॥

प्रस्थितास्तेन सार्वं ते सत्परं ध्योऽहिर्दधितः । दिलीपश्च तत्सर्वं तर्साप्यनुसितात्मिन्
सत्परं ध्योमार्गेण काममासाद्यदुःखदाः । समागम्य तदा तत्र सहस्रद्वयान्य ते ॥

अभोचे लोमशान्नत्र सत्यं गगनाद्गजे । पश्यन्तु धृदया सर्वे तीर्थराजमिमं मुनि ॥
विना ज्ञानं प्रयागेऽस्मिन्मुच्यन्ते सर्वजन्तवः । इष्टात्रैव महायज्ञं श्रद्धुकामः प्रजापतिः

भयाय गृष्टिरामप्यं तनः गृष्टि चकार नः ।

अथ मागायणः शस्त्रो पत्नीकामः सितासिते ॥ २६४ ॥

अनः स लक्ष्म्याहृष्टर्मी भार्याममृतमन्यते ।

उत्तरिया याऽत्र पण्मासं क्वात्या वेण्यां यथेच्छया ॥ २६५ ॥

त्रिपुरं घातयामास त्रिषाणेन त्रिशूलभृत् । श्मानि त्रीणि कुण्डानि दीतान्यजत्वन्निमिः

एष तृप्तिं गतो बहिर्यः वेजापि च पुष्यति । अत्र देवाख्यार्थिनास्तृता मुमुक्षुरे भूयम् ॥

आविर्भूतो महेशोऽत्र नीलकण्ठः कपालमृत् । अनिशं स सूरिः सेव्यभायातोऽञ्जलयेषदुः

मृकण्डसूनुना कल्पे प्रविश्य यन्मुचे स्मितम् ।

लोके उवाचाबुले सोऽयं योगरूपी जनार्दनः ॥ २६६ ॥

सेयं भागीरथी शम्भोः सर्वदुःखापहारिणी । सिद्धयर्थं सेव्यते सिद्धैर्भुक्तिमुक्तिफलदा

अनिशं भूतिदा वा च स्वर्गमार्गे ह्यनुत्तमा । स्वर्गहेतुश्च या देवी सेयं भागीरथी नदी

यद्भूमः स्नानमात्रेण विकर्तवसलोकताम् । लभन्ते प्राणिनः सर्वे नदी सा यमुनासयम्

अनयोः पुण्यतद्योश्च संगमः सुखदो मुने । अत्र क्वाता न पच्यन्ते नरके ज्ञानमाविताः

विना ज्ञानं प्रयागेऽस्मिन्मुच्यन्ते सर्वजन्तवः ।

अन्यथा धूयतां विप्र ! इतिहासं पुरातनम् ॥ २६७ ॥

शृण्वतां सर्वपापघ्नं सर्वरोगविनाशनम् । श्रुत्वाकेन पुरा शम्भो गन्धर्वो पापसोऽभवत्

शापं मुमोच सोऽत्रैव क्वातः सद्यः सितासिते ।

पातयस्य तु शापेन स्वर्गादुपगृष्टाऽप्सरोर्यथी ॥ २६८ ॥

स्वर्गकामा च सा सस्त्री लेभे स्वर्गततोऽचिरात् । पुत्रं च शङ्करं लेभे यथातिर्नादुषोमुने

पुत्रकामः प्रयागे हि स्नात्वा पुण्ये सितासिते ।

धनकामः पुरा शक्रः सुस्नातोऽत्र द्विजोत्तम ! ॥ २६९ ॥

धनस्य निर्धनसर्वाद्बहारः ॥ च मायया । कश्यपोऽत्र तपस्तेपे शिवाराधनतत्परः ॥

अस्मिंस्तीर्थे मरुद्वाजो योगसिद्धिमवाप्तवान् ।

अस्मिंस्तीर्थे पुरा विप्र ! योगेशाश्चान्तमानसाः ॥ २८० ॥

योगस्य फलभूमिं तु लेभिरे सनकादयः । अस्मिन्माथे ॥ ये स्नाता गङ्गायामुनसर्गमे
पारारुपाश्च ते सर्वे तैर्ज्यामं सकलं जगन् । विन्दन्ति कामिनः कामान्मुक्तिर्यान्तिमुमुक्षवः

विन्दन्ति साधकाः सिद्धिं प्रयागे हि द्विजोत्तम ! ।

साम्प्रतं मुक्तिकामास्तु कन्याश्चाऽपि सुतश्च ते ॥ २८१ ॥

गङ्गायाश्च मज्जन्तु सर्वे त्वं च सितासिते । प्राञ्जालिकाद्यधिध्वंसिधेर्णीजलयलेन तु
दमन्तामखिलो लक्ष्मीं प्राप्तशायमहाफलाम् । एवमार्यवचः सत्यमतीन्द्रियमलङ्घनम् ॥

ध्रुत्वा चोत्फण्टचित्तान्ते सर्वे स्नानाप चोद्यताः ।

प्रयागं प्राप्य दुष्प्राप्यं पैशाच्यं विजद्गुः क्षणान् ॥ २८२ ॥

विमुक्ताः शापदुःखेन तनुं स्यां स्यां च लेभिरे ।

इष्टा वैदग्धिः पुत्रं ताः कन्यादिव्यरूपिणीः । तुष्टाय लोमशस्त्रीत्या प्रसन्नेनान्तरात्मना
त्यश्नुग्रहमात्रेणोत्सर्गः पापमहार्णवः । इक्षार्तामुचितं ब्रूहि यत्क्षान्तामृषिसत्तम ॥ २८८

लोमश उवाच ।

कुमारोऽधीनवेदोऽयं सप्रामनियमो युवा । आसां तु सानुरागाणां गृह्णातु करपङ्कजम्
तनो लोमशरावयेन स्वपितुर्वचनात्तदा । विवाहविधिना चाऽऽशुप्रत्ययारो स्वधार्मिकः
शुभद्रपैश्च मन्त्रैश्च मुनिभिः हृतमङ्गलः । पञ्चानामपि कन्यानां पाणि जप्राह धर्मतः
भानन्दिन्यस्तदा सर्वाः कन्याः पूर्णमनोरथाः । वभूवुः सङ्कुमारश्च सन्तुष्टश्च धभूव ह
द्वरानुमो मुनिः सोऽथ लोमशस्त्वेनममृतः । जगाम स्वाधर्मं मेढं एयं तु सुमेयितम्
तनो वैदग्धिर्वाञ्छन्नुतः पञ्च सुतं तथा । पुरश्चर्य मुद्रापुत्रो धनदम्प पुं पथी ॥

इति ऋष्यर ! माथे खानसंज्ञागुप्ता मुनिरवयवसा द्वावतीर्थराजे प्रयागे
सकलकलुषमुक्ताः पञ्चगन्धर्वकन्या मन्त्रमिमित्वाभाशाय्य हवं च जमुः
परिमिमिक्षिहामं पावनं तीर्थभूतं वृजिनविन्दपहेनुं यः शृणोतः ह निव्यम् ।
॥ मयि ननु पूर्णः सर्वकर्मरक्षीर्धर्मजनि ॥ गुण्योक्तं दुर्लभं धर्मपुतः

इतिहासमिमं ध्रुत्वा पूजयेद्यस्तु पाठकम् । गोमिर्हिरण्यवस्त्रैश्च ग्रहस्तुल्यो यतो हित-
वाचको पूजिते यस्माद्विष्णुर्मवति पूजितः । तस्मात्प्रपूजयेन्नित्यं यदिच्छेत्सफलं मय-
इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे
माघमाहात्म्ये घसिष्ठदिलीपसंवादे मन्धर्वकन्यापरिणयो-
नामाष्टाविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१२८॥

एकोनत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः

विष्णुमहिमवर्णनम्

पार्यंत्युवाच ।

ध्रुतं कार्त्तिकमाहात्म्यं माघस्य च मया विभो ! ।

मधुना श्रोतुमिच्छामि मुक्तिदं कर्म चोत्तमम् ॥ १ ॥

ध्रेष्ठा भक्तिस्तु का प्रोक्ता यद् दिश्येभ्यः प्रभो । येन विज्ञानमात्रेण मरतःसुखमवाप्नुयु-
महादेव उवाच ।

तर्लानचिताः ॥ पुमान्सा भक्तिः परमा मता । दयाधर्मपरो नित्यं विष्णुधर्मेण तत्प-
पश्यन्मूलतयाहारी शङ्खचक्रधारकः । त्रिकालं पूजयेद्विष्णुं सा भक्तिः सात्त्विकी मता

उत्तमा सात्त्विकी प्रोक्ता राजसी त्वेव मध्यमा ।

कतिष्ठा तामसीधैर्यं त्रिविधा भक्तिरुच्यते ॥ ५ ॥

भीषणे तु प्रकर्षय्या मुक्तिकामकलेऽभुक्तिः । महद्दारेण रूपेण दग्धमाग्रापंतापया ॥
ये बुध्यन्ति जना भक्तितामसी सा उपादृता । परस्योन्मादनाथे वा दग्धगुहिरय वाऽपरा

— — — त्विने देवे तामसी सा प्रकीर्तिता । विषयात्प्रतिष्ठाया यशोऽर्पणमेव वा
यो मां पूजय्याथः न राजसः । कर्मक्षयार्थं कलंभ्या ब्राह्मणैर्जातकन्याः ॥

विष्णोर्ह्यर्थावर्षणीं बुद्धिं सा भक्तिः सात्त्विकी मता ।

भतो घैः सर्वधा देवि संसेव्यः सर्वदा हरिः ॥ १० ॥

तमसेन तु भावेन तामसत्वं हि लभ्यते । राजसो राजसेनैव सात्त्विकेन तु सात्त्विकः
दाध्यायरतः श्रीमाम्रागद्वेषविवर्जितः । ऋद्धचक्रधरो विप्रः सर्वदा शुचिरुच्यते ॥ १२

कर्मकाण्डे प्रवृत्तो यः सर्वदा विष्णुनिन्दकः ।

निन्दकस्तस्मिन्नानां च महाचाण्डालउच्यते ॥ १३ ॥

दाध्यायरतानित्यं नित्यं घैः यज्ञयाजकाः । भग्नहोत्ररता नित्यं विष्णुधर्मपराङ्मुखा

निन्दन्ति विष्णुर्धाध्वं वेदवाह्याः सुरेश्वरि ॥ १४ ॥

कुर्वन्तिशान्तिं विद्युधा प्रहृष्टाः क्षेमं प्रकुर्वन्ति पितामहाद्याः ।

स्थस्ति प्रथच्छन्ति मुनिन्द्रमुख्या गोविन्दभक्तिं बहतां नराणाम् ॥ १५ ॥

शुभामहा भूतपिशाचयुक्तं प्रह्लादयो देवगणाः प्रसन्नाः ।

लक्ष्मीःसिखरं तिष्ठति मन्दिरे च गोविन्दभक्तिं बहतां नराणाम् ॥ १६ ॥

गङ्गागयानैमिषपुष्कराणि काशीप्रयागः कुण्डाङ्गुलानि ।

तिष्ठन्ति देहे हृतभक्तिपूर्वं गोविन्दभक्तिं बहतां नराणाम् ॥ १७ ॥

पयमाराधयेद्विद्वान्मगवन्तं श्रिया सह । हृतहृतयो भवेधित्वं स विप्रो नाऽत्रसंशयः

शक्तियो धाय वैश्योपागूढो वा सुरसत्तमे । भक्तिं कुर्वन्तिशेषेण मुक्तिं यातिसर्पे नरः

इति श्रीपादो महापुराणे पञ्चपञ्चादस्तसाहस्र्यां संहितायां उत्तरेखण्डे विष्णुमहिम-

वर्णनं नामैकोनत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२६ ॥

त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः

शालग्रामशिलापूजनमाहात्म्यवर्णनम्

पार्वत्युवाच ।

शालग्रामशिलाशुद्धाभूर्चयस्सन्ति भूतले । तासां चैवतुमूर्तीनां पूजनं कतिधा स्मृतम्

ब्राह्मणैः कति पूज्यास्ताः क्षत्रियैर्वा सुरेश्वर ! ।

वैश्यैर्वाऽपि कथं शूद्रैः क्षत्रिमिर्वाऽपि समादिश ॥ २ ॥

महादेव उवाच ।

शालग्रामशिला पुण्या पवित्रा धर्मकारिणी । यस्या दर्शनमात्रेण ब्रह्महा शुष्यते न
तद्गृहं सर्वतीर्थानां प्रवरं धुतिनोदितम् । यत्रेयं सर्वदा मूर्तिः शालग्रामशिला शुभा

ब्राह्मणैः पञ्चपूज्याः स्मृधतम्रः क्षत्रियैस्तथा ।

वैश्यैस्तिम्रस्तथा पूज्या एका पूज्या प्रयसतः ॥ ५ ॥

तस्या दर्शनमात्रेण शूद्रो मुक्तिमवाप्नुयान् । अनेन विधिना देवि ये नराः पूजयन्ति वै

भोगान्सर्वास्तत्र भुक्त्वा यान्ति विष्णोः पर पदम् ।

इयं सा महती मूर्तिः सर्वदा पापहारिणी ॥ ७ ॥

कौलासाद्यं फलं देवि जायते पूजनाद्यतः । तत्र गङ्गा च यमुना गोदायरी सरस्वती ॥

तिष्ठते च शिला यत्र सर्वं तत्र न संशयः । किमत्र बहुनोक्तेन भूयो भूयो धरानने ॥

पूजनं मनुजैः सम्यक्कर्त्तव्यं मुक्तिमिच्छुभिः । भक्तिमात्रेण वैशेषि येऽर्चयन्ति जनार्दन

तेषां दर्शनमात्रेण ब्रह्महा शुष्यते जनः । दासमात्रेण ये शूद्राः स्वर्चनं कुर्वन्ते सदा ॥ ११

तेषां पुण्यं न जानन्ति ब्रह्माद्याश्च सुरेश्वरि । भक्तिमात्रेण ये विप्रा हरिर्मन्यर्चयन्ति वै

एकविंशतिकुलं तैस्तु तारितं तेषु जन्मसु । शङ्खचक्राङ्कितो यस्तु विप्रः पूजनमात्रेण

पूजितं तु जगत्सर्वं तेन विष्णुप्रपूजनात् । पितरः संवदन्त्यस्मत्कुले जाताश्च वैष्णवा-

तत्कुलं तारितं तैस्तु यावदाभूतसंश्रयम् ।

ते तु वास्मान्समुदुभृत्य नयन्ते विष्णुमन्दिरम् ॥ १५ ॥

स एव दिवसो धन्यो धन्या माताऽथ बान्धवाः ।

पिता तस्य च वै धन्यो धन्या चै सुहृदस्तथा ॥ १६ ॥

सर्वे धन्यतमा क्षेया विष्णुभक्तिपरायणाः । तेषां दर्शनमात्रेण महापापाद्यमुच्यते ॥

उपपातकानि सर्वाणि महान्ति पातकानि च ।

तानि सर्वाणि नश्यन्ति वैष्णवानां च दर्शनात् ॥ १८ ॥

पापकायदीप्यन्ते ये नरा वीष्णवा भुवि । विमुक्ताः सर्गपापेभ्यो मेघेभ्यश्च चन्द्रमाः

आर्द्रं शुष्कं लघु स्यूलं बाह्वनःकर्मभिः कृतम् ।

तत्सर्वं नाशमायाति वैष्णवानां च दर्शनात् ॥ २० ॥

हिंसादिकं च यत्पापं घाताज्ञानकृतं च यत् । तत्सर्वं नाशमायाति दर्शनाद्वैष्णवस्य च

निष्पापास्त्रिदिवं यान्ति पापिष्ठा यान्ति शुद्धताम् ।

दर्शनादेष साधूनां सत्यं तुभ्यं मयोदितम् ॥ २२ ॥

संसारकर्ममालेपप्रक्षालनविशारदः । पावनः पापनानां च विष्णुभक्तो न संशयः ॥

प्रत्यहं विष्णुभक्ता ये स्मरन्ति मधुसूदनम् । ते तु विष्णुमया ह्येवा विष्णुस्तत्रनसंशयः

नचनीलघनश्यामं नलिजापतलोचनम् । शङ्खचक्रगदापद्मधरं धीताम्वरायुतम् ॥ २५ ॥

कौस्तुभेन विराजन्तं घनमालाधरं हरिम् । उल्लसत्कुण्डलज्योतिःकपोलमदनश्रिया ॥

विराजितं किरीटेन घलयाङ्गदन्तपुरैः । प्रसन्नमदनाम्भोजं चतुर्बाहु धियान्वितम् ॥

एषं ध्यायन्ति ये विप्रा विष्णुं धैव तु पार्वति ! ।

ते विप्रा विष्णुरूपाश्च वैष्णवास्ते न संशयः ॥ २८ ॥

तेषां दर्शनमात्रेण भक्त्या वा भोजनेन वा । पूजनेन च देवेशि वैकुण्ठं लभते ध्रुवम् ॥

इति श्रीपामे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे

शालग्रामशिलापूजनमाहात्म्यं नाम त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥१३०॥

एकत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः

श्रीविष्णुमाहात्म्यवर्णनम्

पार्वत्युवाच ।

अनन्तं वासुदेवस्य कीदृशं स्मरणं स्मृतम् । यच्छ्रुत्वा न पुनर्मोहो मानुषाणां प्रजायते

महादेव उवाच ।

इष्टा तत्त्वेन देवेशि स्मराम्येनं तु नित्यम् । पुरातनो यथा पारितोषद्विष्णुं स्मराम्यहम्

हिमेनाकुलितं विश्वं स्मरन्त्याग्निं यथा तथा । तद्वदेव भु वै विष्णुं स्मरन्ति विबुधादयः
पतिप्रता यथा नारी पतिं स्मरन्ति निर्याशः ।

तथा स्मरामि लोकेशं विष्णुं विश्वेश्वरोदरम् ॥ ४ ॥

भयार्तोः शरणं यद्वदश लोमी यथा घनम् ।

पुत्रकामो यथा पुत्रं तथा विष्णुं स्मराम्यहम् ॥ ५ ॥

दूरम्पोऽपि यथा रोहं ज्ञातव्यो माधवं यथा । ब्रह्मविद्यां ब्रह्मविदस्तथा विष्णुं स्मराम्यहम्
हंता मानसमिच्छन्ति मुनयः स्मरणं हरेः ।

भक्ताश्च भक्तिमिच्छन्ति तथा विष्णुं स्मराम्यहम् ॥ ७ ॥

प्राणिनां पालनो देहो यत्र आत्माऽयतिष्ठते ।

धायुषांश्छन्ति ये जीवास्तथा विष्णुं स्मराम्यहम् ॥ ८ ॥

भ्रमराश्च यथापुष्पं चक्रपाका दिवाकरम् । यथारमवद्गमा भक्तिस्तथा विष्णुं स्मराम्यहम्
अन्येनाकुलिता लोका दीपं घांश्छन्ति वै यथा । तथा वै पुरुषा लोके स्मरणं केशवस्य च
यथाभ्रमार्त्ताविभ्रामं निद्राप्यसनिनोषथा । गतालस्यायथाविद्यां तथा विष्णुं स्मराम्यहम्
मातङ्गाः पार्यती भूमिर्सिंहा घनगजादिकम् । तथैव स्मरणं विष्णोः कर्तव्यं पापमीदृभिः ॥
सूर्यफान्तेरवैर्योगाद्बहिस्तत्र प्रजायते । एवं वै साधु संयोगादहो भक्तिः प्रजायते ॥
शीतरश्मेर्यथाफाल्गुन्युद्गोपादयः श्रयेत् । एवं वैष्णवसंयोगान्मुक्तिर्भवति श्लाघ्यती ॥
कुमुद्वती यथा सोमं हृष्टा पुष्पं विकासते । तद्वदेव कृता भक्तिर्मुक्तिदा सर्वदा कृष्णाम्
यथा नला वा संनस्ता म्रमरी स्मरणं धरेत् । तेन स्मरणयोगेन नला साकृष्यतामियात्

गोपीभिर्जार्बुदया च विष्णोश्च स्मरणं कुतम् ।

ताश्च सायुज्यतां नीतास्तथा विष्णुं स्मराम्यहम् ॥ १७ ॥

केऽपि वै दुष्टभावेन च्छप्रभावेन केचन । केचापि लोमभावेन निःस्पृहाश्चैव केचन
भक्त्या वा स्नेहभावेन द्वेषभावेन वा पुनः । केऽपि स्वामित्यभावेन बुद्धया वा बुद्धिपूर्वकम्
येन केनापि भावेन चिन्तयन्ति जनार्दनम् ।

इहलोके सुखं भुक्त्वा यान्ति विष्णोः परं पदम् ॥ २० ॥

अहोविष्णोश्च माहात्म्यमद्भुतं लोमहर्षणम् । यद्वन्द्ययापि स्मरणं त्रिधा मुक्तिप्रदायकम्
न धनेन समृद्धेन विपुलाविधया तथा । एकेन भक्तियोगेन समीपे दृश्यते क्षणात् ॥
साग्नियेऽपि स्थितो दूरे नेत्रपोरञ्जनं प्रया । भक्तियोगेन दृश्येत भक्तैश्चैव सनातनः
इदं तत्त्वमिदं तत्त्वं मोहितो देवमायया । भक्तिस्तत्त्वं यदा प्राप्तं तदा विष्णुमयं जगत्
हृन्नाद्यैरमृतं प्राप्तं सुखार्थं शृणु सुन्दरि ! ।

तथापि दुःखितास्ते धी भक्त्या विष्णोर्मेधा विना ॥ २५ ॥

भक्तिर्मेवाऽमृतं प्राप्य पुनर्दुःखं न जायते । दीकुप्प्राप्त्यं पदं प्राप्य मोक्षते विष्णुसन्निधी
धारि त्यक्त्वा यथा हंसः पयः पिबति नित्यराः ।

एवं धर्मान्परित्यज्य विष्णोर्भक्तिं समाश्रयेत् ॥ २६ ॥

अन्यभक्तिं परित्यज्य विष्णुभक्तिं समाश्रयेत् । तोयं बहुध्यातुवस्त्रेण कृतं कार्यं कथं भवेत्
प्राप्य देहं विना भक्तिं क्रियते स कृथाध्रमः । विष्णुभक्तिं विना धर्मान्नुपदिशन्ति ये जनाः
ते पतन्ति सदा घोरे नरके नाऽत्र संशयः ॥ २६ ॥

यादृग्भां सागरं तनु यदङ्गमूर्त्तौऽभिषाञ्छति । संसारसागरं तद्विष्णुभक्तिं विना नरः
विष्णुभक्तिं चरक्षति कर्मणा पात्यते यदि । अकिञ्चनः स्पृहायुक्तो मेरौ धस्ते यथा स्पृहाम्
तव भक्तो तथा देव मया हि क्रियते स्पृहा । जन्मान्तरे हि सा भक्तिर्मांमकीयत्करोति हि
यद्विर्यधेह स्वल्पोऽपि दहते विविधं धनम् । तद्वदेव तु सा भक्तिरनुमात्रा कृता मया
शनैश्च धूयते भक्तिः सहस्रैरपि बुध्यते । तेषां मध्ये तु देवेशि भक्तो लोकः प्रजायते ॥
बुद्धिं परेषां वास्यन्ति लोके बहुविधा जनाः । स्वयमाचरते सोऽपि नरः कोऽपि पुद्गल्यते
पूजया हस्यते भक्तिर्जपेन परिहस्यते । एवं भावो हि देवेशे भक्तिस्तेनैव गृह्यते ॥ २७ ॥
सागरं च यथा पोतः कूपे द्रोणोपवेशनम् । यस्य भावो हि तद्वद् भक्तिः सारतेन गृह्यते
मूले सिक्कस्य वृक्षस्य पत्रं शाखासु दृश्यते । भजनादेष भो देवि फलमग्रे प्रतिष्ठितम् ॥
पानीयहाणिना यद्वद्वटे चित्तं प्रधीयते । तद्वदेव हरी चित्तं धृत्या मोक्षमवाप्नुयान् ॥

शैशवे ॥ यथा माता शुद्धं स्तोकं ददाति धी ।

पुनर्याचति धी बालो शुद्धं धी लोमकारणात् ॥ ४० ॥

नीरे नीरे यथा क्षिप्तं दुग्धे दुग्धं पुनं पुनम् । तद्वदुभेदं न पश्यन्ति विष्णुमन्त्रिप्रसादकः
मानुः सर्पागतो यद्वद्वह्निः सर्पागतो यथा । भक्तिः पितृपुत्रा भक्तः कर्मभिर्नैव बाध्यते

अजामिलः स्वधर्मं च न्यक्त्या पापं समाचरन् ।

पुत्रं नागपुत्रं स्मृत्या मुक्तिं धीं प्रातपान्धुयम् ॥ ४३ ॥

दिवाराधो न ये भक्ता नानमात्रोपजीविनः ।

कैकुण्ठ्यासिनस्ते धीं नत्र येदा हि साक्षिणः ॥ ४४ ॥

अथमेधादियज्ञानां फलं स्वर्गोऽपि दृश्यते । तत्फलं तु स्वममं धीं भुक्त्वा धीं सत्यमन्त्रि
विष्णुभक्तास्तथा देवि भुक्त्वा भोगाननेकजः । कैकुण्ठं प्राप्य वा तेषां पुनरागमनं कदा

विष्णुभक्तिः कृता येन विष्णुलोके वसत्यसौ ।

दृष्टान्तं पश्य देवेशि विष्णुभक्तिप्रसादतः ॥ ४५ ॥

प्रायाणो जलमध्यस्थाः शतशस्तेन सारिताः ।

विना जलं सोमफान्तो विष्णुभक्तस्य मानसम् ॥ ४६ ॥

वहुरो वसते नीरे पद्मदौ हि यत्रान्तरे । गन्धं वेत्ति कुमुदस्या भक्तो भक्तो तथा हृष्टे
गङ्गातटे वसन्त्येक एके धीं शतयोजनम् । कश्चिद्गङ्गाफलं वेत्ति विष्णुभक्तिरस्ताथा ॥
कर्पूरागुरुभारं हि उप्रो वहति नित्यशः । मध्यगन्धं न जानाति तथा विष्णुमहामुखाः

मृगाः शालं हि जिघ्रन्ति कस्तूरीगन्धमिच्छवः ।

स्वनामिस्थं न जानन्ति तथा विष्णुं वहिर्मुखाः ॥ ४७ ॥

उपदेशो हि मूर्खानां वृथा धीं नगनन्दिनि । तथैव विष्णुभक्तेर्हि उपदेशो वहिर्मुखे ॥
अहिना च पयः पीतं तत्पयो हि विपायते । तथा धीं धान्यभक्तानां विष्णुभक्तिर्विपायते
बहुविना यथा दीपं हृष्टा दर्पणमेव च । समीपस्था न पश्यन्ति तथा विष्णुं वहिर्मुखाः
पायको हि यथा धूमेरादर्शोऽपि मलेन च । यथोत्वेनावृतो गर्भो देहे क्षणस्तथावृतः
दुग्धे सर्पिः स्थितं यद्वत्तिले तैलं च सर्वदा । चराचरे तथा विष्णुर्दृश्यते नगनन्दिनि
एकसूत्रे मणिगणा धारयन्ते बहवो यथा । एवं महादिभिर्विशं संप्रोतं ब्रह्मचिन्मये
यथाकाष्ठे स्थितो वह्निर्मथनादेव दृश्यते । एवं सर्वागतो विष्णुर्ध्यानादेव प्रदृश्यते ॥

भादिरेको भवेद्दीपस्तस्माज्जाताः सहस्रशः ।

एवमेकः स्थितो विष्णुः सर्वं व्याप्य प्रतिष्ठते ॥ ६० ॥

यथा सूर्योदये ज्योतिः पुष्करे तिष्ठते सदा ।

दृश्यते बहुधा नीरे लोके विष्णुस्तथा हि सः ॥ ६१ ॥

भासतः प्रकृतिस्थोऽपि नानागन्धबहुः सदा । ईश्वरः सर्वजीवस्थो भुङ्क्ते प्रकृतिजान्गुणान्
शर्कराधिपसंयोगाग्नीरं भवति यादृशम् । स भूत्वा सदृशो ह्यात्मा कर्मणःफलमश्नुते
उर्ध्वं च नीरसंयोगाभानावृक्षाप्रजायते । प्रकृतेर्गुणसंयोगाभानापोनिषु जायते ॥
गजे च मशके चैव देवे वा मानुषेऽपि वा । नाधिको न च न्यूनो वै निष्ठोद्देहे सनिश्चलः

ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्ता ये चात्र भुवि मानवाः ।

वेद्या यक्षास्तथा नागा गन्धर्वाः किन्नरादयः ॥ ६६ ॥

तेषु सर्वेषु दृश्यन्ते जले वन्द्यमसौ यथा । ससन्निधानन्दशिखं ॥ महेशो हि दृश्यते
स च विष्णुस्तथा प्रोक्तः सोऽयं सर्वगतो हरिः ।

वेदान्तवेद्यः सर्वेशः कालातीतो ह्यनामयः ॥ ६८ ॥

एषं तं वेत्ति यो देवि स भक्तो नात्र संशयः । एको हि बहुधाशेषो बहुधाप्येक एव सः
नामरूपविभेदेन जल्प्यते बहुधा भुवि । चक्षुषा न त्येज्योतिर्मानुषा चक्षुरेष्टते ॥ ७० ॥
परमात्मा तथाच्चात्मा प्रतिदेहे तु सर्वदा । घटेघटे यथाकाशस्तस्मिन्मने यथान्वितः
रूपे रूपे तथा त्वां हि भग्ने तस्मिन्मुनिश्चलः । यथाकाष्ठमयं रूपं पतते प्रभुणा पिना
क्रिमिमेद्रोमयो देहः पतने चात्मना चिना । हेन्नो भवन्ति घणाश्च बहिनापान्तिपूर्वायन्
सद्वर्जजीवाः प्रपन्नते भक्ता धी पूर्वरूपताम् । स्वधनेनावृतं सूर्यं मृदाः पश्यन्ति निष्प्रभम्
तथाऽज्ञानधियो मृदा ॥ जानन्ति तस्माभ्यम् । निर्विकल्पं निराकारं वेदान्तैः परिपश्यते

निराकाराद्य साकारं स्वेच्छया च प्रकाशते ।

तस्मात्संजातमाकाशं निःशब्दं गुणयजितम् ॥ ७३ ॥

भाकाशान्मासतो जातः सशब्दं च तदाऽभवत् ।

घातादजायत ज्योतिर्ज्योतिषधामवज्जलम् ॥ ७७ ॥

नीरे नीरे यथा शितं दुग्धे दुग्धं घृते घृतम् । तदुद्भवेदं न पश्यन्ति विष्णुभक्ति-
भानुः सर्वागतो यद्वह्निः सर्वागतो यथा । भक्तिः श्वितान्ता भक्तः कर्ममित्रैव

भजामिलः स्वधमे न त्यक्त्या पापं संमावृत् ।

धुत्रं नागायणं स्मृत्वा मुक्तिं धी प्राप्तवान्धुवम् ॥ ४३ ॥

दिव्यारार्थो य ये भक्ता नाममात्रोपजीविनः ।

धौकुण्डवासिभ्यस्ते धी तत्र वेदा हि साक्षिणः ॥ ४४ ॥

आयमेधादियन्तानां फलं सर्वोऽपि दृश्यते । तत्फलं तु समग्रं धी भुवत्पादौ सम्प-
विष्णुभक्तान्तथा देवि भुनक्त्या भोगाननेकशः । धौकुण्डं प्राप्य यातेरां पुनरागम-

विष्णुभक्तिः कृता येन विष्णुलोके वसन्त्यसौ ।

दृष्टान्तं पश्य देवेशि विष्णुभक्तिप्रसादनः ॥ ४५ ॥

प्रायाणो जलमध्यस्थाः शतरश्मतेन तारिताः ।

विना जलं सोमकान्तो विष्णुभक्तस्य मानसम् ॥ ४६ ॥

धर्तुरो घसते नीरे पट्पदो हि घनान्तरे । गन्धं घेत्ति कुमुद्वत्या भक्तो भक्तौ तप-
गङ्गातटे घसन्त्येक एके धी शतयोजनम् । कश्चिद्गङ्गाफलं घेत्ति विष्णुभक्तिपरस्त-
कर्पूरागुरुभारं हि उष्ट्रो वहति नित्यशः । मध्यगन्धं न जानाति तथा विष्णुस्यहि-

मृगाः शालं हि जिघ्रन्ति कस्तूरीगन्धमिच्छवः ।

स्वनाभिस्थं न जानन्ति तथा विष्णुं बहिर्मुखाः ॥ ४७ ॥

उपदेशो हि मूर्खाणां वृथा धी नगनन्दिनि । तथैव विष्णुभक्तेर्हि उपदेशो बहिर्मु-
अहिना च पथः दीप्तं तत्पयो हि विधायते । तथा धी ध्यानभक्तानां विष्णुभक्तिविधा-
संशुचिना यथा दीपं दृष्ट्वा दर्पणमेव च । समीपस्था न पश्यन्ति तथा विष्णुं बहिर्मु-
पावको हि यथा धूमैरादृशोऽपि मलेन च । यथोत्प्रेतावृतो गर्भो देहे हृण्णस्तथा-
दुग्धे सर्पिः स्थितं यद्वह्निरे तैलं तु सर्वादा । चराचरे तथा विष्णुर्दृश्यते न जान-
एकसूत्रे मणिगणा धार्यन्ते बहवो यथा । एवं
यथाकाष्ठे स्थितो बहिर्मघनादेव दृश्यते । एवं

इन्द्रियाणां सुखार्थेन धृया जन्मकथं नयेत् । स्थाव्यां धीर्द्रव्यमप्यां हि पच्यते चोपधं यथ
दहते चागदस्तद्वदधृया जन्मकथं भवेत् । निधानं च गृहे क्षिप्या शुभः सेवां कार्यचरेत्
त्यक्त्वा धीकुण्ठनायं तमन्यमार्गं कथं येत् । भक्तिर्हीनैश्चतुर्वर्दैः पठितैः किं प्रयोजनम्
स्वपचो भक्तियुक्तस्तु त्रिदशैरपि पूज्यते । स्वकरैकङ्कणं यदुध्वा दर्पणैः किंप्रयोजनम्
ब्रह्मद्राविभिर्देवैर्देवैश्चर्याश्च सेयकाः । अर्पितं नैव गृह्णन्ति प्रभोस्त्वेव तु किञ्चन ॥

अकिञ्चनाय भक्ताय दातुं नालं गतो धरम् ।

निशारीरस्य कृष्णस्य तत्र ध्यानं कथं भवेत् ॥ १०१ ॥

साकारं यद्वयो हृद्वा गता भक्त्या च तत्पदम् ।

पूजामक्तिः कथं शून्ये साकारे कथ्यते बुधैः ॥ १०२ ॥

शून्यमार्गं कथं याति आचारेण विना नरः ।

साकारो यः स्वयं स्वामी निराकारः स धी प्रभुः ॥ १०३ ॥

साकारो हि सुखेनैव निराकारो न दूश्यते । सेवारसश्च साकारे निराकारेण धी रसः
साकारेण निराकारो ज्ञाप्यते स्वयमेव हि । हरिस्मृतिप्रसादेन रोमाञ्चिततनुयुग्दा ॥
नयनानन्दलिलं मुक्तिर्दासी भवेत्तदा । बाल्ये च यत्कृतं पापं तत्कथं न विनश्यति
पूजादातव्रतैर्नीर्यैर्जयहोमैस्त्वदर्पितैः । निजधर्मं परित्यज्य तपोघोरं कथं चरेत् ॥
स्वधर्मं निघ्नं धैर्यः परधर्मो भयायहः । विधिं सन्त्यज्य शालीयं तपोघोरं कथं चरेत्

माश्रमेण विना भूदो नैव सिद्धिमवाप्नुयात् ।

प्रक्षणा निर्मिता घर्णाः स्वे स्वे धर्मे नियोजिताः ॥ १०४ ॥

स्वधर्मेणागतं द्रव्यं शुक्लद्रव्यं तदुच्यते । शुक्लद्रव्येण यद्दानं दीयते धद्रवान्यतम् ॥
स्वधर्मेनाऽपि महापुण्यं तस्य सङ्ख्या न विद्यते । नीचसङ्गेन यदुद्रव्यमानीतं गृहकर्मसु
तेन द्रव्येण यद्दानं कृतं धी मनुजादिभिः । तत्फलं न भवेत्तै धी नैव तत्फलभागिनः ॥
यादरां कुले कर्म इन्द्रियाणां सुखेच्छया । तादृशीं योनिमाप्नोति मूढो हि ज्ञानदुर्वलः
इह यत्कुरुते कर्म तत्परत्रोपमुज्यते । पुण्यमाचरतः पुंसो यदि दुःखं प्रजायते ॥ ११४
तदा तापो न कर्त्तव्यस्तत्कर्म पूर्वदेहजम् । पापमाचरतः पुंसो जायते सुखमेव च ॥

उज्ज्वलमगमंश्च विराड्भी शिञ्जकपट्टम् । तस्य नामिमगंजेन प्रक्षाल्यमानं कोट्यः
 रतिः पुरयन्मममभिर्मितं तु त्रिधा जगत् । मयोर्द्वयोश्च संयोगात्तत्त्वयोगोऽप्यज्ञायत
 मास्त्रिकी विष्णुसंमृतिर्द्विधा धी राजसः स्मृतः ।

शिवस्नु तामसः प्रोक्तः प्रमिः सर्वं प्रवर्तितम् ॥ ८० ॥

या प्राप्ती स्थितिर्योके कर्मार्थज्ञानुसारतः । तथा संहर्तते विष्णुः सर्वलोकानुशेषतः
 पण्डित्यसौ तदा तत्र भगवान्विष्णुरध्ययः । एवं सर्वगतो विष्णुर्गदिमध्यान्त एव
 भविष्या न जानन्ति लोका धी कर्मनिश्चिताः ।

घणोचितानि कर्माणि यः कालेषु प्रकाशयेत् ॥ ८३ ॥

त्कर्म विष्णुदैवत्यं न हि गमंम्य कारणम् । वेदान्प्रशास्त्रे मुनिभिः सर्वदैव विचार्यते
 ह्यज्ञानमिदं वेदे तदहं परिकीर्तये । शुभाशुभस्य कार्यं च कारणं मन एव हि ॥ ८५ ॥
 नसा शुध्यते सर्वा तदा ब्रह्म सनातनम् । मनस्यसदा बन्धुर्मनस्य सदा त्रिषुः ॥ ८६ ॥

नसा तारिताः केचिन्मनसा पातिताश्चके । मध्ये सर्वपरित्यागो बाह्ये कर्मतथाचरन्
 यमेवदृतं कर्म कुर्वान्नपि न लिप्यते । पक्षपत्रं यथानीरलेशैरपि न लिप्यते ॥ ८८ ॥

अग्निरग्नी यथा क्षिप्तो भक्त्या च किं प्रयोजनम् ।

यदाभक्तिरसो ज्ञातो न मुक्ती रोचते तदा ॥ ८९ ॥

योगैरष्टविधैर्विष्णुर्न प्राप्यश्चेह जन्मनि ।

भक्त्या वा प्राप्यते विष्णुः सर्वदा सुलभो भवेत् ॥ ९० ॥

दानैः प्राप्यते ज्ञानं ज्ञानेन ह्येयमेव च । तत्तु क्षेत्रं यदा प्राप्तं तदा दून्यमिदं जगत् ॥
 लेन प्राप्यते विष्णुर्योगैरष्टविधैश्च किम् । सर्वेषामेव भावानां भावशुद्धिः प्रशस्यते
 आलिङ्गयते यथा कान्ता यथा भावस्तथा फलम् ।

उपानयुक्तपादो हि वेत्ति चर्ममयीं महीम् ॥ ९३ ॥

शुद्धिर्यथा विधा यस्य तद्वत्स मन्यते जगत् ।

दुग्धेन सिक्तो निम्बोऽपि कटुमात्रं न तु त्यजेत् ॥ ९४ ॥

इति यान्ति भूतानि उपदेशो निरर्थकः । छित्त्वा धी सहकारं च फलं पत्रं फलमेव

एकत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः] * साकारनिराकारयोर्गणनम् *

इन्द्रियाणां सुसार्थेन वृथा जन्मकथं नयेत् । स्थाव्यां धीर्दूर्यमय्यां हि पच्यते चोपधं यः
दहते चागदस्तद्वद्वृथा जन्मकथं भवेत् । निधानं च गृहे शिष्ट्या शुभः सेवाकथं चरेत्
त्यक्त्वा दीकुण्ठनायं तमन्यमार्गं कथं रमेत् । भक्तिर्नैश्चतुर्यैः पठितैः किं प्रयोजनम्
श्वपचो भक्तियुक्तस्तु त्रिदशैरपि पूज्यते । स्वकरेकद्रुणं बहुधा दर्पणैः किं प्रयोजनम्
प्रह्वरद्रादिभिर्देवैर्दत्तैश्चर्याश्च सेवकाः । अर्पितं नैव गृह्णन्ति प्रभोश्चैव तु किञ्चन ॥

भक्तिञ्चनाय भक्ताय दातुं नालं गतो यस्मै ।

निशरीरस्य कृष्णस्य तत्र ध्यानं कथं भवेत् ॥ १०१ ॥

साकारं बह्व्यो दृष्ट्वा गता भक्त्या च तत्पदम् ।

पूजाभक्तिः कथं शून्ये साकारे कथ्यते शुभैः ॥ १०२ ॥

शून्यमार्गं कथं याति आधारेण विना नरः ।

साकारो यः स्वयं स्वामी निराकारः स वै प्रभुः ॥ १०३ ॥

साकारो हि सुखेनैव निराकारो न दृश्यते । सेवारसश्च साकारे निराकारेण ही रसः
साकारेण निराकारो ज्ञायते स्वयमेव हि । हरिस्मृतिप्रसादेन रोमाञ्छिनतनुर्यदा ॥

नयनान्तस्सलिलं मुक्तिर्दासी भवेत्तदा । बाल्ये च यत्कृतं पापं तत्कथं न विनश्यति
पूजादानप्रतैस्तीर्थजपहोमैस्त्वदर्पितैः । निजधर्मं परित्यज्य तपोघोरं कथं चरेत् ॥

स्वधर्मे निधनं ध्येयः परधर्मो भयावहः । विधिं सन्त्यज्य शास्त्रीयं तपोघोरं कथं चरेत्
भाधमेन विना मूढो नैव सिद्धिमवाप्नुयात् ।

प्रकृणा निर्मिता वर्णाः स्वे स्वे धर्मे नियोजिताः ॥ १०६ ॥

स्वधर्मेणागतं द्रव्यं शुद्धद्रव्यं तदुच्यते । शुद्धद्रव्येण यद्दानं दीयते धृजयान्वितम् ॥
स्वर्तेनाऽपि महापुण्यं तस्य सङ्ख्या न विद्यते । नीचसङ्गेन यदुद्रव्यमानीतं गृहधर्मसु
तेन द्रव्येण यद्दानं कृतं ही मनुजादिभिः । तत्फलं न भवेत्ते ही नैव तत्फलभागिनः ॥

पादरां कुरते कर्म इन्द्रियाणां सुखेच्छया । तादृशीं योनिमाप्नोति मूढो हि ज्ञानदुर्धनः
इह यन्मुक्तं कर्म तत्परत्रोपभुज्यते । पुण्यमाचरतः पुंसो यदि दुष्कृतं प्रजायते ॥ ११४ ॥
तदा तापो न कर्त्तव्यस्तत्कर्म पूर्वदेहजम् । पापमाचरतः पुंसो जायते मुक्तमेव च ॥

॥ कर्मेभ्यस्तदा हर्षः सुखे मत्र सुखेऽपि । रज्जुयदाश्च पायः प्रमुषाम्येच्छया यथा
 नीयन्ते कर्मवन्धेन मनुजा अपि भून्ते । शास्त्रागृहो धनवतो नृपते नगृहेऽगृहे ॥११७
 एवं च कर्मणा जीया नीयन्ते सर्वयोगिषु । क्रीडताकन्दुको यद्वन्धेयं प्रमुषेच्छया ॥
 कर्मणा वा तथा जन्तुर्नोयते सुगदुःखयोः । प्राणी स्वकर्ममिथैव न शक्तो बन्धनिग्रहे
 देवा यै कर्मभिर्वशा ऋषयश्च तथा परे । कैलासे रद्रेहण्या भुजगा विप्रभोजिनः ॥१२०
 भस्मस्थाः सुधां भोक्तुं कर्मयोगिर्धर्त्तायसी । नीमोददेहद्वाना यो युष्मैः मूयै हि कथ्यते
 तद्वधे सारथिः पशूः कर्मयोगिर्धर्त्तायसी । इन्द्रमुष्टो हि राजर्षिर्मज्झां कर्मणा गतः ॥
 समर्थम्यामिना तन्मिन्कर्मयोगिर्बुधा कृता । रद्रप्रह्लादयो देवा मानवाश्चामुराश्च ये
 ते सर्वे कर्मयद्वाश्च विचरन्ति महीतले । कर्माधीनं जगत्सर्वं विष्णुना निर्मितं पुरा
 तत्कर्म केशाधीनं रामनाम्ना विनश्यति । सर्वत्राऽपि निमित्तं तोयं मुक्तिदं तु सितासिने
 एवमाचरतां कर्म मुक्तिदं केशाद्यर्चनम् । इन्द्रियाणां सुखार्थाय यः कर्म मनसा चरेत्
 अहं कृतेन मन्येत केवलं देहमेव हि । मनसा संस्मरञ्जन्तुः प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥१२७
 स पूर्वकर्मभोक्ता च अग्रे कर्म न वर्धते । प्रशंसन्ति ग्रहान्केचित्केचित्प्रेतपिशाचकान्
 केचिद्देवान्प्रशंसन्ति होषधीः केचिदूचिरे ।

केचिन्मन्त्रं च सिद्धिं च केचिद्वुद्धिं पराक्रमम् ॥१२६॥

उद्यमं साहसं धैर्यं केचिर्धीति बलं तथा । अहं कर्म प्रशंसामि सर्वे कर्मानुवर्तिनः ॥
 इति मे निश्चिता बुद्धिः कथ्यते पूर्वसूरिभिः । यदा पुण्यमयो जन्तुः पापं किञ्चिन्न विद्यते
 ज्ञानं हि द्विविधं यैव तदा पुण्यं सुखं भवेत् । पापं पुण्यं समं यस्य तदा कर्मसु विद्यते
 समं योगं यदा द्रष्टुं तदानन्दपदं व्रजेत् । बाह्ये सर्वपरित्यागी मनसा संस्पृही भवेत्

तद्वृथाचरितं तस्य तेन तत्पापभोगिनः ।

बाह्ये करोति कर्माणि मनसा निःस्पृहो भवेत् ॥ १३४ ॥

त्यागोऽसौ मध्यमो ज्ञेयो न तु पूर्णफलं लभेत् ।

परित्यज्य बुद्ध्याशून्यावलम्बनम् ॥ १३५ ॥

ते योगिनामपि दुर्लभः । क्रोधात्सर्वे त्यजन्त्येके केचिद्वाद्भारतः

कष्टात्सर्वं त्यजन्त्येके त्यागाः सर्वे तु मध्यमाः ।

सुखदया श्रद्धया युक्तो न क्रोधादिवशं गतः ॥१३७॥

कर्मणा ह्यलितोऽपि सुगतिं याति मानवः । शुचीनां श्रीमतां गेहे धीमतां योगिनामपि
योगाद्गुप्त्रं ज्ञेयं कुले वै द्विजपूर्वके । स्वल्पेनैव ॥ कालेन पूर्णयोगं च विन्दति
विद्वानन्दपदं गच्छेद्योगमक्तिप्रसादतः । पङ्क्तेनैव यथापङ्क्तं रुधिरं रुधिरैव वै ॥
हिंसया कर्मणा कर्म कथं क्षालयितुं क्षमः । हिंसाकर्ममयो यज्ञः कथं कर्मक्षये क्षमः ॥

स्वर्गकामहृता यज्ञाः स्वर्गे ते चाल्पसीढ्यदाः ।

अनित्यानि तु सीढ्यानि भवन्ति च गहन्यपि ॥ १४२ ॥

नित्यं सीढ्यं न तेष्वस्ति बिना मत्तया हरेः कवित् ।

सार्वभौमसुखं राज्यं स्वर्गं चाऽपि तथा सुखम् ॥ १४३ ॥

अन्यत्किञ्चिन्न चाद्रोमि गर्मवासादुविभेद्यहम् ।

प्राया वै भिद्यते लोहीर्माणिक्यं नैव भिद्यते ॥ १४४ ॥

नानाकाममयी बुद्ध्याविष्णुभक्तिर्न भिद्यते । वक्रोजलचरान्भुङ्क्तेऽप्यङ्गुकादींश्च धर्जयेत्
तथा यमः सर्वहन्ता धर्जयेत्कृष्णसेवकात् । यो रक्षति स हर्ता च स वै पालक उच्यते
अपराधशतैर्धुक्तः स्वस्थाने नथ मामितः । यथाहृतापराचस्य कृष्णस्तस्य कृपाकरः ॥
फलं च लभते पादरक्षकः किङ्करोति चेत् । एवमात्मा च देहेऽस्मिन्परमेश्वरपाकरः
प्राप्तो न पादः शनैर्मूर्च्छति धुक्तानवापितः । व्याधस्य मुक्तिदाता च कुञ्जकातारितास्वयम्

प्रकाशैर्दुर्लभः स्वप्ने सुन्दरो गोपमन्दिरे ।

गोपोच्छिष्टं यदा भुङ्क्तं तदा ते तारिताः स्वयम् ॥ १५० ॥

योगिभिर्गीयते नित्यं परमात्मा जनार्दनः । अव्ययः पुरुषः र्थामानृष्टा तैर्देवि विस्मये
पठत्स्मरणकं दिव्यं ये पठन्ति दिनेदिने । सर्वपापविनिर्मुक्ता यान्ति विष्णोः परं पदम्
भक्त्याभावबुद्ध्या च पठनं विष्णुसन्निधी । इह लोके सुखं भुक्त्वा परं पदमवाप्नुयात्

इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यां संहितायां उत्तरे खण्डे

विष्णुस्मरणं नामैकत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३१ ॥

इति श्रीपाद्मपुराणे

पष्ठे उत्तर खण्डे

पूर्वाद्धि समाप्तम्

शुभमस्तु सतां सदा

* श्रीगणेशायनमः *

प्रकाशकीय निवेदन

श्रीमत्सच्चिदानन्द परब्रह्मपरमात्मा की असीम अनुकम्पा से पद्मपुराण के ४ अंश उत्तरखण्ड एवं क्रियायोगसार खण्ड के भागों को सहृदयधुरीण श्रीमै विद्वद्गर्ग की सेवा में प्रस्तुत करते हुए अत्यन्त प्रसन्नता हो रही है। पुस्तक के रूप में श्री वेङ्कटेश्वर यन्त्रालय यम्यई से छपे पद्मपुराण को बनाकर जो कार्य हाथ में लिया उसमें वाद में आनन्दाश्रमग्रन्थमाला (पूता) बंगयासी प्रेस कलकत्ता से मुद्रित पद्मपुराण से सन्दिग्ध स्थलों पर तुलना कुछ अधिक अंश वेङ्कटेश्वर प्रेस की आदर्श पुस्तक में उपलब्ध हुआ। स सम्पूर्ण पद्मपुराण का अविफल आलोडन-विलोडन करनेपर पाठकों त होगा कि पातालखण्ड की ८६ की अध्याय से १२ की अध्याय तक पाठ के परिपत्तन परिपर्दन के साथ द्वितीय भूमिखण्ड में १७वीं अध्याय से उपलब्ध होता है। (देखिये, पद्मपुराण पातालखण्ड ८६ अध्याय पृष्ठ ३७८ से और भूमिखण्ड १७ अध्याय आरम्भ से १ श्लोक समाप्ति तक पाताल-अध्याय, भूमिखण्ड १८ अध्याय, पातालखण्ड ११ अध्याय भूमिखण्ड १६ इसके साथ २ उत्तरखण्ड में वेङ्कटेश्वर प्रेस यम्यई के मुद्रित पद्मपुराण में अध्याय में ४२ श्लोक अतिरिक्त दिये गये हैं। पादटिप्पण में उनके वाद यह उद्धरण दिया गया है:—
आरम्भाऽध्यायसमाप्ति पर्यन्तं श्लोकाः पुण्यपत्तनपुस्तके न सन्ति।
अधोलिखिताः श्लोकाः सन्ति—

इत्येत्तत्ते समाख्यातं यत्पृष्ठोऽहं त्वयाऽनघे ! ।” से आरम्भ कर
तौ सम्यग्बिधकरणात्फलं लभेते यथाध्यात्रहिमुबने किमप्यसाध्यम् ।३१

तकमुझे तत्कालही इस विषय के गम्भीर आलोचक एवं अधिकारी विद्वान् धर्मेय
महामहोपाध्याय पण्डित श्री गिरिधरजी शर्मा चतुर्वेदी को सानुरोध इसकी संशय-
निवृत्ति के लिये धाराणसी लिखना पड़ा। उन्होंने सादर प्रार्थना स्वीकार कर यथापूर्व
छपानेका आदेश दिया तथा यह भी बताया कि सम्भव है मूल हस्तलिखित ग्रन्थों की भुट्टि
अवस्थामें यह सद्यः कार्य ५५००० श्लोकों की पूर्ति के लिये किया गया हो। अतः पुराण-
प्रेमी महानुभावों को इस सृष्टि के पुराण नान से विख्यात प्राणों के यथार्थ अव-
लोकन के लिये प्रार्थना करता हूँ कि सृष्टि में सर्वमूलहितैस्तात्य का आदर्श रखें और
मुझे उपट्ट करें। मुझे इस प्रस्तावना की सङ्कोचयश लिखने की आवश्यकता भविष्य
में शुद्ध मूलप्रति के लिये अनुसन्धानार्थ हुई। इस प्रयत्न में जो सुन्दर वन सफा
उसके लिये मैं आप महानुभावों का शुभाशीर्वाद और भगवत्शरणों की अनुकम्पा
को ही प्रधान कारण समझता हूँ। जो भी अपूर्णता व भुट्टियाँ मेरी पण्डित-
मण्डली के सदस्यों के मूक संशोधन और प्रकाशनीय भूशुद्धियों के शोधन में
अनवधानतादि दोष से रह गई हैं वह मेरी अपनी हैं। ह्यालु पुराण-प्रेमी संस्कृत-
विद्वान् क्षमाशील होकर मुझे क्षमा करेंगे यह प्रार्थना करता हूँ।

गच्छतः स्तलनं काऽपि भवत्येष प्रमादतः ।

इसन्ति दुर्जनास्तत्र समादधति साधयः ॥

सापदी विद्वत् ने सम्पूर्ण पुस्तक को आप महानुभावों की सेवा में प्रस्तुत
करने के लिये क्षमाप्राप्त हूँ।

ह्यामिलापी
मनगुमाराय मोर
५, द्वारक रो, कलकत्ता-१

• श्रीगणेशायनमः •

पद्मपुराणस्थपष्टोत्तरखण्ड (पूर्वाद्धर्धभाग)स्य शुद्धाशुद्धिपत्रकम्

—:०००:—

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	मशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
२	१४	क्षत्रियणां	क्षत्रियाणां
४	६	वैष्ण्याणां	वैष्णव्याणां
"	१०	प्रह्लादपत्ति	प्रह्लादोत्पत्तिस्तु
५	११	दारिद्र्य	दारिद्र्य
"	१२	शम्भुना	शम्भुना
७	१४	को	को
८	१२	रासा	रासी
"	२१	त्रिलोका	त्रिलोकी
१३	१६	मति	मिति
१७	११	—	यद्
"	१६	रुद्रा	रुद्रा
"	२५	शम्भु	शम्भु
१८	१०	सैन्य	सैन्य
"	१४	ययु	ययुः
१६	२	ययु	ययुः

शुद्धपाठः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
१६	१७	नत	नर्त
२१	४	च्छ्रुत्या	च्छ्रुत्या
"	१६	तैम	तेन
२३	२०	परिता	परितो
२४	६	स्कन्धोर्द्ध्वम्	स्कन्धयोर्द्ध्वम्
"	२३	हरि	हरिः
२६	२५	सय	सर्वे
२७	२	खोरं	खोरं
"	६	गरुडं	गरुडं
२८	१८	घन	तत्र
२९	२	स्यग	स्यर्गे
"	४	युंद	युंद
३०	१६	निर्वंदायञ्चक्रु	निवेद्याञ्चक्रु
३१	१२	वेत्थ	वेत्थ
३२	११	धिषी	धिष
३३	१२	दैत्याना	दैत्याना
३४	३	अनयामास	अनयामास
३६	१३	व्यर्मुञ्चत	व्यर्मुञ्चत
"	१६	युतेः	निर्युतेः
३७	२	कचिदु	कचिदु
"	३	कदिम्बरं	कचिदम्बरं
"	४	अण	अ
"	५	तते	ततो

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
१२६	५	च्छेष्टे	च्छेष्टे
"	२१	मिश्रीतं	मिश्रितं
१२७	१७	समुदीरितै	समुदीरितैः
१२८	२	एवेतेनैव	वेष्टितेनैव
१३०	२	उन्मी	उन्मी
"	२०	हुरे	हुरेः
१३४	६	पूणा	पूणां
१३६	११	च्युत्वा	च्युत्वा
१३७	२०	निमिषं	निमिषं
१४४	३	षोडशीम्	षोडशीम्
"	२४	स्वार्गा	स्वर्गा
१४५	७	स्पोत्र	स्तोत्र
१५३	१३	ययु	यभ्युः
१५८	१८	मितेन्द्रिय	जितेन्द्रियः
१६०	२१	तील	तिल
१६२	३	तील	तिल
"	१५	पादघ्ने	पाघ्ने
१६३	६	रात्रो	रात्रौ
१७०	६	होषा	होषा
"	११	घोक्ष	घोक्ष्य
"	१५	ताय	तोय
१७२	७	अघं	अघं
"	१०	गोत्र	गोत्रेभ्य

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	अगुदपाठः	शुद्धपाठः
१७२	१७	भोजनेरुगः	भोजनेरुतः
१७३	२	गत्र	सैत्र
"	१४	विष्णुना	विष्णुना
१७४	१५	तस्मिन्ने	तस्मिन्ने
"	१६	घर्षां	घर्षां
१७५	२५	प्रदि	प्रदि
१७७	१२	गात	गीतं
१७८	४	मामाष्ट	नामाष्टा
१८०	११	प्नाति	प्नोति
१८१	१८	फारी	फरी
१८२	५	क्षयङ्कर	क्षयङ्करः
"	६	चतुष्पये	चतुष्पये
"	१०	कि	किं
"	१५	माचितो	मोचितो
१८४	२१	प्रसद्यः	सद्यःप्र
१८७	७	उपोसिता	उपोसिता
"	८	प्रदा	प्रदाः
"	"	पुण्या	पुण्याः
"	"	प्रदा	प्रदाः
१८६	२२	निचय	निचय
१८७	१७	शृङ्गत	शृङ्गत
१८८	४	शृङ्गित्वा	शृङ्गीत्या
"	१६	कहिचित्	कहिचित्

शुद्धपाठः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
१६८	७	पीवन्ती	पिवन्ती
१६६	२	गघ	गन्ध
२०२	२	घटकार	घपट्कार
२०५	२	घार्धिव	घार्धिवः
२०८	२	जिताः	वर्जिताः
२०६	१२	धुयया	धुधया
२१०	७	एतदाक्ष्य	एतदाचक्ष्य
"	१७	धृत्वा	धुत्वा
२११	१७	नणां	नृणां
२१७	१६	मत्त	मत्तं
२२४	१७	कार्य	कार्यं
२२५	७	विधिषद्वैः	विधिषद्वैः
२२७	२४	प्रभूपापनं	प्रभूपापनं
"	१२	सुतरा	सुतरां
२३०	२२	ता	ते
२३४	१८	नश्यति	नश्यन्ति
२३५	१६	सघर्षा	सघर्षां
२३६	२२	दादराधा	दादराधा
२४२	५	गीता	गीत
२४५	३	धृत्वा	धुत्वा
२५१	४	हो	हो
२५२	१०	विष्णु	विष्णुः
२५३	८	स्वरोत्सवः	स्वरोत्सवः

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
२५५	६	चक्रेश्वरः	चक्रेश्वरः
२५६	२	वैद्य	वैद्य
२५७	२२	यदु	यदु
२५८	१७	प्राप्य	प्राप्यो
२५९	१६	ग्या	ग्यो
२६१	७	मन्त्रै	मन्त्रैः
२६२	७	सम्पदा	सम्पदा
२६३	२०	महात्म्य	महात्म्यं
२६४	१६	पापन	पापान
२६५	६	स्वर्ग	स्वर्ग
"	६	तपसा	तपसा
२६६	२	सर्वदा	सर्वदा
"	१६	तैदेषि	तैदेषि
२६६	५	यच्छ्रुत्या	यच्छ्रुत्या
"	१२	धृतार्चि	धृतार्चि
"	१३	सेन्द्र	सेन्द्रा
२७२	१६	परायणाः	परायणाः
२७५	१	अप	अपा
२७७	१०	न्यस्य	न्यस्य
"	२२	सुप्रसन्नम्	सुप्रसन्नम्
२७८	१०	रुपाय	रुपाय
२७९	८	महा	महाः
"	"	महा	महाः

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
२७१	१३	छिन्धी	छिन्धि
"	१४	घोरं	घोरं
२८०	३	करो तु	करोतु
२८३	६	मुत्तमम्	मुत्तमम्
२८४	१५	विधत्तम्	विधुतम्
"	१८	स्त	स्तत्र
२८५	६	वैदकैः	वैदिकै
"	१६	कुतो	कुतो
"	२५	चक्षुषः	चक्षुषः
२८६	६	म्यं	म्यहं
२८८	१३	ईश्वरः	ईश्वरः
"	२१	भैक्षेण	भैक्ष्येण
२८९	२४	वदर्श	वदर्श च
"	५५	हिसका	हिसकाः
२९२	३	हृदय	हृदय
"	॥	नामोच्चरन्	नामोच्चरन्
२९३	६	पुलः स्तयः	पुलस्तयः
"	१४	विधिपञ्च	विधिपञ्च
"	१५	सुखसीना	सुखासीना
२९५	७	धष्ट	धेष्ट
"	"	वेकुण्ठ	वेकुण्ठं
२९६	८	वर्जिता	वर्जितः
"	१०	संयुक्ता	संयुक्तः

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	भगुदपाठः	शुद्धपाठः
२१७	२०	शङ्	शङ्
"	२३	कीर्तिनाः	कीर्तिनाः
"	२५	मारदाययः	मारदाययः
३००	२	नोत्तेज	नोत्तेज
"	११	स्थाप्य	स्थाप्या
"	१४	पूजनीयः	पूजनीयः
"	१८	तिर्थानि	तीर्थानि
३०१	२	श्रयांमनक	श्रयांमनक
"	७	धैत्र	धैत्रस्य
"	१२	मप्रस्त	मप्रस्त
"	१८	आग्नेय्यां	आग्नेय्यां
३०२	१२	विष्णवादि	विष्णवादिः
"	१६	विष्णु	विष्णुं
३०४	३	यायवन्त्र	यायवन्त्र
"	८	पेशेण	पेशेण
"	"	येनार्चितं	येनार्चितं
"	१६	नास्तिकोऽच्छिन्न	नास्तिकोच्छिन्न
३०५	३	मध्यय	मध्यय
३०७	१८	पवित्रे	पवित्रेः
३०८	१२	करवारैः	करधीरैः
३१०	१२	पुरुषो	पुरुषो
३११	३	कुधा	कुन्दा
"	१०	वृहन्ना	वृत्रहा

शुद्धपाठः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
३११	१२	कुघो	कुद्धो
३१२	८	किञ्चित्वां	किञ्चित्त्वां
३१४	७	करोम्यद्य	करोम्यद्य
३१६	१०	सद्य	सद्य
३१७	६	तदभक्तिः	तदभक्तिः
३१८	१३	भगवा	भगवान्
"	"	निवास	निवासे
३२०	१४	क्षिप्र	क्षिप्रं
३२३	४	तपसाऽऽवा	तपसाऽऽवा
३२४	१७	ह्य	ह्य
३२५	१०	स्वरूपं	स्वरूपं
३२५	६	कार्तिके	कार्तिके
३२६	२२	सेवाय	सेवाय
३२७	४	अथा	अथो
"	६	मादयं	मादयं
३३०	१३	हं	त्वं
३३२	८	प्रेरयामास	प्रेरयामास
"	८	शक	शक्
३३३	२२	अगत्य	अगत्य
३३५	३	स्रात्राः	स्रात्रा
"	१७	विष्णुं	विष्णुं
३३६	७	देवाश्च	देवाश्च
३३७	७	धान्या	धान्या

पृष्ठाङ्कः	पङ्क्तिः	भगुद्गताः	गुद्गताः
३३७	१४	स्मृतिः	स्मृतिः
३३८	१६	कर्माण	कर्माण
३४२	१०	भक्तिसौ	भक्तिसौ
"	१६	कर्तिकेय	कर्तिकेय
"	२३	भक्त्या	भक्त्या
३४३	१४	रत्नं	रत्नं
३४४	१०	गदाऽ	गदा
३४६	४	ददर्शाती ।	ददर्शाति
३५०	१५	स्त	स्तु
३५१	१	तुलस्य	तुलस्यो
३५२	२	३१८	३५२
३५२	७	नश्यन्ति	नश्यति
३५३	२२	य य	यय
३५४	१५	ऽविश्य	ऽऽविश्य
३५५	१५	त्वत्प्रसादु	त्वत्प्रसादादु
३५६	१५	साधा	सोधा
३६०	१६	स्तिष्ठे	स्तिष्ठ
३६१	१०	गीता	गीत
३६२	२३	अति	श्चेति
३६३	६	धिष्णा	धिष्णो
३६८	५५	पङ्क्त्य	पङ्क्त्य
३६६	१७	मन्य	मन्यं
३७२	२३	ग्योरा	ग्योरा

शुद्धपाठः	पङ्क्तिः	अशुद्धपाठः	शुद्धपाठः
३७५	१३	नैरः	नैरैः
३७६	१६	प्रत्येऽहं	प्रत्यहं
३८०	२१	प्रभावेन	प्रभावेण
३८२	१२	ग्राह्यां	ग्राह्यं
३८३	१७	सहस्राणि	सहस्राणि
३९८	२५	अप्रयुद्धे	अप्रयुद्धे
३९९	१३	निष्कास्ते	निष्कास्यते
४२६	३	मुत्तरवाहिनी	मुत्तरवाहिनी
४२६	१	ज्ञानेनेन्द्रस्य	ज्ञानेनेन्द्रस्य
४३७	१६	स्तां	स्ता
४७३	१४	ततु	तर्तु

समाप्तैपोत्तरखण्डस्थाशुद्धिशोधनिका

